

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi Bilim Dalı

**YENİ BÜYÜKŞEHİR YÖNETİM MODELİNDE İLÇE BELEDİYELERİNİN
HİZMET SUNUMLARINA İLİŞKİN VATANDAŞ MEMNUNİYET DÜZEYİNİ
ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: ANKARA ÖRNEĞİ**

Filiz AYDIN

Doktora Tezi

Ankara, 2024

YENİ BÜYÜKŞEHİR YÖNETİM MODELİNDE İLÇE
BELEDİYELERİNİN HİZMET SUNUMLARINA İLİŞKİN VATANDAŞ
MEMNUNİYET DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: ANKARA
ÖRNEĞİ

Filiz AYDIN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2024

KABUL ve ONAY

Filiz AYDIN tarafından hazırlanan “Yeni Büyükşehir Yönetim Modelinde İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunumlarına İlişkin Vatandaş Memnuniyet Düzeyini  l meye Yönelik Bir Araştırma: Ankara  rneği” başlıklı bu  alıŐma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN (Danışman)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] ( ye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] ( ye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] ( ye)

Bu tez çalışmasında Sayın (Unvanı, Adı ve Soyadı) Ortak Danışman olarak görev almıştır.

Yukarıdaki imzaların adı geçen  ğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

[İmza]

Filiz AYDIN

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
 - (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
 - (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
- Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

[İmza]

Filiz AYDIN

TEŞEKKÜR

Öncelikle doktora eğitimim süresince çok sevdiğim üniversitemizin ve Bölümümün çok değerli hocalarına katkıları, emekleri ve destekleri için çok teşekkür ediyorum.

Çok değerli Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN'e doktora eğitimimin en başından itibaren titizlikle, sürekli olarak beni desteklediği, her koşulda yanımda olduğu için en içten saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Sayın Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ ve Prof. Dr. Uğur SADIĞLU Hocalarıma hem doktora eğitimim hem de tez süreci boyunca verdikleri destek, katkı ve emekler için teşekkür etmeyi borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen, bana ufuk açan ve güvenen, çok istediğim doktora eğitiminden tam vazgeçmişken beni tekrar motive ederek bu yolda ilerlememi sağlayan sevgili ağabeyim Azmi AYDIN'a sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Bu zorlu süreçteki desteği ve emeklerini unutamayacağım canım babam Ali Kemal AYDIN'a ve manevi desteğini esirgemeyen kardeşim Ali AYDIN'a sevgi ve saygılarımı sunarım. Son olarak eğitim sürecim boyunca beni her koşulda destekleyen çok değerli yavrularım İdil ve Yiğit'e sevgilerimi sunuyorum, teşekkür ediyorum. Tezimi fikirleriyle yaşadığım sevgili annem Gülsen Aydın'a ithaf ediyorum...

Filiz AYDIN

ÖZET

AYDIN, Filiz. *Yeni Büyükşehir Yönetim Modelinde İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunumlarına İlişkin Vatandaş Memnuniyet Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma: Ankara Örneği*, Doktora Tezi, Ankara, 2024.

Türkiye'nin küçük ölçekli yerel birimleri birleştirerek daha büyük ölçekli yönetim birimlerine dönüşme çabası, Avrupa standartlarında bölge düzeyi sınıflamasına uyum sağlama, yerel yönetimleri güçlendirme, kaynakların adil dağılımını sağlama ve verimliliği artırma hedeflerine dayanmaktadır. Bu tezde 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanuna yapılan “merkezileşmenin artması”, “yerel halkın hizmete erişim güçlüğü” ve “malîyetlerin yükselmesi” gibi eleştirilerin geçerliliği ve Kanunun yerel halk üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Tez, 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemekte, aynı zamanda yerel katılım düzeyi ve ilçe belediyelerinin hizmet sunumuna bağlı “vatandaş memnuniyeti” arasındaki ilişkinin var olup olmadığını ve ilişkinin yönünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Ankara’da 9 ilçe, “nüfus”, “uzaklık”, “kırsal alan büyüklüğü”, “ekonomik gelişmişlik” değişkenleri dikkate alınarak seçilmiştir. Yerel halkla anket ve muhtarlarla da mülakat yapılmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların ‘demografik özelliklerine’, “sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna” “ilçe gelişmişlik grubuna”, “bağlı buldukları ilçe merkezine uzaklıklarına”, “yerleşim birimi türlerine” ve “ilçelere” göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Değişimin olumlu yönleri; 6360 sayılı Kanunla meydana gelen “değişimin bilinirliği”, “yeni hizmetler”, “hizmetlerin kurumsallaşması” ve “hizmet artışı” başlıklarında toplanırken, değişimin olumsuz yönleri; “hizmetlerin miktar ve kalite olarak yetersizliği”, “tüzel kişiliğin kalkması”, “suyla ilgili sorunlar”, “fatura ve ücret sorunları”, “yetki karmaşası”, “uzaklık”, “iç göçe bağlı sorunlar”, “imar, planlama”, “toplu taşıma” ve “altyapı eksiklikleri” olarak ifade edilmektedir. İlçe gelişmişlik düzeyi arttıkça eski statü (köy, belde belediyesi) talebi azalmaktadır. Bağlı olunan ilçeye uzaklık arttıkça yasal değişimden memnuniyet azalmaktadır ve eski statü talebinin de arttığı görülmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü ilçe belediyesi hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmişlerse de, memnun olmadığını söyleyenlerin oranı da memnun olanların oranına çok yakındır. Hizmetlerin düzenli ve kaliteli sunulması “vatandaş

memnuniyetini” arttırmaktadır. Gelişmişlik düzeyi yüksek ilçelerde yasal değişiklikten memnuniyet, gelişmişlik düzeyi düşük ilçelere göre daha yüksektir. İlçe gelişmişlik düzeyi açısından çok gelişmişten az gelişmişe doğru memnuniyet oranlarının giderek azaldığı görülmektedir. Yerel katılım düzeyi arttıkça vatandaş memnuniyeti artmaktadır. Ancak yeni sistemde, demokratik katılımın azaldığı tespit edilmiş olup, vatandaş belediye hizmetleri memnuniyeti de düşük oranlardadır. Tezin sonucunda mahallelerin ilçe merkezine uzaklığı arttıkça modelin olumlu etkisinin azaldığı ve yerel yönetimlerin yerel halkla iletişim ve etkileşimlerinin zayıfladığı tespit edilmiştir. Geçmişte hizmetlerin bütünlüklü olarak yürütülemediği yerel halk tarafından kabul edilse de, yeni düzenlemelere göre ortaya çıkan “mahallelik” kavramı tam olarak kabul edilmiş görünmemektedir.

Anahtar Sözcükler

Büyükşehir Belediyeleri, İlçe Belediyeleri, 6360 Sayılı Kanun, Belediye Hizmetleri, Vatandaş Memnuniyeti, Kırsal Alan

ABSTRACT

AYDIN, Filiz. *A Study to Measure Citizen Satisfaction Level concerning Service Delivery of District Municipalities in the New Metropolitan Management Model: The Case of Ankara*, Ph.D. Dissertation , Ankara, 2024.

Turkey's effort to transform small-scale local administrations into larger-scale administrative units by merging them is based on the goals of harmonizing with the regional level classification in European standards, strengthening local governments, ensuring fair distribution of resources and increasing efficiency. In this thesis, the validity of the criticisms made to the Law No. 6360 of 2012, such as "increased centralization", "difficulty in accessing services for local people" and "increase in costs" and the effects of the Law on the local people are evaluated. The thesis examines the relationship between the service delivery of district municipalities and citizen satisfaction in the metropolitan management model changed by Law No. 6360 and also aims to determine whether there is a relationship between the level of local participation and "citizen satisfaction" related to the service delivery of district municipalities and the direction of the relationship. In this context, 9 districts in Ankara were selected by taking into account the variables "population", "distance", "rural area size" and "economic development". A survey was conducted with local people and interviews were conducted with headmen. The findings were comparatively analyzed according to the participants' 'demographic characteristics', 'permanent, seasonal and weekend living situation', 'district development group', 'distance to the district centre', 'settlement types' and 'districts'. Positive aspects of change; While the "awareness of the change" that occurred with Law No. 6360 is collected under the headings of "new services", "institutionalization of services" and "service increase", the negative aspects of the change are; "inadequacy of services in terms of quantity and quality", "abolition of legal entity", "water-related problems", "invoice and fee problems", "authority confusion", "distance", "problems related to internal migration", "zoning, planning", It is expressed as "public transportation" and "infrastructure deficiencies". As the development level of the district increases, the demand for the old status (village, town municipality) decreases. As the distance to the district of affiliation increases, satisfaction with the legal change decreases and the demand for the old status also increases. Although a significant portion of the participants stated that they were satisfied with the district municipality services, the rate of those who said they

were dissatisfied is very close to the rate of those who were satisfied. Providing regular and high-quality services increases "citizen satisfaction". Satisfaction with legal change is higher in districts with a high level of development than in districts with a low level of development. In terms of district development level, it is seen that satisfaction rates gradually decrease from highly developed to less developed. As the level of local participation increases, citizen satisfaction increases. However, in the new system, it has been determined that democratic participation has decreased, and citizen satisfaction with municipal services is also low. As a result of the thesis, it was determined that as the distance of the neighborhoods from the district center increases, the positive effect of the model decreases and the communication and interaction of local governments with the local people weakens. Although it was accepted by the local people that the services could not be carried out in an integrated manner in the past, the concept of "neighborhood" that emerged according to the new regulations does not seem to be fully accepted.

Keywords

Metropolitan Municipalities, District Municipalities, Law No. 6360, Municipal Services, Citizen Satisfaction, Rural Area

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	i
YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiv
TABLolar DİZİNİ	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxviii
GRAFİKLER DİZİNİ	xxix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	12
1.1. YERİNDEN YÖNETİM ve YEREL YÖNETİM	12
1.1.1. Yerinden Yönetim ve Türleri.....	14
1.1.1.1. Siyasal Yerinden Yönetim	16
1.1.1.2. Yönetimsel Yerinden Yönetim.....	17
1.1.1.2.1. İşlevsel (Hizmet Bakımından) Yerinden Yönetim (HBY)	17
1.1.1.2.2. Coğrafi (Yer Bakımından) Yerinden Yönetim (YBY)	20
1.1.2. Yerel Yönetim Sistemi ve Türleri.....	21
1.1.2.1. Geleneksel Gruplandırma.....	22
1.1.2.1.1. Anglo- Sakson Yerel Yönetim Sistemi.....	22
1.1.2.1.2. Fransız Yerel Yönetim Sistemi.....	23
1.1.2.1.3. Orta ve Kuzey Avrupa Yerel Yönetim Sistemi	24
1.1.2.1.4. Doğu Avrupa Yerel Yönetim Sistemi.....	24
1.1.2.2. Üniter ve Federal Yerel Yönetim Sistemleri.....	25
1.1.2.3. Kuzey ve Güney Avrupa Farklılaşması	30
1.2. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	35
1.2.1. Kent Devletleri.....	36
1.2.2. Orta Çağ ve Feodalite	38
1.2.3. Merkezi Devletler Dönemi.....	40
1.2.4. Yakın Çağda Yerel Yönetimler (19.-20. yy).....	42

1.3. YEREL SİYASET, YEREL DEMOKRASİ VE YEREL KATILIM.....	44
1.3.1. Yerel Siyaset	44
1.3.2. Yerel Demokrasi	45
1.3.3. Yerel Katılım	49
1.4. YERİNDENLİK (SUBSIDIARITY).....	51
1.5. MEKANSAL ÖLÇEK VE YÖNETİM MODELLERİ	53
1.5.1. Dünyada Belediye Ölçek ve Yönetim Modeli Arayışları	54
1.5.1.1. Dünyada Belediye Ölçek Arayışları.....	54
1.5.1.2. Dünyada Metropolitan Alan Yönetimi Modelleri.....	59
1.5.2. Türkiye’de Ölçek ve Model Arayışları	62
1.5.2.1. Türkiye’de Belediye Ölçek Arayışları	63
1.5.2.2. Büyükşehir Belediye Yönetim Modeli.....	69
1.6. VATANDAŞ MEMNUNİYETİ KAVRAMI	70
2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİM SİSTEMİ.....	74
2.1. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN GENEL YAPILANMASI.....	74
2.2. İL ÖZEL İDARELERİ.....	75
2.2.1. İl Özel İdaresi Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	76
2.2.1.1. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) Yönetim Sistemi .	79
2.2.2. İl Özel İdaresi Yönetiminin Kurulması ve Organları.....	85
2.2.3. İl Özel İdaresinin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı.....	86
2.2.4. Genel Değerlendirme	87
2.3. BELEDİYELER.....	88
2.3.1. Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	89
2.3.2. Belediye Yönetimi	96
2.3.2.1. Belediye Yönetiminin Kurulması ve Organları	96
2.3.2.2. Belediyenin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı	98
2.3.2.3. Büyükşehir Belediyesi İlçe Belediyesi.....	101
2.3.2.4. Belde Belediyesi	102
2.3.3. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	107
2.3.4. Mevcut Büyükşehir Belediye Yönetimi Sistemi	114
2.3.4.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	116
2.3.4.2. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	118
2.3.5. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Kurulması	124
2.3.5.1. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Kurulması ve Organları	127
2.3.5.2. Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetkileri ve Mali Yapısı	130

2.3.6.	Diğer Belediyeler	135
2.3.7.	Genel Değerlendirme	136
2.4.	KÖY YÖNETİMİ	138
2.4.1.	Köy Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	139
2.4.2.	Mevcut Köy Yönetimi Sistemi	143
2.4.3.	Köy Yönetiminin Kurulması ve Organları	144
2.4.4.	Köy Yönetiminin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı	146
2.4.5.	Genel Değerlendirme	149
2.5.	MAHALLE YÖNETİMİ	150
2.5.1.	Mahalle Yönetiminin Tarihsel Gelişim	151
2.5.2.	Mevcut Mahalle Yönetimi Sistemi	154
2.5.2.1.	Kırsal Mahalle	156
2.5.3.	Mahalle Yönetiminin Kurulması ve Organları	157
2.5.4.	Mahalle Yönetiminin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı	158
2.5.5.	Genel Değerlendirme	160
3.	BÖLÜM: 6360 SAYILI KANUNUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİM SİSTEMİNE GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLER.....	162
3.1.	6360 SAYILI KANUNA GENEL BAKIŞ	162
3.1.1.	6360 Sayılı Kanunun Arka Planı	166
3.1.2.	6360 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler	168
3.1.3.	6360 Sayılı Kanun'un Eleştirilen Genel Yönleri	170
3.1.3.1.	6360 Sayılı Kanunun İptal Davası	179
3.2.	6360 SAYILI KANUNUN İL ÖZEL İDARESİ, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, İLÇE ve BELDE BELEDİYELERİ İLE KÖY ve MAHALLE YÖNETİMLERİNE İLİŞKİN GETİRDİĞİ DÜZENLEMELER	180
3.2.1.	6360 Sayılı Kanunla Büyükşehir Belediye Yönetim Sisteminde Yapılan Düzenlemeler	180
3.2.2.	6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinde Yapılan Düzenlemeler	182
3.2.2.1.	6360 Sayılı Kanunla İlçe ve Belde Belediyelerinde Yapılan Düzenlemeler	183
3.2.3.	6360 Sayılı Kanunla Köy ve Mahalle Yönetimlerinde Yapılan Düzenlemeler	184
4.	BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASI	186
4.1.	ALAN ARAŞTIRMASININ YAPILDIĞI ANKARA'YA İLİŞKİN BİLGİLER	186
4.1.1.	Ankara'nın Coğrafi Özellikleri	186
4.1.2.	Ankara'nın Demografisi	188
4.1.3.	Ankara'nın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Özellikleri	197

4.1.3.1. SEGE.....	198
4.1.4. Ankara'nın Siyasal Yapısı	199
4.1.4.1. Ankara'nın Seçim Sonuçları	202
4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve KAPSAMI	212
4.3. ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEMİ	214
4.3.1. Alan Araştırmasının Sınırlılıkları.....	222
4.3.2. Alan Araştırması Gözlem Notları	223
4.4. BULGULAR.....	224
4.4.1. Nicel Verilerin Değerlendirilmesi.....	225
4.4.1.1. Yerleşim Yeriyle İlgili Bulgular	225
4.4.1.2. Demografik Bulgular	238
4.4.1.3. Yasal Değişimin Bilinirliği ve Memnuniyet Düzeyi.....	247
4.4.1.4. Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı İle Mahalle Muhtarlığının Karşılaştırılması	277
4.4.1.5. Katılım, Mekânsal Ölçek, Merkezileşme ile İlgili Bulgular	340
4.4.1.6. İlçe Belediyesi Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyleri	359
4.4.1.7. Genel Değerlendirme	402
4.4.2. Nitel Verilerin Değerlendirilmesi	406
4.4.2.1. Yasal Değişiklik Sonrası Yaşananlar	407
4.4.2.2. Mahalle Olduktan Sonra Muhtarların Yaşadığı Durumlar.....	412
- Hayvancılıkla İlgili Yaşanan Sorunlar (1).....	412
- Tarımla ve Tarımsal Alanlarla İlgili Yaşanan Sorunlar (2).....	414
- Su İle İlgili Yaşanan Sorunlar (3).....	415
- Fatura ve Vergilerin Artışı (4)	417
- Göçe Bağlı Yaşanan Sorunlar (5).....	419
- Ortak Alanlar (Meralar, Otlaklar, Taşınmazlar vd.) (6).....	422
- Kooperatifleşme (7).....	424
- Sosyal Yardımlar (8).....	425
4.4.2.3. Muhtarın Yetkisizliği	431
4.4.2.4. Kırsal Mahalle Statüsüne Geçiş	435
4.4.2.5. Orman Mahallesi.....	436
4.4.2.6. İl Özel İdare Sisteminin Değerlendirilmesi.....	437
4.4.2.7. İlçe Belediyesi ile İlişkiler	443
4.4.2.8. Büyükşehir Belediyesiyle İlişkiler	449
4.4.2.9. Diğer Kurumlarla İlişkiler.....	455

4.4.2.10. Belde Belediyesi Sorunları.....	456
4.4.2.11. Talep, Beklenti ve Öneriler.....	457
4.5. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	462
4.5.1. Demografik Sonuçlar	462
4.5.2. Bağlı Bulunulan İlçeye Uzaklık, Yaşama Durumu ve İlçe Gelişmişlik Kademeleriyle İlgili Karşılaştırmalar.....	464
4.5.3. Değişimin Olumlu Yönleri.....	467
4.5.4. Değişimin Olumsuz Yönleri.....	470
4.5.5. Yasal Değişimden Memnuniyet Düzeyleri	479
4.5.6. Belde Belediyeleriyle İlgili Sonuçlar	480
4.5.7. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleriyle İlgili Sonuçlar.....	482
4.5.8. Yabancılaşma, Ortak Alanlar, Arazi Satışları, Hobi Bahçeleri ve Bağlı Sorunlar.....	485
4.5.9. Kültürel ve Sosyo- Ekonomik Değişim, Alışkanlıklar, Ortaklık Duygusu vd. ...	486
4.5.10..... Köy Muhtarlığı ve Belde Belediye Başkanlığı ile Mahalle Muhtarlığı Karşılaştırması	490
4.5.11. Merkezileşme	493
4.5.12. Demokrasi, Yerel Katılım, Temsiliyet	494
4.5.13. Merkezi Yönetime Bağlı Hizmetler	497
4.5.14. İlçe Belediyelerinden Memnuniyet	498
4.5.15. Büyükşehir Belediyesi İle İlişkiler, Koordinasyon ve Hizmetlerden Memnuniyeti.....	504
4.5.16. İl Özel İdaresi.....	511
4.4.17. Hipotez Test Sonuçlarının ve Diğer Genel Sonuçların Değerlendirmesi	513
GENEL DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER	548
KAYNAKÇA.....	554
EK 1. DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	568
EK 2. ETİK KOMİZYON İZİN FORMU	569
EK 3. ANKET FORMU	570
EK 4. MÜLAKAT FORMU	581

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
any.	: Anayasa
AYYÖŞ	: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BBB	: Belde Belediye Başkanı
BM	: Birleşmiş Milletler
BOTAŞ	: Boru Hatları İle Petrol Taşıma Anonim Şirketi
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
C	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DB	: Dünya Bankası
DP	: Demokrat Parti
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSP	: Demokratik Sol Parti
EGO	: Ankara Elektrik, Havagazı Ve Otobüs İşletme Müessesesi
GBVG	: Genel Bütçe Vergi Gelirleri
GSMH	: Gayrisafi Millî Hasıla
GSYH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
HBYY	: Hizmet Bakımından Yerel Yönetimler
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay Ve Tünel
İYİP	: İyi Parti
KAYA	: Kamu Yönetimi Araştırması
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
km	: Kilometre
km ²	: Kilometrekare
M.Ö.	: Milattan Önce
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİGM	: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
MUBİS	: Muhtar Bilgi Sistemi
NUTS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
ORKÖY	: Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
p	: Pearson Chi-Square Testi Olasılık (Probability) Değeri
RG	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo Ve Televizyon Üst Kurulu
S	: Sayfa
S	: Sayı
SEGE	: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİP 1	: Type I Error
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
TL	: Türk Lirası
TMME	: Türkiye Müşteri Memnuniyeti Endeksi

TMMOB	: Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği
TODAİE	: Türkiye Ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TOKİ	: Toplu Konut Ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UKOME	: Ulaşım Koordinasyon Merkezi
vb	: Ve Benzeri
vd	: Ve Diğerleri
YBYY	: Yer Bakımından Yerel Yönetimler
YİKOB	: Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı
YKY	: Yeni Kamu Yönetimi
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Kuzey ve Güney Avrupa Farklılaşması	31
Tablo 2. Bazı Avrupa Ülkelerindeki Belediye Sayılarındaki Değişim (1950-2007).....	33
Tablo 3. Avrupa'da Yapısal ve İşlevsel Farklılıklara Göre Yerel Yönetim Sistemleri	34
Tablo 4. Yıllara Göre Türkiye Nüfusunun ve Büyükşehir Nüfusunun Artışı	67
Tablo 5. Nüfus Aralığına Göre İlçe Sayıları, Nüfusu ve Oranları	68
Tablo 6. 2022 Yılı Türkiye Nüfusu	68
Tablo 7. Yıllara Türkiye'nin İdari Yerleşim Yeri Sayıları	69
Tablo 8. 2012 Yılı İtibarıyla 30 Büyükşehirdeki Kent ve Kır Nüfusu	82
Tablo 9. Nüfusa Göre Seçilecek Belediye Meclis Üyesi Sayısı	98
Tablo 10. Değişen Yerel Yönetim Mevzuatına Göre Belediye Türlerinin Sayısal Değişimi	106
Tablo 11. Büyükşehir Belediye Kanunlarının Çıktığı Yıllara Göre Büyükşehir ve Türkiye Nüfusu İçindeki Payları	120
Tablo 12. Yıllara Göre Türkiye Nüfusu İçindeki Büyükşehir Nüfusunun Artışı	121
Tablo 13. Yıllara Göre Büyükşehir Belediyesi Olan İller	126
Tablo 14. NUTS1 Bölgelere Göre Büyükşehir Belediye Nüfusları	127
Tablo 15. Ankara İli İlçelere Göre Büyükşehir Meclis Üyelerinin Dağılımı	129
Tablo 16. 6360 Sayılı Kanun'la Yönetim Birimleri Sayısal Değişimi	162
Tablo 17. Büyükşehirlerin Yüzölçümü Aralığına Göre Dağılımı	163
Tablo 18. Büyükşehirlerin Km ² 'ye Düşüne Nüfusuna Göre Dağılımı	163
Tablo 19. 30 Büyükşehirin 2021 Nüfusuna Göre Km ² Düşen Nüfusu	164
Tablo 20. 2020 Yılına Göre 30 Büyükşehirin Km ² Düşen Ödeneği (Kişi Başına Düşen Ödeneğe Göre Sıralı).....	165
Tablo 21. 2020 Yılına Göre 30 Büyükşehirin km ² 'ye Düşen Ödeneği (km ² 'ye Düşen Ödeneğe Göre Sıralı)	166
Tablo 22. 6360 Sayılı Kanun'la Yerel Yönetim Birimlerindeki Sayısal Değişim	174
Tablo 23. İllere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu	188
Tablo 24. Ankara İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Yıllık Nüfus Artış Hızı.....	190
Tablo 25. Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus.....	191
Tablo 26. Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı, 2022.....	191
Tablo 27. Ortanca Yaş, 2022.....	191
Tablo 28. Yaş Aralığına Göre Nüfus, 2022.....	192
Tablo 29. Yaş Bağımlılık Oranına Göre Nüfus, 2022.....	193
Tablo 30. Bitirilen Eğitim Durumu, 2021	193
Tablo 31. Medeni Duruma Göre Nüfus, 2022.....	194
Tablo 32. Cinsiyete ve Gelen-Giden Göçe Göre Dağılım, 2021	195
Tablo 33. Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü.....	195

Tablo 34. Türkiye Geneli Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olunan İl, Nüfus Göre Sıralı.....	196
Tablo 35. İkamet Edilen İle Göre Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olunan İl	196
Tablo 36. 2020 Yılı TÜİK Ankara İşgücü Göstergeleri.....	197
Tablo 37. İl Bazında Kişi Başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2015-2021	197
Tablo 38. Ankara'nın Seçim Çevrelerine Göre Seçmen Sayıları	203
Tablo 39. Ankara'nın Seçim Çevrelerine Göre Kayıtlı Seçmen Sayıları	203
Tablo 40. 24 Haziran 2018 Türkiye Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	204
Tablo 41. 24 Haziran 2018 Ankara Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	204
Tablo 42. 24 Haziran 2018 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonucu.....	205
Tablo 43. 14 Mayıs 2023 Türkiye Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	206
Tablo 44. 14 Mayıs 2023 Ankara Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları	206
Tablo 45. 14 Mayıs 2023 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonuçları	207
Tablo 46. 28 Mayıs 2023 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonuçları	207
Tablo 47. Ankara İlçelerini Kazanan Siyasi Partilerin Dağılımı	208
Tablo 48. Ankara İl ve İlçelere Göre 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonucu.....	209
Tablo 49. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin Partilere Göre Dağılımı.....	210
Tablo 50. İlçe Belediye Meclis Üyelerinin Partilere Göre Dağılımı	211
Tablo 51. Büyükşehir İlçe Belediye Meclis Üyelerinin Partilere Göre Dağılımı	212
Tablo 52. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun Öncesi Yerleşim Yerlerinin Dağılımı	215
Tablo 53. Ankara İlinin İlçelere Göre 2009 Yılı Kırsal Nüfus Dağılımı.....	216
Tablo 54. Ankara İlinin 2009 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Sonuçlarına Göre Seçmen Verileri	217
Tablo 55. Örneklem Seçilen İlçelere Ait Değişken Verileri ile Planlanan ve Gerçekleşen Sayılar.....	218
Tablo 56. Örneklem Seçilen İlçelerin Gruplara Göre Dağılımı.....	219
Tablo 57. 6360 Sayılı Kanun İle Ankara İlinin Artan Mahalle Sayısı	219
Tablo 58. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun İle Kapatılan Belde Belediyeleri	220
Tablo 59. Alan Araştırması Sonucunda İlçelere Göre Gerçekleşen Sayılar	221
Tablo 60. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun Öncesi Yerleşim Yerlerinin Evren, Örneklem Dağılımı ve Alanda Gerçekleşme Oranları	221
Tablo 61. Muhtar Mülakatlarının İlçelere Göre Dağılımı (Nitel).....	222
Tablo 62. Yaşadığınız İlçe	225
Tablo 63. İlçe Gelişmişlik Grubu	225
Tablo 64. Yaşadığınız Mahallenin Adı	227
Tablo 65. Mahalleniz daha önceki statüsü nedir?.....	228
Tablo 66. Yerleşim Yerlerinin İlçelere Göre Dağılımı.....	229
Tablo 67. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km)	229
Tablo 68. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Uzaklık Gruplanmış).....	230
Tablo 69. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	231
Tablo 70. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz? (Eğitim Durumu).....	232
Tablo 71. Yaşama Durumuna Göre Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km).....	232

Tablo 72. Yerleşim Yerlerinin Yaşama Durumuna Göre Dağılımı.....	233
Tablo 73. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km) (İlçe Gelişmişlik Grubu)	234
Tablo 74. Yerleşim Yerlerinin Gelişmişlik Kademesine Göre Dağılımı (İlçe Gelişmişlik Grubu).....	234
Tablo 75. Yerleşim Yerlerinin Uzaklığa Göre Dağılımı (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	235
Tablo 76. Yaşadığınız Mahallede Bulunan Kentsel Donatılar Nelerdir?	236
Tablo 77. İlçe Merkezine Ulaşımı Nasıl Sağlıyorsunuz?	236
Tablo 78. Mahallenizin Ana Geçim Kaynağı Nelerdir? (Çok Cevap)	237
Tablo 79. Cinsiyet (D1).....	238
Tablo 80. Yaş (D2).....	238
Tablo 81. Cinsiyete Göre Yaş Aralığı	239
Tablo 82. Eğitim Durumu (D3).....	239
Tablo 83. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu	240
Tablo 84. Eğitim Durumu	241
Tablo 85. Medeni Durum (D4)	241
Tablo 86. Çalışma Durumu (D5).....	242
Tablo 87. Cinsiyete Göre Çalışma Durumu	242
Tablo 88. Yaşama Durumuna Göre Çalışma Durumu	242
Tablo 89. Mesleğiniz (D7)	243
Tablo 90. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz (D8)?	243
Tablo 91. Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz (D8)?	244
Tablo 92. Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz (D8)?	245
Tablo 93. Yaşadığınız İlçe Hangisidir (K1)?	246
Tablo 94. Doğduğunuz Yer (D10)?.....	246
Tablo 95. Doğduğunuz Yer? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	247
Tablo 96. Yaşadığınız Yerleşim Yerinin Statüsünün Değiştiğini (Köyden Mahallege/ Beldeden Mahallege Biliyor Musunuz (S1)?	247
Tablo 97. Yaşadığınız Yerleşim Yerinin Statüsünün Değiştiğini (Köyden Mahallege/ Beldeden Mahallege) Biliyor Musunuz?.....	248
Tablo 98. Nasıl Bir Değişiklik Olduğunu Biliyorsunuz (S2)?	249
Tablo 99. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz (S3)?	250
Tablo 100. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Cinsiyet).....	251
Tablo 101. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (İlçe)	252
Tablo 102. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Gelişmişlik)....	253
Tablo 103. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz? (Uzaklık).....	253
Tablo 104. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Statü)	254
Tablo 105. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Yaşama Süresi) 254	
Tablo 106. Memnun Olmadığınızı Belirttiniz, Memnun Olmama Nedenleriniz Nelerdir (S4)?	256
Tablo 107. Memnun Olma Nedenlerinizi Belirtir Misiniz (S5)?	257
Tablo 108. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz (S6)?	258

Tablo 109. Yaşadığımız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Cinsiyet)	259
Tablo 110. Yaşadığımız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Yaşadığımız İlçe).....	259
Tablo 111. Yaşadığımız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)	260
Tablo 112. Yaşadığımız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı).....	260
Tablo 113. Yaşadığımız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?).....	261
Tablo 114. Mahallemizin İlçe Merkezine Olan Mesafesi, Yerel Sorunların Çözümünü Zorlaştırmaktadır (S7).....	261
Tablo 115. Mahallemizin İlçe Merkezine Olan Mesafesi, Yerel Sorunların Çözümünü Zorlaştırmaktadır.	262
Tablo 116. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (S8).....	262
Tablo 117. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (Yaşadığımız İlçe)	263
Tablo 118. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (İlçe Gelişmişlik Grubu).....	264
Tablo 119. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	264
Tablo 120. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (Cinsiyet).....	265
Tablo 121. Mal Varlığımızın, Tarlalarımızın Değeri Artmıştır (S9).....	265
Tablo 122. Mal Varlığımızın, Tarlalarımızın Değeri Artmıştır. (Gelişmişlik Grubu).....	266
Tablo 123. Artan Giderleri ve Vergileri Ödemek Bütçemizi Zorlamaktadır (S10).....	266
Tablo 124. Artan Giderleri ve Vergileri Ödemek Bütçemizi Zorlamaktadır. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?).....	267
Tablo 125. Su Faturası, Emlak Vergisi Vb. Ödemekte Zorlanıyoruz (S11).....	267
Tablo 126. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir (S12).	269
Tablo 127. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir. (Yaşadığımız İlçe).....	269
Tablo 128. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	270
Tablo 129. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir. (Cinsiyet).....	271
Tablo 130. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir (S13).	271
Tablo 131. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir. (Yaşadığımız İlçe).....	272

Tablo 132. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	273
Tablo 133. Eğitim Hizmetleri İyileşmiştir (S14).....	273
Tablo 134. Sağlık Hizmetleri İyileşmiştir (S15).	274
Tablo 135. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır (S16).	274
Tablo 136. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (Yaşadığınız İlçe).....	275
Tablo 137. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (İlçe Gelişmişlik Grubu)	276
Tablo 138. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (Cinsiyet)	276
Tablo 139. Şu Anda Yaşadığınız Yerdeki Sorunların Çözümünde, Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı Mı Mahalle Muhtarlığı Mı Daha Başarılı (S17)?	277
Tablo 140. Şu Anda Yaşadığınız Yerdeki Sorunların Çözümünde, Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı Mı Mahalle Muhtarlığı Mı Daha Başarılı? (Cinsiyet)	278
Tablo 141. Başarılı Bulunan Hizmetler (S19).....	279
Tablo 142. Başarısız Bulunan Hizmetler (S18).....	280
Tablo 143. Mahalle Olmanın Avantajları (S20.1).....	281
Tablo 144. Mahalle Olmanın Dezavantajlar (S20.2).....	282
Tablo 145. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı (S21)?.....	283
Tablo 146. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı? (Cinsiyet).....	283
Tablo 147. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı?	284
Tablo 148. Size Göre Ne Gibi Farklar Yarattı (S22)?	285
Tablo 149. Geçmiş Düşündüğünüzde Köy Muhtarlığının/Belde Belediye Başkanlığının Hizmetlerinden Mi Yoksa Mahalle Muhtarlığı Hizmetlerinden Mi Daha Memnunsunuz (S23)?	286
Tablo 150. Geçmiş Düşündüğünüzde Köy Muhtarlığının/Belde Belediye Başkanlığının Hizmetlerinden Mi Yoksa Mahalle Muhtarlığı Hizmetlerinden Mi Daha Memnundunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)	286
Tablo 151. Mahalle Olduktan Sonra Yaşadığınız Yerleşim Yerine Ne Gibi Yeni Hizmetler Geldi (S24)?	287
Tablo 152. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi (S25)?	288
Tablo 153. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Cinsiyet)	288
Tablo 154. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?).....	289
Tablo 155. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Yaşadığınız İlçe)	290
Tablo 156. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	290
Tablo 157. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır (S26)?	291
Tablo 158. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır? (Cinsiyet) .	291

Tablo 159. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır? (İlçe Gelişmişlik Grubu).....	292
Tablo 160. Köy Yönetimi/Belde Belediyesi Olduğu Zamanlarda, Sizce Aksayan Ya Da Yürütülemeyen Yerel/Kentsel Hizmetler Var Mıydı (S27)?	292
Tablo 161. Köy Yönetimi/Belde Belediyesi Olduğu Zamanlarda, Sizce Aksayan Ya Da Yürütülemeyen Yerel/Kentsel Hizmetler Var Mıydı? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	293
Tablo 162. Yürütülemeyen Ya Da Aksayan Yerel/Kentsel Hizmetler Nelerdir (S28)?	294
Tablo 163. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir (S29)?	295
Tablo 164. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)	295
Tablo 165. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir? (Cinsiyet)	296
Tablo 166. Kanun Kapsamında, Köyünüze Ait Mera/Yaylak/Otlak Gibi Hayvancılıkla İlgili Araziler Belediye Mülkiyetine Geçti, Bunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S30)?	296
Tablo 167. Kanun Kapsamında, Köyünüze Ait Mera/Yaylak/Otlak Gibi Hayvancılıkla İlgili Araziler Belediye Mülkiyetine Geçti, Bunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)	297
Tablo 168. Köyünüze Ait Baltalık/Meyvelik/Bağ-Bahçe/Tarla Gibi Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Arazilerin Belediye Mülkiyetine Geçmesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S31)?.....	297
Tablo 169. Köyünüze Ait Baltalık/Meyvelik/Bağ-Bahçe/Tarla Gibi Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Arazilerin Belediye Mülkiyetine Geçmesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)	298
Tablo 170. Hayvancılık Yatırımlarınızın (Ahrır, Ağıl, Samanlık vb.) Proje ve İmar İzni Gerektirmesi Konusundaki Düşünceleriniz Nelerdir (S32)?.....	299
Tablo 171. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S33)?	299
Tablo 172. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (Cinsiyet).....	300
Tablo 173. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu).....	300
Tablo 174. Mahalleye Dönüşüm Tarihsel Birikim, Alışkanlıklar ve Ortaklık Duygusunu Nasıl Etkilemiştir (S34)?	301
Tablo 175. Mahalleye Dönüşüm Tarihsel Birikim, Alışkanlıklar ve Ortaklık Duygusunu Nasıl Etkilemiştir? (Cinsiyet)	301
Tablo 176. Köy Muhtarlığı/ Belde Belediye Başkanlığı İçin Oy Vermek İle Mahalle Muhtarlığı İçin Oy Vermek Arasında Sizce Bir Fark Var Mı (S35)?	302
Tablo 177. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanının Sorunları Çözme Konusunda Yetkisi Daha Fazlaydı (S38).	303
Tablo 178. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanının Sorunları Çözme Konusunda Yetkisi Daha Fazlaydı.	304

Tablo 179. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Halkı İle Daha İlgiliydi (S39).....	304
Tablo 180. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı (S40).....	305
Tablo 181. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı. (Cinsiyet)	306
Tablo 182. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	306
Tablo 183. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İşbirliği Daha Doğru Karar Almayı Sağlamaktaydı (S41). .	307
Tablo 184. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İşbirliği Daha Doğru Karar Almayı Sağlamaktaydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	307
Tablo 185. Devletin Kurumları İle Daha Etkili İletişim Kurmaktaydı (S42).	308
Tablo 186. Temsiliyet Gücü Daha Fazlaydı (S43).	308
Tablo 187. Temsiliyet Gücü Daha Fazlaydı. (Cinsiyet).....	309
Tablo 188. Temsiliyet Gücü Daha Fazlaydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	309
Tablo 189. Köy Muhtarı/BBB İçin Uzaklık Nedeniyle Sorunları Çözmekte Zorlanıyordu (S44).	310
Tablo 190. Köy Muhtarı/BBB İçin Uzaklık Nedeniyle Sorunları Çözmekte Zorlanıyordu. (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km))	310
Tablo 191. Merkeze Olan Uzaklık, Sorunların Çözümüne Engel Değildir (S45).	311
Tablo 192. Merkeze Olan Uzaklık, Sorunların Çözümüne Engel Değildir. (Cinsiyet).....	312
Tablo 193. Mahalle Muhtarı Sorunları Çözme Konusunda Daha Güçlüdür (S46).	312
Tablo 194. Mahalle Muhtarı Belediye İle İletişim Kurmakta Başarılıdır (S47).....	313
Tablo 195. Mahalle Muhtarı Belediye İle İletişim Kurmakta Başarılıdır. (Cinsiyet).....	313
Tablo 196. Mahalle Muhtarının Merkeze Bağlı Kurumlarla İletişimi Daha İyidir (S48).....	314
Tablo 197. Mahalle Muhtarı Halkın Sorunları İle Daha Yakından İlgilidir (S49).	314
Tablo 198. Mahalle Muhtarı Halkın Sorunları İle Daha Yakından İlgilidir. (Cinsiyet)	315
Tablo 199. Mahalle Muhtarı Sorunların Çözümünde Daha Açık/Şeffaftır (S50).	315
Tablo 200. Köy Muhtarı/BBB ve Mahalle Muhtarı Arasında Hizmet Verme Açısından Fark Yoktur (S51).	316
Tablo 201. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi (S52).	316
Tablo 202. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi (Cinsiyet).....	317
Tablo 203. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)	317
Tablo 204. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Yaşadığınız İlçe)	318
Tablo 205. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	319
Tablo 206. Hizmet sunum kalitesi yükseldi. * Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz? (S52-S92)	319
Tablo 207. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti (S53).....	320
Tablo 208. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Cinsiyet).....	320
Tablo 209. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Yaşadığınız İlçe)....	321

Tablo 210. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı)	322
Tablo 211. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı (S54).....	323
Tablo 212. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı. (Cinsiyet).....	323
Tablo 213. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	324
Tablo 214. Mimari ve İmar Planlaması Açısından İlçe Belediyesine Tabi Olmak Olumludur (S55).	324
Tablo 215. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı (S56).	325
Tablo 216. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (Cinsiyet)	325
Tablo 217. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?) ..	326
Tablo 218. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (İlçe Gelişmişlik Grubu)	326
Tablo 219. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?) ..	327
Tablo 220. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti (S57).	328
Tablo 221. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Cinsiyet)	328
Tablo 222. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?).....	329
Tablo 223. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Yaşadığınız İlçe).....	329
Tablo 224. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti (S58).	330
Tablo 225. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti. (Cinsiyet)	330
Tablo 226. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)	331
Tablo 227. Güven, Dayanışma ve Komşuluk İlişkilerimiz Zayıfladı (S59).	331
Tablo 228. Güven, Dayanışma ve Komşuluk İlişkilerimiz Zayıfladı. (Cinsiyet).....	332
Tablo 229. Mahalle Kültürü ve Kentli Olma Bilincimiz Gelişti (S60).	332
Tablo 230. Mahalle Kültürü ve Kentli Olma Bilincimiz Gelişti. (Cinsiyet)	333
Tablo 231. Yerleşim Yerine Aidiyet Duygusu Azalmıştır (S61).	333
Tablo 232. Yerleşim Yerine Aidiyet Duygusu Azalmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	334
Tablo 233. Güvenlik ve Asayiş Daha İyi Sağlanmaya Başlandı (S62).	334
Tablo 234. Mahalle Olduktan Sonra Daha Fazla Vergi Ödemeye Başladık (S63).	335
Tablo 235. Cami, Otlak, Yaylak, Baltalık Gibi Ortak Mallarımızın Belediyeye Geçmesi Gücümüzü Azaltmıştır (S64).	335
Tablo 236. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır (S65).....	336
Tablo 237. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Yaşadığınız İlçe).....	336
Tablo 238. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	337
Tablo 239. Tarla, Çayır, Bağ-Bahçe İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır (S66).....	337
Tablo 240. Tarla, Çayır, Bağ-Bahçe İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Yaşadığınız İlçe)	338
Tablo 241. Tarlaların İmara Açılması, Değerlenmesi Açısından Mahalle Olmak Daha İyi Oldu (S67)..	339
Tablo 242. Tarlaların İmara Açılması, Değerlenmesi Açısından Mahalle Olmak Daha İyi Oldu. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?).....	339
Tablo 243. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İle Daha Kolay İletişim Kuruluyordu (S68).	340
Tablo 244. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu (S69).	341

Tablo 245. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	341
Tablo 246. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu. (Cinsiyet)	342
Tablo 247. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk (S70).	342
Tablo 248. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	343
Tablo 249. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk. (Cinsiyet)	343
Tablo 250. İmece ve Dayanışma Faaliyetleri Daha Çoktu (S71).	344
Tablo 251. İmece ve Dayanışma Faaliyetleri Daha Çoktu. (Cinsiyet)	344
Tablo 252. Eşit Yurttaşlık Duygusu Daha Belirgindi (S72).	345
Tablo 253. Hemşericilik Bilinci Daha Güçlüydü (S73).	345
Tablo 254. Hemşericilik Bilinci Daha Güçlüydü. (Cinsiyet)	346
Tablo 255. Köy Muhtarı/İhtiyar Meclisi/Köy Derneği İle Kararlar Daha Hakkaniyetli Alınıyordu (S74).	346
Tablo 256. Yerel ve Ortak İhtiyaçlarımızı Daha Akılcı/ İhtiyaca Uygun Olarak Belirliyorduk (S75). ...	347
Tablo 257. Köy İken Kendimize Ait Bütçemizle Birçok İhtiyacımızı Karşılatabiliyorduk (S76).	347
Tablo 258. Aidiyet Duygusunu Daha Güçlü Hissettirmekteydi (S77).	348
Tablo 259. Aidiyet Duygusunu Daha Güçlü Hissettirmekteydi. (Cinsiyet)	349
Tablo 260. Köy/Belde Sakini Olmak Daha Güven Vericiydi (S78).	349
Tablo 261. Köy/Belde Sakini Olmak Daha Güven Vericiydi.(Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	350
Tablo 262. Hizmetlerin Merkezileşmesi Hizmet Sunumunu Hızlandırmıştır(S79).	350
Tablo 263. Hizmetlerin Merkezileşmesi Hizmet Sunumunu Hızlandırmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	351
Tablo 264. Hizmetlerin Merkezileşmesi İsrافی /Kırtasiyeciliği Azaltmıştır (S80).	352
Tablo 265. Merkezileşmeyle Yerel Hizmetler Daha Verimli ve Ekonomik Sunulmaktadır (S81).	352
Tablo 266. Hizmetlerin Merkezileşmesi Belediye- Sivil Toplum İşbirliğini Arttırmıştır (S82).	353
Tablo 267. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kadınların ve Gençlerin Kararlara Katılımını Arttırmıştır (S83).	353
Tablo 268. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kent-Kır Dengesizliğini Azaltmıştır (S84).	354
Tablo 269. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kent-Kır Dengesizliğini Azaltmıştır. (İlçe Gelişmişlik Grubu)354	
Tablo 270. Hizmetlerin Merkezileşmesi Personel Yetersizliğini Gidermiştir (S85).	355
Tablo 271. Hizmetlerin Merkezileşmesi Maddi ve Teknik İmkanları Arttırmıştır (S86).	355
Tablo 272. Hizmetlerin Merkezileşmesi Deneyim ve Bilgi Alışverişini Arttırmıştır (S87).	356
Tablo 273. Belde Belediyelerinin Kapatılması İle İmar Konularındaki Yetki Karmaşası Son Bulmuştur (S88).	357
Tablo 274. Belde Belediyelerinin Nitelikli ve Yeterli Sayıda Personelinin Olmaması Hizmeti Aksatmıştır (S89).	357
Tablo 275. Merkezi Denetim Artmıştır (S90).	358
Tablo 276. Merkezileşme İle Plansız Kentleşme ve Düzensiz Yerleşme Azalmıştır (S91).	358

Tablo 277. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz (S92)?	359
Tablo 278. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Cinsiyet)	360
Tablo 279. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)	360
Tablo 280. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Yaşadığınız İlçe).....	361
Tablo 281. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)	362
Tablo 282. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı)	363
Tablo 283. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)	364
Tablo 284. Mahalleye Dönüşüm Aşamasında İlçe Belediyesi Hizmet Sunumunda, Sizce Uyum Sorunu Yaşadı Mı (S93)?	365
Tablo 285. İlçe Belediyesi Hizmet Sunumunda Sizce Ne Tür Sorunlar Yaşadı (S94)?.....	366
Tablo 286. İlçe Belediyesinin Hizmet Sunarken Halkın Tercihlerini Dikkate Aldığını Düşünüyor Musunuz?	367
Tablo 287. İlçe Belediyesinin Hizmet Sunarken Halkın Tercihlerini Dikkate Aldığını Düşünüyor Musunuz? (Yaşadığınız İlçe)	368
Tablo 288. Mahalle Muhtarının İlçe Belediyesi İle İletişimi Güçlüdür (S96).....	368
Tablo 289. Diğer Mahallelerle Hizmet Açısından Eşgüdüm/Koordinasyon Sağlanabilmektedir (S97)..	369
Tablo 290. İlçe Belediyesinin Kırsal Alandaki Hizmetleri Yeterlidir (S98).	370
Tablo 291. Mahallemiz Merkeze Uzak Olmasına Rağmen, Belediye Hizmetleri Aksamamaktadır (S99).	370
Tablo 292. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır (S100).	371
Tablo 293. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır. (Cinsiyet)	371
Tablo 294. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır. (Yaşadığınız İlçe).....	372
Tablo 295. İlçe Belediyesi Hizmet Sunarken Verimliliğe Önem Vermektedir (S101).	372
Tablo 296. İlçe Belediyesi Hizmetleri Oldukça Şeffaftır (S102).	373
Tablo 297. İlçe Belediyesi Hizmet Üretirken Hesap Verebilir / (Yaptıklarını Açıklamaya) Olmaya Özen Göstermektedir (S103).	373
Tablo 298. İlçe Belediyesi Hizmet Planlaması Yaparken Halkın Katılımına Önem Vermektedir (S104).	374
Tablo 299. İlçe belediyesi hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermektedir. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz? (S104-S92).....	375
Tablo 300. İlçe Belediyesi Koşullara En Uygun Şekilde Hizmet Vermeye Dikkat Etmektedir (S105)...	375
Tablo 301. Daha Az Kaynak İle Daha Kaliteli ve Etkin Hizmet Verilmektedir (S106).....	376

Tablo 302. Büyükşehirin Hizmetlere Bütüncül Yaklaşması Hizmet Vermeyi ve Yönetimi Kolaylaştırmaktadır (S107).....	376
Tablo 303. Planlı Yapılaşma Sayesinde Yaşam Kalitemiz Yükselmiştir. (S108)	377
Tablo 304. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum. (S109).....	378
Tablo 305. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?).....	379
Tablo 306. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum. (Cinsiyet).....	379
Tablo 307. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (S110).....	380
Tablo 308. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (Cinsiyet) (S110).....	381
Tablo 309. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S110)	382
Tablo 310. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (S111)	382
Tablo 311. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Cinsiyet) (S111).....	383
Tablo 312. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S111)	384
Tablo 313. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (S112)	385
Tablo 314. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S112).....	386
Tablo 315. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (S113).....	387
Tablo 316. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S113)	388
Tablo 317. Karla Mücadele Hizmetlerinden Memnuniyet (S114)	389
Tablo 318. İtfaiye Hizmetlerinden Memnuniyet (S116)	390
Tablo 319. İmar ve Planlama Hizmetlerinden Memnuniyet (S117).....	390
Tablo 320. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (S118).....	391
Tablo 321. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S118)	392
Tablo 322. Evlendirme Hizmetlerinden Memnuniyet (S119)	393
Tablo 323. Cenaze, Defin Hizmetlerinden Memnuniyet (S119).....	394
Tablo 324. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (121).....	394
Tablo 325. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S121)	395
Tablo 326. Tarım ve Hayvancılık Hizmetlerinden Memnuniyet (S122).....	396
Tablo 327. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (S123).....	397
Tablo 328. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe)	397
Tablo 329. Kültür ve Sanat Hizmetlerinden Memnuniyet (S124).....	398
Tablo 330. Gençlik ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet (S135).....	399
Tablo 331. Orman, Ağaçlandırma Hizmetlerinden Memnuniyet (S126)	399
Tablo 332. Sanayi ve Ticari Hizmetlerinden Memnuniyet (S127).....	400
Tablo 333. İl Özel İdaresi Hizmeti İle İlçe Belediyesi Hizmetini Karşılaştırdığımızda Hangisinden Daha Çok Memnunsunuz (S130)?.....	402
Tablo 334. İl Özel İdaresinin Yetersiz Kaldığı Hizmetler Sizce Hangileriydi (S131)?	402
Tablo 335. İl Özel İdarelerinin Başarı İle Yürüttüğü Hizmetler Hangileriydi (S132)?	403

Tablo 336. İlçe Ölçeğinde Kentsel ve Kırsal Hizmet Sunumunun Başarıya Ulaşması Sizce Mümkün Müdür (S134)?	403
Tablo 337. Yasanın Uygulanmaya Başladığı Yıllara Göre (2014) İlçe Belediyesinin Hizmetleri Ne Yönde Değişim Göstermiştir (S135)?.....	404
Tablo 338. Yasanın Uygulanmaya Başladığı Yıllara Göre (2014) İlçe Belediyesinin Hizmetleri Ne Yönde Değişim Göstermiştir? (Yaşadığınız İlçe).....	405
Tablo 339. İlçelere Göre Mülakat Yapılan Muhtarlar	406

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yıllar İtibariyle Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları (%)	55
Şekil 2. Türkiye'nin Kentsel Yerleşim Yerlerinin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı (2000 Yılı)	103
Şekil 3. 5216 Sayılı Kanununun Geçici 2. Maddesine Göre Ankara Büyükşehir Belediyesinin Hizmet Alanı	117
Şekil 4. Yıllara Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar	133
Şekil 5. Güncel Türkiye Mülki İdare Birimleri Sınıflandırması	183
Şekil 6. Ankara İli Haritası	187
Şekil 7. 2022 Yılı Ankara İli İlçelere Göre Gelişmişlik Sıra, Skor ve Kademesi	198
Şekil 8. 2022 Yılı Ankara İlçelerinin Gelişmişlik Kademeleri	199
Şekil 9. Örneklem Hesaplaması	215

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Yıllara Göre Türkiye'nin Kentsel Nüfus Artış Oranı.....	66
Grafik 2. 2000-2022 Yılları Arasındaki Ankara İli Nüfusunun Artışı	189
Grafik 3. 2000-2022 Yılları Arasındaki Ankara İli Nüfusunun Artışı	189
Grafik 4. Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı, 2022	192
Grafik 5. Eğitim Durumuna Göre Nüfus Dağılımı, 2021	194
Grafik 6. Ankara İlçelerinin Gelişmişlik Kademesine Göre Dağılımı	199
Grafik 7. Ankara İlçelerinin Nüfusu.....	202
Grafik 8. İlçe Gelişmişlik Grubu.....	226
Grafik 9. Mahalleniz Daha Önceki Statüsü Nedir?	228
Grafik 10. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km)	230
Grafik 11. Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?	231
Grafik 12. Yaş Dağılımı	238
Grafik 13. Eğitim Durumu	240
Grafik 14. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?	244
Grafik 15. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz?.....	251
Grafik 16. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz?	258
Grafik 17. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözülmeye Başladı	327
Grafik 18. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz?	359
Grafik 19. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz?	362
Grafik 20. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?.....	363
Grafik 21.Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?.....	364
Grafik 22. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe).....	384
Grafik 23. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe).....	387
Grafik 24. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe)	389
Grafik 25. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe)	393
Grafik 26. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe).....	396
Grafik 27. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe)	398
Grafik 28. Belediye Hizmetleri Memnuniyet Oranları.....	401
Grafik 29. Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet ile Kırsal Alan Nüfusu Karşılaştırması	501

GİRİŞ

Özellikle Avrupa’da başlayan 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan gelişmeler sonucunda kitlesel üretimin ihtiyacı olan işgücü, kırdan kente göçle karşılanmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak artan kentleşme, çeşitli sorunları beraberinde getirirken, kentlerin alanlarının belirlenmesi ve buna göre yönetim yapısı oluşturulmasına dair ölçek büyüklüğü arayışlarını gündeme getirmiştir. Devletler yeni ekonomi politikalarının etkisiyle sürekli olarak yeniden yapılandırılırken, yeniden de ölçeklendirilmektedir. Dünyada merkezi ve yerel yönetimlerde model ve ölçek arayışları 1960’lı yıllara kadar gitmektedir. Mekansal olarak ölçek değişimi, değişen mekanı yönetme sorununu gündeme getirirken, bazı ülkelerde de yeniden yapılanma süreçleri merkezileşmeyi arttırmaktadır.

Kentlerin etkin yönetilebilmesi için uygun büyüklükte hizmet alanının belirlenmesi, israfın azaltılması ve yerel birimler arasında rasyonel iş dağılımının yapılması gereklidir. Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması ölçek ekonomisi ve etkililik yaklaşımıyla belediyelerin sayısının azaltılmasını, belediyelerarası ilişkilerinin düzenlenmesini, kaynakların ortak kullanımını ve görevlerin kademeli yayılımını, yerel yönetimlerin daha iyi ve kaliteli yapılabilmesi için kaynak transferinin düzenlenmesini ve bazı yerel hizmetlerin bölgesel ya da merkezi otoritelere devrini içermektedir.

Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 127. maddesinde yer alan “*Kanun büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri getirebilir*” hükmü ile büyükşehir belediyelerinin kurulması imkanı doğmuştur. Büyükşehir Belediyesi modeli yaklaşık kırk yıl süre içinde dört aşamadan geçerek bugünkü halini almıştır.

İlk aşamada, 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile “*iki kademeli büyükşehir yönetim modeli*” kurulmuş; ilk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir yönetim sistemine geçilmiştir.

İkinci aşamada, 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul ve Kocaeli için il düzeyinde büyükşehir modeli ve geri kalan 14 büyükşehirde 20-30-50 km yarıçaplı alanlarda “*genişletilmiş büyükşehir modeli*” ortaya konulmuştur.

Üçüncü aşamayı oluşturan bir sonraki düzenleme, yerel yönetimler alanında küçük belediyelerinin ölçeklerine göre düzenlenmesini içeren ancak Anayasa Mahkemesi tarafından

kısmen iptaliyle “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” adıyla 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı Kanundur. Kanunla büyükşehir belediyesi sınırları içinde yeni ilçeler kurulurken, ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış bu belediyelerde bulunan mahalleler büyükşehir ilçe belediyelerine dahil edilmiştir.

Dördüncü aşamada, 2012 tarih ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile İstanbul ve Kocaeli modeli diğer büyükşehirilere de uygulanarak, il özel idaresi olmayan, köyü ve beldesi bulunmayan “*il mülki sınır ölçüğünde büyükşehir modeli*” uygulamaya konulmuştur. Bu alandaki son kapsamlı düzenleme olan 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye sayısı 29’a ve ardından çıkarılan 22 Mart 2013 tarih ve 6447 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla büyükşehir belediye sayısı 30’a çıkarılarak, bütün büyükşehir belediyelerinin yönetim alanı il mülki sınırına genişletilmiştir. Bu düzenlemelerle 30 büyükşehirde bulunan il özel idareleri kapatılmış ve köy ile belde belediyeleri mahalle yönetim birimine dönüştürülmüştür. Büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerinin yönetim alanı da ilçe mülki sınırı olarak belirlenmiştir.

Tez kapsamında 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasındaki ilişki düzeyi ve yerel yönetimlerin demokratiklik (yerel katılım) düzeyi ile ilçe belediyelerinin hizmet sunumu hakkındaki vatandaş memnuniyeti arasındaki ilişki düzeyi ölçülecek ve çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Tezin Konusu ve Kapsamı

3030 sayılı Kanun metropoliten kentler için, 5216 sayılı Kanun metropoliten alanlar için, 6360 sayılı Kanun ise mülki idare sınırlarını esas alan yönetim modelini ortaya koymaktadır. 6360 ve onu takip eden 6447 sayılı Kanun ile büyükşehir olan 30 il kentsel nitelik bakımından farklı özellikler göstermektedir. İstanbul, Ankara ve İzmir metropoliten özellik taşıırken, diğer iller kent merkezi, bölgesel merkez, il merkezi vb. açısından farklı işlevsel özelliğe sahiptir. Büyükşehir ilçe belediyeleri de benzer kentsel özellikler taşımamaktadır. Bu işlevsel özellikler; nüfusa, coğrafyaya ve iktisadi duruma göre de ciddi farklılıklar göstermektedir. Tüm bu farklılıklar hizmete erişim açısından türlü zorluklar oluşturmaktadır. Merkezleşmenin artması, hizmete erişimde güçlük ve maliyetlerin yükselmesi gibi sorunlar bu zorluklardan bazılarıdır.

6360 sayılı Kanun, kırsal alan yönetiminde, büyükşehir ve ilçe belediyeleri açısından doğrudan ve çok önemli etkiler yaratmıştır. Tüzel kişilik açısından kırsal alanın siyasal ve yönetsel temsil gücü zayıflarken, hizmet sunumu da kırsal nüfus aleyhine değişiklik göstermiştir.

Bu kanunlar ile söz konusu tarihteki Türkiye nüfusunun %77'si büyükşehir belediye sınırı içine dahil olsa da bu oran sosyolojik olarak kentli nüfusa ait gerçekçi düzeyi göstermemektedir (Ömürgönülşen & Sadioğlu, 2016, s. 248). İl belediye sayısı 65'ten 51'e düşerken, büyükşehir ilçe belediye sayısı 143 iken 519 olmuş, ilçe belediye sayısı 749 iken 400'e, belde belediyesi sayısı ise 1977 iken 397 olmuştur.

Ancak kapatılan köy ve belde belediyelerinde yaşayan vatandaşların ilçe belediye hizmetlerinden memnuniyetinin azalacağı ve dolayısıyla belediye yönetimlerinin hesap verebilir olmaktan uzaklaşacağı yönünde eleştirilere de rastlanmaktadır (Güngör, 2012). Söz konusu düzenlemelerin temel amacı yerel demokrasiyi güçlendirmek ve etkin yerel yönetim hizmet sunumunu gerçekleştirebilmektir.

6360 sayılı Kanunun etkileri hâlâ politika yapıcılar tarafından tartışılmakta ve Kanunun bir takım değişikliklere açık olduğu görülmektedir (Örneğin "kırsal mahalle" uygulaması gibi). Kanun çıktığından itibaren Gözler tarafından belirtilen sorunlar güncelliğini korumaktadır. Gözler, ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyelerine dönüştürülmesiyle ilgili olarak, özel yönetim biçimlerinin büyük iller için değil, büyük yerleşim merkezleri için olduğuna dikkat çekmektedir. Aynı ilçe içinde olsa da birbirinden 80-90 km uzaklıktaki yerleşim alanlarının bir yerleşim merkezi oluşturmadığını belirterek, hizmet sunumunda karşılaşılabilecek zorluklara dikkat çekmektedir. En temel eleştiri olarak ele aldığı "uzaklık" kriterini; 5 km uzaktaki bir köyün mahalleye dönüştürülmesi ile 50 km uzaklıktaki bir köyün mahalleye dönüştürülmesinin aynı şey olmadığını ve bunun yanında, kanun koyucunun buna yetkisinin olup olmadığını "yerindenlik" ilkesi çerçevesinde tartışmaktadır. Genişleme noktasında "toptancı yaklaşımı" eleştirmekte, her köyün ve beldenin kendine özgü durumuna göre (uzaklık, nüfus, gelişme vb.) değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Gözler, 2013, s. 20).

Bu tez, bu tür eleştirilerin ne ölçüde geçerli olup olmadığını bilimsel olarak ortaya koymayı hedeflemiştir. Kapatılan köy ve beldelerin tüzel kişilik açısından siyasal ve yönetsel temsil gücü zayıflarken, hizmet sunumunda, kırsal nüfus açısından değişiklikler yaşanmıştır. Bu çerçevede, 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni büyükşehir belediye yönetim modeli, eski sistem ile karşılaştırmalı bir şekilde ele alınarak, ilçe belediyelerinin hizmet sunumlarına ilişkin vatandaş memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Ayrıca bu değişimin demokratik katılıma etkileri ile vatandaş memnuniyeti de değerlendirilmiştir.

Tezin Amacı

Yukarıda ifade edildiği üzere bu tezde ilçe belediyelerinin hizmet sunumlarıyla vatandaşların memnuniyet düzeyi arasındaki ilişki ve yerel katılım ile vatandaş memnuniyeti arasındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır.

Bu amaca yönelik olarak gerçekleştirilen alan araştırmasında nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılarak; ilçelerin *coğrafi alan büyüklüğü*, *kırsal alan büyüklüğü*, *merkezi ve kırsal alan nüfusu*, *metropolitan alana uzaklığı* gibi değişkenlerin, ilçe belediyelerinin hizmet sunum düzeyini, kalitesini ve dengesini olumsuz etkilediği varsayımıyla 6360 sayılı Kanun sonrası, ilçe belediye hizmetlerinin vatandaş üzerinde bıraktığı etkiyi, memnuniyeti ve değişimi ölçmek amaçlanmıştır. Tez kapsamında iki hipotez test edilmiştir.

H₁: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

H₂: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde yerel yönetimlerin demokratiklik (yerel katılım) düzeyi ile ilçe belediyelerinin hizmet sunumu hakkındaki vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

Yukarıdaki hipotezlerde ifade edilen ilişkilerin var olup olmadığı ve eğer varsa ilişkilerin yönü (olumlu ya da olumsuz) tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar ilçe belediyelerinin “coğrafi alan büyüklüğüne”, “kırsal alan büyüklüğüne”, “nüfusuna”, “gelişmişlik düzeyine”, “ilçe merkeze uzaklığına”, “yönetim birimi türlerine” ve “demografik değişkenlere” göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Tezde nihai olarak, belediye hizmet sunumlarının rasyonel olarak sunulabilmesi için gerekli olan kriterleri ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Bu kapsamda soru formunda aşağıdaki araştırma başlıklarına yer verilmiştir:

- Katılımcıların demografik bilgileri,
- Bağlı olunan ilçe merkezine uzaklık, mahallenin daha önceki statüsü (köy, orman içi, bitişigi köy, belde belediyesi), yerleşim yerindeki yaşanan süre (sürekli, mevsimlik, hafta sonu vd.),
- Yasal değişimin bilinirliği ve memnuniyet düzeyi,
- Köy muhtarı/ belde belediye başkanı ile mahalle muhtarı hizmetlerinin karşılaştırması,
- Katılım, mekânsal ölçek, merkezileşme açılarından eski yasal durum ile yeni yasal durumun karşılaştırması,
- İlçe belediye hizmetlerinden memnuniyet,
- Yeni sistemin, il özel idaresi sistemiyle karşılaştırması,

- Genel değerlendirme.

Bu tezde merkeze uzaklık, mahallenin daha önceki statüsüne (köy, orman içi, bitişiği köy, belde belediyesi), yerleşim yerindeki yaşamılan süreye (sürekli, mevsimlik, hafta sonu vd.), ilçe gelişmişlik gruplarına ve demografik özelliklere göre karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Tezde ilçe belediye hizmet sunumunun vatandaş memnuniyetine etkisi ortaya çıkarılarak, il özel idaresi yönetimi hizmetleri ile bugünkü hizmetler de karşılaştırmalı ele alınmıştır.

Köy, belde ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak ilçe belediyeleri tarafından hizmet sunulması, yerel yönetimlerin demokratikliği ve yerindenlik açısından da değerlendirilmesi tez kapsamında yeri geldiğinde ele alınmış, yerel yönetimlerin demokratikliği ile hizmet memnuniyet ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Yapılan literatür taramasında, Kanunun, genel olarak, olumsuz etkileri olduğu şeklinde değerlendirildiği görülmüştür. Bu tezde, Kanunun etkileri, toptancı yaklaşımla değil, çeşitli kademelendirmeler yapılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşmak hedeflenmiştir.

- 1- İlçelerin büyükşehir ilçe belediyesine dönüşümü ile hizmet sunma kapasite değişiminin ortaya konması,
- 2- İlçeler arasındaki hizmet sunma kapasite farklılıklarına bağlı memnuniyet düzeylerinin değişimi,
- 3- Vatandaşın değişen yasal değişim karşısında yerindenlik ve demokratiklik vb. konularını nasıl yorumladığı ve hizmetlerden memnuniyet ilişkisi,
- 4- Kanunun etkilerinin başlangıçtan bugüne nasıl değişim gösterdiği,
- 5- Hizmetlerin sunumunun ilçeler arasında nasıl değişim gösterdiği ve vatandaş memnuniyeti ilişkisi,
- 6- Hizmet türlerine göre ilçe belediyelerinin nasıl performans gösterdiği,
- 7- Optimal hizmet sunumu için gerekli kriterlerin (uzaklık, nüfus, kırsal alan nüfusu vb. değişkenlere göre) öngörülmesidir.

Tezin Önemi

Tez, 6360 sayılı Kanun'un büyükşehir ve ilçe belediyelerinin mülki sınırları kapsayan tüm yerleşim yerlerine yönelik sunduğu hizmetin, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçen

yaklaşık 10 yılın sonunda yapılacak bir değerlendirme ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu değerlendirme, Kanunun getirdiği etkilerin ölçülmesine olanak sağlaması açısından, hem yerel ve kamu yönetimi uygulama alanına hem de akademik alana önemli katkılar sunacaktır.

Yerel halkın, yasal değişime bağlı olarak hizmet sunumundaki dönüşümü ve belediye hizmetleri arasındaki farklılıkları nasıl değerlendirdiği ve bu önemli yasal değişimi ne ölçüde kabul ettiği tezin önemini arttırmaktadır. Bu önemli yasal değişimin doğru bir değerlendirmesinin mümkün olabilmesi için yerel halkın yeterli süre boyunca deneyim yaşamış olması, bu süreci rasyonel bir şekilde değerlendirebilmesi ve bu deneyimlerden öğrenebilmesi gerekmektedir. Tüm bu etkenler, Kanunun etkilerini rasyonel bir şekilde ölçmek ve araştırmanın geçerliliği ile güvenilirliği açısından önem arz etmektedir.

Ayrıca, hizmetlerin ilçe ölçeğine göre nasıl bir değişim gösterdiğinin aynı il sınırları içinde karşılaştırmalı olarak ele alınacak olması, 6360 sayılı Kanunun sonuçlarının değerlendirilmesi açısından alana önemli bir katkı sunacaktır. Bu değerlendirme sadece vatandaş memnuniyetini değil, aynı zamanda en uygun ve ihtiyaca yönelik hizmet sunumu için temel kriterlerin neler olması gerektiğini belirlemek adına da önemli bir adım olarak ele alınmıştır. Belediye hizmet türlerine göre vatandaş memnuniyetinin ölçülmesi, karar vericilere önemli bir rehberlik sağlayacak ve hizmet sunumunda gelişmeye yönelik etkili stratejilerin belirlenmesine katkıda bulunacaktır.

Ankara ili örneğinde yapılmış bu araştırma, daha fazla kırsal alana sahip diğer büyükşehirlerde de uygulanabilecektir. Hatta karşılaştırmalı değerlendirilebilir olması açısından da hem akademik hem de yerel politika üreticilerine ülke düzeyinde katkı sunabilir.

Yerel halkın ve muhtarların 6360 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklerin etkilerini rasyonel bir şekilde değerlendirebilecekleri kadar bir sürenin geçmiş olması (10 yıl) ve bu süre içinde yeteri kadar deneyime sahip olmaları araştırmanın önemi daha da artmaktadır.

Yerelde merkezleşmenin artmasının yerel halk üzerindeki etkileri ile kamu kaynaklarının doğru kullanımına yönelik değişimin etkilerinin ortaya çıkarılması da araştırmanın önemli sonuçlardan biri olacaktır.

Bu tezde, ilçe merkezine olan uzaklık, mekânsal ölçek, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus ve demografi gibi değişkenlerin belediye hizmetlerinin sunumuna ve vatandaş memnuniyetine etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tezin sonunda, geçmişte il özel idaresi tarafından sunulan yerel/bölgesel hizmetler ile günümüzde büyükşehir ve ilçe belediyesi tarafından sunulan hizmetler vatandaş memnuniyeti açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırmada temel karşılaştırmalar ilçe merkezine olan uzaklık, mahallenin daha önceki statüsü (köy, orman içi, bitişiği köy, belde belediyesi), vatandaşların yerleşim yerlerindeki yaşama durumları (sürekli, mevsimlik, hafta sonu vd.), ilçe gelişmişlik grupları ve demografik özelliklere göre yapılmıştır.

Bu tez kapsamında, 6360 sayılı Kanun öncesinde "metropol ilçe" statüsünde bulunan ilçe belediyelerinin sundukları hizmet sunma kapasitesi ile Kanun sonrasında "büyükşehir ilçe belediyesi" olan belediyelerin hizmet sunma kapasiteleri, vatandaş memnuniyeti düzeyi açısından karşılaştırmalı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca, varsa daha iyi hizmet sunma deneyiminin nedenleri de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İlçe belediyeleri tarafından sunulan hizmetlerin yanı sıra yerel halkın kararlara katılımı, taleplerinin dikkate alınması, iletişim gibi hususlar açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Bu sayede, yerel yönetimler demokratiklik ve yerindenlik ilkesi çerçevesinde incelenmiş ve tez içinde bu konulara gerektiği ölçüde odaklanılmıştır. Ayrıca, yerel yönetimlerin demokratikliği ile halkın katılımı arasındaki ilişki ve bu katılımın hizmet memnuniyet düzeyi üzerindeki etkileri de değerlendirilmiştir.

Önceki Benzer Çalışmalar

Dik (2014), "*6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi Sorunu*" adlı makalesinde, yerel yönetimlerdeki köklü reform çalışmalarının 2000'li yıllar itibarıyla başladığını vurgulayarak, kentsel parçalı yapının küresel rantın dolaşımını engellediği ve bu nedenle ölçeğin genişletilmesinin bu amaç için gerekli olduğu konusuna değinmektedir. Aynı zamanda, 6360 sayılı Kanunun, 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanunun bir tamamlayıcısı olarak görüldüğünü belirtmiştir. Çalışma, 6360 sayılı Kanunla kapatılan köylerin yeni uygulamalardan kaynaklanacak sorunlarını yerel demokrasi bağlamında ortaya koymayı amaçlamıştır. Köylerin tarihsel arka planı, yaşamsal deneyimleri ve demokratik katılım açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, yönetim birimlerinin değişiminin hukuksal ve anayasal haklar açısından sorunlar yarattığına dair değerlendirmelere de çalışmada yer verilmiştir.

Ökmen (2016), "*Köylerin Mahalleye Dönüşüm Kararının Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Manisa Büyükşehir Belediyesi*" adlı makalesinde, Manisa'da 6360 sayılı Kanun ile birlikte köylerden mahalleye dönüşen yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların yasal

değişimle birlikte nasıl bir değişim yaşadığını ve bu değişime ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak köyden mahalleye dönüşümün etkilerinin olumlu olmadığı ifade edilmiştir.

Göküş (2016), "*6360 Sayılı Yasa İle Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü: Silifke Köyleri Örneği*" adlı makalesinde, büyükşehir kapsamındaki köy yönetimlerinin 6360 sayılı Kanundan önemli ölçüde olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Çalışmada, köylerin tüzel kişiliğini kaybederek statü kaybına uğradığı ve ilçe ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sunumları açısından değişime uğradığı ifade edilmiştir. Mersin'in Silifke ilçesinde yaşayan muhtarlarla yapılan mülakatlar sonucunda, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmetlerinin ne ölçüde etkin olduğu konusu araştırılmıştır. Nihai olarak, bazı muhtarların hizmetlerden memnun olduğu ancak bazılarının memnun olmadığı ifade edilmiştir.

Avşar (2020), "*Türkiye'de 6360 Sayılı Yasa Kapsamında Mahalle ve Köy Yönetiminde Yaşanan Değişim ve Dönüşüm*" başlıklı doktora tezinde, 6360 sayılı Kanun ile eski köy statüsündeki mahallelerin yönetimini incelemiştir. Tez kapsamında, köy muhtarlarının mahalle muhtarı olmasıyla birlikte değişen görevleri, hakları ve yükümlülükleri, nicel olarak araştırmıştır. Ayrıca, tez içinde Kanunun yönetim tarafı da ele alınmış, vali, kaymakam ve ilçe belediye başkanları ile yapılan değerlendirmeler ortaya konmuştur. Tez sonuçlarına göre, vali, kaymakam ve ilçe belediye başkanlarının, Kanun ile gelen değişimi farklı açılardan değerlendirdikleri tespit edilirken, muhtarların ise Kanunun ortaya çıkardığı sorunların aşılmasına ilişkin öneri ve beklentileri ortaya çıkarılmıştır. Temel olarak tespit edilen eksiklikler arasında temsiliyet gücünün zayıflaması ve mali imkanların yetersiz olması bulunmaktadır.

Oğuz (2019), "*Türkiye'de Değişen Yönetim Sisteminin Kentsel ve Kırsal Alanlara Etkisi: Malatya Örneği*" başlıklı yüksek lisans tezinde, kırsal ve kentsel alan problemlerinin 6360 sayılı Kanun ile birlikte nasıl değişim gösterdiğini incelemiştir. Tez kapsamında, Kanunun getirdiği hızlı kentleşme hamlesinin kırsal alana uyumu konusunda değerlendirmeler yapılarak, kentleşme ile doğrudan ilişkili kamusal hizmet sunumu, hizmetlerin yerindenliği, etkililiği ve kurumsal kapasite gibi konular, Malatya ili örneğinde değerlendirilmiştir.

Şahin (2019), "*6360 Sayılı Kanunla Birlikte Köy Tüzel Kişiliğinin Kaldırılmasıyla Oluşan Mahallelere Verilen Kamu Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Tekirdağ Örneği*" adlı makalesinde, 6360 sayılı Kanunun getirdiği değişikliklerin eski köy/yeni mahallelerde muhtarlar üzerinden incelenerek hizmet sunumu, köy yönetim birimi olduğu dönemle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Karpuz (2019), “6360 Sayılı Kanun Sonrası Mahalleye Dönüşen Beldeler Açısından Bir Değerlendirme: Akhisar Örneği” adlı yüksek lisans tezinde, 6360 sayılı Kanunun getirdiği değişikliklerin etkilerini mahalleye dönüşen belde belediyelerinde değerlendirmiştir. Çalışmada, 6360 sayılı Kanunun amaçları arasında yer alan ölçek ekonomisi bağlamında kaynakların etkili ve verimli kullanılabilmesi ilkesinin amaçlarına ulaşmadığı, ayrıca Kanun ile getirilen değişikliklerden vatandaşların memnun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çavuşoğlu (2020), “6360 Sayılı Kanun’un Mahalleye Dönüşen Birimler Üzerine Etkisi: Antalya İli Örneği” adlı makalede, 6360 sayılı Kanunun tüzel kişiliği kaldırılan köy ve belde belediyelerindeki etkilerini araştırmıştır. Antalya ili örneğinde yapılan nicel araştırma sonuçlarına göre, büyükşehir belediyesinin hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeyinin düşük olduğu, tüzel kişiliğini kaybeden yönetim birimlerinin yetki ve görev açısından önemini kaybettiği belirlenirken, hizmet memnuniyetinin ve etkinliğinin sağlanabilmesi için bazı hizmetlerin ilçe belediyelerine devredilmesi önerisi getirilmiştir. Ayrıca, kırsal ve kentsel mahalle ayrımının yapılması gerektiği de tespit edilmiştir.

Bölük ve Ömürgönülşen (2020), “6360 Sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçerisinde Kapatılan ve Mahalle Statüsüne Dönüştürülen Belde Belediyeleri ve Köylerin Durumu: Bodrum Örneği”, (Bölük & Ömürgönülşen, 2020) adlı kitap bölümünde 6360 sayılı Kanunun belde belediyelerine ve köylere etkileri Bodrum ilçesi özelinde araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 5 belde belediyesi başkanı ve 20 köy muhtarıyla yüz yüze mülakat yapılmıştır. Kanun kapsamında ilçe belediyesi hizmet sınırlarının ilçe mülki sınırlarına kadar genişlemiş olmasının yerel demokrasiyi zedelediği ve yerel hizmet sunumu açısından da hatalı bir karar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilçe belediyesinin genişleyen hizmet alanı nedeniyle hizmet alanına hakimiyet sağlamakta güçlük çektiği, hizmet sunumunda güçlük yaşandığı ve zaman kaybı yaşandığı tespit edilen sonuçlar arasındadır.

Gültekin (2021), “6360 Sayılı Kanun İle Mahalleye Dönüştürülen Köylerde Tarımsal Üretim: Kahramanmaraş İli Örneği” adlı makalesinde, 6360 sayılı Kanunun mahalleye dönüştürülen köylerde tarımsal üretim üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, 6360 sayılı Kanunla imara açılan tarımsal arazilerde üretim deseninin değiştiği, ürün veriminin azaldığı ve kalitesinin düştüğü sonucuna varılmıştır. Çalışma, Kahramanmaraş ilinde 128 tarım üreticisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Tezin Yöntemi

Tez çalışması literatür ve mevzuat taraması ile alan araştırması bölümlerinden oluşmaktadır. Tezin konusunun belirlenmesi için yapılan teorik çalışma sonucunda araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırma yönteminin belirlenmesiyle birlikte nicel ve nitel soru formları hazırlanmıştır. Soru formlarının kullanılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'na başvurularak gerekli izinler alınmıştır. Tezin alan araştırması bölümünde, nicel-nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yüz yüze anket ve mülakat yöntemleri tercih edilmiştir. Yerel halka yönelik hazırlanan anket ve muhtarlara yönelik yarı yapılandırılmış mülakat formu eşliğinde yüz yüze görüşme yöntemi ile örneklem dağılımı doğrultusunda alan araştırması gerçekleştirilmiştir (Kullanılan anket ve yarı yapılandırılmış formlar ekte verilmiştir.).

İstatistiksel analiz ve tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılarak veri setinin genel özelliklerine ve frekans dağılımlarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Hipotez testinde istatistiksel testlerden Chi-Square Tests kullanılmıştır. Bu bağlamda kurulan H_1 ve H_2 hipotezleri arasındaki ilişki kabul edilmiştir. İstatistiksel analiz tablolarında, hem anlamlı hem de anlamsız ilişkiler arasında yorumlama açısından gerekli olan sonuçlara yer verilmiştir. Bu yöntemde, Chi-Square testindeki p değeri 0,05'ten küçükse hipotezler reddedilmiş, 0,05'ten büyükse kabul edilmiştir. Karşılaştırılan değişkenler arasındaki ilişki, oransal değerlere göre de yorumlanmıştır. Tüm değişkenler için frekans tabloları oluşturularak ayrıntılı bir şekilde yorumlanmıştır.

Ankara ili için oluşturulan örneklem planı, ilçeler, nüfus, uzaklık, kırsal alan büyüklüğü ve ekonomik gelişmişlik gibi değişkenleri dikkate alarak "tabakalı örnekleme yöntemi" kullanılarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklükleri (n), alan araştırması yapılacak ilçelerde "nüfusuna göre orantılı" olarak belirlenmiştir. Örneklem, temsil açısından ve istatistiksel olarak yeterli büyüklükte tasarlanmıştır. Katılımcılara tesadüfi (random) seçim ve gönüllülük esasına göre anketler yüz yüze uygulanmıştır.

Mahalleye dönüşmüş köylerde muhtarlarla yapılacak mülakatlar için bir plan oluşturulmuştur. Soru formlarının geçerlilik ve güvenilirlik testleri alan çalışmasına başlamadan önce gerçekleştirilmiştir. Test sonuçlarına dayanarak soru formları revize edilmiş ve nihai haline getirilmiştir. Bu nihai soru formlarıyla saha çalışması başlatılmıştır.

Alan araştırmasının tamamlanmasını takiben veri girişi, kodlama ve istatistiksel paket programlar aracılığı ile istatistiksel analizler yapılmış ve raporlama sürecine geçilmiştir.

Alan araştırması bölümünde, Ankara'da gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin bilgiler, araştırmanın amacı ve kapsamı, kullanılan yöntem ve elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde sunulmuş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Hipotezler çerçevesinde elde edilen sonuçlar değerlendirilerek nihai olarak önerilerde bulunulmuştur.

Sınırlılıklar

Tez çalışmasında tek bir büyükşehir örneği üzerinden çalışmak araştırma kapsamı açısından bir sınırlılıktır. Kırsal alan araştırması maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda tezin mali açıdan desteğinin bulunmaması da önemli bir sınırlılık yaratmıştır. Alan araştırması açısından ise katılımcıların anketin tüm sorularına yanıt veremeyeceği öngörülmüş olup, bu durum yer yer kadın katılımcılarda görülmüştür.

Tezin Yapısı

Tez, dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezin konusu, kapsamı, amacı, önemi, önceki benzer çalışmalar, tezin yöntemi ve sınırlılıkları hakkında bilgiler sunulmuştur. Birinci bölümde, yerel yönetimlerle ilgili kavramsal ve kuramsal çerçeve çizilmiştir. Bu bölümde yerel yönetim kavramı, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, yerel siyaset, yerel demokrasi, yerel katılım, yerindenlik ve mekânsal ölçek kavramlarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye'de yerel yönetim sistemi başlığı altında Türkiye'deki yerel yönetim genel yapılanması, il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediye sistemi, köy yönetimi ve mahalle yönetimi konumuzla ilgili bir biçimde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, 6360 sayılı Kanunun büyükşehir belediye yönetim sistemine getirdiği değişiklikler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise alan araştırması başlığı altında araştırmanın yapıldığı Ankara'ya ilişkin bilgiler, araştırmanın amacı ve kapsamı, yöntemi, bulgular ve bu bulguların değerlendirilmesi ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Sonuç, değerlendirme ve öneriler başlığı ile tez sonlandırılmıştır.

1. BÖLÜM: YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yerel yönetimlerle ilgili kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Yerel yönetim kavramı altında yerinden yönetim kavramı ve türlerinden bahsedilerek siyasal ve yönetsel yerinden yönetim ile hizmet bakımından ve yer bakımından yerinden yönetim konularına değinilecektir. İkinci olarak yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, yerel siyaset, yerel demokrasi ve yerel katılım kavramları, yerindenlik (subsidiarite) kavramı, mekânsal ölçek kavramı ve vatandaş memnuniyeti kavramına yer verilecektir.

1.1. YERİNDEN YÖNETİM ve YEREL YÖNETİM

Küreselleşmeye bağlı dünya genelinde demokratik değerlerin daha fazla öne çıkmasıyla birlikte, kamusal hizmetlerin seçilmiş en yakın otorite tarafından yerine getirilmesi esasına dayanan ‘yerindenlik’ ilkesinin önemi artmaya başlamıştır. Yerelleşme kalkınma stratejilerinden biri olup, özellikle uluslararası kuruluşlar geliştirmekte olan ülkeleri yerelleşme politikalarını uygulamaya teşvik etmişlerdir. Bunun temel nedeni kamu açıklarının azaltılması ve yerel halkın kamu hizmetine olan ihtiyacıdır. Ayrıca uluslararası kuruluşlar yerel hizmetlerin finansmanında zorlanması sebebiyle geliştirmekte olan ülkeler için mali reform tasarıları öngörmüştür. Bu yaklaşımla yerelleşme; merkezi yönetimin her türlü sorumluluklarını merkezi yönetime bağlı taşra, diğer ve merkezi yönetim dışında kalan özel birimlere aktarması olarak tanımlanabilir (Özer & Akçakaya, 2014).

Kamu yönetimi, toplumun gereksinim duyduğu hizmetleri merkezi ve yerel yönetim olarak iki ayrı yapılanmayla sürdürmektedir. Yerel yönetim birimlerinin kökeni olan site ve komünler eski Yunan ve hatta Roma’da da görülmektedir. 18. yüzyılda Sanayi Devrimi ile artan göçe bağlı kentsel nüfusun beklenilenin çok üzerinde artması nedeniyle hızlı şekilde çözülmesi gereken idari, ekonomik, sosyal ve teknik konuları beraberinde getirmiştir. Özellikle çağın getirdiği ekonomik, teknolojik ve ideolojik gelişmeler ortaya çıkan sorunlarını çözümünde kolaylık getirirse de insan kaynakları boyutu, maliyet boyutu, değişime uyum sağlama boyutu önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Kentlere yığılan nüfusa bağlı geniş coğrafi alanları kapsayan toplulukların yaşadığı alanlar megapol ve megapolis şeklinde tanımlanmaktadır.

Kentleşme, sanayileşmenin artmasına bağlı ekonominin gelişmesi, işgücüne artan ihtiyaç nedeniyle göçe bağlı kent sayılarının artışı, toplumsal olarak da örgütlenme, işbölümü, uzmanlaşma ihtiyacı doğuran nüfusun birikim süreci olarak tanımlanmaktadır. Nüfusun artmasına bağlı halkın toplu olarak yaşamasından doğan ortak ihtiyaçlarının giderilerek,

sorunlarının çözülebilmesi amacıyla kamusal ihtiyaçların giderilmek istenmesi ekonomik faaliyet girişimlerini geliştirmiştir. Bu ekonomik faaliyetler merkezi ve yerel yönetim kuruluşları tarafından farklı usul ve yöntemlerle mal ve hizmet üretimi yapılması biçimindedir. Bu hizmet yapılarından bazıları kamu iktisadi teşebbüsleri ve belediye iktisadi teşebbüsleri sayılabilir. Küreselleşmeye bağlı yerelleşme hem ulusal hem de uluslararası çevrelerde etkin bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma bağlı olarak katılımcı, çoğulcu, özerk ve âdem-i merkezîyetçilik kavramları yeni yüzyılda devlet yönetimine damga vurmuş ve kavramların tümünü kapsayan yaklaşım ise ‘yerelleşme’ olarak ortaya çıkmıştır. Genel olarak ise dünya genelinde küreselleşmeye ve yerelleşmeye bağlı olumsuzlukların giderilmesi için demokratik ve katılımcı bir yerel yönetimlerin oluşturulması hedeflenmektedir. Küreselleşmenin bir diğer boyutu ise ulus devletlerin haklarını ve yetkilerini hem ulus üstü kuruluşların hem de merkezi yönetim dışında kalan kuruluşların ele geçirme çabasıdır. Bu çaba sonucunda ulus devlete ait birtakım görevler uluslar üstü kurumlara devredilirken, bir kısmı da yerel yönetimlere devredilmiştir (Kuyaksil, 2012).

Üniter devlet yapısı içerisinde yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliği kimi kesimler tarafından ülke bütünlüğüne dair sorunlar yaratabileceği endişesi yaratsa da küreselleşmeye bağlı teknolojik ve toplumsal gelişmeler sonucunda hızlı, etkili, verimli ve katılımcı kamu hizmeti beklentisi, yerel yönetimlere ihtiyacın önemini daha fazla ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme süreci merkezi yönetimleri zayıflatırken, yerelleşme eğilimlerini güçlendirmekte ve geleneksel yönetim yaklaşımlarını uluslararası yapılanmalara dönüştürmektedir. Güçlü yerel yönetimlere evrilen süreçte katılımcı demokrasi, temsili demokrasinin yerini almaktadır. Tüm bu gelişmeler dünya ekonomik sisteminin kalkınmasına yönelik olup, küreselleşme ile yerelleşme politikaları, bölge kalkınma politikalarına dönüşmektedir. Geleneksel kalkınma politikaları pazar, iş gücü ve hammaddeye olan uzaklığı ölçüt olarak alırken, bölge kalkınma politikaları sosyal ilişkiler, kurallar ve kurumlardan oluşan bir sistemi dikkate almaktadır (Akbulut & Göküş, 2017).

Özel de yerelleşmeyi; “merkezden taşraya, taşradan yerel yönetimlere, her kademedeki bir alt kademeye ve yetkilerin topluma, özel sektöre yetki devri” olarak tanımlamaktadır. Klasik yerelleşme yaklaşımı ise devlet içinde hiyerarşik olarak yukarıdan aşağı yetki aktarımı şeklindedir (Özel, 2007).

Yerel yönetimlerin gelişimiyle birlikte artan yerel sorunların çözümlerinin yeterince hızlı olmaması ve toplumun demokratik taleplerinin artışına karşın mevcut yerel yönetim yapılarının yetersiz kalması nedeniyle uluslararası politika yapımcılar tarafından yerel yönetimleri teşvik

edici politikalar önerilmektedir. Merkezi yönetimin bürokratik, hantal ve halkın katılımına uygun olmayan yapısı da yerel yönetimlerin gelişmesi ihtiyacını doğurmuştur (Çukurçayır M. A., 2009, s. 31).

Akbulut ve Göküş (2017) yerelleşmenin nedenlerini iki başlıkta toplayarak siyasi nedenler ve işlevsel nedenler olarak adlandırmıştır. Siyasi nedenler; demokratikleşme yani siyasal katılım, özerklik ve temsil olarak sıralanırken, işlevsel nedenlerse; merkezi yönetimin maliyeti yüksek ve koordinasyonu meşakkatli ve rutin hizmetlerden kurtulmak istemesi, genel siyaseti yönetebilmek adına rutin hizmetleri azaltmak istemesi, kamu hizmetlerinin yerelin özgün koşullarına göre sunulması ihtiyacı olarak sıralanabilir (Akbulut & Göküş, 2017, s. 80-81).

Türkiye’de kamu yönetimi idarenin kuruluş, görev ve yetkileri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Merkezi yönetim bir takım kamu hizmetlerinin merkezden bir hiyerarşi içinde yürütülmesine dayanırken, yerel yönetim ise yerel yöneticileri seçmenler tarafından seçilen, halkın ortak yerel ihtiyaçlarını önemli ölçüde yerel kaynaklarla karşılanmasına dayanan ve halkın katılımını öngören çoğulcu bir sistemdir.

Türkiye’de yerel yönetimleri düzenleyen belli başlı kanunlar şunlardır;

- 10 Temmuz 2014 tarihli 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu,
- 3 Temmuz 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu,
- 4 Mart 2005 tarihli 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu,
- 1 Ocak 2004 tarihli 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
- 26 Mayıs 2005 tarihli 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu
- 6 Aralık 2012 tarihli 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunudur.

1.1.1. Yerinden Yönetim ve Türleri

Âdem-i merkeziyetçilik ya da desantralizasyon olarak da ifade edilen yerel yönetim kavramı merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru görev, yetki ve kaynak aktarımı anlamına gelmektedir. Desantralizasyon merkezin elinde idari yetkilerin bir bölümünü taşra teşkilatlarına, yerel yönetim kuruluşlarına, federe birimlere ve meslek kuruluşlarına ya da gönüllü kuruluşlara aktarmasıdır. Yerinden yönetim kavramı hukuki bir metne 1961 Anayasası ile girmiş ve 1982 Anayasası’nda idari vesayet ilişkisiyle somutlaşmıştır.

Yerinden yönetim kavramı Rondinelli vd. tarafından 1983 yılında şu şekilde yapılmıştır: *“Belirli kamusal işlevlerle ilgili planlama, yönetme ve mali kaynaklara ilişkin sorumluluklarının merkezi hükümetten, hiyerarşik alt birimlere, taşra örgütlerine, yarı özerk kamu idarelerine,*

yarı kamusal kurumlara, kamu şirketlerine, coğrafi sınırları bulunan yerel ve bölgesel yönetimlere ve özel ya da gönüllü kuruluşlara devredilmesidir (Rodinelli, 1983, s. 13) Bir diğer tanımsa “kamu hizmetlerinin sunumuna ilişkin yetki, sorumluluk ve mali kaynakların, farklı yönetim birimleri arasında yeniden dağıtılması arayışıdır (Litvack, J. ve J. Seddon, 1999, s. 2) biçimindedir.

Yerinden yönetimler yetki derecelerine göre siyasal yerinden yönetim ve yönetsel (idari) yerinden yönetim olarak ikiye ayrılmaktadır. Devletler siyasi yapıları açısından üniter, konfederasyon veya federasyon yönetim biçimlerinden birini seçebilirler. Üniter devlet siyasal olarak merkeziyetçiliği benimserken, federasyon ise federe devletlerden oluşan bir yapıyı benimsemektedir. Federal devlet biçiminde federe devletlerin uluslararası kişiliği bulunmamaktadır.

Türkiye’de kamu yönetimi 1982 Anayasası’nın 123. maddesindeki ‘*idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür, idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır...*’ hükmüne göre yürütülmektedir. Anayasal düzeyde garanti altına alınan, merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilkeleri ayrı ayrı tanımlansa da idarenin bütünlüğü ilkesi gereği birlikte hareket etmekte ve merkezi yönetimin yerel yönetim üzerindeki vesayet denetimi ile sürdürülmektedir. Yerel yönetim Güler’in tanımına göre “*Bir ülkenin coğrafi parçalarından birinde, merkezi yönetimin merkez ve taşra birimleri dışında, doğrudan o yörede yaşayanlarca oluşturulup yönetilen birimlere yerel yönetim denir* (Güler, 2009, s. 279)”.

Türkiye’de 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan halk oylaması sonucunda 3 Kasım 2018’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi yürürlüğe girmiştir. İdari teşkilat, merkezi idare ve yerinden yönetim kuruluşları olarak ikiye ayrılırken, merkezi idare, başkent ve taşra teşkilatı olarak bölünmektedir. Yerinden yönetim kuruluşları yer yönünden (mahalli idareler) ve hizmet yönünden olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları da kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşları olarak ikiye ayrılmaktadır¹.

¹ Arıkboğa (Arıkboğa, 2018, s. 4-5) yerinden yönetim türleri arasındaki tasnifin Türkiye açısından sorunlarından bahsetmektedir. Bu tasnifte siyasal yerinden yönetim federalizmle özdeşleştirilir, federalizm ile özerk bölge ayrımı net değildir. Tasnif üniter devletin siyasal merkeziyetçiliğe göre örgütlendiğinden bahseder, federal ülkelerde yerinden yönetimin güçlü, yerel yönetimlerin de güçlü, özerk olduğu inancı vardır. Arıkboğa tasnifin delegasyon ve dekonsantrasyon ayrımını ortadan kaldırarak, aynıymış gibi görülmesini sağladığından söz ederek, devolüsyon tipi yerinden yönetimin Türkiye’de olmadığını belirtmektedir (Bknz.: Bölüm 1.1.2.2.).

1.1.1.1. Siyasal Yerinden Yönetim

Siyasal yerinden yönetim, yetki paylaşımı ya da yetki terki uygulamasıyla yerel yönetimlerde görülürken bir de özerk bölgelerdeki siyasal yerinden yönetim uygulamasındaki kullanımından söz edilebilir.

Öncelikle siyasal yerinden yönetim anlatımında yetki paylaşımı ya da terki (Devolüsyon) kavramına değinmek gerekirse, yerinden yönetimin en ileri seviyesi yetki terkidir. Devolüsyon yani yetki terki, merkezi yönetimle coğrafi sınırları belirli olan yerel yönetim birimleri arasında anayasal güvenceye sahip yetki paylaşımıdır. Buradaki en önemli husus yetki terkinin kanunla yapılıyor olmasıdır. Burada kanunlarla yapılıyor olmasının önemi merkezi yönetimin herhangi bir biçimde yerel yönetimlere müdahalesinin engellenmesini güvenceye altına almaktadır.

Yerel yönetimler seçimle iş başına gelen karar organlarının olması nedeniyle siyasal yerinden yönetimin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli yönetsel makamlardır. Türkiye’de bulunan yerel yönetim birimleri yönetsel yerinden yönetim kuruluşlardır ve merkezi yönetimin yetki terkine dayalı faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kendi kararlarını kendileri alabildikleri gibi, bütçelerini yapmakta, harcama önceliklerini belirlemekte, yatırım kararlarını kendileri alabilmektedirler. Bu yönüyle de yerel yönetim birimleri demokratik meşruiyete sahip kendi kendini yönetebilen (self-government) yerinden yönetim birimleridir. Merkezi yönetime karşı yerel yönetimler idari ve mali özerkliğe sahiptir ve kanunlarla devir ve terk edilen görevler yerel yönetimlerin asli görevleri olarak görülmektedir.

Yetki terkinin (devolüsyon) diğer bir uygulaması özerk bölgelerde görülmektedir. Özerk bölgelerde içsel self-determinasyon ilkesine göre, yani sınırları içinde bulunduğu devletin egemenliğini kabul etmenin yanında, özerk bölge halkının da kendi kaderini tayin edebilmesi hakkının kabulüyle bölgeler kurulmaktadır. Bu özerk bölgeler siyasi özerkliğe sahiptirler. Siyasal özerklik, özerk bölge vatandaşlarıyla devlet arasındaki iktidar paylaşımı için kurulan özel bir yönetim biçimidir. İçsel self determinasyon ilkesine göre özerk bölgenin merkezi yönetimden ayrı bir parlamentosunun olması ve özerk bölgeyle ilişkili kanun çıkarma hakkına sahip olması mümkündür. Özerk bölgede yürütmeyi sağlamak için bir hükümet bulunmaktadır. Özerk bölgelerin kuruluşuna ilişkin bağlı olduğu devletin anayasal kurallarına uygun olarak özel bir kurucu kanunu da vardır ve özerklik bu kanunla tanımlanır.

Türkiye’de özerk bölge uygulaması bulunmamaktadır ancak kimi kesimlerce demokratik özerklik talebi mevcuttur. Genelde ülke içinde etnik ve dinsel ayrılıklar nedeniyle yaşanan olumsuzlukları gidermek adına devletler özerk bölge yönetim biçimine geçebilmektedir.

1.1.1.2. Yönetimsel Yerinden Yönetim

Merkezi yönetim, devlet yönetimi ya da genel idare olarak tanımlanmaktadır ve tek bir kamu tüzel kişiliğinden oluşur. Kamu tüzel kişiliği kişi topluluğu olup gerçek kişilerin bir amaç için bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Genel idare yasama, yargı ve yürütme organlarında oluşurken yürütme organı başkent ve taşra teşkilatı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Başkent teşkilatı içinde Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ve ayrı tüzel kişiliğe sahip olmayan genel müdürlük, başkanlık vb. bulunur. Taşra teşkilatı ise illere, illerde kademeli olarak ilçelere ayrılır (Gözler, 2011, s. 839).

Mahalli idareler ise mahalli sınırlar içinde yaşayan insanların oluşturduğu kişi topluluklarıdır. Mahalli idareler Anayasanın 127. Maddesinde “*il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri*” olarak tanımlanmıştır. Burada mahalli idarelerin devlet idaresinden farklılığı; her bir il özel idaresinin, belediye ve köyün ayrı bir kamu tüzel kişiliğe sahip olmasıdır. Mahalli idare yani yerel yönetim ise coğrafi (yer) ve hizmet bakımından yönetim olarak ayrı ayrı tanımlanmaktadır.

Kamu tüzel kişiliği kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur ve kamu gücünün ayrıcalıklarıyla donatılmıştır. Kamu tüzel kişileri devlet ve diğer kamu tüzel kişileri olarak ikiye ayrılmaktadır. Diğer kamu tüzel kişileri de kendi içinde yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları (YBYY) (mahalli idareler; il özel idareleri, belediyeler ve köyler) ve hizmet bakımından yerinden yönetim (HBYY) kuruluşları (hizmet kuruluşlar, kamu kuruluşları; üniversiteler, KİT’ler, TRT, SGK, Barolar, Meslek Odaları, TÜBİTAK vb.) olarak ikiye ayrılmaktadır. YBYY kuruluşları mahalli idarelerdir. Yani il özel idareleri, belediyeler ve köylere dir. Bu kuruluşlar Anayasa gereği kamu tüzel kişiliklerine sahiptirler. HBYY kuruluşları ise bazı hizmetlerin merkezi yönetimin yürütmesinin uygun olmadığı kararıyla, ayrı tüzel kişilik sahip, belli ölçülerde özerk ancak merkezi yönetimin vesayet denetimine tabiidirler.

1.1.1.2.1. İşlevsel (Hizmet Bakımından) Yerinden Yönetim (HBYY)

Merkezi yönetim devlet yönetimi olarak tanımlanırken, yerel yönetim ise coğrafi (yer) ve hizmet bakımından yönetim olarak devlet yönetiminden ayrı tanımlanmaktadır. HBYY kuruluşlarının bir kısmı tüzel kişiliklerini Anayasadan alırken bir kısmı ise kanunlardan ya da kanunların verdiği yetkiye dayanarak yapılmış idari işlemlerden almaktadır. Cumhurbaşkanlığının ve bakanlıkların ilgili ya da ilişkili kuruluşlarının ayrı birer kamu tüzel kişiliği olduğu gibi bu kamu kurumları merkezi idarede değil HBYY kuruluşları statüsünde yer

almaktadır. Türkiye’de bu türden kamu kurumları 1930 sonrasında kurulmuş ve 1950 itibariyle büyük gelişme göstermiştir. Günümüzde HBYY kuruluşları kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulabilmektedir.

HBYY kuruluşlarına devletin yapmayı üstlendiği bazı hizmetlerin teknik bilgi ve özel uzmanlık gerektirmesi nedeniyle ya da bazı hizmetleri merkezi yönetimin yürütmesinin uygun olmadığı kararıyla ihtiyaç duyulmaktadır. Teknik bilimsel ve hizmetlerin merkezi yönetim tüzel kişiliği içerisinde yürütülmesinin bazı durumlarda mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Zaman içerisinde merkezi yönetim tarafından kurulan ve ayrı tüzel kişiliği olan kuruluşlar hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları olarak adlandırılmaktadır. Bu kuruluşlar kamu tüzel kişiliği olup bir kamu idaresine bağlıdır ve özerk², uzmanlık kuruluşlarıdır. Bağlı olunan kamu idaresinin de vesayeti altındadırlar. Burada uzmanlık ilkesine açıklık getirilmek istenirse; HBYY kuruluşlarının mal topluluğu olmasına bağlı bir durumdur. Mal toplulukları, tüzel kişiliğe sahip ve belli bir amacı gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş bağımsız örgütler olarak tanımlanmaktadır. Belli bir mal varlığı belirlenmiş bir amacın gerçekleşmesi için tahsis edilmiştir (Gözler, 2011, s. 839). Bu kamu kurumlarının uzmanlığı dışındaki bir konuda faaliyette bulunması hukuka aykırılık teşkil eder ve diğer kamu kurumlarının da uzmanlığa sahip kamu kuruluşunun uzmanlık alanına girmesi rekabet açısından uygun değildir. Diğer kamu idarelerinin faaliyet alanı sınırlı değilken HBYY kurumlarının faaliyetleri sadece uzman oldukları konuyla sınırlıdır. Tüm bu kıstaslar uzmanlık ilkesinin gerekleri arasında kabul edilmektedir.

Türkiye’de HBYY kategorisinde değerlendirilen yetki aktarımı ya da emaneti (Delegasyon) yerinden yönetim türlerinin en karmaşık ve çeşidi fazla olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan kurum çeşitleri farklı yönetsel ve hukuksal niteliklere de sahip olabilir. Bu uygulamada yetki aktarımı, merkezi yönetimin tüzel kişiliği içinde değil dışında bir tüzel kişiliğe yapılmaktadır. Yetki aktarımı sınırlı konularda karar alma ve yürütme sorumluluğunun merkezi yönetim dışında bir başka tüzel kişiliğe devredilmesidir. Bu yöntemle birtakım hizmetler merkezi bürokrasinin dışına alınarak dolaylı idari denetim yapılmaktadır. Burada ne özerklik ne de hiyerarşi denetimi söz konusudur. Yetki aktarımında merkezi (genel) idare sorumluluğunun tamamını devretmemektedir. Yetki aktarılan kurumun merkezi yönetime karşı sorumlu ve irtibat

² İdari özerklik: Kamu kurumları karar ve yönetim kurulları aracılığıyla yönetilmektedir. Her kamu kurumunun kendini kuran kamu idaresinden ayrı bir karar organı ve ayrı bir yönetim organı vardır. Buna idari özerklik denilmektedir. Burada bahsedilen kamu kurumu HBYY kuruluşudur. İdare hukukunda mal topluluğuna sahip kamu hukuku tüzel kişileri “kamu kurumları” olarak adlandırılmaktadır (Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, 2011, s. 841).

Mali özerklik: Kamu kurumlarının kendilerine ait bir mal varlığı ve bütçesinin olması durumudur ki buna da mali özerklik denilmektedir.

halinde olması gerekmektedir. Yetki aktarılan kurumların kendilerine ait tüzel kişilikleri, bütçeleri, mal varlığı, personeli ve yönetim kurulları vd. vardır. Bununla birlikte bazılarının ücret gelirleri de mevcuttur. Bu kuruluşlara kamu şirketleri, iktisadi teşebbüsler, kamu bankaları, ulaştırma (demiryolu, denizcilik vb.) birimleri, su, elektrik gibi özel amaçlı idareler, toplu konut idareleri ve bölgesel kalkınma ajansları örnek olarak gösterilebilir.

HBYY kuruluşlarının kuruluş amaçlarına da kısaca değinilecek olunursa; bunlardan ilki; HBYY kuruluşunu merkezi yönetim bürokrasinin ve/veya kamu hukukunun dışına çıkararak, ilgili hizmetin sunumuna dair işleyişi hızlandırmak, bürokrasiyi azaltmak ve daha esnek yönetime tabi kılmaktır. Bu amaçla kurulan birkaç HBYY kuruluşu; Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri, BOTAŞ, TOKİ, TRT ve kamu bankalarıdır. Bu yönetsel özerklikle sağlanmak istenen temel amaç, kamusal ya da yarı kamusal kurumların hantal yapısından kurtarmak, hizmetin kolay sunulması, etkinlik ve verimliliğini arttırmaktır. Bir diğer amaç ise bazı hizmet alanlarını siyasi iktidarın doğrudan etki alanının dışına çıkarılmak istenmesidir. Bu ikinci amaç ilkinin göre daha özelliği hizmetleri kapsamaktadır. Bu kurumlarda yöneticilerden yönetim kurul üyelerine kadar görevlerin ve görevlilerin, nasıl belirleneceği konusunun yasal garantiye alınmak istenmesine dayanmaktadır. Bu kurumlara örnek ise; TÜBİTAK, Kamu İhale Kurumu, üniversiteler ve SPK'dır. İlk grupta anlatılan kurumlar kanun altı mevzuat ve yönetsel kararlarla yönetilebilirken, ikinci grupta yer alan kurumlar güçlü yasal güvencelere sahip olarak yönetilmektedirler.

Delegasyon HBYY kuruluşları dışına da yapılabilmektedir. Yasal sorumluluğu kendine ait bazı hizmetleri merkezi yönetim, tahta örgütleri dışında yerel yönetimler eliyle yürütmek isteyebilir. Bu durumda ilgili hizmet yerel yönetimlere delege edilerek yürütülebilmektedir. Bu tür bir yerel yönetime yetki aktarımı, protokol ya da sözleşme yapılması yollarıyla olabilir. Merkezi yönetimin delege ettiği hizmete ilişkin yasal sorumluluğu sürmekle birlikte, yürütücü delege ettiği yerel yönetim birimidir. Bu tür bir yetki aktarımında merkezi yönetimin yerindenlik denetimi yapma hakkı yapılan sözleşmelerden, protokollerden gelmektedir. Delegasyon yönteminde yerel yönetim üstlendiği sorumluluğu kendi kurumu adına değil, merkezi yönetim kurumu adına yapmaktadır. AYYÖŞ'ta, madde 4-5-8'de delegasyon aracılığıyla yetki aktarımı hükmü açıklanmaktadır ki bu duruma bağlı özel düzenlemeler yer almaktadır.

Hizmet ve yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bazı farklılıklara değinilecek olunursa; YBYY kuruluşları kişi topluluğu iken HBYY kuruluşları mal topluluğudur. YBYY kuruluşlarının karar organları seçimle il başına gelirken, HBYY kuruluşlarının karar organları merkezi yönetim tarafından belirlenir. YBYY kuruluşları genel yetkiye sahipken HBYY

kuruluşları uzmanlık ilkesine tabi olup sadece kuruluş amaçlarına göre faaliyet göstermektedir (Akyılmaz Bahtiyar, Sezginer Murat, Kaya Cemil, 2016).

Günümüzde 54 HBYY kuruluşunun görev ve yetkileri 15 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 4 sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle” düzenlenmiş ve her bir HBYY kuruluşu bir merkezi yönetim idaresiyle ilişkili hale getirilmiştir.

Burada kamu kurumları milli ve mahalli kamu kurumları olarak ayrıldığında; milli kamu kurumları; idari, iktisadi, sosyal, bilimsel, teknik ve kültürel, düzenleyici ve denetleyici kamu kurumları³ ve Cumhurbaşkanlığı ofis başkanlıklarından oluşurken mahalli kamu kurumları ise büyükşehir su ve kanalizasyon idareleri, İETT ve EGO ile il özel idaresi ve belediye şirketlerinden oluşmaktadır.

1.1.1.2.2. Coğrafi (Yer Bakımından) Yerinden Yönetim (YBYY)

Merkezi yönetim devlet yönetimi olarak tanımlanırken, yerel yönetim ise coğrafi (yer) ve hizmet bakımından yönetim olarak ayrı ayrı tanımlanmaktadır. Yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları mahalli idarelerdir. Yani il özel idareleri, belediyeler ve köylerdir. Bu kuruluşlar anayasa gereği kamu tüzel kişiliklerine sahiptir.

Coğrafi yerinden yönetim kuruluşları; karar organları seçmenler tarafından seçilmiş idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleridir. Bu kuruluşların hukuku, tüzel kişilikleri özel ve gerçek tüzel kişilerden üstündür ve kamu yararı göstererek faaliyette bulunmaktadır. Bu hüküm anayasada “*Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir*” şeklinde ifade edilmektedir (1982 Anayasası Madde 127).

YBYY'nin merkezi yönetime göre bir takım avantajlarından söz edilebilir. Bunlardan birkaçı şu şekildedir: Halkın katılımıyla demokratik değerlerin gelişmesini sağlarken, hizmetlerin yerelin

³ Düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar 1979'da başlamış 1980'lerle liberal ekonomi anlayışıyla hız kazanmış, karma ekonomik modelden piyasa ekonomisi modeline geçişle ortaya çıkmıştır. Özelleştirme politikalarıyla düzenleyici ve işletmeciler fonksiyonlar birbirinden ayrılırken, devletin işlevinin kısmen piyasa aktörlerine geçmesi aşamasında düzenleyici ve denetleyicilik işlevinin klasik yönetim yapılarıyla yönetilemeyeceği düşüncesiyle bu yapılar oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar piyasa sistemine uygun olarak karar serbestisine sahip, tarafsız, siyasal iktidarların popülist politikalarından etkilenmeyecek rasyonel davranabilecek kurumlar olarak var olmuştur. Türkiye'de 9 farklı denetleyici ve düzenleyici kurum vardır: Bunlar; RTÜK, Telekomünikasyon Kurumu, Sermaye Piyasası Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Rekabet Kurumu, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu'dur.

ihtiyacına göre belirlenmesini ve yerel koşullara göre yürütülmesi sağlar. Hizmet hızlanırken kırtasiyecilik azalır, etkinlik ve verimlik artar. Yerel yönetimlerin en büyük avantajı merkezi yönetimin iş yükünü azaltmasıdır. Bu şekilde merkezi yönetim genel idare işlerine daha fazla odaklanması mümkün olmaktadır.

YBYY'nin dezavantajlarından da kısaca söz etmek gerekirse; ülke içinde kamu hizmetinin eşit ve dengeli sunulamamasına neden olabilir. Yerel yönetimlerinin idari mali özerkliği ülke birliği, ulusal bütünlüğü için risk teşkil edebilir. Her bir yerinde yönetim kuruluşunun coğrafi büyüklüğünün farklı olması ölçek sorunun gündeme getirirken kimi zaman hizmetleri maliyeti de artabilir. Mali açıdan denetimleri kısmen zor olduğu gibi partizanca yaklaşımlar da gündeme gelebilmektedir.

1.1.2. Yerel Yönetim Sistemi ve Türleri

Türkiye'deki yerel yönetim sisteminin anlaşılabilmesi ve değerlendirilebilmesi için başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyadaki sürecin detaylı bir biçimde incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu bölümde dünyada ve Avrupa'da bulunan Fransa, İspanya, İtalya, Polonya ve Çek Cumhuriyeti ülkelerindeki yerel yönetim sistemleri ele alınacaktır.

Avrupa ülkelerinin tümünde geniş desantralizasyon yaklaşımını yerel yönetim sistemleri bulunmaktadır. Bu ülkelerde yerel yönetim sistemleri belediye, il ve bölgeden oluşmaktadır. Türkiye'de ise il özel idaresi, belediye ve köy yönetim sistemleri bulunmaktadır. Bu ülkelerde köyler için ayrı bir yönetim birimi bulunmamakta, belediyeler içinde değerlendirilmektedir. Avrupa'da "bölgenin" bir yönetim kademesi olarak ortaya çıkmasının iki farklı nedeni vardır. Bunlardan ilki Avrupa'da bölgelerin var olması ulusal devletlerin kurulmasından önceye dayanmaktadır. İkinci neden ise AB'nin bölge kalkınma fonlarından faydalanabilmektir. Türkiye'de de NUTS (AB Bölge Birimleri Sınıflandırması) ile bölge tanımlamaları yapılmışsa da Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'la birlikte ve Cumhuriyet döneminde de merkezîyetçilik artarak devam etmiştir (TESEV, 2009, s. 8) .

Bölgesel kalkınma ajansları 2006 yılında 5449 sayılı Kanun⁴ çerçevesinde Türkiye'de NUTS2 düzeyinde 26 bölgede kurulmuş ve bölgesel genel yetkili idare ve yerel yönetim birimine dönüştürülmek istenmiş ancak ajanslar proje esaslı teknik kuruluşlar düzeyinde kalmıştır. Hali hazırda ise kalkınma ajansları Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olarak AB destekli projeler yürütmektedir (Güler, Birgül Ayman, 2021, s. 421).

⁴ 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun.

Küresel ölçekte yerel yönetim sistemleri geleneksel olarak 4 farklı gruba ayrılmıştır. Bu gruplar Anglo-Sakson Sistemi, Fransız Sistemi, Orta ve Kuzey Avrupa Sistemi ve Doğu Avrupa Sistemi'dir. Literatürde farklı gruplandırmalar da mevcuttur. Bunlardan ilki Kuzey- Güney Avrupa farklılaşması iken diğeri üniter-federal yerel yönetimler sınıflandırmasıdır. Tüm modellerde gruplandırma; yasal dayanak, sistem, idari ve mali özerklik, alansal kademelenme ile hizmetin kapsamı üzerinden yapılmaktadır (Yıkıcı & Salman, 2021, s. 2). Yerel yönetim sistemleri üniter ya da federal yönetim sistemine sahip olma durumlarına ve sosyal ve kültürel yapı ile tarihsel miraslarına göre farklılık gösterebilmektedir (Yıkıcı & Salman, 2021, s. 131). Geleneksel gruplandırma ile üniter ve federal yönetim sistemlerine ilişkin ayrıntılara aşağıdaki bölümde yer verilmiştir.

1.1.2.1. Geleneksel Gruplandırma

Aşağıda geleneksel gruplandırmada sırasıyla dört modele kısaca yer verilmiştir.

1.1.2.1.1. Anglo- Sakson Yerel Yönetim Sistemi

Bu sistemin uygulandığı ülkeler; İngiltere, İrlanda, Avusturalya, Kanada (Quebec eyaleti hariç)⁵, Yeni Zelanda ve kısmen de Amerika Birleşik Devletleri'dir (ABD) (Hesse & Sharpe, 1991, s. 603). Sistem en yoğun olarak İngiltere'de uygulanmaktadır ve yerel yönetimlerin çerçevesi kanunlarla çizilmiştir. Köklü geçmişe sahip olan İngiltere'de Topluluklar ve Yerel Yönetimler adlı bir Bakanlık (Ministry of Communities and Local Governments) kurulmuş ve özerklik kanunlarla sınırlandırılmıştır (Karasu K. , 2013, s. 215). Bu sistemde yerel yönetimler anayasal güvence altında olmayıp parlamento tarafında çıkarılan kanunlarla yasal güvence altındadır. Ağır denetim sisteminin olmadığı çoğunlukla hukukilik denetiminin olduğu yerel yönetimlerle merkezi yönetimlerin arasındaki ilişki biçiminin yatay olduğu görülmektedir. Bu sistemde yerel yönetimler tüzel kişiliğe sahip olduğu halde vesayet denetim mekanizmaları bulunmamaktadır (Keleş, 2012, s. 98).

Bu sistemde yerel yönetimler çevre düzenlemesi, sağlık, eğitim, iskân, güvenlik ve kültür olmak üzere pek çok alanda hizmeti bulunmaktadır (Parlak, 2018, s. 31-34). Sistem siyasal ve yönetsel olarak güçsüz bir görünüm sunsa da hizmetlerin etkin ve verimliliği üzerine yapılan ölçümlerle sürekli bir iyileştirme yaklaşımı göstermektedir. Kamusal hizmetlerin sunumunun bağımsız olması ile idari ve mali özerk bir yapısının olması da modelin güçlü yanları olarak kabul edilmektedir (Yemen, 2017, s. 179).

⁵ Kanada'nın Quebec eyaletinde diğer eyalet ve bölgelerden farklı olarak "Sivil Hukuk" modeli uygulanmaktadır (<https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/img/courten.pdf>) (Erişim Tarihi: 25.4.2023)

1.1.2.1.2. Fransız Yerel Yönetim Sistemi

Fransız Yerel Yönetim Sistemi, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg, İspanya, Yunanistan ve Portekiz’de uygulanmaktadır. Fransa Modeli Page ve Goldsmith tarafından yapılan sınıflandırmadaki Güney Avrupa modeline karşılık gelmektedir (Heinelt ve Hlepas, 2006, s. 26). Bu sistemde yerel yönetimler anayasal güvence altındadır. Merkezi yönetim, yerel yönetim birimlerini hukukilik ve yerindenlik denetimine tabi tutmaktadır. Ayrıca yerel yönetimler merkezin talimatlarını yerine getirirken genel yetki ile de donatılmıştır. Yerel yönetimler genel yetki çerçevesinde, kanunlarla sınırlandırılmamış ve başka bir kuruma verilmemiş alanlarda karar alma ve yürütme yetkisine sahiptir. Üniter yapıya sahip Fransa’da komünler (belediyeler), iller, bölgeler ve kamu iş birliği kuruluşları olmak üzere 4 yerel yönetim birimi vardır. Kimi düşünürlere göre bu modelin varlık nedeninin işlevsellikten daha çok siyasi nedenler olduğu ifade edilmektedir (Keleş, 2012, s. 97-98) Bu sistemde merkezi yönetimin uzantısı olan taşra teşkilatları vali yönetiminde olup yerel yönetim sistemi içinde yer almaktadır (Hesse & Sharpe, 1991, s. 613).

Son yıllarda Fransız Yerel Yönetim Sistemini uygulayan ülke sayısında azalma olduğu, bunun nedenlerinin ise merkezi yönetimle yerel yönetim arasındaki yetki paylaşımı ve yerel yönetimlerin ağırlık kazanmasına yönelik politikaların hayata geçirilmesi olduğu ifade edilmektedir (Koyuncu, 2000, s. 102). Fransız yerel yönetim sisteminin temelini 1799-1815 yıllarında Napoleon Bonaparte tarafından yapılan reformlar⁶ olduğu birçok düşünür tarafından dile getirilmektedir.19. yüzyıl döneminde kurulan yerel yönetim sistemi bugüne kadar ulaştığı ifade edilmektedir (Uluç, Çelik, & Kaan, 2001, s. 172).

Bu sistemde anayasal güvence altında olması, merkezi yönetimden ayrı tüzel kişiliğinin olması ve kendilerine ait bütçelerinin olması yerel yönetimlerin temel nitelikleri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca yerel yönetim birimlerinde seçilmiş veya atanmış kişiler Fransız Senatosu’nda ya da Parlamentosu’nda milletvekili olarak görev yapabilmektedir (Yıkıcı & Salman, 2021, s. 5).

Bu sistemde merkezi yönetim valilere ayrıcalıklı bir denetim biçimi olan “*a posteriori denetimi*” hakkı tanınmıştır. Bu denetim hizmet sonrasında gerçekleşen denetim anlamına gelen

⁶ Bu reformlardan bazıları; belediyeler ülke geneline büyüklüklerine bakılmaksızın yaygınlaştırılarak tamamına aynı teşkilat yapısı öngörülmüştür (Karasu M. , 2018, s. 183). Belli niteliklere sahip vatandaşlar tarafından seçilen karar organlarına dayalı sistem değiştirilerek, atanmış üyeler yoluyla yürüyen bir sistem haline getirilmiştir (Keleş, 2016, s. 41-42). Reformlar için ayrıntılı bilgi:

https://pa01000599.schoolwires.net/cms/lib/PA01000599/Centricity/Domain/81/13R-The_Napoleonic_Era.pdf

https://www.researchgate.net/publication/249473027_Napoleon_Bonaparte_Political_Prodigy

(Erişim Tarihi:05.04.2023)

denetimdir. Bu denetim biçimi, vesayet denetimi yerine geçmektedir. Bu ayrıcalıklı denetim, yargı denetimi ile hukukilik denetimini de kapsamaktadır (Turan, 2013, s. 266-272).

1.1.2.1.3. Orta ve Kuzey Avrupa Yerel Yönetim Sistemi

Bu sistemde âdem-i merkeziyetçi bir yapı hâkimdir. Bu sistemi uygulayan ülkeler; Norveç, Avusturya Danimarka, İsviçre, Almanya, Hollanda ve Finlandiya'dır. Bu ülkelerde yerel yönetim yaklaşımı yerindenlik (yetki ikamesi) (subsidiarity) ilkesinin niteliklerini barındırmaktadır (Kübler & Michel, 2006, s. 222).

Bu sistem üç sistem arasında ki en çok yerelleşme özelliğine ve özerkliğe sahip sistemdir. Bu sistem yerel katılım açısından Anglo-Sakson modelden ayrışırken, yerel yönetim birimlerinin kamusal hizmetleri yerine getirmesi özelliğiyle benzeşmektedir (Hesse & Sharpe, 1991, s. 610). Bu sistemde yerel yönetim birimleri anayasal statüye sahiptir. Yerel mali özerklik açısından yerel yönetim birimlerinin bağımsızlığını sağlayabilecek gelir kalemleri bulunmaktadır (Mengi, 1998, s. 95). Keleş de bu modelin uygulandığı ülkelerde, farklı yönetim kademeleri arasında katı yönetsel kuralların mevcut olduğunu ve bu sistemi uygulayan ülkelerin yerel yönetim geleneklerini daha güçlü sürdürmeye çalıştığını belirtmektedir (Keleş, 2012, s. 98-99).

Bu sistemi uygulayan Almanya'da anayasal güvencesi bulunan güçlü yerel yönetim sistemi bulunmaktadır. Kanunların çerçevelediği alanların dışında kalan alanlarda ve sosyal yaşamla ilişkisi bulunan tüm görevler yerel yönetimlerinin hizmetleri kapsamındadır (Haschke, 2013). Yerelliğin temel ilke olduğu Almanya'da sağlık, eğitim, altyapı sosyal hizmet vb. hizmetler yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Ayrıca halkın katılımına dayalı uygulamalara büyük önem verilmektedir. Bu bağlamda 1999 yılında Almanya'da "Sosyal Şehir Programı" (Soziales Stadtprogramm) mahalle temelli ve mahalle meclislerine dayalı bir şekilde hayata geçirilmiştir (Uysal, 2016, s. 27).

1.1.2.1.4. Doğu Avrupa Yerel Yönetim Sistemi

Bu sistemde Doğu Avrupa devletlerinin anayasalarında yerel yönetimlerle ilgili temel organların oluşumu ve yetkilerin çerçevesi gibi hükümler bulunmaktadır. Ancak yerel yönetim kademeleri arasında ayrıcalık ya da herhangi bir ayırım yapılmadığı görülmektedir (Czyz, 2011, s. 71). Bu açıdan bu ülkelerdeki yerel yönetimler, Batı'daki yerel yönetim uygulamalarını referans almaya çalışmaktadır.

Burada yerel yönetimlerin gelişimin etkileyen en önemli siyasal ve yönetsel etkenlerden biri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasıyla birlikte Doğu Avrupa

devletlerinde siyasal, ekonomik alanlarda büyük değişimler yaşanmasıdır. 20. yüzyıldan itibaren Lenin ile başlayıp ve Stalin’le devam eden süreçte her kademede alınacak kararın bir üst basamaktaki birimin onayına bağlı olması durumu yani katı hiyerarşik yapı, yerel özerkliği önemli ölçüde engellemiştir. Bu sistemde Batı’da olduğu gibi seçilmiş yâda temsili yönetim birimlerine sahip özerk bir yerel yönetim sistemi bulunmamaktadır. SSCB’nin dağılma sürecinden sonra devletler bağımsızlık ve demokratikleşme çabalarına girmiş ve yerel yönetim sistemlerinde Batıyı referans alarak çağın gerekliliklerine uygun bir biçimde kurmaya çalışmışlardır. Ancak bu süreçte özellikle halkın desteğini almak güç olmuştur (Keleş, 2012, s. 97-98).

Swianiewicz 2014 yılında 19 Doğu Avrupa ülkesini beş gruba⁷ ayırarak bir yerel yönetim modellemesi yapmıştır. Bu modellemede ülkeler 1- alansal kademelenme, 2- fonksiyonel yerelleşme, 3- yerel yönetimlerin mali takdir yetkisi ve yatay güç ilişkileri başlıkları olmak üzere üç farklı açıdan ele alınmıştır.⁸ Birinci grup ülkeler yerelleşme şampiyonu, ikinci grup ülkeler nispi yerleşmiş, üçüncü grup ülkeler ilk iki gruba göre daha dar yerleşmiş, dördüncü grup ülkeler geniş alansal kademeye sahip ülkeler olarak, nispi yerel seçim sisteme sahip ve beşinci grup ülkeler ise diğer dört gruba göre daha düşük özerkliğe sahip olarak değerlendirilmiştir (Yıkıcı & Salman, 2021, s. 6).

1.1.2.2. Üniter ve Federal Yerel Yönetim Sistemleri

Üniter devlet yapısı; yasama, yürütme ve yargı erklerinin tekliği anlamına gelmektedir. Üniter devlet sisteminde yerel yönetimler, merkezi yönetimin kanunla belirlediği sınırlar çerçevesinde özerkliğe sahiptir. Federal devlet yapısına sahip devletlerde ise federal devletin ve federe devletlerin ayrı ayrı anayasaları vardır. Federal devlet anayasası, federe devlet anayasalarının üzerinde bir kimliğe sahiptir. Federe devletlerin kendine özgü yargı sistemi olabildiği gibi kanunları da mevcuttur.

Yerel yönetimlerde özerklik; yerel yönetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında merkezi yönetime bağımlı olmamak, kendi kaynağını kendi kararlarına göre kullanabilme yetisine sahip olmak anlamına gelmektedir. Yerel özerklik ilkesi aynı zamanda kamu hizmetinin halka en yakın yönetsel birim tarafından yerine getirilmesini öngörmektedir. Bu ilke hizmette yerellik ilkesiyle de kavramlaşmıştır. Yerelleşme kavramı ise merkezi yönetimin etkin ve etkili

⁷ Birinci grup ülkeler; Macaristan, Slovakya, Polonya, ikinci Grup ülkeler; Çek Cumhuriyeti, Letonya, Estonya, üçüncü grup ülkeler; Arnavutluk, Hırvatistan Bulgaristan, Makedonya, Romanya Moldova, Ukrayna, Slovenya, dördüncü Grup ülkeler; Gürcistan, Sırbistan Litvanya, beşinci Grup ülkeler, Ermenistan, Azerbaycan’dır.

⁸ Modelleme ayrıntıları için bakınız: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1659633> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)

sunamadığı hizmetlerin kısmen ya da bütün olarak daha alt kademedeki yönetimlere devredilmesidir.

Demir ve Yavaş yerelleşmeyi ve yerelliği şu şekilde tanımlamaktadır: Yerelleşme; merkezi yönetim biriminin sahip olduğu yetki ve görevlerinin bir kısmını ya da bütünü alt kademe yönetim birimleri olan yerel yönetim birimlerine, taşra örgütlerine, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre devredilmesini ifade ederken, yerellik ilkesi ise kamu hizmetlerinin halka ve hizmete en yakın yönetim birimleri tarafından sunulmasını öngörmektedir (Demir & Yavaş, 2016, s. 53).

Üniter devlet tekçi devleti ifade ederken devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü esasına dayanmaktadır. Bu sistemde ülkenin bütününde geçerli olan tek ve eşit kanunlar geçerlidir ve hukuk devleti vurgusu vardır. Bu nedenle üniter devletlerde yerel yönetimlerin kanun yapma yetkisi yoktur. Tekçi yapı ve devletin bölünme tehlikesi yaklaşımı; yerel bölge, etnik köken, ihtiyaçları farklılığı gibi olgular açısından, yerel hizmetlerin her bölgeye yeterli ve eşit sunulamaması durumlarını ortaya çıkarmaktadır (Demir & Yavaş, 2016, s. 58). Üniter devlette tek bir kanunla tüm bölge ihtiyaç ve talepleri karşılanmaktadır.

Üniter devlet yapısına sahip ancak farklı yapılanmaya sahip ülkeler de bulunmaktadır. Üniter devlet yapısına sahip Birleşik Krallık 'ta İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'da kendilerine ait meclis, hükümet ve kuralları vardır. Merkezi yönetimin üniter yapıda olmasına karşın bölgelere birtakım ayrıcalıklar tanınmıştır. Yine Fransa'da da üniter devlet yapısına sahip bir devlet olmasına karşın bölgelere ayrılmıştır. Ancak bu bölgeler federal devletlerdeki gibi yerinden yönetim kuruluşu olarak adlandırılmamaktadır. Bu tür yapılar geleneksel yerel yönetim özerkliğinden az bir farkla daha fazla özerkliğe sahiptir (Keleş, 2020, s. 78).

Federalizm ise üniter devlet yapılanmasının tersi olan ve dünyada yaygın olarak uygulanan bir devlet biçimidir. ABD, Almanya ve Kanada en çok bilinen federal devletlerdir. Federalizmde devlet, uluslararası kişiliğe sahip federal (merkezi) devlet iken federe devletler ise uluslararası kimliğe sahip olmayan bölgesel federe devletlerdir (Gözler, 2012, s. 142-143). Federalizm federal devlet ile federe devletlerin toplamından oluşmaktadır. Federal devlet merkezi devleti oluştururken federe devletler ise bölgesel yönetimlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla federalizmde iki devlet tipi bulunmaktadır. Federe devletler bölge yönetimleri olarak millet, ülke ve egemenlik unsurlarını taşımaktadırlar. Federal devlet ile federe devletler arasında yetki paylaşımı anayasal düzlemde düzenlenmiştir. İki devlet yapısı arasındaki uyumsuzluklarda yargı yolu açıktır. İkili devlet yapısında iki tane de siyasi merkez vardır. Bu merkezler kendi içinde

de üniter devlet benzeri faaliyetlerini sürdürmektedirler ve kendi aralarında ise hiyerarşik bir yapıya da astlık üstlük ilişkisi bulunmamaktadır.

Federal yönetim sistemi etnik yapı, dil ve din açılarından birbirinden farklı özelliklere sahip toplulukların toplumsal bütünlüklerini koruyarak, varlıklarını sürdürmeleri için siyasi özerklik tanınmasını öngörmektedir. Bu şekilde farklı kimliklere sahip topluluklara kendi öz kimliklerini sürdürebilmeleri imkânı tanınmaktadır. Bu sistem de yerel toplulukların merkezi hükümet politikalarından daha az etkilendiği ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2012, s. 115-116). Üniter devlet yapısında tek bir yasama, federal devlet yapısında ise çoklu yasama sistemi bulunsa da ülkelerin temel amacı toplumlarında siyasi birliği sağlamaktır.

Üniter ve federal olmak üzere her iki sistemin de kendi içinde avantajları ve dezavantajları vardır. Federalizm yerel ve bölgesel farklılıklara cevap vermesi açısından oldukça etkili bir yöntemken, yerel hak ve özgürlüklerin korunması açısından da oldukça önemlidir. Ancak sistem kendi için karmaşık bir yapıdadır. Kararların alınması uygulanması paylaştırılması çok kolay değildir ve kimi zamanlardan sistemin tıkanması ya da kararların gecikmesi gibi durumlar mevcuttur (Gözler, 2012, s. 180-181). Üniter sistemde ise tek bir hukuk düzeni ve tek bir anayasa bulunması nedeniyle merkezi hükümet tarafından alınan kararların tüm bölgelerde ve ülke içinde uygulanmasıyla bölgesel, etnik farklılıklar yeterli ölçüde dikkate alınmamaktadır.

Bu bölümde Arıkboğa'nın (2018) yerinden yönetim türleriyle ilgili uluslararası literatür tanımları eleştirisine yer verilecek olunursa; Arıkboğa "*Federalizm, belirli bir devlet türü olan federal devleti kuran ve federal devletle federe devletler arasında, devlete ait güçlerin anayasal paylaşımını ifade eden bir kavramdır. Yerinden yönetim ise, devletin türünden bağımsız olarak, her tür devletin kendi içindeki bir yetki paylaşımıdır*" biçiminde tanımlara yer vermektedir. Bu tanımda yerinden yönetim, yönetim fonksiyonunun yürütmeye ilişkin yetkilerinin dağıtımını ve paylaşımını ele almaktadır. Bu dağıtım devletin üniter ya da federal olmasından bağımsız yapılmaktadır. Yerinden yönetimin türüne göre yasal zeminde yönetim yapısı değiştirilebilir ve bu değişimle bazı yetkiler merkezi yönetimin dışına aktarılabilir veya yeniden merkezi yönetimde de toplanabilir. Yani yerinden yönetim yapıları, sabit ve değiştirilemez nitelikte değildir (Örn: 6360 sayılı Kanun ile 30 büyükşehirde il özel idarelerinin kaldırılması gibi.). Federalizm de ise yetkiler mutlak ön paylaşıma dayalıdır. Sadece yürütmede değil yasama ve yargı yetkilerinde de ön paylaşım vardır. Arıkboğa bu ön paylaşım ifadesini de kısmen hatalı bulmaktadır. Buna gerekçe olarak; federal devletin kurucu ortaklarla yaptığı sözleşmeye dayalı birleşik bir devlet olduğunu ifade ederek, ön paylaşıma dayalı federal anayasa sözleşmesiyle federal devletin kurulduğunu belirtmektedir. Yani federal devleti kuran irade aynı zamanda

federe birimlerin de iradesidir. Nihai olarak federe devletler federal devleti kuran yapı taşlarıdır, aktörlerdir. Federal yönetim ve federe yönetimler arasında merkez-yerel ilişkisi yoktur, federe devletlerin federal anayasadan gelen mutlaka yetkileri, egemenlikleri, yasama ve yargı güçleri vardır. Arıkboğa' ya göre federal devlet en az iki ya da daha fazla devletin bir araya gelerek federal devleti kurduğundan söz eder. Federe yapılar kurucu unsur olmakla birlikte kendi içlerinde siyasi iç bütünlükleri vardır. Federal devlette merkez yoktur, aksine birçok sayıda merkez vardır. Federal anayasa değiştirilmeden paylaşılan egemenlik de değiştirilemeyeceği gibi federal yönetim düzeyine de getirilememektedir (Aksu Çam, 2016, s. 20). Ayrıca bir federe devletin varlığına son verilemeyeceği gibi sınırları da değiştiremez ve federal devletin federe devlet üzerinde idari denetim yetkisi bulunmamaktadır. Federal devlet ile federe birimler arasında merkez-yerel ilişkisi yokken federal devlette ve federe devlette kendi içlerinde merkez-yerel ilişkisi mevcuttur (Federal; merkez- yerel, Federe; merkez-yerel). Bu durumda federal bir devlette hem federalizm hem de yerinde yönetim söz konusudur. Yerinden yönetimin güç ve egemenlik paylaşımının sonradan ortaya çıkacağı ifade edilmektedir.

Arıkboğa federal ve üniter devletlerdeki yerel yönetimlerde yer alan bir farklılığı da şu şekilde özetlemektedir. Federal devletteki yerel yönetim yasaları birden fazla parlamentonun yetki ve sorumluluğu altındayken üniter devlette ulusal düzeyde tek parlamentonun yetki ve sorumluluğu altındadır. Bu açıklamalar çerçevesinde Arıkboğa Türkiye'deki bazı çevreler tarafından yürütülen devletin şeklinin değişebileceğine ilişkin tartışmaları ve endişeleri yersiz bulurken bu yaklaşımın yerel yönetimlerin gelişimini de olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Türkiye'deki değişimin devletin üniter yapısında değil merkeziyetçi idari yapılanmasında olacağını ileri sürmektedir.

Arıkboğa Türkiye'de kimi kesimlerce siyasal yerinden yönetimin de federalizmle özdeşleştirildiğini vurgulayarak, yerel yönetimlerde bu başlık altında tartışma yürütmenin neredeyse imkansız olduğunu altını çizmektedir. Uluslararası literatürde siyasal yerinden yönetim denildiğinde başka bir şey anlatılmaktadır. O'na göre siyasal yerinden yönetim yerinden yönetimin her türünde ortaya çıkmamaktadır. Sadece devolüsyon ve yönetim organları seçimle iş başına gelen yerel yönetimlerde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla siyasal yerinden yönetim, yerinden yönetimin siyasi etkileriyle ilgilenmektedir. Özetle siyasal yerinden yönetimin en önemli üç başlığı yerel özerklik, yerel demokrasi ve yerel siyasettir. Mevcut tasnif ve hâkim görüş yerel yönetimlerin hizmet boyutunu öne çıkarırken istemeden de olsa özerklik ve demokrasi tartışmalarını da arka plana itmektedir.

Devolüsyon (yetki paylaşımı) merkezi yönetimin kendi eliyle kendi yetkisini bırakması veya terk etmesi değil, kamusal hizmetlere ilişkin yetki ve kaynakların parlamento eliyle paylaştırılmasıdır. Diğer bir ifadeyle devolüsyon, yürütme eliyle değil yasama eliyle yapılmaktadır.

Eğer bir ülkede yerel yönetimlerin hiçbir yasal yetkisi yoksa yetkileri tamamen delege edilen yetkilerden oluşuyorsa, o ülkede gerçek anlamda yerel yönetimden söz edilememektedir. Ayrıca yerel yönetimin seçilmiş meclisi yoksa bu da gerçek yerel yönetim olmadığı anlamına gelmektedir. Bunun dışında yasal statüye ve seçilmiş meclise sahip bütün yerel yönetimler devolüsyona (yetki paylaşımı) dayalı yerel yönetim birimleridir. Yerel yönetimlerin yasal statüsünün olup olmaması ile bu statünün güçlü veya zayıf olması birbirinden ayrı şeylerdir. Buna ilişkin tartışmalar yerelleşme, yerel yönetimlerin özerkliği, demokratikleşme gibi başlıklar altında yapılabilir. Yetki paylaşımı (devolüsyon) yerel yönetimlerde yasalarla düzenlenmektedir. Yerel idare varlığıyla bir takım yetki ve sorumluluklar merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında parlamento aracılığıyla pay edilmektedir. Bu durumun yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliğini sağlayacağı düşünülmektedir (Arıkboğa, 2018).

Yetki paylaşımının (devolüsyon), ikinci tipi özerk bölgelerde görülmektedir. Özerk bölgeler içsel self-determinasyon⁹ ilkesi gereğince siyasal özerkliğe sahiptir. Siyasi özerklik devlet ve özerk bölge halkı arasındaki iktidar paylaşımıdır. Bu uygulamaya etnik, dini vd. farklılıklara bağlı çatışma yaşanan bölgelerde başvurulmaktadır. Ülkemizde bu uygulama mevcut değildir ancak demokratik özerklik yaklaşımıyla benzer talepler söz konusudur. Dünyada en kapsamlı özerkliğe sahip bölgeler İspanya'da görülmektedir. Birleşik Krallık üniter bir devlet yapısına sahip olduğu halde devolüsyon tipi yetki paylaşımaları bulunan özerk bölgeleri vardır. Bu açıdan Birleşik Krallık'ın da siyasal yerinden yönetim modeline doğru kapı araladığından bahsedilebilir (Arıkboğa, 2018, s. 15).

Üniter sistemlerde yönetsel yerinden yönetim, federal sistemlerde siyasal yerinden yönetim ilkeleri geçerlidir. Üniter yerel yönetim sisteminde belediye başkanı seçimle iş başına gelmektedir. Bu sistemde yerel yönetim ve yerel özerklik konuları demokrasiyle özdeşleşmiştir. Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı ile de hukuki çerçeve kazanmıştır. Maastricht Antlaşması'nda da kamu hizmetlerinin halka en yakın hizmet birimleri aracılığıyla görülmesi ilkesine yer verilmiştir. Bu sistemde merkezîyetçilik değil yerellik ve yerelleşme öne çıkmıştır. Fransa, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde bölge ölçeğinde yerel yönetim yapıları oluşurken üniter-tekçi devlet yapısı terk edilmemiştir. Bu ülkeler ülke birlik ve bütünlüğü açısından sorun

⁹ İçsel self-determinasyon: Sınırları içinde bulunduğu devletin egemenliğini kabul ederek, bir halkın kendi kaderini tayin hakkı.

yaratacak durumlara ilişkin kurallara anayasalarında yer vermişlerdir (Keleş, 2020, s. 158). Keleş (2020) 6360 sayılı Kanun ile Türkiye’de de bir anlamda bölge ölçüsünde belediye örgütlerinin oluştuğunu belirterek, kimi kesimlerce bunun gelecekte 81 ile yaygınlaştırılacağını ya da Türkiye’de federal sisteme geçişin başlangıç hazırlığı yapıldığını savunanların bulunduğu bahsetmektedir. Ancak Keleş her iki görüşün de tartışmalı olduğuna vurgu yapmaktadır. Keleş federal sisteme geçişin olabilmesi için siyasal yerinden yönetim sisteminin gerekli olduğundan söz ederek, yönetim birimlerinin yasama yetkilerinin olmaması nedeniyle böyle bir durumun gerçekleşmesinin Türkiye’de söz konusu olmadığını ifade etmektedir (Keleş, 2020, s. 163-164). Ayrıca bu sistemde hukukun üstünlüğü ve vesayet denetimi mevcuttur. Üniter yerel yönetim sistemine sahip merkezileşmenin güçlü uygulandığı ülkelerde âdem-i merkeziyetçi uygulamalar sınırlı ya da gecikmeli sürdürülebilmektedir (Çevik, 2012, s. 87).

Federal yerel yönetim sisteminde ise yerel yönetim birimleri hem siyasal hem de yönetsel özerkliğe sahiptirler. Üniter sistemde yerel yönetim birimleri siyasal özerkliğe sahip değildir. Bu kapsamda yerel yönetim birimleri sadece yerel ve mali özerkliğe sahiptir. Yerellik ve federalizm kavramları bir arada düşünüldüğünde yerellik ilkesinin federal devletlerde uygulanmasının daha kolay olduğu savunulmaktadır. Yönetsel federalizmde idari vesayet uygulamalarının zayıflatılması ya da tamamen ortan kaldırılmasından bahsedilmektedir. Federal sistemde merkezi yönetimin yetki ve kaynaklarının yerel yönetimlere tam anlamda ve gerçek devri söz konusudur. Yönetsel federalizm yerel yönetim birimlerine anayasal güvence altında tam ya da yarı özerklik statüsü verilmesini öngörmektedir. Siyasal yerinden yönetimde siyasal güç, merkezi ve yerel yönetimler arasında dağılmış durumdadır. Siyasal yerinden yönetim sonucu “il, cumhuriyet, kanton ve eyalet” gibi yerel yönetim birimleri ortaya çıkmaktadır. Bu birimlerin yasama ve yürütme bağımsızlıkları vardır ve yerel yönetim birimlerinin yetkileri federal anayasada düzenlemiştir (Eryılmaz, 2012, s. 114).

1.1.2.3. Kuzey ve Güney Avrupa Farklılaşması

Yukarıdaki bölümlerde de ele alındığı gibi her bir sınıflandırma yaklaşımının birbirinden ayrık yanları olsa da ülkeler idari, mali ve fonksiyonel desantralizasyon ile alansal örgütlenme açılarından ele alınarak sınıflandırılmıştır.

Bu bölümde Kuzey ve Güney Avrupa modellerinin farklılıklarına yer verilecek olunursa; Kuzey Avrupa grubunda yer alan ülkelerde; yerinden yönetim geleneğine bağlılık yüksek, yasayla verilen yetkilerin dışında genel yetkiye sahip, güçlü anayasal statüye ve geniş yönetsel ve mali özerklik vardır. Sosyal devlet anlayışı ise en üst seviye benimsenmiştir.

Güney Avrupa grubunda yer alan ülkelerde ise yerel yönetimler anayasal güvence altında ve yerel yönetim birimleri eşit statüdedir. Yerel yönetimler genel yetkili olmakla birlikte, yönetim organları karar alabilmekte ve taşra birimlerinin yardım ve desteği ile hizmetleri sürdürmektedir. Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde idari vesayet yetkisi vardır. İdari vesayet, merkezi yönetimin taşra teşkilatları aracılığıyla yürütülmektedir.

Page ve Goldsmith¹⁰ ve John'a¹¹ göre Kuzey ve Güney Avrupa ülkelerindeki yerel yönetim sistemleri yerel politik aktörlerin merkezi yönetime erişimi ve takdir etme yetkisinin sınırları ile ulus altı yönetimlere ayrılan işlevlerin türü ve sayısına göre farklılaşmaktadır. Aşağıdaki tabloda Güney ve Kuzey Avrupa sistemleri arasındaki farklılıklara yer verilmiştir.

Tablo 1. Kuzey ve Güney Avrupa Farklılaşması

Yerel Yönetim Sistemleri	Güney Avrupa Sistemi	Kuzey Avrupa Sistemi
Ülkeler	İspanya, Fransa, Yunanistan, Portekiz ve İtalya'dır (Türkiye (Sadioğlu, 2018)).	Danimarka, İsveç, Norveç, Britanya, İrlanda, Hollanda ve Almanya'dır
Yerel Yönetim Sınıflandırması (Page ve Goldsmith¹² e göre)	Siyasi yerellik	Hukuki yerellik
Merkez Yerel İlişkisi (Page¹³ e göre)	Siyasi merkezizetçilik (Hukuki merkezizetçilik ve siyasi yerellik)	Hukuki yerellik
Yerel Yönetim Tipolojileri Goldsmith¹⁴ e göre; (4 sınıf)	Bu sınıflandırmada ülkelerin konumları hakkında bilgi sunulmamaktadır.	
1- Müştericilik-Patronaj Modeli	Yerel yönetim liderlerinin oy karşılığında oy verenlere birtakım olanaklar sağladığı ya da sağlaması beklenen durumdur. (Fransa, İtalya, İspanya ve düşük seviyede Yunanistan ve Türkiye)	
2- Ekonomik Kalkınma Modeli	Yerel politikacılardan yerel ekonomik kalkınmayı geliştirmesi beklenirken büyüme çok önemlidir İtfaiye, polis ve ulaşırma ise temel hizmetlerdir.	
3- Refah Devleti Modeli		Eşitlik ve yeniden dağıtımla ilgili ulusal normlara bağlı "etkin hizmet sunumu" beklenmektedir.
4- Piyasa Etkinleştirme Modeli (Tüketici Modeli)	Yerel yönetimler hizmet üreticisi konumunda, bağımsız ya da ortak olmak üzere başkalarının da hizmet üretmesini sağlayan bir role sahiptir. Ekonomik Kalkınma Modeli'nden farkı; şehrin ekonomik kalkınması için piyasa mekanizmalarına dayanarak sadece "etkinleştirme" rolünü üstlenmiş olmasıdır.	
Yerel politik aktörlerin merkezi yönetime erişimi	Yerel politikacıların merkezi yönetime erişimi yüksek	Yerel politikacıların merkezi yönetime erişimi düşük
Yerel politikacılara yasal takdir yetkisi	Az işlev ve yetki ile düşük yasal takdir yetkisine sahiptir.	Güçlü işlevlere sahip, yüksek düzeyde takdir yetkisine sahiptir.
Ulus altı yönetimlere ayrılan işlevlerin sayısı ve türü	Yerel politikacılar merkezi düzeyde güçlü olabilirler ama politik açıdan zayıf komünleri temsil ederler.	İleri bir özerk yerel ve bölgesel yönetimlere sahiptirler.

¹⁰ E. Page ve M. Goldsmith, Central-local government relations: a comparative analysis of West European unitary states, (London: Sage, 1987).

¹¹ P. John, Local governance in Western Europe, (London: Sage, 2006)

¹² Clemente J. Navarro Yanez, Annick Magnier ve M. Antonia Ramirez, "Local Governance as Government-Business Cooperation in Western Democracies: Analysing Local and Intergovernmental Effects by Multi-Level Comparison." International Journal of Urban and Regional Research, 2008:531-547.

¹³ E. Page, Localism and Centralism in Europe, Oxford: Oxford University Press, 1991.

¹⁴ Harold Wolman, "Comparing local government systems across countries: conceptual and methodological challenges to building a field of comparative local government studies," Environment and Planning C: Government and Policy, 2008: 87-103.

Bu tabloya göre Güney Avrupa sisteminde siyasi yerellik daha hakimken, Kuzey Avrupa sisteminde hukuki yerellik daha hakimdir. Güney Avrupa sisteminde Yerel politikacılar merkezi düzeyde güçlü ancak politik açıdan zayıf komünleri temsil ederken, Kuzey Avrupa sisteminde ileri özerk yerel ve bölgesel yönetimler vardır.

Türk yerel yönetim sisteminin Güney Avrupa yerel yönetim sistemi grubunda yer aldığından söz eden çalışmalar vardır (Sadioğlu, 2018). Goldsmith Patronaj modelinin de Yunanistan ve Türkiye’de yakın zamana kadar sürdüğü belirtilmektedir (Sadioğlu & Çiftçi, 2021, s. 261-262).

Çınar ve arkadaşlarına (Çınar, Duru, Çiner, & Zengin, 2013, s. 52) göre Batı ve Kuzey Avrupa’da ekonomik gelişmeyi desteklemek, yerel hizmetlerin etki alanını ve etkinliğini arttırmak için 1960-1970 yıllarında belediyelerin birleştirilmesi yönetimiyle ölçek büyütme yaklaşımı benimsenmiştir. 1990’lı yıllar itibarıyla ise bu kez belediye sayılarını azaltarak yeniden ölçeklendirilmesi Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin gündeminde yer almıştır.

1960-1970 yılları arasında Kuzey Avrupa ülkelerinin bir kısmındaki belediye sayılarını azaltmaya yönelik düzenlemeler, refah devleti uygulamalarının bir sonucu olarak, merkezi yönetimin de desteğiyle kentsel hizmetlerin daha etkin sunulabileceği ölçeğe getirilmesi amacını taşımaktadır. Kuzey Avrupa ülkelerinden İsveç’te 1950 yılında 2280 olan belediye sayısı 2007 yılında %87 azalışla 290’a, Danimarka’da 1950 yılında 1391 olan belediye sayısı 2007 yılında %93 azalışla 98’e düşmüştür. İngiltere’de de belediye sayısı ise 1950 yılında 2061 iken 2007 yılına kadar %79 oranında azalmış ve 433’e düşmüştür. Güney Avrupa ülkelerinden Fransa’da ise belediye sayısı 1950 yılında 38000 iken 2007 yılına kadar %3 oranında azalmış ve 36783 olmuştur. Kuzey Avrupa ve Güney Avrupa ülkelerindeki belediye sayısı azaltma oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Çınar, Duru, Çiner, & Zengin, 2013, s. 53).

Tablo 2. Bazı Avrupa Ülkelerindeki Belediye Sayılarındaki Değişim (1950-2007)

Ülke	Bölge	Belediye Sayıları			
		1950	2007	Fark	Fark %
Almanya	Kuzey- Batı Avrupa	24156	12340	-11816	-49%
Belçika	Kuzey- Batı Avrupa	2669	589	-2080	-78%
Hollanda	Kuzey- Batı Avrupa	1015	443	-572	-56%
Lüksemburg	Kuzey- Batı Avrupa	126	116	-10	-8%
Çek Cum.	Kuzey- Doğu Avrupa	11459	6244	-5215	-46%
Danimarka	Kuzey Avrupa	1391	98	-1293	-93%
Finlandiya	Kuzey Avrupa	547	416	-131	-24%
İngiltere	Kuzey Avrupa	2061	433	-1628	-79%
İsveç	Kuzey Avrupa	2281	290	-1991	-87%
Litvanya	Kuzey Avrupa	87	60	-27	-31%
Norveç	Kuzey Avrupa	744	431	-313	-42%
Fransa	Güney Avrupa	38000	36783	-1217	-3%
İspanya	Güney Avrupa	9214	8111	-1103	-12%
İtalya	Güney Avrupa	7781	8101	320	4%
Portekiz	Güney Avrupa	303	308	5	2%
Yunanistan	Güney Avrupa	5959	1033	-4926	-83%

(Kaynak: (Çınar, Duru, Çiner, & Zengin, 2013, s. 54) kaynağından düzenlenmiştir.)

Bu tabloda Kuzey ve Güney Avrupa için yerel yönetim birim sayılarındaki azalma oranlarındaki farklılık dikkat çekmektedir. Kuzey Avrupa'daki belediye azaltma oranları Güney Avrupa'dan daha yüksektir. Bu tablodan Kuzey Avrupa'da daha geniş alan yönetimlerinin olduğu, Güney Avrupa'da ise daha parçalı ve irili ufaklı yerel birimlerin yoğun olduğu dar alan yönetimlerinin hakim olduğu söylenebilir.

Kuhlman da Avrupa'daki yerel yönetim sistemleriyle ilgili bir karşılaştırma yaparak yerel yönetim modellerini tanımlamaktadır. Modellemede yerel yönetim birimleri ölçek büyüklüğü üzerinden ele almış ve yönetim birimlerini küçük ve büyük ölçekli yönetim birimi olarak ikiye ayırmıştır. Türkiye'nin küçük ölçekli yerel birimleri birleştirerek daha büyük ölçekli yönetim birimlerine dönüştürme çabasını Avrupa standartlarında, bölge düzeyine uyum sağlama olabileceği gibi yerel yönetimleri güçlendirme, kaynakların adil dağılımı sağlamak ve verimliliği artırma gibi gerekçelere dayandığını belirtmiştir.

Yerel yönetim sistemleri yapılarına ve işlevsel farklılıklarına göre sınıflandırıldığında ise Anglo-Sakson Sistem, Kuzey-Orta Avrupa Sistemi ve Kıtasal Sistem birbirinden ayrılmaktadır.

Tablo 3. Avrupa'da Yapısal ve İşlevsel Farklılıklara Göre Yerel Yönetim Sistemleri

Anglo-Sakson Sistemi (Birleşik Krallık, İrlanda)	Kuzey-Orta Avrupa Sistemi (Almanya, İsveç)	Kıtasal (Bonapartist) Sistem (Fransa, İtalya, İspanya, Türkiye)
Parlamentar Hakimiyet Güçlü Gelenek	Anayasal ve Yasal Koruma Güçlü Gelenek	Anayasal ve Yasal Koruma
İşlevsel Olarak Güçlü Belediyeler	İşlevsel Olarak Güçlü Belediyeler	İşlevsel Olarak Zayıf Belediyeler; Bölgede Güçlü Merkezi Yönetim
Devlet ve Yerel Yönetim Görevlerinin Ayrılması: İkili Sistem/İkili Yönetim; Yukarıdan Zayıf Vesayet	Devlet ve Yerel Yönetim Görevlerinin Kısmen Ayrılması (İsveç)/ Kısmen Bütünleşmesi (Almanya); Yukarıdan Zayıf (İsveç)/ Orta (Almanya) Vesayet	Devlet ve Yerel Yönetim Görevlerinin Entegrasyonu: Birleştirilmiş Sistem; Yukarıdan Güçlü Vesayet
Siyasi Olarak Zayıftır	Siyasi Olarak Güçlüdür	Siyasi Olarak Güçlüdür Belediye Başkanları Güçlüdür

Kaynak: (Kuhlmann, 2010), (Kuhlman & Wollmann, 2014) (Schwab, Bouckaert, & Kuhlmann, 2017, s. 22)

Kuhlman ülke örneklerine de değinerek Birleşik Krallık'ta verimlilik ve tasarruf için merkezileşme yönünde bir baskı bulunduğunu belirtmektedir. Almanya ve İsveç gibi ülkelerde ise yerel özerkliğin hâkim sürdüğü bir yapı mevcuttur. Fransa ve İtalya gibi ülkelerde ise güçlü bölge yönetimlerinin hâkim olduğu bir yapı bulunmaktadır. Büyük ölçekli birimlerin ölçek ekonomilerinden faydalanabileceği belirtilirken, bu biçimde bölge ve uluslararası işbirlikleri arasında daha dengeli politikalar yürütülebilecektir. Kuhlman da merkezileşme ve yerelleşme arasındaki ilişkiyi yönetsel açıdan pragmatist ve demokratik temsil açılarından ise karmaşık bulmaktadır. Kuzey ve Güney Avrupa farklılaşmasına göre Türkiye'deki belediye ölçek yaklaşımının son yıllarda Kuzey Avrupa'da olduğu gibi belediye sayılarının azaltılarak daha geniş alanların yönetilmesi biçiminde olduğu görülmektedir (Kuhlmann, 2010).

Türkiye'nin yerel yönetimlerinin geçmiş tarihsel evrimi içinde küçük ölçekli ve parçalı yerel yönetim birimleriyle Güney Avrupa modelini andırmaktayken son yıllardaki Türkiye'nin gelişimi büyük ölçekli birimler haline gelerek, Kuzey Avrupa modeline benzemeye başlamıştır. Kuhlman'a göre küçük ölçekli birimler daha çevik ve yerel halkın ihtiyaçlarına daha duyarlı olabilecekken, büyük ölçekli birimlerin de yönetim altyapılarının daha sağlam olabileceğini, idari açıdan hareket kabiliyetinin daha yüksek olabileceğinin altını çizmektedir. Kuhlman'a göre büyük ölçekli birimler kaynakları birleştirme ve yönetim süreçlerini düzene sokma açısından daha etkili olabilecek ve nihai olarak da hizmet sunumunu daha etkili yapabileceklerdir. Büyük ölçekli birimlerin tabandan gelen toplumsal duygulara uzak olmaları nedeniyle potansiyel olarak herhangi biri toplumsal kopuşun olması halinde ise bunu geç fark etme ihtimalini de dezavantaj olarak değerlendirmektedir (Kuhlman & Wollmann, 2014).

Avrupa'daki yerel yönetim gelirlerine toplam kamu gelirleri içindeki payları açısından bakıldığında ise Türkiye'de yerel yönetim gelirlerinin toplam kamu gelirleri içindeki payının %10,8'(2016) olduğu görülmektedir. Bu oran İngiltere'de %25,1, Almanya'da %18,1, İsveç'te %48,5, Fransa'da %21,3'tür. Türkiye'nin yerel vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı ise %0,5'tir (2015). Bu oran en yüksek İsveç'te %13,5'tir. Görülmektedir ki Türkiye'de yerel yönetimlerin mali kaynakları oldukça düşüktür. Sadioğlu ve Çiftçi de Türkiye'deki yerel yönetim reformları sonrasında hala beklenen etkin ve etkili hizmet sunumunun sağlanamamasını yeterli mali kaynağa sahip olunamamasına bağlamaktadır. Türkiye'de merkezi yönetimin yerel yönetime göre daha etkili konumda olduğu belirtilerek, Tanzimat dönemiyle örnek alınan Fransa örneğinden de giderek uzaklaşıldığı belirtilmektedir. Ayrıca AB grubu ülkeleri içinde Türkiye'nin konumundan daha geri ülkelerin de olduğu belirtilmektedir (İrlanda, Malta, Güney Kıbrıs gibi). Türkiye'nin AB ülkeleri içinde kimi yönleriyle benzerliği olsa da tam olarak benzerlik gösterdiği bir ülkenin olmadığı da savunulmaktadır. Türkiye'deki yerelleşme reformlarının Avrupa'dan farklı olarak tarihsel bir evrim içinde değil ya politika transferi ya da günün koşulları dikkate alınarak yapıldığı ve yerelleşme adı altında yapılan reform çalışmalarının Türkiye'deki merkezileşmeyi daha da güçlendirdiği belirtilmektedir (Sadioğlu & Çiftçi, 2021, s. 271-284).

Sadioğlu ve Çiftçi Türkiye'de Yeni Kamu İşletmeciliği reformlarıyla yerel yönetim birim sayılarının azaltıldığını ve dolayısıyla hizmet ölçeğinin genişletildiğini belirterek, Türkiye yerel yönetim modelinin Anglo-Sakson modeline yaklaştığını vurgulasalar da Türkiye'de bir komün geleneğinin olmaması nedeniyle de Türkiye'nin Kuzey Avrupa Modeli içinde yer almasının mümkün olmadığını belirtmektedirler. Mevcut modeller içinde Türkiye'nin artık tam anlamıyla Fransız modeli içinde yer almasından söz etmenin mümkün olmadığı ve Anglo-Sakson modeli içinde de heterojen yapıların olması nedeniyle Türkiye'nin bu iki model içinde değil, üniter yerel yönetim sistemi modeli içinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Sadioğlu & Çiftçi, 2021, s. 288-289).

1.2. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu bölümde yerel yönetimlerin tarihsel gelişimine yer verilecektir. Öncelikle kent devletleri ele alınacaktır. Sırasıyla Ortaçağ ve Feodalite dönemi ele alındıktan sonra merkezi devlet dönemiyle 19. ve 20. yüzyılları kapsayan yakın çağda yerel yönetimler bölümüne yer verilecektir.

1.2.1. Kent Devletleri

Tarih öncesindeki insan, hareket ve yerleşme kutupları arasında gidip gelmiştir. Bunun güvenlik, macera, biriktirme, avcılık vb. gibi çeşitli nedenleri vardır. Paleolitik çağda ilk kalıcı yerleşim alanına sahip olanlar ölümler ve Yahudiler mezarlık alanlarını ata mirası olarak kabul etmektedirler. İlk göç hareketleri de yine ölümlerin şehir dışına, cennet benzeri alanlara taşınmasıyla olmuştur. İkinci yerleşik alan mağaradır. Mağara tören alanı, üreme alanı, kutsal alan olarak kullanılan kapalı mekânlardır. Tarih öncesinde inşa edilen piramit, ziggarut gibi yapıların prototiplerinin tamamının mağaralarda olduğu ve buralardan esinlendikleri ve bu yapıların da kentlerin gelişiminin temeli olduğu düşünülmektedir. Kentin ortaya çıkışında avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerini sürdürmek için kamp bölgelerine gidilmesi rol oynamıştır. Gidilen yerler suyu hiç bitmeyen ırmak kenarları, deniz ürünlerinin vb. bulunduğu yerlerdir ki bu yerler daha sonrasında sürekli konaklama mekânına dönüşmektedir. Kentin ilk oluşumu hac amacıyla gidilen törensel toplanma yerleridir.

Mezolitik çağda toprak tarımsal üretim amacıyla ilk defa temizlenmiştir. Tarımın gelişimi zihinsel ve üreme gelişimi hızlandırmıştır. Köy alanı kadını eseri olarak ortaya çıkmaktayken, erkek avcı olarak görülmektedir. Kent oluşumundan önce köy komşuluğu yaratılmıştır. İlk teknoloji kap, kacak üretimi için kullanılırken tarımsal fazla ürünlerin de depolanması gündeme gelmiştir. Devlet, besin üretiminin artmasına bağlı nüfusun artması, ekonomi araçlarının çeşitlenmesi, toplumsal ve ekonomik işbirliğine ihtiyacın doğmasıyla ortaya çıkmıştır. Devletin yönetimi için gerekli olan siyasal otorite, kontrol mekanizmaları ortaya çıkan sorunları yönetebilmek için kullanılmıştır. Devletlerin genişlemesi, yayılma biçiminde olmuştur. Coğrafya ve iklimin biçimlendirdiği yaşam biçimleri köyleri kabilelere, kabileleri konfederasyonlara dönüştürerek zaman içinde kent devletlerini oluşturmuştur.

İlk devletler ilkçağda M.Ö. 5500 yılında Mezopotamya ve M.Ö. 2500 yılında Orta Amerika'da ve kurulurken, kent devletleri Sümerler tarafından kurulmuştur¹⁵. Sümer

ler tarafından "site" olarak adlandırılan kent devletleri Yunanlılar tarafından "polis" olarak adlandırılmıştır. Mezopotamya'da kurulan şehir devletleri Ur, Uruk, Kiş, Lagaş, Nippur'dur. İlk çağda Yunan yarımadasında ise Atina ve Sparta gibi kent devletleri kurulmuştur. Ege de ilk kent Girit bölgesinde başlamıştır. Yunanlar insan doğası ve potansiyeli hakkında Mısırlılar ve Sümerlilerin iki asırda keşfettiklerinden daha fazlasını iki bin yıl içinde Yunan polisi içinde Atina'da keşfetmiştir.

¹⁵ <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=144875> (Erişim Tarihi:07.04.2023)

Mezopotamya’da devletin oluşumuna bakıldığında, devletin sulama sistemlerine dayalı tarımsal ekonomilerin ve nüfusun yönetiminin düzenlenmesi ihtiyacı ile oluştuğu görülmektedir. Devletin oluşumunu sağladığı düşünülen bir diğer yaklaşım ise uzun mesafeli ticaret yollarının gelişmesidir. Nüfusun artmasına bağlı savaşlar ve kuşatmaların yaşanması da devletin varlığına işaretlerden olabilir.

Yerleşimle birlikte nüfusun artışı ile birlikte köylerin birleşmesiyle oluşan grupların bir diğerini fethetmek istemesiyle savaşlar başlamıştır. Ova kentleri Mısır ve Mezopotamya uygarlıkları oldukça farklılıklar içermektedir. M.Ö. 4600 yıllarına gelindiğinde Mezopotamya’da toplum soylular, halk ve köleler olmak üzere sınıfsal katmanlara ayrılmıştır. Ancak ilk kentler bir uçtan bir uca yürünebilecek ya da bir uçtan bir uca sesin kolayca duyulabileceği mesafeden daha fazla büyümemiştir. İlk kentler eni 2,5 metreyi geçmeyen sokaklar, 2-3 katlı evler, damlar, iç avluları zigguratın piramitlerine benzetilmektedir. Kentler etrafı surlarla çevrili küçük ibadethanelerden oluşan irili ufaklı mahalleden oluşmaktadır. Kentler banliyölerin birbirine eklenmesiyle büyüme eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte zaman içinde kentleri çöp ve dışkılar tehdit eder hale gelmiştir. Rousseau’ya göre köyü, kasabayı oluşturan evlerken, kenti oluşturan yurttaşlardır. Kolonileşmeyle büyüyen devletlerin büyümesinin kontrol altına alınabilmesi fiili olarak mümkün hale gelmiştir.

Yunanistan’daki ilk federe devlet Boiotia MÖ 447-386’da kurulmuştur. Bu önemli bir siyasal gelişmedir. Yakın doğu kentleriyle Atina’yı ayıran en önemli özellik insani nitelikler (özgürlük, açık fikirlilik vb.) ile izah edilmektedir. Olimpiyat oyunları da Olimpia, Delphoi ve Kos gibi Yunan kentlerinin birkaç bin kişilik nüfusa sahip olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır.

Bu kentlerden Olympia, Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yaparken, Delphoi ise ana ibadethane ve Apollon’un kutsal yerine ev sahipliği yapıyordu. Burası kentsel ve dinsel birleştirici etkiye sahiptir. Kos ise yeni bir grup hekimin Hippokrattes’in doğayı akılla kavrayarak hastalıkları iyileştirmeye çalıştıkları büyük bir sanatoryumdur. Olimpiyat oyunları kent insanını birleştirmekte, büyük hareketlilik ve toplanmalar daha geniş dünyada serbest hareketlerin öncüsü olmuştur. Bu faaliyetler geniş çaplı dolaşım ve kültür alışverişi için de önemli bir neden olmuştur. Ayrıca Agora (Hipodrum) kentin dinamik merkezi niteliğindedir. Pazar yeri, buluşma noktası, karar alma için toplama noktası olması açısından bugünkü alışveriş merkezi biçiminde faaliyet göstermektedir.

Devletlerarası savaşlar devletlerin büyümesine neden olurken imparatorluk ya da krallık haline dönüşmüşlerdir. Nihai olarak devletler savaşlar, sulama ve sulama kaynaklarından kaynaklanan sorunlar, çevresel faktörler ve doğal afetler gibi nedenlerle çökmüşlerdir (Öçal, 2016). Bu

dönemlerde devletler çoğunlukla gücünü kraldan alan, dine dayalı, çoğunlukla monarşi sistemiyle yönetilmektedir (Mumford, 2019).

Antik Yunan kent devletleri, kent ve çevresiyle birlikte belli bir coğrafyada yönetilmektedir ve kentsel hizmetler merkezi devletin faaliyetleriyle iç içe geçmiştir. Bu nedenle o dönemdeki yönetimi biçimini günümüzdeki yerel yönetimlerle ilişkilendirmek mümkün değildir (Öçal, 2016, s. 28).

Ortaylı yerel yönetimlerin siyasi ve hukuki bir kavram ve sosyal ve idari bir yapı ve kurum olarak geç orta çağ Avrupa'sının biri ürünü olduğundan bahsetmektedir. Özerk bir mali idari yapıya sahip olması ve tüzel kişilik kazanarak bugüne gelmesi 12. Yüzyıl Avrupa'sında başlamaktadır. Ne Yunan- Roma şehir yönetimleri, ne orta çağ İslam ülkelerinde ve Bizans İmparatorluğunda yer alan belediye yönetimleri bugünkü modern yerel yönetimlerin başlangıcı değildir. Ortaylı'ya göre şehir uygarlığı birkaç bin yıl önce Ortadoğu Akdeniz havzasında doğmuş ve ilk parlak örnekleri bu bölgeye yaşamıştır (Ortaylı, 2018, s. 1).

Keleş'e göre ise Antik Çağ'da belli bir alanda yaşayan ve kendi kendini yöneten insanlardan oluşan demokratik yönetimin var olduğu "site" yönetimleri, Roma İmparatorluğunun yönetsel özerklikten faydalanan "municipe" yönetimleri ve Antik Yunan'daki gelişmiş örgütlenme niteliğine sahip ve ideal toplum yaratmaya elverişli bulunan "polis" yönetimlerinden oluşan kent devletleri, yerel yönetimlere ilk örnekler olarak verilebilir (Keleş, 2012, s. 33-34). Bu yönetsel birimlerden sonra komünler meydana gelmiş ve komünler yerel yönetimlerin gelişimini ve önemini önemli ölçüde arttırmıştır. Site devletleri mülk sahiplerinin hem kentini hem de mülkiyetlerini korunması ihtiyacı ile oluşurken, polis devletleri de özgür mülk sahibi yurttaşları kölelerden korumak için oluşmuştur. Yunan demokrasisinde oy hakkı ve yönetimde temsil imkanı küçük azınlık olan özgür mülk sahibi olan yurttaşlara tanınmıştır. Yunan demokrasisinde eşitlik ve özgürlük ilkeleri olsa da eşitlik yurttaşlar ve köleler arası olmak üzere tabakalar içinde uygulanmaktadır. Özgürlük ise sadece yurttaşlara sağlanan bir haktır (Göze, 2007, s. 5-6).

Günümüzde bu İlk Çağ örneklerine halkın katılımının tam olarak sağlaması, yönetsel, siyasal niteliği ve kurumsal birimler olması nedeniyle yerel yönetim birimlerinin ilk örnekleri olarak görülmektedir (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 2).

1.2.2. Orta Çağ ve Feodalite

375 yılında Kavimler Göçü sonucunda Roma İmparatorluğu Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu olarak iki devlete bölünmüş ve 476 yılında Germen istilası ve ekonomik nedenlerle Batı Roma

İmparatorluğu yıkılmıştır. Bu olay Ortaçağ'ın başlangıcı olarak görülmektedir. Doğu Roma İmparatorluğu ise 1453'de Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine geçmiştir.

Feodaliteye geçişe dair çeşitli görüşler vardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

- İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla beraber Avrupa'nın güney batı ve doğu kıyılarına olan istilasıyla Akdeniz ticaretinin gerilemesi ve durması (Pirenne, 2003, s. 10-15),
- Roma ordusunun yaya askerlerden atlı askerlere geçişiyle birlikte, atlı askerlerin çoğalmasına bağlı, toprağa bağlı serf ihtiyacının doğmasıdır (Dobb, 1992, s. 416-417).

9. yüzyıldan başlayarak başta Ortaçağ Avrupa'sında olmak üzere güçlü monarşi devletlerinin ortaya çıkması, feodalitenin başlangıcı görülmektedir. Bu dönemdeki siyasal, yasal, askeri, sosyal ve ekonomik sistemlerinin tümü birden feodalite olarak anılmaktadır. Bu düzendeki sosyal yapının temeli topraktır ve toprağın sahibinin siyasi açıdan iktidarın da sahibi olduğu kabul edilmektedir. Toprak mülkiyeti feodal senyörlerin elinde olup, bu senyörler askeri niteliğe sahip aristokratlardır. Senyörler; serf olarak adlandırılan köylülerin işlediği toprağa ve üretilen ürünlere de siyasi ve hukuki gerekçelerle sahiptirler (Somçağ, 1994, s. 9).

Feodal düzende mutlak egemenliğe sahip olmayan, sınırlı yetkisi olan kral, siyasi yapının en üstünde yer almaktadır. Kraldan sonra soylular (üst lord, lord vb.), lorda bağlı vassal ve vassalların zorla çalıştırdığı serfler hiyerarşik yapıyla birbirine bağlıdır (Poggi, 2002, s. 36-40).

1215 yılında imzalanan Magna Carta¹⁶ sözleşmesiyle kral hâkimiyetini baron olarak adlandırılan toprak sahipleri lehine kısıtlanmasını kabul etmiştir. Bu andan sonra kralın derebeylerine karşı görevleri ve derebeylerin hakları yazılı hale gelmiştir. Bu belge anayasal bir düzene ve demokrasiye geçiş için ilk adım olarak görülmesi bakımından önem arz etmektedir.

Feodalitede üretim araçları ve askeri güç soylular arasında pay edilmiştir. Bunun sonucu olarak kral, feodal soylulara bağımlı hale gelmiştir. Bu durumda kralın herhangi bir savaşta başarılı olması, feodalitenin desteğiyle mümkün hale gelmiştir. Feodal soyluların şatolarının ele geçirilmesinin imkansız yakın olması nedeniyle, soylular kralın sahip olduğu güçten korunmuştur. Aynı zamanda bu durum feodal soylunun krala karşı hareket etme durumunu kolaylaştırırken bir taraftan da kralların mutlak egemenlik kurmalarını engellemiştir. Feodal devlet bu özellikleriyle birlikte değerlendirildiğinde, temel niteliğinin bölünmüşlük ve yerellik olduğu görülmektedir.

¹⁶ Tarihin ilk yazılı anayasası kabul edilen Magna Carta'yı (Latince "Büyük Sözleşme" anlamına gelir.) İngiltere Kralı John (Yurtsuz Kral John) imzaladığı İngiliz belgesidir.

Feodal dönemde devletlerin üretim ilişkileri tarım üzerine kurulmuştur. Tarımsal üretim aracılığıyla toplanan vergiler, şehrin imarında ve savunmasında kullanılmıştır. Avrupa’da devlet yönetimi daraltılmış kral yetkileri ve gevşek merkezi devlet yaklaşımlarıyla sürdürülmüştür. Yerel feodal otoriteler gerektiği durumlarda krala askeri güç desteğinde bulunmuşlardır. Bölünmüşlük ile yerellik feodalitenin niteliği olmuştur. Eğitim din üzerine kuruluyken, hukuk yerel feodallerin yetkisindedir.

Doğu devletleriyse daha merkezi bir yönetim anlayışını benimsemiş ve yereli merkezden atama yoluyla yönetmişlerdir ve yerel feodal yapılar merkeze entegre edilmeye çalışılmıştır. Geleneksel devletin meşruiyeti adalet üzerinden sağlamaya çalışılırken, toplum ise mahalle ve dinsel yapılar aracılığıyla lonca ve vakıflar üzerinden kendi otokontrollerinin sağlamaya çalışmıştır (Köktürk, 2011, s. 21).

1.2.3. Merkezi Devletler Dönemi

Avrupa feodalizm dönemini yaşarken doğu toplumlarında merkezi yönetimler oluşmuş ve hükümdar (padişah) ülkenin yönetimini merkezden atanmış valiler ve bürokratlarla yönetmeyi tercih etmiştir. Merkezi yönetimler orta çağda güç kazanmaya devam ederken Batıda ise komün hareketleri varlığını sürdürmüştür. Ancak Avrupa’da da komünlere dayalı parçalı devletler yıkılarak merkezi krallıkların egemen olmasına süreç evrilmiş ve komünler de bağımsızlıklarını zaman içinde kaybetmeye başlamıştır (Söztutar, 2018). Günümüze kadar uzanan özerk yerel yönetimler yaklaşımının kökenleri de komün idareleridir ve modern kamu yönetimi yaklaşımı da bu dönemlerde oluşmuştur (Özel , 2013, s. 50).

Komün yönetimleri güçlerini zaman içinde kaybederken, merkeziyetçi ulus devletleri güç kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde yerel yönetimlerin gerekliliği üzerine yürütülen tartışmaların bazıları şu şekildedir: J.J. Rousseau ile I. Kant kentlilerle devlet arasında yerel yönetimlerin girmesine gerek olmadığını savunurken, A.R.J. Turgot ile J. Bentham devlete ait ve bireysel çıkarlarla ilgili ilişkiler ağının merkez altı birimlere doğru örgütlenmesi gerektiğini savunmuştur. Sanayi devrimiyle birlikte güç kaybeden komünlerle birlikte toplumsal yapı değişim ve dönüşüme uğramıştır. Ekonomik dinamiklerin değişimiyle birlikte geniş ölçekli endüstrileşmeye doğru geçiş yapılmıştır. Nihai olarak 1789 yılında Fransız Kurucu Meclisinde ilk olarak belediye terimi kullanılmıştır. 1835 yılında ise İngiltere’de belediyeler tüzel kişiliğe kavuşturulmuştur (Söztutar, 2018).

Orta Asya’da durum biraz daha farklı gelişim göstermiştir. Şöyle ki; bir takım toplumsal mücadele, şiddet, olayların artış göstermesiyle toplum ve devlet düzeninin nasıl olması

gerektiğiyle ilgili bazı düşünürler birtakım eserler yazmıştır. Bunlardan ilki Yusuf Has Hacip (1017-1077) tarafından yazılan Kutadgu Bilig adlı eserde ideal birey, toplum ve devletin nasıl olması gerektiğini ele alarak, tavsiyeler bulunulmuştur. Bir diğeri Siyasetname¹⁷ ise Nizamülmülk (1018-1092) tarafından yazılmıştır. Eser Selçuklu Devleti'nin siyaset ve devlet anlayışını ele alması açısından önem taşımaktadır. Eserde hükümet ve memleket idaresi, kamu düzenin nasıl sağlanacağıyla ilgili konular ele alınmaktadır. Eserde tüm geleneksel devlet anlayışlarında olduğu gibi padişahın/hükümdarın hükmetme yetkisini doğrudan Tanrıdan aldığına işaret etmektedir. Eser devlet yönetimini merkeziyetçi yönetim olarak ele alırken feodal anlayışın merkeze entegrasyonu üzerinden, merkezi yönetimin kuvvetlendirilmesi üzerinde durmaktadır (Köktürk, 2011, s. 12).

İslam bilim adamı İbn-i Haldun (1332-1406) tarafından kaleme alınan Mukaddime adlı eserde ise yazar coğrafya ve iklimin toplum üzerindeki etkilerine değinerek göçebelik ve kent hayatını ayrıntılı ele almaktadır. Onun düşüncesine göre; “*yerleşik nitelik kazanan toplumlar, göçebe toplumlar karşısında yenilmeye mahkumdurlar*” (İbn-i Haldun, 1988:314-315). Haldun devletlerin de insanlar gibi ömrünün olduğunu belirterek, bir kuşağın o yıllarda ortalama 40 yıl ömrü olduğu kabulüyle, bir devletin de en çok 3 kuşak yaşayabildiğini belirtmektedir. Haldun'un devletlerin kuruluşundan çöküşüne kadar ki süreçlerle ilgili derin analizleri bulunmaktadır.

Feodalizmin yıkılışına ilişkin çeşitli görüşler vardır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir: Ticaretin artışı ile kentlerin canlanması ve paranın yeniden değişim aracı olarak kullanılması (Pirenne, Ortaçağ Kentleri (çev. Şadan Karadeniz), 2003), (Pirenne, 2005, s. 121) rant ekonomisinin gelişimi (Hilton, 2000, s. 120-121), üretimin ve ticaretin gelişmesi (Sweezy, 2000, s. 26), 11. yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri, 14. yüzyılda yaşanan veba salgını ile birlikte yaşanan köylü isyanlarının feodalizme dair yaşanan krizi derinleştirmesidir (Wallerstein, 2004, s. 36-52).

14. ve 15. yüzyıllarda kriz yaşayan feodal devletler, kent devletine dönüşmüştür. Kent devletleri de mutlak krallıklara dönüşürken dinde reform hareketi de başlamıştır. Protestanlığın kurulması süreci kapitalizm ruhuyla uyumlu girişimci insan modelini yaratmıştır (Weber, 1997, s. 69-81). 1447 yılında J. Gutenberg tarafından kurulan matbaa ile kitap basılmaya başlanması da bu yeni tip girişimci insan gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu süreç Avrupa'da Rönesans döneminin başlamasına kadar sürmüştür (İbn-i Haldun, 1988, s. 444-447).

¹⁷ 1091 yılında Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah'ın talebi üzerine Farsça yazılmıştır. Eser Selçuklu Devleti'nin siyaset ve devlet anlayışının ele alınması açısından önemli taşımaktadır.

16. yüzyılda İngiltere ticari tarım çiftliklerin kurulduğunu, köylülerin mülksüzleşerek ucuz işgücü durumuna dönüşüp köyden kente göç etmek zorunda kaldığını, Thomas More “Ütopya” adlı kitabında ele almıştır (More, 1997). Marx da “Kapital” adlı eserinde köylülerin nasıl proletarya haline getirildiğini anlatmaktadır (Marx, 2007, s. 698-705). Bu eserlerde feodal yapının çözülerek, geleneksel devlet yapısında meydana gelen büyük dönüşümün etkileri farklı açılardan ele alınmıştır.

15 ve 16. yüzyıllarda İngiltere, merkantilist politikalarla uluslararası deniz ticaret yollarını genişletmiş, Akdeniz’den Atlantik’e yayılmıştır. Merkantalist¹⁸ yaklaşım siyasette mutlakiyet yönetim anlayışını beraberinde getirmişse de bu yaklaşım üretim güçleri önünde büyük bir engele dönüşmüş ve bu nedenle kralların denetlenmesi konusu gündeme gelmiştir (Göze, 2007, s. 129).

Feodalizmin ilk çözüldüğü ülke İngiltere olmuştur. Sanayi ve ticaret artık kral tarafından denetlenemez hale gelirken yetkiler de parlamento ile paylaşılır hale gelmiştir. Sanayi devrimi olarak adlandırılan bu süreçte serbest sanayi ve ticaretin gelişiminin önü açılmıştır (Hill C. , 1997, s. 82). Sonraki süreçte İngiltere’de iç savaş yaşanmış, özgürlükler, bireysel güvenlik konuları gündeme gelmiştir. Bu dönemde Hobbes da devletin mutlak ve otoriter devlet olması gerektiğini vurgulamış, toplumla devlet arasında, devlet lehine ne demokratik ne de özgürlükçü sayılamayacak olan tek taraflı sözleşme yapılmasını önermiştir (Hobbes, 2001, s. 131-136).

Nihai olarak, üretim ilişkilerinin değişim ve dönüşümüyle kriz yaşayan feodalite, 14. yüzyıldan itibaren çözülerek geleneksel devlet yapısını eritmeye başlamıştır. 15. ve 16. yüzyıllarda gelişen merkantilist yaklaşımın İngiltere’de etkili olmasıyla bu yaklaşım mutlakiyetçi yaklaşım gösteren devletleri ortaya çıkarmıştır. Zaman içinde mutlak devletten, ulusal devlete ve parlamenter devlete geçişler yaşanmıştır. Bu geçiş aşamalarında hukukun pazara göre düzenlenmesi, pazarın korunmasına yönelik güvenlik ihtiyacı ile birlikte merkezi yönetimin güvenlik ihtiyacı, vergileri getirirken, dini eğitimin yerineyse seküler ve merkezi eğitim sistemine geçilmiştir (Köktürk, 2011, s. 21).

1.2.4. Yakın Çağda Yerel Yönetimler (19.-20. yy)

18. yüzyılın sonunda meydana gelen sanayi ve Fransız devrimi, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişe neden olmuştur. Kentlerin yoğun göç almasıyla birlikte 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak kalabalık nüfus, plansız ve çarpık kentleşme, hava kirliliği,

¹⁸ Ulusal zenginlik ve gücün ihracatla birlikte değerli madenlere yönelmesini öneren iktisadi sistem, Adam Smith-Ulusların Zenginliği eserinde söz edilmiştir.

temizlik sorunları ve alt yapı yetersizliği gibi sorunlara çözüm arayışları Avrupa belediyeciliğinin önünü açmıştır.

Batıda belediyecilik anlayışları denildiğinde federal devletlere, Alman ve ABD belediyeciliği, üniter devletlere İngiltere ve Japonya belediyeciliği örnek verilebilir. Sosyalist belediyecilik ve Fransız tarzı belediyecilikte bu sınıflandırmada yer almaktadır (Uyar, 2004, s. 31). 20. yüzyılda Batı Avrupa'da yönetim refah devlet anlayışına evrilirken, merkezi yönetimler bu boyutta bir alan yönetiminin altından tek başına kalkamayacağını anlamıştır. Bu açıdan yerel yönetimler refah politikalarının topluma aktarımında önemli görev üstlenmiştir.

19. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar geçen süre içinde yerel yönetimler, merkezi yönetimin bir parçası olarak, gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu yüzyıl yerel yönetimlerin altın çağı olarak değerlendirilmekte olup, yerel yönetimler nüfus artışına bağlı artan yerel ihtiyaçlar için gerekli kaynağa ulaşmayı başarmış ve hatta yerel halka merkezi yönetimden daha fazla hizmet sunulduğu görülmektedir (Söztutar, 2018).

Osmanlı'da yönetim anlayışı yayılmacı ve merkeziyetçi bir anlayışla şekillenmiştir. Ancak bu yayılmacı anlayışla sınırları çok genişleyen devletin, merkeziyetçi anlayışla devleti yönetmesi işlevsel değildir. Geniş coğrafyanın askeri, mali ve idari yönetimi için yerel yönetim uygulamalarına yönelik yaklaşımlar başlatmışlardır. Fethedilen topraklar üzerinde kurulan eyaletler, beylikler, padişah otoritesiyle birlikte, vesayeti nedeniyle hem siyasal hem de yönetsel birtakım özerkliklere sahip olmuştur. Türk yerel yönetim sisteminin başlangıcı 19. yüzyıl olarak kabul edilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda gerileme dönemiyle başlayan yerelleşme, Tanzimat Dönemiyle harekete geçerken o dönemde kaldırılan yeniçeri ocaklarının idari ve askeri yönetsel boşluklar yaratmasına bağlanmaktadır. Bu boşlukla yerel kamu hizmetlerinin görülmesinde 1850'li yıllarda İstanbul'da yerel yönetim uygulama pratikleri görülmüştür.

Türkiye tarihinin yerel yönetimler açısından güçlü bir geleneğe ve zengin bir geçmişe sahip olduğu söylenemez. Osmanlı da Batılı anlamda yerel topluluklarını idari ve mali açılarından özerkliğinden söz etmek 1850 yıllarını bulmaktadır (Ortaylı, 1991). Geleneksel yerel yönetim yapıları kadı, vakıf, lonca ve mahallelerden oluşmaktadır. Anadolu Selçukluları döneminde vilayetlerin özerk yönetimi sonucunda, vilayetler bağımsız beyliklere dönüşmüşler ve devletin yıkılış sebeplerinden biri olarak görülmektedir (Çiçek, 2014) Osmanlı Devleti'nin Batılılaşmasına yönelik hazırlanan Tanzimat Fermanı (Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu) azınlıkların talepleri doğrultusunda ortaya çıkmış bir belge niteliğindedir.

Diğer bir önemli olay, geleneksel yerel hizmetlerin sunulduğu başkent İstanbul'a Kırım Savaşı'yla İngiliz, İtalyan ve Fransız askerlerinin gelmesi sonucu ortaya çıkan barınma sorunudur. Bu sorun nedeniyle 13 Haziran 1854 yılında Şehremaneti döneminde beledi hizmetler görülmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin yerel yönetim uygulamaları, gerçek anlamda yerinden yönetim veya yerel demokrasinin gelişmesi için yapılmamıştır. Bu bağlamda yürürlüğe giren tüm hukuki düzenlemeler merkeziyetçi niteliktedir (Uyar, 2004).

1.3. YEREL SİYASET, YEREL DEMOKRASİ VE YEREL KATILIM

Bu bölümde yerel siyaset, yerel demokrasi ve yerel katılım kavramları ele alınacaktır.

1.3.1. Yerel Siyaset

Yerinden yönetim yaklaşımının artış gösterdiği günümüzde, katılımcı demokrasinin yerel siyaset alanında hayata geçmesi önem kazanmıştır. Yerelin aktörleri belediyeler, il özel idareleri, köy ve mahalle yönetimlerinde yerel siyasette çok büyük öneme sahiptir. Yerel siyaset şehirlerin ve halkının refah seviyesini yükseltmek için belirli bir kural ve yöntemle yönetme sanatı olarak kabul edilmektedir (Dursun D. , 2004, s. 28). Bu tanımda şehir; her düzeyde insanın yaşadığı yeri ifade ederken şehir; kent, kasaba, köy ya da mahalle olabilir. Akdoğan'da yerel siyaseti, sınırları belli bir coğrafi alanda yaşamını sürdüren insanların belli bir yöntem çerçevesinde yönetilmesi ve kaynak dağıtma çabalarının bütünü olarak tanımlamaktadır (Akdoğan, 2008, s. 9).

Yerel siyaset, halkın kararlara bizzat kendisinin katılarak, somut ve gerçek sorunlar üzerinden hem kendi refahına hem de yörenin kalkınma boyutuna etki etme imkânı yaratabilmektedir. Bu yaklaşım Dünya Bankası tarafından "*(people managed development)* halkın yönettiği kalkınma" modeliyle, gelişmekte olan ülkelerde projeler geliştirilmesine kadar uzanmaktadır (Tutulmaz, 2012, s. 611). Yerel siyasette en önemli ayırt edici özellik, süreçlerin açık ve herkesin katılabileceği ve görebileceği biçimde işletilebilmesidir.

Hali hazırda yerel yönetimler bütçelerini oluşturabilmekte, vergi politikaları belirleyebilmekte ve yerel halk tarafından seçilmiş kurullar tarafından kararlar alarak, hizmetler yürütebilmektedir. Tüm bu kurullar denetime açık halde bulunmaktadır.

Yerel siyasette çoğulculuk, halkın katılımı ve yönetimlerin seçmene hesap verebilir olması asgari gereklerken, bu hususlar demokratik yerel yönetimlerin de temel taşları olarak kabul edilmektedir. Günümüzde yerel siyasetin temsili olmasından çok, katılımcı olması daha fazla ön plana çıkarken, yerel toplulukların demokratik yöntemleri kullanarak, kendi kendilerini özgürce

yönetebilmelerini öngörmektedir. Yerel siyasetin karar alma sürecinde halkın katılımına önem vermesi, idari ve mali özerkliğe sahip olması, yerel halkın bilgi edinme hakkına sahip olması gibi hususları garanti altına alması demokratik yönetimler için gereklidir.

Ülkelerin genel siyasetteki ekonomik, sosyal ve siyasi sorunları yerel siyaseti de doğrudan etkilerken, vatandaşın da değişime uygun kaliteli hizmet beklentisinde artış görülmektedir. Bu açılardan yerel siyasetin demokratikleştirilmesi vurgusuyla sorunların azalacağı düşünülmektedir. Tersten de yerel siyasetin demokratik ilkeler doğrultusunda yönetilmesi, ülkenin genel siyasetine olumlu etki ederek ulusal düzeyde önemli katkılar sunacağı öngörülmektedir.

Yerel siyasette halkın katılımına yapılan vurgu aslında vatandaşın devlet ve bürokrasi karşısındaki güçsüzlüğünün ve yabancılaşmasının kabulü üzerinden yürütülmektedir. Günümüzde bu güçsüzlüğü kaldıracak, daha aktif vatandaş yaratmaya yönelik yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yerel siyasetin demokratikleşmesi, devletin ve sivil toplumun da demokratikleşmesi anlamına gelmektedir.

1.3.2. Yerel Demokrasi

Yerel yönetimleri “demokrasinin beşiği, demokrasi okulu” kabul eden Alexis de Toucqueville ve John Stuart Mill gibi araştırmacılar, halkın karar alma süreçlerine katılarak, kendi kendini yönetebilir hale gelmesinin yerel yönetimleri aktifleştirdiğini savunmaktadır. Bu durum demokrasinin önemini ve katkısını gün geçtikçe arttırmaktadır (Keleş, 2012, s. 82-83). Montesquieu da ideal bir devletin, yerel topluluklar tarafından kurulabileceğini belirtmektedir (Tekeli, 1983, s. 4) .

Var oldukları dönemde demokrasi hücreleri olarak anılan komünler, demokrasiyle yerel yönetimlerin yan yana getirildiği yönetim birimleri olarak ifade edilmektedir. Komünler yaşadıkları dönemin iktidarlarına karşı da kendi kendini yöneten, özgürlükçü, katılımcı ve eşitliğin savunulduğu birimler olmuştur (Görmez, 1997, s. 12). Komünler 11. yüzyılda Orta Çağ Avrupa’sında ortaya çıkarak, güçlü demokrasi örneği sergileseler de 16. yüzyılda merkez yönetimin bir uzantısı olmaya başlayarak, demokratik olma özelliklerini kaybetmiştir. 19. yüzyıla kadar merkezi yönetimlerin komünler üzerindeki sıkı denetimi artarak devam etmiş ve nihayet 19. yüzyılda yerel yönetim anlayışı tekrar gündeme gelmeye başlamıştır (Görmez, 1997, s. 13). Demokrasinin kökeni kent devletlerine yani günümüzdeki yerel yönetimlere dayandırılabilir. Buna en iyi örnek ise Yunan-Roma uygarlıklarıdır.

Yerel ölçekte ilk olarak kent devletlerinde ortaya çıkan kendi kendini yönetme hakkına günümüzde ilgi tekrardan artmakta, yerel yönetimlerin demokrasiyle ilişkisinden faydalanılmak suretiyle, kalkınmaya destek olunmaya çalışılmaktadır. Katılım, yerel düzeyde ulusal düzeye göre daha doğrudan ve yoğundur (Hill D. M., 1974, s. 22-24). Çiftçi de yerel yönetimlerin demokrasiinin gerçek anlamda işletebilmesi ve halkın denetiminin gerçekleşebilmesi için temsilciler ve seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal mesafenin, ulusal düzeye göre daha düşük olması gerektiğini ileri sürmektedir (Çitci, 1996, s. 6).

Demokrasiinin amaçlarla değil, araçlarla ilgili olduğunu öne süren Hill, demokratik toplum içinde ancak demokratik yerel yönetimlerden bahsedilebileceğine vurgu yapmaktadır (Hill D. M., 1974, s. 224). Tabandan tavana yayılan demokrasi kültürüyle birlikte mekânsal uzaklık mümkün olan en az mesafeye indiğinde ancak seçmenler, yönetenleri doğrudan ve etkili denetleme imkanına kavuşabilecektir. Hill de yerel yönetimlerin demokrasiinin temel eğitim kurumları olduğundan bahsetmektedir (Hill D. M., 1974, s. 79).

Demokratik yerel yönetim olma koşulları, halkın katılımına elverişli mekanizmaların kurulu olması, halkın katılım konusunda cesaretlendirilmesi, çoğunluk ilkesi, yönetenlerin halka danışmaya ve hesap vermeye önem vermesi sayılabilir. Yerel yönetimlerle demokrasi arasında doğrudan bir ilişki olduğundan söz eden J. S. Mill “halk vergi ödüyorsa, ulusal düzeyde olduğu kadar yerel düzeyde de söz sahibi olmalıdır” biçiminde fikrini öne sürerken, halkın yerel süreçlere etkin katılımının demokrasiinin yerleşmesi için okul görevi göreceğinden söz etmektedir (Wickwar, 1970, s. 23-25). Tocquivelle de benzer bir yaklaşım göstererek, ilkokulların bilime olan katkısıyla, yerel yönetimlerin özgürlüğe katkısı arasında benzerlik kurarak, özgür bir yönetimin ancak yerel yönetimlerin özgürlüğüyle pekişeceğini savunmaktadır. Tocquivelle demokrasiinin gelişebilmesi için süreçlerin tabandan tavana doğru olması gerektiğini belirtirken, yerel yönetimlerin bu süreçte çok önemli araçlar olacağını belirtmektedir (Tocqueville, 1962, s. 52-54). Aykaç da dünyadaki yerel yönetimlerin gelişimiyle demokrasi arasında ters orantı bulunan hiçbir ülke olmadığı ifade etmektedir (Aykaç, 1999, s. 12). Keith Panter-Brick de benzer bir yaklaşımla yerel toplulukların demokratik koşullarda yönetilmemesi halinde ülkenin demokratikliğinden söz etmenin mümkün olmadığını savunmaktadır (Keleş, 2012, s. 53). Hamamcı ise yerel demokrasiinin söz konusu olabilmesi için yerel iktidarların olması gerektiğini belirtirken, yerel yönetimlerin merkezi iktidardan bağımsız olmadığını gerekçe göstererek, yerel demokrasiiden de söz edilmeyeceği görüşünü dile getirmiştir (Hamamcı, 1995, s. 19).

Liberal ekonomik sistemin dolaşımını sağlayan yerel yönetimler demokrasinin gereği olan halkın katılımını odağa almaktadır. Yerel yönetimler her zaman diliminde temsil, katılım, özgürlük ve eşitlik gibi demokratik ilkelerin hayata geçmesini sağlayan kurumlar olmuşlardır (Görmez, 2000, s. 81). Görmez doğrudan demokrasiden temsili demokrasiye geçiş sürecini “*demokrasi, yöneticilerle yönetilenler arasında bir özdeşleşmeyi, halkın halk tarafından ve halk için yönetilmesini gerekli kılar*” şeklinde ifade etmektedir (Görmez, 1997, s. 70). Halkın kendi kendini yönetmesi anlamına gelen demokraside katılımcılık, hesap verebilirlik ve çoğulculuk ilkelerinin tamamı, yerel yönetim sistemi etrafında gelişim gösterebilmektedir (Hill D. M., 1974, s. 22-24). Bir nevi demokrasinin seçim, temsil, katılma, denetim, sorumluluk gibi araçlarla işlevsel yanının ortaya çıkmasını sağlayan en önemli kurumsal yapı yerel yönetimlerdir. Yerel düzeyde yöneten ve yönetilen arasındaki mesafe ne kadar azalırsa demokrasi o kadar iyi işletilebilir.

Demokrasinin iyi işletilebilmesinin bir aracı da yönetişimdir. Demokrasinin işlevsel araçları kullanılarak, sivil toplum ve özel sektörün yerel yönetimlerle daha aktif hale gelmesi sağlanabilir. Sivil toplumun yerelde önemli bir aktör olarak tanımlanması yeni kamu yönetimi anlayışıyla birlikte süregelmiştir. Özellikle de küreselleşmeyle birlikte gelişen yerelleşme sürecinde, demokratikleşme adına sivil toplum kuruluşlarının sosyal etkileşimi ve ekonominin dolaşımını açılardan yönetişimin önemi artmıştır (Parlak, 2020, s. 58).

Yerel demokrasi, yerel halkın katılımıyla, müşterek ihtiyaçlara birlikte karar vererek, doğru çözümü bulmak ve yerel kalkınmanın gerçekleşmesi için ortak hareket edebilmek olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca yerelde alınan kararların, yerel halkın ihtiyaç, talep ve beklentileriyle ne düzeyde ilişkili olduğu da yerel demokrasinin bir sorunsalıdır. Karar vericilerin doğru kararları alabilmeleri için halkın yönetim birimlerine doğrudan erişebilir durumda olması gerekmektedir.

Yerel demokrasinin politika ve hedefleri birkaç ilkenin bir araya gelmesiyle gerçekleşebilmektedir. Çelik ve arkadaşları (2008) bu ilkeleri demokratik davranış ilkesi, etkinlik ve verimlilik ilkesi, tarafsızlık ilkesi, şeffaflık ilkesi ve sosyal adalet ilkesi olarak kabul etmektedir. Demokratik davranış ilkesi, yerel halka kendi kendini yönetebilme imkânı sunmak suretiyle, yerel yönetimlerin verimliliğini esas almaktır. Etkinlik ve verimlilik ilkesi, optimal hizmet alanının belirlenerek, kaynak israfına sebep olmayacak biçimde, liyakate dayalı uzmanlar tarafından yerel hizmetin üretilmesidir. Tarafsızlık ilkesi, yerel halk arasında hiçbir ayırım gözetilmeksizin eşit hizmetin sunulmasıdır. Şeffaflık ilkesi, karar vericilerin ve yürütücülerin karar, yöntem ve uygulama vb. konularda halka bilgi verme ve hesap verebilir

olmasıdır. Sosyal adalet ilkesi ise toplumsal refahın sağlanması ve sürdürülebilir olması için farklı insan grupları arasında hak temelli düzeni sağlamak olarak tanımlanmaktadır (Çelik, Çelik, & Usta , 2008, s. 90-92).

Yerel demokrasi kavramı yerelleşme (Desantralizasyon) ve yerellik (Subsidiarity) kavramlarıyla bir arada anılmaktadır. Yerelleşme, merkezi yönetimin verimliliği sağlamak etkinliği arttırmak ve israfı azaltmak için bir takım görev ve yetkileri yerel yönetim birimlerine aktarması olarak ifade edilmektedir. İdari yerelleşmede yetki devri, yetki genişliği, yetkilendirme araçları kullanılırken, siyasi yerelleşmede yapısal serbestleşme, özelleştirme araçları kullanılmaktadır (Eryılmaz, 2013, s. 118).

Yerelleşme ulusal ölçekte kültürel kimliğin canlı kalmasını sağlarken, milliyetçilik akımlarının güçleneceği, ulus-devlet anlayışını doğurabileceği gerekçeleriyle kimi kesimler tarafından endişeyle karşılanmaktadır. Ökmen'e göre yerelleşmeyle toplum kendini daha özgür hissedecek ve bu özgürlük hissi yeni arayışları doğuracaktır (Ökmen M. , 2005, s. 541).

Avrupa Birliği (AB) de yerelleşme konusundaki düzenlemeleri Avrupa genelinde üyesi olan ve aday ülkelere özümsetmeye çalışmaktadır (Parlak, 2014, s. 8). Bununla ilgili 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşması merkezileşmenin azaltılarak yerelleşmenin ön plana çıkarılması kararını hükme bağlamıştır. Antlaşmada bahsedilen subsidiarity ilkesi tanımı şu şekildedir (Tokathoğlu, 2004). *“Münhasıran kendi yetkisi altında bulunmayan alanlarda, yetki ikamesi ilkesi uyarınca topluluk ancak, tasarlanan faaliyetin hedefleri üye devletler tarafından yeterli ve tatmin edici düzeyde gerçekleştirilemeyecekse ve dolayısıyla tasarlanan faaliyetin boyutları ve sonuçları itibariyle topluluk tarafından daha iyi bir düzeyde gerçekleştirilebilecekse müdahalede bulunur. Topluluğun faaliyeti bu antlaşmanın hedeflerine ulaşmak için gerekli olan düzeyi aşmaz* (Maastricht Antlaşması, Madde 3b, yeni düzenlemede 5. Madde).” Bu antlaşmayla Birlik yerel özerkliğin sınırlandırılmak istenmesine karşı ön almaya çalışmıştır (Atmaca, 2023, s. 15).

Bir diğer ilke olan yerellik (subsidiarity) ilkesinin amacıysa, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışıyla yerel halkın yönetsel uygulama ve düzenlemelerle ilgili bilgilendirilmesi, etkin biçimde yönetime katılmasını sağlamaktır (Belli, 2017, s. 79). AB kamu, özel sektör ve sivil toplumun bir araya getirilmesi suretiyle demokrasinin de gelişmesine katkı sağlayacak bölgesel kalkınma ajansları kurulmasını önermiştir ki bu kalkınma ajansları yerelleşmeyi temsil eden kurumlar olarak öngörülmüştür. Yerel demokrasinin demokratik devlet yönetimini benimseyen ülkelerde gelişmeye uygun olduğu bilinmektedir.

Karar vericilerinin seçimle iş başına geldiği yerel yönetimlerin demokratik gelişimi dünyada da oldukça zor ve sancılı olmuştur. Köklü yerel yönetim geleneğine sahip İngiltere’de bile yerel yönetim kuruluşlarına duyulan güvenin tesis edilmesi için 150 yıllık bir süre geçmiş ve bu süre içinde sancılı olaylar yaşanmıştır (Pustu, 2005, s. 124). Ülkemizde ise gelişim süreci halen devam etmektedir.

1.3.3. Yerel Katılım

Yerel yönetimler katılımcı demokrasi ve ölçekleri gereği halkın katılımına uygun birimler olarak, katılım araçlarını etkin kullanmaları önem taşımaktadır. Çarkçı temsili demokrasinin, katılımcı demokrasiye dönüşmesi için yerel birimlerin uygun zeminler olduğunu vurgularken, demokrasinin yukarıdan aşağı mı, aşağıdan yukarı mı işletilmesi gerektiğinin tartışılması gerektiğini öne sürmektedir (Şehitoğlu & Çarkçı, 2022, s. 252). Yerel katılımın aşiret, cemaat gibi geleneksel grupların, yerel meclisler üzerindeki baskısının azaltılması için demokrasinin gelişimine katkısı önemli boyuttadır (Çukurçayır, Eroğlu, & Sağır, 2012, s. 268). Kent konseyleri de yerel halkın katılımı için önemli araçlar olarak görülmektedir. Çocuk, kadın, gençlik vd. meclisleri de aynı amaca hizmet eden diğer oluşumlardır. Elbette ki en önemli katılım kanunla süresi belirlenmiş, mahalli idareler genel seçimlerinde mahalli müşterek ihtiyaçları karşılayacak siyasi kadrolara yerel halkın vereceği oydur.

Burada tartışılması gereken husus, yerel katılımı alınacak kararların düşük sosyo-ekonomik düzeyde ve mevcut durumun değişmesini istemeyen, genel olarak çoğunlukla orta yaş üzeri yerel halkın yaşadığı kırsal alanlarda, yerel halkın tercihi ile devlet yönetimlerinin tercihleri arasında farktır. Yerel halk gündelik yaşamını düşünürken, devlet geleceği ve değişimi göz önüne alarak politika üretmektedir. Bu durumda yerelde katılımcı demokrasinin işlevi ne yönde olmalıdır gibi sorular önem taşımaktadır.

Diğer bir sorun alanı ise katılım mekanizmalarının etki düzeyinin ne olduğudur. Örneğin kent konseyinde dile getirilen bir sorunun karar vericilere ulaşabilmesinin olabilirliği nedir? Karar mekanizmalarının açık olması, katılım yolları aracılığıyla alınan kararların, karar vericiler tarafından ne düzeyde önemseneceği bir diğer konudur.

Temsili demokrasinin yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi için yerel meclisler yerel halkın erişebileceği mesafede olması gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşmemesi halinde belediye ve diğer meclisleri yeteri kadar etkili olamayacaktır. Temsili demokrasinin birtakım sakıncaları da bulunmaktadır. Şöyle ki; yerel halkın ortak kararda olmaması, ihtiyaçların yetersiz karşılanması ve yerel halkın talepler konusunda hem fikir olamaması durumunda, karar vericiler

yerel ihtiyaçlara yeterince cevap veremeyecektir. Yerelde uygulanacak politikalar öncesinde vatandaş görüşüne başvurulmaması, vatandaşların katılım konusunda desteklenmemesi ya da katılım yollarına vatandaşın erişememesi, katılım yollarının zorluğu ve katılım mekanizmalarının vatandaşın eğitim ve bilgi seviyesi ile uyumlu olmaması gibi sorunlar da vardır.

Temsili demokrasinin şüphesiz ki en etkili yolu oy vermektir. Ancak vatandaşlar oy verdikten sonra da siyasetçilere ve yöneticilere yeterince güvenmemektedir. Oy vererek bir katılım gösterse de yönetim süreçlerinin yeterince şeffaf olmaması, erişimdeki güçlükler, vatandaşın bu konuda yeterince eğitim ve bilgiye sahip olmaması gibi birçok neden, sürece katılımı da azaltmaktadır. Bir diğer husus da karar alma süreçlerindeki güçlü politik ve çıkar gruplarının baskın görünümüdür. Toplumun bürokratik ve seçkinci yaklaşım nedeniyle, halkın katılıma uygun bir atmosfer yaratamadığı için halk yalnız kalmaktadır (Şehitoğlu & Çarkçı, 2022, s. 254).

Temsili demokrasinin yarattığı bu sorunların çözümü için ortaya çıkarılan katılımcı demokrasi formülünde sadece katılmak değil denetlemek de büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda yerleşen dünyada yerel değerlerin iletişim ve teknoloji imkânlarıyla birlikte, yerel yöneticilerin alacakları kararlara katılımın önü açılmış ve kalkınma için de gereklilik haline gelmiştir.

Belediye yönetimlerinden, il özel idarelerine, kırsal mahallelerden köylere kadar ölçeğine bakılmaksızın tüm yerel birimlerde katılımcılığı özendirerek mekanizmaların kurulması yerel demokrasi için gereklidir. Bu aynı zamanda otoriter ve keyfi uygulamaların engellenmesini sağlayacak ve yanı sıra katılımcı, hesap verebilir ve şeffaf yönetim sürecinin oluşumunu sağlayacaktır.

Kalkınma için de gerekli olan şeffaflık, hesap verebilirlik ve demokratiklik ilkeleri gereği özellikle yerel yönetimlerin neredeyse bölge düzeyinde geniş alanlardan sorumlu olmaları, o alanın kalkınmasında önemli rol onayacakları anlamına gelmektedir. Karşılıklı etkileşime ve katılıma dayalı, sivil toplumun da aktör olduğu yerel ölçekte, etkili ve demokratik yönetimi sağlayacağı savunulan yönetim ilkeleri bağlamında bir araya gelen paydaşların işbirliğiyle yerel kalkınma pozitif yönde gelişeceği düşünülmektedir.

1.4. YERİNDENLİK (SUBSIDIARITY)

Subsidiarity¹⁹ ya da subsidiarité ifadesi dilimize yerindenlik olarak çevrilmiştir. Yerindenlik ilkesi, siyasal, yönetsel ve ekonomiye dair kararların vatandaşlara en yakın mesafeden alınmasını öngören ilkedir. İlke çeşitli yönetim kademelerinde yetki bölüşümünün nasıl paylaşılacağına dair yaklaşım sunmaktadır. İlk defa 1992 yılında yapılan Maastricht Antlaşması ile (3. Madde b fıkrası) Avrupa’da anayasal düzleme oturtulan yerindenlik ilkesinin kökenleri eskiye dayanmaktadır. Avrupa Birliği’nde yetki paylaşımıyla ilgili anlaşmazlıklara bir çözüm olabilmesi için bu ilke yasal çerçeveye alınmıştır. Üniter devlet yapısı içerisinde iktidarın tamamının bir yerde toplanması esasına dayanması nedeniyle yerindenlik ilkesi daha fazla federal devlet yapısı içerisinde zikredilmektedir.

1988 yılında yani Maastricht Antlaşması’ndan önce Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ) kabul edilmiş ve Şart üye ülkeler ile bağlı kurumlar için temel oluşturmaktadır²⁰. Yerellik ilkesinin geçmişi Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ve 1957 yılında yapılan Roma Antlaşması’na kadar gitse de asıl olarak AYYÖŞ ile yaygınlığı artmıştır. Şartta da *“kamusal sorumluluklar -genellikle ve tercihen- vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılır”* ifadesi geçmektedir. Yerindenlik ilkesinin yerelleşmesi amacıyla 2001 yılında *“Avrupa Yönetişimi Beyaz Kitap”* yayınlanmıştır. Kitap yerindenlik ilkesine daha geniş bir bakış açısı getirerek, karar verme süreçlerinin daha çoğulcu ve katılımcı olmasını öngörerek, iyi yönetişimin 7 temel kriterini belirlemiştir. Bu 7 kriter; şeffaflık, katılımcılık, yerindenlik, kararların orantılılığı, hesap verebilirlik, bilimsel temelli politika geliştirme ve bütüncül politika alanları yaratmadır. Kitap sadece AB üyesi ülkeler içinde değil Avrupa içindeki bütün yerel, bölgesel ve merkezi yönetimlerin AB arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Kitap aynı zamanda ulus devletlerin karar alma gücünün azaltılması ve yerinden yönetim kuruluşlarının güçlendirilmesine vurgu yapmaktadır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi çalışmalarına ilave olarak Avrupa Bölgeler Komitesi tarafından 2002 yılında NUTS Avrupa İstatistik Bölge Sistemi kurulmuştur.

2009 yılında Avrupa Anayasası olarak kabul edilen Lizbon Sözleşmesi’nin 5. maddesinde yerindenlik ilkesi bölümünde, üye devletlerin hizmet sunamaması durumunda AB’nin bu hizmeti sunacağı belirtilmektedir. Üye devletin tanımında yerel bölgesel ve merkezi yönetim tanımı getirilerek yönetim düzeyleri de bir nevi tanımlanmıştır. Lizbon Sözleşmesi yönetim

¹⁹ Subsidiarity kelimesinin kökenini subsidium kelimesine dayanmaktadır ve Subsidium kelimesinin anlamı yedek güç, yedek ordu anlamına gelmektedir.

F. Gaffiot, “Subsidium”, Le Gaffiot de poche – Dictionnaire Latin / Français Paris, Hachette, 2001, s.720.

²⁰ AYYÖŞ 4. Madde,3. Fıkra.

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/12/16/AvrupaYerelYonetimlerOzerklikSarti.pdf>

düzeyleri arasında hiyerarşik bir geçiş olmadığına da vurgu yapmaktadır. Nihai olarak tüm bu çabaların küreselleşen dünyada, artan rekabet karşısında, AB üyesi ülkeleri güçlendirme amacı taşıdığı söylenebilir²¹.

Yerindenlik kavramı 19. yüzyılın sonunda Kettler tarafından ilk olarak kullanılmıştır²². 1931 yılında Papa Pius XI tarafından yayınlanan Quadragesima Anno ansiklopedisinde kavram güncel anlamına kavuşmuştur. Althusius'e göre bir üst kademe örgütlenmeye geçebilmek için alt kademelerin ihtiyaçlarının karşılanamaması durumunun oluşması gereklidir. Bir topluluğun herhangi bir sorunu çözmeye gücü yetememesi halinde bir üst kademe yönetime başvurmasını öngörmektedir. Buradan yola çıkılarak her yetki alanının bir özerklik hakkının olması ve bu hakkın korunması gerektiği vurgulanmaktadır. Burada sözü edilen özerklik, sorunların daima en alt kademede çözülmesini öngörülmesidir ki bu yaklaşım da yerindenlik ilkesinin temelini oluşturmaktadır. Althusius sözleşme fikrini de ortaya atarak özerklik sınırlarının iyi çizilmesi için alt ve üst gruplar arasından çerçevesi iyi belirlenmiş sözleşme olması gerektiğini belirterek, altta kalan idarenin de daima denetleme hakkını elinde tutması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Coşkun G. B., 2007, s. 8-9).

Modern yönetim sistemlerinde bu kavram en fazla Almanya'da tartışılmış ve beraberinde uygulanmıştır²³. Federal devlet yapısına sahip Almanya'nın amacı 2. Dünya Savaşı sonunda bireylerin özgürlüğünü kısıtlamadan refah seviyesini arttırmaktı. Yerindenlik ilkesiyle birlikte orantılılık ilkesini de anayasal güvence altına alan Almanya devlet yönetimi ihtiyaç olduğu ölçüde yerele müdahale edecek ya da hiç etmeyecektir. Yani yerindenlik ilkesinde doğacak faydanın, hiçbir zaman yurttaşların özgürlüklerini kısıtlamak amacıyla kullanılmaması esastır.

Küresel ağlarla örülen dünyada yerindenlik ilkesi demokrasinin geliştirilebilmesi için araç olarak kullanılabilir. AB'nin âdem-i merkeziyetçi politikalarının artışıyla yerel iktidarlara verilen yetkiler artış eğilimi göstermektedir.

Günümüze gelindiğinde çeşitli kanun ve mevzuatlarla devletlerde ortaya çıkan demokrasi açığına karşı, karar alma süreçlerinin katılımcı olması sağlanarak, daha güvenli kamusal alan oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak bu katılımcı yaklaşımın 21. yüzyıla gelindiğinde, devletlerin merkezileşen iktidar anlayışı ve küreselleşme yaklaşımıyla örtüşmediği görülmektedir.

²¹ Ankara Üniversitesi, Açık Ders Malzemeleri, <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=123231>

²² G. de Kettler, ayrıntili bilgi için bkz. a.e., s.126-129.

²³ C. Millon-Delsol, a.g.e, s.191; A. Estella, The EU Principle of Subsidiarity and Its Critique, Oxford University Press, Oxford, 2002, s.81-82.

1.5. MEKANSAL ÖLÇEK VE YÖNETİM MODELLERİ

Yerel yönetimlerde etkinlik ve verimlilik tartışmaları optimum ölçek, mekansal ölçek sorunsalını beraberinde getirmektedir. Mekansal ölçek daha fazla “uygun büyüklükteki hizmet alanını” ifade ederken, bu kavram “optimal ölçek” biçiminde de ifade edilmektedir. Optimal ölçeği Tortop “yerel yönetimlerin kamu hizmeti sunumunun etkin ve verimli bir şekilde sunmasını sağlayacak alana ve nüfusa sahip olması” olarak tanımlarken, Capello ve Roberto da optimal ölçeği etkin ve verimli büyüklük olarak tanımlamış ve yerleşim yapısının ekonomik yönünü ele almıştır (Aktaran: (Korkmaz, 2017, s. 456)). Ölçek yaklaşımı asıl olarak ekonomi teorisiyle ilgili olup optimal ölçek alanı hesaplamasında ölçek ekonomisi teorileri kullanılmıştır (Güneş & Özdemirkol, 2018, s. 185). Yerel yönetim birimlerinin ölçeğiyle ilgili tartışmalar dört ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar; hizmetin sunumu, ekonomik verimlilik, kalkınma ve demokrasidir (Özaslan, 2015, s. 151-163).

Devletler neoliberal politikaların etkisiyle sürekli olarak yeniden yapılandırılırken yeniden de ölçeklendirilmektedir (Cox, 2009). Ancak dünyada yerel yönetimlerde model ve ölçek arayışları 1960’lı yıllara kadar gitmektedir. Yeniden yapılandırma, devletin bilinçli olarak âdemi merkezîyetçilik amacı taşıyan kamu politikaları geliştirmesiyle devleti yeniden ölçeklendirmesi sonucunu doğurmaktadır. Mekansal ölçek değişimi ve değişen mekânı yönetme sorunu gündeme getirirken, yeniden yapılanma hizmetlerin merkezileşmesini de beraberinde getirmektedir. Yönetimsel ölçek değişiminde devletin meşruiyeti sağlanması için inandırıcılığı ve halkın katılımı konuları ön plana çıkmaktadır. İktisadi ölçek, değişen üretim ilişkileriyle teknolojik dönüşümünü kapsarken, sosyal ve kültürel ölçek açınsında yerleşimlerin toplumsal yapısının homojen ya da heterojen olma durumuna göre çatışmalar gözlemlenebilmektedir (Şahin S. Z., 2018, s. 196). Korkmaz’a göre de dünyada yerel yönetimlerde ölçek ve model arayışları genel olarak ölçek büyütme yönündedir (Korkmaz, 2017, s. 457). Ölçek büyütülmesi halinde kamusal hizmetlerin etkinliği ve verimliliği konu olurken, demokratik katılım mekanizmalarının ne ölçüde erişilebilir olduğu da sorunsal haline gelebilmektedir. Özetle ölçek tartışmaları etkin ve demokratik bir yönetimin sağlanıp sağlanamaması üzerinde sürdürülmektedir. Burada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus yerleşim yerlerinin özellikleridir. Bazı yerleşim yerleri için geniş ölçek uygun olabileceken bazı yerleşimler için küçük ölçek uygun olabilecektir. Ayrıca toplumsal yapının dinamikliği göz önüne alındığında belli sürelerle ölçek yaklaşımları değiştirilebilir olması gerekmektedir (Korkmaz, 2017, s. 461).

Günümüzde teknolojik ve bilişim alanındaki gelişmelerle zaman ve mekânın tanımı değişmiş ve aslında büyük ölçeklerde de katılımın mümkün olabileceği sistemler kurulmuştur. Bir nevi

demokrasi ve katılım araçları değişmişse de toplumun heterojen sosyo-ekonomik seviyesi nedeniyle, kurulan sistemler toplumun tüm kesimleri tarafından aktif olarak kullanılabilir değildir. Küçük ölçekli yerleşim alanlarında da feodal ilişkiler özgürlükçü ve çoğulcu yaklaşımların önünde engel olabilmektedir. Bu engeller kaldırıldığında mekânsal ve optimum ölçek yaklaşımının daha uygulanabilir hale geleceği düşünülmektedir.

Bu alt bölümün devamında dünyada ve Türkiye'deki belediyelerde ölçek ve model arayışları başlıklarına yer verilmiştir.

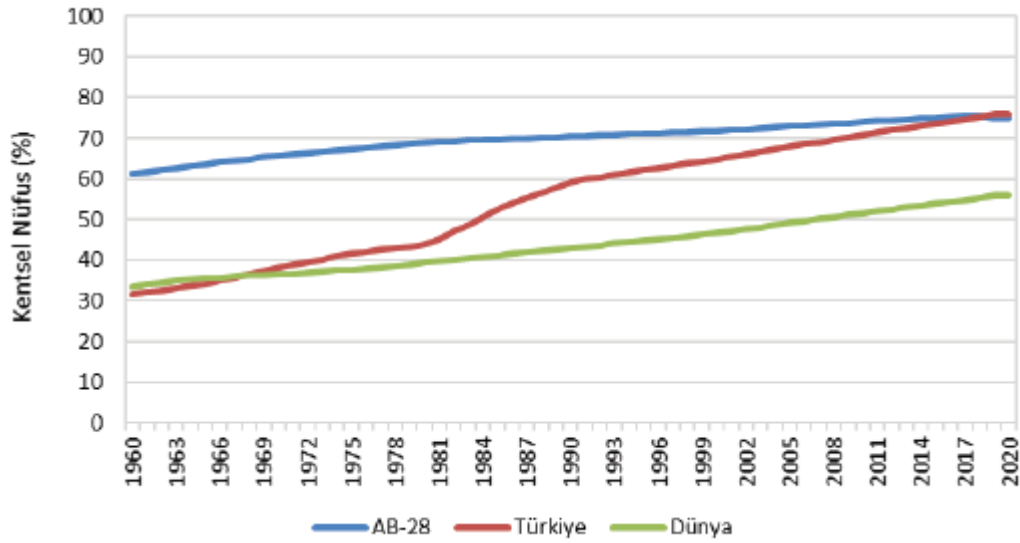
1.5.1. Dünyada Belediye Ölçek ve Yönetim Modeli Arayışları

Bu bölümde dünyadaki belediye ölçek ve yönetim modeli arayışlarına yer verilecektir.

1.5.1.1. Dünyada Belediye Ölçek Arayışları

Dünya genelinde 18. yüzyılla başlayan 19. yüzyılda da Sanayi Devrimi ile hızlanan gelişmeler, kitlesel üretimin ihtiyacı olan işgücünü kırdan kente göçle karşılamaya çalışmıştır. Nüfus artışı 1800'lerde 900 milyonken, 1900'lere gelindiğinde 1 milyar, 1960'larda 3,3 milyar iken günümüzde ise Birleşmiş Milletler tarafından 8 milyarı aştığı belirtilmektedir (Keleş, 2016, s. 29). Kente göç artmakta ve nüfus kentsel alanlarda birikmektedir. Dünya genelinde kentsel alandaki nüfusa bakıldığında; nüfusu 1 milyonu geçen büyük şehirlerin genel nüfus içindeki oranı dünya genelinde %16, düşük gelire sahip ülkelerde %9, orta gelire sahip ülkelerde %25, yüksek gelire sahip ülkelerde ise %29'dur. Bu oranlardan görüldüğü üzere gelir arttıkça, büyük şehirlerdeki nüfus da artmaktadır (Dinler, 1994, s. 138).

Dünyadaki kentsel nüfus oranlarına bakıldığında (Şekil 2) Türkiye'deki kentsel nüfus oranı, dünyadaki kentsel nüfus oranından oldukça yüksektir.

Şekil 1. Yıllar İtibariyle Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları (%)

Kaynak: Dünya Bankası(Dünya Bankası Göstergeleri),
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?contextual=default>.
 (Erişim Tarihi: 16.02.2023)

Güncel verilerle Türkiye kentsel nüfusu, dünya ve AB kentsel nüfusu (urban population) ile karşılaştırdığında, Türkiye kentsel nüfusunun AB ortalamasına yakın olduğu görülmektedir (Şekil 2). Bu yakınlık elbette ki 6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirde, büyükşehir belediye sınırının il mülki sınırı ile eşleştirilmesi dolayısıyla köylerin mahalleye dönüştürülerek kentsel nüfusa dahil edilmesiyle olmuştur.

Artan kentsel yoğunluk, sorunları beraberinde getirirken, kentlerin yönetimine dair ölçek tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Keleş'e göre kentlerin etkinliğinin artırılmasının üç yolu vardır. Bunlar; en uygun büyüklükte (optimal) hizmet alanının belirlenmesi, yerel yönetim birimlerinin sayılarının azaltılarak israfın engellenmesi, yerel birimlere en iyi yapabilecekleri hizmetlerin verilmesidir (Keleş, 2012, s. 26).

Dünyada özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiş ve bu yapılandırma dört başlıkta ele alınmıştır (Council of Europe, 1995).

- 1- Yapısal düzenlemeler; ölçek ekonomisi ile etkililik yaklaşımı ve belediyelerin sayısının azaltılmasını içermektedir.
- 2- Teknik düzenlemeler; belediyeler arası ilişkiler, kaynakların ortak kullanımı ve görevlerin de kademeli yayılımını içermektedir.

- 3- Para transferleri; merkezi yönetimden hizmetlerin daha iyi ve kaliteli yapılabilmesi için kaynak transferinin düzenlenmesini içermektedir.
- 4- Merkeziyetçilik yöntemi; bazı yerel hizmetlerin bölgesel ya da merkezi otoritelere devrini içermektedir.

Etkinliğin arttırması için 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa ülkelerinde daha çok kullanılan yöntemler, belediye sayılarının azaltılması, ölçeklerin büyütülmesi ve ölçüğe göre görev kademelendirmelerinin yapılmasıdır. Buna göre; Bulgaristan, Danimarka, İsveç %80 üzerinde, Belçika, Almanya, İngiltere %60'ın üzerinde, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda ve Norveç ise %40'ın üzerinde belediye sayılarını azaltmıştır (Canpolat, 2010, s. 83).

Almanya deneyimi ölçek düzenlemeleri açısından önemli bir örnektir. Alman idari yapılanması 20. yy. içinde en kapsamlı reform olması açısından örnek verilebilir. Şöyle ki 1960 yılında Federal Almanya'da 1975-77 yılları arasında yapılan reformlarla;

- Bağımsız büyükşehir sayısı 141'den 87'ye,
- İlçe sayısı, eski Batı Almanya'da 475'ten 236'ya, eski Doğu Almanya'da ise 189'dan 87'ye,
- Belediye sayısı ise 24371'den 8506'ya düşürülmüştür (Koçdemir, 1998), (Güneş M. , 2009, s. 145).

Bugün ise Almanya'da 16 eyalet, 22 valilik, 401 ilçe ve 11054 belediye bulunmaktadır.

Alan düzenlemesine de İngiltere önemli bir örnektir. Şöyle ki; 1974 yılına kadar 58 bölge meclisi, 82 bölge ili, 259 belediyesi, 522 kentsel ilçesi, 469 kırsal ilçesi varken, 1974 yılında yapılan reformlarından sonra 47 il ve 333 ilçede toplanarak, 6 metropoliten bölge ve 36 alt kademe metropol belediye kurulmuştur. 1986 yılında yapılan bir düzenleme ile de 6 metropoliten bölge tamamen kaldırılmış, 47 il de 46'ya düşürülmüştür (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 1999).

Türkiye ile en benzer örnek Yunanistan'dır. Yunanistan belediyelerinin %79'unun nüfusu 1000'den, %96'sının nüfusu da 5000'den daha azdır ve belediyeler kırsal ve kentsel olarak iki parçalıdır. 10000'den az nüfusa sahip kırsal belediye sayısı 361, 10000'den fazla nüfusa sahip kent belediyesi sayısı ise 5561'dir (Ünüsân, 1996).

Yerel yönetimlerin optimum büyüklüklerini belirlemek üzere bazı ülkelerin yaptığı araştırmalara sonucunda elde edilen sonuçlara değinilecek olunursa (Council of Europe, 1995);

- Danimarka’da 1970 yılında yerel yönetim reformu yapılmıştır. Reform, belediyelerin ilkokul eğitimi yönünden sorumlulukları kapsamında ele alınarak, belediye nüfuslarının asgari 5000-6000 kişi olması yönünde karar verilmiştir.
- Almanya’da yapılan reform kapsamında ise Bavyera’da üniter sisteme dahil belediyeler için nüfus 2000 kişi belirlenirken, üst yönetim yetki alanında ise 1000 kişi belirlenmiştir. Saarland kırsal alanında ise 8000 kişi, kentsel yerleşimlerde ise en az 15000 kişinin belediye sınırlarında yaşadığı görülmektedir. Federe devletlerde orta düzey yönetimlerde ise belediye nüfusu en aşağı 5000 kişi olarak belirlenmiştir.
- İtalya’da 5000’den düşük nüfusa sahip belediyelerde hizmetlerin kısıtlı olduğu belirtilirken, hizmetlerin bütünü ancak 20000 ve üzeri nüfusa sahip yerel birimlerde görülebileceği belirtilmiştir.
- Hollanda’da belediye nüfusu 6000-7000 kişinin altında olması halinde belediye yönetimlerinin başarısız olma ihtimalinin arttırdığı tespit edilirken, varlıklarının bağımsızlığının da tartışmaya açılacağına dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak 8000 altı nüfusa sahip yerleşim yerlerinde belediye kurulmaması eğilimi güçlüdür.
- İsveç’te de 1960’lı yıllarda yapılan araştırmalar doğrultusunda zorunlu eğitim sisteminin yürütülebilmesi için belediyelerin 6500-8500 kişi arasında olması gerektiği vurgulanmıştır. Sosyal hizmetler açısından ise kişi sayısı 5000-6000 arası önerilmiş ve nihai olarak asgari belediye nüfusu 8000 kişi olarak önerilmiştir.

Bu örneklerden görüldüğü üzere Türkiye optimal ölçek belirleme konusunda oldukça geç kalmış ve küçük yerleşim yerleri 1980 yılı sonrasında hiçbir kritere bakılmaksızın hızla belediyelere dönüştürülmüştür (Canpolat, 2010, s. 85)

Bu bölümde bazı Anglosakson ülkelerinin son yıllarda yerel yönetim birimleriyle ilgili yeniden ölçeklendirme yaklaşımlarına değinilecektir. Yerel yönetimlerin büyüklüğü, hizmetlerin etkili bir biçimde sunulması ve yerel katılım derecesi arasındaki ilişki birçok gelişmiş ülkenin de tartışma odağı olmuştur (Bailey, 1999, s. 18). Bu bağlamda yeniden ölçeklendirme konusundaki farklı görüşlere sahip bazı uluslararası raporların yaklaşımlarına burada kısaca yer verilecektir.

Hawker Raporu²⁴,nda (2003) yapısal reformlar aracılığıyla, yerel yönetim birimleri birleştirilerek ölçek ekonomisi uygulamalarının yoluyla tasarruf sağlandığı belirtilse de birleşmeler yoluyla genişlemenin her konuda fayda sağlamadığı ifade edilmektedir. Ayrıca yerel yönetim birimlerinin birleştirilmelerine ilişkin alternatif arayışların gündeme gelmesi gerektiği vurgulanmıştır (FSRB, 2005)²⁵. Allan Raporu²⁶ (2005) da yerel yönetim birimlerinin birleştirilmesinde nüfus büyüklüğünün değil nüfus yoğunluğunun daha önemli olması gerektiğinin altı çizilmiş olup bu nedenle yerel yönetim birimlerinin birleştirilmesi dışındaki düzenlemelerin dikkate alınması tavsiye edilmektedir. LGAQ Raporuna²⁷ (2006) göre yerel yönetim birimlerinin birleştirilmesinin bazı faydalarının olduğu belirtilse de rapor birleştirmeye bağlı yüksek maliyetlere dikkat çekmekte ve birleşmelerin ancak gönüllü olması halinde umut verici olacağı belirtilmektedir. PWC²⁸ (2006:149) Raporu ise yerel yönetim birimlerinin verimlilik ve etkililiği arttırmak için ölçek olarak birleştirilmeleri yerine bölgesel olarak hizmet sunumunu geliştirilebileceklerinden bahsetmektedir. LGAT²⁹ (2007) raporuna göre ise yerel yönetim birimlerinin zorla birleştirmelerinin toplumsal faydasının düşük olacağı savunulmaktadır. Diğer yandan Queensland DLGPSAR³⁰ (2007) araştırmasına göre ise yerel yönetim birimlerinin birleşmeleri halinde daha fazla mali kaynağa sahip olacakları ve mali kaynağı kullanabilecekleri belirtilerek, birleştirmek suretiyle oluşan geniş alan yönetimlerinin daha avantajlı olacağı öne sürülmektedir (Dollery, Kortt, & Drew, 2016, s. 195). Rapor sonuçlarına bakıldığında yerel yönetim birimlerinin birleştirme yoluyla yeniden ölçeklendirmelerinin çok boyutlu bir konu olduğu söylenebilir.

Ülke örneklerine bakıldığında ise; Avustralya'da yapılan reformlar kapsamında eyalet ve bölgelerdeki yerel yönetim birimlerinin birleştirilmeleri suretiyle ölçek ekonomisi açısından sosyal ve ekonomik faydalar sağlandığına dair yeterli kanıt bulunamadığı belirtilmektedir. Gelişmiş ülkeler üzerinden yapılan karşılaştırmaya göre de belediye başına düşen ortalama kişi sayısı en yüksek İngiltere'de 143.000 kişi iken Fransa'da ise en düşük olarak 1500 kişidir. Avustralya'da ise kişi sayısı 40.118'dir. Yerel yönetim birimlerinin gelişmiş ülkeler içinde orta nüfus büyüklüğüne sahip olduğu görülen Avustralya'da yerel yönetim birimlerinin büyüklüğünden çok işlevindeki farklılaşmalara dikkat çekilmesi önerilmektedir (Dollery, Kortt, & Drew, 2016, s. 198).

²⁴ Hawker Report (House of Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration). (2003). Rates and taxes: A fair share for responsible local government. Canberra, ACT: Commonwealth of Australia.

²⁵ South Australian Financial Sustainability Review Board (FSRB) Report (2005)

²⁶ Allan Report (Independent Inquiry into the Financial Sustainability of NSW Local Government). (2006).

²⁷ Local Government Association of Queensland's (LGAQ), (2006).

²⁸ Price Waterhouse Coopers (PWC) Report (2006)

²⁹ The Local Government Association of Tasmania's (LGAT), (2007).

³⁰ Queensland Department of Local Government, Planning, Sport and Recreation (DLGPSAR) report (2007).

Yeni Zelanda deneyiminde ise verimlilik ya da demokrasi gibi tek bir hedefe ve dar reform kapsamına sıkıştırılan yaklaşımların siyasi tepkiye neden olabileceğinden bahsedilmektedir. Ayrıca yerel yönetimin bir yönetim şekli mi yoksa sadece devlet adına hareket eden, merkezi olmayan bir hizmet sağlayıcı mı olduğu sorusunun hâlâ çözülmeyi beklediği belirtilerek, yerel yönetimleri yönetebilmek için daha güvenli bir temel oluşturulması gerektiğinden bahsedilmektedir (Reid, 2016, s. 213).

İtalya’da 25 yılı aşkın süredir reform kapsamında yerel birimlerin yeniden ölçeklendirmesi konusu gündemde olup yerel yönetimlerin verimliliği, performansı ve ekonomik ölçek açısından yeniden haritalandırmasına yönelik arayışlar devam etmektedir. İtalya’daki genel reform yaklaşımı her zaman deneme-yanılma stratejisiyle karakterize edilmiş olup yerel birimlerin haritası sürekli değişim içindedir. Sürekli değişen harita da optimal bir hizmet alanı arayışı olduğunun göstergesidir. İtalya’da yerel yönetimlerin yeniden haritalandırmasında üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki yasal gücün yeniden tahsisi, ikincisi kurumsal ilişkilerin yetki devri lehine yeniden şekillendirilmesi, üçüncü olarak ise ekonomik kriz dönemlerinde optimal bölgesel ölçek arayışı kapsamında, işlevlerin merkezileştirilerek yeniden ölçeklendirilmesidir. Ancak yapılan reform girişimlerine rağmen yerel yönetimler maliyet açısından tasarruflu ve tutarlı olmak yerine hala geçici ve belirsiz görünmektedir (Bolgherini & Lippi, 2016, s. 282).

Bu ülke örneklerine bakıldığında Türkiye’nin ölçek arayışları konusunda henüz yolun başında olduğu ve konuya daha kapsamlı yaklaşması gerektiği söylenebilir.

1.5.1.2. Dünyada Metropoliten Alan Yönetimi Modelleri

1800’lü yıllarda kentlerin büyümesiyle birlikte ABD’de bulunan büyük kentlerin adlarında metropoliten kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Metropoliten alan anakentlerden, yöre kentlerden (*suburbs*) ve ilçe yerel yönetim birimlerden oluşmaktadır (Frey & Zimmer, 2001). Günümüzde de kentlerin büyümesi büyük ölçüde metropoliten alanların büyümesi anlamına gelmektedir. Bu büyüme zaman içinde yeni yerel birimlerin kurulmasına ya da dönüştürülmesine neden olmaktadır. Bu durum bir taraftan bölünmüşlük yaratırken bir yandan bütünleşme yaratmaktadır. Günümüzde yerel yönetim hizmet alanlarını genişletilmesi yoluyla hizmet yetersizliğinin giderilmesi amaçlanırken, metropoliten alan ölçeğindeyse hizmetlere erişim, yeterlilik sorunları gündeme gelmektedir. Metropoliten alan yönetiminde karşılaşılan sorunlar ise; çarpık kentleşme, hizmetlere erişememe, hizmet sunumundaki eşitsizlikler, özerk yerel yönetim birimleri arasındaki koordinasyon ve işbirliği sorunları ve kaynak israfı olarak belirtilebilir (Gül & Batman, 2012, s. 12). Tüm bu sorunların en aza indirgenebilmesi için farklı

metropoliten alan yönetim modelleri arayışları tüm dünyada sürmektedir. Yönetim modeli arayışının en temel nedeni ise yerel katılım ve temsilin sağlanabilmesi, hizmetlerin etkili ve etkin sunulabilmesi yani yerel demokrasinin işletilebilmesidir.

Yerel yönetim modelleri Keleş'e göre iki ana gruba ayrılmaktadır: Bunlar geçici ve sınırlı yetkili yerel yönetim birimlerinin birleşimini temel alan federatif ya da özerk bir yapı kurulmasına dayanan birimlerdir (Keleş, 1985, s. 71-72). Kübler ve Heinelt ise yerel yönetim modelleriyle ilgili metropoliten reform geleneği, yeni bölgecilik yaklaşımı ve kamu tercihi okulu yaklaşımı olmak üzere üç yaklaşımdan söz etmektedir. Bu üç yaklaşıma kısa değinilecek olunursa:

Metropoliten reform geleneği; bölgecilik (yerel topluluklar ya da birimlerin ortak çıkarlarının gerçekleştirme alanı) ve çok merkezli yaklaşım olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır. Bu yaklaşım kentsel alanda pek çok sayıda irili ufaklı yönetim birimlerinin olmasını, yerel hizmetlerin verimli, hakkaniyetli ve koordineli yönetilebilmesine karşı engel olarak görmektedir. Bu yaklaşımda yetki karmaşası olacağından söz edilerek, hizmet sunum maliyetlerinin artacağı ve kaliteli, etkili hizmet sunmanın mümkün olmayacağı savunulmaktadır (Özgür, 2008, s. 6-7). Bu yaklaşımda parçalı yönetim birimler yerine kentsel alandaki çok sayıda yerel yönetim biriminin birleştirilerek yeni kentsel yönetsel yapıların oluşturulması savunulmaktadır.

Bölgesel yönetim olarak da adlandırılan yeni bölgecilik yaklaşımında ise kentsel alanda esnek ve çeşitliliği mümkün kılan bölgesel ölçekli hizmet sunumlarının mümkün olacağı savunulmaktadır. Bu yaklaşım ABD ve Kuzey Amerika deneyimlerine dayanmaktadır. Bu yaklaşımda rekabet yerine yönetimle, hiyerarşik olmayan, etkileşime ve katılıma dayanan, hizmet sözleşmeleri yapılması ve birlikler kurulması yoluyla yerel ihtiyaçların metropoliten bölge ölçeğinde daha iyi karşılanabileceğini savunmaktadır (Bae & Feiock, 2012, s. 162).

Kamu tercih yaklaşımı ise metropoliten alan yönetiminde, çok merkezli yaklaşım olarak da anılmaktadır. Bu yaklaşımda küçük yerel birimlerin birleştirilerek tek bir metropoliten alan yönetimi kurulmasına karşı çıkılarak, âdem-i merkeziyetçi niteliğe sahip yapıların korunması savunulmaktadır. Merkeziyetçiliğe karşı, yerel birimler arasındaki rekabete açık bir yaklaşımdır. Yaklaşım merkezleşmenin demokratik katılım ve temsil yollarını daraltacağını savunmaktadır. Güçlü ve özerk yönetimler, bölgesel uyumlu kentsel bölgeler ve doğal çeşitliliğin korunması yerel kamu hizmetlerinin temeli olacaktır. (Gül & Batman, 2012, s. 13). Bu yaklaşımda yerel yönetim birimleri piyasaya uyumlu, yenilikçi, etkin ve yerinde hizmet sunumunu

gerçekleştirerek aynı zamanda katılımcı ve hesap verebilir niteliğe sahip olacaktır (Stephens & Wikstrom, 2000, s. 118).

Bu yaklaşımlardan metropoliten reform geleneği Türkiye uygulamasına en yakın görülmektedir.

Shah da (Shah, 2012, s. 10-13) dünya genelinde metropoliten yönetim modellerini inceleyerek 6 grupta toplamıştır:

1. Üniter model (Tek kademeli bütünleşik model),
2. Dikey koordinasyona dayalı iki kademeli yönetim modeli,
3. Yatay koordinasyona dayalı iki kademeli yönetim modeli,
4. Yatay örgütlenmeye dayalı iki kademeli gönüllü yönetimler modeli,
5. Koordine edilmemiş iki kademeli yönetim modeli,
6. Koordine edilmemiş ve parçalanmış tek kademeli yönetim modeli.

Üniter metropoliten yönetim modelinde, kentsel alanın tümü bütünleşik (alt kademe ve belediyelerin birleştirilmesi) olup tek kademeli bir metropoliten alan yönetimi uygulanmaktadır. Bu modelde kentsel hizmetlerin tümü metropoliten alan yönetimi tarafından sunulmaktadır. Bu yönetim modeli İsviçre-Prag, İsviçre-Bern, Endonezya-Yogyakarta, Avustralya Melbourne ve Kanada-Toronto gibi kentlerde uygulanmaktadır. Bu modelde koordinasyon, etkinlik, ölçek ekonomisi, hizmette eşitlik, hizmete erişim ve hesap verebilirlik açılarından faydalı olduğu savunulsa da tek kademeli aşırı büyük bir metropoliten alanda bu faydaların nasıl sağlanacağı konusu tartışmalıdır. Tersine bürokrasinin artması, hesap verebilir olmaktan uzaklaşılması, harcama etkinliğinin sağlanamadığı ve demokrasinin işletilmesinin de zorlaştığını ileri süren görüşler bulunmaktadır (Gül & Batman, 2012, s. 14).

Dikey koordinasyona dayalı iki kademeli yönetim modeli Türkiye'nin de hâlihazırdaki yönetim modelidir. Bu model metropoliten meclisleri ve alt kademe yerel yönetim birimi meclislerinden oluşurken, yürütme ve karar organları seçimle oluşmaktadır. Kısmen özerkliğe sahip bu modelde üst yönetimin denetim ve gözetim yetkileri bulunmaktadır. Bu model 6360 sayılı Kanunla Türkiye'de uygulanan modele benzetilmektedir. Dünyada Polonya-Varşova, Tayland-Bangkok, Hırvatistan-Zagreb, Belçika-Brüksel, Kanada-Montreal, Güney Kore- Seul, Japonya-Tokyo ve İspanya- Madrid kentlerinin yönetimi bazı farklılıklarla bu modelle sürdürülmektedir. Bu modelde en önemli avantaj, bölünmüşlüğü azaltılması suretiyle kaynak tasarrufu sağlanmasıdır (Gül & Batman, 2012, s. 15).

Üçüncü sırada yer alan yatay koordine edilmiş iki kademeli metropoliten yönetim modelinde ise metropoliten ve alt kademe yerel yönetim birimlerinin görev alanları birbirinden bağımsız ve

net olarak ayrılmıştır. Modelde metropoliten ve ilk kademe belediye başkanları ve meclisleri doğrudan halk tarafından seçilebilmektedir. Bu modelde merkezi yönetimden kaynak aktarımının düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir. Bu model ABD'nin bazı kentleri ile Sırbistan-Belgrad ve Danimarka-Kopenhag'da uygulanmaktadır.

Dördüncü model olan yatay olarak örgütlenmiş iki kademeli gönüllü metropoliten yönetim modelinde ise alt kademe yerel birimler, metropoliten ölçekteki hizmetleri gerçekleştirebilmek için gönüllülük esasına dayalı birlikler ve işbirlikleri oluşturmaktadır. Esnek ve geçici nitelik taşıyan bu modelde metropoliten yönetim, gönüllü işbirliklerin koordinasyonundan sorumludur. Bu modele ABD'de çok sık rastlanmakta olup bölgesel ölçekli yönetsel sorunların çözümünde kullanılabilir. Yerel yönetim hükümet konseyleri olarak (*Councils of Governments ya da 'COGs'*) kurulan yapılar bu modele örnektir (Gül & Batman, 2012, s. 17). Bu modelde daha parçalı bir yönetimden söz edilebilirken, bu tür bir modelin toplumsal adaletsizlik, sosyal sorunlar, ırk ayrımcılığı, yoksulluk vb. mücadele alanlarında başarılı olmadığı savunulmaktadır (Harrington, 1993, s. 383).

Koordine edilmemiş iki kademeli metropoliten yönetim modelinde, metropoliten ve alt kademe yerel yönetim birimlerde ne dikey ne de yatay bir koordinasyondan söz edilebilir. Modelde belediye başkanları ve meclisleri doğrudan seçilmektedir. Yönetim modeli iki kademeli ancak koordinasyonsuzdur. Modele Doğu Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır.

Koordine edilmemiş parçalanmış tek kademeli metropoliten yönetim modelinde ise tek bir metropoliten alanda eşit düzeyde birden fazla farklı yönetim biçiminin (Eyalet, il, ilçe yönetimi vb.) bulunmasıdır. Bu yapılar bağımsız ve özerk olarak kendi sınır ve yetki alanlarında hizmet üretmektedir. Modelin diğer bir ayırt edici özelliği metropoliten bir koordinasyon yönetim merkezinin olmamasıdır. Yerel özerkliğin oldukça güçlü olduğu ABD kentlerinde (Houston, Şikago) bu model uygulanmaktadır. Bu modelde koordinasyon, finansman temini, ölçek maliyetlerinin yüksek olması dezavantaj olarak belirtilmesine rağmen yerel yönetim birimlerinin halka daha yakın olduğu ve erişilebilirlik açısından avantajları olduğu ve hesap verebilirliğinin de daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Gül & Batman, 2012, s. 19).

1.5.2. Türkiye'de Ölçek ve Model Arayışları

Bu bölümde Türkiye'de belediye ölçek ve model arayışlarına ve büyükşehir belediye yönetim modeline yer verilmiştir.

1.5.2.1. Türkiye’de Belediye Ölçek Arayışları

Türkiye’de yerel yönetim ölçek arayışları 1980’li yıllarla birlikte artmış ve bu arayış Devlet Planlama Teşkilatı’nın³¹ (DPT) beş yıllık planlarına da yansıtılmıştır. Ölçek arayışındaki temel düşünce, dünyada 1950’li yıllarda başlayıp 1970’li yıllarda tamamlanan yerel yönetimlerde ölçek yaklaşımlarının etkili ve verimliliğin artırılmasını sağlamak adına Türkiye’de de uygulanmasıdır.

Kamu Yönetimi Araştırması’nda (KAYA) kırsal alanlarda yönetimde boşluk olduğu, yeniden yapılandırılma ihtiyacı olduğu, il özel idarelerinin güçlendirilmesi gerektiği, yerel yönetimlerin nüfus kriterine göre sınıflandırılarak koordineli çalışmasının sağlanması gerektiği, yerel yönetim birimleri arasında hizmet planlamasını yapılması gerektiği, merkezi yönetimin taşrada hizmetleri yürütemediği, temel hizmetlerin il ve ilçe yerel yönetimlerine devredilmesi gerektiği, köy ve küçük yerel birimlerin hizmetleri yerine getirmekte zorlandığı, hizmetlerde yardımlaşma olması gerektiği ve köylerin belediye statüsüne dönüştürülmesi gibi hususlara yer verilmiştir.

Araştırmada ayrıca halkın katılımı, demokratik denetime uygun optimal nüfus büyüklüğünün belirlenmesi, nitelikli hizmet birimlerinin oluşturulması konuları da vurgulanmış, büyük yerel birimlerde mahalle örgütünün yetki ve işlevsel açıdan güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Canpolat, 2010, s. 87).

Rapora göre belediyeler beş gruba bölünerek, nüfusa göre ölçeklendirilmiştir. Bunlar;

- 1- 2.000’den az nüfuslu belediyeler (köy belediyeleri),
- 2- 2.000-10.000 nüfuslu belediyeler (kasaba belediyeleri),
- 3- 10.000-100.000 nüfuslu belediyeler (ilçelerle ilişkili belediyeler),
- 4- 100.000’den fazla nüfuslu belediyeler (ilçelerden bağımsız belediyeler),
- 5- Büyükşehir belediyeleri (KAYA, 1992).

KAYA Raporu kırsal alandaki yönetim boşluğunu önleyecek yerel yönetim modeli öngörerek, mevcut yerleşim alanlarında ve tüzel kişiliklerde değişiklik yapılmadan, kademeli bir sistemle yönetim sorunlarının giderileceğini savunmaktadır. Bu modele gelen eleştiriler; küçük yerel

³¹ DPT 5 Ekim 1960’da 91 sayılı kanunla kuruldu. 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden yapılandırıldı. 2018 yılında ise Kalkınma Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlükleri birleştirilerek Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Strateji ve Bütçe Başkanlığı kuruldu (Kararname no:13) https://web.archive.org/web/20220117061340id_/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1218111 (Erişim tarihi:27.04.2023).

birimlerin birleştirilmeden mevcut yerleşimlerle birleştirmeleri suretiyle yönetim sorunun çözülemeyeceği, ilçe yerel yönetiminin hizmet alanının genişlemesinin hizmetleri aksatacağı, bir nevi büyükşehir belediyesi işlevi göreceği biçimindedir.

Kalkınma planlarında ölçekle ilgili en kapsamlı yaklaşım 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000) yer almıştır. Mahalli İdarelerin Güçlendirilmesi Reformuna planda yer verilerek, *“il, ilçe ve belediye kurulması için kriterler, yerleşmelerin ekonomik potansiyeli, nüfus yapısı, tarihi, coğrafi, ve kültürel özellikleri dikkate alınarak hizmetin götürülmesinde optimal büyüklüğü sağlayacak şekilde belirlenecektir.”* ilkesi yer almıştır. Ancak *“Mahalli İdarelerin Güçlendirilmesi”* kanun tasarısı çeşitli nedenlerle sadece tasarı olarak kalmıştır.

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) da ölçek ve model arayışları sürmüştür ve aşağıdaki maddeler planda yer almıştır (DPT, 2000).

- 1- Kaynak israfına neden olan küçük ölçekli mahalli idare sistemi ıslah edilecektir.
- 2- İl, ilçe ve belediye kurulmasında ekonomik potansiyeli, nüfus yapısı, tarih, coğrafya ve kültürel özellikleri dikkate alınacaktır.
- 3- Tek tip belediye modeli yerine, belde, ilçe, il ve turizm yörelerindeki belediyeleri için farklı kuruluş ve gelir yapısı ile görev ve çalışma sistemi oluşturulacaktır.
- 4- Büyükşehir belediyesi modeli kaynak ve görev paylaşımı açısından tekrar değerlendirilecektir.
- 5- Mahalle muhtarlıklarının işlevi artırılarak, dönüşümlü belediye meclislerine üye olmaları sağlanacaktır.
- 6- İl özel idaresi, mahalli idare birimleri arasındaki işbirliği ve koordinasyonu sağlayarak kamu hizmetlerini düzenli sunabilecek bir yapıya kavuşturulacak ve buna bağlı *“İlçe Yerel Yönetimi Modeli”* kurulacaktır.

KAYA Raporu ve bu planlarla birlikte değerlendirildiğinde kademeli model ve alan yönetimi yaklaşımının benzerlik taşıdığı görülmektedir. KAYA Raporu bir adım daha ileriye giderek küçük yerleşim yerlerinin birleştirilmesi suretiyle alan reformu çalışmalarına başlanmasını önermektedir. Sonuç olarak bu düzenleme önerilerinin büyükşehirle ilgili olanlar dışında birçoğu hayata geçmemiş ve dünyadaki reformlarla paralellik yakalanamamıştır (Canpolat, 2010, s. 91).

Topal'ın değerlendirmesine göre de yerel birimlerde optimal büyüklük yaklaşımı sadece nüfus değişkeni üzerinden ele alınmaktadır. Oysa küçük birimlerin gittikçe de karmaşıklaşan ve çeşitlenen yerel hizmetler için ekonomik, teknolojik ve uzman işgücü temini açısından sorun yaşadıklarını belirterek, kendi kendilerinin yönetememe sorunuyla karşı karşıya olduklarının altını çizmektedir. Diğer yandan büyük ölçekli yerel birimler ise yoğun nüfusları ve geniş hizmet kapsamı nedeniyle kendilerine bağlanan küçük birimlere hizmet vermeyi ek maliyet ve uğraş alanı olarak görmektedir. Bu sorunsal yerel yönetim reformlarında küçük ölçekli birimleri, büyük ölçekli birimlere bağlayarak çözülmeye çalışılmaktadır (Topal, 2005, s. 449).

Kamu yönetimi yazınında yapılan tartışmalara göre; küçük ölçekli birimler mi daha demokratik ya da büyük ölçekli birimler mi daha ekonomik olduğuna ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Ölçeğin büyümesi halinde etkinlik ve verimlilik artsa bile halkın katılımı azalabilecektir. Eryılmaz'ın bu konudaki görüşü ölçeğin küçülmesi halinde halkın tercihlerinin daha kolay belirlenebileceği ve dolayısıyla yönetiminin de kolaylaşacağı yönündeyken, Eke, ölçeğin küçülmesinin halkın katılımını artırırken hizmetlerin yeteri kadar etkin ve verimli olamayacağı görüşüne sahiptir (Eryılmaz, 2013, s. 172). Ayrıca büyük ölçekli yerel birimlerde nüfusun yığılması kentsel hizmet talebinin karşılanamaması ve dolayısıyla krize neden olabileceği öngörülmektedir³². Tamamının olmasa da birçok hizmetlerin türüne göre ölçek belirlemesinin mümkün olabileceğini savunan Eke, ölçeğin aşırı büyük olmasının maliyeti arttırabileceği, bu nedenle de hizmete göre ölçek belirlenmesinin daha doğru olabileceğini savunmaktadır (Eke, 1982, s. 14-16).

Pratikte büyük ölçekli birimlerin daha etkili hizmet sunduğu yaklaşımı ön plana çıkmaktadır. Örneğin İngiltere, Belçika, İsveç ve Danimarka benzeri ülkelerde etkililik ve demokratiklik arasında dengeyi önemseyerek yapılan reformlar sonucunda ölçek ekonomisi yaklaşımında demokratiklik kriteri daha baskın çıkmış ve yerel yönetim birimlerinin ölçekleri genişletilmiştir³³. Türkiye'de de 5000'den fazla nüfusu olan yerleşim yerlerinde belediye kurulması hükme bağlanmıştır³⁴.

³² <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss944m.htm> (Erişim tarihi: 08.03.2023).

³³ Bu ülkelerdeki belediye kurma nüfus büyüklüğü şu şekildedir: Danimarka'da 5.000-6.000; Hollanda'da 8.000, Almanya'nın bazı eyaletlerinde 5.000; Saarland Eyaletinde kentsel alanda 15.000, kırsal alanda 8.000; Norveç'te 5.000 ve İsveç'te 8.000 (Özarlan, Akıllı, & Özarlan, 2014, s. 222).

³⁴2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre il ve ilçe merkez belediyeleri hariç; 340 belediye kurulma sınırı olan 2000 nüfusun altına düşmüştür. 2000-5000 arasında nüfusa sahip belediye sayısı 1640 olup, toplam belediye sayısının % 51'ini oluşturmaktadır. Bu rakamlar 5.000-10.000 arası nüfusa sahip belediye grubu için 558 ve oranı % 18'dir. Belediyelerin yaklaşık % 62'sinin nüfusu 5000'in, % 80'inin nüfusu 10.000'in altındadır. 10.000 nüfusun altındaki 2554 belediye 9,5 milyon civarında nüfusa hizmet sunarken geriye kalan 645 belediye (büyükşehirler hariç) yaklaşık 44 milyon nüfusa hizmet vermektedir. Ortalama belediye büyüklüğünün yaklaşık 16.700 nüfusu kapsadığı ülkemizde 50.000 nüfusun altındaki belediyeler için ortalama nüfus büyüklüğü 3.000 civarındadır.

<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss944m.htm> (Erişim tarihi:08.03.2023)

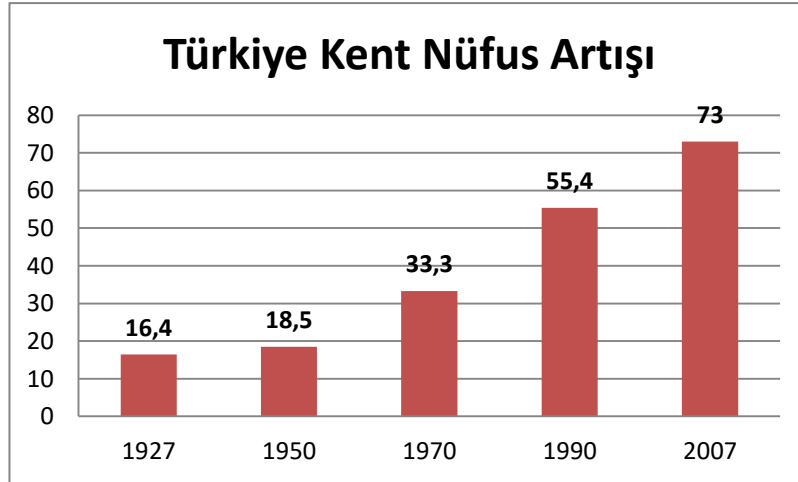
Ölçek olarak küçük belediyelerin yaşadığı sorunlar;

- Yönetim kapasitesinin yeterince gelişmediği,
- Gelirlerin önemli oranının cari harcamalara gittiği, hizmet yatırımı yapılamadığı,
- Gelirin temel hizmetlere bile yetmediği,
- Nitelikli, deneyimli personel istihdam edilememesidir.

Anayasanın 127. maddesinde belirtildiği gibi mahalli idarelerin görevleriyle orantılı gelir kaynağı sağlanması hususu hiçbir dönem mümkün olmamıştır. Mahalli idareler GSMH'nin yaklaşık %4,4'ünü kullanmakta ve bunun yarısı da merkezi yönetimden aktarılan kaynaklardır. Çağdaş ve demokratik ülkelerde ise mahalli idarelerin kamu harcamaları içindeki payı %50'leri aşarken bu oran Türkiye'de %20'nin altında kalmaktadır.

Diğer bir sorun da belediyelerin yapısal olarak düşük etkinlikte kalması, hantal ve katı yapısının etkin ve verimli hizmet sunmayı engellemesidir. Hem teşkilat yapısından hem de mevzuattan kaynaklanan dağınık görüntüsü bürokrasiyi arttırırken verimliliği de düşürmektedir. Nitelikli personel konusu ise başlı başına bir sorun olarak görülmektedir³⁵.

Türkiye'nin nüfus yapısına ve kısmen ölçek yapısına bu bölümde değinilecek olursa; hem nüfusun doğal artışı hem de kentlere yönelen iç göç, kentlerin nüfusunu hızla arttırmıştır. Buna göre 10.000 kişi üzeri yerleşim yerlerinin kent olarak kabulü halinde, yıllara göre kent nüfusunun artışı aşağıdaki grafikte gösterildiği gibidir.

Grafik 1. Yıllara Göre Türkiye'nin Kentsel Nüfus Artış Oranı

Kaynak: (Keleş, 2016, s. 57)

Kent nüfusunun artışıyla belediye sayısı da paralel olarak artmış ancak küçük ölçekli belediyelerin nüfusu ise kente göç nedeniyle sürekli azalmıştır. Türkiye'de belediye sayısı

³⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss944m.htm> (Erişim Tarihi:08.03.2023)

1927’de 460, 1960’ta 995 olmuş, 1980 yılında 1725’e yükselmiş, 1997’de 2835 ve 2002 de ise 3216 olmuştur (Canpolat, 2010, s. 57). Günümüzde ise 1391 belediye vardır. 1391 belediyenin 30’u büyükşehir, 51’i il, 519’u büyükşehir ilçe,403’ü ilçe, 388’i ise belde belediyesidir.

Türkiye’deki kentsel nüfus oranındaki yıllara göre değişim ise aşağıdaki tabloda verilmiştir. Burada Türkiye’nin 2014 yılından itibaren yıllara göre Türkiye nüfusu içindeki büyükşehir nüfus artışına bakılacak olunursa; bu oran %77-78 oranlarında seyretmektedir. Görülmektedir ki büyükşehirlerdeki nüfus sayısı da sürekli artış eğilimindedir.

Tablo 4. Yıllara Göre Türkiye Nüfusunun ve Büyükşehir Nüfusunun Artışı

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye Nüfusu	77.695.904	78.741.053	79.814.871	80.810.525	82.003.882	83.154.997	83.614.362	84.680.273
Türkiye Nüfusu içindeki Büyükşehir Nüfusu Oranı (%)	77,2%	77,4%	77,5%	77,6%	77,4%	77,8%	77,9%	78,1%
30 Büyükşehir Nüfusu Toplamı	59.970.510	60.964.103	61.839.665	62.719.621	63.497.332	64.671.509	65.158.252	66.094.149
Bir Önceki Yıla Göre Büyükşehir Nüfus Artışı	-	993.593	875.562	879.956	777.711	1.174.177	486.743	935.897
Bir Önceki Yıla Göre Büyükşehir Nüfus Artış Yüzdesi (%)	-	1,7%	1,4%	1,4%	1,2%	1,8%	0,8%	1,4%

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim Tarihi: 01.12.2022)

Aşağıdaki tabloda günümüzdeki 973³⁶ belediyenin sayısal ve nüfus olarak dağılımına bakıldığında ise nüfusun %77,5’i toplam ilçe sayısının %24,4³⁷’ünde yaşamaktadır. Nüfusun %77,4’ü 100.000’den daha fazla nüfusa sahip ilçelerde yaşamaktadır. Kalan %22,6 oranındaki nüfus ise 100.000’den daha az nüfusa sahip ilçelerde yaşamaktadır ki ilçe sayısı açısından bu oran %75,7’dir. Yukardaki Avrupa ülkelerinde bir belediye kurulabilmesi için gerekli olan ortalama en az nüfusun 5000-6000 hatta 8000 olması gerektiği belirtilirken, ülkemizde 5000 ve daha az nüfusa sahip ilçe sayısı 200 (%20,6) olup, toplam nüfusun %1,5’i bu büyüklükteki ilçelerde yaşamaktadır. Genel olarak görülmektedir ki nüfus 100.000 ve üzeri nüfusa sahip ilçelerde toplanmaktadır. Avrupa ölçeğine göre en az 200 ilçenin Türkiye’de ilçe olacak nüfus kriterine sahip olmadığı görülmektedir.

³⁶ İlçe Toplam Sayısı: 922 ilçe ve 51 Merkez İlçe toplam 973 ilçe.

³⁷ Toplam ilçe sayısı: $27+77+133=237$ $237/973=\%24$

Tablo 5. Nüfus Aralığına Göre İlçe Sayıları, Nüfusu ve Oranları

İlçe Nüfus Aralığı	İlçe Sayısı	Toplam Nüfusu	İlçe %	Toplam Nüfus %
999999-500000 arası	27	18.800.795	2,8%	22,0%
499999-250000 arası	77	26.871.146	7,9%	31,5%
249999-100000 arası	133	20.442.493	13,7%	24,0%
99999-50000 arası	104	7.216.095	10,7%	8,5%
49999-30000 arası	137	5.283.193	14,1%	6,2%
29999-20000 arası	110	2.732.236	11,3%	3,2%
19999-10000 arası	185	2.706.467	19,0%	3,2%
9999-5000 arası	138	1.002.789	14,2%	1,2%
4999-1710 arası	62	224.339	6,4%	0,3%
Toplam	973	85.279.553	100,0%	100,0%

2022 nüfusuna göre Türkiye nüfusu 85.279.553'tür. Bu nüfusun yaklaşık %7'si resmi olarak belde ve köylerde yaşamaktadır.

Tablo 6. 2022 Yılı Türkiye Nüfusu

Türkiye Nüfusu 2022	İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu	Belde ve Köylerin Nüfusu	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)
85.279.553	79.613.279	5.666.274	7,1

Son olarak aşağıdaki tabloda da yıllara göre değişen ilçe, belde, köy sayıları yer almaktadır. Bu tablodaki yıllar içindeki değişen yerleşim yeri sayılarına bakıldığında, Türkiye'de hemen hemen birkaç yılda bir yerleşim sayılarında değişiklik olmuştur.

Tablo 7.Yıllara Türkiye'nin İdari Yerleşim Yeri Sayıları

Yıl	Nüfus	Yıllık nüfus artış hızı (%)	İl sayısı	İlçe sayısı	Belde/ilk kademe belediyesi sayısı	Köy sayısı	Nüfus yoğunluğu
2007	70 586 256	-	81	850	2 294	34 438	92
2008	71 517 100	13,1	81	892	1 981	34 349	93
2009	72 561 312	14,5	81	892	1 978	34 367	94
2010	73 722 988	15,9	81	892	1 977	34 402	96
2011	74 724 269	13,5	81	892	1 977	34 425	97
2012	75 627 384	12,0	81	892	1 977	34 434	98
2013	76 667 864	13,7	81	919	394	18 214	100
2014	77 695 904	13,3	81	919	396	18 340	101
2015	78 741 053	13,4	81	919	397	18 362	102
2016	79 814 871	13,5	81	919	397	18 373	104
2017	80 810 525	12,4	81	921	396	18 380	105
2018	82 003 882	14,7	81	922	386	18 275	107
2019	83 154 997	13,9	81	922	386	18 280	108
2020	83 614 362	5,5	81	922	386	18 287	109
2021	84 680 273	12,7	81	922	387	18 288	110
2022	85 279 553	7,1	81	922	388	18 293	111

Kaynak:<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2022-49685#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,575%20bin%20441%20ki%C5%9Fi%20oldu.> (Erişim Tarihi: 20.02.2003)

Bu değişimden anlaşılmaktadır ki ölçek arayışı farklı gerekçelerle de olsa hala sürmektedir.

1.5.2.2. Büyükşehir Belediye Yönetim Modeli

09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2709 sayılı T.C. Anayasasının, 127. maddesinde “Kanun, büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimi getirilebileceği” hükmüyle Türkiye’de büyükşehir belediyesi modelinin kurulması için anayasal zemin oluşturulmuştur (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 80).

Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi modeli yaklaşık kırk yıl içinde üç aşamadan geçerek bugünkü halini almıştır. İlk aşamada 1984 tarih ve 3030 sayılı Kanun ile “iki kademeli büyükşehir yönetim modeli” kurulmuş, ikinci aşamada 2004 tarih ve 5216 sayılı Kanun ile İstanbul ve Kocaeli için il düzeyinde büyükşehir modeli ve 14 büyükşehirde 20-30-50 km yarıçaplı alanlarda “genişletilmiş büyükşehir modeli” ortaya konmuştur. Üçüncü aşamada ise 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun ile İstanbul ve Kocaeli modeli 28 büyükşehre uygulanarak, toplam 30 ilde, il özel idaresi olmayan, köyü ve beldesi bulunmayan “il mülki sınır ölçeğinde büyükşehir modeli” uygulanmaya başlamıştır. Günümüzde halen 6360 sayılı Kanun yürürlüktedir.

6360 sayılı Kanun il ölçeğinde kentsel ve kırsal ihtiyaçlara yönelik büyükşehir belediyesi ve büyükşehir ilçe belediyesi yapıları oluşturulmuştur. 30 büyükşehirde köy, belde belediyesi ve il özel idaresi birimlerini kaldıran bu düzenlemeyle sınırları il sınırlarını kapsayan büyükşehir belediyesi modeli il mülki sınırları düzeyinde oluşturulmuştur. Aynı biçimde büyükşehir ilçelerinin de hizmet sınırları ilçe mülki sınırlarına kadar genişletilerek büyükşehir ilçe belediyeleri yapısı oluşturulmuştur.

6360 sayılı Kanunla oluşturulan büyükşehir yönetim modeli 3. bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1.6. VATANDAŞ MEMNUNİYETİ KAVRAMI

Son yıllarda sıklıkla karşılaştığımız vatandaş memnuniyeti uygulamaları, kamu yönetimi disiplinine işletme disiplininden geçmiştir. İşletme disiplininde uygulamalar “müşteri memnuniyeti” biçiminde yapılırken kamu yönetimi disiplini yaklaşımının “yeni kamu yönetimine” dönüşmesiyle “vatandaş ya da müşteri odaklı” yönetim memnuniyetine evrilmiştir. İşletme disiplinindeki müşteri memnuniyeti kavramı, müşterilerin ihtiyaç, talep ve beklentilerinin karşılanması anlamına gelmektedir. Vatandaş ve müşteri memnuniyeti kavramı aralarındaki yakın ilişki nedeniyle her ikisinin yerine “hizmet kalitesi” kavramı olarak da kimi yerlerde kullanılmaktadır (Aslan & Uluocak, 2012, s. 177).

İşletme yönetimi müşteri memnuniyeti kavramını iki farklı açıdan ele almaktadır. İlki müşteri memnuniyetinin kişisel ve sosyal amaçlarıyla ilgili olan yaklaşım “insani yaklaşım” olarak adlandırılmaktadır. Diğer ise işletmenin mevcudiyetini sürdürmek ve büyüme amacını gerçekleştirmesi gerekli olan müşteri memnuniyetidir. Bu da “iktisadi yaklaşım” olarak adlandırılmaktadır (Özgülven, 2007, s. 20). Müşteri memnuniyetine bir işletme, bu iki amacı gerçekleştirmek için ihtiyaç duymaktadır.

Bu iki yaklaşımdan yola çıkarak, kamu yönetimindeki vatandaş memnuniyeti kavramının, kamu yönetiminin amacının, kamu yararını temin etmek olduğu düşünüldüğünde, “insani yaklaşım” çerçevesinde değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Vatandaş memnuniyeti yaklaşımında vatandaşa kamu hizmetleri sunumu karşısında, müşteri ile eşleştirilmesi kimi kesimlerce eleştirilmektedir. Diğer taraftan da vatandaş memnuniyeti yaklaşımı ve buna bağlı yapılan araştırmalar sonucunda, bu yöntem kamu kurumları, yerel yönetim birimlerinde bir baskı aracı görevi görmektedir. Bu yaklaşım kimi kesimlerce olumlu ya da olumsuz karşılanabilmektedir.

Vatandaş memnuniyeti araştırmalarını kurumlar kendileri yapabildiği gibi akademik çevreler ve araştırma kuruluşları tarafından bağımsız olarak yapılabilmektedir. Bu araştırmalar sonucunda bir takım sosyal durumlar ölçülebilir ve karşılaştırılabilir yani nicel hale getirilebilmektedir. Bu yöntem karar vericilerin, yöneticilerin yönetim ve hizmet sunum anlayışlarını doğrudan etkileyerek hem yönetim tarafına hem de vatandaş tarafına olumlu etki yaratmaktadır (Akyıldız, 2012, s. 4415).

Kamu yönetiminde neoliberal yaklaşımlarla 1980 sonrasında ortaya çıkan Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışıyla değişim ve dönüşüm yaşanırken, ekonomik kriz, sınırlı kaynaklar gibi nedenlerle geleneksel kamu yönetimi anlayışına eleştiriler hız kazanmıştır (Bilgiç, 2003, s. 29-31). Bu eleştirilerin nedeni yeni sağ politikalar ve özel sektördeki gelişmelerdir. Dönüşüm politikalarının ana ekseninde özelleştirme vardır. Bu politikalarla kamunun daraltılması ve merkezi ve yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılarak devletin rolünün yeniden tanımlanması gündeme gelmiştir. Yeni Sağ akımının “kamu tercihi” yaklaşımına göre temsili demokrasi ve kamu bürokrasisi yerel yönetimlerde verimsizlik ve savurganlık nedenidir. Bu yaklaşımda vatandaşın tercihleri kısıtlı dikkate alınır ve sunulan hizmetin kalitesi düşüktür, ihtiyaca uygun değildir ve gereğinden fazla pahalıdır. Bu olumsuzlukların giderilmesi için dışa sözleşme verme³⁸ ve mevcut bürokratik yapının parçalanması yolları önerilmektedir (Kösecik, 2000, s. 37-39).

YKY'nin dört temel ilkesine burada yer verilecek olunursa; birincisi kamu yönetimi örgütünün yapısal olarak esnek, hiyerarşisi yumuşak, merkez yönetimi az elemanlı, çevresi geniş ve yatay örgütlenme yapısına sahip ve âdem-i merkezîyetçi niteliğe sahip olması gerekmektedir. İkincisi, devletin faaliyet alanının küçültülmesi, rekabet ortamının oluşturulması, performans ölçümünün girdiler üzerinden değil çıktılara dayandırılması, bürokratik mekanizmalar yerine piyasa mekanizmalarının tercih edilmesi gerekmektedir. Üçüncüsü, hizmetlerin taşınması gereken niteliklerdir ki bunlar; etkinlik, verimlilik, piyasa sistemine dayalı olmak ve müşteri/vatandaş odaklı hizmet anlayışıdır. Dördüncü ve son olarak, kamu bürokratlarının sadece siyasilere değil, halka karşı da sorumlu oldukları vurgusudur (Eryılmaz, 2013, s. 22-25). Özel sektörde kullanılan Toplam Kalite Yönetimi (TKY) sisteminin kamu yönetimine uygulanması da bu sürecin devamı niteliğindedir. TKY'nin kurallarıysa katılım, müşteri/vatandaş odaklı olmak, sürekli iyileştirme, toplumsal sorumluluk olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2001, s. 99-100). Nihai olarak bu yaklaşımların etkisi altında kamu hizmetleri alan vatandaşa müşteri olarak yaklaşmak, bu teorilerin sonucudur. Burada müşteri tanımı şu şekilde genişletilmiştir: “*Sadece parayı ödeyen kişi olmaktan çıkarılıp bankalardaki hesap sahipleri, hastanelerdeki hastalar, okuldaki*

³⁸ Yerel yönetimlerin, özel sektör kuruluşlarına sözleşme yoluyla hizmet sunması.

öğrenciler, toplu taşıma araçlarını kullanan yolcular gibi kurumun ürettiği hizmetten yararlanan herkesi içerecek şekilde tanımlanmaktadır” (Çınar A. T., 2007, s. 3). Vatandaş ve müşteri arasındaki en önemli fark Denhardt tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “*Vatandaş kamu yönetiminin salt müşterisi değil aynı zamanda sahibidir de* (Denhardt & Denhardt, 2006, s. 59-60). Sonuç olarak yönetimler hâkim müşteri tercihlerine göre hizmet etme gereksinimi duymaktadır. Bu yaklaşımın tanımladığı müşteri grupları arasında yerel yönetimler, yerel halk ve hizmet sağlayıcılar da vardır. Yerel yönetimler yerel halka daha kaliteli hizmet sunmak için daha fazla vatandaş odaklı olmalı ve vatandaşı memnun edecek hizmetleri sunmanın yolunu araması gerekmektedir³⁹.

Belediyelerde müşteri memnuniyeti araştırmaları ilk defa 2004 yılında çıkarılan 3030 sayılı Kanunla belediye bütçesiyle “*Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri...⁴⁰*” maddesi ile “*Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.⁴¹*” yapılabilir hale gelmiştir. Bu yıllardan sonra hem büyükşehir ve ilçe belediyeleri kendi bütçeleriyle kamuoyu araştırmaları yapmaya başlamıştır. Bu yöntemi yerinde ve doğru kullanabilen belediyeler kamu yararı sağlayabilmek, kaynak israfını engellemek açısından önemli avantajlar elde edebilme imkanına kavuşmuştur.

Vatandaş/müşteri memnuniyeti, hizmet alma öncesindeki beklentilerle, hizmeti aldıktan sonraki değeriyle karşılaştırması olarak ifade edilebilir. Elde edilen değer, beklentilerden fazla ya da beklentileri karşılar niteliğe sahipse vatandaş memnundur, elde edilen değer beklentilerden azsa vatandaş/müşteri memnuniyetsizliği oluşmaktadır (Kotler, 2000). Kısaca beklentiyle elde edilen değer arasındaki fark pozitifse memnuniyet oluşurken, negatif ise memnuniyetsizlik oluşmaktadır.

Vatandaş/müşteri memnuniyetinin ölçülmesinin nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Vatandaşlara en iyi hizmet sunmak için vatandaş gereksinimlerini belirlemek,
- Vatandaşlara sunulan hizmetlerle ilgili değerlerin vatandaş tarafından nasıl algılandığını tespit etmek,
- Vatandaşların beklenti, hizmet önceliklerini belirlemek,

³⁹ Müşteri vatandaş memnuniyetinin ölçüldüğü ABD Müşteri Memnuniyeti Endeksi gibi uygulamalar bu yaklaşımlar sonucu ortaya çıkmıştır (Abdullah & Kalianan, 2008, s. 89). Türkiye’de de 2005 yılından beri Türkiye Müşteri Memnuniyeti Endeksi (TMME) Amerika Müşteri Memnuniyet Endeksi, Ulusal Kalite Araştırma Merkezi, Türkiye Kalite Derneği ve uluslararası araştırma kuruluşu KA Araştırma şirketi tarafından kurulan TMME Ortak Girişimi tarafından gerçekleştirilmektedir (Barutcu, 2007, s. 222).

⁴⁰ 3030 sayılı Kanun, Madde 24, (p) fıkrası.

⁴¹ 2005 yılı 5393 sayılı Kanun Madde 15, (l) fıkrası.

- Vatandaşların taleplerine ve memnun olmadıkları hususlara göre hizmet kalitesi ve sunum süreçleriyle ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,
- Vatandaşların kamu kurumlarına güvenini sağlamak, katılımı arttırmak,
- Farklı vatandaş profillerinin ne düşündüğünü ortaya çıkarmak,
- Kamu hizmetlerini şekillendirmek

Vatandaş memnuniyeti; demografiye, sosyo-ekonomik duruma, siyasal, kültürel ve çevresel pek çok faktöre göre değişmektedir. Bu faktörler;

- Vatandaşın demografik özellikleri, (eğitim seviyesi, cinsiyeti, yaşı, gelir seviyesi, mesleği, çalışma biçimi, medeni durum, çocuk sayısı, ikamet süresi, siyasi eğilimi, geçmiş deneyim ve uzmanlık dereceleri, yaşanılan yer (kent-kır), sigortalı güvencesi, konut durumu, güvenlik, sosyal yaşam) (Sevimli, 2006), (Ardıç, Yüksel, & Çevik, 2004), (Şahin K. , 2011, s. 53-54).
- Sunulan hizmete ilişkin bilgiler,
- Hizmetin uygunluğu,
- Hizmetin yeterliliği (Ulaşım, asayiş, eğitim, sağlık hizmetleri)
- Hizmetlerin kalitesi (iletişim, erişim, güvenilirlik, yeterlilik, güven, nezaket, inanılabilirlik, isteklilik) (Usta & Memiş, 2010, s. 337),
- Hizmetlerin ulaşılabilirliği,
- Hizmet sunan kişilerin yeterliliği ve davranışı,
- Vatandaş tercihlerinin kamu hizmetlerine yansıtılması,
- Verimli hizmet sunma,
- Kamu yönetimlerinin çıkar, menfaat ilişkileri içine girmesi olarak sayılabilir. (Göküş M. , 2010, s. 123-124), (Cömertler & Çondur, 2021, s. 3)

Kamu kurum ve kuruluşları yukarıda bahsedilen kriterleri dikkate alarak vatandaş memnuniyetini artırabilirse, kurumsal olarak kendilerine duyulan güven de artacaktır. Ayrıca eşit hizmet ve eşit düzeyde kamu hizmetlerinden faydalanma imkânı sağlanarak da toplumun refahına önemli pozitif etkiler yaratacağı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİM SİSTEMİ

Bu bölümde yerel yönetim genel yapılanması başlığı altında il özel idaresi, belediyeler, köy ve mahalle yönetimleri başlıkları ele alınacaktır. Daha sonra 6360 sayılı Kanunun büyükşehir belediye yönetim sistemine getirdiği değişiklikler başlığı birçok açıdan ele alınarak alan araştırması bölümüne geçilecektir.

2.1. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN GENEL YAPILANMASI

Anayasanın 123. maddesine göre “*İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.*” hükmünden de anlaşıldığı gibi idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde, merkezden yönetim ve yerinden yönetim anayasal düzlemde kabul edilmiştir. İdarenin bütünlüğü ilkesi, ülkenin yönetiminin merkezden ve yerinden olmak üzere iş bölümüne ve koordinasyona dayalı olarak bir arada yönetilmesi anlamını taşımaktadır. Merkezden yönetim, devletin yönetimin ifade ederken, genel ve temel idare yönetimini kapsamaktadır. İdarenin bütünlüğü ilkesine göre hiyerarşik ve vesayet denetimi olmak üzere iki tür denetim yapılmaktadır. Bu denetimlerin amacı, kamu kurumları arasındaki birlik, düzen ve uyumu sağlamaktır. Hiyerarşik denetim, ast-üst ilişkiler üzerinden örgütlenmiş birimler arasındaki bütünlüğü ve düzeni sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Vesayet denetimi ise, merkezi yönetimle yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü ve uyumu sağlamak adına yapılan bir denetim şeklidir. Mahalli idarelerin ayrıca mahalli kamu kurumları üzerinde de vesayet denetimi vardır.

Anayasanın 127. maddesinin 5. fıkrasında vesayet yetkisi tanımı şu şekildedir: “*Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde bir sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.*” Bu tanımlamadan idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde, merkezi idarenin de hizmet yerinden yönetim kuruluşları üzerinde de vesayet yetkisinin olduğu yorumlanmaktadır.

İdari vesayet yetkisi kanunlarda açıkça öngörülmemişse kullanılması mümkün değildir. İdari vesayet yetkisi, yerinden yönetim kuruluşlarında görev yapan kişiler ve bu kişilerin yapmış olduğu işlemlerle sınırlı bir denetim yetkisidir. Bu yetkiyle kişiler görevden uzaklaştırılabilir, işlemlerle ilgili onama, erteleme, tekrar görüşülmesi talebi ve yargıya başvurulması gibi işlemlerin yapılmasına izin verilebilmektedir.

İdari vesayet, merkezi idareyle yerinden yönetim kuruluşları arasındaki ilişkidir. İki yerinden yönetim kuruluşu arasındaki ilişkiyse idari vesayet ilişkisi değildir ve bu durum Anayasada yer alan idari vesayet tanımına uymamaktadır. Ancak kanunda iki yerinden yönetim kuruluşu arasında, üst olan yerinden yönetim kuruluşuna denetleme yetkisi vermektedir. Bu duruma örnek verilecek olursa; 6360 sayılı Kanunla büyükşehir belediye meclisine, ilçe belediyelerinin imarla ilgili kararlarıyla ilgili olarak aynen ya da değiştirerek kabul etme yetkisi tanınmıştır. Bu yetki vesayet yetkisine benzerse de vesayet yetkisi değildir. Vesayet yetkisi iki yerinden yönetim kuruluşu arasında tanımlanmamış, merkezi ve yerinden yönetim kuruluşları arasında tanımlanmıştır. İdari vesayet yetkisinin kullanımında yerindenlik denetimi değil sadece hukuka uygunluk gözetilmektedir.

Bu bölümün devamında il özel idaresi, belediye ve köy yönetim sistemleri kapsamlı biçimde değerlendirilecektir.

2.2. İL ÖZEL İDARELERİ

Anayasanın 123. Maddesinde “idarenin kuruluş ve görevleri ile bir bütün olduğu ve merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükmü yer almaktadır. Anayasanın 126. maddesinde *“Türkiye merkezi yönetim kuruluşu bakımından coğrafi durumuna, ekonomik koşullara ve kamu hizmetleri gereklerine göre illere, illerin ise diğer kademeli bölümlere ayrılarak, il yönetiminin yetki genişliği esasında göre yönetileceği”* vurgulanmıştır.

İl Özel idarelerinin temelleri 1864 tarihinde Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi ile atılmış, 1876 Kanun-i Esasiye ile anayasal dayanağa kavuşmuş, daha geniş haliyle de 1913 tarihinde İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-i Muvakkatinde düzenlenerek yasalaşmıştır. Bu düzenlemeyle il özel idareleri yüz yıl önce tüzel kişiliğe kavuşmuş, bütçeye sahip, özerk bir yönetim olarak kurulmuştur. 1987 yıl ve 3360 sayılı Kanun ile de hem adı “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değişmiş hem de önemli değişikliklere uğramıştır.

Türkiye merkezi yönetimi 9 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmiştir. Merkezi yönetim, başkent ve taşra yönetimi olmak üzere iki ayrılırken, 1982 Anayasasının 127. maddesinde düzenlenen yerel yönetimler taşra bölümünde yer almaktadır. Belediyeler yer yönünden yönetim kuruluşları olup yerel yönetimler; il özel idaresi, belediye ve köyden oluşmaktadır.

İllerin idaresi merkezîyetçiliğin olumsuz özelliklerini ortadan kaldırmak amacıyla yetki genişliği (dekonsantrasyon) ilkesine göre yürütülmektedir. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’nda valilerin görev ve yetkileri düzenlenirken, valinin görevi *“ilde Devletin ve hükûmetin temsilcisi*

ve ayrı ayrı her bakanın mümessili ve bunların idari ve siyasi yürütme vasıtası” biçiminde tanımlanmaktadır. Yetki genişliği ilkesi, merkezi yönetimin kendi tüzel kişiliğiyle, hiyerarşik yapısı içinde, yerel düzeydeki taşra teşkilatı ve birtakım ofislere yetki ve görev dağıtımını anlamını taşımaktadır. Bu yöntemle merkezde toplanan yetkiler, merkezi idareye bağlı alt birimlere aktarılırken, merkezin yoğunluğunu azaltmak hedeflenmektedir. Yetki genişliği esasına göre yönetilen illerin başında vali vardır. Bu yönetim biçiminde idari özerklikten söz edilmez. Ayrı tüzel kişiliği olmadığı gibi ayrı bütçe ve mal varlıkları da yoktur. Sadece merkezi yönetimin hiyerarşik astıdır. Dolayısıyla da üstün hiyerarşik denetime, emrine ve talimatına tabidirler. Merkez, alınan kararları bozma, değiştirme hakkında sahiptir. Genel olarak değerlendirildiğinde bu yönetim türü yerinden yönetimin en güçsüz türü olarak değerlendirilebilir.

Bu bölümde il özel idaresi yönetiminin tarihsel gelişimi, il özel idaresi yönetiminin kurulması ve organları, görev ve yetkileri ile mali yapısı ele alınarak genel bir değerlendirme yapılacaktır.

2.2.1. İl Özel İdaresi Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

İl özel idare yönetiminin tarihsel gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki bölümde ele alınmaktadır.

Osmanlı döneminden yaklaşık 150 yıllık geçmişiyle devralınan il özel idare sistemi, Teşkili (Tuna) Vilayet Nizamnamesi adıyla Fransız idare sisteminden esinlenilerek 7 Kasım 1864 yılında kurulmuştur (Bekir & Sobacı, 2005, s. 79), (Duran, 2009, s. 3). Bundan önce 1839 yılında, Gülhane Hatt-ı Hümayun ’un kabulüyle, Müslüman ve gayrimüslimlerin eşitliğinin kanuni düzlemde sağlanabilmesi ve yeni bir düzen getirilmesi amacıyla, merkezi ve yerel düzeyde eyalet ve sancaklarda idare meclisleri oluşturulmuştur. İl özel idareleri Osmanlı Devleti’nin çöküş döneminde reform çalışmaları sonucunda, bir mahalli idare yönetim birimi olarak ortaya çıkmıştır (Koçak & Kavsara, 2012, s. 62). Teşkili Vilayet Nizamnamesi ile iller⁴² 1864 yılında kurulmuştur.

İl genel meclisi (Vilayet Umum Meclisi) valinin yönetiminde, halk arasından seçilen kişilerden oluşmaktadır. Vilayet nizamnamesi eyalet sistemini kaldırmış yerine vilayet sistemini getirmiştir. Vilayet sistemi merkezi ve mahalli olmak üzere ikili yönetim yapısındadır. 1876 yılında Kanun-u Esasi’de il yönetiminin “yetki genişliği” ve “yerinden yönetim” ilkelerine göre yönetilmesi yasalaşmıştır (Eryılmaz, 2013, s. 117). Özerk bir yapıya kavuşması da ilk olarak

⁴² Nis, Silistre ve Vidin eyaletleri birleştirilerek, Tuna Vilayeti adıyla eyalet sisteminden il sistemine geçiş adımı atılmıştır (Koçak & Kavsara, 2012, s. 62).

1876 Kanuni Esasi ile olmuştur. İl özel idaresi, 1876 da anayasal güvenceye alınarak, 1913 yılında da “geçici kanun” adıyla çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati yasasıyla geliştirilmiştir. Bu Kanun 74 yıl yürürlükte kalmış ve 1987 yılında 3360 sayılı İl Özel İdareler Kanunu yerine düzenlenmiştir.

1924 Anayasasında geri dönülse de 1921 Anayasasına göre illere yerel işler için tüzel kişilik ve özerklik verilmiştir. Yönetim gücü açısından dönem dönem il özel idareleri belediyelerin önüne, belediyeler il özel idarelerinin önüne geçmiştir.

Cumhuriyet Dönemi İl Özel İdaresi Yönetimi 1961 Anayasası ile mahalli idareler; il, belediye ve köy tüzel kişilikleri olarak formüle edilmiş ve mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması için karar organlarının halk tarafından seçilmesi kanunlaşmıştır (Güneş A. F., 2013, s. 61). Gelir yetersizliği ve merkeze aşırı bağımlılık, planlı dönemde belediye ve köyün öne çıkması gibi nedenlerle anayasal bir kuruluş olan il özel idarelerinin yeniden yapılandırılması tartışmaları 1960’lı yıllara dayanmaktadır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesi ile karar organlarının “halk” tarafından değil “seçmenler” tarafından seçilmesi ibaresi eklenerek yeniden düzenlenmiştir.

İl özel idarelerinin görevleri arasında eğitim, sağlık, bayındırlık, tarım ve hayvancılık vb. bulunsa da zaman içinde bu hizmetlerin bir kısmının merkezi yönetimce yürütülmesi nedeniyle il özel idarelerinin işlev ve yetki sorunu yeniden tartışılır hale gelmiştir. Ulusoy ve Akdemir merkezi yönetim ve yerel yönetimdeki yetki karmaşası sorununa dikkat çekmektedir (Ulusoy & Akdemir, 2017, s. 159).

1987 yılına gelindiğinde İl Özel İdareleri, 1913 tarihinde “İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati” Kanunu, 16.05.1987 gün ve 3360 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değiştirilmiştir.

1990’lı yıllara gelindiğinde hazırlanan KAYA (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi) raporuna göre de il özel idarelerinin yetki dağılımında merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında yetki ve görev paylaşımındaki yeni yaklaşım, yani il özel idarelerinin görevlerinin merkezi idareye aktarılması Anayasaya aykırı bulunmuş ve raporda bu tespiti yer verilmiştir. İl özel idarelerinin görev ve yetkilerinin zaman içinde merkezi yönetime bağlı kuruluşlara aktarılması, il özel idarelerini etkisizleştirmiştir. Bu durumun telafisi için il düzeyindeki merkezi yönetime bağlı sağlık, milli eğitim, bayındırlık ve iskân, köy hizmetleri vd. kuruluşların taşra, bölge teşkilatlarının yerinden yönetilmesi için il yerel yönetimlerine aktarılması gerektiği vurgulanmıştır (Coşkun & Uzun, 2005, s. 158-159).

2003 Nisan ayında yayımlanan “Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısında⁴³” da merkezi yönetimlerce yürütülen birçok hizmetin il özel idarelerine devredilmesi vurgulanmıştır (Coşkun & Uzun, 2005, s. 157). 2005 yılında Köy Hizmetleri'nin kapatılması ile il özel idarelerinin yeniden düzenlenmesi süreci ivme kazanmıştır. Söz konusu tasarı yasalaşmamışsa da reform kapsamında Kamu Mali Yönetimi Kanunu, Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu yürürlüğe girmiştir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idarelerinin görev, yetki ve sorumlulukları arttırılmış, geleneksel üçlü yapısı (Vali, il genel meclisi, il encümeni) korunmuş, il encümeni karar organı olarak değil yürütme organı olarak düzenlenmiştir. Bu duruma göre iki kademeli bir görev yapısı olduğu söylenebilir (Ulusoy & Akdemir, 2017, s. 162-163).

6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirde il özel idarelerinin kapatılmasıyla Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur. Kalan 51 ilde ise il özel idareleri 5302 sayılı İl Özel İdare Kanuna göre faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu bölümde öncelikle 51 ildeki mevcut il özel idare sisteminin genel işleyişine yer verilecek daha sonra YİKOB'ların genel işleyişine değinilecektir. Daha sonra mevcut il özel idare sisteminin kuruluşu ve organlarına, görev ve yetkileriyle mali yapısına değinilecektir.

İl özel idaresi “*İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleridir.*” İl özel idaresinin vali, il genel meclisi, il encümeninden oluşan üç organı vardır. İl özel idaresi ilin kurulmasını sağlayan kanunla kurulur ve eğer il kaldırılırsa tüzel kişiliği sona erer⁴⁴. İl özel idareleri hali hazırda 51 ilde faaliyet gösterirken, 30 büyükşehirin bulunduğu illerde YİKOB'lar eliyle faaliyetlerini kısmen sürdürmektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 35. maddesine göre il genel meclisi, il encümeni ve vali olmak üzere üç organı vardır. İl genel meclisi karar, il encümeni yürütme organı iken vali yürütmenin başıdır. 5302 sayılı Kanunu öncesinde ‘il özel idaresi müdürlüğü’ organı ‘il özel idaresi genel sekreterliği’ olarak değiştirmiştir. Genel sekreter valiyeye karşı sorumlu ve vali adına

⁴³ ‘Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı’, 29 Aralık 2003’de TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi)’ye sunulmuştur. Tasarı, 14 Ocak 2004’de İçişleri Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu, 15 Ocak 2004’de de Anayasa Komisyonu’nda ele alınmış, çeşitli değişikliklerle kabul edilmiştir. TBMM tarafından ‘Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı’, 15 Temmuz 2004 tarih ve 5227 sayılı ‘Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun’ adıyla kanunlaştırılmıştır. 5227 Sayılı Kanun, 3 Ağustos 2004 tarihinde, 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Kanunun bazı maddelerinin Anayasaya aykırı bulunması nedeniyle tekrar görüşülmek üzere TBMM’ye iade edilmiş ve nihai olarak kanun tasarısı kanunlaşmamıştır (Kaya, 2011, s. 31). Kanunun temel veto gerekçesi, kamu hizmetlerinin yürütülmesi açısından “Yerel Yönetimlerin Genel Görevli”, “Merkezi Yönetimin Özel Görevli” sayılmasının Anayasa’nın 126. ve 127. maddelerine aykırılık teşkil etmesidir (Polat, 2014).

⁴⁴ 5302 sayılı Kanun, madde 3-4-5.

hizmetleri yürütmektedir. Kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilatı da oluşturulabilmektedir (Güngör, 2007, s. 147). Genel sekreter yardımcı sayısı illerin nüfusuna göre belirlenmiş olup, 3 milyona kadar nüfusu olan illerde ihtiyaç görülmesi halinde en fazla 2, 3 milyondan fazla nüfusu olan illerde ise en çok 4 kişidir. Genel sekreterlik makamı dışında mali işler, insan kaynakları, hukuk, sağlık ve imar işleri ile ilgili birimlerin kurulması zorunludur. İl özel idarelerinde yeni organların kurulması mümkün olup bunun amacı mahalli hizmetlerin daha etkili, verimli ve vatandaş odaklı sunulmasını ön plana çıkarmaktadır (Dönmez, 2009, s. 287). YİKOB sistemine aşağıdaki bölümde değinilecektir.

2.2.1.1. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) Yönetim Sistemi

2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun ile il özel idarelerinin yürütme organı, il encümeninin oluşumunda bir değişiklik yapılmıştır⁴⁵. Asıl düzenleme 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerde il özel idareleri kapatılarak “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi (YİKOB)” adlı birimlerin kurulmasıdır. YİKOB’ların yönetimlerini illerde vali, ilçelerde ise kaymakamlar yerine getirecektir.

Valiye bağlı, kamu tüzel kişiliğe sahip ve özel bütçeli⁴⁶ Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezleri, büyükşehir belediyesi bulunan 30 ilde, büyükşehir belediyelerinin yaptığı yatırım ve hizmetlerin etkinliğini izlemek, denetlemek, afet ve acil yardım hizmetlerini koordine etmek ve yürütmek, ilin tanıtımını yapmak, merkezi yönetimin taşradaki yatırımlarını koordine etmenin yanı sıra ilde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik yapmak, hukuki ve denetim desteği sağlamak üzere kurulmuştur.

YİKOB’ların çalışma yöntem ve esasları İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenmektedir. Örgütsel yapılanmasında yer alan hukuk, yatırım izleme, rehberlik, denetim, strateji ve koordinasyon, afet ve acil yardım ile idari hizmet birimleri olmakla beraber, gerekmesi halinde geçici birimler de kurabilme yetkisine sahiptir.

YİKOB’nın yönetimi vali adına, vali tarafından atanan vali yardımcısı tarafından sürdürülmekte ve vali yardımcısı valiye karşı sorumluluk taşımaktadır. İlçelerde ise aynı görev kaymakamlar tarafından yürütülmektedir. Başkanlıklarda çalışan personeller de norm kadro esas

⁴⁵ 5302 sayılı Kanununun 25. Maddesi; (“ İl encümeni valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.”), 6360 sayılı Kanununun 22. Maddesi (“İl encümeni valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur.”) şeklinde değiştirilmiştir.

⁴⁶ 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve kontrol Kanunu’nun eki II. Sayılı cetvelinin B bölümünün (Özel Bütçeli Diğer İdareler), 45.sirasından sonra gelen ekli 25 sayılı listeye YİKOB’lar eklenmiştir.

<https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf>Erişim Tarihi: 25.05.2022

çerçevesinde 657 Devlet Memurları Kanuna tabi olup, gerekmesi halinde başkanlıklar, diğer kamu kurum kuruluşlarından personel görevlendireceği gibi uzmanlık gerektiren konularda sözleşmeli personel çalıştırılmasıyla ilgili hükümler kapsamına girmeden, tam ya da kısmi zamanlı, proje-süre tanımı yapılmak koşuluyla, sözleşme karşılığı personel çalıştırabilme yetkisine sahiptir. YİKOB'lar ihtiyaç duydukları hizmet ve mal alımlarını da yapabilmektedir.

YİKOB'lar özel bütçeli kuruluş olup, bütçesi vali tarafından hazırlanarak, İçişleri Bakanlığı'nın uygun görüşü ile Cumhurbaşkanının onayına sunulmaktadır. Yıllık bütçeye gerekli olması halinde ek bütçe yapılabilse de bütçe dışındaki harcamalara izin verilmemektedir. Bütçe ve muhasebe işlemlerinin usul ve esasları Hazine ve Maliye Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Harcama yetkilisi görevlendirilen vali yardımcısıdır. YİKOB'ların gelirleri, genel bütçe vergi gelirleri payı, merkezi yönetim kuruluşlarından gönderilen ödenekler, faiz, kira, bağış, yardım ve diğer gelirlerdir. Genel bütçe vergi gelirlerinin %0,25'i başkanlıklara gönderilmektedir. Bu payın %60'i doğrudan %40'i ise YİKOB'ların nüfusuna göre dağıtılmaktadır. Her ilde pay dağıtımında valilik oranı %75, kaymakamlık oranı ise %25'dir. Kaymakamlık payının %60'i ilçe sayısına, %40'i ise ilçe nüfusuna göre dağıtılmaktadır. İl ve ilçelere ait nüfuslar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından her yıl ocak ayında Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bildirilmektedir.

Kaymakamlıklar tarafından YİKOB'un amaçları arasında yer alan faaliyetler için ödenek kullanılmak istenmesi halinde valinin onayı gereklidir. Tüm harcamaların harcama usul ve esaslarına uygun olması gerekmektedir. YİKOB'ların önemli bir görevi de acil durumlarda merkezi yönetim tarafından her türlü yardım ve desteğin koordinesini yapmak ve denetlenmek ile izlenmektir.

30 ilde il özel idarelerinin ve belde belediyelerinin kapatılması ve 14 ilde de il belediyelerinin büyükşehir belediyesine dönüştürülmesi sonucunda, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre yeni büyüklüklere göre adaleti sağlamak adına pay dağıtımında revizyona gidilmiştir. Gelişmişlik endeksinden⁴⁷ dolayı ortaya çıkan adil olmayan dağıtımın engellenmesi, küçük belediyelere ödenen %30'luk "denkleştirme ödeneğinin" de bu düzenlemeyle kaldırılmasıyla gelir dağılımının daha hakkaniyetli olacağı ifade edilmektedir. Bu ödeneğin her yıl İller Bankasına aktarılması yerine belediyelere direkt kaynak olması sağlanmıştır. 30 ilde kapatılan il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerde bulunan personel, her türlü mal, alacak, borç ve haklar

⁴⁷ Gelişmişlik endeksinde Kalkınma Bakanlığı tarafından tespit edilen en son veriler esas alınır. Bu endeksin kullanımında belde belediyeleri için bağlı bulunduğu ilçesini endeks değeri kabul edilir, il-ilçe-belde belediyelerinin gelişmişlik katsayılarına göre en az gelişmişten en çok gelişmişe doğru, eşit nüfus içeren 5 ayrı gruba ayrılır. Gruplardaki mevzuata göre tahsisat sonrasında gruplarda yer alan belediye nüfuslarına göre dağıtım yapılmaktadır.

ilgili ildeki vali yardımcısı aracılığı ile devir, tasfiyesi ve paylaşılması yapılmıştır. İstihdam fazlası personel olması halinde Devlet Personel Başkanlığı eli ile bu personeller diğer kamu kurum ve kuruluşlara devredilmiştir.

Kanun ile tüzel kişiliği kaldırılmış il özel idarelerine yapılan atıflar ilgisine göre bakanlıklara, bağlı ya da ilgili kuruluşları ile taşra teşkilatlarına, Hazine'ye, valilik, büyükşehir ve bağlı kuruluşları ile ilçe belediyelerine yapılmış kabul edilmiştir. Kapatılan il özel idareleri ile ilgili davalarda da muhatap, devredilen ilgili kuruluş olmuştur. 51 ilde tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerle ilgili olarak ise personel, mallar, haklar, alacak ve borçlar da il özel idarelerine devredilmiş ve hali hazırdaki davalarda da taraf ilgili il özel idaresi olmuştur.

Koşulları sağlamadığı için tüzel kişiliği devam eden belediyelerin mahalle statüsü ile belediyeye katılma talebi 5393 sayılı Belediye Kanununun 8. maddesinde düzenlenirken, belediye meclis kararı ile başvuruda bulunulabilmektedir. Bu uygulamayla katılmak isteyen belediyeye, katılmak istenen belediye arasında başka bir köy ya da belediye olmaması şartı getirilirken, uzaklığın da en fazla 12 km olması koşulu getirilmiştir. Eğer başka bir ilden böylesi bir talep gelir ve talep onaylanırsa da belediye mülki sınırı değişecektir.

Bakanlıklara ve diğer bağlı merkezi idareye bağlı kuruluşların, ödeneklerini göndermeleri koşulu ile ilde yapılacak yatırım, inşa, bakım-onarım, yardım hizmetlerini YİKOB'lar aracılığı ile yapılacaktır.

YİKOB'ların merkezi yönetimin adli ve askeri teşkilata ait hizmet ve faaliyetleri dışındaki, diğer tüm birimlerin hizmetleri ve uygulamalarının etkinliğini, verimliliğini içeren ve bu raporun kurumlara ait stratejik plan ile performans programlarına uygun olup olmadığını değerlendiren genel bir rapor hazırlanarak, valinin değerlendirmesiyle birlikte ilgili merkezi yönetim birimi ve ilişkili bakanlığa gönderilmektedir. Her yıl hazırlanan bu raporlar biten yıla ilişkin olarak gelecek yılın en geç mart ayı sonuna kadar gönderilmektedir.

Aşağıdaki tabloya göre 2012 yılı itibarı ile 6360 sayılı Kanunla il özel idareleri tarafından hizmet götürülen yaklaşık 10 milyon nüfus ki bu sayı toplam nüfusun %18'ini oluşturmaktadır, büyükşehir belediyelerinin hizmet alanına girmiştir. Kanunla değişen kırsal nüfusunun yaşadığı alanın yüz ölçüm büyüklüğü de hizmet sunumu açısından oldukça önemlidir.

Büyükşehirlerin kırsal alanda yaşayan nüfusu büyükşehirlere göre farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tabloya göre en düşük kırsal nüfus oranı %1 ile İstanbul iken en yüksek oran %56 ile en yüksek Muğla'dır. Ankara'da ise bu oran %2,5'tir. Bu tablodan da anlaşıldığı gibi büyükşehirler arasında kırsal alan nüfus açısından çok önemli farklılıklar vardır. Bu durum bu

büyükşehirlerde yaşayan her vatandaşın belediye hizmetlerine erişim imkanının eşit olmadığını göstermektedir.

Tablo 8. 2012 Yılı İtibarıyla 30 Büyükşehirdeki Kent ve Kır Nüfusu

Büyükşehirler	Kır Nüfusu	Kent Nüfusu	Toplam Nüfus	Toplam Nüfus İçindeki Kır Nüfus Oranı %
İstanbul	144.228	13.710.512	13.854.740	1,0%
Ankara	123.406	4.842.136	4.965.542	2,5%
Kocaeli	107.284	1.527.407	1.634.691	6,6%
İzmir	343.529	3.661.930	4.005.459	8,6%
Eskişehir	78.920	710.830	789.750	10,0%
Bursa	286.159	2.402.012	2.688.171	10,6%
Gaziantep	194.625	1.604.933	1.799.558	10,8%
Adana	239.011	1.886.624	2.125.635	11,2%
Mersin	354.978	1.327.870	1.682.848	21,1%
Konya	488.418	1.563.863	2.052.281	23,8%
Sakarya	221.630	680.637	902.267	24,6%
Diyarbakır	436.909	1.155.258	1.592.167	27,4%
Antalya	599.863	1.492.674	2.092.537	28,7%
Denizli	279.745	670.812	950.557	29,4%
Tekirdağ	263.272	589.049	852.321	30,9%
Kırklareli	109.064	232.154	341.218	32,0%
Manisa	441.649	904.513	1.346.162	32,8%
Samsun	411.323	840.399	1.251.722	32,9%
Malatya	257.573	504.793	762.366	33,8%
Erzurum	268.721	509.474	778.195	34,5%
Kütahya	198.154	375.267	573.421	34,6%
Kahramanmaraş	387.585	675.589	1.063.174	36,5%
Balıkesir	448.988	711.743	1.160.731	38,7%
Aydın	394.695	611.846	1.006.541	39,2%
Mardin	314.914	458.112	773.026	40,7%
Ordu	318.076	423.295	741.371	42,9%
Şanlıurfa	786.620	975.455	1.762.075	44,6%
Van	503.258	548.717	1.051.975	47,8%
Hatay	741.084	742.590	1.483.674	49,9%
Muğla	477.208	373.937	851.145	56,1%
Toplam	10.220.889	46.714.431	56.935.320	18,0%

6360 sayılı Kanunun temel gerekçelerinden biri olan belli bir coğrafi alanda birden fazla yerel yönetim iradesinin olmasının hem planlama ve koordinasyonda sorunlar yaşanmasına hem de ölçek ekonomisinin uygulanamaması nedeniyle kaynak israfına neden olduğu tespiti yapılmıştır. Hizmet alanı il mülki sınırına dayanan büyükşehir belediyeleri aracılığıyla bu sorunların ortadan kalkacağı vurgulanmıştır. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 2012 yılı ve öncesi yaklaşık her beş kişiden birinin kırsal alanda yani il özel idarelerinin hizmet verdiği alanda yaşadığı görülmektedir. Bu genişleme büyükşehir belediyelerine hem alansal olarak ve hem de nüfus olarak önemli bir sorumluluk yüklemektedir.

6360 sayılı Kanun'un gerekçelerinde; yerel yönetimlerin sürekli geliştirilmesi, hizmet üretme kapasitesini artırılması, il sınırları içinde yer alan küçük ölçekli yerel yönetimlerin yaptığı

planların, tüm büyükşehirle uyumunun ve bütünlüğünün sağlanabilmesi için bölgesel ve makro hizmet politikalarına uyumlu hale getirilmesi hususlarından bahsedilmektedir.

Zengin'e göre Türkiye'de 1980 sonrasında popülist yaklaşımlarla irili ufaklı birçok yerel yönetim birimi kurulmuştur. Ancak bu birimler hizmet sunumunda ekonomik, politik ve yönetim açısından sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunlar plana dayalı kaliteli hizmet sunumunu da zorlaştırmaktadır (Zengin, 2014, s. 109).

6360 sayılı Kanunla birlikte il özel idarelerinin kapatılmasına eleştirel yaklaşımlar vardır. Bunlardan bazıları; 30 büyükşehirde kaldırılan il özel idarelerinin kalan 51 ilde bulunması suretiyle Anayasaya aykırılık teşkil etmesi, büyükşehir sınırlarının il mülki sınırla eşleştirilmesi bağlamında merkezileşmenin artması, il özel idarelerinin yetkilerinin devredilmesi, 6360 sayılı Kanunun Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile çatışması, genellik ve eşitlik ilkelerine aykırı olmasıdır. Aşağıda eleştirilen hususlara kısaca değinilecektir.

Anayasaya Aykırılık: Gözler'e göre bir il kaldırılmadığı müddetçe il özel idaresinin kanunla kaldırılması Anayasaya aykırıdır. Şöyle ki; Anayasanın 127/1 maddesine göre mahalli idareler il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan ve kurulma esasları kanunla belirtilen ve karar organları da kanunla belirtilen seçmenler tarafından seçilerek belirlenen kamu tüzel kişilikleridir. Anayasada il olarak belirtilen mahalli idare birimine, il mahalli idaresine "il genel idaresi" ibaresiyle karışmaması için "il özel idaresi" denilmektedir Dolayısıyla Anayasada belirtilen il, "il mahalli idaresi" yani "il özel İdaresidir". Gözler burada genel ve mahalli ayrımını İdare Hukuku açısından Anayasanın "il özel" olarak belirttiğini ifade etmektedir. Anayasanın 126/1 maddesinde ifade edilen "*Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır*" ve 22 Şubat 2005 tarihli ve 5302 sayılı Kanununun 4. maddesinde yer alan "*il özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer*" ifadesine göre Gözler il varsa il özel idaresinin olmasının Anayasa maddelerinin gerekliliği olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla il kalkmadan 6360 sayılı Kanunla yapılan il özel idarelerinin kaldırılması düzenlemesi Anayasaya aykırıdır.

Gözler ayrıca 5302 sayılı Kanunla belirlenen hizmetleri için ayrılan ödeneklerin il özel idarelerine aktarılmasını öngörerek⁴⁸, aslında genel ve yerel çıkarlar arasındaki bütünleşmeyi sağlaması bakımından il özel idarelerinin önemli bir mahalli idare birimi olduğunu savunmaktadır (Gözler, 2013, s. 2). Bu bakış açısı ile Güler de bu düzenlemenin sadece yerel yönetimleri değil genel yönetimi de doğrudan etkilediğini belirtmektedir (Güler, 2012, s. 133).

⁴⁸ (Ek fıkra: 3/7/2005-5393/85 md.; Değişik ikinci fıkra: 24/7/2008-5793/42 md.).

İllerle ilgili yapılacak bir düzenlemenin tüm illeri kapsamı gerektiği de ayrıca belirtilmektedir (Güler, 2012, s. 39). Güngör de bu iddiaların tam tersine bir ilde hangi mahalli idarenin kurulacağını kanun koyucu tarafından belirlendiğini ifade ederken (Güngör, 2012, s. 29) iki yerel meclisin seçmenler tarafından seçilerek oluşmasının il özel idarelerinin korunması gerekliliğini ortadan kaldırdığını belirtmektedir.

Merkezleşmenin Artması ve Yetkilerin Devredilmesi: 6360 sayılı Kanunun getirdiği bir yenilik de İç İşleri Bakanlığı'nın valiye bağlı yerel teşkilatı YİKOB adlı idari birimlerin kurulmasıdır. YİKOB'lar ile valinin ildeki rolü operasyonel niteliği ve yönetsel kapasitesi arttırılarak yeniden tanımlanmakta ve insan kaynakları ve harcama yetkisi açısından da güçlendirilmektedir (Kızılböğâ & Özarlan, 2013, s. 11). Yeni düzenleme ile Güler YİKOB'larının hizmet yelpazesi ve faaliyet raporlarının sunulma silsilesi göz önünde bulundurulduğunda valilere bağlanmakta, valilerin de Başbakanlığa bağlandığı görüşünü dile getirmektedir (Güler, 2012, s. 138-139). Bu durum vesayet yetkisinin daha da artmasına zemin hazırladığı savunulmaktadır. Tekeli de seçimle iş başına gelen yerel yönetimlerin üzerindeki vesayet yetkisinin demokratik açıdan sakınca doğurduğunu belirtmektedir (Tekeli, 1983, s. 19).

6360 sayılı Kanun gereğince kapatılan il özel idarelerinin yetkileri, konusuna göre bakanlık, bağlı kuruluş ve taşra teşkilatı, hazine, valilik, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşlarıyla ilçe belediyelerine yapılmış sayılmaktadır. Diğer yandan İç İşleri Bakanlığı da Kanunun uygulamasına dair düzenleyici ve yönlendirici olarak yetkili kılınmıştır.

Diğer bir husus da YİKOB'lar ile çeşitli kurumların ortak yetki alanının bulunmasıdır. Örneğin büyükşehir belediyelerinin teşkilat yapısında yer alan Afet Koordinasyon Merkezleri (AKOM) tarafından yürütülen afet ve acil yardım hizmetleri YİKOB'a da verilmiştir. Bu durum iki kurum tarafından koordine edilemezse yetki çatışmalarına da neden olabilecektir (Kızılböğâ & Özarlan, 2013, s. 8).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına (AYYÖŞ) Aykırılık: Kanunun Avrupa Konseyi Yerel Yönetim Özerklik Şartı'na aykırı olduğu iddiası ise iki koldan yapılmaktadır. İlki mahalli idare birimlerinin yerel halka sorulmadan kapatılması ve sınırlarının değiştirilmesidir (Anayasanın 90. Maddesi 'Milletlerarası antlaşmaları uygun bulma' başlığı altında "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz." (Ek: 7.5.2004-5170/7 md.)). Diğer husus ise Şartın özel önem verdiği "halkın katılımı" hususudur. Keleş kanunla yapılan düzenleme sonucunda halkın katılımı kolaylaşmamış tersine zorlaşmıştır değerlendirmesinde

bulunmaktadır (Keleş, 2013, s. 18). Özerklik şartı sınırların değiştirilmesiyle ilgili kesin bir referandum şartı getirmese de tavsiye niteliğinde referandum yapılmasını önermektedir.

Genellik ve Eşitlik İlkesine Aykırılık: Son olarak 6360 sayılı Kanunla getirilen 30 ilde il özel idaresiz 51 ilde il özel idareli yapının, Anayasanın genellik ilkesine, vatandaş açısından ise eşitlik ilkesine aykırılığa neden olduğudur. İl özel idaresinin, yerel yönetim birimi olarak genel yönetimin ayrılmaz bir parçası olduğu savunularak, merkezi yönetimin taşra teşkilatının hizmetlerini il özel idaresi eli ile yürütmesi genel ve yerel çıkarları uyumlu hale getirmektedir. Bu açıdan ele alındığında il özel idarelerinin kaldırılması yereli ilgilendirdiği kadar genel yönetimi de ilgilendirmektedir. YİKOB'ların kurulması da tam da bu eksikliği kapatmak içindir. Dolayısıyla nihai olarak il özel idarelerini kaldırılması genellik ve kanunda eşitlik ilkesine aykırıdır (TBMM'nin 338 Sıra Sayılı Raporu)⁴⁹ (Güler, 2012, s. 133).

Türkiye'de yerel özerkliğin artırılması suretiyle yerelleşmenin avantajlarından bahsedilirken, valiliğe bağlı idari bir birim olarak kurulan YİKOB'lar ile vesayetin daha da ağırlaştırılması temel bir çelişki olarak durmaktadır. Bir yandan da AYYÖŞ'in genellik, eşitlik ve halka danışılması hususlarına uyulmaması olumsuzluk olarak ortada durmaktadır.

2.2.2. İl Özel İdaresi Yönetiminin Kurulması ve Organları

Bu bölümde il özel idaresinin organları olan il genel meclisi, il encümeni ve vali başlıkları ele alınacaktır. Vali il özel idaresi tüzel kişiliğinin ve yürütmesinin başıdır. Vali cumhurbaşkanı kararıyla doğrudan atanır ve o ilde cumhurbaşkanını temsil eder. Valinin kanunda il genel meclisi ve il encümeninden sonra sayılması, yeni düzenlemeyle genel sekreter verilen yetkilerle ikincil konuma düşürüldüğü yorumuyla ilişkilendirilebilir. Bu yorumu destekleyen hususlardan biri de valinin *'görev ve yetkilerinden bir kısmını uygun gördüğü takdirde vali yardımcılara, yöneticilik sıfatı bulunan il özel idaresi görevlileri ile ilçelerde kaymakamlara'* devredilebileceği 5302 sayılı Kanunun 32. maddesinde düzenlenmiştir. Diğer husus ise Kanunun 35. maddesinde düzenlenen yürütme ve düzenleme yetkileri *"il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde"* biçimindedir (Koçak & Kavsara, 2012, s. 67). Bu iki düzenlemeden anlaşılacağı gibi valiyle birlikte güçlü genel sekreter kurgusu yeni Kanunla yürürlüğe girmiştir. 5302 sayılı Kanunla valinin il genel meclisine başkanlık görevi sona erse de toplantıya ilişkin gündem önerilerinin görüşmeye alınacağı düzenlenmiştir. Valinin il encümenine başkanlık etmesi hükmü halen devam etmektedir.

⁴⁹ TBMM'nin 338 Sıra Sayılı Raporu: <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss60.pdf> Erişim tarihi: 14.07.2023

Valinin görevleri arasında en üst yönetici olarak teşkilatın sevk ve idaresi, gelir ve gider takibi, meclis ve encümen kararlarının uygulanması bulunmaktadır. Bunun dışında teşkilatın stratejik yönetimi, performans yönetimi gibi 5302 sayılı Kanunla gelen görevleri de bulunmaktadır. Geçmişte tek başına gündem belirleyip, il genel meclisine başkanlık eden valinin konumunda 5302 sayılı Kanunla önemli değişiklikler olmuştur. Başkanını kendi üyeleri arasından seçebilen ve gündemini kendi belirleyebilen bir il genel meclisi vardır artık. Ayrıca valinin alınan kararlar üzerindeki denetimi sadece hukukilikle sınırlıdır (Günday, 2010, s. 3).

İl özel idarelerinin karar organı il genel meclisleridir. 5302 sayılı Kanunla il genel meclisi tek karar organı durumundadır. Geçmişte il daimî encümeni de karar organı konumundayken bu kanunla bu önemli değişiklik yapılmıştır. Kanun ayrıca kamu yönetiminde katılımcı, hesap verebilir, ihtiyaç sahiplerinin tercihine odaklı olma, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği ve bilgi edinme hakkının da aktif kullanılabilceği bir yapı öngörmektedir (İnal, 2008, s. 36).

İl encümeni, 5302 sayılı Kanununun 25. maddesinde belirtildiği gibi '*valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur.*' biçiminde düzenlenmiştir. Beş üyeden birinin mali hizmetler birim amiri olması zorunludur. Toplantılara valinin katılmaması halinde genel sekreter başkanlık eder. 5302 sayılı Kanunla 'il daimî encümeni' kısaltılarak 'il encümenine' çevrilmiştir. İl encümeninin danışma ve yürütme görevinin dışında karar alma fonksiyonu ortadan kaldırılmıştır.

2.2.3. İl Özel İdaresinin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı

İl özel idaresinin görevleri, il sınırları içindeki ve belediye sınırları dışındaki görevler olmak üzere iki bölümde açıklanmaktadır. İl sınırları içindeki görevlerinden bazıları; gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret faaliyetleri ve 30 büyükşehir hariç 51 ilde ise '*çevre düzeni plânı yapmak, bayındırlık ve iskân işleri, toprağın korunması ve erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.*' biçiminde düzenlenmiştir.

Belediye sınırları dışındaki görevleri ise '*imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisinin*' yapımına ilişkin hizmetlerdir (5302 sayılı Kanun madde.6 a ve b fıkrası). Ayrıca il sınırları içinde '*mabetler, kültür ve tabiat varlıkları, tarihî doku ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânlar ile cem evlerinin yapım, bakım ve onarımını yapabilir.*' biçimdeki düzenleme yapılmıştır (Ek fıkra: 16/11/2022-7421/15 md.).

İl özel İdaresi tarafından hizmetler, hizmetin aciliyeti, yörenin gelişmişliği ve il özel idaresinin mali durumuna göre yürütülmektedir. Ayrıca hizmetler vali koordinasyonunda engelli, yaşlı vb. gibi dezavantajlı kişilere öncelik verilerek, vatandaşa en yakın noktalarda ve yöntemler kullanılarak verilmelidir. Hizmetlerin merkezi yönetim ve diğer mahalli yönetimlerin verdiği hizmetlerle uyumlu ve tamamlayıcı olması gerekmektedir.

2008 yılında il özel idarelerinin bazı görev ve kapsamlarında genişlemeye gidilmiştir⁵⁰. Düzenlemede merkezi yönetimlerden il özel idarelerine bütçe aktarılmasıyla ilgili usul ve yöntemler yer almaktadır.

Mahalli idarelerin Anayasadan gelen hükümlerle, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılaması için gelire ihtiyacı vardır. Bu gelirin yönetimi içinse insan kaynaklarına ve örgüte ihtiyaç vardır. 5302 sayılı Kanununun 42. maddesinde il özel idaresinin gelirleri düzenlenmiştir. Gelirler öz kaynak gelirleri, genel bütçe vergi gelir payları, devlet yardımları ve diğer gelirler (borçlanma, para cezası vb.) olarak sınıflandırılmaktadır. Genel bütçe vergi gelir payı olan %6,5 oranının içinde il özel idarelerinin payı %0,5'tir.

Giderlerinden bazıları ise; *'il özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler, her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri, köylere veya köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar, sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler, özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri, doğal afet giderleri'* sayılabilir.

2.2.4. Genel Değerlendirme

Osmanlı döneminden yaklaşık 150 yıllık geçmişiyle devralınan il özel idare sistemi 2012 yılına gelindiğinde 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerde il özel idarelerinin kapatılması ve sadece 51 ilde sistemin sürdürüldüğü bir yapıya evrilmiştir. Kapatılan büyükşehir statüsündeki illerde "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi (YİKOB)" adlı birimlerin kurulmuş ve illerde valiler ve ilçelerde kaymakamlar merkezlerin sorumlusu tayin edilmiştir.

Aslında 30 büyükşehirde il özel idareleri tamamen kapatılmamış yerine YİKOB'lar kurulmuş ve il özel idarelerinin görev ve yetkileri kısmen bu yapılarla sürdürülmeye çalışılmaktadır.

⁵⁰ 24 Temmuz 2008 tarihli ve 5793 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile.

6360 sayılı Kanununun temel gerekçelerinden biri olan belli bir coğrafi alanda birden fazla yerel yönetim iradesinin olmasının hem planlama ve koordinasyonda sorunlar yaşandığı hem de ölçek ekonomisinin uygulanamaması nedeniyle kaynak israfına neden olduğu tespiti yapılarak, büyükşehir belediyeleri aracılığıyla bu sorunların ortadan kalkacağı vurgulanmıştır. Bu gerekçeler il özel idarelerinin kapatılmasının gerekçesi olarak da görülmektedir.

2012 yılı ve öncesi yaklaşık her beş kişiden birinin kırsal alanda yani il özel idarelerinin hizmet verdiği alanda yaşadığı bilindiğinde büyükşehirlere geçen bu alanlarda önemli sorumluluklar üstlenilmesi gerekmektedir.

Elbette ki bu kadar köklü bir kurumun ülkenin bir bölümünde kapatılması çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bunlar; 30 büyükşehirde kaldırılan il özel idarelerinin kalan 51 ilde bulunması suretiyle bu ikili yapının Anayasaya aykırılık teşkil etmesi, büyükşehir sınırlarının il mülki sınırla eşleştirilmesi bağlamında merkezileşmenin artması, il özel idarelerinin yetkilerinin devredilmesi, Kanunun Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile çatışması, genellik ve eşitlik ilkelerine aykırı olmasıdır. Yeni yapıda merkezin vesayet yetkisinin daha da artmasına zemin hazırlarken bu durumun demokratik açılardan da sakınca doğuracağı kimi kesimlerce dile getirilmektedir.

Yeni yapıda çeşitli kurumların ortak yetki alanlarının olduğu, koordinasyonun önemi, yetki çatışması gibi hususlardan da bahsedilmektedir.

2.3. BELEDİYELER

Belediye ve belde kelimesi Arapça kent anlamına gelen “beled” kelimesinden türemiştir. Osmanlı döneminde kadı, muhtesip (belediye memuru), subaşı gibi kamusal görevlilerin faaliyetleri, zaman içinde vakıf, lonca ve mahalle yönetimlerine dönüşmüştür. Tanzimat Dönemi ile de modern belediyeye dönüşüm başlamıştır. İlk modern belediye Şehremaneti ve belediye daireleriyle İstanbul’da uygulanmış ve taşrada da örnek alınması sağlansa da liman ve ulaşım kentleriyle sınırlı kalmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi ile modern belediyeye geçiş dönemine geçilmiş ancak Osmanlı Döneminde tam olarak tamamlanamamıştır (Oktay, 2008, s. 150). Cumhuriyetle birlikte 1930 yılında ilk Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Belediye gelişim süreci 1930 yılı öncesi için Osmanlı Devleti’nden devralınmış haliyle iyileştirme ve güncelleme çabalarını oluşturmaktadır. 1924 Anayasasının kabulüyle devletin tek partili dönemindeki merkezîyetçi yaklaşımı, belediyeler üzerinde etkili olmuştur. 1930 yılında çıkan Belediye Kanunu Cumhuriyet Dönemi belediyeciliğin ilk yasal düzenlemesidir. Günümüzde ise belediye *“Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar*

organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır. Belediyenin organları belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanından oluşmaktadır.

Bu bölümde ilçe belediye yönetimlerinin tarihsel gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki bölümde ele alınacaktır. Daha sonra büyükşehir belediyesinde ilçe belediye yönetim sistemi ve mevcut ilçe belediye yönetim sistemi, kuruluşu, organları görev ve yetkileri ile mali yapısına yer verilecektir.

2.3.1. Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Bu bölümde ilçe belediyelerinin tarihsel gelişimi, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki kısımda ele alınacaktır.

Osmanlı döneminin modernleşmesiyle başlayan ve Cumhuriyet’in kuruluşuna kadar geçen süre içerisinde idarenin yapılanmasında Fransa’nın örnek alındığı görülmektedir (Karahanoğulları, 2013, s. 43). Bugünkü belediye başkanlığına benzer olan “İstanbul Şehremaneti” sistemi, 1855 yılında kurularak Galata- Beyoğlu’nda ilk modern belediye hizmetlerinin yürütülmesi için çalışmaları başlatmıştır. 1864 Vilayet Nizamnamesiyle yerleşim alanları vilayet (eyalet), sancak (il), kaza (ilçe), nahiye ve kariye (kırsal topluluk) yönetsel birimleri olmak üzere ayrılmış, hiyerarşik bir sistemden oluşmaktadır (Karahanoğulları, 2013, s. 46). Tanzimat öncesi dönemde kadılar eliyle yürütülen belediye hizmetleri, vakıf ve cemaatler tarafından yerine getirilmektedir. Günümüz yerel yönetimlerinin başlangıç noktası, Beyoğlu ilçesinde kurulan Galata ve (Pera) Beyoğlu Belediye teşkilatıdır.

1826 yılında Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasıyla Osmanlı Devleti’nde merkezi ve yerel yönetimler önemli değişime uğramıştır. Nazırlık sistemiyle halktan vergi toplanmaya başlanmış, güvenlik önemleri alınmış ve şehir hayatının düzeni kurulmaya başlanmıştır. İhtisap Nazırlığının kapatılmasıyla şehir hayatındaki düzensizlikler (sağlık ve ulaşım hizmetlerinin yetersizliği, çarşı-pazar gibi ortak yaşam alanlarının yönetilememesi) ve ticaret alanındaki sorunlar Bab-i Ali tarafından 16 Ağustos 1854 yılında Şehremanetin kurulmasına neden olmuştur (Ortaylı, 2018, s. 135).

Göymen’e göre de Osmanlı’nın kıyı kentlerinin Batılı devletlerle olan ekonomik ilişkiler nedeniyle ekonomik ve sosyal hayata uyumunun gerektiği ve bu ülkelerin talepleri doğrultusunda bir yerel yönetim yapısının oluştuğu, dönemin bürokratlarının da bu durumu desteklemektedir (Göymen, 1997, s. 15). Heper de bu yeni yönetim sisteminin, merkezin işlerinin yerelde daha güçlü yönetilebilmesi için bir yönetim aracı olduğunu ifade etmektedir

(Heper, 1974, s. 15). Tekeli de bu süreci, kentlerin nüfusunun artmasına bağlı fiziksel dönüşümü nedeniyle, toplumsal yapının katmanlara ayrıldığı ve devlet işlerinin konaklarda değil resmi binalarda, uzman kişiler eliyle yürütülmesi ihtiyacının doğduğu, bu ihtiyacın da yeni bir teşkilatın kurulmasını zorunlu hale getirdiği biçiminde yorumlamaktadır (Tekeli, 1983, s. 6).

Şehremaneti “Şehremini ve Şehir Meclisi” organlarından oluşmaktadır. Şehremini Bab-ı Ali tarafından seçilerek, padişah tarafından tayin edilmektedir. Şehir meclisinin üye sayısı 12 olup, şehremini yardımcılılarıyla 15 olmaktadır. Meclis üyelerinde 100 bin kuruşluk emlak sahibi olmak ve asgari 10 yıl İstanbul’da ikamet etme şartı aranırken, daire müdürü için de 140 bin kuruşluk emlak sahibi olmak, yabancı dil bilmek ve devlet kurumlarında tecrübe sahip olmak şartları aranmaktadır. Meclis üyelerine ilave olarak 3 müdür yardımcısı ve meclise danışmanlık yapmak üzere 4 deneyimli, ecnebi müşavir üye bulundurulması gerekmektedir. Müşavir üyelerinde de yine 200 bin kuruşluk emlak sahibi olması ve en az 10 yıl İstanbul’da ikamet etmesi şartı aranmaktadır (Ortaylı, 2018, s. 137-138). Belediye organı olarak kabul edilen ve kararların uygulayıcısı olarak görev yapan doktor, mühendis ve mimar gibi görevliler de Bab-ı Ali tarafından belirlenmektedir. Ortaylı’ya göre dönemin belediyelerinin başarılı olabilmesi için önemli bir kaynak ayrılmış ve atanan her türlü görevli ve kişinin seçiminde itinalı ve seçici davranılmaya çalışılmıştır (Ortaylı, 2018, s. 139-141).

Şehremanetinin bazı görevleri; zaruri ihtiyaç duyulan maddelerin kolay bulunmasını sağlamak, yol ve kaldırımların yapım- onarımı, fiyat, kalite, ölçü ve tarh açısından esnaf, çarşı ve pazarın denetimi, geçmişte Nazırlık tarafından toplanan vergi ve resimleri toplamak ve Maliye Nezareti’ne iletmektir. Şehremaneti kurumu da İhtisap Nezareti Kurumu gibi başarıya ulaşamamış ve kapatılmıştır. 9 Mayıs 1855 tarihinde İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuş ve 1857 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüş, kent yönetimine ilişkin önemli önerilerde bulunmuştur. Bunlardan bazıları; kanalizasyon ağı ve su kanallarının yapılması, sokakların temizliği, aydınlatılması ve genişletilmesi ve muhasebe sisteminin kurulmasıdır (Vural, 2004, s. 188), (Ortaylı, 2018, s. 142-143).

O dönemdeki adı Pera olan bugünkü Beyoğlu, İstanbul’un en önemli ticaret merkezi konumundadır ve Osmanlı tebaası ile Levanten nüfusun yoğun yaşadığı bölgedir. Aynı zamanda yabancı ülke temsilcileri de bu bölgede yaşamaktadır (Tekeli, 2005, s. 63). Hem ticaretle hem de göçle artan İstanbul nüfusunun, artan dolaşım yoğunluğu, yerel ve kentsel hizmetlerde yetersizliği ortaya çıkartarak, geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Ancak maddi imkanlar ve liyakatli, donanımlı kadroların sınırlı olması nedeniyle şehircilik uygulamaları kentin bir bölümünde başlatılmıştır. Bu bağlamda da nüfusun ve ticaretin en yoğun bölgesi

Beyoğlu seçilmiştir. 1857 yılında 14 bölge belediye idaresi kurularak resmi olarak yayınlanmışsa da öncelikli olarak Altıncı Daire⁵¹ olan Galata Beyoğlu Dairesi'nden başlanmış ve 27 Ocak 1858 tarihinde “Daire-i Belediye Nizamı” yasalaşmıştır (Ortaylı, 2018, s. 146). Galata-Beyoğlu bölgesinin seçilmesinin bir nedeni de bölgede yaşayan azınlıkların çoğunluğunun ticarethanelerinin bu bölgede bulunması ve belli bir gelir düzeyinde kişilerin yaşaması nedeniyle, vergi tahsilatında güçlük çıkmayacağı düşüncesidir (Ortaylı, 2018, s. 148).

İlk belediye reisi olan Mehmet Kamil Bey, üç yıl görev yapmıştır. Altıncı Daire'nin yazışmaları ve kararlarının Türkçenin yanında Fransızca da yapılması, Fransızca bilen danışman kişilerin görevlendirilmesi, Fransa'nın örnek alındığını teyit eder nitelikte bir uygulamadır (Eryılmaz, 2006, s. 394).

Altıncı Daire'nin ilk hizmetleri 1885 yılına kadar süren, sokaklara isim ve hanelere de numara verilmesidir (Akın, 2011, s. 125-126). Altıncı Daire; Beyoğlu, Galata ve Pangaltı olmak üzere üç bölgeye ayrılmış, haritaları ve planları oluşturulmuştur (Orha, 2008, s. 76). Yolların genişletilmesi, sokakların aydınlatılması ve ısınma sorunu gibi konuların çözümüne ilişkin adımlar atılması o dönemin faaliyetleri arasındadır. Sokakların güvenlik sorunu, sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesi⁵², mezarlık alanlarının şehir dışına taşınması, park alanlarının yapılması, kanalizasyon ağı kurulması, ulaşım hizmetleri, köprülerin yapımı, posta-telgraf ağının kurulması, tünel inşaatı, su sorununun çözülmesi, su kanallarının yapılması, ticari alanların düzenlenmesi ve itfaiye hizmetleri⁵³ Altıncı Daire tarafından yürütülen faaliyetlerdendir. Altıncı Daire olarak ilk imar planı 1860 yılında Karaköy için yapılmıştır (Orha, 2008, s. 63). Altıncı Daire'nin yargı yetkisinin bulunması ve bu yetkinin yerel yönetim birimiyle paylaşılması günümüz göz önünde bulundurulduğunda önemli bir gelişmedir.

Altıncı Daire'nin başkan ve üyeleri seçimle değil atamayla göreve getirilmiş, kaynağı merkezden aktarılmış, gelir tahsil edebilme açısından da Batılı anlamda ilk mahalli yönetsel yapılanmadır.

1868 yılında Altıncı Daire uygulaması örneği üzerinden Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi hazırlanarak, İstanbul'un semtlerini kapsayan belediye örgütü kurulması hedeflenmiştir. Nizamnameyle İstanbul'un 14 belediye daireye bölünmesi kararlaştırılsa da

⁵¹ İlk belediyenin adının (Altıncı Daire-i Belediye) Paris'in en seçkin semtlerinden olan Altıncı Bölge ile aynı olması dikkat çekicidir (Yörükoğlu, 2009, s. 5).

⁵² Mecruh Hastanesi belediye çatısı altında kurulan ilk hastanedir.

⁵³ İtfaiye hizmetlerinin kurulmasına 1870 yılındaki “Büyük Beyoğlu” yangınıdır. 8000 bina yanmış, 3 milyon liralık zarar oluşmuştur (Keyvanoğlu, 2017, s. 171). Bu yangın ile Beyoğlu yenden yapılanış, kagir bina sayısı artmış, Şişli ve Nişantaşı gibi semtlerin önem kazanmasına neden olmuştur (Sakaoğlu, 1995, s. 495).

Adalar, Yeniköy, Beykoz ve Tarabya dışında diğer dairelerin örgütlenmeleri tamamlanamamıştır (Eryılmaz, 2013, s. 188).

I. Meşrutiyet dönemiyle “Dersaadet Belediye Kanunu” ilk yazılı anayasa olan 1876 Anayasa’sında özel bir kanun ile düzenleneceğinin belirtilmesinden sonra 1877 yılında kanunlaşmıştır. Bu kanunla İstanbul’un 10 daire dönüştürüleceği belirtilmiş olsa da 20 daireye ayrılmış, Altıncı Daire-i Belediye de diğer dairelerle eş konuma getirilmiştir. Belediye organları da belediye reisi, belediye meclisi ve belediye cemiyeti olmak üzere üçe ayrılmıştır. Belediye reisi meclis üyeleri içinden, merkezi idare tarafından seçilmektedir. Belediyenin görevleri arasında nüfus sayımı ve emlak yazımı gibi günümüzde merkezi idare tarafından yürütülen görevlerin de olduğu görülmektedir (Çelik B. , 1995, s. 592). 23 Temmuz 1908 tarihinden II. Meşrutiyet ilanına kadar yaklaşık 30 yıl, bu düzenleme çeşitli değişikliklerle devam etmiştir (Eryılmaz, 2006, s. 210).

1930 yılına kadar yürürlükte kalacak olan “Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanunu Muvakkatı” ile belediye kanunu yeniden düzenlenmiştir. Bu değişikliklerle “şehremin meclisi” yerine “belediye encümeni” organı getirilirken, daireler kaldırılarak, şube sistemi getirilmiştir (Dönmez, 1995, s. 170).

Belediye yönetiminin gelişimi İstanbul ili üzerinden yürüse de İstanbul dışında kalan yerleşim yerlerindeki belediye yönetimiyle ilgili yasal düzenleme 22 Ocak 1871 tarihinde “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” ile olmuştur. Genel vilayet nizamnamesi ile vilayet, sancak ve kazalarda belediye meclisleri oluşturulmuş, aynı zamanda Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile Şehremanetine verilen yetkilere paralel yetkilerle donatılmıştır. Ancak İstanbul’da bile kurulamayan sistemin taşrada kurulabilmesi yeterince başarılı olmamıştır.

1875 tarihli “Nahiyeler Nizamnamesi” ile de köy ve kasabalarda belediye idareleri kurulmak istense de yürürlüğe sokulamamıştır. 1877-1930 yılları arasında “Dersaadet Belediye Kanunu” ve “Vilayetler Belediye Kanunu” ile İstanbul ve İstanbul dışındaki illerdeki belediye teşkilatlanması yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanunlarla belediyelere tüzel kişilik kazandırıldığı gibi seçimle iş başına gelen ve sayıları nüfus ile doğru orantılı şekilde belirlenmek suretiyle 6-12 kişiden oluşan belediye meclis üyeleri arasından, merkezi idarenin atadığı belediye başkanı sistemi getirilmiştir. İlk defa gizli oy ve açık tasnife dayalı, tek dereceli seçim sistemi getirilerek de demokratik adımlar atılmıştır (Ortaylı, 2018, s. 194). Göymen’e göre de bilinçli bir yerleşme çabası ya da uygulamasından söz edilmese de önemli ve örnek kanun ile mevzuat geliştirme çabaları görülmektedir ve bu çabaların asıl nedeni merkeziyetçiliği daha da güçlendirmektir (Göymen, 1999, s. 68). Osmanlı Devleti’nin mutlak monarşiden, anayasaya tabi

monarşi dönemine geçişini sağlayan ve 1876 yılında kabul edilen “Kanun-i Esasi” Anayasası ve 1921 Anayasa’sı yerel yönetimler sistemine önemli özerklikler tanımıştır.

Cumhuriyet dönemi yeni bir devlet sisteminin de başlangıcı olan bir dönemdir. Bu dönemde Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne toplam 389 belediye örgütü devrolmuştur (Ortaylı, 2005, s. 89-90). Bu belediyelerin çok azında düzenli içme suyu ve altyapı ağı, elektrik tesisatı, mezbaha, spor alanı vd. hizmetlerin bulunduğu tespit edilmiştir (Bostanoğlu, 1995, s. 79). 1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu’nda mahalli idarelerin lafzi olarak geçmesinin, Ankara’nın başkent oluşuna paralel imar çalışmalarının yapılması birbiriyle ilişkilidir. Ankara’nın Türkiye’nin başkenti olmasıyla, şehrin adı “Ankara Şehremaneti” olarak değiştirilmiş, başkent yönetiminin diğer belediyelerden ayrı bir kanunla yönetilmesine devam edilmiş, Ankara kentsel politikaları belediyecilik açısından örnek teşkil edecek ilk uygulamaların mekânı olmuştur.

1924 yılında çıkarılan 417 sayılı Kanun ile Ankara özel bir yönetim usulüne göre yönetilecektir. İçişleri Bakanlığı tarafından atanan Cemiyeti Umumiye-i Belediye, İstanbul’un Cemiyeti Umumiye-i Belediyesi’nin görev ve yetkilerine sahiptir (Ankara Şehremaneti Kanunu Madde-5⁵⁴). Ankara Cemiyeti Umumiye-i Belediye fenniye, sıhhiye, hesabiye, tahririye ve hukukiye müdürlerinden belediye encümeni oluşurken, 24 üyeden oluşacak meclis tarafından bütçe hazırlanacak ve İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanacaktır (Ankara Şehremaneti Kanunu madde 7-8-9).

Zabıta hizmetleri polisler tarafından verilecek, devletin atadığı memur maaşlarını İçişleri Bakanlığı ödeyecek, diğer memurları ise Şehremaneti ödeyecektir (Ankara Şehremaneti Kanunu Madde- 10-11). Ankara Şehremaneti Kanunu Cumhuriyet Türkiye’si için önemli bir deneyimi beraberinde getirerek 1580 sayılı Belediye Kanunu için önemli bir zemin oluşturmuştur (Çelik B. , 1995, s. 593).

1930-1950 yılları arasını kapsayan tek parti döneminde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu, 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, 2301 sayılı kanunla Belediyeler Bankası⁵⁵ kanunları yerel yönetimler için önemli kanunlardır.

⁵⁴https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200417.pdf (Erişim Tarihi:09.05.2022)

⁵⁵ İller Bankası, Atatürk’ün talebi üzerine 11 Haziran 1933 tarihinde “Belediyeler Bankası” adı ile kuruldu.1945 yılında ise Belediyeler Bankası ile İmar İdare Heyeti birleştirilerek “İller Bankası” kurulmuştur. 8 Şubat 2011 tarih ve 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun ile de İller Bankası, genel müdürlükten statüsünden anonim şirket statüsüne dönüştürülerek, adı “İller Bankası A.Ş.”, kısa adı ise “İlbank” olmuştur. İlbank, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının ilgili kuruluşudur.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 1930 yılında yürürlüğe girmesiyle 1924 yılında yürürlüğe giren Ankara Şehremaneti Kanunu ile Osmanlı Parlamentosu tarafından kabul edilen 1877 tarihli Vilayet ve Dersaadet Belediye Kanunları yürürlükten kaldırılmıştır. Tam da bu döneme denk gelen 1929 Dünya Ekonomik Buhranı tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de etkilemiş ve çıkış yolu politika arayışları başlamıştır. Bu bağlamda çıkarılan belediye kanunlarına etki eden iç ve dış faktörlerin varlığından da söz etmek gereklidir.

Tek parti döneminin en belirgin özelliği devletçilik ilkesi gereği, parti ve devlet bütünlüğünü sağlamak adına merkezîyetçi olması ve merkezîyetçiliğin daha da artmasıdır. Belediyecilik ve sanayi hizmetleri de bu doğrultuda devlet eliyle yürütülmeye başlamıştır. Daha önce merkezi idare tarafından yürütülen elektrik, su, havagazı vd. hizmetlerin de yerel yönetimlere aktarılması bu döneme denk gelmektedir (Sunay, 2008, s. 59). 1580 sayılı Belediye Kanunu çıkarıldıktan yaklaşık 18 yıl sonra 1948 yılında çıkarılan 237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, belediye gelirleri ve borçlanma konusunun düzenlenmesi açısından önemli bir kanundur. Bu yıllarda çıkarılan belediye kanunları, belediyecilik uygulamalarına geniş faaliyet alanı tanımlarken, Cumhuriyet döneminin çağdaşlaşma hedefleriyle örtüşen hizmetleri üretmesi bakımından da bir nevi görevli tutulmuştur. Merkezi vesayetin yüksek olduğu bu dönemde belediyeler, merkezin şubesi rolünde hizmetleri yerine getirmektedir (Tekeli, 1983, s. 9).

Çok partili döneme 1950 genel seçimleriyle ve Demokrat Parti'nin iktidar olmasıyla geçilirken, Devletçilik politikasından uzaklaşma süreci de başlamış, sanayileşme ve kentleşmeyle ülkenin kalkınma süreci hız kazanmıştır. Kentleşmenin en önemli sorunu göçün yönetilememesidir. Mevcut kentsel yerleşim alanlarının göçü karşılayamaması nedeniyle kent çeperlerinde gecekondulaşma başlamıştır. Kontrolsüz ve çarpık gecekondulaşma, belediye sınırları dışındaki imar planlaması, alt yapı-kanalizasyon, temizlik, içme suyu gibi hizmetlerin sunumu açısından belediyeleri birçok sorun ile baş başa bırakmıştır. Hızlı kentleşme beraberinde, sosyal sorunlardan başka, kamu hizmetleri gereksinimini arttırırken, yerel yönetim hizmetlerinin de önemini ortaya çıkarmaktadır (Köse, 2004, s. 18). Bu açıdan bakıldığında 18.yy.-19 yy. arasında gerçekleşen sanayi devrimiyle ortaya çıkan kentsel sorunlar, Türkiye'nin bu dönemde yaşadığı kentsel sorunlarla benzerlik göstermektedir. Bostanoğlu'na göre Türkiye kentleşmesine bağlı sorunlar üç grupta ele alınırsa; ilk sorun, göçle artan nüfusun küçük ve orta ölçekli kentlerde değil doğrudan en büyük kentlere yığılması, ikinci sorun; bölgeler arasında sosyo-ekonomik dengesizliklerin oluşması, üçüncü sorun ise; kent ve kırdakine benzer kent içinde sosyo-ekonomik, kültürel vb. eşitsizliklerdir (Bostanoğlu, 1995, s. 77).

Bu dönemde il özel idareleriyle ilgili de Güler şöyle bir tanımlama yapmaktadır: 1930-45 döneminde il özel idareleri, belediyelere nazaran daha önemli bir yerde iken, 1946-60 döneminde ise süreç tam tersine dönerek, il özel yönetimlerinin yürüttüğü görevler merkeze devredilerek, mahalli idare birimleri küçülmekte, belediyeler ise daha fazla ön plana çıkmaktadır (Güler, 2006, s. 219). Gecekondulaşma sorunuyla ilgili merkezi yönetim, 1966 yılında 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nu çıkarmak suretiyle birtakım düzenlemelere gitmiştir.

Bu dönemde çıkarılan 1961 Anayasasının 112. maddesi uyarınca idarenin kuruluş ve görevleri merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. 116. maddesinde ise yerel yönetimlerin özerkliğini güçlendirecek düzenlemeler bulunmaktadır. 116. maddede⁵⁶ ; *“mahalli idareler il-belediye- köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir denilerek seçilmiş organların, organlık sıfatını kazanma ve kaybetme konusundaki denetimin ancak yargı yolu ile olacağı belirtilmiş, gelir kaynaklarının da görevleri ile doğru orantılı olacağı”* belirtilmektedir. 1963 tarih ve 307 sayılı Kanun ile de belediye meclis üyeleri içinden seçilen belediye başkanının, nispi temsil sistemine göre, doğrudan ve serbest seçimle göreve gelmesi kanuna bağlanmıştır. 1973 yerel seçimleri⁵⁷ ile CHP'nin Ankara, İstanbul, İzmir'inde bulunduğu 33 ilde belediye başkanlığını kazanmasıyla sosyal projelerin arttığı yeni bir sol belediyecilik anlayışı ortaya çıkmıştır (Bostanoğlu, 1995, s. 85). 05 Ocak 1978- 12 Kasım 1979 tarihleri arasında kurulusu kapanan, yaklaşık iki yıl ömrü olan Yerel Yönetim Bakanlığı girişimi de bu döneme denk gelmektedir. Yerinden yönetim kuruluşlarının görevleri, yetkileri, mali ve kolluk işleri ve merkezi idareyle olan ilişkilerinin kanunla düzenleneceği anayasal bir gereklilik olarak görülmektedir.

1960-1980 yılları kırdan kente göçün hız kazandığı, artan nüfus nedeniyle belediye hizmetlerinin yetersizliği gündeme gelirken çözüm arayışları da paralel olarak ilerlemiştir. Bu dönem de artan belediye sayıları da (1923'te 421, 1980'de 1727) (Keleş,2000, 202) 1982 Anayasasıyla birlikte yerel yönetim birimleri üzerindeki vesayet yetkisiyle birlikte merkeziyetçi yaklaşım benimsenmiştir.

1980'li yıllarda 12 Eylül Darbesi ile iktidara gelen hükümetin “Türk Kamu Yönetimi Yeniden Düzenleme Çalışmaları” kapsamında birtakım düzenlemeleri olmuştur. Bunlardan biri; büyükşehirler civarındaki yerleşim yerlerinin, büyükşehirlerle bağlanmasıyla irili ufaklı birçok belediye birleştirilmek suretiyle tek belediyeye dönüştürülmesidir. İlk olarak Milli Güvenlik Konseyi 34 sayılı kararıyla büyük kentlerde bulunan küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin

⁵⁶ 1961 Anayasası; <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10859.pdf>Erişim Tarihi: 11.05.2022

⁵⁷ 9 Aralık 1973 Yerel Seçimleri ile Cumhuriyet Halk Partisi 33 ilde, Adalet Partisi 22 ilde, Milli Selamet Partisi 3 ilde, Demokratik Parti 1 ilde, bağımsız adaylar ise 8 ilde belediye başkanlığını kazanmıştır.

tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Belediye ve il özel idarelerin genel bütçeden aldıkları gelir ve paylar kısmi olarak arttırılmıştır. 1982 Anayasasının 127. maddesinde yer alan “*Kanun büyük yerleşim yerlerine özel yönetim biçimleri getirilebilir*” hükmüne istinaden, 1981 tarihli 2561 sayılı Birleştirme Kanunu ile nüfusu 300 bini geçen 8 il belediyesinin (Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir, Bursa, Konya ve Gaziantep) çevresindeki belediye ve köylerin il belediyesi sınırları içine dahil edilmesi yasalaşmıştır (Keleş, 2012, s. 332-333). Buna göre belediye sayısı %7 azalarak, 1700’den 1580’e inmiş, 150 civarında köyün tüzel kişiliği de kaldırılmıştır (Özgür, 2008, s. 148).

Bu düzenlemelerle belediyecilik hizmetleri açısından yeni bir döneme girilmiştir. 1984 yerel seçimleri⁵⁸ ile iktidara gelen Anavatan Partisi hükümetiyle yerel yönetimlerde yeni düzenlemeler getirilmiş ve 1980’li yıllar itibarıyla önemli ivme kazanmıştır (Çukurçayır A. , 2008, s. 16).

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Kanunu da 1983 yılında çıkarılmış, Kanunla belediye başkanı ve meclis üyelerinin seçiminde bir seçim çevresi olduğu ve büyükşehir ile ilçe belediye başkanlarının ayrı ayrı seçilmesi hükmüne bağlanmıştır. O dönemde bu şartları sağlayan Ankara İstanbul ve İzmir büyükşehir belediyeleri bulunmaktadır. 23 Mart 1984 tarih ve 195 sayılı kanun hükmünde kararnameyle bu büyükşehirlerde “iki kademeli büyükşehir yönetim modeli” uygulanmaya başlamıştır. 27 Haziran 1984 yılında ise 30 yıl yürürlükte kalacak olan 3030 sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir.

2.3.2. Belediye Yönetimi

Bu bölümde belediye yönetiminin kurulması, organları, görev ve yetkileriyle mali yapısı ele alınacaktır. Ayrıca büyükşehir belediyesi ilçe belediyesi ve belde belediyesi bölümleri bölümün devamında yer alacaktır.

2.3.2.1. Belediye Yönetiminin Kurulması ve Organları

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 3. maddesinde belediye tanımı “*Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi*” biçiminde yapılmaktadır. Aynı maddede belediyenin organları belediye meclisini, belediye encümenini ve

⁵⁸ 1984 Yerel Seçimleri ile İl genel meclisi oylarının %41,5’ini Anavatan Partisi, %23,4’ünü Sosyal Demokrasi Partisi, %13,3’ünü Doğru Yol Partisi, %8,8’ini Halkçı Parti, %7,1’ini Milliyetçi Demokrasi Partisi, %4,4’ünü Refah Partisi almıştır.

belediye başkanı olduğunu belirterek, “Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.” hükmü ile belediye kuruluşuna ilişkin çerçeve yer almaktadır.

Büyükşehir belediyesi ise “sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır⁵⁹.

Köylerin birleşerek belediye kurabilmesi için de yine 5000 nüfus şartı ve merkez kabul edilebilecek meskûn mahal alanına mesafesinin en az 5000 metre olması şartı getirilmiştir. Eğer köyler birleşerek ilçe olmak isterlerse, köy ihtiyar meclisinin kararı ya da seçmenlerin salt çoğunluğunun mülki idareye yazılı başvurusu ya da valinin kendisinin direkt gerek görmesiyle belediye kurulması işlemleri başlatılabilir. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra vali görüşüyle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın olumlu görüşü ve Cumhurbaşkanı kararıyla belediye kurulması gerçekleştirilebilir. Belediyelerin kurulmasına ilişkin işlemlerin zor olduğu görülmektedir.

Belediye sınırları belediye meclis kararı ve kaymakam görüşü ve vali onayıyla kesinleşmektedir. Zorunlu bir hal olmadıkça sınırların 5 yıl süreyle değiştirilemeyeceği kanunla düzenlenmiştir (5393 sayılı Kanun, madde 6). Büyükşehirlerde belediyelerin birleşme ve katılma kararı, birleşmek istenen ilçe belediyesi belediye meclisi görüşüyle ve büyükşehir belediye meclisinin son kararına bağlıdır. Büyükşehirlerde yeni belde kurulabilmesi için nüfusunun en az 20 bin olması şartı getirilmişse de 30 büyükşehir de belde belediyelerinin tamamı kapatılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Ancak yeni belde belediyesi açılmasında yasal engel olmadığı görülmektedir (6360 sayılı Kanun Madde 8).

Ayrıca belediyelerin çeşitli nedenlerle tüzel kişilikleri kaldırılabilir. Bu nedenlerden biri de 11. maddede tanımlanmıştır. Buna göre “Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Cumhurbaşkanı kararı ile kaldırılarak bu belediyeye katılır”. hükmü düzenlenmiştir. Ancak pek çok büyükşehirde bu durum gerçekleştiği halde birleştirme kararı verilmemektedir. Bilakis aşırı büyüyen büyükşehir ilçe belediyelerinin daha verimli yönetilebilmesi için bölünmesi gereklidir (Örn. Ankara, Çankaya Belediyesi).

⁵⁹ 6360 sayılı Kanun’un 4. maddesi.

Geçmişte nüfusu 2000 altına düşen belediyelerin kapatılma kararı Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile yapılırken, günümüzde bu ibare “Cumhurbaşkanı kararıyla” olarak değiştirilmiştir (5393 sayılı Kanun 11. madde).

Belediyenin belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Belediye başkanı belediye tüzel kişiliğini temsil ederken aynı zamanda belediye yönetiminin de başındaki kişidir. Belediye başkanının görevlerinden bazıları; belediye örgütünün sevk ve idare etmek, stratejik plana göre yönetmek, hak ve menfaatlerini korumak, bütçeyi uygulamak, belediyeyi resmi olarak temsil etmek, belediye meclis ve encümenine başkanlık etmek, belediyeye aiti taşınır ve taşınmaz malları yönetmek, personel atamalarını yapmak, koşulsuz bağışları kabul etmek, belediye halkının refahı için gerekli önlemleri almak sosyal yardım hizmetlerini yürütmek ve kanunlarla kendisine verilmiş görevleri yerine getirmek olarak sıralanabilir (5393 sayılı Kanun madde 38). Belediye başkanının izinli raporlu olması halinde görev yapmak üzere, belediye meclis üyeleri arasından bir üye, başkan tarafından başkan vekili olarak belirlenir.

Aşağıdaki tabloda ilçe nüfusuna göre seçilecek belediye meclis üyesi sayısı verilmiştir. Aynı sayıda yedek üye de seçilmektedir.

Tablo 9. Nüfusa Göre Seçilecek Belediye Meclis Üyesi Sayısı

Nüfus	Belediye Meclis Üyesi Sayısı
10.000 den az	9
10.001-20.000 arası	11
20.001-50.000 arası	15
50.001-100.000 arası	25
100.001-250.000 arası	31
250.001-500.000 arası	37
500.001-1.000.000 arası	45
1.000.001 ve üzeri	55

Belediye encümeni, belediyenin belediye meclisinden sonra gelen ikinci karar organıdır. Belediye encümeninin danışma niteliği de vardır. Encümen üye sayısı belediye nüfusuna göre belirlenmekte olup 100.000 nüfus üzeri belediyelerde 3 üye, altında ise 2 üye seçilmektedir (5393 sayılı Kanun 33. madde).

2.3.2.2. Belediyenin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı

Belediye hizmetleri kendi yetki alanında olmak üzere hizmetlerin öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivedilik durumları dikkate alınarak planlanmalıdır. Belediye hizmetlerinin vatandaşa en yakın noktadan ve uygun hizmet sunum yöntemleriyle yerine

getirilmesi gereklidir. Belediyeler hizmet sunumunda dezavantajlı kesimlere göre (yaşlı, engelli, düşkün, dar gelirli vb.) en uygun yöntem dikkate alınarak hizmet verilmesi beklenmektedir (5393 sayılı Kanun madde 14).

Belediyenin görevleri mahalli müşterek ihtiyaç niteliğinde olması koşuluyla, “*imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır...*” biçiminde 14. maddede tanımlanmıştır.

6360 sayılı Kanunla 5393 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle “*Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler*” hükmü düzenlenmiştir.

Ayrıca “... okulların⁶⁰ binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir; cem evlerinin yapım, bakım ve onarımını yapabilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.)” hükmü de düzenlenmiştir.

Sporun ve sporcunun desteklenmesiyle ilgili olarak “*Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.*” hükmü düzenlenmiştir (5393 sayılı Kanun 14. madde b fıkrası).

6360 sayılı Kanunla düzenlenen bu maddede “*Belediyelerin, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde*

⁶⁰ Okul öncesi eğitim kurumları açabilir;...” ifadesi Anayasa Mahkemesi’nin 24/1/2007 tarihli ve E. 2005/95, K. 2007/5 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

on ikisini geçemez (Ek fıkra: 12/11/2012-6360/17 md.; Değişik: 12/7/2013-6495/100 md.)” şartı getirilmiştir.

Belediye bütçesi stratejik plana ve performans programına uygun olarak hazırlanmakta ve mali yıl ve izleyen 2 yıl için tahmini gelir ve giderleri de göstermektedir. Bütçe dışı harcama yapılamadığı gibi harcamaların yerinde ve tutumlu olması gereklidir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca belediye bütçe tasarısı Eylül ayında encümene sunulur, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na gönderilir, daha sonra konsolidasyon yapılarak Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilir. Bütçe denklığı bozulmayacak şekilde bir değişiklik yapılmadan aynen ya da değiştirilerek kabul edilerek, mali yılı başında yürürlüğe girer.

Harcama biriminin en üst amiri harcama yetkilisidir. *“Belediye bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir (5393 sayılı Kanun Madde 66)⁶¹.”* Belediye bütçesi usul ve esaslarından sorumlu bakanlıklar bu maddede belirlenmiştir.

Belediye gelir ve gideri 5393 sayılı Kanunun 59. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre gelirleri;

“Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler ve diğer gelirler (5393 sayılı Kanun madde 59)” olarak tanımlanmıştır.

Giderlerinden bazıları ise; *“Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler, belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler, her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri, vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler, belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler, belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri, faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri, dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar, temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri, yurt içi ve*

⁶¹ 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanun’un 28. maddesiyle bu fıkarda yer alan “İçişleri” ibaresi “Çevre ve Şehircilik” biçiminde değiştirilmiştir.

yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri, sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler. O) belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri. P) kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler. İmar düzenleme ve her türlü proje giderleri” sayılabilir (5393 sayılı Kanun madde 60).

Belediyeler görev ve hizmetleriyle ilgili giderlerin finansmanında borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilirler (5393 sayılı Kanun 68. madde).

2.3.2.3. Büyükşehir Belediyesi İlçe Belediyesi

Türkiye’de 30 ilin büyükşehir belediyesi statüsüne sahip olduğu bilinmektedir. Büyükşehir ilçe belediyesi ise büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alan ilçe belediyesini ifade etmektedir. Türkiye’de 30 büyükşehirde toplam 519 büyükşehir ilçe belediyesi bulunmaktadır.

6360 sayılı Kanunla 5216 sayılı Kanun’da çeşitli maddelerdeki yer alan ilçe ve il kademe ibarelerinin kaldırılması suretiyle belediyeler, büyükşehir ilçe belediyeleri başlığı altında toplanmıştır. Ancak bu belediyeler de 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine göre faaliyet göstermektedir.

Günümüzde büyükşehir olabilmek için nüfus şartı 6360 sayılı Kanun’la 750 bin olarak belirlenmiştir. Türkiye’de bu şartı sağlayan 30 büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan belediyeler, büyükşehir ilçe belediyesi olarak anılmaktadır.

5216 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesi “*En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi*” olarak tanımlanırken,

6360 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesi; “*Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi,*” olarak tanımlanmıştır.

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’yla ilk kademe belediyeleri büyükşehir belediyesi sınırları içine alınmıştır. Ancak il kademe ve ilçe belediyeler arasında nüfus ve yüzölçümü farklılıkları hizmetin sunumunda ve kaynağın pay edilmesinde dengesizler yaratması nedeniyle, 6360 sayılı Kanunla ilçe belediyeleri arasındaki bu ayırım kaldırılmış ve tüm ilçeler “ilçe belediyesi” olarak kabul edilmiştir.

Büyükşehir ilçe belediyeleriyle ilgili 6360 sayılı Kanun'daki düzenlemelere bakıldığında ilk düzenleme finansmanla ilgilidir. Buna göre;

“5779. maddenin 2. maddenin ikinci fıkrasına göre ayrılan büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri payının; yüzde 90'lık kısmı ilçelerin nüfusuna, yüzde 10'luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır. Hesaplanan tutardan yüzde 30'luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İbank A.Ş. tarafından aktarılır.” denilerek büyükşehir ilçe belediyesi payı belirtilmiştir.

Büyükşehir ilçe belediyeleriyle ilgili finansman konusunda yapılan bir diğer düzenlemede ise

“6360 sayılı Kanunla büyükşehir ilçe belediyesi olan belediyelerce yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbahta, mezarlık ve itfaiye hizmetlerine ilişkin olmak üzere personel, her türlü taşınır ve taşınmaz malları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik yatırım, alacak ve borçları, komisyonca ilgisine göre büyükşehir belediyesi ile ilgili bağlı kuruluş arasında paylaşılır.” denilerek büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki koordinasyon yapılabilecek hususlar belirtilmiştir.

Bir diğer düzenlemede ise; *“...büyükşehir ilçe belediyelerine 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun uyarınca seçimleri müteakip ayda tahakkuk ettirilecek miktar İbank A.Ş. tarafından üç katı artırımlı olarak ödenir. İlave kaynak yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunununun Yedek Ödenek Tertibinden Maliye Bakanlığınca karşılanır.”* denilerek büyükşehir ilçe belediyelerine finansman kolaylığı sağlanmaktadır.

6360 sayılı Kanun' la *“İstanbul ve Kocaeli hariç, büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareler yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile bu Kanun kapsamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayırır ve kullanırlar”* denilerek yeni büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyesi olan yönetimlere zorunlu altyapı yatırımı için bütçe ayrılması öngörülmüştür. *“Bu değişen hükümlerden anlaşılacağı üzere 6360 sayılı Kanunla büyükşehir ilçe belediyelerine diğer belediyelerden biraz daha geniş imkanlar tanınmıştır.*

2.3.2.4. Belde Belediyesi

Mahalli idarelerin tarihsel gelişimi, bir yandan sunulan hizmetlerin etkililiği ve verimliliğiyle ilgili iken diğer yandan da halkın katılımına dayanan demokrasi ile ilişkisi üzerinden

sürdürülmektedir. Bu iki olgu yerel yönetim birimin ölçeğinin de hangi büyüklükte olması gerektiği tartışmalarını birlikte getirmektedir. Yani hangi ölçekte demokratik katılımın etkili olabileceği ve hangi ölçekte hizmet sunumunun verimli ve etkili olacağını belirleme çalışmaları günümüze kadar gelmektedir. Bu bakış açısıyla merkezileşme eğilimiyle küçük ölçekli yerel birimlerin daha alt birime dönüştürülmesi ve bağlı olduğu ilçeye dahil edilmesi biçiminde alınan kararlar belde belediyelerinin tarih boyunca sayılarının azalmasına neden olmuştur. Hatta 2012 tarihli 6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirdeki tüm belde belediyeleri kapatılarak mahalleye dönüştürülmüştür (Topal, 2005, s. 449-470).

Türkiye’de belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması tartışmaları ölçek yaklaşımı üzerinden yürütülmektedir.

2000 yılı verilerine göre Türkiye’de 81 il, 794 ilçe belediyesi ve 2279 belde belediyesi bulunmaktadır. Bu verilere göre o yılda toplam yerleşim birimleri içinde belde belediyelerinin oranı %72,3’tür (Şekil 2). Bu veride belde belediyelerinin %65,5’inin nüfusunun 2000-5000 arasında olduğu görülmektedir. Nüfusu 10 bin ve üzeri olan belde belediyesi sayısı ise 108’dir. Yıllar sonra 2012’de 30 büyükşehir içindeki bu az sayıdaki ve özellikle nüfusu 5000 ve üzeri olan belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesinin doğru bir karar olmadığı bu tablodan görülebilmektedir.

Nüfus grupları→	2000’ DEN AZ	2000-5000	5000- 10000	10000-20000	20000-30000	30000+	TOPLAM
İl merkezi	-	-	-	1 Ardahan	2 Artvin Tunceli	78	81
İlçe merk.	14	164	226	190	74	126	794
Belde	340	1492	339	80	17	11	2279
TOPLAM	354	1656	565	271	93	215	3154

Şekil 2. Türkiye’nin Kentsel Yerleşim Yerlerinin Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı (2000 Yılı)

Kaynak: (Özçağlar, 2005, s. 10)

5216 sayılı yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun geçici 2. maddesiyle yapılan değişiklikle; “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınırlıdır. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu bir milyon (1.000.000)’a kadar olan Büyükşehirlerde⁶² (yarıçapı yirmi kilometre (20 km), nüfusu bir milyondan iki milyon (1.000.000-2.000.000)’a kadar olan büyükşehirlerde⁶³, yarıçapı otuz kilometre (30 km), nüfusu

⁶² Adapazarı, Erzurum, Samsun, Eskişehir, Kayseri, Mersin, Diyarbakır, Antalya, Konya, Gaziantep.

⁶³ Adana, Bursa.

iki milyon (2.000.000)'dan fazla olan büyükşehirlerde⁶⁴ yarıçapı elli kilometre (50 km) olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur. Bu sınırlar içerisinde kalan ilçeler büyükşehir ilçe belediyeleri, beldeler büyükşehir ilk kademe belediyeleri haline gelir. Bu belediyeler hakkında bu Kanun ile Belediye Kanunu'nun belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına veya başka bir belediyeye katılmasına ilişkin hükümleri uygulanmaz. Bu sınırlar içinde kalan köylerin tüzel kişiliği sona ererek mahalleye dönüşür. Bu şekilde oluşan mahallelerin katılacağı ilçe veya ilk kademe belediyesi, büyükşehir belediye meclisince belirlenir..." denilmektedir. Görülmektedir ki 16 büyükşehirde belde belediyeleri bu Kanunla ilk kademe belediyelerine dönüştürülmüştür.

5747 sayılı Kanun yerel yönetimler alanında küçük belediyelerinin ölçeklerine göre düzenlenmesini içeren ancak Anayasa Mahkemesi tarafından kısmen iptaliyle "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" adıyla 2008 yılında yürürlüğe giren kanundur. Kanunla büyükşehir belediyesi sınırları içinde yeni ilçeler kurulurken, il kademe belediyelerinin de tüzel kişiliği kaldırılmış, bu belediyelerde bulunan mahalleler de büyükşehir ilçe belediyelerine dahil edilmiştir.

Kanun aynı zamanda TBMM'nin 2004 yılında "Kamu Yönetim Reformu Paketi" olarak ele aldığı değişim ve dönüşümün faaliyetlerinin "yerel yönetim reformu" başlığı altında yapılan bir düzenlemedir. 5747 sayılı Kanun nüfusu az olan belediyelerin, belediyelikten çıkarılarak köy sistemine dahil edilerek, il özel idaresi tarafından yönetilmesi yaklaşımına dayalı bir düzenleme olsa da bir dizi yargı kararları sonrasında kısmi olarak hayata geçmiştir.

Bu Kanunla 2000'nin altında nüfusa sahip belde belediyelerinin tamamı kapatılarak, büyükşehir belediyesi içinde yer alan il kademe belediyeleri uygulaması sona erdirilmesi planlanmıştır. Kanun kapsamında nüfusu 2000'in altına düşen 862 belde belediyesi köye, 283 ilk kademe belediyesinin 35'i ilçe, 8'i de büyükşehir belediyesinin de dışına çıkarılmak suretiyle belde belediyesine dönüştürülmüştür. Kalan 239'u da bağlı buldukları ilçelerin mahallesi, bir tanesi de köye dönüştürmüştür. Sonuç olarak 240 ilk kademe belediyesinin tüzel kişiliği sona ermiştir.

5747 sayılı Kanuna karşı ana muhalefet partisi CHP'nin Anayasa Mahkemesi'ne açtığı iptal davası⁶⁵ sonucunda büyükşehir ilçe ve il kademe belediyeleriyle ilgili hükümler Anayasa'ya aykırı bulunmazken, belde belediyeleriyle ilgili geçici 1. maddesi ile ilgili hususlar iptal

⁶⁴ İzmir ve Ankara.

⁶⁵ 27076 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı 6 Aralık 2008 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081206-13.htm> (Erişim Tarihi:15.02.2023)

edilmiştir⁶⁶. İptal isteminin gerekçesi, mevcut 5393 sayılı Kanunla belediyelerin tüzel kişiliğinin kaldırılabilceği, köye dönüştürülebileceği, yeni mahalle oluşturma, kaldırma ve birleştirme işlemlerinin yapılabileceği düzenlenmişken, yeniden mevzuat düzenlemesine gidilmesinin kamu yararından çok, gelecek yerel seçimlerde iktidarın avantaj sağlamasına yönelik olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım sonuçlarının da doğruluğu konusunda şüpheler dile getirilerek kapatılan 863 beldenin nüfuslarının yeniden tespit edilmesi talep edilmiştir. Kapatılan belediyelerle mahalli müşterek ihtiyaçlara yönelik hizmetlerin aksamasının, diğer belediye yönetimlerini olumsuz etkileyeceği de ileri sürülmüştür.

Nihai olarak nüfus sayımı sonuçlarına iptal davası açan belediyelerden, Kanunun yürürlüğe girdiği 22.03.2008 tarihinden önce nüfusu 2000'nin üzerinde olanlar, *"Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın önerisi ve Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilmiş turizm bölge, alan ve merkezleri ve kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri"* kapsamında kalanlar ve *"Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca saptanan 2008 yılı turizm öncelikli yöreler"* listesindeki belde belediyeleri köye dönüştürülmemiştir.

Belde belediyelerinin 30 büyükşehirde kapatılması 6360 sayılı Kanunla⁶⁷ gerçekleştirilmiştir. 30 büyükşehir içindeki köy ve belde belediyelerinin tamamının tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Kavruk'un da belirttiği gibi kentsel altyapı sağlanmadan yerel birimlerin statüsünün ani değişimiyle halkın sosyolojik olarak köylü mü kentli mi statüsünde olacağı belirlenirken, bir gün önce köylü statüsünde olanların bir gün sonra kentli statüde olması mümkün olmuştur (Kavruk, 2008, s. 60). Beldeler belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı ilçenin belediyesine dahil olmuşlardır (6360 sayılı Kanun madde 1, 3.fıkra). Tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyesi ve köylerin personelinin, taşınır ve taşınmaz malları, hak ve alacakları, borçları, ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesine, bağlı kuruluş veya ilçe belediyesine devredilmesi hükme bağlanmıştır (Geçici madde 1, 3. fıkra).

Aktel ve arkadaşları da 2008 yılında yaptıkları araştırma sonucunda; kapatılan belediyelerinin karar vericilerin ileri sürdüğü gibi fazla miktarda borçları olmadığını, küçük birim olmanın avantajı olarak verilen hizmetlerin etkin ve verimli olduğunu, yerel halkın da bu kapatma

⁶⁶ Ancak AYM'nin 31.10.2008 tarihli kararının geçici 1. maddesine karşı süresinde dava açan, yasa yürürlük tarihi (22.03.2008) itibarı ile nüfusu 2000'nin üzerinde olan ve ilgili bakanlıklarca kültür, turizm koruma ve öncelikli yöreler listesinde bulunanlar yönünden kararın iptaline yönelik karar vererek, geçici 1. Maddenin uygulanamayacağına hükmetmiştir. İptale gerekçe olarak TÜİK sayım sonuçlarının resmi gazetede yayınlanmaması ve belediyelere tebliğ edilmemesi, Kanun resmi gazetede yayınlanmadan dava açma hakkının oluşmaması gibi hususlar belirtmiştir. <https://savasavukatlik.com.tr/kapatilan-belde-belediyelerinin-mahalli-idari-secimlerindeki-hukuki-statusu/> (Erişim Tarihi: 08.03.2023)

⁶⁷ 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.

kararlarını doğru bir karar olarak değerlendirmedeği ve nihai olarak merkezileşmenin artmasının bir takım başka zorluklar doğuracağını belirtmişlerdir (Aktel, Altan, & Uysal, 2009, s. 46).

Aşağıdaki tablo TÜİK tarafından hazırlanmış, değişen mevzuata göre belediye sayılarına yer verilmiştir. Son 15 yıllık değişim yer aldığı tabloda her kademedeki belediye sayılarının önemli değişim gösterdiği görülmektedir. Bu tablodan yıllara göre büyük ölçekli yerel yönetim birimlerinin sayısının arttığı, küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin sayısının azaldığı görülmektedir.

Tablo 10. Değişen Yerel Yönetim Mevzuatına Göre Belediye Türlerinin Sayısal Değişimi

Belediye sayısı ve nüfusu, 2007-2022						
Yıl	Belediye nüfusu	Belediye sayısı				Belde ve ilk kademe
		Toplam	Büyükşehir	İl	İlçe	
2007	58 538 501	3 225	16	65	850	2 294
2008 ⁽¹⁾	59 093 094	2 954	16	65	892	1 981
2009	60 264 546	2 951	16	65	892	1 978
2010	61 571 332	2 950	16	65	892	1 977
2011	62 678 751	2 950	16	65	892	1 977
2012	63 743 047	2 950	16	65	892	1 977
2013 ⁽²⁾	71 251 022	1 394	30	51	919	394
2014	72 505 107	1 396	30	51	919	396
2015	73 739 101	1 397	30	51	919	397
2016	74 911 343	1 397	30	51	919	397
2017	75 988 625	1 398	30	51	921	396
2018	76 888 607	1 389	30	51	922	386
2019	78 360 074	1 389	30	51	922	386
2020	78 920 614	1 389	30	51	922	386
2021	80 101 564	1 390	30	51	922	387
2022	80 785 141	1 391	30	51	922	388
Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları, 2007-2022						
Belediyelere göre sayı ve nüfuslar belirlenirken; Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) tarafından, ilgili mevzuat ve idari kayıtlar uyarınca Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT)'nda yerleşim yerlerine yönelik olarak yapılan idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri dikkate alınmıştır.						
(1) 5747 sayılı Yasa ile kurulan ve belediye organlarının seçimi 29/03/2009 tarihli Mahalli İdareler Seçiminde yapılan 43 ilçe, belediye sayısına dâhil edilmiştir. Bir önceki yıla göre belediye sayılarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 5747 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.						
(2) 6360 sayılı Yasa ile kurulan ve belediye organlarının seçimi 30/03/2014 tarihli Mahalli İdareler Seçiminde yapılan 27 ilçe, belediye sayısına dâhil edilmiştir. Bir önceki yıla göre belediye nüfus ve sayılarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.						

1984, 2004,2008 ve 2014 yıllarında yapılan yasal düzenlemelerle belde belediye sayısının 2208'den 396'ya⁶⁸ (%82 azalarak) düştüğü görülmektedir.

30 Mart 2014 tarihi öncesine kadar büyük çoğunluğunu belde belediyelerinin oluşturduğu belediyelerin yaklaşık %70'inin nüfusu 5000 kişinin altında olup, toplam Türkiye belediye

⁶⁸ İç İşleri Bakanlığı'nın mülki idare sınıflandırmasındaki güncel sayı 388'dir. İlçe belediyesi sayısı ise 403'tür. (Erişim tarihi:07.03.2023) <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>

nüfusunun %7,2'sini oluşturmaktadır. Arıkboğa'ya göre kentsel alanın sağlıklı yönetilebilmesi için bütüncül yaklaşım gereklidir. Bu bakış açısı yaygın görüş olup birleştirme yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11. maddesinde gönüllü ve zorunlu birleştirme hükümlerine yer verilmiştir (Arıkboğa, 2008, s. 301) .

Belde şehir, yöre, diyar anlamına gelen Arapça sözcük olup tüm belediye örgütü olan yerleşim yerlerini kapsamaktadır. Belde köy ile ilçe arasında bucaktan daha küçük ya da eşiti bir yerel yönetim birimidir. Beldelerin idari işlevi olmayan eski bucakların yerini aldığına dair yaklaşım yanlış olup beldeler tamamen farklı statüdedir. Ayrıca beldelerin kentsel ve idari alan açısından il ve ilçelerden hiçbir farkı bulunmamaktadır (Özçağlar, 2005, s. 14-16). 5393 sayılı Kanunda belediye tanımındaki yer alan belde sakinleriyle burada ele alınan belde belediyesi birbirinden ayrılmaktadır. Belde belediyesi hukuki bir statüdür.

2.3.3. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Büyükşehir yönetim sistemi, büyük yerleşime sahip kentsel yerleşim alanlarındaki nüfusun hızla artması sonucu, yerleşme alanlarının plansız, yaygın ve dağınık şekilde genişlemesi nedeniyle geleneksel ilçe ya da il belediyesi şeklinde yönetimlerinin dışında, ihtiyaçları daha rasyonel ve etkin karşılayabilmek adına, alan yönetimi ve planlama yapılarak yönetilmesini sağlamak üzere, kural ve kaideleri kanunlarla oluşturulan özel bir belediye yönetim modelidir (Bozkurt, Ergun, & Seriy, 2014, s. 49). Büyükşehir belediye tüzel kişiliği kurulabilmesi için en az üç ilçe belediyesini içine alması gerekmektedir. Büyükşehir belediyesinin bu ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayabilmesi için kanunlardan gelen yetkileri kullanmak adına görev ve sorumlulukları vardır. Ayrıca idari ve mali özerkliğe sahip olunarak, karar organlarının seçimle işbaşına gelmesi ve seçmenler tarafından seçilmesi gerekmektedir (Parlak, 2011, s. 113).

Büyükşehir; anakent, metropoliten alan, metropol, bütünşehir gibi çeşitli adlarla anılan, büyük bir kenti çevreleyen, sosyal ve ekonomik olarak etkisi altına alan, banliyöler, uydu yerleşimler ve çeperleri kapsayan alanların tamamıdır. Eski Yunanca 'da anakent anlamına gelen metropoliten alan; kendisine bağlı küçük yerleşim alanlarına sahip, büyük yerleşim alanı anlamına gelmektedir. Çevresindeki büyük, orta ve küçük ölçekteki ilçeleri kapsayabilir. Birden çok büyük yerleşim alanları bir arada olan metropoliten alan modeline Tokyo- Yokohama, büyük yerleşim alanı ve ilçelerin kapsadığı metropoliten alan modeline de Londra ve New York örnekleri verilebilir (Ergun, 2015, s. 175).

1950'li yıllarla birlikte göç ile hızlı kentleşme sürecine giren Türkiye'de, büyükşehir olgusu 1960'lı yıllara rastlamaktadır. Bu yıllarda göçlerle büyükşehirler daha da büyümüş, orta ve

küçük ölçekteki kentler gelişmelerini yeteri kadar sağlayamamış, büyük kentlerdeki sorunlar devasa boyutlara ulaşmıştır. Büyükşehir yaklaşımı, hızla artan kentsel sorunlara karşı, dengeli kentleşme politikası üretme yaklaşımı olarak da ele alınabilir. 1980’li yıllara kadar büyükşehirlerin yaşadıkları sorunları merkezi yönetim daha aktif çözmeye çalışmış, bu yönde yasal girişimlerde bulunmuş ancak bunlar yasalaşmamıştır. Tekel, genel tarihsel akış içerisinde büyükşehir yönetim sisteminin, genel kamu yönetimi sistemindeki gelişmelere ve değişikliklere paralel bir ilerleme gösterdiğini ifade etmektedir (Tekel, 2017, s. 76).

Bu bölümde Cumhuriyet öncesi gelişmeler ile Cumhuriyet dönemindeki büyükşehir belediyesi gelişmeleri olarak iki ayrı başlıkta ele alınacaktır.

Türk büyükşehir belediye sisteminin araştırılmasına Osmanlı’dan başlanması gerekmektedir. Buna gerekçe olarak bu dönemdeki yerel yönetim anlayışının ve kurumların Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye’ye devredilmiş olması söylenebilir (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 72). Yerel yönetimlerin gelişimi doğal nüfus artışı ve göçe bağlı nüfusun büyükşehirlerde artışı ile mevcut yapıların bu değişimi ve gelişimi karşılayamaması nedeniyle bir bakıma zorunluluk nedeniyle olmuştur. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun merkezîyetçi yönetim anlayışı güç kaybederek Batılı anlamda yönetim mekanizmalarını kendi yönetim tarzıyla uyumlu hale getirmeye çalıştığı dönem olmuştur. II. Tanzimat Döneminde değişen sosyo-ekonomik ve kültürel yapı nedeniyle Osmanlı şehir yönetimleri işlevlerini kısmen yitirmeye başlamış, vakıflar ve esnaf birlikleri benzeri Osmanlı’ya özgü kurumların kentsel hizmetlerin yürütülmesinde yetersiz kalması nedeniyle 1854 yılında Fransız komün yönetimlerine benzer bir yapıyla “Şehremaneti” teşkilatı İstanbul’da kurulmuştur. Şehremaneti, Osmanlı İmparatorluğu döneminde şehrin temizlik ve düzeni ile ilgilenen yerel yönetim birimidir. İstanbul Şehremaneti daha verimli çalışabilmesi için 1957 yılında 14 belediye dairesine ayrılmış ve resmi dilin Osmanlıca ve Fransızca kabul edildiği Altıncı Daire-i Belediye, Galata- Beyoğlu bölgesinde kurulmuştur.

Daire-i belediye meclisine üye olmak için Altıncı Daire sınırlarında en az 100 bin kuruşluk taşınmaza sahip olmak, en az 10 yıl İstanbul’da oturmak şartı getirmiştir (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 89). Bu koşullardan yerel demokrasinin henüz geniş kesimlere yayılmadığı anlaşılmaktadır (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 74).

Altıncı Daire’nin kurulmasını müteakiben 1864 Nizamnamesine göre İzmir gibi liman kentlere de belediye yönetimleri kurulmuştur. Burada dikkat çekici husus belediye yönetimlerinin belediye kanuna göre değil de Vilayet Nizamnamesine göre kurulmasıdır. 1869 yılında yayınlanan Dersaadet Belediye İdaresi Nizamnamesi ile belediye teşkilatlarının İstanbul

geneline yaygınlaştırılması kabul edilmiş, İstanbul Şehremaneti teşkilatı yeniden kurulmuştur (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 89). İstanbul'un belediye idaresi sınırlarını genişleten bu düzenleme, belediyeçilik anlayışının İstanbul'dan başlayıp gelişerek yayılması için önemli bir eşik olmuştur.

1868 yılında Şehremaneti ve belediye daireleri olmak üzere ikili yapı o dönemde oluşturulmuştur. Oktay, bu ikili yapıyı anlatan yöneticilerin yazılı görüşlerine dayanarak, o dönemde büyükşehir yönetimine benzer ipuçları bulduğunu ifade etmektedir.

“... Şehrin bir ucundan diğer ucuna kadar bir yol açmak gerek olsa yolun birkaç belediye dairesinin hududundan geçmesi gerekeceğinden böyle umumi ihtiyaçlar bir merkeze alınmadığı durumda hududundan yol geçen belediye dairesi kendi hesabına düşen yeri yapmakla yükümlü olacaktır. Bu durum yapılan işin masrafları açısından karışık bir durum arz edeceği hesaba gelmez bir durum ortaya çıkaracağı aşikardır... (Meclis-i Emanet Mazbatasından) (Oktay, 1998, s. 63)”

Bu ikili yapının bugünkü iki kademeli büyükşehir ve ilçe belediyeleri yapısının temeli olarak değerlendirilebilir. Özellikle İstanbul Şehremaneti modelinin bir metropoliten alan yönetimi modeli olduğu da söylenebilir.

1898 yılında kurulan Şehremaneti ve Belediye Dairelerinin yönetimi için Şehrimin Başkanlığında, her bir Belediye Daire Meclisi başkanının da dahil olduğu, Belediye Daire meclislerinden seçilmiş 3 üyenin katılımı ile Cemiyeti Umumiye Kurulu oluşturulmuştur. Bu kurul 6 ayda bir toplanarak, Belediye Meclislerinin ve Şehremanetinin bütçesi, gelir ve giderleri ile ilgili kararlar alarak, uygulamaya koymaktadır.

Belediye Dairelerinin izin verilen miktardan daha fazla borçlanmaya gidebilmesi için Cemiyeti Umumiye'nin görüşlerini alarak padişahın onayına gitmesi gerekmektedir. Beledi hizmetlerle ilgili tüm nizamnameler padişahın onayı ile yürürlüğe sokulmaktaydı. Bu ikili yapı bugünkü büyükşehir meclisi ve büyükşehir yönetimine dair ilk örnektir (Oktay, 1998).

1870 tarihinde yürürlüğe giren İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile Vilayet, Sancak ve Kazalarda belediye teşkilatı kurulmasına karar verilmiştir (Çiçek, 2014, s. 58). 1871 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile de belediye meclislerinin görev ve yetkileriyle kuruluş esasları tanımlanmıştır. Bu nizamnamede belediye idarelerinin, vilayet idaresi içinde yer aldığı görülmektedir (Ortaylı, 2018, s. 22).

1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin içinde ilk olarak yerel yönetimler anayasa metninde yer almıştır (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 91). 1876 Anayasası, Osmanlı döneminde belediyelerin seçimle göreve gelecek meclisleri tarafından yönetmesi anlayışını yasalastırması belediyeciliğin gelişimi için önem arz etmektedir.

1877 yılında çıkarılan Vilayet Belediye Kanun ile "*İstanbul'da ve taşrada kurulacak belediye meclislerinin görev ve yetkilerinin hususi bir kanunla tayin edileceğini bildiriyordu* (Ortaylı, 2018, s. 190). Bu Kanun 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu çıkana kadar 53 yıl yürürlükte kalmıştır. 1877 tarihli bu Kanunun temel prensibi, her bir vilayet ve kasaba içinde belediye örgütü kurulması yönündedir (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 75).

Aynı yıl (1877) Dersaadet Belediye Kanunu İstanbul'daki belediye sayısını mevcut yerel yönetim anlayışı koruyarak 14'den 22'ye çıkarmıştır. Bu Kanunla gelen en önemli değişim ilk olarak gizli oy, açık sayımla tek dereceli seçim sistemini getirmesidir (Koçak & Ekşi, 2010, s. 298).

1912 yılında ise Dersaadet Belediyesi Hakkında çıkarılan Geçici Kanunla İstanbul Belediye Daireleri, Belediye Şubelerini dönüştürülmüştür (Keleş, 2012, s. 159). Şehremaneti Meclisi kaldırılarak Encümen kurulmuştur (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 332). Buradaki değişim; meclise seçimle gelen üye yerine atamayla göreve gelen üyenin getirilmiş olmasıdır. Bu değişiklik yerel demokrasinin gelişimi için olumsuz bir gelişmedir ve bu düzenleme 1930 yılına karar yürürlükte kalmıştır.

Türkiye'de modern anlamda yerel yönetim anlayışına dair derin köklerin bulunmadığı gibi Türk yerel yönetim deneyimi diğer toplumlara göre yaklaşık bir buçuk yüzyıl geriden gelmektedir (Ömürgönülşen & Sadioğlu, 2014, s. 8). Bununla birlikte Osmanlı döneminde başta İstanbul olmak üzere belediyelerin kuruluşu için gösterilen çaba günümüz için oldukça önemlidir.

Cumhuriyet döneminde belediye yönetimleri Osmanlı'dan devralındığı biçimde varlığını sürdürmüş, yerel yönetimlere özerkliğin verilmesi Cumhuriyet döneminde de devletini birliği ve bütünlüğü bozulabilir endişesiyle ertelenmiştir (Koçak & Ekşi, 2010, s. 299).

1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu'yla yerinden yönetim ilkesi benimsenmiş, illere ve bucaklara özerklik statüsü vermiştir. Anayasa'nın 3 yıl sonra değiştirilmesi nedeniyle alınan kararlar uygulanamamıştır.

Yeni devletin başkenti Ankara ile ilgili 1924 tarih ve 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu'nu çıkarılmıştır. 1921 Anayasası'nın çerçeve ve kısa metinli anayasa olması özelliğine karşılık,

1924 Anayasa'sı uzun metinli ve kapsamlı olduğu halde yerel yönetimlerle ilgili açık düzenlemeler yapmamıştır. Bu Anayasa 1921 Anayasa'sına kıyasla daha merkeziyetçi bir yaklaşım göstermiştir.

1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun nüfusu 2000'i geçen yerleşim yerlerinde belediye kurulmasını öngörürken, 2000 nüfus altındaki yerleşim yerleri için de Köy Kanunu düzenlenmiştir. 1580 sayılı Kanun 2005 yılına kadar 75 yıl yürürlükte kalmıştır. Bu Kanuna göre İstanbul valisi belediye başkanı olmadan, ilin belediye başkanlığı görevini de 1957 yılına kadar yürütmüştür.

1961 Anayasası ile yerel yönetimler merkezi yönetimden ayrı bir yapıyla ele alırken, belediye başkanlarının doğrudan halk tarafından seçilmesini sağlayan ve görevleriyle orantılı kaynaklara sahip olmaları gerektiğini öngören hükümler düzenlemiştir. 1961 Anayasası kırdan kente göçün en yoğun yaşandığı dönemleri kapsamaktadır. Bu açıdan önemli değişiklikler yapılsa da belediye yönetimlerinin başarılı olabilmesi için yeterli olmamıştır. Vesayet yetkisi de 1961 Anayasası ile gündeme gelse de yetki çerçevesi 1982 Anayasası ile genişletilmiştir (Sadioğlu, Özait, & Ömürgönülşen, 2015, s. 77).

1982 Anayasası ile yerel seçimlerin 4 yılda bir yerine 5 yılda bir yapılması karara bağlanmıştır. Yerel yönetimlerin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yürütülmesi öngörülürken, karar organlarının halk tarafından seçilmesi yerine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilmesi biçiminde bir düzenleme yapmıştır. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin kurulmasının temeli olan "*Kanun büyük yerleşim yerlerinde kanunla özel yönetim biçiminin kurulacağını*" hükmü Anayasa'da düzenlenmiştir. "*Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanması*" hükmü de merkezi yönetimini yerel yönetimler üzerindeki vesayetini kısmen azaltacağı beklenen bir düzenleme olarak görülmektedir (Keleş, 2012, s. 143-148).

Milli Güvenlik Konseyi döneminde, 1981 tarih ve 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun ile nüfusu 300.000'i geçen büyük şehir çevrelerinde bulunan irili ufaklı küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin (belediye, köy) kapatılması suretiyle bağlı buldukları büyük şehir belediyesine katılmışlardır. Birleştirme Kanunu adıyla anılan bu kanunla İstanbul'da 31 belediyenin ve 23 köyün tüzel kişiliği son bulmuştur. Kanun 7 ilde (Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Eskişehir) de çok sayıda belediye ve köyü kapatmıştır (Keleş, 2012, s. 312).

2972 sayılı Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, belediye sınırları içerisinde birden çok ilçe belediyesi bulunan illerde, büyükşehir

belediye meclisi kurulmasını ve bir büyükşehir belediye başkanı seçilmesini hükme bağlamıştır. 1984 tarihli 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile büyükşehir belediyeleri düzenlenmiş ve İstanbul, Ankara ve İzmir il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür (Gül, Kiriş, Nergiz, & Gökdayı, 2014, s. 176).

1982 Anayasasının 127. maddesine dayanılarak 09.07.1984 tarih ve 18453 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 197 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi yürürlükten kaldırmıştır. 3030 sayılı Kanunla ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesinden oluşan iki kademeli büyükşehir belediye yönetimi sistemi ile büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileriyle, idari yapısı oluşturulmuştur (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 80).

1580 sayılı Belediye Kanunu, 1930 yılında yürürlüğe girmiş ve İstanbul Belediyesi ile İstanbul İl Özel İdaresini birleştiren, diğer illerden farklı olarak İstanbul'a özel yönetim sistemi getirmiştir. İstanbul belediye başkanı olarak da görev yapan vali, merkezi hükümet tarafından atanmaktadır. Seçimler iş başına gelen belediye meclisi ve atama ile iş başına gelen belediye encümen üyeleri, belediyenin karar organlarıdır. Bu İstanbul'a özel uygulama 1956 yılına kadar sürdürülmüş, daha sonra diğer illerde olduğu gibi belediye ve il özel idaresi, seçmenler tarafından seçimle iş başına getirilen meclis üyelerine sahip olmuştur (Keleş, 2012, s. 331). 1580 sayılı Kanun herhangi bir belediye örgütü kurulması için nüfusun 2000 ya da daha fazla olmasını öngörmektedir. Dolayısıyla yüz binlik nüfusa sahip belediyeler de minimal ölçekteki belediyeler de aynı Kanuna tabi olmuş, kuruluş koşulları, görev ve yetkiler ile gelirler payları açısından farklılık gözetilememiştir.

1961 Anayasası, büyük kent yönetimleri ve büyükşehir yönetim modeli kurulmasına uygun bir madde içermemektedir. Bu nedenle o yıllarda bazı belediyeler koordinasyon gerektiren bazı hizmetleri yerine getirmek üzere aralarında birlik kurma girişiminde bulunmuşlardır. Ancak Keleş'e göre bu birlikler büyükşehir yönetim anlayışını yeteri kadar yansıtmamaktadır (Keleş, 2012, s. 74) , (Keleş, 2012, s. 331).

Kamu yönetiminde planlı döneme geçişin başlangıcı olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1960'ta kurulması ile hazırlanan 1963-1967 yıllarını kapsayan birinci Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, nüfus ve iktisadi faaliyetlerin metropoliten bölgelerine aşırı yığılması sonucunda, büyükşehir alanlarında sosyal ve ekonomik sorunların yanı sıra fiziki sorunların bulunduğu belirtilmektedir. Sözü edilen bu unsurlar bölge politikasının bileşenleri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sanayinin yanı sıra yeni büyüme ve cazibe merkezleri

oluşturulmak suretiyle, nüfusun ve iktisadi faaliyetlerin coğrafi olarak daha dengeli dağıtılması hedeflerine vurgu yapılarak, bu hedefe ulaşabilmek için gerekli araçların, imkanların tespit edilmesi yönünde gerekli araştırmaların, fizibilite çalışmalarının ve yönetsel düzenlemenin yapılması vurgulanmıştır (DPT, 1963, s. 474).

Büyük kentlerin yönetiminde özel yönetim biçimlerinin oluşturulması ihtiyacı hem kalkınma planlarında hem de reform çalışmaları kapsamında hazırlanan metinlerde dile getirilmektedir (Keleş, 2012, s. 332). Bu dönemde yerel yönetimlerin yönetimine ilişkin bazı yasa tasarıları hazırlanmışsa da kanunlaşmamıştır. Bu dönemde büyük kentlerin nazım imar planının hazırlanması amacıyla İmar ve İskân Bakanlığı bünyesinde “Metropolitan Nazım Plan Büroları” kurulmuştur. Bu uygulamadan anlaşıldığı üzere büyük kentlerdeki sorun ağırlıklı olarak yönetsel değil planlama boyutu ile ele alınmaktadır (Sezer & Torlak, 2005, s. 90).

1980 askeri yönetimi ile birlikte büyük kentlerin yönetimine ilişkin ilk yasal düzenleme Millî Güvenlik Konseyi'nin 34 sayılı kararıyla olmuş, 120 belediye ile 150 köyün tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu düzenleme, büyük kentlerde yer alan küçük yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak büyük belediyelerle birleştirilmesi şeklindedir. Bu düzenlemeyi takiben 1981 yılında 2561 sayılı “Birleştirme Kanunu” yasalaşmış, nüfusu 300 bin ve üzeri olan 8 büyük kenti kapsamıştır (Keleş, 2012, s. 332-333). Bu kentler; Ankara, Adana, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Konya'dır. 1982 Anayasası ile de büyükşehirlerin özel yönetime tabi tutulmasının önündeki yasal engel kaldırılmış, “*Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.*” hükmü getirilmiştir (1982 Anayasası 127. madde).

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Kanunu da 1983 yılında çıkarılmıştır. Bu Kanun ile ilçe belediye başkanı ve meclis üyelerinin seçiminde her ilçeye ait seçim çevresi olduğu ve büyükşehir ve ilçe belediyeleri için ayrı belediye başkanı seçilmesi hükme bağlamıştır. O dönemde Ankara İstanbul ve İzmir büyükşehir (anakent) belediyeleri bu şartları sağlamaktadır. 23 Mart 1984 tarih ve 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile bu üç büyükşehirde “iki kademeli büyükşehir yönetim modeline” geçilmiştir. 30 yıl yürürlükte kalacak olan 3030 sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” 27 Haziran 1984 yürürlüğe girmiştir. “Büyük yerleşim merkezi” olarak kabul edilen kentlere süreç içerisinde büyükşehir belediyesi statüsü verilmiştir.

1986 yılında bütün büyükşehir belediyelerinde de kurulması yasalaşacak olan su ve kanalizasyon İdarelerinden ilki 1981 yılında, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) adı ile İstanbul'da kurulmuştur.

2.3.4. Mevcut Büyükşehir Belediye Yönetimi Sistemi

Bu bölümde mevcut büyükşehir belediye yönetim sistemi ele alınırken 5216 ve 6360 sayılı Kanunlar ayrı başlıklarda ele alınacaktır.

2000’li yıllar yerel yönetimlerle ilgili mevzuatların güncellenme ve değişim yılları olarak ifade edilebilir. 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 2012 tarih 6360 sayılı kanunlar yerel yönetimlere köklü değişiklikler getirmiştir. 5216 sayılı Kanun ile büyük kentin büyükşehir belediyesi olabilmesi için en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsamı olarak şartlandırılmıştır. 3030 sayılı Kanun’da alt kademe belediyesi tanımı, 5216 sayılı Kanun’da ilk kademe belediyesi olarak değiştirilmiştir. 5216 sayılı Kanun ile ilçe belediyeleri, “büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesi” şeklinde tanımlanırken, ilk kademe belediyeleri ise “büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediye” biçiminde tanımlanmıştır.

2008 yılında çıkarılan 5447 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile de büyükşehir belediye sınırları kapsamında var olan ilk kademe belediyeleri ilçe belediyelerinin mahallesine dönüştürülmüş, dolayısıyla “ilk kademe belediyesi” statüsü yasal olarak ortadan kalkmıştır (Keleş, 2012, s. 336).

5216 sayılı Kanunla gelen temel değişiklik ise “Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir” şartıdır. İllerin büyükşehir olabilmelerinin koşulu olan nüfus kriteri yükseltilmişse de mevcuttaki büyükşehir belediyelerinin nüfusunun bu şartı sağlayamamış olması da önemli bir durumdur.

5216 sayılı Kanunla gelen bir diğer önemli değişiklik ise sayısı 16 olan büyükşehir belediyesinin sınırlarının genişletilmesidir. Sınırların genişletilmesi ile ilgili ilk hüküm olan 6. maddeye göre; büyükşehir belediyesi sınırı etrafında, aynı ile bağlı belediye ve köyler büyükşehir belediyelerine katılabilmektedir. Sınırların genişletilmesi ile diğer önemli bir hüküm ise geçici 2. maddede yer alan, büyükşehir belediyelerinin sınırlarının bir daire gibi düşünülerek 20, 30 ve 50 kilometre yarıçap uzaklıklara göre belirlenmesi zorunluluğudur. Bu maddenin eleştirel yanı; kentlerin özgün durumlarının, niteliklerinin dikkate alınmadan mekanik yaklaşılmasıdır. Hem 5216 sayılı Kanun’da hem de 5747 sayılı Kanun’da yerel yönetim

birimlerinin sınırlarının değiştirilmesi ile ilgili Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 5. maddesinde yer alan halkoyuna başvurma kriterinin uygulanmaması eleştirilmektedir (Keleş, 2012, s. 559).

6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir belediye yönetim modeli 2012 yılında tekrar revize edilmiştir. “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilmiş, 6 Aralık 2012’de ise Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kanunun fiili olarak yürürlüğe girmesi ise 31 Mart 2014 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimleri ile dir.

Türkiye’de geçerli olan büyükşehir yönetim sistemi il mülki sınırlarını baz alan ve tüm ili kapsayan bir sistemdir. 6360 sayılı Kanun uyarınca büyükşehir belediyeleri il genelinde altyapı, su ve kanalizasyon, toplu taşıma, ulaşım, tarım, imar ve kentsel planlama, cenaze hizmetleri, itfaiye, zabıta ile toptancı halleri, mezbaha, atık su arıtma tesisleri ile katı atık tesisi yapmak, yaptırtmak ya da işletmek-işlettirmek konularında yetkili kılınmıştır. Bu faaliyetlere ek olarak afet işleri, il ulaşım ana planı yapmak, kentsel dönüşüm, şehir içi ulaşım ile otopark hizmetleri, trafik düzenlemesi, mabet yapımı, yol ve tretuarların yapımı gibi işleri de yürütmek üzere yetkili kılınmıştır (Gül & Batman, 2012, s. 32-33).

İlçe belediyelerinin hizmet ve yönetim alanı da ilçe mülki sınırı olarak belirlenmiş ve büyükşehir olan 30 ilde belde belediyeleri de kapatılmış ve mahalleye dönüştürülmüştür. TÜİK’ in 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt (ADNKS) sonuçlarına göre nüfusu 2000’nin altındaki belde belediyeleri büyükşehir teşkilatı kurulmayan illerde de kapatılarak köy yönetim birimine dönüştürülmüştür. Büyükşehirlerdeki köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi de önemli bir gelişme olarak görülmektedir (Arıkboğa, 2013, s. 67).

6360 sayılı Kanuna en önemli eleştiri; yerelde merkezleşmenin artması nedeniyle yerel katılımın azalarak yerel demokrasinin gelişimini olumsuz etkileyeceği kaygısıdır. Aynı zamanda yerelde katılımın azalmasının hem büyükşehir hem ilçe belediye yönetimlerinin etkili ve verimli olmaktan uzaklaşacağı, maliyetlerin artması ile de hesap verebilir olmaktan uzaklaşacağı varsayımlarıdır (Güngör, 2012, s. 21)

Kanun ile büyükşehir yönetimi bulunan illerdeki il özel idarelerinin kaldırılması ile kısmen onu ikame edecek Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) kurulmasına karar verilmiştir. Hazineden aktarılan merkezi yönetim pay oranı da sınırların genişlemesine bağlı olarak yeniden düzenlenmiş, maliye oranı %5’ten, %6’ya yükseltilmiştir (Arıkboğa, 2013, s. 68).

Büyükşehir statüsüne sahip illerde yeni bir büyükşehir ilçesi kurulmasının nüfus sınırı ise 50 binden 20 bine düşürülmüş, mahalle kurulabilmesi içinse nüfusun en az 500 kişi olması şartı getirilmiştir. İl özel idarelerinin ve köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla, köylülere ait ortak mülkiyet olan mera, yaylak, kışlak gibi alanlardaki haklar 5 yıl süreyle korunarak, tüzel kişiliği kalkan köylerde yaşayan vatandaşlardan vergi, harç, katılım payları gibi ödemelerin alınmayacağı hükme bağlanmıştır. İçme ve diğer kullanım su ücretlerinin de yine 5 yıl boyunca en düşük tarifenin %25'ini aşmayacak şekilde belirlenmesi karara bağlanan hususlar arasındadır.

Kanun büyükşehir belediyelerine bir koordinasyon görevi verirken, ilçe belediyelerinin kendi arasında ya da büyükşehir belediyesi ile herhangi bir uyuşmazlık, anlaşmazlık yaşaması halinde düzenleyici ve yönlendirici olmasını da hükme bağlamıştır. Valilerin, il genel toplantısı için gündem önerilerinin, belediye meclisinin yapılması planlanan ilk toplantısında değerlendirilmesi sağlanmış, il özel idaresi genel sekreterinin de belediye encümeninin doğal üyesi olması hükme bağlanmıştır (Özer, 2012, s. 114-115).

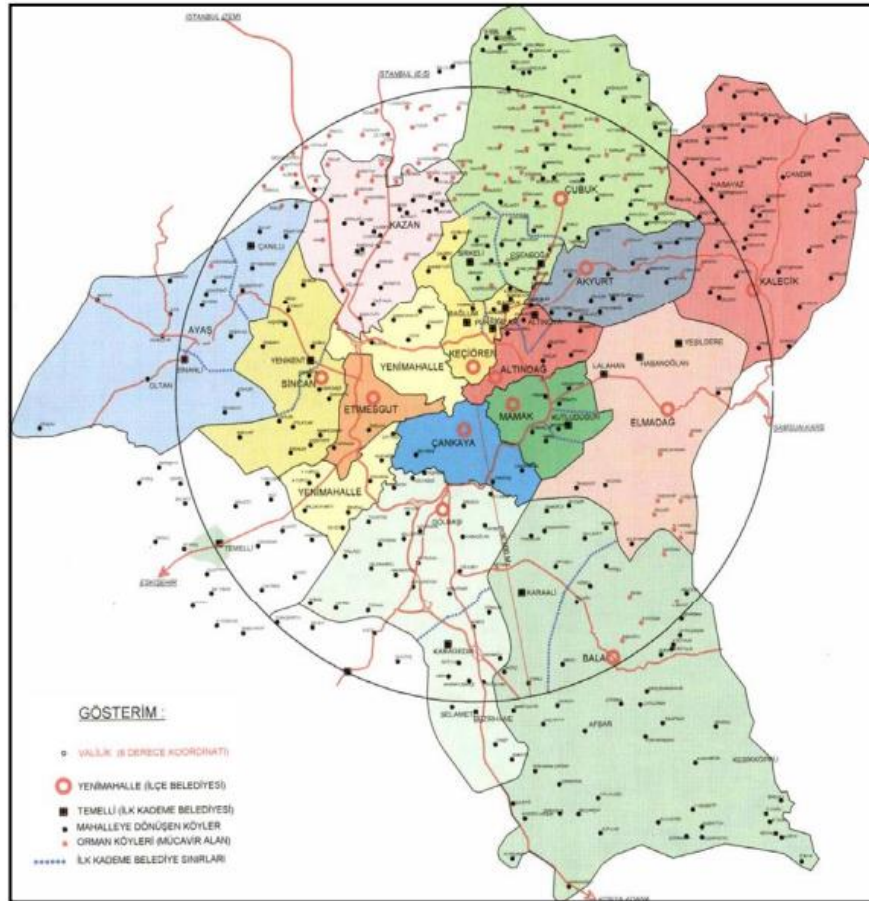
Büyükşehir belediye teşkilatı kurulan illerde mahalli idare birlikleri de kaldırılmıştır. Büyükşehir ile ilçe belediyeleri belediye meclis kararı ile amatör spor kulüplerine parasal yardım yapabileceği gibi yurt içinde ve dışındaki müsabakalarda derece alan veya üstün başarı sağlayan sporculara, yöneticilere, antrenörlere ve öğrencilere ödül verebilecektir (Ökmen & Parlak, 2013, s. 313).

2.3.4.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

10 Temmuz 2004 tarih ve 5216 sayılı Kanunla, 9 Temmuz 1984 tarih ve 18453 sayılı 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanunun yürürlükten kaldırılmasıyla, yerel yönetimlerde reform sürecine girilmiştir. Kanunun en önemli yeniliği büyükşehir belediye sınırlarına ölçek ve nüfus kriteri getirmesidir. Konunun ilgilileri tarafından “pergel düzenlemesi” olarak adlandırılan bu düzenlemeyle “en az üç ilçe belediyesi” yerine “ilk kademe belediyesi” tanımı kullanılmışsa da uzunca bir süre sonunda 2008 yılında düzenlenen 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile “ilçe belediyesi” tanımına yeniden geçilmiştir. Burada ilçe sınırlarının ilçe belediyesi sınırları ile aynı olmadığını belirtmek gerekmektedir. Nüfus kriteri fiziki yerleşim ve ekonomik gelişmişlik şartlarının sağlanması halinde en az 750 bin olarak belirlenmiştir. Bu Kanunla nüfusu en az 750 bin olan illerle birlikte büyükşehir sayısı 16'ye yükseltilmiş ve sınırları da genişletilmiştir. Genişleme alanı içinde bulunan belediye, belde belediyesi ve köyler kanun hükümleri

çerçevesinde büyükşehir belediyesine dahil olabilecektir. Karar, ilgili ilçe veya il kademe belediyesinin belediye meclisinin talebi doğrultusunda, büyükşehir belediye meclisi kararı ile kesinleşecektir (Çınar, Çiner, & Zengin, 2009, s. 54-89) .

5216 sayılı Kanun, İstanbul ve Kocaeli illerinde büyükşehir belediyesinin sınırlarını il mülki sınırına kadar genişletirken, diğer 14 ilde pergel uygulaması getirmiştir. Kanunun geçici 2. maddesine göre valilik binası orijine konulup, il mülki sınırlarını aşmamak koşulu ile 20-30-50 km yarıçaplardaki alanlar büyükşehir belediyesine dahil edilmiştir. Burada yarıçaplar için 2 milyondan daha fazla nüfusa sahip büyükşehirlerde 50 km, 1-2 milyon arası nüfusa sahip büyükşehirlerde 30 km, 1 milyona kadar nüfusu olan büyükşehirlerde 20 km olarak belirlenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. 5216 Sayılı Kanununun Geçici 2. Maddesine Göre Ankara Büyükşehir Belediyesinin Hizmet Alanı

(Altındağ İlçesi Ankara Valilik Binası Merkeze Alınarak Belirlenmiş 50 Kilometre Yarıçaplı Daire)
(Özçağlar, 2005, s. 12).

2.3.4.2. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

06 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayı ile “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından imzalı Kanunun 8 Ekim 2012 tarih ve 4099 sayılı kanun tasarısına⁶⁹ ilişkin gerekçe metninde temel husus olarak;

“Büyükşehirleri zorunlu kılan temel hususlardan biri; belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması halinde planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ve ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfına yol açılmasıdır (4099 sayılı tasarı, Syf:4).”

açıklamasına yer verilmektedir. Kanun tasarısına ilişkin diğer gerekçeler ise aşağıda kısaca sıralanmaktadır:

- Küreselleşmenin etkisi ile yönetim paradigmasının değişimi ve yeni değerlerin ortaya çıkmış olması,
- Yerel yönetimlerin etkin, etkili, vatandaş odaklı, katılımcı, hesap verebilen ve saydam olması temel ilke ve değerler olarak ortaya çıkması,
- Vatandaş memnuniyetinin artırılması ve vatandaşların kamu yönetimine daha fazla katılması için kamu yönetiminin etkinliği ve verimliliği artırarak, artan vatandaş beklentilerinin karşılanmasının gerekliliği,
- Mahalli idarelerin hizmetlerinin vatandaşın günlük yaşamını ve yaşam kalitesini doğrudan etkiliyor olması,
- Mahalli İdarelerin halkın demokratik hayata katılımını sağlamak için önemli fonksiyon olması, bu bağlamda sürekli gelişim içinde olarak, etkin hizmet üretme kapasitesine sahip olması gerekliliği,
- Makro politikalar ve planlamalar için büyükşehirlere bütüncül ve geniş bakış açısına ihtiyaç duyulması,
- Sanayi, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların küçük ölçeğe sahip yerel yönetim birimleri tarafından çözülmesinin mümkün görünmemesiyle birlikte, bu durum kaynakların yerinde ve etkin kullanımını engellerken, büyükşehirlerde ve küçük ölçekli yerel birimlerde önemli yönetim sorunlarına neden olması,

⁶⁹ On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf> (Erişim Tarihi: 24.05.2022)

- Yetersiz ve kaliteli sunulmayan kamu hizmetlerinin, hizmet sunumunda koordinasyon eksikliği sorununu ortaya çıkarması.

Bu sorunları ortadan kaldırmayı hedefleyen kanun düzenlemesiyle;

“... büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir (4099 sayılı tasarı, Syf:4)” denilerek tasarı yasalaşmıştır.

Görüldüğü üzere 6360 sayılı Kanun beklentisi ve çıktıları oldukça yüksek bir tasarısı olarak hazırlanmıştır. Tasarının en önemli vurgularından “israfın azaltılması”, “...*hâlihazırda birden fazla merkezden verilen hizmetlerin daha büyük ve ideal ölçekteki bir merkez tarafından verilmesi birim maliyetler ve kişi başına kamusal harcamamaları azaltacaktır.*” ifadesi ile tekrar vurgulanmaktadır.

Kanun ile geniş ölçek üzerinden hizmet verecek yerel yönetimler;

- Gelişmiş teknolojiler kullanabilecek,
- Nitelikli teknik personel istihdamıyla işgücü uzmanlaşacak ve verimlilik artacak,
- Merkezden sağlanan kaynaklar etkin kullanılacak,
- Kaynak kullanımı ve sahip olunan imkânlar bağlamında, yerel yönetimler arasında daha adil bir yapılanma olabilecek,
- Büyük ölçekli imar planları, il genelinde birbiri ile uyumlu olabilecektir.

2004 yılında yasalaşan 5216 sayılı Kanunun üzerinden geçen 12 yıllık sürenin sonunda yönetsel, iktisadi ve sosyal nedenlerle yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması ihtiyacından bahsedilen tasarıda, 14 büyükşehir belediyesine ilaveten 13 büyükşehir belediyesi kurulacağından bahsederek, büyükşehir belediye sayısının 29’a çıkacağı belirtilmektedir. 22 Mart 2013 tarih ve 6447 sayılı Kanun ile Ordu ili de büyükşehir belediyelerine eklenerek toplam büyükşehir sayısı 30’a yükseltilmiştir.

Aşağıdaki tabloda yıllara göre büyükşehir yapılan illerin, büyükşehir yapıldıkları yıllardaki nüfusları, Türkiye nüfusu ve genel ülke nüfusu içindeki oranları verilmiştir. Görülmektedir ki 6360 sayılı Kanun ile ülke içindeki büyükşehir nüfus oranı 2014 yılında %25,1’den %75,9’a yükselmiştir (Tablo 11). Geçmiş yıllardaki artış birkaç puanken bir kanunla yaklaşık yüzde iki yüz oranın kent nüfusunda artış meydana gelmiştir.

Tablo 11. Büyükşehir Belediye Kanunlarının Çıktığı Yıllara Göre Büyükşehir ve Türkiye Nüfusu İçindeki Payları

Kanunun Çıktığı Yıl	Kanunun Sayısı	Kanunun Kapsadığı İller	Kanunun Çıktığı Yılda Türkiye Nüfusu*	Kanunla Artan Toplam BŞ Nüfusu	BŞ Nüfusu Artış Oranı	Kanunun Çıktığı Yılda Türkiye Nüfusu		Kaynak
						Türkiye Nüfusu	BŞ Nüfusunun Türkiye Nüfusu İçindeki Oranı	
1984	3030 sayılı Kanun	Ankara-İstanbul-İzmir	9.200.789			49.178.079	18,7%	1985 Genel Nüfus Sayımı Büyükşehir Belediyeleri Nüfusu dikkate alınmıştır.
1986	3306 sayılı Kanun	Adana	916.150	10.116.939	10,0%	53.994.605	18,7%	1990 Genel Nüfus Sayımı Büyükşehir Belediyeleri Nüfusu dikkate alınmıştır.
1987	3361-3398-3399 sayılı Kanun	Bursa-Gaziantep-Konya	1.951.356	12.068.295	19,3%	53.994.605	22,4%	
1988	3508 sayılı Kanun	Kayseri	421.362	12.489.657	3,5%	53.994.605	23,1%	
1993	504 sayılı KHK	Antalya-Diyarbakır-Erzurum-Eskişehir-Kocaeli-Mersin-Samsun	3.089.922	15.579.579	24,7%	63.174.483	24,7%	2000 Genel Nüfus Sayımı Büyükşehir Belediyeleri Nüfusu dikkate alınmıştır.
2000	593 sayılı KHK	Sakarya	303.989	15.883.568	1,9%	63.174.483	25,1%	
2014	6360 sayılı Kanun-6447 Sayılı Kanun	Aydın-Balıkesir-Denizli-Hatay-Malatya-Manisa-Kahramanmaraş-Mardin-Muğla-Ordu-Tekirdağ-Trabzon-Şanlıurfa-Van	43.060.746	58.944.314	271,1%	77.695.904	75,9%	2012 ve 2014 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları İl Nüfusları dikkate alınmıştır**.

*Büyükşehir.

**6360 sayılı Kanunun yasalastığı 2012 yılı nüfus sayımı sonuçlarında nüfus köy-şehir kırımında verilirken, 2013 yılında nüfus sadece şehir olarak açıklanmıştır. Bu nedenle tabloda KANUNUN yürürlüğe girdiği 2014 yılı baz alınmıştır. Yeni büyükşehir olan 14 il nüfusu ile geçmişte büyükşehir olan 16 ilin, il sınırları değişikliğinden doğan nüfus artış farkları eklenerek toplam büyükşehir belediyeleri nüfusu hesaplanmıştır. 16 büyükşehirin nüfus sayısı farkları 2014 yılı ile 2012 yılı nüfus sayıları baz alınarak hesaplanmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2014 yılından itibaren yıllara göre Türkiye nüfusu içindeki 30 büyükşehirin nüfus oranı, 30 büyükşehirin nüfusunun yıllara göre nüfus artışı ve oranı verilmiştir. Görülmektedir ki yıllara göre büyükşehir nüfus artmaktadır ve 2021 yılında bir önceki yıla göre büyükşehir nüfus artışı %1,4 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 12. Yıllara Göre Türkiye Nüfusu İçindeki Büyükşehir Nüfusunun Artışı

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye Nüfusu	77.695.904	78.741.053	79.814.871	80.810.525	82.003.882	83.154.997	83.614.362	84.680.273
Türkiye Nüfusu içindeki Büyükşehir Nüfusu Oranı (%)	77,2%	77,4%	77,5%	77,6%	77,4%	77,8%	77,9%	78,1%
30 Büyükşehir Nüfusu Toplamı	59.970.510	60.964.103	61.839.665	62.719.621	63.497.332	64.671.509	65.158.252	66.094.149
Bir Önceki Yıla Göre Büyükşehir Nüfus Artışı	-	993.593	875.562	879.956	777.711	1.174.177	486.743	935.897
Bir Önceki Yıla Göre Büyükşehir Nüfus Artış Yüzdesi (%)	-	1,7%	1,4%	1,4%	1,2%	1,8%	0,8%	1,4%

Tablo 12-13 Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>,
<https://biruni.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>

ADNKS ve Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (Erişim Tarihi: 12.05.2022)

Kanun tasarısı ile ilçe belediyelerinin sınırları ilçe sınırına, büyükşehir sınırları ise il mülki sınırına genişletilmiştir ve yerel yönetimlerle ilişkili tüm mevzuatta bu yönde düzenleme yapılmıştır. 5216 sayılı Kanun ile de uyumlaştırma kapsamında Kanun'da yer alan "ilk kademe" tanımı kaldırılarak yeni büyükşehir tanımına yer verilmiştir. Yeni durumda büyükşehir ilçe belediyeleri ve ilçe belediyeleri statüleri yer almaktadır. Kanunun düzenleyicisi ve yönlendiricisi olarak İçişleri Bakanlığı yetki kılınmıştır.

30 büyükşehir sınırları içinde yer alan belde belediyeleriyle orman köyleri de dahil tüm köylerin tüzel kişiliği kaldırılmış, büyükşehre dönüşecek illerde en az bir ilçe kurulması gerekliliği, 51 ilde ise 2000'nin altında nüfusu olan belde belediyelerinin tüzel kişiliği kapatılarak köye dönüştürülmüş ve personeli, taşınır-taşınmaz malları, alacak, borç devirleri ve personelinin devlet personel başkanlığı aracılığı ile kamu kurumlarına devredilmiştir.

30 il özel idaresi, (Ordu ili dahil) 1640⁷⁰ belde belediyesi (Türkiye belediyelerinin %53'ü) ve 16.082 köy (Türkiye köylerinin %47'si) kapatılmıştır (Keleş, 2016, s. 24). Büyükşehir sınırları içindeki belde belediyeleri mahalleleri ile birlikte, köyler de bağlı oldukları ilçelere mahalle olarak katılmıştır. Hem mevcut büyükşehir ve ilçe belediyeleri hem yeni büyükşehirler ve bağlı ilçe belediyelerinin genişleyen sınırları nedeniyle ödeneklerinde artışa gidilmiştir. Orman köyleri ve köylüsü için var olan ayrıcalık ve sorumluluklar mahalleye dönüşse de devam edecektir. 4342 sayılı Mera Kanunu hükümlerince mahalle olan köylerdeki mera, kışlak,

⁷⁰ 2012 yılında Ordu ilinde 49 belde belediyesi vardır. (YSK, 2010 Halk Oylaması Sonuçları)

yaylaklardaki mahalle ve hak sahiplerinin hakları korunmuş ve yararlanma süreci devam edecektir.

Yeni mahalle sakinlerini bir süre de olsa rahatlatacak ve geçiş sürecini yumuşatacak bir düzenleme ise 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre alınacak vergi, harç ve katılım paylarının 5 yıl süre ile alınmayacak olması ve içme ve kullanım suları ile ilgili olarak 5 yıl süre zarfında geçerli tarife, en düşük tarifinin %25'ini geçmemesi düzenlemesidir.

İstanbul ve Kocaeli illeri hariç yeni mahallelere altyapı yatırımı yapılabilmesi için belediye ve bağlı idarelerinin bütçelerinin %10'unu, 10 yıl boyunca ayırma ve kullanma zorunluluğu önemli bir tedbir olarak ifade edilmektedir. Yeni düzenlemede yol, kanalizasyon ile su tesislerinin harcamalarına katılım paylarının mükelleflerden alınabilmesi de belediye meclis kararına bağlıdır.

Ayrıca genel bütçeye ait vergi gelirlerinin tahsilat toplamının %1,5'u büyükşehir olmayan belediyelere, %4,5'i büyükşehir ilçe belediyelerine ve %0,5'i de il özel idarelerine ayrılacağına ilişkin bir düzenleme de Kanun kapsamında yapılmıştır. Büyükşehir belediye sınırı içinde toplanan genel bütçe vergi gelir tahsilatının %6'si ile bu genel bütçe vergi gelir tahsilatının toplamının üzerinden, büyükşehir ilçe belediyeleri için ayrılan payın %30'unun da büyükşehir belediye payı olacağına dair düzenleme yapılmıştır.

%6'lık büyükşehir belediye payı ile ilgili olarak bu payın %60'ı direkt büyükşehir belediye kasasına giderken, %40'lık oranın %70'i nüfusa, %30'u da yüz ölçüm büyüklüğüne göre büyükşehir belediyeleri arasında pay edilmektedir. Büyükşehir ilçe belediyelerinde ise büyükşehir ile ilçe belediyesi payının %90'ı ilçelerin nüfusuna, %10'u da ilçe yüz ölçüm büyüklüklerine göre pay edilmektedir. Hesaplanan payın %30'ü büyükşehir belediyesine ayrıldıktan sonra kalan %70'lik pay büyükşehir ilçe belediyesi hesabına İLBANK A.Ş. tarafından aktarılmaktadır.

Düzenlemede nüfusu 10 binin altındaki belediyelerin kullanımı için denkleştirme ödeneği konulması işlemi düzenlenmiştir. Denkleştirme ödeneğinin yarısının proje karşılığında aktarılacak üzere İçişleri Bakanlığına devredilmesi, belediyeleri proje yapmaya teşvik anlamına gelmektedir. İLBANK A.Ş. hesabına aktarılan %50 denkleştirme ödeneğinin ise %65'i eşit şekilde, %35'i de nüfus büyüklüğüne göre pay edilmektedir.

Diğer bazı düzenlemelerden biri ise; Ulaşım ve koordinasyon Merkezleri (UKOME) ile ilgilidir. Düzenleme ulaşım ile ilgili konularda, geçmişte oy hakkı olmadığı halde görüşleri alınmak üzere toplantılara katılan kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşları temsilcilerinin, artık üye

olarak katılmalarına olanak sağlamaktadır. Büyükşehir belediyeleri çatısı altındaki bazı varlık ve kaynakların yarışma-rekabet koşulları oluşturulmadan üçüncü gerçek/tüzel kişilere ihale olmaksızın kiralama yetkisi de kaldırılmıştır. İmar mevzuatına göre tahsilattan doğan otopark gelirlerinin büyükşehir belediyelerine devri öngörülmüşken, bu gelirlerin sadece otopark inşası için kullanımı öngörülmektedir.

Geçmişte amatör spor kulüplerine sadece aynı yardıma izin verilirken, artık nakdi yardım yapılmasının da önü açılmıştır. Sporculara verilen ödül sistemi ise uluslararası nitelikte başarı sahibi sporcular ile teknik antrenör, yöneticilere de ödül verilebilecektir. Kamu yararına faaliyet gösteren ve Bakanlar kurulunca vergi muafiyeti bulunan vakıflar dışında kalan dernek ve vakıflara belediye bütçelerinden yardım yapılabilmesi bu düzenlemeyle engellenmektedir.

Tüzel kişiliği kapatılarak mahalleye dönüştürülen köylerde bulunan mevcut yapı stokunun ruhsatlandırılması işlemleri düzenlenmiş, vatandaşlara sunulan belediye hizmetleri karşılığı alınan ücret, harç, indirim ya da muafiyetlere gidilmiştir. Kapatılan yerel birimlerin mahkeme sürecinde bulunan iş ve işlemlerle ilgili taraf durumlarında da düzenlemeler getirilirken uzun vadeli borçlanmalarla, taşınmazların satışlarına ilişkin işlem tahsisleri de sınırlandırılmıştır.

Yeni kurulan ilçelerin teşkilatı, personeli, kadrosu ve ödenekleri ile ilgili de düzenlemeler yapılmıştır. Tüzel kişiliği kapatılan köylerde görevli “geçici ya da gönüllü köy koruyucularının” görevleri ve görev yerleri değiştirilmemiş aynen devam etmektedir.

Bir diğer önemli düzenleme ise kırsal alan ile ilgili olup hem büyükşehir hem de ilçe belediyelerinin kırsal alana yeteri kadar hizmet götürebilmesini garanti altına almak için 10 yıl süre ile bütçelerine ödenek koymaları gerekliliğidir.

Kanunla düzenlenen katılım payları da dikkat çekicidir. “Yol Harcamalarına Katılma Payı”, “Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı” ve “Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı” düzenlemeleri meclis kararı ile uygulanmaktadır.

Büyükşehir ilçe belediyesi statüsü kazanan belediyeler tarafından yürütülmekte olan su, kanalizasyon, ulaşım, yolcu ve yük terminal hizmetleri, katı atık depolama ve bertarafı, toptancı halleri, mezarlık, mezbaha ve itfaiye gibi hizmetlerle ilgili personeller, taşınır-taşınmaz mallar ile bu hizmetlere ilişkin her türlü yatırım, borç ve alacaklar büyükşehir belediyesine devredilmiştir.

Tüzel kişiliği kaldırılan köy ve belediyelerin mahkemelerde devam eden davalarında dahil oldukları ilçe belediyeleri taraf olmuştur. Ulusal Adres Bilgi Sistemi’nde kaydı bulunan konut,

imar planı gerektirmeyen ve entegre tesis olmayan tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılan yapılar ile bölgede oturan vatandaşların ihtiyacını karşılayan bakkal, manav, fırın, berber, kahve, kooperatif binası ve lokanta gibi işletmelere ilişkin yapılan bağlı olunan belediye tarafından ruhsatlandırılmış sayılmıştır.

Nihai olarak tasarıda yerel nitelik taşıyan kamu hizmetlerinin sürdürülmesi imkânsız hale gelen bazı illerde, artan vatandaş beklentilerine karşı vatandaş memnuniyetini sağlayabilecek nitelikte ve uygun ölçekte, etkin ve etkili hizmet sunma yetisine sahip yerel yönetim birimleri yaratmak için bu düzenlemenin yapıldığı ifade edilmektedir.

30 ilde tüzel kişiliği kalkması öngörülen mahalli idare birimlerinin 31 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri ile tüzel kişilikleri kalkmış ve Kanun yürürlüğe girmiştir.

2.3.5. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Kurulması

Cumhuriyet'in ilanını müteakiben 20 Nisan 1924 Anayasası'ndan hemen önce çıkarılan 18 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu Türkiye'de yerel yönetimler alanında çıkarılan ilk kanundur. Kanunun birinci maddesinde köy, kasaba ve şehirler nüfuslarına göre sınıflandırılmış, farklı statülere göre farklı yönetimlerden bahsetmiştir (Şahin Y. , 2014, s. 159). Tüm belediye yönetimlerini aynı sistemde ele alan 1930 tarihinde çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu, ilk belediye kanun düzenlemesidir. Bu Kanunda belediyelerin nüfus kriteri dikkate alınmamış, 2000'i geçen belediyelerle nüfusu milyona ulaşan büyük şehir yönetimleri aynı kanuna tabi tutulmuştur. İstisnai olarak İstanbul ve Ankara'da belediye başkanlığı ve il özel idaresi birleştirilerek (1580 sayılı Kanun 8. Fası) belediye başkanlığı görevi valiye verilmiştir.⁷¹

Büyükşehir belediye yönetimlerinin kurulması, 1950'li yıllardan sonra büyükşehirlerdeki artan kentleşme, sanayi, ulaşım, iletişimin gelişimine bağlı olarak kentlerin yoğun göç almasına bağlı olarak kentlerin kapasitelerinin yetersiz kalmasıyla gündeme gelmiştir. Yoğun göçle kent çeperlerinde gecekondular yapılmış, belediye mücavir alanı dışındaki irili ufaklı alanlar işgal edilmiş, hem de belediye denetim alanı dışına çıkmıştır. Zaman içinde bu göçlerle oluşan denetimsiz yerleşim alanları arasındaki koordinasyon, imar planlarının hazırlanması ihtiyacını doğurmuştur. Keleş de kentin sınırlarına aşan hizmetlerin planlanmasında, sunulmasında ancak büyükşehir yönetimlerinin başarılı olabileceğini belirtmektedir (Keleş, 2012, s. 304). Hızlı nüfus artışı ve kentleşme sürecine bağlı sorunlar baş gösterirken, büyükşehirler siyasi partiler tarafından oy depoları olarak görülmeye başlanmış ve büyükşehir yönetimlerinin önemi bu bakış açısıyla daha da artmıştır (Kavruk, 2002, s. 197). Süreç içinde mevcut belediye

⁷¹ <https://www.ankara.bel.tr/kurumsal/tarihce> (Erişim Tarihi: 23.02.20023)

yönetimleri hizmet sunumunda yetersiz kalmış ve bütüncül bakış açısı gerektiren yeni bir yönetim modeline ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır (Kavruk, 2002, s. 192-193) .

1961 Anayasası'nın 116. maddesinde yerel yönetimlerin karar organlarının, seçimle iş başına gelmesi hükmü getirilmiştir. Bu hüküm karar organı olmayan belediye başkanını kapsamasa da nadiren bu yetki kullanılmıştır. 1961 Anayasası büyükşehir yönetimleri kurmaya elverişli değildir, bu yüzden koordinasyon gerektiren işleri belediyeler birlik kurma yolu ile yürütmeye çalışmıştır (Keleş, 2012, s. 446). Bu konuda eksiklikleri gidermeye yönelik 1960'lı yıllarda "Nazım Plan Büroları" kurulurken, "*İmar konusunda bir bütünlük sağlamak ve kentlerin sorunlarını metropoliten kuruluşlar yoluyla çözmek*" amacıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığına bağlı "İmar Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur (Görmez, 1997, s. 135). 1980 Askeri Darbesi sonucunda Milli Güvenlik Konseyi (MGK) 11 Aralık 1980'de büyükşehirlerin yakın çevresindeki küçük ölçekli yerel birimlerin tüzel kişiliğini kaldırarak bu yerleşim yerlerini büyük belediyelere dahil etmiştir. MGK'nın bu karar şu şekildedir⁷²:

"Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı ve köyden kente göçün sonucu olarak büyük kentlerimizin yakınlarında teşekkül etmiş olan belediyeler; aydınlatma, su, kanalizasyon ve ulaştırma gibi hizmetlerin yeterli bir şekilde halka götürülememesine ve kontrolün aksamasına neden olmaktadır. Büyük kentlerin çevresinde teşekkül etmiş olan bu durumdaki belediyelerin Sıkıyönetim Komutanlıklarının koordinesinde ve onların emredebekleri şekilde ana belediyelere bağlanması bir plan dâhilinde ve en kısa zamanda sağlanacaktır".

Bu karar sonucunda 26 ilde 147 belediye ve 176 köy yönetiminin tüzel kişiliği kaldırılmışsa da sonradan 93 belediye ve 99 köy tüzel kişiliği geri verilmiştir. 1981 yılında 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun yasalaşmış ve kanun uyarınca 300.000'den fazla nüfusa sahip belediyeler, civarlarındaki belediyelerin ve köylerin tüzel kişilikleri de kaldırılarak merkezde bulunan ana kent belediyelerine katılmışlardır. Bu kanun toplam 8 ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Eskişehir) uygulanmıştır (Güler, 1987, s. 130-131). Kanunla toplam 145 ana belediye oluşturulmuştur (Görmez & Yaylı, 2015, s. 57).

Kanunun uygulanma gerekçesinde "*Enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbirleriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak*" (2561 sayılı Kanun Madde 1) amacı dile getirilmiştir. Bu düzenlemelerin büyükşehir yönetim

⁷² 11 Aralık 1980 tarih ve 17187 sayılı MGK Kararı: Karar No:34, s.11, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17187.pdf> (Erişim Tarihi: 24.02. 2023)

sorunlarını çözme gücünün olmadığı kısa zaman sonra anlaşılmıştır (Eryılmaz, 2013, s. 198). Güler de bu düzenlemelerin demokratik nitelikleri artırma amacı taşımadığını belirtmektedir (Güler, 1987, s. 131).

1981 yılında 2560 sayılı Kanunla⁷³ İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ) kurulmuştur. İSKİ metropoliten alanlarda özerk ve tüzel kişiliğe sahip özel amaçlı kuruluşların kurulmasının ilk örneğidir. Kurulduktan üç yıl sonra İSKİ Kanunla⁷⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlanmış ve 3305 sayılı Kanunla⁷⁵ da İSKİ Kuruluş Kanunu'nun diğer büyükşehir belediyelerinde uygulanacağı hükmü getirilmiştir.

1982 Anayasasının 127. Maddesine “*Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.*” hükmü getirilerek, büyükşehir belediyelerinin kurulabilmesinin önü açılmıştır. 1984 yılında 3030 sayılı Kanun çıkartılarak Ankara, İstanbul ve İzmir'de il büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur. Çeşitli yıllarda yapılan düzenlemelerle büyükşehir sayısı artmış ve en son 6360 sayılı Kanun ile 30'a yükselmiştir.

Tablo 13. Yıllara Göre Büyükşehir Belediyesi Olan İller

Kanunların Çıktığı Yıl	Kanunun Sayısı	Kanunun Kapsadığı İller
1984	3030 sayılı Kanun	Ankara- İstanbul-İzmir
1986 (2 yıl)	3306 sayılı Kanun	Adana
1987 (1 yıl)	3361-3398-3399 sayılı Kanun	Bursa-Gaziantep-Konya
1988 (1 yıl)	3508 sayılı Kanun	Kayseri
1993 (5 yıl)	504 sayılı KHK	Antalya- Diyarbakır- Erzurum- Eskişehir- Kocaeli- Mersin- Samsun
2000 (7 yıl)	593 sayılı KHK	Sakarya
2014 (14 yıl)	6360 sayılı Kanun- 6447 Sayılı Kanun	Aydın-Balıkesir- Denizli- Hatay- Malatya- Manisa- Kahramanmaraş- Mardin- Muğla- Ordu- Tekirdağ- Trabzon- Şanlıurfa- Van

Yukarıdaki tabloda yıllara göre hangi ilin büyükşehir olduğu yer almaktadır. 1984 yılından itibaren birkaç yıl ara ile büyükşehir yapılan il sayısı artmış mevcut kalabalık kentler büyükşehre dönüştürülmüştür. 1993 yılından 7 yıl sonra 2000'de sadece Sakarya bu listeye eklenmiştir. Sakarya göz ardı edildiğinde 1993'den 21 yıl sonra yeniden büyük bir genişleme 2014 yılında söz konusudur. 1993'te 7 il büyükşehir olurken 2014'de 14 il büyükşehir olmuştur.

⁷³ İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.

⁷⁴ İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2560.pdf>

⁷⁵ 2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve görevleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna İki Ek Madde ile Bir Ek Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun.

Bu düzenlemenin uzun yıllar bu şekilde kalacağı ve büyükşehir belediye sayısının artmayacağı, muhtemel gelişecek ve bölgelerde göç alan illerin tamamının büyükşehir yapıldığı görülmektedir.

Diğer bir bakış açısıyla aşağıdaki tabloda 30 büyükşehirin NUTS1 bölge dağılımına bakıldığında, 12 bölgede de büyükşehir belediyesi olduğu görülmektedir. Batı Anadolu, Akdeniz, Doğu Marmara ve Ege Bölgelerinin büyük bir çoğunluğunun büyükşehir nüfusu içinde yer aldığı görülürken, Batı Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu ve Orta Anadolu Bölgelerinde ise büyükşehir nüfusunun %30'lar seviyesinde olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusunun %21,8'inin büyükşehir nüfusu içinde olmadığı görülürken, bölgeler arasında büyükşehir içinde olmayan nüfus oldukça farklılık göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında bölgeler arasında büyükşehir nüfusu olup olmama açısından önemli bir eşitsizlik olduğu görülmektedir.

Tablo 14. NUTS1 Bölgelere Göre Büyükşehir Belediye Nüfusları

NUTS1 Bölgeler	2022 Nüfus Toplamı	Büyükşehirler	Büyükşehir Toplam Nüfusu	Bölge Nüfus- Büyükşehir Nüfus	
				Fark Nüfus	Fark Nüfus Yüzde (%)
Akdeniz	11 020 550	Adana, Antalya, Hatay, Kahramanmaraş, Mersin	9 742 021	1 278 529	11,6%
Batı Anadolu	8 339 470	Ankara, Konya	8 078 632	260 838	3,1%
Batı Karadeniz	4 665 938	Samsun	1 368 488	3 297 450	70,7%
Batı Marmara	3 743 485	Balıkesir, Tekirdağ	2 400 041	1 343 444	35,9%
Doğu Karadeniz	2 690 038	Ordu, Trabzon	1 581 213	1 108 825	41,2%
Doğu Marmara	8 511 450	Bursa, Eskişehir, Kocaeli, Sakarya	7 260 489	1 250 961	14,7%
Ege	10 886 803	Aydın, Denizli, İzmir, Manisa, Muğla	9 183 093	1 703 710	15,6%
Güneydoğu Anadolu	9 305 910	Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa	6 999 415	2 306 495	24,8%
İstanbul	15 907 951	İstanbul	15 907 951	0	0,0%
Kuzeydoğu Anadolu	2 154 748	Erzurum	749 754	1 404 994	65,2%
Orta Anadolu	4 124 939	Kayseri	1 441 523	2 683 416	65,1%
Orta Doğu Anadolu	3 928 271	Malatya, Van	1 941 329	1 986 942	50,6%
Toplam	85 279 553		66 653 949	18 625 604	21,8%

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,279%20bin%20553%20ki%C5%9Fiyeye%20ula%C5%9Ft%C4%B1>. (Erişim Tarihi: 23.05.2023)

2.3.5.1. Büyükşehir Belediye Yönetiminin Kurulması ve Organları

Büyükşehir belediyesinin organları büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanından oluşur. Büyükşehir belediye başkanı, il mülki sınırları

içinde kayıtlı bulunan seçmenler tarafından doğrudan seçilen, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin de temsilcisidir.

Belediye başkanı belediye teşkilatını sevk ve idare ederek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Belediyenin stratejik plan çerçevesinde yönetimi, yeni stratejiler hazırlanması, bütçenin hazırlanması, uygulanması ve kullanması görevleri arasındadır. Belediye başkanı belediye faaliyetlerini, performans kriterleri belirleyerek takip ve izlenmesini sağlamak ve ilgili raporları belediye meclisine sunmakla yükümlüdür.

3030 sayılı ilk Büyükşehir Belediye Kanununda büyükşehir belediyelerinin “*belediye sınırları içinde, merkez ilçe dahil, birden fazla ilçe bulunan şehirler*” ve ilçe belediyelerini ise “*büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyeleri*” şeklinde tanımlayarak belediyelerde nüfus şartı aramadığı gibi büyükşehir ve ilçe belediyeleri olmak üzere iki kademeli bir yapıdan söz etmektedir (Çınar, Çiner, & Zengin, 2009, s. 50). Keleş’e göre de Türkiye federatif büyükşehir yönetimini benimsemektedir (Keleş, 2012, s. 242).

Büyükşehir belediye meclisi de bu iki kademeli yapının izdüşümü biçiminde oluşmaktadır. Büyükşehir ve ilçe belediye başkanları bu meclisi doğal üyesi, diğer meclis üyeleri ise 2972 sayılı Kanunun⁷⁶ 6 ve 24. maddelerine göre seçilmektedir. Buna göre büyükşehir belediyesi içinde yer alan ilçe belediyeleri meclisinden, büyükşehir belediye meclisine gönderilecek meclis üyesi sayısı, her bir ilçenin nüfusuna göre hesaplanmaktadır. Yani doğrudan seçim değil ilçe belediye meclis üyelerinin 1/5’inin büyükşehir belediye meclisinde temsil edilmesine dayalı bir sistemdir. Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyelerinin karar organıdır. Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanı başkanlığında ve kendisinin belediye meclisi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye, bir genel sekreter, bir mali hizmetler daire başkanı olmak koşuluyla, diğer dairelerden de başkanın belirleyeceği toplam beş daire başkanıyla birlikte toplam 11 kişiden oluşmaktadır (1+5+5). Genel sekreter belediye başkanının katılmadığı toplantılarda başkanlık etme hakkı vardır.

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyelerinin karar organıdır. Bu karar organı ilçe belediyelerinden gelen meclis üyeleri ve doğal üye olan belediye başkanlarından oluşmaktadır. Bu yüzden ilçe belediye meclis üyelerinin sayısının nasıl belirlendiğine bakılacak olursa burada temel kriter nüfustur.

⁷⁶ Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanun.

Aşağıdaki tablodan da görüldüğü üzere Ankara Çankaya’da bir meclis üyesi ilçesinde yaşayan 20946 kişiyi temsil ederken Evren’de 328 kişiyi temsil etmektedir. Benzer şekilde Çankaya ilçesinden giden bir büyükşehir belediye meclis üyesi ilçesindeki yaklaşık 104.728 kişiyi temsil ederken, Evren’den giden bir meclis üyesi de 2952 kişiyi temsil etmektedir.

Tablo 15. Ankara İli İlçelere Göre Büyükşehir Meclis Üyelerinin Dağılımı

SN	İlçe Adı	2022 Yılı İlçe Toplam Nüfus	Meclis Üyesi Sayısı	Bir Meclis Üyesinin İlçede Temsil Ettiği Nüfus	İlçeden Giden Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi Sayısı (1/5)	Bir Büyükşehir Belediye Meclis Üyesinin İlçesinde Temsil Ettiği Nüfus
1	Çankaya	942.553	45	20.946	9	104728
2	Keçiören	939.279	45	20.873	9	104364
3	Yenimahalle	704.652	45	15.659	9	78295
4	Mamak	687.535	45	15.279	9	76393
5	Etimesgut	614.891	45	13.664	9	68321
6	Sincan	572.609	45	12.725	9	63623
7	Altındağ	413.994	37	11.189	7	59142
8	Pursaklar	162.389	31	5.238	6	27065
9	Gölbaşı	150.047	31	4.840	6	25008
10	Polatlı	128.378	31	4.141	6	21396
11	Çubuk	95.449	25	3.818	5	19090
12	Kahramankazan	59.123	25	2.365	5	11825
13	Beypazarı	48.357	15	3.224	3	16119
14	Elmadağ	44.379	15	2.959	3	14793
15	Akyurt	40.625	15	2.708	3	13542
16	Şereflikoçhisar	33.140	15	2.209	3	11047
17	Kızılcahamam	26.872	15	1.791	3	8957
18	Nallıhan	26.553	15	1.770	3	8851
19	Haymana	26.016	15	1.734	3	8672
20	Bala	20.521	15	1.368	3	6840
21	Ayaş	12.998	11	1.182	2	6499
22	Kalecik	12.794	11	1.163	2	6397
23	Çamlıdere	8.100	9	900	1	8100
24	Güdül	8.079	9	898	1	8079
25	Evren	2.952	9	328	1	2952
	Toplam	5.782.285	619		120	

Arıkboğa’ya göre de mevzuat kapsamında kullanılan yöntem coğrafi ve siyasi temsilde adaletsizliklere neden olmaktadır. Bu yöntem küçük nüfusa sahip ilçe belediyelerinin daha yüksek oranda temsil edilmesini sağlarken BŞB meclislerinin bütünü görmesini engellemektedir (Arıkboğa, 2007). BŞB Meclisinin toplam sayısını belirleyecek olan belediye nüfusları ile o büyükşehirde bulunan ilçe sayısıdır. BŞ ilçe belediyesi nüfuslarında bir ölçüt olmaması

nedeniyle bir meclis üyesinin temsil ettiği nüfus da farklılık gösterecektir. Arıkboğa buna örnek olarak Adana ve Erzurum ilerini göstermektedir. 1milyon 130 bin nüfuslu Adana'yı 18 meclis üyesi ve 361 bin nüfuslu Erzurum'u 24 meclisi üyesi temsil etmektedir (Arıkboğa, 2007, s. 2). Toplam belediye sayısının toplam nüfustan daha belirleyici bir etkisi vardır. Üyelerin tamamının ilçe belediyesinden gelmesinden kaynaklanan sorunlar da vardır. Birinci sorun meclis üyelerinin çift kimlikli olması (Keleş, 2012, s. 268), ikinci sorun ise ilçelerin nüfusları arasındaki büyük farklılıktır.

2.3.5.2. Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetkileri ve Mali Yapısı

6360 sayılı Kanun, mahalleye dönüşen köylerde, geleneksel ve kültürel nitelik taşıyan yerleşim alanlarında mevcut mimariye uygun yapılaşma sağlanabilmesi için hem büyükşehre hem de ilçe belediyesine sorumluluk yüklemiştir. Kanun'da ilçe belediyeleri ya da belediyelerin talep etmesi halinde büyükşehir belediyesi, tüzel kişiliği kaldırılan yerlerde ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı çerçevesinde, yörenin özelliklerine uygun mimari proje yapar ya da yaptırır denilmektedir. Bu hüküm çerçevesinde mühendislik projelerinin yapılması, yaptırılması, denetimi, onaylama görev ve yetkileri büyükşehir ilçe belediyelerine aittir.

Büyükşehir sınırları içinde “6360 sayılı Kanun ile ilçeye bağlanan ve köyden mahalleye dönüşmüş mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar ile bu mahalleleri birbirine bağlayan yolların sorumluluğunun büyükşehir belediyesinde düzenlenmiştir”⁷⁷ denilmektedir. Bu yolların yapımı, yaptırılması, bakımı, onarımı, temizliği ve karla mücadele faaliyetleri büyükşehir belediyesinin sorumluluğundadır⁷⁸. Bu yollar dışında kalan yollar büyükşehir ilçe belediyesi sorumluluğunda olup, “belediyelerin şehir içi yol yapımıyla ilgili genel yetkisine istinaden; mahalle bağları ve tarlaları ile mahalle merkezleri arasındaki yollar ile aynı mahallenin bağlarını ve tarlalarını birbirine bağlayan yolların sorumluluğunun ilçe belediyesinde bulunduğu” da düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle kilometrelerce uzaklıktaki mahallelere hizmet götürmesi beklenen büyükşehir ve ilçe belediyesinin ne kadar verimlilik esası gözetilebileceği tartışmalıdır.

Büyükşehir belediyelerinin eski köy, yeni mahallelerde tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her tür faaliyeti ve hizmeti verebileceği düzenlenirken, bu hizmetler kapsamında kalan yolların yapımı, bakımı, onarımını üstelenebileceği de belirtilmektedir. Büyükşehir alanlarında

⁷⁷ YYG, 17.06.2020, Büyükşehir İçindeki Yolların Sorumluluğu, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/yereyoneitimler/icerikler/yollarin-sorumlulugu-20200717082357.pdf> (Erişim Tarihi: 28.02.2023)

⁷⁸ 6360 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile değişik 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinin 1. fıkrasının (g) bendi.

koordinasyon görevi büyükşehir belediyelerine verilirken, hizmet ve koordinasyon yönünden herhangi uyumsuzluk çıkması halinde büyükşehir belediye meclislerinin düzenleyici ve yönlendirici kararlar alabileceği ve bu kararları uygulayabileceği düzenlenmiştir.

6360 sayılı Kanun mabetlerin yapımı, bakım onarımı ve gerekli malzeme desteğinin yapılmasıyla ilgili çeşitli hizmetler konusunda büyükşehir ve diğer belediyeleri yetkilendirmiştir. Bunun dışında mabetlerle ilgili olarak belediye meclisinden karar alınması koşuluyla indirimli ya da ücretsiz içme ve kullanma suyu verilebileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır⁷⁹.

Geçmişte büyükşehir belediyelerinin yetkisinde olan afet riski taşıyan ve can ve mal güvenliği açısından tehlike yaratan binaların tahliyesi, yıkımı gibi görevler, büyükşehir ilçe belediyelerine devredilmiştir. İlçe belediyelerinin bu konuda herhangi bir taleplerinin olması durumunda ise büyükşehir belediyelerini her türlü desteği sağlamakla yükümlü tutmuştur⁸⁰.

6360 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle, belediyeleri elektronik haberleşme istasyonlarının kurulmasına yönelik yer seçim belgesi vermekle yükümlü tutarken, ücret alma konusunda da büyükşehir belediyelerini yükümlü tutmuştur. Bu ücret tutarı ise Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından belirlenmektedir⁸¹.

Bir diğer düzenleme ise büyükşehir belediyeleri belediye meclis kararı olmak koşuluyla, kendilerine ait görev ve sorumluluk alanlarında olmak koşuluyla, kurum ve kuruluşlarla ortak faaliyette bulunabilecek, bu kurumlara gerekli hizmetlerin yerine getirilmesi hususunda yardımcı olabileceklerdir. Kamu kurumu niteliği taşıyan ve kamu yararına faaliyet gösteren dernekler, vakıflar, meslek odaları gibi kurumlara ortak hizmet projeleri gerçekleştirmeleri ise en üst mülki amir iznine bağlanmıştır⁸². Bu düzenleme geçmiş düzlemeye göre ortak proje yürütebilecek kurum sayısını arttırsa da merkezin vesayet alanı genişletilmiş ve izin gerekliliği getirilmiştir⁸³.

⁷⁹ Bkz. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinin 1. fıkrasının (n) bendi ve 3. fıkrasının (d) bendi; 6360 sayılı Kanunun 17. maddesi ile değişik 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi.

⁸⁰ 6360 sayılı Kanunun 7. maddesi ile değişik 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 1. fıkrasının (z) ve 3. fıkrasının (f) bendi.

⁸¹ Bkz. 6360 sayılı Kanunun 18. maddesi ile değişik 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrasının (r) bendi ve aynı maddenin 2. fıkrası.

⁸² 6360 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik Belediye Kanunu'nun 75. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi.

⁸³ Bkz. 6360 sayılı Kanunun 13. maddesi.

⁸³ 6360 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik Belediye Kanunu'nun 75. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi. Bkz. 6360 sayılı Kanunun 13. maddesi.

6360 sayılı Kanununun 13. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte büyükşehir belediyelerinin var olan koordinasyon yetkisi daha da açık hale getirilerek genişletilmiştir. 6360 sayılı Kanunun 17. maddesiyle büyükşehir belediyelerin ve nüfusu 50 bin üzerindeki diğer belediyelerin de kadın ve çocuklara yönelik koruma evi açabileceği hükme bağlanmıştır. Geçmiş mevzuatta nüfus kriteri 100 bin üzeriyken, büyükşehir belediyesi dışındaki diğer belediyelerle ilgili düzenleme bulunmamaktadır.

Belediye gelirleri; mal ve hizmet bedeli karşılığında vatandaştan tahsil edilen gelirler⁸⁴, vergi ve harçlardan elde edilen gelirler⁸⁵, merkezi yönetim bütçesinden aktarılan pay ve hazine yardımları⁸⁶ ile bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun uyarınca ayrılan paylar mahalli idarelerin gelir kaynağının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. 5779 sayılı Kanununun 2. maddesinin 2. Fıkrasında, 6360 sayılı Kanununun 25. maddesi değiştirilerek, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının;

- % 1,50'si büyükşehir dışındaki belediyelere (geçmişteki oran %2,85),
- %4,50'si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine (geçmişteki oran %2,5) ve
- % 0,5'i il özel idarelerine (geçmişteki oran %1,15) ayrılacağını düzenlemiştir.

Bu oranlardan görüldüğü üzere büyükşehir ilçe belediyelerinin payları arttırılmış, il özel idarelerini payı azaltılmıştır. Bu durum il özel idarelerinin sayısal ve nüfus olarak azalmasına bağlanabilir.

Büyükşehir belediyelerine ise;

- Genel bütçe vergi gelirlerinin %6'sı (geçmişteki oran %5)⁸⁷,
- Büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payın %30'u aktarılmaktadır⁸⁸.
- Büyükşehir ilçe belediye paylarının hesaplanmasında %90 nüfus, %10 ise yüz ölçüm belirleyicidir. 6360 sayılı Kanun öncesinde bu payın bütünü, belediyeler arasında nüfusa orantılı olarak dağıtılmaktadır.
- Büyükşehir belediyelerine aktarılan %6 payın %60'ı doğrudan büyükşehir belediyesi hesabına aktarılırken, %40'luk kalan oranın %70'i nüfus, %30'u yüz ölçüm

⁸⁴ 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.

⁸⁵ 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 5957 sayılı Toptancı Hali Kanunu.

⁸⁶ 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.

⁸⁷ 6360 sayılı Kanun'un 25. maddesi ile değişik 5779 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 3. fıkrası.

⁸⁸ İstisna olarak 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi olup bunlar da genel olarak benzin, motorin, LPG gibi yakıtlardır (Muratoğlu, 2015, s. 89).

büyüklüğüne göre büyükşehir belediyeleri arasında pay edilmektedir. Geçmişte bu oranların dağılımı %70'e %30 biçimindedir.

- Büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılan %1,5'luk payın %80'i nüfusa, %20'si ise gelişmişlik endeksine göre en düşük gelişmişten en yüksek gelişmiş olana doğru eşit nüfus içerecek biçimde dağıtılmaktadır (Muratoğlu, 2015, s. 88).
 - Gelişmişlik endeksi %23'i 1. gruba,
 - %21'i 2. gruba,
 - %20'si 3. gruba,
 - %19'u 4.gruba,
 - %17'si ise 5. gruba tahsil edilmektedir.

6360 sayılı Kanunla genel bütçe ve vergi gelirleri (GBVG) payının toplam miktarı olan %6,5 oranında değişiklik yapılmamıştır.

Mevzuat	Pay Oranı
1948- 5237 Sayılı Kanun	Belediyeler için %5
1981-2380 Sayılı Kanun	Belediyeler için %5, İl Özel İdareleri için %1
1984-3004 Sayılı Kanun	Belediyeler için %10,30, İl Özel İdareleri için %2,30
1985-3239 Sayılı Kanun	Belediyeler için %9,25, İl Özel İdareleri için %1,70
1994-3986 Sayılı Kanun	Belediyeler için %7,55, İl Özel İdareleri için bir değişiklik yapılmıyor.
2008-5779 Sayılı Kanun	Büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyeler için %2,85, Büyükşehir İlçe Belediyeleri için %2,50 ve il özel idareleri için %1,15.
2012-6360 Sayılı Kanun	Büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyeler için, %1,50, büyükşehir ilçe belediyeleri için, %4,50 ve il özel idareleri için %0,50.

Şekil 4. Yıllara Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar

Kaynak: (Yılmaz & Berber, 2020, s. 679)

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere 1984 yılından sonra belediyeler %10, il özel idaresi %2,3 oranlarından daha düşüğe geçmiştir.

Ayrıca Kanunla 5779 sayılı Kanununun 5. maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Bu fıkroda “büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirleri üzerinden aldıkları payların bir önceki yılın aynı ayında tahakkuk eden tutara göre en çok yüzde yirmi artış gösterebilir” denilmektedir.

6360 sayılı Kanununun 27. maddesiyle değişen denkleştirme ödeneğinin payları, nüfusu 10 bine kadar olan belediyelere tahsis edilmektedir. Bu ödeneğin %65'i belediyelere eşit şekilde pay edilirken %35'i nüfusa göre pay edilmektedir. Otopark gelirleriyle ilgili yapılan düzenlemeye göre de ilçe belediyelerinin tahsil ettiği otopark gelirlerinin 45 gün içinde büyükşehir belediyesine aktarılması düzenlenmiştir. 6360 sayılı Kanununun 28. maddesinde ise yol harcama paylarına katılım hükmü düzenlenmiştir. Harcama katılım payları yol, kanalizasyon, su tesisi paylarıdır.

Belediyelere merkezi yönetimden bütçe ayrılmasının dayanağı Anayasa'nın 127. maddesindeki *"mahalli idarelere görevleriyle orantılı gelir kaynağı sağlanır"* hükmünden gelmektedir. Ayrıca AYYÖŞ'nda da *"yerel makamların mali kaynaklarının bir bölümü oranlarını kanun i sınırlar içinde kendilerinin belirleyebilecekleri vergi ve harçlardan sağlanacaktır."* denilmektedir. Anayasa'nın 73. maddesinde de belirtildiği gibi *"vergi, resim, harç vb. mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır"* hükmü bulunmaktadır. 6360 sayılı Kanunla görülmektedir ki özellikle ilçe belediyelerinin hizmet alanının ilçe mülki sınıra genişletilmesi nedeniyle pay dağıtımında yüz ölçüm de kriter olarak dikkate alınmaya başlamıştır.

Tüm bu düzenlemelerin sonucunda 6360 sayılı Kanun sonrasında belediye öz gelirlerinde⁸⁹ artış tespit edilmektedir. Bu artışın sebebi Kanunla ulaşım hizmetlerine, katılım paylarına ve çevre temizlik vergisine yapılan düzenlemeler gösterilebilir. Kanunla genişleyen sınırlar mükellef sayısını da arttırmıştır ancak 2464 sayılı Kanuna göre alınan vergilerin 2022 yılına kadar yeni bağlanan yerleşim yerlerindeki muafiyeti sürdürülmüştür⁹⁰. Bu istisna durum da belediye öz gelirlerindeki artışın tam olarak hesaplanamamasına neden olabilmektedir. Kanunla yapılan düzenleme sonucunda artan öz gelirlere rağmen genel bütçe vergi gelirleri (GBVG) paylarının, toplam bütçe geliri içindeki gelirden fazla olması, mali açıdan belediyelerin merkezi yönetime bağımlılığının sürdüğü sonucuna ulaşılabilir (Yılmaz & Berber, 2020, s. 696-697).

Büyükşehir belediyelerinin giderleri; personel giderleri, SGK primleri, mal ve hizmet alımı, faiz harcamamaları, cari transferler, sermaye giderleri ve borç verme olarak sayılabilir. Bir örnek verilmek istenirse 2017 yılında Türkiye Büyükşehirlerinin personel ve SGK giderleri, toplam giderin %8,2'sini, mal ve hizmet alımları %31,3'ünü, %48,2'si ise sermaye giderlerini oluşturmaktadır. Diğer giderler ise birkaç puan arasında değişmektedir (Uzunali & Görmez, 2019, s. 102).

⁸⁹ Öz gelir; mülkiyet, teşebbüs, harcama, mal ve hizmet alımlarından alınan vergiler, katılım payları ve GBVG payları vd. oluşmaktadır.

⁹⁰ Bkz. 6360 sayılı Kanununun Geçici 1. maddesinin 15. fıkrası.

2.3.6. Diğer Belediyeler

Diğer belediyeler başlığı altında belde belediyeleri ve alt kademe belediyeler (belediye sınırları içindeki diğer belediyeler) (2004 yılı 5216 sayılı Kanun'da alt kademe yerine ilk kademe ifadesi tercih edilecektir) ele alınacaktır.

Belediyeler geçmişten günümüze büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi, belde belediyesi ve ilk kademe belediyesi olarak adlandırılmaktadır.

Büyükşehir belediyesi; *“Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan, idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir”⁹¹.*

Belediye, *“belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir”⁹².*

İlçe belediyesi; *“Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesidir”⁹³.*

İlk kademe belediyesi⁹⁴; *“Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyedir”⁹⁵.*

Alt kademe belediyesi: 1993 yılı 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesi ile Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun illerinin merkez ilçelerinde büyükşehir belediyeleri kurulurken, kurulan büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçe belediyeleri “alt kademe belediyesi” olarak anılmaktadır. Kararnamede *“...bu büyükşehir belediye sınırları içinde ayrıca ilçeler oluşturulmaz. Hangi alt kademe belediyelerinin kurulacağı, bunlara verilecek ad ile sahip olacakları nüfus ölçüleri ve sınırlarının tespiti esasları Bakanlar Kurulu'nca belirlenir”⁹⁶* denilmektedir. 3030 sayılı Kanun'da “alt kademe belediyesi” tanımı, 5216 sayılı Kanun'da “ilk kademe belediyesi” olarak değiştirilmiştir.

⁹¹ 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10/07/2004.

⁹² 5393 Belediye Kanunu, 3/7/2005/a.

⁹³ 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 10/7/2004 Madde 3/c.

⁹⁴ 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10/07/2004 madde 3/d.

⁹⁵ 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “ve ilk kademe” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

⁹⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.504.pdf> (Erişim Tarihi:01.05.2023)

Belde belediyesi ise; 5393 sayılı Kanuna göre, “*belediyesi bulunan yerleşim yerini*” ifade etmektedir⁹⁷.

5216 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesi “*En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini*” oluşturur biçiminde tanımlıyken, 6360 sayılı Kanunla “ilk kademe” sınıflandırması kaldırılmıştır ve büyükşehir belediyesi içindeki belediyelerin tamamı “ilçe belediyesi” olmuştur.

30 büyükşehir belediyesinde belde belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilerek mahalleye dönüştürülmüştür. Belde belediyeleri belde ismiyle, tek bir mahalle olarak bağlı bulunan ilçenin mahallesine dönüştürülmüştür.

3030 ve 5216 sayılı Kanun’da yer alan il kademe ve ilçe belediye meclislerinin imar ve bütçe dışında kalan kararlarının büyükşehir belediye başkanlığına gönderilmesinden sonra yürürlüğe girmesini öngören hüküm 5747 sayılı Kanunla kaldırılarak, büyükşehir belediye başkanının, büyükşehir ilçe belediye meclisi kararları üzerindeki vesayet yetkisini de ortadan kaldırmıştır.

Yeni düzenlemede ilçe belediye meclisi tarafından alınan kararların yürürlüğe girebilmesi için mülki amire gönderilmesi hükmü getirilmiştir. İlçe belediye meclislerinin imar konuları ile ilgili kararların 3 ay içinde büyükşehir belediye meclislerinde nazım imar planına uygunluğu açısından denetlenerek aynen kabul ya da değiştirilerek büyükşehir belediye başkanına gönderileceği hükmü düzenlenmiştir. 5747 sayılı Kanun Ankara ili⁹⁸ ile ilgili de düzenleme getirmiş, ilçe sınırlarında değişikliğe gidilmiştir.

2.3.7. Genel Değerlendirme

Tanzimat dönemi ile başlayan modern belediyeçilik yaklaşımları günümüze gelindiğinde halen sürmektedir. Batılı nitelikler taşıması istenilen belediyelerin dünyada ve ülkede hem iç hem de dış koşullardan etkilendiği açıktır. Göç ile büyüyen kentlerde belediyeçilik hizmetleri eskiye göre çok daha önemli hale gelirken, hizmet sunmanın da türlü zorluklar barındırdığı ortadadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte yıllar içindeki değişim gösteren ihtiyaçlar belediye mevzuatlarının da değişimini beraberinde getirmişse de asıl olarak dünya genelinde yaşanan

⁹⁷ 5393 Belediye Kanunu, 3/7/2005 Madde 3/c.

⁹⁸ “Ankara İlinde Bala İlçesine bağlı Karaali ilk kademe Belediyesinin tüzel kişiliği kaldırılarak Merkez ve Yazlık mahalleleri Gölbaşı Belediyesine; Tohumlar, Karahasanlı, Kömürcü, Evciler, Çavuşlu, Yayla ve Akarlar mahalleleri Çankaya Belediyesine; Ahmetçayırı ve Yörelî mahalleleri ise Bala Belediyesine katılmıştır” (5747 sayılı Kanun Madde 2/6).

ekonomik krizlerin Türkiye’yi de etkilemesiyle kamu yönetimi sürekli sorgulanmış ve liberal politikalar etkisi ile de gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelere özellikle uluslararası kuruluşlar aracılığıyla politika transferi çabaları gündeme gelmiştir.

Liberal politikaların etkisiyle özellikle özel sektörün başarılı uygulamaları kamu sektörüne adapte edilmeye çalışılmıştır. Dünyadaki küreselleşme hareketi yerelleşme politikalarına arttırmış ve ülkemizde de değişime uğramasına neden olmuştur. Ancak Batılı uygulamaların yerel yönetimler tarafından ne kadar başarı ile uygulanıp uygulanmadığı, kamu yararı, kaynak tasarrufu ile vatandaş memnuniyetini ne derecede sağlayıp sağlamadığı tartışmalıdır.

Belediyelerin kuruluş nedeniyle ilgili olarak Batılı devletlerin talebi, merkezi yönetimin yerelde güçlenmek istemesi, kentsel nüfusun artması, bir teşkilat aracıyla yönetim ihtiyacı vb. sebepler ihtiyaca binaen kurulduğuna ilişkin çeşitli görüşler vardır. Osmanlıdan günümüze yerel yönetimlerin, belediye yönetim sisteminin kurulması için önemli çabalar harcanmıştır ve sürekli çağın değişimine uyumlu hale getirilmeye çalışılırken, daha iyi yönetim arayışları da sürdürülmüştür.

Bu çabalar kimi kesimlerce yerel yönetimleri güçlendirmek için değil merkeziyetçiliği güçlendirmek için yapıldığı iddia edilse de yerel yönetimlerin dolaylı ya da doğrudan gelişimi bir şekilde süreklilik göstermektedir. Ancak geçmişte olduğu gibi günümüzde de belediyeler aracılığıyla verilen imar planlaması, alt yapı-kanalizasyon, temizlik, içme suyu gibi temel hizmetlerin sunumu sorunludur, tüm halkın ihtiyaçlarını kuşatacak boyuta gelememiştir. Ya da şöyle ifade edilebilir ki; belediye hizmetleri toplumun hep gerisinde kalmış ve gerisinden gelmeye devam etmektedir.

Günümüze belediye hizmetlerinin kapsamı oldukça geniştir. Tüm hizmet süreçlerinde halkın katılımına açık olması, halka en yakın noktadan ve en uygun yöntemlerle hizmet verilmesi yasal olarak güvence altına alınmıştır. Genel olarak Etkili ve verimli hizmet sunumunun demokratik katılımı bir arada sürdürülmesi ana tema olarak sunulmaktadır. Ancak bu konuda ne tür denetimler yapılabileceğine ilişkin detaylara ulaşılamamaktadır.

Yerel yönetim birimlerinin ölçeğinin de hangi büyüklükte olması gerektiği tartışmaları, yani hangi ölçekte demokratik katılımın etkili olabileceği ve hangi ölçekte hizmet sunumunun verimli ve etkili olacağını belirleme çalışmaları günümüze kadar gelmektedir.

1950’li yıllarla birlikte göç ile hızlı kentleşme sürecine giren Türkiye’de yerel yönetimlerin yeniden yapılanma süreci halen devam etmektedir. 2004’de yürürlüğe giren 5216 sayılı Kanunun en önemli yenisi ölçek ve nüfus kriteri getirmesiyle, 2014’de yürürlüğe giren 6360

sayılı Kanunun da bu düzenlemenin devamı niteliğindedir. 6360 sayılı Kanun ölçek ekonomisinden yeterince faydalanılmaması, daha az kaynakla daha çok ve kaliteli hizmet sunulamaması gerekçelerine değinmektedir.

Ayrıca değışen yönetim paradigmasına, etkin, etkili, vatandaş odaklı, katılımcı, hesap verebilen ve saydam olması temel ilke ve değerler olarak ortaya çıkmasına, vatandaş memnuniyetinin artırılması halkın demokratik hayata katılımını sağlamak makro politikalar ve planlamalar için büyükşehirlere bütüncül ve geniş bakış açısına ihtiyaç duyulmasına ve hizmet sunumunda koordinasyon eksikliği sorununu ortaya çıkarmasına vurgu yapmaktadır.

6360 sayılı Kanun birçok yenilik getirirken bir taraftan da kırsal alanda farklı sorunlara da yol açmış görünmektedir. Ayrıca yürütme açısından merkezileşmenin arttığı, mali açıdan vesayetin sürdüğü ve temsilde adalet sorunlarının devam ettiği genel bir yapı devam etmektedir. Yıllar içinde büyükşehir yapılan illerin nüfus ve bölge dağılımlarına bakıldığında da Türkiye'nin uzun süre bu yapıyla yönetileceği söylenebilir.

Değişen mevzuata bağlı yaşanan sorunlara ilişkin noktasal çözümler üretilerek küçük çaplı yasal düzenlemelerle yerel yönetimlerin bir süre daha bu mevzuatla yönetileceği söylenebilir.

2.4. KÖY YÖNETİMİ

Türk devletinin üniter yapısı içinde devlet yönetimi merkezi ve yerel yönetim olarak, yerel yönetimler de il özel yönetimleri, belediye yönetimleri ve köy yönetimleri olarak ayrılmaktadır. Yerel yönetimler üzerindeki merkezi yönetimin idari vesayeti de Anayasa'nın 127. maddesinde düzenlenmiştir. İdari vesayet, merkezi yönetimin yerel yönetimi denetlemesi olup, anayasal kurallar ve idare hukuku çerçevesinde yapılmaktadır. İdari vesayet yetkisiyle ilgili olarak 127. maddede "*mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.*" denilmektedir.

Köy idareleri genel idareden ayrı mahalli bir idare birimi olarak tüzel kişiliğe sahiptir. Tüzel kişiliğe sahip olan köylerin idari ve mali özerkliği, bütçesi ve personeli vardır.

Cumhuriyet öncesi 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'yla köylerin kuruluşu, teşkilatı, organ ve görevleri düzenlenmiştir. Köy Kanunu'nun birinci maddesinde "*Nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı*

mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur ve Belediye Kanunu'na tabidir.” denilmektedir. Köyün sınırına ilişkin ise geçmişten beri köye ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, zeytinlik, palamutluk, balatalık gibi alanların, köy sınırı içinde kalacak biçimde belirleneceği hükmüne yer verilmiştir.

Köy yönetiminin ele alındığı bu bölüm, altı alt başlıktan oluşmaktadır. İl olarak köy yönetiminin tarihsel gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki aşamada ele alınmaktadır. Sonrasında köy yönetiminin kurulması, organları, köy yönetiminin görev ve yetkileriyle mali yapısı ele alınarak ve genel değerlendirmeye tamamlanacaktır.

2.4.1. Köy Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Köy, Farsça kökenli bir kelime olup ‘mahalle, civar, etraf’ gibi anlamlara gelmekte olup Türkçe’de ise meskun yerlerin en küçüğüne verilen ad olarak kullanılmaktadır (Kavruk, Erdem, Öztaş, Keleş, Pustu, & Aktürk, 2012, s. 9).

Kavruk, kamu yönetim birimlerinin en küçüğü ve bir yerel yönetim birimi olarak da en eski olan köyün, süreç içinde kendiliğinden oluştuğunu belirtmektedir. Köy Cumhuriyet dönemine kadar sınırları çok belirli olmayan yasal düzenlemelerle birlikte, örf, adet ve gelenekler hukukuna yönetilmiş bir topluluktur (Kavruk, 2004, s. 16-17). Hacı da nüfus ya da sosyolojik açıdan kırsal yerlerinin ortak adının köy olduğunu belirterek, köy kavramının kırsal alanı da içine aldığını vurgulamaktadır. (Kurt, 2014, s. 2)

Batıda 1870’li yıllarda komün benzeri yapılar olarak ortaya çıkan köyler, yaklaşık aynı dönemde Osmanlı İmparatorluğu döneminde statü kazanmıştır. Köylerin bir mahalli yönetim organı olması, il özel idareleri ve belediyelerden çok daha eskiye dayanmaktadır. Tanzimat döneminden sonraya denk gelen köylerin mahalli idare birimine dönüşmesi süreci, 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirde hukuki kişiliği sona erdirilirken kalan 51 ildeki köy yönetimleri varlıklarını sürdürmektedirler.

Cumhuriyet öncesi köy yönetimi ve Cumhuriyet dönemi köy yönetimi iki ayrı başlıkta ele alınacaktır.

Köyler bahis ilk olarak Osmanlı’nın dağılma döneminde 1858 yılında çıkarılan “Vülatı İzam ve Mutasarrıfını Kiran” ve “Kaymakamlar ve Müdürlüklerin Vezâifini Şamil Talimatında” geçmektedir. Bu metinlerde köyden bahsedildiği halde köyün yetki ve görevleri ile köylerin kurulması şartları yer almamaktadır (Toprak, 2014, s. 312). Teşkili Vilayet Nizamnamesi ile illerin kurulması da yaklaşık 6 yıl sonra 1864 yılına denk gelmektedir.

Osmanlı döneminde köy ve nahiye taşra yönetimi, yönetim hiyerarşisi içindeki en alt birimdir. Nahiye birkaç köyden oluşan birimler olup bunlar kaza değildir. 1871 Nizamnamesine göre nahiyeleri oluşturan köylerin en az 500 erkek nüfusa sahip olması gereklidir. Her bir köyün idari bir varlık olarak konumlanması 19 yy. itibarıyla gerçekleşmiştir. Köy muhtarlıkları, merkezi yönetimi taşrada güçlendirmek için II. Mahmud döneminde kurulmuş ve çeşitli düzenlemeler yapılmıştır⁹⁹. 1871 Nizamnamesi köy idarelerine ilişkin düzenlemeler içerse de köy yönetimine ilişkin ilk hükümler 1864 Teşkil-i Vilayet Nizamnamesinde yer almaktadır. 1871 Nizamnamesiyle valinin yönetiminde vilayet livaya, liva kazaya, kaza nahiyeye ve köylere ayrılmaktadır (Düstur, 1289, s. 625)¹⁰⁰. Nizamnamede Liva ve Kaza İdare Meclisleri, köyün bağlı olduğu Kaza İdare Meclisi kaymakamın başkanlığında, köy yollarının bakımı ve onarımı, vergiler, bayındırlık hizmetleri, ziraat, ticaret, ortak alanlar (koru, mera baltalık ve kışlak) ve ortak beledi hizmetlerle ilgili konuları karara bağlardı.

İdare meclisleri kurulu 1864 Nizamnamesinde belirlenen seçim sistemine göre oluşmaktadır. Meclis-i Tefrik adlı seçici kurul, her Liva İdare Meclisi için iki Müslüman iki gayrimüslim toplam dört aday ismi valiye sunar, Babıali'nin onayı ile meclis üyelikleri kesinleşirdi. Kazalarda da aynı şekilde seçici kurul tarafından belirlenen adaylar, Köy İhtiyar Meclisine gönderilir ve kaymakama bildirilirdi. Seçme ve seçilme şartlara bağlı olup vilayet meclisine seçilme koşulu ise “*senede en az 500 kuruş vergi vermek, okuma-yazma bilmek, Osmanlı tebaasından olmak, yaşadığı vilayetin muteberleri arasında bulunmak ve otuz yaşını geçmiş olmaktır*” (Düstur, 1289, s. 623). Kaza İdare Meclisi vergisi 100 kuruştur. Her nahiyenin bir müdürü ve Nahiye Meclisi vardır. Ancak köy muhtarının ve Köy İhtiyar Meclisinin görevlerine karışma yetkileri bulunmamaktadır. Nahiyeler köylerin üst birimleri olarak tanımlanmamaktadır. Kazanın nahiyeyi denetleme yetkisi olsa da üst idari birim livadır (Gençoğlu, 2011, s. 44).

Köy yönetimlerine yönelik ilk yasal düzenleme Tanzimat döneminden sonra çıkartılan 1864 Vilayet Nizamnamesi ile yapılmıştır. Bu düzenlemede iki muhtar seçilmektedir. İki muhtardan biri cemaatin muhtarı olup, köyün yirmi haneden az olmaması koşulu da vardır. Nizamnameyle Köy İhtiyar Meclislerinin kurulması sağlanmıştır. Meclislere imamlarla, papazlar doğal üyedir. Karma köylerde her cemaatin de ihtiyar meclisi ayrı olabilmektedir. Köye ait bekçi, korucu tayine edildiği gibi ihtiyar meclisleri zabıta hizmetlerinin yönetimi, beledi hizmetler (temizlik, su yolu yapım, bakım, onarımı), vergilerin toplanması ve çeşme, mabet, okul binalarının bakım

⁹⁹ Köy muhtarlıklarının kurulmasıyla ilgili geniş bilgi için bkz. Çadırcı 1970.

¹⁰⁰ Düstür. (1289) I. tertip, I., İstanbul, Matbaa-i Âmire, (Aktaran: Mustafa Gençoğlu, (2011) “1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2(1): 29-50.

ve onarımının yapılmasıyla ilgili işlerle görevlidir. Ayrıca ihtiyar meclislerinin nüfus kayıtları, veraset davalarında mahkemelere yardımcı olma görevleri de vardır.

Muhtar ve ihtiyar meclisi seçimleri yılda bir yapılırdı. Osmanlı döneminde en önemli ayrıştırıcı husus; her cemaatin ayrı muhtarı ve ihtiyar heyetinin olduğu karma yönetim olmasıdır. O dönemde de merkezi hükümetin su yolu yapımı- onarımı, camii yapımı gibi hizmetleri verdiği dair kayıtlar mevcuttur. Ortaylı'ya göre köy yönetimlerinin kurulmasının asıl amacının vergi toplanması, işlerin düzgün ve hakkaniyetli yürütülmesi, olası usulsüzlüklerin önüne geçilmesidir. Ancak köy muhtarlarının ve ihtiyar meclislerinin bu görevi beklenen düzeyde yerine getirememiştir (Ortaylı, 2018, s. 113).

1870 yılı İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile de köy muhtarlarının ve köy ihtiyar meclislerinin görevleri genişletilmiş ancak hukuki statü kazandırılmamıştır (Nadaroğlu, 2001, s. 242). 1876 yılında çıkarılan İdare-i Nevahi Nizamnamesinde ise köylere nüfus kriteri getirilmiş ve 200 altı nüfusu olanlar köylerin, 200 nüfusu olacak şekilde diğer köylerle birleştirilmelerine, 200 üzeri nüfusu olan köylerin ise nahiye oluşturmaları hükmü getirilmiştir (Ulusoy & Akdemir, 2002, s. 370). Diğer bir düzenleme ise köylerin bir nahiye müdürüyle 4 ila 8 kişiden oluşan meclisinin bulunması ve bu kişilerin halk tarafından seçilmesinin hükme bağlanmasıdır (Nadaroğlu, 2001, s. 242).

Birinci Dünya Savaşı öncesinde İdare-i Kurra Kanunu ile köylerin yönetimi mahalli idare yönetim sistemi içinde tanımlanmışsa da kanun yasalasmamıştır. 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati ile 1864 ve 1870 yıllarında çıkartılan nizamnameler yürürlükten kaldırılmış ve bu düzenlemeyle 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu çıkana kadar (11 yıl) köyler hukuki olarak dayanaksız kalmıştır (Karakılçık, 2013, s. 210).

19 Mart 1924 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra çıkarılmıştır ve bu Kanunla köy yönetimine ilişkin tüm düzenlemeler yapılmıştır (Tortop, Aykaç, Yayman, & Özer, 2008, s. 423-424). Kanunla köyler yerel yönetim birimi olarak tüzel kişiliğe kavuşmuştur. Kanunda nüfus büyüklüğü, köyü meydana getiren unsurlar, özellikler ve tüzel kişiliğine ilişkin hususlara yer verilmiştir. Şöyle ki; nüfusa ilişkin kriter getirilerek '*nüfusu 2000'den az yurtlara köy denilmektedir*' denilmiş ve köyü meydana getiren alanlar tanımlanarak '*baltalık, otlak, yaylak, cami, mektep gibi ortam ağları bulunan ve dağınık evlerde yaşayan insanlar bahçe, bağ ve tarlaları ile bir köy meydana getirirler.*¹⁰¹' denilmiştir.

¹⁰¹ 442 sayılı Köy Kanunu 2. madde.

Geleneksel yapısıyla köy yönetimi, tarihsel ve sosyolojik olarak Türk yönetim geleneğinin en eski ve en küçük birimidir. Köyde açık alan, çeşme, ibadethane vardır. Köy, Türkiye’de nüfusu düşük, geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalı, özgün sosyal ilişkiler barındıran bir yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır (Toprak, 2014, s. 137). 1929 Dünya Ekonomik Buhranına kadar köyde yaşam canlıyken, sonrasında tarımsal üretim ve ekonomisi zarara uğramıştır. Bu sürecin toparlanması 2. Dünya Savaşı sonuna kadar sürmektedir.

3 Nisan 1930 tarihinde çıkarılan Belediye Kanunu ile il, belediye ve köy olarak üçlü yönetim birimleri tanımlanmaktadır ve nüfusu 2000’i aşan yerleşim yerleri bu Kanun kapsamına alınmıştır (Keleş, 2012, s. 172). 75 yıl sonra 5393 sayılı Kanunla da belediye kurulması için nüfusta alt sınır 5000’e çıkartılmıştır.

Köylerde nüfus kriteri açısından bir de alt sınır belirlenmiş olup nüfusu 150’nin altına düşen köylerde, seçmenlerin yarısından çoğunun talep etmesi halinde, çevresindeki en çok bir saat mesafedeki köylerden birine bağlanabilecekleri belirtilmiştir. Herhangi bir köye bağlanmamaları halinde, il yönetimi Köy Kanunu’nun hangi hükmünün uygulanacağına karar vererek, her iki durumun gerçekleşmemesi halinde mevcut sistemin devam edeceğini hükme bağlamıştır¹⁰².

1950’li yıllarda köy yollarının yapımı gerçekleştirilse de hizmet çeşitliliği o dönemde sağlanamamıştır. 1940 yılında 3803 sayılı Kanun ile köy enstitüleri “*köy okullarında görev alacak olan öğretmenleri yetiştirmek üzere kent ve kasabalardan uzak, geniş arazisi bulunan uygun yerlerde Köy Enstitüleri kurulmaya başlanır.*” hükmünde yer alan amaç için kurulsun da tek parti döneminden çok partili döneme geçiş sürecinde çeşitli siyasi tartışmalarla 1948’de Köy Enstitüleri kapatılmıştır¹⁰³.

1961 Anayasasının X. maddesinde “Tarımın ve Çiftçinin Korunması” başlığı altında, tarımsal üretimin toplum yararına uygun olarak artırılması, toprak kaybının önlenmesi, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğinin korunması için gerekli tedbirlerin alınması hükme bağlanmıştır. Ayrıca IX. maddede de devletin kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alacağından söz etmektedir. Bu yıllarda köylerde kalkınma projeleri yapılmasına yönelik girişimler olsa da uygulanamamıştır.

¹⁰² 442 sayılı Köy Kanunu madde 89.

¹⁰³ http://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/egitimekatkilari/koy_enstitu.htm#:~:text=Programa%20g%C3%B6re%2C%20ilkokulu%20bitiren%20%C3%A7ocuklar,teknik%20derslere%20ve%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalara%20a%C4%B1m%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 15.03.2023)

1980'lere gelindiğinde ise liberal politika yaklaşımlarıyla devletin küçültülmesi, özelleştirme politikaları nedeniyle sosyal devlet politikalarından vazgeçme yaklaşımı, köy yönetimleriyle merkezi yönetim arasında kalkınmaya yönelik politikaları arka plana itmiştir (Keleş, 2012, s. 174-175).

1982 Anayasasına gelindiğinde ise anayasada köy ve köylülerle ilgili daha detaylı hükümler yer almaktadır. Toprak mülkiyeti başlığı altında '*Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.*' maddesine yer verilmiştir (1982 Any. 44. madde).

Madde 127'de mahalli idarelerin tanımı yapılarak üçlü yapı içerisinde köye yer vermiştir. '*Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.*' denilmektedir.

Madde 169'da ormanlar ve orman köylüsüyle ilgili hükümler düzenlenerek Ormanların korunmasıyla ilgili detaylı düzenleme yapılmıştır. Orman köylüsünün korunmasını içeren madde 170'de ise ormanların içinde ya da bitişiğindeki köyler kalkındırılması, orman bütünlüğünün korunmasıyla ilgili hükümlere yer verilmiştir. Madde 171'de 1961 Anayasası'nda da yer alan kooperatifçiliğin geliştirilmesiyle ilgili hükme yer verilmiştir.

2.4.2. Mevcut Köy Yönetimi Sistemi

Türkiye'de köy yönetimlerinin hem anayasal hem de kanundan gelen yasal çerçevesi vardır. Anayasanın 127. maddesinde il ve belediyeye birlikte anılan köy yönetiminin, tüzel kişiliğine sahip olduğu belirtilerek, köy halkının mahalli müşterek ihtiyacını karşılamak üzere, kuruluş esaslarının kanunla belirtilen ve karar organlarının da kanunla gösterilen seçmenler tarafından oluşacağını hükme bağlamıştır.

Köyler genel idare sistemi dışında olup, idari mali özerkliği sahip, bütçesi olan tüzel kişiliklerdir. Günümüzde halen geçerli olan 442 sayılı Köy Kanunu ile köylerin kuruluşu, organları, görev ve yetkileri ile mali yapısı düzenlenmiştir.

Köyler özerk yapıya sahip olmaları nedeniyle idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak idari vesayet denetimine tabidirler. İdari vesayet denetimi hukuka uygunluk denetimiyle sınırlıdır. 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'na göre vesayet yetkisi mülki idare amirleri (vali ve kaymakam) sorumluluğunda olup, bu yetki diğer yerel yönetim birimlerine göre mülki amirler tarafından köyler üzerinde daha etkin kullanılmaktadır. Örneğin kaymakamın belediye başkanını görevden alma yetkisi olmamasına karşın, yine seçimle iş başına gelen köy muhtarını görevden alabilmektedir. Köy tüzel kişiliğinin diğer yerel yönetim tüzel kişiliklerinden farklılıkları vardır. Örnek olarak köy bütçesi ve kararları vesayet denetimi kapsamındayken, belediye bütçesinde mülki amirin yetkisi sınırlıdır ve belediye kararlarını da mülki amirin bozması vesayet kapsamı içinde değildir. Ayrıca köyün karar organı ihtiyar heyeti tarafından alınan kararlar mülki idare amirinin onayına tabidir. Örneğin köy birlikleri kurma kararının kesinleşmesi için mülki idare amirinin onayı gerekmektedir (Demirtaş, 2005, s. 75). Yine köy yönetimleri arasında çıkan ihtilaflarda da sulh yoluyla çözülememesi halinde yazılı başvuru ile mülki idare amirleri devreye girebilmektedir.

Vesayet denetimi köylerde, il ve belediye yönetim birimlerine göre uygulanan vesayet denetiminden daha geniş kapsama sahiptir. Köy bütçesi vesayet denetim kapsamında iken belediye bütçesi üzerindeki mülki amirin yetki kapsamı çok daha sınırlıdır. Köy muhtarının aldığı herhangi bir kararın köy halkı yararına uygun olmadığı mülki amir tarafından tespit edilmesi halinde, kararı köylü yararına bozabilme yetkisine sahipken, belediye başkanı tarafından alınan bir kararın mülki amir tarafından bozulması vesayet yetkisi kapsamında bile değildir (Mehmetbeyoğlu, 2020, s. 9). Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi köy yönetimlerinin mülki amirin gözetiminde olduğu ifade edilebilir.

2.4.3. Köy Yönetiminin Kurulması ve Organları

Köy yönetimleri 442 sayılı Köy Kanunu ve 1982 Anayasası'nın 127. maddesi hükümlerine göre kurulmuştur. 442 sayılı Kanuna göre köy yönetimin kurulmasının belli kriterleri vardır. Nüfus kriterine göre 2000'den daha nüfusa sahip yurtlara köy denilmektedir (Madde 1). Kanunun 2. maddesine göre ise *'baltalık, otlak, yaylak, cami, mektep gibi ortam ağları bulunan ve dağınık evlerde yaşayan insanlar bağ, bahçe ve tarlaları ile bir köyü meydana getirirler'* denilmektedir. Kanunun 7. maddesinde ise *'köy bir yerden bir yere taşınır ya da taşınmaz mallara sahip olan ve bu kanun kapsamında kendisine verilen görevleri yerine getiren bir varlıktır'* denilmektedir. Yeni bir köy kurulabilmesi içinse farklı kurallar vardır. Bunlardan ilki İç İşleri Bakanlığı'nın talebiyle olabileceken, yerel halkın talebi, birkaç köyün birleştirilmesiyle yeni bir köy

kurulabildiği gibi mevcut köyün bölünmesiyle de yeni bir köy kurulabilmektedir (Ulusoy & Akdemir, 2017, s. 374).

Yeni köylerin kurulması aşamasında öncelikle il genel meclisi, il idare kurulu, Sağlık Bakanlığı ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı görüşlerine başvurulmaktadır. Bunu dışında köylerle ilgili alınacak planlama ve karar alma süreçlerinde halkoylamasına da başvurulması önerilmektedir¹⁰⁴ (AYYÖŞ Madde 4, 6. fıkra).

Anayasalara bakıldığında 1876 Kanun-u Esasi’de yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelerde il özel idareleri ve belediyelerden bahsedilirken köy yönetiminden bahsedilmemiştir. Köy yönetimiyle ilgili birtakım düzenlemeler kanun ve tüzüklerde mevcuttur (Sezer Ö. , 2015, s. 89). 1921 Anayasası’nda ülke idari yönetim birimleri olarak il, ilçe ve bucaklara taksim edilirken, tüzel kişilik il ve bucakların yönetimi meclisler tarafından yürütülecektir¹⁰⁵.

1924 Anayasası köy yönetimi açısından önemli düzenlemelerin yapıldığı bir anayasadır. Köy yönetimi, yerel yönetimi birimi olarak tanımlanmış ve tüzel kişiliği de bu anayasada kabul edilmiştir. Anayasanın 89, 90 ve 91. maddelerinde ‘Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar nahiyelere münkasimdir ve nahiyeler de kasaba ve köylerden tereküp eder.’ ‘Vilâyetlerle şehir, kasaba ve köyler hükmî şahsiyeti haizdir.’, ‘Vilâyetler umuru tevsii mezuniyet ve tefriki vezai’¹⁰⁶ esasî üzerine idare olunur.’ denilmektedir. Bu hükümlerden de anlaşılacağı gibi mahalli idarelerle ilgili önemli düzenlemeler bu anayasada yapılmıştır.

1961 Anayasası’nın 116. maddesinde ise ‘Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.’ denilerek, seçilmiş organların organlık sıfatını kaybetmelerine ilişkin denetimin, ancak yargı yoluyla olacağı hükmü de düzenlenmiştir. Mahalli idarelerin görevleriyle orantılı gelir kaynağının sağlanması hükmü de bu maddede düzenlenmiştir¹⁰⁷. Bu Anayasanın 55. maddesinde ‘Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.’ denilerek seçme ve seçilme hakkı da anayasal garanti altına alınmıştır.

¹⁰⁴ AYYÖŞ; <https://rm.coe.int/booklet-european-charter-of-local-self-government-turkish-version/168071b67b#:~:text=Madde%204%20E2%80%93%20C3%96zerk%20Yerel%20Y%C3%B6netimin%20Kapsam%C4%B1&text=2%2D%20Yerel%20Y%C3%B6netimler%2C%20kanun%20taraf%C4%B1ndan,tam%20t akdir%20yetkisine%20sahip%20olacakt%C4%B1r.> (Erişim Tarihi: 16.03.2023)

¹⁰⁵ 1921 Anayasası Madde10 (Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazaran vilâyetlere; vilâyetler kazalara münkasem olup kazalar da nahiyelerden tereküp eder.)

¹⁰⁶ Yetki genişliği ve görevler ayrılığı.

¹⁰⁷ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> (Erişim Tarihi: 16.03.2023)

1982 Anayasası'nda getirilen yenilik ise 116. maddede yer alan 'halk tarafından seçilen' ibaresin değiştirilerek 'seçmenler tarafından seçilen' biçiminde değiştirilmesi olmuştur. Diğer önemli bir husus ise aynı maddede tüzel kişiliğine sahip, mahalli idareleri 'köy, belediye ve il özel idarelerin' oluşturduğunu vurgulamasıdır. 1982 Anayasası günümüzde de geçerli anayasadır.

Köy yönetiminin organları köy derneği, köy ihtiyar meclisi ve köy muhtarıdır. Her köyün bir derneği bulunur. Köy derneğinin tanımı Kanun'da "*köy muhtarını ve ihtiyar meclisi azalarını seçmeğe hakkı olan kadın ve erkek köylülerin toplanmasına köy derneği derler.*" şeklindedir. Yani köy derneğini köyün seçmenleri oluşturmaktadır.

Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi azaları doğrudan doğruya köy derneği tarafından ve köylü kadın ve erkekler arasından seçilir ve köy muhtarı ihtiyar meclisinin başıdır¹⁰⁸. Köy muhtarı, tüzel ve özel kişilerle köy adına resmi ilişkiyi kuran, yürüten makamdır. Köy ihtiyar meclisi, köyün hem yürütme hem de karar organıdır. Köy imamı ve köy öğretmenleri ihtiyar meclisinin doğal üyeleridir (Kavruk, 2004, s. 80-81). İhtiyar meclisi üyeliğinde de muhtardaki gibi adaylık usulü yoktur. Seçimin son günü de aday olunabilmektedir (2972 sayılı Kanun, madde 31).

2.4.4. Köy Yönetiminin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı

Köy muhtarı, köye ve devlete ait işlerle birlikte, Kanunla kendisine verilen görevleri yapmakla yükümlüdür. Bu bağlamda köy muhtarı hem mahalli idare organı olarak hem de merkezi yönetimin köydeki aracısı olma konumundadır. 442 sayılı Kanununun 10. maddesinde "*Muhtar Devletin memurudur*" denilmişse de bu memuriyet 657 sayılı Kanun kapsamındaki bir memuriyet değil, devlet hizmetinde çalışan kişi anlamında kullanılmıştır. Köy muhtarı bu yaklaşımla mülki amirlerin astı olarak da kabul edilebilir. Kanun'da ayrıca köye ait olan işler, mecburi olanlar ve köylünün isteğine bağlı olanlar diye ikiye ayrılmıştır.

Köy işlerinin imeceyle, köylülerin birleşerek yapması Kanun'dan gelen bir hükümdür. Köy gelirleriyle ilgili bir diğer hükümse, köy işlerini gören aylıklı kişilerin, aylıkları ve yıllıkları mecburi yürütülen köy işlerine yetmemesi halinde, köy ihtiyar meclisi kararıyla, herkesin durumuna ve isteğine göre köyde oturan ya da ilişkili olunan kişilere salma salarak talepte bulunmaktır. Her köyün bir köy derneği, köy muhtarı ve ihtiyar meclisi bulunur. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerini doğrudan köy derneği tarafından, köyde seçmen olan kadın ve erkekler seçer ve köy muhtarı da ihtiyar meclisinin başıdır. Köy muhtarının görevleri ise devlete ait işler ve köy işleri olarak ikiye ayrılır. Devlet işleri; merkezi yönetim tarafından bildirilen

¹⁰⁸442 sayılı Kanun Madde 20 – (Değişik: 26/10/1933 - 2329/1 md.).

kanunlar, yönetmelikler vd. aracılığıyla kendisine verilen işleri yürütmek, asayiş korumak, salgın hastalıkları bildirmek ve benzeridir. Köye ait mecburi işler ise salgınla mücadele, çeşme hizmetleri, köyün temizliği, yol yapımı, köy odası yapımı, mescit yapımı, köy okulu yapımı ve benzeri hizmetlerdir. Mecburi olmayan hizmetlerden bazıları ise elektrik tesisatı getirmek, koru yetiştirmek, sağlık hizmetleri, köy oyunları yaptırmak, zanaatkar yetiştirmek vb.dir.

Köy ihtiyar heyetinin de önemli görevleri vardır. Örneğin köy yerleşme planı yapılması aşamasında ihtiyar heyetinin olumlu görüşüyle birlikte, mülki amir onayına ihtiyaç vardır. Köyün isteğe bağlı işleriyle ilgili köy derneği üyelerinin en az salt çoğunluğu tarafından herhangi bir işi zorunlu kabul eder ve mülki amirin de onayı alınırsa, zorunlu iş haline dönüşebilmektedir. Köy muhtarının aldığı kararlara ilişkin, alınan kararda kamu yararı olmaması halinde, yine mülki amir bu kararı bozabilmektedir. Mülki amirin köy muhtarının yerine geçerek, işlem tahsis edemeyeceği de ikame yasağı ilkesince hükme bağlanmıştır. Köy muhtarlarının görevlerini yerine getirmemeleri halinde mülki amire uyarıda bulunma yetkisiyle birlikte, görevini yapmamayı sürdürmesi halinde görevlerine son verebilme yetkisi tanınmıştır. Ancak köyün seçilmiş organlarının, yani köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyeliklerinin görevlerine il ya da ilçe kurulları tarafından alınan son verme kararına karşı, idare mahkemelerine başvurulabildiği gibi Danıştay'a temyize de gidilebilmesi mümkündür (Topuz & Özkaya, 2003, s. 321). Yani idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolları açıktır. Bu yolla vesayet yetkisini kullanan makamların denetimi mümkün olmaktadır.

1942 yılında yürürlüğe giren “Köy İdareleri Hesap Talimatnamesi” ile de bütçeyle ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir. Bu talimatnamede bütçe, yıllık gelir, gider, imce tutarı gibi hususlar yer almaktadır. Tahsili Emval Kanunu'na göre de bütçe, maddi kaynakların kullanımı ve harcamalarla ilgili hususların nasıl denetleneceği düzenlenmiştir. Olası bir olumsuzluk halinde köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerinin mal varlığının satılarak ödenmesine kadar sürecin nasıl yürütüleceğine yer verilmiştir. Ayrıca köy idaresi tarafından zorunlu işlerin gördürülmemesi, paraların toplanmaması, toplattırılmaması halinde, idare kurullarında para cezaları da uygulanabilmektedir. Görüldüğü üzere mülki idare amirlerine, köy yönetimleriyle ilgili oldukça geniş denetim yetkileri verilmiştir.

Köy personeli; köy imamı, köy koruyucusu ve köy kâtibinden oluşmaktadır. Köy imamı ilgili müftü onayıyla mülki amir tarafında atanmaktadır. Kâtip ve koruyucu ihtiyar ihtiyar meclisince belirlenerek, mülki amir onayıyla göreve başlamaktadır.

6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirdeki il özel idareleri ve köy tüzel kişilikleri kaldırılmış mahalle muhtarlığına dönüştürülmüştür. İl özel idareleri yerine de İç İşleri Bakanlığına bağlı

YİKOB'lar kurulmuştur. Dolayısıyla 51 ilde mevcut olan 18.275 köyde Köy Kanunu uygulanmaktadır.

Köy yönetimlerinin bütçesi, geliri ve gideri bulunmaktadır. Köy bütçesi 21 Ocak 1942 tarih ve 5012 sayılı Resmi Gazetede “Köy İdareleri Hesap Talimatnamesi” ile düzenlenmiştir. Talimatname bir yıllık tahmini gelir ve gideri gösterirken, kanunlarla tayin edilen iş ve hizmetlere nasıl harcama yapılması gerektiğini düzenlemektedir. Bir yıl içindeki yapılan her türlü tahsilat, harcanan para, mahsul ve imece tutarları bu bütçeni içinde yer almaktadır. Yıl içinde toplanamayan gelir bir sonraki yıla kayıt olabilir ancak ‘*Bütçede karşılığı bulunup da yılı içinde tahakkuk etmeyen masraflar ödenmeyeceği gibi yılı içinde yapılmayan işlerin tahsisatı ertesi seneye devredilemez* (Madde 4)’ hükmü gereğince devredilemez. Borçlar bir sonraki yıla konulacak ‘köy borçları’ tahsilatından ancak ödenebilir.

Köy bütçesi gelir ve giderleri içerecek şekilde bütçe ilkelerine uygun ve açık anlaşılır ve denk olarak hazırlanmalıdır. En üst mülki amir onay sürecinden sonra, ilçeye, ilçeden ile, ilden de İç İşleri Bakanlığına gönderilir (Keleş, 2012, s. 200-201). Eğer bütçe kabul edilmezse bir hafta içinde revize edilmesi için muhtara iade edilir.

Bütçenin yönetimi muhtardadır. Muhtar aylık giderleri ve gelecek ayın giderlerini ihtiyar meclisine bildirmekle yükümlüdür. Bütçede karşılığı olsa da tahakkuku gerçekleşmeyen giderlerin ödemesi yapılamaz. Yapılmayan işlerin de bütçesi gelecek yıla devredilmez. Olağanüstü durumlara ilişkin %5 öngörülemeyen giderler kalemi de bütçeye konulabilir. Her türlü ödeneğin harcama kararı ihtiyar meclisinden çıkmaktadır (Ulusoy & Akdemir, 2017, s. 389-390) .

Nihai olarak köy bütçesinin hazırlanması ve kullanılmasından köy muhtarı ve köy ihtiyar meclisi sorumlu olsa da, süreç mülki amir onayına tabidir. Bütçeyle ilgili herhangi bir değişiklik yapılmak istenmesi halinde süreç tekrarlanmak zorundadır (Karakılıç, 2013, s. 214).

Köyün gelirleri; salma (köylüden hane başına alınan vergi), kanun kapsamında alınmış olan para cezaları, arazi ve emlak gelirleri, bağışlanmış emlak ve arazi gelirleri ve Avarız vergisidir (442 sayılı Köy Kanunu, 1924: 68). Resim ve harç ücretleri de köy için önemli gelir kaynağıdır. Elde edilen gelirler ‘resim ve harç hasılatı’ olarak ifade edilmektedir. Ayrıca mecburi işlerin yapılmaması durumunda da köylülerden ceza alınması hükmü Kanun’da düzenlenmiştir.

Köyün ortak gayrimenkullerinin satışı, kirası vd. yollarla elde edilen gelirler de köy gelirlerini oluşturmaktadır. Köyün borçlanmasıyla ilgili Köy Kanun’da bir hüküm bulunmasa da İller Bankası Kanunu’nun 7. maddesinde köy yönetimlerinin borçlanma yoluyla gelir

sağlayabilecekleri hususu yoruma dayalı olarak yer almaktadır (Ulusoy & Akdemir, 2017, s. 388). Köy içindeki ağaçlar ve yemişlerden elde edilecek gelir de gelirler kapsamında yer almaktadır.

Köyün giderleri, köyde zorunlu ve zorunlu olmayan işlerde kullanılan araç ve gereçlerin teminine bağlı maliyetler, çalışan ücretleri, köye kayıtlı olan her türlü malın vergilerinden ve diğer giderlerden oluşmaktadır. Köyün zorunlu giderleri 442 sayılı Kanunun 68. maddesinde 6 başlıkta şu şekilde yer almaktadır.

“Köy derneği tarafından muhtarlara tanınmış aylık ve yıllıklar, yazı işleri sorumlusu için belirlenen aylık, köyün namına yazılı veya vakıf arazinin ve emlak vergisi resim vb. Giderleri, köyün zorunlu işleri için harcanacak paralar, köyün isteğe bağlı işlerinin zorunlu işler haline geldikten sonra bu işler için harcanacak paralar, köyün işine bakan adamlarının aylığı”.

İsteğe bağlı giderler için herhangi bir hüküm bulunmasa da isteğe bağlı işlerin yer aldığı 14. maddede hangi işler için gider oluşacağı tahmin edilebilir.

2.4.5. Genel Değerlendirme

Köylerin Batıda 1870’li yıllarda ortaya çıkan komünlerle yaklaşık aynı dönemde ortaya çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu’nda statü kazanması, bu yapıların oldukça köklü bir yapıya ve geleneğe sahip olduğunun göstergesidir.

1982 Anayasası dahil anayasal düzlemde köy ve yerel yönetim mevzuatının düzenlenmesi süreci devam etmiştir. 1980’lere gelindiğinde ise liberal politikalarla sosyal devlet politikalarından vazgeçme yaklaşımı sonucunda, köy yönetimlerine dair kalkınma politikalarını ve köy yönetimlerini geri plana itmiştir.

2012 yılına gelindiğinde ise 6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirde köylerin hukuki kişiliği sona erdirilerek mahalleye dönüştürülmüştür. Kalan 51 ildeki köy yönetimleri varlıklarını sürdürmektedirler. Türkiye’de köy yönetimlerinin hem anayasal hem de kanundan gelen yasal çerçevesi olsa da 30 büyükşehirde bu yasal çerçevesinin kaldırılması yerel halk ve hizmet sağlayıcılar tarafından da tam olarak kabullenilmediği ifade edilmektedir.

Köyler özerk yapıya sahip olması nedeniyle idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak idari vesayet denetimine tabidirler. Bu denetim yetkisi diğer yerel yönetim birimlerine göre mülki amirler tarafından köyler üzerinde daha etkin kullanılmaktadır. Bu yetkinin 6360 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra 51 ildeki köylerle sınırlı olması da, denetimin önemini kısmen yitirdiği biçimine yorumlanabilir.

Köylerin kırsal kalkınma, tarımsal faaliyetler, ölçek ekonomisi ve sosyal kültürel doku açısından yaşatılabilmesi, geliştirilebilmesi için birçok açıdan desteklenmesi, bu yönde kararlar alınması ve uygulanması ülke açısından oldukça önemlidir.

2.5. MAHALLE YÖNETİMİ

Mahallenin sözcük anlamı Arapça ‘konaklanan yer’ anlamına gelmektedir. Mahalle toplumun sosyal, yönetsel ve politik ihtiyaçlara binaen kendiliğinden oluşan birimleridir. Coğrafi olarak ise kentin en küçük birimlerini oluşturan cadde, sokak, konut, işyeri ve benzeri gibi sistemlerin kurulduğu alandır. Mahallelerin oluşması genel olarak kentlerdeki nüfusun artmasına bağlı bir süreçtir. Mahalleler aynı zamanda halkın çeşitlenen kültür yapıları içinde, kendi kültürlerini sürdürme çabasının yanı sıra, belli bir refah ve güven seviyesinde yaşamlarını sürdürmek istemelerine bağlı olarak oluşmuştur.

Mahalle, fiziki bir yer olmanın da ötesinde toplumsal bir birim olarak güçlü aidiyet, dayanışma, koruma ve gözetme gibi nitelikleri olan aileye benzer bir yapıdır (Önver, 2020, s. 39). Alada da mahalleyi komşuluk ilişkileri, yerel duygular, ortak çıkarlar, benzer iş ya da faaliyet alanı gibi özelliklerle biçimlenen mekânsal ve toplumsal alan olarak tanımlamaktadır (Alada, 2008, s. 66). Sosyolojik olarak mahalle tanımında ise hemşericilik, ortak geçmişe sahip olmak, komşuluk ve ortak hareket etme gibi unsurlar ön plandadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 145). Erman’da mahallenin kolektivite, sosyal ilişkiler ağı, dayanışma, denetim, baskı, gözetleme ve kollama unsurlarını barındırdığından bahsetmektedir (Erman, 2010, s. 172). Burada söz edilen ‘baskı’ Şerif Mardin’in 2007 yılında ortaya attığı çokça tartışılan ‘mahalle baskısı’ kavramıdır¹⁰⁹. Günümüzde mahalle yaşamı geçmişteki özellikleriyle tam olarak sürdürülememektedir.

Mahalle kavramının toplum, devlet ve belediyeyle ilişkisi açısından ele alındığında ise etkileşimi süreklidir. Son yıllarda e-devlet uygulamalarıyla devlet ve mahalle yönetimi ilişkilerinin yeniden şekillendiği görülmektedir. Mahalle yönetimine etki eden belediyeçilik yaklaşımı da mahalle yönetimi üzerinde önemli sonuçlar doğurmaktadır (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 23-24).

Mahalleler kendi içinde işlevleri açısından türlere ayrılacak olursa, büyükşehirdeki mahalleler; merkezi bölümdeki, iç-dış banliyö alanlarındaki, kırsal alandaki ve kırsal özelliğe sahip

¹⁰⁹ Şerif Mardin bu kavramı ilk olarak ‘Çakır, R.(2008). Türkiye tartışıyor 1: Mahalle Baskısı, İstanbul: Doğan Kitap. Hizmetli, M.(2002). Kitap tahlili, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 43, Sayı: 2, Ankara: AÜİF Yayınları’ kaynağında kullanmıştır. Mardin’in sözünü ettiği mahalle bakışı İslami hareketlerin toplumsal olarak baskıya dönüşmesi sürecidir (Çetin, 2010, s. 5).

mahalleler olarak ayrılabilir. Bir yandan da belediye ölçeklerine göre mahalleler sınıflandırılabilir. Büyük, orta ve küçük ölçekteki belediyelerin merkez ve dış mahalleleri gibi (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 31).

Nihai olarak 5393 Sayılı Belediye Kanunu'na göre mahalle; *“Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birimi ifade eder (Madde 3).”*

Mahalle yerel ve merkezi yönetimden hizmet alan bir yönetim birimidir. Mahalle yönetim biriminin yönetim mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetidir.

2.5.1. Mahalle Yönetiminin Tarihsel Gelişim

Bu bölüm Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki bölümde ele alınacaktır

En önemli etkenleri din ve milli gelenek ve görenekler olan mahalle olgusunun geçmişi, ilk İslam kent modeli olan Medine'ye kadar uzanmaktadır (Erkan, 2002, s. 76). Osmanlı kent yönetimi içinde yer alan mahalle, beledi, idari ve hukuki olarak ilk basamakta yer almaktadır. Mahalle ibadethanesi, meydanı, okulu, çeşmesi, medresesi, kahvehanesi ve hamamıyla sosyal bir yaşam alanı oluşturmaktadır (Palabıyık & Atak, 2001, s. 334). Mahalle Osmanlı'da Batı'daki gibi sınıf temelli değil, idari teşkilat esaslarına göre oluşmuştur. Mahalle toplumsal düzenin kurulması, sürdürülmesine yönelik ortak ihtiyaçların karşılanması temeline dayanmaktadır (Bergen, 2010, s. 162). Burada mahalle kurulumu ibadet alanını merkez almak suretiyle, aynı dine inananların oluşturduğu topluluk (cemaat) olarak ortaya çıkmaktadır ve imamlar mahalleyi idare eden konumundadır. Bir açıdan da mahalleler kendi kendini yönetme alanıdır. Muhtarlık sistemi ise takip, kontrol, bilgi ve kayıt gibi işlevlerle merkezleşme girişimleri olarak değerlendirilmektedir (Alada, 2008, s. 66). Mahalle uzlaşma kültürüyle, değerleri olan, camisi, kahvesi ve külliyesiyle toplumsal bir sistemin en alt birimidir (Şahin & Işık, 2011, s. 225).

İlk mahalle muhtarlığı teşkilatı 1829 yılında İstanbul'da kurulmuş ve mahalle yönetiminin temeli de atılmıştır. Gökçeer ve Heper'e göre muhtarlık teşkilatının İstanbul'da kurulmasının nedeni II. Mahmud tarafından Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında kaldırılmasıyla oluşan asayiş ve güvenlik boşluğudur (Gökçeer & Heper, 1977, s. 2). 1833 yılında Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde Sancak'ta meydana gelen toplumsal olay nedeniyle muhtarlık teşkilatı kurulmuştur (Çadircı, 1970, s. 410-411). 1864 Vilayet Nizamnamesi ve 1865 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamelerinde İstanbul hariç tutularak mahallelerde muhtarlarla birlikte, ihtiyar heyetinin

bulunması yasalaşmıştır. İhtiyar heyetinin en az 3, en çok 12 kişiden oluşacağı belirlenirken ihtiyar heyetine muhtarı azletme yetkisi de tanınmıştır (Alada, 2008, s. 66-70).

1864 yılı Vilayet Nizamnamesinde de muhtar ve ihtiyar heyetine yasal işlem tesis etme hakkı verilmiş ve bu uygulama il olarak Tuna Vilayetinde başlamıştır. 1867 yılından itibaren bu uygulama tüm vilayetlere yayılmıştır (Gökçeer & Heper, 1977, s. 4). 1913 yılında İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati ile 1864 tarihli ve 1870 tarihli nizamnameler yürürlükten kaldırılmak suretiyle, mahalle yönetiminin dayanağı olan yasalar kaldırılmış ve herhangi bir yeni düzenleme de getirilmemiştir (Demirel, 1987, s. 146-147). Ancak mahalle yönetimleri fiili varlıklarını sürdürmüştür.

Türk-İslam kentlerinde mahalle halkı kendi düzeni, temizliği ve ortak ihtiyaçlarını karşılarken bekeşini de kendi seçiyordu. Bu döneme ilişkin etkin katılımdan söz etmek pek mümkün değildir. Ancak 15. yüzyıla kadar Ahiler tarafından Ankara'da yereldeki konulara ilişkin karar alma mekanizmalarının oluştuğundan söz edilebilse de bu durum yerel yönetim olgusu çerçevesinde ele alınamamaktadır. Ahilik teşkilatının yasal olmasa da mahalle idaresi açısından faaliyetleri vardır ve bu faaliyetler, mahalli idare deneyimi oluşturmuştur. Emeviler döneminde de mahalle imamları mahallelerde devlet işlerine yardımcı olmak açısından önemli ve etkin unsurlar olarak kabul edilmektedir.

Osmanlı döneminde ise mahalle muhtarlığı kurulmadan önceki dönemde mahalle adına devlet işlerine yardım olan Müslüman mahallelerde imamlar, gayri Müslim mahallelerde ise haham ya da papazlardır. O dönemde mahalle imamları padişah beratıyla tayin edilmektedir. Papaz ve hamamlar da hahambaşı ya da patrikhane temsilci olarak mahallelere tayin edilmiştir. Mahalle muhtarı özü itibarıyla sivil, kültürel ve toplumsal nitelikler barındırmaktadır. Mahalle köken olarak önemli ölçüde İslam medeniyetlerine dayanmaktadır. Bu açıdan da İslam toplumuna ait kültürel izleri taşımaktadır. Selçuklular döneminde kent ve mahalle örgütlenmesinin değişimiyle mahalle cami tekleşmiş, mahalleler arası dinsel ve etnik ayrımlar sürmüştür. Osmanlı döneminde mahalleler kaleden aşağı doğru gelişimini açık şehir olarak sürdürmüştür (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 36-39).

Osmanlı şehirleri iki ana bölümden oluşmaktadır. Birincisi şehrin sanayi ve ticari faaliyetinin gerçekleştiği içtimai alanlar, diğeryse şehir halkının ibadethaneler etrafında ikamet ettiği mahallelerdir. Osmanlıda mahalle birbirini yakın tanıyan, birbirlerine sorumluluğu olan, sosyal dayanışma içinde olan ve aynı inanca sahip hanelerden oluşmaktadır (Şahin İ. , 2010, s. 446-449). Kavruk ibadethane etrafında şekillenen mahallerle ilgili olarak, cami avlusunun mahalle meydanının oluşumunu olumsuz etkilediğini belirtmektedir (Kavruk, 2004, s. 111).

Türkiye de mahallenin, belediyeçilik hizmetlerinin sürdürülmesi için kolaylık sağladığı söylenebilir (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 41).

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 18 Mart 1924 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu yürürlüğe girmiş köyler hukuki statüye kavuşmuştur. Kanunda muhtara, köy ihtiyar meclisine ve köylülere isteğe bağlı ve mecburi görev ve yetkiler vermiştir. Bu hizmetlerden bazıları; tarım, su, bayındırlık, arazi ve iskanla ilgili işlerle mali işler, askerlik işleri, sosyal hizmetler, posta hizmetleri, turizm, sanayi, madencilik işleridir. Kanunda köyün gelirleri de tanımlanmıştır. 19 madde halinde köyün gelirlerinin tanımlaması yapılmış, hangi hallerde salma salınacağı, salmanın üst sınırını gibi hususlar belirlenmiştir. O yıllarda yürürlüğe giren Ankara Şehremaneti Kanunu ve Köy Kanununda mahalle ve mahalle muhtarlığıyla ilgili herhangi bir husus geçmemektedir (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 57).

1580 sayılı Cumhuriyet döneminin ilk belediye kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiş ve bu Kanun ile mahalle yönetimi yeniden kurulmuştur. Kanununun 8. ve 9. maddesinde “*bir belediye sınırı içinde mahalleler ihdası, ilgası, birleştirilmesi, isimleriyle hudutlarının değiştirilmesi belediye meclisinin ve mahalli idare heyetinin kararı ve valinin tasdikiyle icra edilir*¹¹⁰” hükmüyle mahalle yasal zeminde yer almıştır.

1934 yılında çıkarılan 2295 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerlerde Muhtar ve İhtiyar Heyetlerinin Lağvı Hakkında Kanunu¹¹¹ ile belediye teşkilatı kurulan yerleşim yerlerindeki mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar meclisleri kapatılmıştır. Bu kapatma kararı devletle yerel halk arasında kopukluğa neden olmuştur. Bu dönemde muhtarlıkların görevleri belediyelere, mahalle yönetimlerine pay edilmişse de hizmetler ve görevlerin yetersizliği nedeniyle 1944 yılında 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun adıyla mahalle teşkilatları tekrar kurulmuştur. Mahalle yönetimi o dönemde yerel yönetimlerin yeterince etkin olamamasına bağlı olarak güncellenerek yeniden kurulmuştur. Mahalleyi kapatma gerekçesi belediyelerin kurulması olarak görülmekte; belediye varsa mahalle yönetimine de gerek kalmamıştır yaklaşımı güdülmektedir¹¹².

3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun çıktığı 1984 yılında da mahalle yönetimleriyle ilgili esaslı bir değişime gidilmemiş 1944'te başlayan süreç devam edilmiştir (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 66). 1992 yılında İç İşleri

¹¹⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf> 1580 sayılı Kanun (Erişim Tarihi:15.03.2023).

¹¹¹ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc012/kanuntbmmc012/kanuntbmmc01202295.pdf (Erişim Tarihi:15.03.2023).

¹¹² 10.04.1933 tarih ve 2295 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerlerde Muhtar ve İhtiyar Heyetlerinin Lağvı Hakkında Kanun.

Bakanlığı tarafından hazırlanan “Mahalle Muhtarlığı Kanun Tasarısı” da çeşitli nedenlerle TBMM Genel kurulunda görüşmemiş ve kadük kalmıştır (Aytaç, 1995, s. 165). Devam eden yıllarda birkaç girişim daha olsa da hiçbiri sonuçlanmamıştır.

Mahalleler yerel düzeyde yerel halka en yakın ve ülke genelinde en yaygın örgütlenme birimi olmasına rağmen, mahallelerin yerel yönetim birimi olup olmadığıyla ilgili tartışmalar sürmektedir. Cumhuriyet dönemine kadar köy ve mahalle ile ilgili yasal düzenlemeler bir arada yapılırken Cumhuriyet döneminde köylere tüzel kişilik verilirken mahalleler hukuki dayanaktan yoksun bırakılmış ve yönetim sisteminde yer verilmemiştir (Kavruk, 2018, s. 42).

Günümüzde halen mahallenin ve mahalle muhtarlığı sisteminin yasal sınırları çizen bir kanun bulunmamakla birlikte, bazı kanunlar içinde ilgili hükümler yer almaktadır. En kapsamlı hükümler 5393 Belediye ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunlarında yer almaktadır (Önver, 2020, s. 6).

2.5.2. Mevcut Mahalle Yönetimi Sistemi

Günümüzde mahalle yönetim sistemi, her geçen gün artan mahalle nüfuslarıyla kültürel ve toplumsal olarak değişime uğramaktadır. Hali hazırda 81 il genelinde 32.242¹¹³ mahalle vardır. Mahalle sayısının, köy sayısının (18.275) yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir. Mahalle sayısının artışının bir bölümü 6360 sayılı Kanunla mahalleye dönüştürülen köyler nedeniyle olmuştur. 2005 yılı itibarıyla Yerel Yönetimlerin Reformu kapsamında mahalle yönetimlerine ilgi daha da artmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin başlangıcıyla birlikte Cumhurbaşkanı muhtarlarla birtakım toplantılar yaparak merkezden yerele önemli mesajlar vermiştir. 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda yapılan düzenlemeyle muhtarlara aynı yardım ve destek sağlanması hükmü de düzenlenmiştir.

Hüküm ‘*Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.*’¹¹⁴ şeklindedir.

Kuşkusuz günümüzdeki en önemli gelişme e-devlet kapısı uygulaması üzerinden İçişleri Bakanlığı aracılığıyla oluşturulan Muhtar Bilgi Sistemi’nin (MUBİS) kurulmasıdır. Ayrıca İçişleri Bakanlığı bünyesinde Muhtarlar Daire Başkanlığı kurulmuştur. Elektronik yazılım kullanımı geleneksel muhtar profilini de değiştirerek daha genç, bilgisayar, teknoloji kullanabilen ve

¹¹³ <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (Erişim tarihi:20.03.2023)

¹¹⁴ 5393 sayılı Kanun Madde 9.

iletişime güçlü kişilerin muhtar olmasına dönüşmüştür. Cumhurbaşkanı da muhtarların özlük haklarıyla ilgili iyileştirmeler yapmış olup, muhtarlığı bir nevi cazip hale getirmiştir. Cumhurbaşkanı tarafından muhtarların Ankara'ya geldiklerinde konaklamaları için açılan Muhtarlar Evi de merkezi yönetimin mahalle muhtarlarına gösterdiği ilgi anlaşılmaktadır¹¹⁵.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 27 Ocak 2015 tarihinde Muhtarlar Toplantısında yaptığı konuşmadaki vurgulardan, merkezi yönetimin muhtarlık sistemine verdiği önemi göstermektedir. Demokrasinin köyde ve mahallede başladığı, mahalledeki demokrasi kültürünün gelişmesinin tüm ülke için önemi, muhtarların seçimle işbaşına gelmesinin önemi, muhtarların merkezi yönetimle işbirliğinin önemi ve muhtar ücretlerinin artışına değinmiştir ki bunu şu sözleriyle ifade etmektedir: “*Dikkatinizi çekiyorum, 2002’de muhtar aylığı 97 lira, bugün 880 lira. Nominal olarak, muhtar aylıklarını 12 yıl içinde yüzde 800 oranında artırmış olduk ki, bu ücretler arasında en yüksek zam anlamına geliyor.*” Ayrıca muhtarlarla devletin diyalogunun önemine, kalkınmada da yerelin önemine vurgu yapmaktadır.¹¹⁶

“Muhtarlar toplantısının 50.’sini sadece İstanbul muhtarlarıyla yapmak istediklerini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, muhtarlıkların büyüklüklerinin çok farklılık gösterdiğini, kırsal için ayrı, büyükşehirler için ayrı olacak şekilde mahallelerin fiziki büyüklük ve nüfus esasına göre gözden geçirilmesinde fayda gördüğünü...¹¹⁷.” belirtmektedir.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, muhtarlık seçimlerinin de belediye başkanlığı ve belediye meclis üyeliği seçimlerinden ayrılmasında yarar bulunduğunu ifade ederek, “Muhtarlık seçimlerinin belediye başkanlığı seçimlerinden önce veya sonra yapılmasının her iki seçimin de daha sağlıklı yürümesini temin edecektir”¹¹⁸ biçiminde ifade etmiştir.

Kalkınma Bakanlığı'nın hazırladığı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu'nda da mahalle muhtarlıklarıyla ilgili hususları, mahalli müşterek ihtiyaçların giderilmesi yönündeki kararları, merkezi yönetim yerine bağlı bulunan belediyeyle çözmelerini önerilmektedir¹¹⁹.

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü¹²⁰ tarafından Şubat 2015 tarihinde yayınlanan 2015-8 numaralı Genelge ile belediyelerde muhtarlık işleriyle ilgili birim kurulması

¹¹⁵ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/140226/cumhurbaskani-erdogan-muhtarlar-evi-nin-acilisini-gerceklestirdi> (Erişim tarihi:20.03.2023)

¹¹⁶ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2978/muhtarlar-toplantısında-yaptıkları-konusma> (27 Ocak 2015 tarihli Muhtarlar toplantısı)

¹¹⁷ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/105403/cumhurbaskani-erdogan-istanbul-muhtarları-ile-iftar-programına-katıldı> (Erişim tarihi:20.03.2023)

¹¹⁸ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/105403/cumhurbaskani-erdogan-istanbul-muhtarları-ile-iftar-programına-katıldı> (Erişim Tarihi:20.01.2023)

¹¹⁹ Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Raporu Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2014-2018, Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Ankara, Yayın No:2868-ÖİK:718.

zorunlu hale getirilmiştir. Bu sayede bu birimler MUBİS ile eşgüdümlü çalışabilecek ve muhtarlar tarafından gelen talep, öneri ve sonuçlar merkezi yönetim tarafından da takip edilebilir hale gelecektir.

2.5.2.1. Kırsal Mahalle

Kırsal mahalleler büyükşehir belediyelerinin metropol alanı dışında yer alan ve nüfus bakımından oldukça küçük ölçekli mahalle olarak tanımlansa da metropol alanların büyümesiyle bu mahallelerin bazılarının nüfusları bir hayli artmıştır. 6360 sayılı Kanunla belde belediyelerinin mahalleleriyle birlikte, tek bir mahalleye dönüştürülmesiyle (örneğin 12.000 nüfuslu Ankara'ya bağlı Çayırhan da mahalle statüsündedir) nüfusları artmıştır. Bazı kırsal mahallelerin metropol alana bitişik olmadığı ve kentsel gelişim alanında oldukça uzakta oldukları görülmektedir. Bu mahalleler Türkiye'ye özgü metropol yapılanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Bilgin, Ömürgönülşen, Öktem, Gündüzöz, Sadioğlu, & Urhan, 2018, s. 35).

6360 sayılı Kanunla birlikte artan mahalle sayıları büyük ölçüde kırsal alandaki mevcut köylerin mahalleye dönüşmesiyle olmuştur. 2012'de yasalaşan ancak 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanunun kırsal alandaki mahallelere olumsuz etkileri nedeniyle, kırsal mahallelere özgü olarak revize edilmesi gerekliliği doğmuştur. Bu bağlamda kentsel mahalleden farkını ifade etmek için fiili olarak kullanılan 'kırsal mahalle' ifadesi, yasal tanımlama olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kırsal alandaki köylerin mahalleye dönüştürülmesi fiili olarak köy olan bu yerleşim yerlerinin, yani geçimlerini tarım ve hayvancılıkla sağlayan, orta yaş üstü insanların yaşadığı ve henüz minimal kentleşme ibarelerinin bulunduğu bu yerleşim yerlerinin kentsel mahalle olduğundan söz etmek neredeyse imkânsızdır. 6360 sayılı Kanun özellikle il özel idareleri ve köyleri kapatarak yerel halkı değişen mevzuat hükümlerine uymaya zorlayarak, yerel sorunları da arttırmıştır. Kanun uygulamaya konulduğundan itibaren yeni düzenlemelerle kırsal alana uyumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Kanun hazırlanırken kırsal mahalleler için özel yaklaşımlar geliştirilmemiş toptancı yaklaşımına uzaklığa, gelişmişliği, nüfusa vd. özelliklere bakılmadan belde belediyeleri de dahil olmak üzere tüm köyler, mahalleye dönüştürülmüştür (Gözler, 2013, s. 20). Arıkboğa'nın 2018 yılında ifade ettiği gibi kırsal mahallelerin büyükşehir belediye modeliyle uyumlu hale getirilebilmesi ve eski köy, yeni mahallelerin özgün koşullarını sürdürebilmesi için yeni bir statü tanımlanmasına

¹²⁰ Günümüzde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü olarak Çevre şehircilik ve iklim değişikliği bakanlığı bünyesinde <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/>.

ihtiyaç doğmuştur (Arıkboğa, 2018, s. 27-29). Kırsal mahallenin hukuki kullanımı 16 Ekim 2020 tarih ve 7254 sayılı Kanunla 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na eklenen düzenleme ile olmuştur¹²¹. Bu düzenlemeyle köy ve belde belediyesinden mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerine, belirli şartların sağlanması (Sosyo-ekonomik durum, merkeze uzaklık, belediye hizmetlerine erişim, yapılaşma durumu vd.) ve başvuru yapılması koşuluyla 'kırsal mahalle' olma hakkı getirilmiştir. Başvurunun olumlu sonuçlanabilmesi için ise ilçe ve büyükşehir belediye meclislerinin olumlu kararı gerekmektedir (Aydın & Ömürgönülşen, 2023, s. 69).

Bu düzenlemeyle 'kırsal mahalle' ve 'kırsal yerleşik alan' ayrımları da getirilmiştir. 15 Nisan 2021 tarih ve 31455 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nde¹²² kırsal mahallelerde yaşayan yerel halkı için bir takım vergi, harç, katılım payı ve diğer ücretlerde muafiyet, indirim getirmiş olsa da halkın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine ilişkin sorunlarının çözümünde yeterli olup olmayacağı tartışmalıdır.

2.5.3. Mahalle Yönetiminin Kurulması ve Organları

Mahalle yönetiminin kurulmasında hukuki kriter nüfustur. 5393 sayılı Kanun'da 2012 yılında yapılan değişiklikle -daha önce herhangi bir nüfus kriteri belirtilmemişken- mahalle olabilmenin asgari nüfus kriteri 500 ve üzeri olarak belirlenmiştir. Aynı maddede belirtildiği üzere belediye içinde herhangi bir mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, sınır tespiti ve değişimi gibi işlemler belediye meclis kararı, kaymakam görüşü ve valinin onayı ile mümkündür¹²³.

Mahalle yönetiminin başı muhtardır. 5393 sayılı Kanun'da mahalle muhtarın görevleri arasında; mahallenin yaşam kalitesini yükseltmek, halkın katılımıyla mahallenin ihtiyaçlarının tespit edilmesi yer almaktadır. Muhtarın merkezi ve yerel yönetimlere bağlı kurum ve kuruluşlarla iletişim, işbirliği, görüş alış-verişi yapması beklenmektedir. 5393 sayılı Kanun'un 9. maddesinde, mahalle muhtarlığının ihtiyaçlarının karşılanmasında, sorunların çözümünde belediyenin gereken aynı yardım ve desteği sağlaması gerektiği hükmü düzenlenmiştir. Ayrıca belediyenin mahalle sakinlerinin ortak talepleri göz önünde bulundurarak, ihtiyaca uygun hizmet vermesi gerektiği de yer almaktadır. Mahalle muhtarları belediye ihtisas

¹²¹5216 sayılı Kanun Ek Madde 3, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> Ek:RG-16/10/2020-7254/10 md.) (01.12.2022).

¹²² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210415-2.htm> (Erişim tarihi: 01.12.2022).

¹²³5393 sayılı Kanun Madde 9, (Ek cümle: 12/11/2012- 6360/15 md.).

komisyonlarında, mahalleleri hakkındaki konularda oy hakkı olmasa da toplantılara katılıp görüş bildirebilecektir¹²⁴.

Mahalle yönetimi muhtarla birlikte ihtiyar heyeti¹²⁵ tarafından yürütülmektedir. İhtiyar heyeti seçimleri 18.01.1984 tarih ve 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanuna” dayanarak yerel seçimlerle birlikte yapılmaktadır. Bu uygulamaya ilişkin Cumhurbaşkanının Mayıs 2019 tarihinde muhtarlar toplantısında muhtarlık seçimlerinin de belediye başkanlığı ve belediye meclis üyeliği seçimlerinden ayrılmasında yarar bulunduğunu ifade ederek, “*Muhtarlık seçimlerinin belediye başkanlığı seçimlerinden önce veya sonra yapılmasının her iki seçimin de daha sağlıklı yürütülmesini temin edecektir*”¹²⁶ açıklamasını yapmıştır. Bu açıklamadan muhtarlık seçimlerinin yakın gelecekte yerel seçimlerden farklı bir zamanda yapılabileceği ihtimalinin olduğu söylenebilir.

2.5.4. Mahalle Yönetiminin Görevleri, Yetkileri ve Mali Yapısı

Mahalle yönetiminin görevleri 10 Nisan 1944 tarih ve 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun¹²⁷ ve bu kanuna dayalı 4 Nisan 1945 tarih ve 481 sayılı Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğünde¹²⁸ tanımlanmaktadır. 4541 sayılı Kanunun 1. maddesinde ‘*Şehir ve kasabalarda kurulu bulunan ve Belediye Kanunu’nun 8 inci maddesine göre kurulacak olan mahallelerde bir muhtar ve muhtarın başkanlığında bir ihtiyar heyeti bulunur.*’ denilmektedir.

“*Mahalle yönetimi bir muhtar ve 4 azadan oluşur ve her üyenin yedeği vardır*” (Madde 2). Akrabalık ilişkisi olanların muhtarlık ve heyette birleşmeyeceği hükmü 10. maddede düzenlenmiştir. Hizmetlerin aksaması halinde vali ya da kaymakamın yazılı ihtarda bulunabileceği ve sürmesi halinde ise idare heyeti kararıyla görevden el çektirilmesine kadar sürecin devam edebileceği hükmü yer almaktadır (Madde 18). Mahalle bekçileri muhtar ve ihtiyar heyetine yardım etmekle yükümlü olduğu ise madde 22’de düzenlenmiştir.

¹²⁴ 5393 Sayılı Kanun Madde 24.

¹²⁵ Köy Kanunda da belirtildiği gibi ‘İhtiyar Meclisi’ köyde, ‘ihtiyar heyeti’ ise mahalle muhtarlığı sisteminde kullanılmaktadır. Bu ‘meclis’ ve ‘heyeti’ kavramları birçok yayında karıştırılarak kullanılmaktadır. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.442.pdf>, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.4541.pdf> (Erişim Tarihi: 21.03. 2023)

¹²⁶ TC. Cumhurbaşkanlığı, 17 Mayıs 2019 Muhtarlar Toplantısı, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/105403/cumhurbaskani-erdogan-istanbul-muhtarlari-ile-iftar-programina-katildi>

¹²⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.4541.pdf>

¹²⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=2&MevzuatNo=32412&MevzuatTertip=3#:~:text=Madde%202%20E2%80%93%20C5%9Eehir%20ve%20kasabalarda,ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda%20bir%20ihtiyar%20kurulu%20bulunur.>

4541 sayılı Kanununun 3. maddesinde mahalle muhtarının ve ihtiyar heyetinin görevleri bir arada yer almaktadır. Dolayısıyla muhtar ve ihtiyar heyeti görevlerden birlikte sorumludur. Bu maddede 17 fıkrada tanımlanan görev başlıklarından bazıları; nüfus ve vatandaşlık, askerlik, seçimler, Şose ve Köprüler Kanunu ile hukuki konular, hayvanlar, vergiler, tarım ve hayvancılık, tebligat, sivil savunma, eğitim ve sağlık, arazilerin satışı, tapu ve kadastro, Veraset ve İntikal Kanunu, güvenlik, kolluk güçleri ve ihtiyaç sahipleridir. Bu başlıklar altında da görev kapsamaları yer almaktadır.

Muhtarın çeşitli nedenlerle Nüfus Kanunu'na göre vatandaşlara ilmühaber verme görevi 4541 sayılı Kanununun 3. maddesinde belirtilmiş olsa da günümüzde bu hizmeti e-devlet kapısı uygulamasında vatandaşlar rahatlıkla ücretsiz olarak alabilmektedirler.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte 4541 sayılı Kanununun 17. maddesi '*Cumhurbaşkanınca, halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve amme hizmetlerini kolaylaştırmak üzere karar altına, alınacak işlerden o mahalleye taallük eden kısımları tatbik etmek*¹²⁹.' biçiminde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden de görüldüğü üzere merkezi yönetimin, mahalle muhtarlığının işleyişine ilgisi önemsenecek düzeydedir.

4541 sayılı Kanunun kapsamı dikkate alındığında, mahalle yönetiminin, merkezi yönetime mi yerel yönetime mi bağlı bir birim olduğu tartışmalı olsa da diğer yönetim birimlerinden farklı olarak tüzel kişiliğinin ve özerkliğinin olmaması, geliri ve personelinin bulunmaması hem yerel yönetime hem de merkezi yönetime yardım eden bir birim olarak konumlandırılmış olması aslında bir tartışmanın varlığını da ortadan kaldırmaktadır.

Mahalle muhtarlığı yönetim sisteminin yerel yönetimlerle ilişkili bulunması; mahalle mevzuatının ana çatısının Belediye Kanunu ile düzenlenmiş olması, muhtarın seçimle işbaşına gelmesi ve mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamaya ilgili vazifelerinin bulunması, mahalle muhtarlığını yerel yönetim birimi olarak düşündürmektedir. Arıkboğa da bu duruma ilişkin, flu bir birim olarak mahalle yönetiminin, yerel ve merkezi yönetiminin kesişim noktasında faaliyeti olduğunu ifade etmektedir (Arıkboğa, 1999, s. 103). Alada da bu durumun mahalle yönetimine esneklik ve işlevsellik kazandırdığını düşünmektedir (Alada, 2008, s. 68).

En küçük yönetim birimlerinin halkın her kesiminin rahatlıkla ve istenildiği zamanda ulaşabileceği en kısa mesafede olması demokrasiyi güçlendirmektedir. Mahalle ölçeğinde

¹²⁹ 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun Madde 3, 17. Fıkra. 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı KHK'nin 19 uncu maddesiyle, bu bentte yer alan "İcra Vekilleri Heyetince" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

katılımcı demokrasinin hayata geçmesi ve sürdürülebilir olması için mahalle yönetimleri hem yerel hem merkezi yönetimler için köprü görevi görmektedir (Özservet & Küçük, 2019, s. 10).

Mahalle sakinleri taleplerini mahalle muhtarına iletse de muhtarının kurum ve kuruluşlara iletmekten başka bir işlevi bulunmamaktadır. Çünkü mahalle yönetiminin bütçesi yoktur. Muhtara tanınan özlük haklar ihtiyar heyetine tanınmamıştır. Mahallenin tüm ihtiyaçları merkezi ve yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır.

2.5.5. Genel Değerlendirme

Günümüzde halen mahallenin ve mahalle muhtarlığı sisteminin yasal sınırları çizen bir kanun bulunmamaktadır ve bazı kanunlar içinde yer alan ilgili hükümlere göre faaliyet göstermektedir. Bu açıdan flu bir birim olarak mahalle yönetimi, yerel ve merkezi yönetiminin kesişim noktasında faaliyet göstermektedir. Bu durumun mahalle yönetimlerine esneklik ve işlevsellik kazandırdığı belirtilmektedir. Mahalle yönetimiyle ilgili en kapsamlı hükümler 5393 Belediye ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunlarında yer almaktadır.

Mahalle muhtarlığı yönetim sisteminin yerel yönetimlerle ilişkili bulunması; mahalle mevzuatının ana çatısının Belediye Kanunu ile düzenlenmiş olması, muhtarın seçimle işbaşına gelmesi ve mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamaya ilgili vazifelerinin bulunması, mahalle muhtarlığını yerel yönetim birimi olarak düşündürmektedir. Ancak tüzel kişiliğinin ve özerkliğinin olmaması, geliri ve personelinin bulunmaması onu yerel yönetimlerden ayıran hususlar olarak öne çıkmaktadır. Merkezi yönetim, mahalle yönetimlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını merkezi yönetim yerine bağlı bulunan ilçe belediyesi aracılığıyla gidermelerini önermektedir.

Kuşkusuz en önemli gelişme e-devlet kapısı uygulaması üzerinden İçişleri Bakanlığı aracılığıyla oluşturulan Muhtar Bilgi Sistemi'nin (MUBİS) kurulmasıdır. Ayrıca İçişleri Bakanlığı bünyesinde Muhtarlar Daire Başkanlığı kurulmuştur. Elektronik yazılım kullanımı geleneksel muhtar profilini de değiştirerek daha genç, bilgisayar, teknoloji kullanabilen ve iletişime güçlü kişileri muhtarlık mesleğine yöneltmiştir. Cumhurbaşkanı da muhtarların özlük haklarıyla ilgili iyileştirmeler yapmış olup, muhtarlığı bir nevi cazip hale getirmiştir. Bu durum özellikle kırsal mahallelerde düşük sosyo-ekonomik profile sahip vatandaşlar arasında bir gelir kapısı görülmesi açısından oldukça cazip bulunmaktadır. Bu açıdan muhtarlık seçimleri oldukça çekişmeli geçmektedir. Hatta muhtarlık seçimleri mahalle sakinleri arasında çeşitli gerilimlere

de yol açmaktadır. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü belediyelerde muhtarlık işleriyle ilgili birim kurulmasını da zorunlu hale getirmiştir.

En küçük yönetim birimlerinin halkın her kesiminin rahatlıkla ve istenildiği zamanda ulaşabileceği en kısa mesafede olması demokrasiyi güçlendirmektedir. Mahalle ölçeğinde katılımcı demokrasinin hayata geçmesi ve sürdürülebilir olması için mahalle yönetimleri hem yerel hem merkezi yönetimler için köprü görevi görmektedir.

Tüm bu gelişmeler göstermektedir ki mahalle yönetimleri merkezi yönetim tarafından önemsenmekte ve gelişimi için desteklenmektedir.

3. BÖLÜM: 6360 SAYILI KANUNUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİM SİSTEMİNE GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLER

Bu bölümde 6360 sayılı Kanun genel olarak değerlendirilerek, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, ilçe ve belde belediyeleri ile köy ve mahalle yönetimlerine ilişkin getirilen düzenlemeler ele alınmıştır.

3.1. 6360 SAYILI KANUNA GENEL BAKIŞ

6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerin tamamında büyükşehir belediye sınırları, il mülki sınırları ile eşitlenmiş, il özel idareleri, belde belediyeleri ve köy tüzel kişilikleri kaldırılmış, 81 ilden oluşan ülkenin 30 büyükşehirinde farklı bir idare biçimi oluşturulmuştur. Kanunla değişen birim sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. En yüksek azalış %80,4 belde belediyesi sayılarında, en yüksek artış ise büyükşehir ilçe belediye sayılarında meydana gelmiştir.

Tablo 16. 6360 Sayılı Kanun'la Yönetim Birimleri Sayısal Değişimi

Yönetim Birimleri	6360 Sayılı Kanun Öncesi (Sayı)	6360 Sayılı Kanun Sonrası (Sayı)	Fark (Sayı)	Fark Oran (%)
Büyükşehir İlçe Belediyesi Sayısı	143	519	376	262,9%
İl Belediye Sayısı	65	51	-14	-21,5%
İlçe Belediye Sayısı	749	403	-346	-46,2%
Belde Belediye Sayısı	1977	388	-1589	-80,4%
İl Özel İdare Sayısı	81	51	-30	-37,0%
Mahalle Sayısı	18460	32174	13714	74,3%
Köy Sayısı	34283	18292	-15991	-46,6%

Kaynak: 6360 sayılı Kanun öncesi mahalle ve köy sayısı (Karakaya, 2020, s. 479), <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (Erişim tarihi:27.12.2023)

Aşağıdaki tablolarda 6360 sayılı Kanun kapsamında yer alan büyükşehir belediyeleriyle ilgili çeşitli veriler değerlendirilecektir. 30 büyükşehir yüzölçümlerine göre gruplandırıldığında en yoğun grup olarak 14 büyükşehirin 20000-10001 km² aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Büyükşehirlere Yüzölçümü Aralığına Göre Dağılımı

Yüz ölçüm Aralığı (km ²)	Büyükşehir Sayısı	Büyükşehir Belediyeleri
41000-20001	4	Konya, Ankara, Erzurum, Antalya
20000-10001	14	Şanlıurfa, Kayseri, Mersin, Diyarbakır, Balıkesir, Kahramanmaraş, Eskişehir, Adana, Manisa, Muğla, Malatya, Denizli, İzmir, Bursa
10000-5001	8	Samsun, Mardin, Aydın, Gaziantep, Tekirdağ, Ordu, Hatay, İstanbul
5000-3001	4	Kocaeli, Trabzon, Sakarya, Van
Toplam	30	

Büyükşehirler nüfusa göre gruplandırıldığında km²'ye düşen en yoğun nüfus 3000 kişi ile İstanbul'dur. 11 büyükşehirde ise km²'ye düşen nüfus 100-30 kişi arasındadır. Aşağıdaki tablodan büyükşehirler arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu tablodan km²'de bir belediye 3000 kişiye bir başka belediyenin ise 100-30 kişiye hizmet götürmek için benzer kaynakları kullanmak zorunda olduğu görülmektedir. 14 belediyenin ise ortalama km² de 200 kişiye hizmet götürdüğü görülmektedir.

Tablo 18. Büyükşehirlere Km²'ye Düşüne Nüfusuna Göre Dağılımı

Km ² ye düşen nüfus (Kişi Sayısı)	Büyükşehir Sayısı	Büyükşehir Belediyeleri
3000	1	İstanbul
600	1	Kocaeli
400-301	3	İzmir, Gaziantep, Hatay
300-201	3	Bursa, Ankara, Sakarya
200-101	11	Tekirdağ, Trabzon, Adana, Samsun, Aydın, Antalya, Ordu, Mersin, Diyarbakır, Şanlıurfa, Manisa
100-30	11	Mardin, Denizli, Balıkesir, Kayseri, Muğla, Kahramanmaraş, Malatya, Eskişehir, Konya, Van Erzurum
Toplam	30	

Aşağıdaki tabloda ise 30 büyükşehrin TÜİK tarafından açıklanan 2021 yılı nüfusuna ve km² ye düşen nüfusu, yüzölçümü büyüklüğüne göre sıralı verilmiştir. Birinci sırada Konya en büyük yüzölçümüne sahip büyükşehir olarak km²'de 56 kişiye hizmet götürmek durumundayken, en düşük yüzölçümüne sahip Kocaeli ise yaklaşık 600 kişiye hizmet vermek durumundadır. Görülmektedir ki belediye gelir paylarından sadece biri olan vatandaşın alınan vergi gelirleri bir büyükşehirler arasında oldukça fark göstermektedir. Konya'nın yüzölçümü en küçük büyükşehirden yaklaşık olarak 12 kat daha büyük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla büyükşehirlerde bütçe paylarında yüzölçümü dikkate alınsa da kısıtlı bütçelerle bu kadar geniş alanlara hizmet sunmak açısından belediyeler arasındaki çok keskin farklılıklar bulunmaktadır. Son olarak 30 büyükşehrin toplam yüzölçümü dikkate alındığında km² 166 kişi düştüğü görülmektedir.

Tablo 19. 30 Büyükşehirin 2021 Nüfusuna Göre Km² Düşen Nüfusu

SN	Büyükşehir Belediyeleri	Yüz ölçüm (km ²)	En düşük km ² 'ye sahip BŞB'nin alanına oranı (%)	Nüfus (2021) (Kişi sayısı)	Km ² 'ye düşen nüfus kişi sayısı
1	Konya	40.838	1202%	2.277.017	56
2	Ankara	25.632	755%	5.747.325	224
3	Erzurum	25.006	736%	756.893	30
4	Van	20.921	616%	1.141.015	55
5	Antalya	20.177	594%	2.619.832	130
6	Şanlıurfa	19.242	566%	2.143.020	111
7	Kayseri	16.970	500%	1.434.357	85
8	Mersin	16.010	471%	1.891.145	118
9	Diyarbakır	15.168	447%	1.791.373	118
10	Balıkesir	14.583	429%	1.250.610	86
11	Kahramanmaraş	14.520	427%	1.171.298	81
12	Eskişehir	13.960	411%	898.369	64
13	Adana	13.844	408%	2.263.373	163
14	Manisa	13.339	393%	1.456.626	109
15	Muğla	12.654	373%	1.021.141	81
16	Malatya	12.259	361%	808.692	66
17	Denizli	12.134	357%	1.051.056	87
18	İzmir	11.891	350%	4.425.789	372
19	Bursa	10.813	318%	3.147.818	291
20	Samsun	9.725	286%	1.371.274	141
21	Mardin	8.780	258%	862.757	98
22	Aydın	8.116	239%	1.134.031	140
23	Gaziantep	6.803	200%	2.130.432	313
24	Tekirdağ	6.190	182%	1.113.400	180
25	Ordu	5.861	173%	760.872	130
26	Hatay	5.524	163%	1.670.712	302
27	İstanbul	5.461	161%	15.840.900	2.901
28	Sakarya	4.824	142%	1.060.876	220
29	Trabzon	4.628	136%	816.684	176
30	Kocaeli	3.397	100%	2.033.441	599
	Toplam	399.270		66.092.128	166

Aşağıdaki tabloya göre 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir sınırı il mülki sınırı olan 28 büyükşehir belediyesinin, Kocaeli ve İstanbul ile benzer tarafının bulunmadığı gibi, yüzölçümleri de benzer ya da yakın değildir (İstanbul: 5300km², Kocaeli: 3500km², Konya: 38.000 km²). Bütçelerin yüzölçümüne göre oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla il mülki sınırlarına göre hizmet götürmenin maliyeti hizmet alanı genişledikçe artarken bütçelerin de tam tersi azaldığı görülmektedir. Kişi başına düşen bütçe ödeneklerinin Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz bölgelerindeki en alt sıralarda olduğu görülmektedir. Yıllık kişi başına en yüksek ödeneye sahip il İzmir (1.809 TL) olup, en düşük ödeneye sahip il ise Mardin'dir (491,82 TL). Km² düşen ödenek miktarı da büyükşehirler arasında büyük farklılık göstermektedir. İstanbul'da bu ödenenin 5 milyon TL seviyelerinde olduğu görülürken Mardin'de ise 50 bin TL seviyelerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 20. 2020 Yılına Göre 30 Büyükşehirin Km² Düşen Ödeneği (Kişi Başına Düşen Ödeneye Göre Sıralı)

SN	Büyükşehir Belediyeleri	2020 Nüfusu (Kişi Sayısı)	2020 Mali yılı Bütçesi Ödeneği (TL)	Kişi Başına Düşen Ödenek (TL)	Yüzölçüm (km ²)	Km ² ye düşen ödenek (TL)
1	İzmir	4.394.694	7.950.000.000	1.809,00	11.891	668.572,87
2	Erzurum	758.279	1.300.000.000	1.714,41	25.006	51.987,52
3	İstanbul	15.462.452	25.850.000.000	1.671,79	5.461	4.733.565,28
4	Kocaeli	1.997.258	2.775.000.000	1.389,40	3.397	816.897,26
5	Antalya	2.548.308	3.450.000.000	1.353,84	20.177	170.986,77
6	Ankara	5.663.322	7.150.000.000	1.262,51	25.632	278.948,19
7	Eskişehir	888.828	1.100.000.000	1.237,58	13.960	78.796,56
8	Mersin	1.868.757	2.254.000.000	1.206,15	16.010	140.787,01
9	Adana	2.258.718	2.436.441.000	1.078,68	13.844	175.992,56
10	Konya	2.250.020	2.400.000.000	1.066,66	40.838	58.768,79
11	Tekirdağ	1.081.065	1.100.000.000	1.017,52	6.190	177.705,98
12	Trabzon	811.901	823.000.000	1.013,67	4.628	177.830,60
13	Ordu	761.400	750.000.000	985,03	5.861	127.964,51
14	Hatay	1.659.320	1.610.000.000	970,28	5.524	291.455,47
15	Balıkesir	1.240.285	1.200.000.000	967,52	14.583	82.287,60
16	Kayseri	1.421.455	1.350.000.000	949,73	16.970	79.552,15
17	Malatya	806.156	757.000.000	939,02	12.259	61.750,55
18	Bursa	3.101.833	2.600.000.000	838,21	10.813	240.451,31
19	Muğla	1.000.773	817.000.000	816,37	12.654	64.564,56
20	Gaziantep	2.101.157	1.700.000.000	809,08	6.803	249.889,75
21	Sakarya	1.042.649	780.000.000	748,09	4.824	161.691,54
22	Denizli	1.040.915	772.220.000	741,87	12.134	63.641,01
23	Manisa	1.450.616	1.050.000.000	723,83	13.339	78.716,55
24	Aydın	1.119.084	810.000.000	723,81	8.116	99.802,86
25	Van	1.149.342	825.000.000	717,80	20.921	39.434,06
26	Samsun	1.356.079	950.000.000	700,55	9.725	97.686,38
27	Diyarbakır	1.783.431	1.230.894.000	690,18	15.168	81.150,71
28	Kahramanmaraş	1.168.163	800.000.000	684,84	14.520	55.096,42
29	Şanlıurfa	2.115.256	1.230.100.000	581,54	19.242	63.927,87
30	Mardin	854.716	420.365.000	491,82	8.780	47.877,56
	Toplam	65.156.232	78.241.020.000		399.270,00	

Kaynak: <https://www.sayistay.gov.tr/reports/category/31-belediyeler---bagli-idareler> (Erişim Tarihi: 13.04.2022)
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2020-37210>

Aşağıdaki tabloda da “km²’ye düşen ödeneye göre sıralı” verilen büyükşehirlerin, nüfusu düşük olanların hizmet sunumu açısından oldukça dezavantajlı konuma düştükleri görülmektedir. Bu büyükşehirler Doğu ve güney Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Van, Mardin, Erzurum ve Kahramanmaraş gibi illerdir.

Tablo 21. 2020 Yılına Göre 30 Büyükşehirin km²'ye Düşen Ödeneği (km²'ye Düşen Ödeneye Göre Sıralı)

SN	Büyükşehir Belediyesi	2020 Nüfusu (Kişi Sayısı)	2020 Mali yılı Bütçesi Ödeneği (TL)	Kişi Başına Düşen Ödenek (TL)	Yüz ölçüm (km ²)	Km ² 'ye düşen ödenek (TL)
1	İstanbul	15.462.452	25.850.000.000	1.671,79	5.461	4.733.565,28
2	Kocaeli	1.997.258	2.775.000.000	1.389,40	3.397	816.897,26
3	İzmir	4.394.694	7.950.000.000	1.809,00	11.891	668.572,87
4	Hatay	1.659.320	1.610.000.000	970,28	5.524	291.455,47
5	Ankara	5.663.322	7.150.000.000	1.262,51	25.632	278.948,19
6	Gaziantep	2.101.157	1.700.000.000	809,08	6.803	249.889,75
7	Bursa	3.101.833	2.600.000.000	838,21	10.813	240.451,31
8	Trabzon	811.901	823.000.000	1.013,67	4.628	177.830,60
9	Tekirdağ	1.081.065	1.100.000.000	1.017,52	6.190	177.705,98
10	Adana	2.258.718	2.436.441.000	1.078,68	13.844	175.992,56
11	Antalya	2.548.308	3.450.000.000	1.353,84	20.177	170.986,77
12	Sakarya	1.042.649	780.000.000	748,09	4.824	161.691,54
13	Mersin	1.868.757	2.254.000.000	1.206,15	16.010	140.787,01
14	Ordu	761.400	750.000.000	985,03	5.861	127.964,51
15	Aydın	1.119.084	810.000.000	723,81	8.116	99.802,86
16	Samsun	1.356.079	950.000.000	700,55	9.725	97.686,38
17	Balıkesir	1.240.285	1.200.000.000	967,52	14.583	82.287,60
18	Diyarbakır	1.783.431	1.230.894.000	690,18	15.168	81.150,71
19	Kayseri	1.421.455	1.350.000.000	949,73	16.970	79.552,15
20	Eskişehir	888.828	1.100.000.000	1.237,58	13.960	78.796,56
21	Manisa	1.450.616	1.050.000.000	723,83	13.339	78.716,55
22	Muğla	1.000.773	817.000.000	816,37	12.654	64.564,56
23	Şanlıurfa	2.115.256	1.230.100.000	581,54	19.242	63.927,87
24	Denizli	1.040.915	772.220.000	741,87	12.134	63.641,01
25	Malatya	806.156	757.000.000	939,02	12.259	61.750,55
26	Konya	2.250.020	2.400.000.000	1.066,66	40.838	58.768,79
27	Kahramanmaraş	1.168.163	800.000.000	684,84	14.520	55.096,42
28	Erzurum	758.279	1.300.000.000	1.714,41	25.006	51.987,52
29	Mardin	854.716	420.365.000	491,82	8.780	47.877,56
30	Van	1.149.342	825.000.000	717,80	20.921	39.434,06
	Toplam	65.156.232	78.241.020.000		399.270	195.960,18

3.1.1. 6360 Sayılı Kanunun Arka Planı

09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 127. maddesinde "büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçiminin getirilebileceği" hükmüyle büyükşehir belediyesi kurulması için anayasal zemin oluşturulmuştur. Bu hükümle 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Daha sonra Adana, Bursa Gaziantep, Konya gibi başka illerde büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. 1982 Anayasa'sı ile büyükşehir belediyeleri, il sınırlarına dayanan büyükşehir belediyesi modeli kurulabilmesi yönünde ilk adım atılmıştır.

Büyükşehir belediyesi düzenlemeleri 2004 tarihinde 5272 sayılı Belediye Kanunu ile devam etmişse de Kanunun anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal edilmiştir. 23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girerek 1984 tarihli 3030 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırarak, büyükşehir belediyesi hukuki alt yapısı yeniden düzenlemiştir.

5216 sayılı Kanun büyükşehir belediyeleriyle birlikte ilçe ve ilk kademe belediyeleriyle ilgili mevzuatı yeniden yapılandırmıştır. Bu Kanunla büyükşehir belediyelerinin en az üç ilçe belediyesini ve ilk kademe belediyesini kapsamasını, idari ve mali özerkliği ile karar organlarının seçmenler tarafından seçilmesini hükme bağlamıştır. 5216 sayılı Kanun en az üç ilçe veya ilk kademe diyerek nüfusun yanında ölçek kriteri de getirmiştir. Belediye sınırlarına da en fazla 10 km uzaklıktaki alan içinde toplam nüfusu 750.000'in üzerinde olan il belediyelerinin fiziki yerleşim durumları ile ekonomik gelişmişlik durumları dikkate alınarak, anakent belediyesi olabileceklerini düzenlenmiştir (Keleş, 2012, s. 314).

Kamuoyunda “pergel düzenlemesi” olarak isimlendirilen 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sunum alanları genişletilmiş, nüfusu 2.000.000'dan büyük olan illerde 50 kilometre yarıçaplı, nüfusu 1.000.000-2.000.000'a kadar olan illerde 30 kilometre yarıçaplı, nüfusu 1.000.000'dan daha küçük olan illerde ise 20 kilometre yarıçaplı daireler çizilerek büyükşehir belediyelerinin sınırları genişletilmiştir. 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu; 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu 74 yıl yürürlükten kaldırırken, 5216 sayılı Kanun'da açıklık bulunan hususların büyükşehir belediyeleri tarafından uygulanması öngörmüştür. Bu yönüyle 5393 sayılı Kanun “genel” özellik taşıyan bir kanundur. Bu Kanunun diğer bir özelliği ise demokratik katılımın artırılmasına yönelik düzenlemelerle daha güçlü belediye başkanı modeli oluşturmasıdır (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 81).

5216 sayılı Kanunu takiben 5747 sayılı sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla, sınırları ilin ve ilçenin mülki sınırlarına eşit belediye hudutları düzenlemesi getirmiştir. Bu Kanunla iki kademeli belediye modelinin ilk adımı atılmıştır. Sonrasında ikinci adım olarak, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 2012 yılında yürürlüğe girmiştir.

5747 sayılı Kanun, büyükşehir belediyesi kurulan illerde belde belediyelerini kapatmış, yeni ilçeler oluşturmuş ve alt kademe belediyesi olarak adlandırmış, bu belediyelere ilçe belediyesi statüsü verilmiştir (Koçak & Ekşi, 2010, s. 304). Bu Kanun ilçe ve büyükşehir belediyesi olmak üzere iki kademeli büyükşehir belediyesi modeli getirmiştir. 5747 sayılı bu Kanun büyükşehir

belediyesi olan illerde ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi dışında başka bir belediye türü bırakmayarak 6360 sayılı Kanunla oluşacak yeni sisteme de adım atmıştır. 5747 sayılı Kanun büyükşehirlerde çok sayıda belde belediyesini mahalleye dönüştürürken, çok sayıda da (43) ilçe kurmuştur. Yeni oluşturulan ilçe belediyelerinin sınırları, ilçenin mülki sınırları uyuşturulmaması durumuyla karşılaşılsa da bu durum mülki idare yapılanması açısından göz ardı edilmiştir.

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin sınırları il ve ilçe mülki sınırlarıyla eşleştirilmiştir. 6360 sayılı Kanun gerekçesinde belirtildiği gibi hizmet sunumunun daha etkin ve verimli olabilmesi için hizmet ölçeğinin il sınırı olarak kabul edilmesine dayanmaktadır (Gül, Kiriş, Nergiz, & Gökdayı, 2014, s. 177). Bu Kanunla il ölçeğinde kırsal ve kentsel hizmet sunumu büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından gerçekleştirilecektir. 30 büyükşehirde köy, belde belediyesi ve il özel idaresi birimlerini kaldırarak il düzeyinde büyükşehir modeli oluşturulmuştur.

Sadioğlu ve arkadaşları 6360, 3030, 5216 ve 5747 sayılı kanunlarla yeni büyükşehir modelinin geliştiğini belirterek kalan 51 ilin de gelecekte bu sisteme dahil edileceğini vurgulamaktadırlar (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 82).

3.1.2. 6360 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler

6360 sayılı Kanun ile 28 büyükşehir belediyesinde (İstanbul ve Kocaeli hariç), ilçe mülki sınırları içindeki köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak, köyler ve belde belediyeleri mahalle olarak, bağlı olunan ilçe belediyesine katılmıştır. Kocaeli ve İstanbul il mülki sınırları içindeki köylerin de tüzel kişiliği kaldırılmış, bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır. Belde belediyeleri mahalleleriyle birlikte, belde adı ile bağlı oldukları ilçenin tek bir mahallesi olmuştur (Genç & Daşcı, 2016, s. 184). Aşağıda 6360 sayılı Kanun'la gelen değişikliklere ve değerlendirmelere değinilecektir (Genç & Korkın, 2017, s. 86-87).

İl özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin Anayasa değişikliği yapılmadan kanunla kaldırılmış ve ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine dönüştürülmüştür. Ancak Anayasa'nın özel yönetim biçimleri kurulmasını, büyük illere değil büyük yerleşim merkezlerine dayandırdığı, il kaldırılmadıkça il özel idaresinin kaldırılamayacağı ve belde belediyesi ile köy tüzel kişiliklerinin ve karar organlarının

kaldırılmasının seçme hakkının da kaldırması anlamına gelmesi bakımından yapılan tüm bu düzenlemelerin Anayasa'ya dayandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Bir diğer değişiklik ilçe belediyelerinin özerkliğini yitirmesidir. İlçe belediyelerinin geçmişte yürüttüğü bazı hizmetlerin (ilçe belediyesi tarafından hazırlanan imar planlarını denetleme yetkisi) büyükşehir belediyesine geçmesiyle ilçe belediyesinin bazı kararlarına büyükşehir belediyesi onayı gerekliliği özerkliği aykırı olarak değerlendirilmektedir.

Yeni düzenlemeyle yetki karmaşasından da söz edilebilir. Ersoy'a göre büyükşehir belediyesinin hizmet alanının il sınırı olması nedeniyle ortak hizmet alanı olan birçok konuda (plan yapma gibi) yetki karmaşası çıkabilecektir (Ersoy, 2013).

30 büyükşehirde il özel idaresi, belde belediyesi ve köy tüzel kişiliği olmayan, 51 ilde de il özel idaresi, belde belediyesi ve köy tüzel kişiliği bulunan bir yapı oluşmuştur. Bu durumun ülke genelinde ikili farklı yapıda yönetim modeli oluşmasına neden olduğu belirtilmektedir (Derdiman, 2012, s. 79).

30 büyükşehirin bazılarının (İstanbul, İzmir, Adana, Aydın) gelişmişlik kademeleri ve kentleşme özellikleri daha yüksek iken bazı büyükşehir olan illerin (Konya, Van, Manisa, Balıkesir vd.) ise tam tersi coğrafi alan olarak çok geniş ve kırsal alanının da daha büyük olması nedeniyle bölge-kent mi oluşturmak amaçlanıyor diye yorumlar yapılmaktadır (Gözler, 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyeleri Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?, 2013), (İzci & Turan, 2013, s. 128-135).

30 büyükşehirin coğrafi şartlarının ve genişliklerinin farklı olması nedeniyle yüksek ulaşım maliyetleri oluşturacağından bazı hizmetlerde sorunlar yaşanabileceği, kırsal alanın düşük nüfusu nedeniyle kentsel vergi imkânı (İlan reklam vergisi) olmadığı için de kırsal alana hizmet götürmenin zor olacağından söz edilmektedir. Ayrıca kırsal alan ihtiyaçlarının belediyeler tarafından iyi bilinmemesi nedeniyle hizmet planlamasının zor olacağı ve bu durumun da yerel demokrasi ve optimal hizmet sunumuna uygun olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca kırsal alanın kentleşmeye açılmasıyla toplumsal, ekonomik ve çevresel sorunlara neden olacağı da yapılan tespitler arasındadır. Kanunla il özel idarelerinde, ilçe ve belde belediyelerinde ve köy ile mahallelerde yaptığı düzenlemelere ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

3.1.3. 6360 Sayılı Kanun'un Eleştirilen Genel Yönleri

6360 sayılı Kanun'a yapılan en temel eleştiri; mahalleye dönüştürülen köylerin ve mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinin kent merkezlerine mesafelerine, gelişmişlik özelliklerine, tarihi, turizm gibi niteliklerine, nüfusu ve yüz ölçümü gibi ayrımlarına bakılmaksızın toptancı bir yaklaşımla dönüştürülmeleridir.

Kanunun ülkenin bir bölümüne güçlü başkan, zayıf meclis, daha fazla kaynak, göstermelik katılım ve sembolik merkezi yönetim unsurlara sahip büyükşehir yönetim modeli getirerek bir nevi özel bir yönetim biçimi getirildiği iddia edilmektedir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 3)¹³⁰.

Anayasanın 127-1 maddesine göre “*Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilerdir*” denilmektedir. Bu hükme göre de yerel yönetimler; il yani il özel idaresi, belediye ve köylerdir. Eğer bir il varsa il özel idaresinin olması da Anayasa'dan gelen bir zorunluluktur. Anayasa'nın 30 ilde bulunan il özel idaresinin kaldırması da diğer 51 il için kaldırmamasının ancak anayasal bir hükme bağlanarak yapılabilmesi gerektiği, diğer türlü Anayasa'nın daha altında bir kanunla, bir yerel yönetim biriminin kaldırılması, normlar hiyerarşisine de aykırılık teşkil etmektedir. Yine il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılmasının da demokratik katılımı etkileyecek ve azaltacak olması, kamu yararı ilkesinin gözetilmediği eleştirilerine neden olmuştur.

Kanunla 81 ilin 30'unda farklı, 51'inde farklı yönetim yapısı oluşturmanın Anayasa'nın üniter devlet ilkesi açısından da kabul edilebilir olmadığı, bir ülkede iki farklı yönetim biçiminin “sınırları il mülki sınırları olmak üzere” ibaresine uymadığı ve “idarenin bütünlüğü” ilkesi ve Anayasanın 123. maddesine de aykırı olduğu belirtilmektedir (Gözler, 2013), (Derdiman, 2012, s. 70-72).

6360 sayılı Kanun'un özel yönetim biçimleriyle özerk yönetimden, federatif sisteme geçilerek bağımsız devlet kurulabilmesinin önünü açacağı, Türkiye'nin milli bütünlüğünü bozabilecek düzenlemeler getirmesi açısından eleştirilmektedir. Bu Kanun'un Diyarbakır, Mardin, Van ve Şanlıurfa illerinde de uygulanacak olmasının, Güneydoğu Bölgesinde sıkıntılara yol açacağı ifade edilmiştir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 4).

¹³⁰ 2013/19 esas sayılı Anayasa Mahkemesine açılan İptal Davası
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140918-22.pdf>
 (Erişim tarihi:20.05.2023)

Büyükşehir belediyeleri Anayasa'nın 127. maddesi gereğince “*Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir*” hükmüyle 1984 yılı itibarı kurulmaya başlamış ve 6360 sayılı Kanun ile mevcut ve yeni kurulan büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırları olarak belirlenmiştir. Buradaki eleştiri ise ilin irili ufaklı birçok yerleşim merkezinden oluştuğu, ilin büyük yerleşim merkezi olmadığı savıdır. Ayrıca Anayasa “büyük yerleşim yerleri” değil “büyük yerleşim merkezleri” için imkân tanımaktadır. Bu eleştirinin temel gerekçesi olarak; büyük yerleşim merkezleri denildiğinde dağınık evlerden oluşan yerleşim yerlerini kastetmediği, özel yönetim biçimi olarak “metropol” olan büyük yerleşim merkezlerini kastettiği savunulmaktadır (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 4).

Büyükşehir belediyesi kurulması için tek kriter olarak nüfus kriterini dikkate almanın yeterli olmadığı, illerin alan ölçümlerinin birbirine benzemediği de eleştirilen hususlar arasındadır. Örneğin İstanbul:5300 km², Kocaeli: 3500km², Konya:38.000 km²'dir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 5).

Kanun gerekçesinde “tek merkezden yönetim” yaklaşımıyla etkinlik ve verimliliğin artacağı ve vatandaşın artış eğiliminde olan beklentilerinin daha hızlı karşılanacağı ifade edilmektedir. Ayrıca vatandaşın geniş ölçekli hizmet beklentilerini karşılamak için gelişmiş teknolojiler eşliğinde nitelikli iş gücü istihdam edilecek ve bu durumda kamu kaynaklarının daha isabetli kullanımına sebebiyet vereceği belirtilmektedir. Ancak Kanun ile sayıları 30'a yükselen büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarının il mülki sınır olması ve aynı şekilde ilçe belediyelerinin hizmet alanlarının da ilçe mülki sınırları olarak kabul edilmesiyle 30 büyükşehir ve 519 büyükşehir ilçe belediyesinin tamamında mahalli hizmetleri yürütmek için birbirinden farklı ölçeklerin optimal ölçek olarak kabul edilmesinin rasyonel olmayacağı belirtilmektedir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın¹³¹ “Yerel Yönetimlerinin Sınırlarının Korunması” başlıklı 5. maddesinde yer alan “*yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara danışılmadan değişiklik yapılamaz*” maddesine uyulmadığı gerekçesiyle de şarta uyulmaması eleştirilmektedir. Bununla ilgili Adalet ve Kalkınma Partisi Yerel Yönetimler Başkanlığının 2012 yılındaki raporunda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın yerel yönetim birimlerinin sınır değişiklikleriyle ilgili referandumu zorunlu koşul olarak öngörmediği, “mevzuat elveriyorsa” ve “mümkünse” ibareleriyle kararı, karara vericilere bıraktığı görülmektedir (Akıllı & Özasan, 2015, s. 165-166). Avrupa Özerklik Şartına göre tüzel kişiliği

¹³¹ Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Türkiye tarafından 1988 yılında çekince konularak 08.05.1991 tarih ve 3723 sayılı kanun ile kabul edilmiş, 06.08.1992 tarihinde ise 2. ve 3. bentlere çekince konulmak sureti ile Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır (R.G.03.10.1992, Syf. 21364). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21364.pdf> (Erişim Tarihi: 14.04.2022)

kaldırılan ya da sınırları değiştirilen köy ve beldelerde yerinden yönetim ilkesi gereğince halka sorulmadan karar alınmasının Anayasa'nın 90. ve 127. maddelerine aykırılığı nedeniyle de eleştirilmektedir.

Hizmet ve yönetim olgularının karakterleri farklılık göstermektedir. Mülki yapılanmaya göre “yönetim” ölçeğinde sınırlar, ulusal, siyasi ve idari ölçütlere göre merkez yönetim tarafından belirlenmektedir. Mahalli yapılanma ise yerel nitelik taşıyan “hizmet” kriterlerini kapsamaktadır. Mevcut büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çöp, su, altyapı, kanalizasyon hizmetleri gibi hizmetler mülki sınırlar gözetilerek kurulmamış, kentleşmenin fiili olarak var olduğu yerleşim yerleri gözetilerek kamu yararı için kurulmuş ve verimlilik kriterinin gözetilmediği görülmektedir.

Anayasa'nın 126. maddesine göre merkezden yönetim birimleri, coğrafi koşullar, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri doğrultusunda kurulurken, belediyeler ise yerleşme temelinde, yerinden bakışa göre ve yerel hizmet bakışıyla kurulmaktadır. Yani yerel yönetim öbek yerleşmeler için kurulurken, mülki yönetim ise öbeklerin bütününe kapsayacak şekilde kurulmaktadır. Bu bağlamda Anayasanın 126. Maddesinde yer alan coğrafi durum, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gereklerinin gözetilmemesi nedeniyle ve Anayasa'nın 127. maddesinde yer alan büyük yerleşim yerleri dışında kalan alanlar kapsama alınarak, yerel hizmetlerin il ve ilçe mülki sınırlarına genişletilmesi Anayasa'ya aykırı görülmektedir. Anayasa'nın herhangi bir maddesine aykırılık, Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesiyle birlikte, hukuk devleti ilkesine de aykırılık anlamına gelmektedir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 5-6).¹³².

Ayrıca Anayasa Mahkemesi de E2005/95, K.2007/5 sayılı ve 24.01.2007¹³³ tarihli kararında da tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyesinde ya da bağlı bulunulan ve karar organlarının oluşumuna katılan yerel yönetim birimiyle ilişkin kesilmesi halinde halkoyuna başvurulması yerinden yönetimin bir gereği olarak karara bağlamıştır.

Gözler de köylerin mahalleye dönüştürülmesini kanun koyucunun “*şu illerde yaşayan kadınların kadınlıkları kaldırılmış ve erkeğe dönüştürülmüştür*” şeklinde hüküm koymasına kadar saçma bulduğunu ifade etmektedir. Ayrıca şehir merkezinden uzakta, dağ başındaki 200 kişinin yaşadığı, 50 evden oluşan bir yerleşim yerine kanun koyucunun “*bir belediyenin mahallesidir*” demesini ise “*beş çocuklu bir erkeğe, bu erkek kadındır*” demesi kadar saçmadır diyerek değişikliklerin rasyonel olmadığını ifade etmeye çalışmaktadır (Gözler, 2013, s. 6).

¹³²2013/19 sayılı İptal Davası : <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2013-100-nrm.pdf> Erişim tarihi: 18.07.2023

¹³³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071229-18.htm> (Erişim Tarihi: 14.04.2022)

6360 sayılı Kanun şehir merkezlerine uzak-yakın ayrımı yapmaksızın toptancı bir yaklaşımla bütün köylerin tüzel kişiliğini kaldırarak, İstanbul ve Kocaeli illeri hariç, 28 ilde bulunan bütün belde belediyelerini kapatmaktadır. Şehirden 50-60 km uzaktaki ilçe belediyesinin karar organlarının seçimi için oy kullandığında, aradaki uzaklık, “*kendi halkı tarafından seçilen kamu tüzel kişisi*” tanımını yerine getirmemektedir. Ancak 50-60 km’lik mesafenin yerleşim alanları dolarak şehirle birleşmesi halinde, o köy o şehrin mahallesi konumuna gelebilecektir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 8).

Yerinden yönetim ilkesine göre yerel yönetimler, yöre halkının ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kendi seçtiği organlar tarafından yönetilmesi anlamına gelmektedir. Bu yönetimin gereği olarak da kamu yararı ve halkın katılımıyla etkinlik artırılmalıdır. 6360 sayılı Kanun ile belde belediyelerinin ve köylerin kapatılarak, yerleşim yerinin mahalle konumuna getirilip ilçeye bağlanması “demokratik katılımı” en aza indirirken, bu yerleşim yerlerinde demokrasinin yaygınlaşmasından ve etkinleşmesinden söz etmek mümkün olamayacaktır. Ayrıca düzenlemenin halkın katılımını arttırıcı değil, bilakis azaltıcı nitelik taşıması açısından da kamu yararının oluşmayacağı savlar arasında yer almaktadır (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 9).

Hali hazırda mevcut yetki ve güç dağıtımının “genişlemesi”, belediye hizmetlerinin genişlemesi, yaygınlaşması anlamı ne yazık ki taşımadığı gibi, aksine seçmenler tarafından seçilen belediye başkanının yerel toplumdaki uzaklaşması manası da gelebilecektir¹³⁴. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi seçimle iş başına gelen ve yerel seçmenlerin seçtiği muhtarlık ve belediye başkanlıkları (16.561 köy ve 1.358 belde belediyesi toplamda 17.919 tüzel kişilik) sona erdirilmiştir. 519 ilçe ise büyükşehir belediye başkanının yönetimine girmiştir.¹³⁵

¹³⁴ TMMOB Şehir Plancıları Odası Büyükşehir Belediyesi Kanunu Değişikliği Değerlendirme Raporu, 10.10.2012. <https://www.tmmob.org.tr/icerik/spo-buyuksehir-belediyesi-kanunu-degisikligi-degerlendirme-raporu> Erişim Tarihi: 22.04.2022

¹³⁵ 2011 Yılı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü verileri ile hazırlanmıştır (Adıgüzel, 2012, s. 161).

Tablo 22. 6360 Sayılı Kanun’la Yerel Yönetim Birimlerindeki Sayısal Değişim

SN	Büyükşehir Belediyeleri	6360 Öncesi İlçe Belediyesi Sayısı	Yeni Kurulan İlçe Belediyesi Sayısı	Belde Belediyesi Sayısı	Köy Sayısı	Yeni Kurulan Toplam Mahalle Sayısı
1	Adana	15		40	468	508
2	Ankara	25		42	684	726
3	Antalya	19		84	539	623
4	Aydın	16	1	37	491	528
5	Balıkesir	18	2	34	892	926
6	Bursa	17		38	659	697
7	Denizli	18	1	81	361	442
8	Diyarbakır	17		15	789	804
9	Erzurum	20		20	968	988
10	Eskişehir	14		18	371	389
11	Gaziantep	9		19	448	467
12	Hatay	11	4	64	362	426
13	İstanbul	39		38	152	190
14	İzmir	30		61	595	656
15	Kahramanmaraş	9	2	54	474	528
16	Kayseri	16		52	397	449
17	Kocaeli	12		34	243	277
18	Konya	31		175	585	760
19	Malatya	13		40	495	535
20	Manisa	15	2	68	782	850
21	Mardin	9	1	21	586	607
22	Mersin	13		57	508	565
23	Muğla	11	2	49	396	445
24	Ordu	18	1	53	483	536
25	Sakarya	16		24	425	449
26	Samsun	17		34	943	977
27	Şanlıurfa	10	3	15	1153	1168
28	Tekirdağ	8	3	24	257	281
29	Trabzon	17	1	59	477	536
30	Van	11	2	8	578	586
	Toplam	494	25	1358	16561	17919

6360 sayılı Kanun’un hem “yerinden yönetim ilkelerine” hem de “Yerel Yönetim Özerklik Şartlarına” ve dolayısı ile de Anayasanın 90. ve 127. maddelerine aykırılığı iddia edilmektedir. Kanun koyucuya verilen düzenleme yetkisi yasalarda hiçbir biçimde kamu yararını ortadan kaldıracak ya da engelleyecek biçimde kullanılamazdır. Elbette burada kamu yararının varlığı ya da yokluğu yapılmış nicel bir ölçüte dayanmadığı için Kanunun uygulanmasından doğan sonuçların kamu yararına mı zararına mı olduğu netleşmiş değildir. Ayrıca 30 büyükşehir ve 519 ilçe belediyesini kapsayan bu düzenlemenin sonuçlarının illere ve ilçelere göre değişiklik göstereceği ortadadır.

Kanunun toptancı yaklaşımı nasıl eleştiriliyor ise aynı yaklaşımla ret edilmesi de doğru bir yaklaşım değildir. Düzenlemeyle tüzel kişilikleri kaldırılan belde belediyelerinin coğrafi,

tarihsel ve turistik özellikleri dikkate alınmadığı gibi yöreye özgü yerel yönetim kültürlerinin yok olması, silinmesi gibi sonuçlar doğuracağına da altı çizilmiştir.

Yaklaşık 25 bin km² ye dayanan başkent ve Türkiye'nin alan olarak ikinci büyük kenti Ankara'nın, Eskişehir sınırındaki Nallıhan'ın ve Aksaray sınırındaki Şereflikoçhisar'ın mahallelerine hizmet götürülmesini beklemenin ne kadar mümkün olduğunun da tartışmaya açık olduğu ifade edilmektedir.

Sınırların genişlemesi, belediye hizmetlerinin de genişlemesi anlamına gelmediği aksine seçimle iş başına gelen belediye başkanlarının yerel halktan uzaklaşması ve kopması anlamına geldiğini belirten TMMOB'nin söz konusu raporunda¹³⁶ değinilen hususlara aşağıda kısaca yer verilmiştir.

- 1- Bazı belediyelerinin kültürü Cumhuriyet'ten bile daha eskidir. Örneğin; İzmir ili Ödemiş İlçesi Birgi Beldesi, Osmanlı öncesinde Aydınolu Beyliği'nin başkenti ve 123 yıllık bir belediyedir. Kıyı kentlerde de il, ilçe ve belde belediyeleri arasındaki mesafeler dikkat çekicidir (Örn: Muğla-Marmaris ilçesi ile Bozburun Beldesi arası mesafe 51 km.). Alaçatı, Tirilye, Antalya/ Side, Ordu/ Mesudiye/Yeşilce gibi ünlü, turizm niteliği ve uluslararası tanınırlığı olan belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesinin yerel yönetim kültürünü olumsuz etkileyeceği ifade edilmektedir. Toptancı yaklaşımla belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi yerine bazılarının ilçe belediyesine dönüştürülmesi yaklaşımı da benimsenebileceğinin altı çizilmektedir.
- 2- TMMOB raporu yeni kurulan ilçe belediyelerinin, mekânsal dağılım dengesizliğini büyüttüğünü vurgulanmış, ilçe belediyelerinin mülki sınırlara dayanmasının hizmette önemli aksaklıklara neden olacağını belirtilmiştir.
- 3- İl genelinde azalan belediye sayısı nedeniyle belediyelerin halktan uzaklaşabileceği ve il merkezlerinde yeni kurulan ilçe belediyeleriyle de kargaşa yaşanabileceği vurgulanmıştır.
- 4- Mevcut ilçe belediyelerinin yapısını güçlendirmek yerine belde belediyelerinden dahil olacak az sayıda personelle, hizmet sınırlarının genişletilmesinin hizmet sunumunu zorlaştıracığı vurgulanmıştır.
- 5- Cumhuriyet ile yaşıt ve köylerde önemli hizmetleri olan İl Özel İdareleri'nin 30 ilde kapatılmasının, Köy Hizmetleri ve Yol Su ve Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü'nden sonra büyük boşluk yaratacağı ifade edilmektedir.

¹³⁶ TMMOB Şehir Plancıları Odası Büyükşehir Belediyesi Kanunu Değişikliği Değerlendirme Raporu,10.10.2012. <https://www.tmmob.org.tr/icerik/spo-buyuksehir-belediyesi-kanunu-degisikligi-degerlendirme-raporu> (Erişim Tarihi:22.04.2022).

- 6- İl özel idarelerinin kapatılmasıyla yeni kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının (YİKOB) merkezi idareye bağlanmasıyla aslında yerelleşmeyi değil merkezileşmeyi güçlendirdiği iddia edilmektedir. İl genel meclisinin de fiili olarak feshiyle, seçilerek gelmiş yerel meclis üyeleri tarafından alınan birtakım kararların, merkezi idareye ait, atanmış görevliler tarafından alınmasının yerelleşmeyi artırıcı değil azaltıcı nitelikte olduğu belirtilmektedir.
- 7- 51 ilde nüfusu 2000'in altına düşen belde belediyelerinin kapatılarak köye dönüştürülmesi kararında, sadece nüfus kriterinin dikkate alınmasının hizmetin yerinden sunulması ve halkın kararlara katılımının yok sayılması anlamına geldiği gibi başkaca olumsuz sonuçlar doğuracağı da belirtilmektedir. Aynı zamanda köye dönüşen belde belediyeleriyle il özel idarelerinin sorumluluk sahaları genişlerken, 30 büyükşehirde de tamamen kapatılmasının yerel yönetim sisteminde bir ilke sorunu yarattığına temas etmektedir.
- 8- Köy tüzel kişiliği ortadan kalkan yerleşim yerlerindeki yapıların ruhsatlı sayılmasının da ayrımsız bir imar affi niteliği taşıdığı, hiçbir teknik incelemeye ya da geçmiş öyküsünün dikkate alınmamasının (kaçak yapı, yıkılması gereken yapı, riskli yapı vb.) kabul edilemez olduğu belirtilmektedir.
- 9- 30 büyükşehir için bir nevi ayrıcalığın, diğer 51 il için olmamasının Anayasa'nın 10. maddesinde¹³⁷ yer alan "kanun önünde eşitlik" ilkesine de aykırı olduğu vurgulanmaktadır.
- 10- Yerleşim yerlerindeki yapıların ruhsatlı yapı sayılmasıyla ilgili olarak; 2004 yılında 5216 sayılı Kanun'la yapılan pergel düzenlemesi içinde kalan ve halen köy/orman köyü niteliği taşıyan mahalleler için geçerli olmaması, sınır illerdeki köylerde ve kapatılan belde belediyelerinde de bu yasal değişikliğin olmamasının "eşitlik" ilkesine açıkça aykırılık teşkil ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca raporda bu tür düzenlemelerin kapsamlı tartışmalar sonucunda imar mevzuatı içinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

06.03.2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile bazı belde belediyeleri de kapatılmış ve bu Kanunun iptaline yönelik açılan davası sonunda ise Anayasa Mahkemesi

¹³⁷ Anayasa'nın 10. maddesi: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır".

kararında; sınırları itibarı ile “Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın önerisi ve Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen turizm bölge, alan ve merkezleri ve kültür turizm koruma ve gelişim bölgeleri” kapsamında kalanlarla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nca belirlenmiş “2008 yılı turizmde öncelikli yöreler” listesinde yer alan belde belediyelerinin; coğrafi, ekonomik, sosyal, tarihsel, kültürel, kimliksel özelliklerinin incelenmesi ve yılın belli dönemlerinde hizmet verilen nüfusun kayıtlı nüfusunun fazlasıyla üzerine çıkması ve hizmetin nitelik ve nicelik açısından kapasite artışının gösterilmesi gerekliliğinden yola çıkarak bu özellikte olan belde belediyelerinin kapatılması işlemi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından gerekçeleri açıklanarak iptal edilen kuralların yeniden bu Kanun ile yasalaştırılması da ayrıca bir eleştiri konusudur.

559 belediyenin nüfusunun 2000’nin altında olması nedeniyle belediye tüzel kişiliği kaldırılarak köy tüzel kişiliğine dönüştürülmesi Kanun’un bir diğer önemli hükmüdür. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun tüzel kişiliğin sona erdirilmesini açıklayan 11. maddesinde “*nüfusu 2000’nin altına düşen belediyeler, Danıştay’ın görüşü alınarak İç İşleri Bakanlığı’nın önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür*” denilmektedir. Ancak 2011 yılı ADNKS sonuçlarına göre nüfusu 2000’nin altına düşen belediyelerin tüzel kişiliği kaldırılmış ve idari yargı yolu kapatılarak belde belediyelerinin tarihsel, turistik ve coğrafi özellikleri dikkate alınmamıştır.

Bazı yeni kurulan ilçelerin ya da mevcut ilçelerin sınırlarının belirlenmesinde, yeni bağlanan mahalleler belirlenirken oy kaygısıyla (İktidar partisi yararına) yapıldığı için eleştirilirken, bu biçimde “yetki saptırması” yapıldığına ilişkin yaklaşımlar da yer almaktadır (Örn: Antakya Defne ilçesi, İstanbul- Şişli- Sarıyer¹³⁸, Ankara Yenimahalle, Etimesgut¹³⁹). Bu tür mahallelerin merkezlerinin değiştirilmesinde, yeni merkezin eski merkezden coğrafi, iktisadi ve kamu hizmetleri koşulları açısından üstün olması gerekliliği de Anayasa Mahkemesinin 1967 yılı 12751 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan kararında yer almaktadır (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 13).

Nihai olarak 6360 sayılı Kanun’un Anayasa’nın 123. maddesi nedeniyle “İdarenin bütünlüğü” ilkesine ters düştüğü, büyük yerleşim merkezlerinin dışında kalan yerleşim merkezlerini kapsama dahil ettiği için Anayasanın 127. maddesine, coğrafi ve ekonomik koşullar ile kamu

¹³⁸ 6360 sayılı Kanunun 2. Maddesinin 37 numaralı fıkrasına göre İstanbul, Şişli ilçesine bağlı Ayazağa, Maslak ve Huzur mahalleleri Sarıyer ilçesine bağlanmıştır.

¹³⁹ 6360 sayılı Kanunun 2. Maddesinin 40 numaralı fıkrasına göre Ankara, Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga ve Alacaatlı mahallelerinin bir kısmı Şehitali Mahallesi ile birleştirilirken, Şehitali, Aşağıyurtçu, Yukarıyurtçu Ballıkuyumcu ve Fevziye mahalleleri Etimesgut ilçesine bağlanırken 40 numaralı fıkra ile ise Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga, Alacaatlı mahallelerinin bir kısmı ile Çayyolu, Ahmet Taner Kışlalı, Ümit, Kuru, Konutkent ve Yaşamkent mahalleri ise Çankaya ilçesine bağlanmıştır.

hizmetinin gerekliliklerinin gözetilmemesi nedeniyle de Anayasa'nın 126. maddesine aykırı olduğu belirtilmektedir (Anayasa Mahkemesi, 2013, s. 13).

İl özel idareleriyle ilgili olarak ise Kanun büyükşehir belediyesi bulunan illerde, il özel idarelerinin kapatılmasıyla oluşan boşluğu doldurmak için “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı” (YİKOB) kurulması hükmünü getirmiştir. 5302 sayılı Kanun'un 6. maddesinde “*Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilir*” denilmiştir.

6360 sayılı Kanun'un 34. maddesi ve 3152 sayılı Kanun'un¹⁴⁰ birinci fıkrasında ise “*büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetleri etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmenin*” YİKOB'un görevi olduğuna Kanun'da yer verilmiştir.

Eski ve yeni durum birlikte ele alındığında, bakanlık ve diğer merkezi yönetime ilişkin illerde yapılacak yatırımlara ilişkin görev ve yükümlülükler büyükşehir belediyelerinin bulunduğu 30 ilde YİKOB'lara, diğer 51 ilde ise il özel idarelerinin bırakılmıştır. Anayasanın 127. maddesinde belirtilen üçlü yapının yani mahalli idarelerin; il, belediye ve köyden oluştuğu belirtildiği halde 30 ilde de il özel idaresinin bulunmamasının anayasal bir zorunluluk olduğu ifade edilmektedir.

Ayrıca Anayasa'da öngörülen seçilmiş yerel karar vericilerin oluşturduğu il genel meclislerinin yerine merkezi idare tarafından atanmış görevliler tarafından kararlar alınması, Anayasanın 127. maddesinde yer alan “yerinden yönetim” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Yerinden yönetim ilkesi gereği kamu yararının oluşabilmesi için halkın katılımının en yakın yollarla artırılarak sağlanması ve etkinliğinin de artırılması gereklidir.

Kanun'da yer alan 28/A maddesine göre ise “*ilde kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülmesi gereken yatırım ve hizmetlerin aksadığını ve bu durumun da halkın sağlık, huzur ve esenliği ile*

¹⁴⁰ 1985 tarih ve 3152 sayılı Kanun: İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri hakkında kanun.

kamu düzen ve güvenliğini olumsuz etkilediğinin vali ya da ilgili bakanlıkça tespit edilmesi halinde, vali makul süre belirleyerek, hizmet ve yatırımın gerçekleştirilmesini talep eder” denilmektedir. Bu hükme ilave olarak bu aksayan yatırım ya da hizmeti ildeki merkezi idare dışında YİKOB tarafından da yerine getirilebilir hükmü yer almaktadır. Bu hükümden açıkça görüldüğü gibi vali ya da ilgili bakanlığın değerlendirme yetkisinin sınırları açık kriterlerle belirlenmemiş ve takdir hakkı içermektedir. Bu maddeden merkezi yönetimin yerel yönetimlerin hizmet alanı olan ilin yönetimine müdahale edebileceği anlamı da çıkabilmektedir.

YİKOB ile ilgili olarak Anayasa'nın 127. maddesinde yer alan “*Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde idari vesayet yetkisine sahiptir”* hükmüne ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartının 8. Maddesine göre her türlü idari denetimin ancak kanun ve/veya anayasada belirlenmiş hükümlere göre gerçekleşeceğini belirtmiştir. Ancak YİKOB'lara verilen vesayet yetkisinin sınırlarının açıkça belirtilmesi Anayasa'ya aykırılık taşımaktadır (2013/19 sayılı İptal Davası:18).

Kanunun en genel olarak Anayasa'nın üstünlüğü, bağlayıcılığı ve dolayısı ile de hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmadığının altı çizilerek yukarıda bahsedilen hususlar açısından eleştirilmektedir.

3.1.3.1. 6360 Sayılı Kanunun İptal Davası

12 Eylül 2013' de karara bağlanan dava, TBMM üyesi Emine Ülker Tarhan ve 123 milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesine açılmıştır. Dava çok geniş kapsamlı olarak daha önce açılan ve karara bağlanan davaları da gerekçe göstererek açılmışsa da aslen, 6360 sayılı Kanunun şehir merkezlerine uzak-yakın ayrımı yapmaksızın toptancı bir yaklaşımla bütün köylerin tüzel kişiliklerini kaldırarak, İstanbul ve Kocaeli illeri hariç 28 ilde bulunan bütün belde belediyeleri kapatması nedeniyle açılmıştır. İptal davası ilgili geçmiş dava ve kararlara atıf yapması bakımından oldukça geniş kapsamlı, detaylı ve bilgi vericidir.

Davada nihai olarak 6360 sayılı Kanunun “yerinden yönetim ilkelerine” ve yerel yönetim özerklik şartlarına ve dolayısı ile de Anayasanın 90. ve 127. maddelerine aykırılı iddia edilmektedir. Anayasa Mahkemesi de kanun koyucuya verilen düzenleme yetkisinin hiçbir biçimde kamu yararını ortadan kaldıracak ya da engelleyecek biçimde kullanılamayacağını altını çizmektedir.

30 büyükşehir belediye sınırının il sınırı ile eşitlenmesi suretiyle 81 ilin 30'unda farklı 51'inde farklı yönetim biçimi oluşturularak, bu ikili sistemde 6360 sayılı Kanun ile 30 ilde “güçlü

başkan, zayıf meclis, daha fazla kaynak, göstermelik katılımcılık, sembolik merkezi yönetim”, 51 il sisteminde ise “il belediyeleri, optimal sınırlar, belde belediyeleri ve köy tüzel kişilikleri ile yerel demokrasi, merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği ve gözetim ilişkisinin sürdüğü bir model” öngörülmesi iki farklı yönetim yapısı idarenin bütünlüğü ilkesine aykırılık teşkil ettiği için Anayasa’nın 123. Maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

Dava sonucunda Anayasa Mahkemesi anayasaya aykırılık olmadığı sonucunu karara bağlamıştır.

3.2. 6360 SAYILI KANUNUN İL ÖZEL İDARESİ, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, İLÇE ve BELDE BELEDİYELERİ İLE KÖY ve MAHALLE YÖNETİMLERİNE İLİŞKİN GETİRDİĞİ DÜZENLEMELER

Türkiye’de büyükşehir belediye sisteminin temeli 1982 Anayasası’ndaki hükümlere dayanmaktadır. Günümüzde tüm belediyeleri kapsayan 5393 sayılı Kanun, 5216 sayılı Kanun, 5747 sayılı Kanun ve 6360 sayılı Kanun ana kanunlardır.

Bu bölümde 6360 sayılı Kanunla büyükşehir belediye yönetim sistemi, il özel idare sistemi, ilçe ve belde belediye yönetim sistemi ve son olarak da köy ve mahalle sistemi üzerinde yapılan düzenlemelere yer verilecektir.

3.2.1. 6360 Sayılı Kanunla Büyükşehir Belediye Yönetim Sisteminde Yapılan Düzenlemeler

- 6360 Sayılı Kanun ile 14 ilde¹⁴¹ mevcut olan il belediyelerini büyükşehir belediyelerine dönüştürmüş ve yeni büyükşehir belediyelerinde görev ve yetki alanları il mülki sınırlarına kadar genişletilmiştir.
- Kanun öncesi büyükşehir belediyesi olan 16 ilin¹⁴² de büyükşehir belediye görev ve yetki sınırları ilin mülki sınırıyla eşleştirilmiştir. İstanbul ve Kocaeli illerindeki büyükşehir belediyeleri sınırları daha önceki yasal düzenlemeyle il mülki sınırında olması nedeniyle bu illerde bir değişiklik olmamıştır.
- Türkiye genelinde büyükşehir belediye sayısı 30 olmuştur.
- 30 büyükşehirin, ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırlarıyla eşleştirilmiştir.
- UKOME kurulmasıyla ilgili olarak “6360 sayılı Kanunun 8. maddesiyle 5216 sayılı Kanunun ulaşım hizmetleriyle ilgili 9. Maddesinde, büyükşehir belediyelerindeki

¹⁴¹ Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illeri.

¹⁴² Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun illeri.

taşımacılık işlemlerinin tamamının koordinasyon ve uyum içinde sürdürülebilmesi amacıyla, büyükşehir belediye başkanının bizzat kendi ya da görevlendirdiği kişiyle Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu tarafından görevlendirecek ilgili oda temsilcisinin katılımı ve ilçe belediye başkanlarının da üye olarak katılabilecekleri bir yapıda büyükşehirlerin ulaşım ile ilgili çalışmalarını yürütmesi amacıyla Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin (UKOME) kurulmasına karar verilmiştir” hükmü düzenlenmiştir (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 88).

- 6360 sayılı Kanunla yapılan düzenlemede belediye nüfusunun 750.000 olması hükmü, il nüfusunun 750.000’i aşması gerektiği biçiminde düzenlenmiştir.
- Kanunla büyükşehir belediyesi kurulan 14 ilde yeni 25 ilçe kurulmuş ve büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan ilçe sayısı 143’ten 519’a çıkmıştır (Zengin, 2014, s. 103).
- 6360 sayılı Kanunla, 5216 sayılı Kanunun 7. maddesi düzenlenerek, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin sınırları içinde tarım ve hayvancılığı desteklemek için her türlü faaliyette bulunabileceği hükmü getirilmiştir. Bu düzenlemenin gerekçesi olarak, daha çok kırsal alanda hizmet sunan köylerin ve il özel idarelerinin kapatılması nedeniyle hizmetlerin aksamamasıdır.
- 6360 sayılı Kanun, 29.05.1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun 86. maddesinde değişiklik yaparak, *“Belediyelerce... inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya... bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden meclis kararı ile Yol Harcamalarına Katılma Payı alınabilir”* biçiminde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle katılma payının alınması hususu belediye meclisi kararına bırakmıştır (Sadioğlu, Özacit, & Ömürgönülşen, 2015, s. 88).
- 6360 sayılı Kanunla 5779 sayılı Kanun’da yaptığı değişiklikle büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde elde edilen genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından, büyükşehir belediyelerinin aldığı pay %5’ten %6’ya çıkarılmıştır.¹⁴³ Büyükşehir belediyeleriyle büyükşehir ilçe belediyelerinin gelirlerinin artırılması, büyükşehir belediyesi sisteminin güçlendirilmek istenmesi olarak yorumlanabilir.
- Büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları %30 payla birlikte, büyükşehir belediye sınırları içinde toplanan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %6’sını almaktadırlar. Bu %6’lık payın %60’ı doğrudan gelirin toplandığı büyükşehir belediyesi hesabına aktarılırken, kalan %40’ı havuza aktarılmaktadır.

¹⁴³ 5779 sayılı Kanun’un 5. maddesinin 4. fıkrasına göre büyükşehir belediyelerine ayrılan %6’lık payın %60’ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılırken, kalan yüzde 40’lık kısım; %70’i nüfusa, %30’u yüzölçümü büyüklüğüne göre büyükşehir belediyeleri arasında pay edilmektedir.

Havuzla aktarılan bu payın %70'i nüfusa, %30'u da yüzölçümü göre büyükşehir belediyeleri arasında pay edilmektedir.

3.2.2. 6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinde Yapılan Düzenlemeler

- 6360 sayılı Kanunla büyükşehir bulunan 30 ilde, il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, bu illerde il özel idarelerinin görev, yetki ve sorumlulukları ilgisi doğrultusunda bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşlarıyla bunların taşra teşkilatına, hazine açısından, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına ya da ilçe belediyelerine devredilmiştir. Bu hükümlerle Kanun gereğince il özel idareli 51 il ve il özel idaresiz 30 il olarak Türkiye ikili bir yönetim yapısına dönüşmüştür.
- 30 ilde kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) valiye bağlanmıştır. 6360 sayılı Kanununun 34. maddesi ve 23.02.1985 tarihli ve 18675 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun gereğince; *“Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur”* hükmü getirilmiştir.
- 6360 sayılı Kanununun Geçici 1. maddesinde yer alan *“...tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerinin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, valiliklere, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına, büyükşehir belediyesine ve bağlı kuruluşuna veya ilçe belediyesine devredilmesine karar verilmiştir”* hükümlerle devir işlemleri düzenlenmiştir.
- 6360 sayılı Kanununun 15.07.2008 tarih ve 25937 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanununun 2. maddesi yeniden düzenlenerek 51 il özel idaresinin aldığı pay ise %1,15'ten %0,5 indirilmiştir.

3.2.2.1. 6360 Sayılı Kanunla İlçe ve Belde Belediyelerinde Yapılan Düzenlemeler

- Kanunun kapsadığı 30 büyükşehir belediyesindeki belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış, mahalle statüsünde bağlı buldukları ilçe belediyesine bağlanmıştır.
- 6360 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, büyükşehir belediyesi bulunmayan illerde bulunan, nüfusu 2000’in altında olan belde belediyeleri kapatılarak köye dönüştürülmüştür. Bu hükümlerle 559 belediye¹⁴⁴ köye dönüştürülmek suretiyle kapatılmıştır. Kapatılmasına karar verilen pek çok belde belediyelerinin tarihi kimlikleri dikkate alınmadan tek celsede sona erdirilerek tüzel kişiliği olmayan bir birime dönüştürülmüştür.
- 6360 sayılı Kanunla 5216 sayılı Kanun’dan “ilk kademe” ibareleri çıkarılmış, büyükşehir belediyesi bulunan illerde ilk kademe belediyeleri kalmamıştır. Büyükşehirlerdeki tüm ilçeler “büyükşehir ilçe belediyesi”, büyükşehir olmayan illerdeki ilçeler ise “ilçe belediyesi” olmuştur.

MÜLKİ İDARE BİRİMLERİ			
Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri			
→ İl Sayısı:	81	→ Büyükşehir Belediyesi Sayısı:	30
→ İlçe Sayısı:	922	→ İl Belediyesi Sayısı:	51
→ Mahalle Sayısı:	32243	→ Büyükşehir İlçe Belediyesi Sayısı:	519
→ Köy Sayısı:	18276	→ İlçe Belediyesi Sayısı:	403
→ Bağlı Sayısı:	23832	→ Belde Belediyesi Sayısı:	388
Toplam Belediye Sayısı			1391

Şekil 5. Güncel Türkiye Mülki İdare Birimleri Sınıflandırması

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (Erişim tarihi: 12.05.2023)

- 6360 sayılı Kanunla 5393 sayılı Kanun’da yapılan değişiklikle, büyükşehir belediyesi sınırlarında kurulacak yeni bir ilçe belediyesi nüfusunun 20.000’den az olmaması koşulu getirilmiştir. Geçmişte bu kriter 50.000’iken 20.000’e düşürülmüştür.
- Tüzel kişilikleri kapatılan köy ve belediyelerin personellerinin, mal varlıklarının ve haklarının bağlandıkları ilçe belediyesine aktarılması hükmü düzenlenmiştir.

¹⁴⁴ Köye dönüşmüş 559 belediyenin isim listesi 6360 sayılı Kanunun ekli (27) sayılı cetvelinde yer almaktadır.

- Büyükşehir olmak suretiyle kapatılan il belediyelerinin mal varlığı, hakları, borçları ve personeli ilçe belediyesi ile büyükşehir belediyesi arasında pay edilmesine karar verilmiştir.
- Büyükşehir belediyesine dâhil olan alanlarda altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi için büyükşehir ilçe belediyeleri yatırım bütçelerinin en az %10'luk bölümünü, 10 yıl süreyle kullanılması hükmü düzenlenmiştir.
- 6360 sayılı Kanunun 15.07.2008 tarih ve 25937 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 2. maddesi yeniden düzenlenerek, genel bütçe vergi gelirlerinden büyükşehir belediyesi dışındaki belediyelerin aldığı pay %2,85'ten %1,50'ye indirilmiş, aynı vergi gelirlerinden büyükşehir ilçe belediyelerinin aldığı pay %2,50'den %4,50'ye yükseltilmiştir.¹⁴⁵ 51 il özel idaresinin aldığı pay ise %1,15'ten %0,5 indirilmiştir. Bu oranlardan görüldüğü üzere büyükşehir ilçe belediyesi lehine payların artması, sayısal olarak ve yüz ölçüm olarak artan büyükşehir ilçe belediyelerinin yönetimini kısmen kolaylaştırıcı bir etken olarak değerlendirilebilir.
- Genel bütçe vergi gelirlerinden, büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan paylardan, büyükşehir belediyesine ayrılan pay değişmemiş, %30 olarak devam etmektedir.
- Büyükşehir belediyeleri hariç, belediyeler %80 nüfuslarına, %20 gelişmişlik endeksine göre genel bütçe vergi gelirlerinin %1,50 pay almaktadır.
- Büyükşehir ilçe belediyeleri ise %90 nüfusa, %10 yüzölçümüne göre genel bütçe vergi gelirlerinden %4,50 pay almaktadırlar ve bu payın %30'u bağlı bulunan büyükşehir belediyesine aktarılmaktadır.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda nüfusu 50.000'in üzerinde olan yerleşim yerlerinde "kadın sığınma evleri" açılabileceği öngörülmüşken, 6360 sayılı Kanun 5393 sayılı Kanunun 14. maddesinde değişiklik yaparak, nüfusu sınıırı yükselterek 100.000'in üzerinde olan yerleşim yerlerinde "kadın ve çocuklar için sığınma evleri" açılabileceği düzenlenmiştir.

3.2.3. 6360 Sayılı Kanunla Köy ve Mahalle Yönetimlerinde Yapılan Düzenlemeler

- Kanunun kapsadığı 30 büyükşehir belediyesindeki belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış, mahalle statüsünde bağlı buldukları ilçe belediyesine bağlanmıştır. Kanun kapsamında 1.076 belde belediyesi ve 16.500 köy, mahalleye dönüştürülmüştür.

¹⁴⁵ 5779 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan %4,50'lik payın %90'ı ilçe nüfusuna, %10'u ise ilçe yüz ölçümüne göre pay edilmektedir.

- 6360 sayılı Kanununun 15.maddesiyle, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 9.maddesine yapılan düzenlemeyle belediye sınırları içerisinde nüfusu 500'ün altında kalan yerleşim yerlerinde mahalle kurulamayacaktır.
- 6360 sayılı Kanunla orman köyü iken mahalleye dönüşen yerleşim yerlerine ilişkin yapılan düzenlemede, söz konusu yerleşim yerlerinde öncesinde olduğu gibi orman köylerine tanınan hak ve sorumluluklar aynen devam edecektir.
- 6360 sayılı Kanunla tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen köylerden 5 yıl süreyle ilgili kanunlara göre alınan emlak vergisiyle¹⁴⁶ vergi, harç ve katılım paylarının¹⁴⁷ alınmayacağı düzenlenmiştir.
- Mahalleye dönüşen köylerden gelecek 5 yıl süre için içme ve kullanma sularına uygulanan en düşük tarifenin, %25'ini geçmeyecek biçimde suların ücretinin belirleneceği öngörülmüştür.
- Tüzel kişilikleri kapatılan köy ve belediyelerin personelleri, mal varlıkları ve hakları bağlandıkları ilçe belediyesine aktarılacaktır.

¹⁴⁶ 11.08.1970 tarih ve 13576 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu.

¹⁴⁷ 29.05.1981 tarih ve 13354 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu.

4. BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. ALAN ARAŞTIRMASININ YAPILDIĞI ANKARA'YA İLİŞKİN BİLGİLER

Bu bölümde Ankara'nın coğrafi, demografik sosyo-ekonomik gelişmişlik özellikleriyle siyasal yapısına değinilmiştir.

4.1.1. Ankara'nın Coğrafi Özellikleri

Ankara ili 26.897¹⁴⁸ km² alana sahip olup, 39° 57' kuzey enlemi ve 32° 53' doğu boylamı koordinatında yer almaktadır. Ankara ili Türkiye'de yüzölçümü büyüklüğü olarak Konya ve Sivas illerinden sonra üçüncü sırada gelmektedir. Kızılırmak (256 km'si il içinde akar) ve Sakarya ırmakları (168 km'si il içinde akar) arasında yer alan Ankara'nın deniz seviyesinden yüksekliği 890 metredir. Kızılırmak Ankara'nın doğusunu, Sakarya Irmağı ise ilin batısını sulamaktadır. Ankara Çayı da Sakarya Irmağı'nın bir kolu olup ilin merkezinden geçmektedir. İlin güneyinde yer alan Tuz Gölü Türkiye'nin ikinci en büyük (1500 km²) ve dünyanın ikinci en tuzlu gölüdür¹⁴⁹.

Ankara'nın en yüksek noktaları Işık Dağı¹⁵⁰ (2034 metre) ve Elmadağ yakınlarındaki İdris Dağı'dır (1995 metre).¹⁵¹ Ankara ilinde Mogan, Tuz, Karagöl (Çubuk), Eymir, Karagöl (Kızılcahamam) gölleri bulunmaktadır¹⁵². Ayrıca Bayındır, Çamlıdere, Kesikköprü, Kurtboğazi, Çubuk I, Çubuk II, Asartepe, Sarıyar Baraj Gölleri bulunmaktadır.

21.01.2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 9620 sayılı kararnameyle Ankara'nın 7 ovası tarım arazilerinin korunması amacıyla koruma alanı kapsamına alınmıştır. Bu ovalar Haymana, Çubuk, Polatlı, Sarayköy, Sarıyar, Şereflikoçhisar ve İlhanlı ovalardır.

Ankara ovalarının yüzölçümü ilin yaklaşık %15'ini oluşturmaktadır. Ankara Ovası'nın uzunluğu yaklaşık 300 km ve 15 km genişliğindedir. Çubuk Ovası, Haymana Ovası, Mürted Ovası diğer ovalardır. Haymana Platosu ise Ankara'nın güneyinde yer almaktadır.

¹⁴⁸ <http://www.ankara.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri> Erişim Tarihi: 11 Nisan 2023

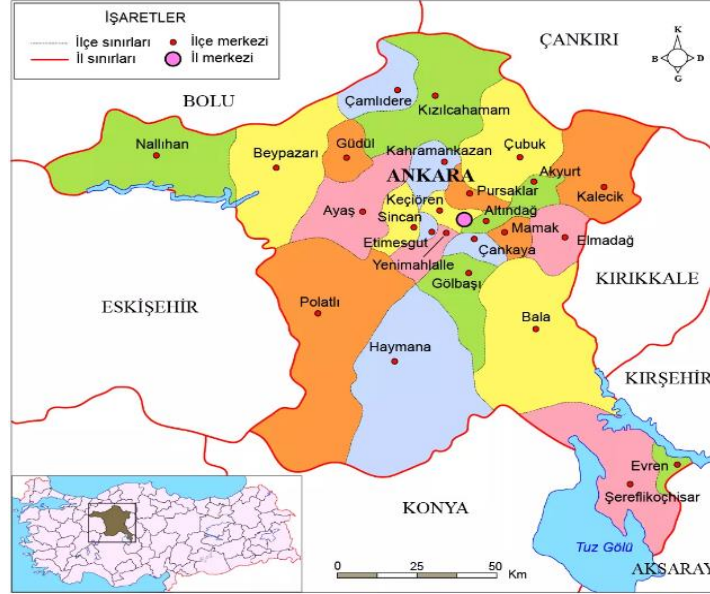
¹⁴⁹ Tuz Gölü: 7414 kilometre kare <https://tvk.csb.gov.tr/tuz-golu-i-400#:~:text=Genel%20C3%96zellikleri%3A%20G%C3%B6l%20T%C3%BCrkiye'.d%C3%BCnyan%C4%B1n%20en%20tuzlu%20.%20g%C3%B6l%C3%BCd%C3%BCr>.

¹⁵⁰ <http://www.kizilcahamam.gov.tr/karagol-jeositi>

¹⁵¹ <http://www.elmadag.gov.tr/cografik-yapisi> (Erişim Tarihi: 11.04.2023)

¹⁵² <http://www.ankara.gov.tr/daglar-ve-akarsular-ile-yapay-ve-dogal-goller#:~:text=%C4%B0l%20s%C4%B1n%C4%B1rlar%C4%B1%20i%C3%A7inde%20Mogan%20Tuz,ise%20H%C3%BCseyingazi%20da%C4%9F%20k%C3%BCtlesi%20bulunur>.

Ankara'nın aşağıdaki haritada da görüldüğü üzere 25 ilçesi vardır. Ankara doğusunda Kırşehir ve Kırıkkale, batısında Eskişehir, kuzeyinde Çankırı, kuzeybatısında Bolu, güneyinde Konya ve Aksaray olmak üzere toplam 7 ille çevrilidir.

Şekil 6. Ankara İli Haritası

Geniş coğrafi alana sahip Ankara'da yer yer farklı iklimler görülmektedir. Güney kesimler, yarı kurak (step) iklim, kuzey kesimler Karadeniz iklimi gibi ılıman ve yağışlı geçmektedir. Karasal iklimin hâkim olduğu ilde kış mevsimi sıcakları düşük yaz mevsimi ise sıcak geçmektedir. Sıcaklık derecesi en yüksek aylar Temmuz ve Ağustos iken en düşük ay ise Ocak'tır. Ancak son yıllardaki iklim dengesizlikleri nedeniyle bu durumlar farklılık gösterebilmektedir. Bölgeye düşen yağış miktarları kuzey ve güney kesimlerde farklılık gösterir. Kuzey yönünde yer alan Kızılcahamam ve Çubuk ilçeleri Karadeniz Bölgesi yağış rejimi özelliğini; güney yönünde ise İç Anadolu Bölgesine özgü iklim karakterini göstermektedir.

Ankara'nın CORINE¹⁵³ ana sınıflandırmasına göre; il yüzölçümünün %56'sı tarımsal alanlara, %37'si orman ve yarı doğal alanlara ve geri kalan %7'lik bölümü ise yapay alanlar, sulak alanlar ile su yapılarından oluşmaktadır (Bayar & Karabacak, Arazi Örtüsü Üzerindeki Beşeri Etkinin Belirlenmesi:Ankara İli Örneği, 2020, s. 32) Ankara ilinin arazi örtüsündeki değişim en çok Ankara ilinin yakın çevresi ile ilçe merkezlerinde görülmüştür (Bayar & Karabacak, 2017, s. 73).

¹⁵³ CORINE, Avrupa Çevre Ajansı tarafından belirlenen Arazi Örtüsü/Kullanımı Sınıflandırmasına göre uydu görüntüleri üzerinden bilgisayar destekli görsel yorumlama metoduyla üretilen arazi örtüsü/kullanımını verisidir.

4.1.2. Ankara'nın Demografisi

Bu bölümde Ankara'ya ait nüfus, yaş, eğitim durumu vb. demografik bilgilere yer verilecektir. Ayrıca Ankara'ya ait cinsiyet, yaş aralığı, yaş bağımlılık oranı, nüfus artış hızı, ortanca yaş, eğitim durumu, medeni durum, göç, hane halkı büyüklüğü, yabancı nüfus gibi veriler Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

o Nüfus

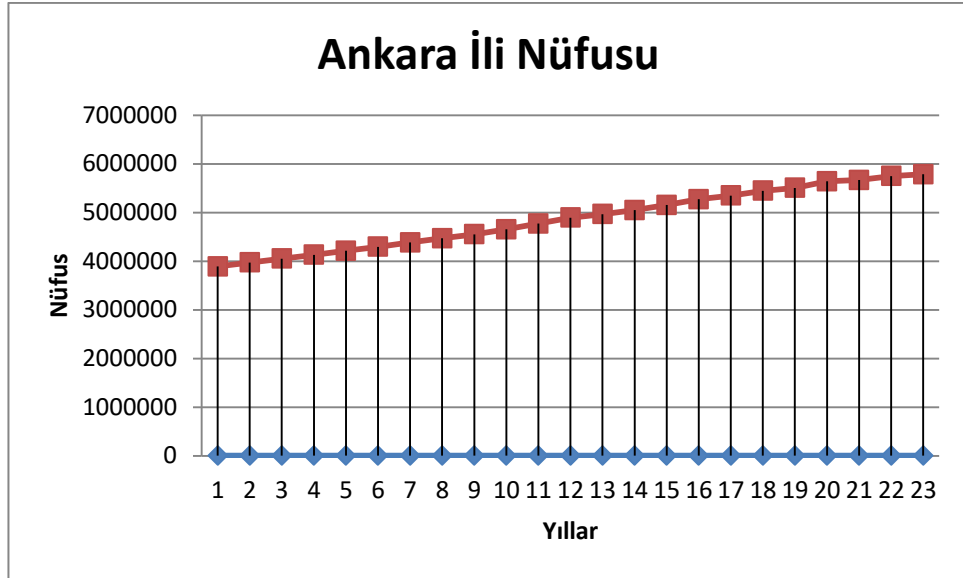
Öncelikle Ankara'nın Türkiye geneli içindeki nüfus yoğunluğuna bakılacak olursa 8. sırada olduğu görülmektedir. Nüfus yoğunluğu bir kilometrekareye düşen kişi sayısıdır¹⁵⁴. İstanbul'da kilometrekareye 3062 kişi düşerken Ankara'ya 236 kişi düşmektedir.

Tablo 23. İllere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu

Yıl	İl	Toplam	İl ve ilçe merkezleri Toplam	Belde ve köyler Toplam	Nüfus yoğunluğu
31.12.2022	Toplam	85 279 553	79 613 279	5 666 274	111
1	İstanbul	15 907 951	15 907 951	-	3 062
2	Kocaeli	2 079 072	2 079 072	-	576
3	İzmir	4 462 056	4 462 056	-	371
4	Yalova	296 333	217 788	78 545	350
5	Gaziantep	2 154 051	2 154 051	-	316
6	Bursa	3 194 720	3 194 720	-	307
7	Hatay	1 686 043	1 686 043	-	289
8	Ankara	5 782 285	5 782 285	-	236
9	Sakarya	1 080 080	1 080 080	-	223
10	Tekirdağ	1 142 451	1 142 451	-	181

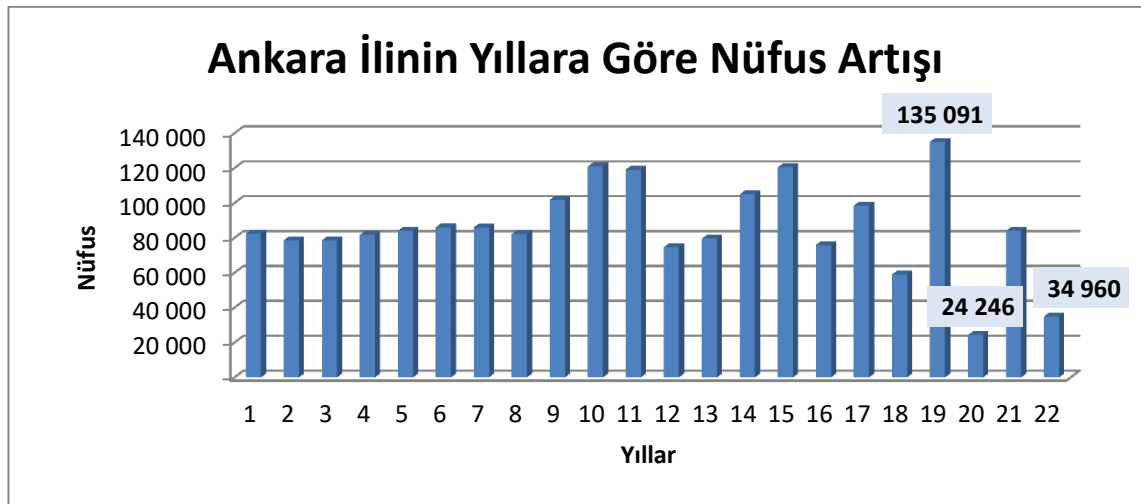
Aşağıdaki grafiğe göre Ankara'nın yıllara göre nüfusunun arttığı görülmektedir.

¹⁵⁴<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500#:~:text=N%C3%BCfus%20yo%C4%9Funlu%C4%9Fu%20olarak%20tan%C4%B1mlanan%20%22bir,en%20y%C3%BCksek%20olan%20ilimiz%20oldu>. (Erişim tarihi:24.04.2023)

Grafik 2. 2000-2022 Yılları Arasındaki Ankara İli Nüfusunun Artışı

Net nüfus artışı ise aşağıdaki grafikte verilmiştir. Ankara 2000 yılından itibaren en çok nüfus artış yaşadığı yıl 135.091 kişi ile 2019 yılıdır. Nüfusunun en az arttığı yıl ise 2020 yılı olup 24.246'dır. 2020 yılı Dünyada ve Türkiye'de Korona virüsünün neden olduğu pandeminin yaşandığı ilk yıl olması düşük nüfus artışının nedeni olabilir. 2022 yılı da Ankara'nın düşük nüfus artışı yaşadığı nadir yıllardan biri olmuştur.

Grafik 3. 2000-2022 Yılları Arasındaki Ankara İli Nüfusunun Artışı

Aşağıdaki tabloya göre Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı %7,1 iken Ankara'nın yıllık nüfus artış hızı %6,1 ile Türkiye ortalamasından daha düşük ancak ona yakındır. İlçelere bakıldığında en yüksek nüfus artışı %51,4 ile Akyurt'ta gerçekleşirken onu takip eden ilçe %48,4 ile Gölbaşı'dır. Diğer nüfusu artan ilçeler Çubuk, Sincan, Pursaklar, Kalecik, Kahramankazan,

Altındağ, Elmadağ, Etimesgut, Mamak, Polatlı'dır. Kalan 12 ilçede Ankara'nın en kalabalık nüfusuna sahip Çankaya ilçesi dahil nüfus artış hızı negatif yönde olup nüfusu azalmaktadır. Nüfus artış hızı en düşük olan ilçe Bala'dır.

Tablo 24. Ankara İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

İl ve ilçe	Nüfus			Yıllık nüfus artış hızı (%)
	Toplam	İl ve ilçe merkezleri	Belde ve köyler	
Toplam Türkiye	85 279 553	79 613 279	5 666 274	7,1
Toplam Ankara	5 782 285	5 782 285	-	6,1
Akyurt	40 625	40 625	-	51,4
Altındağ	413 994	413 994	-	15,4
Ayaş	12 998	12 998	-	-7,3
Bala	20 521	20 521	-	-112,6
Beypazarı	48 357	48 357	-	-0,7
Çamlıdere	8 100	8 100	-	-30,4
Çankaya	942 553	942 553	-	-7,1
Çubuk	95 449	95 449	-	43,8
Elmadağ	44 379	44 379	-	3,2
Etimesgut	614 891	614 891	-	13,8
Evren	2 952	2 952	-	-4,4
Gölbaşı	150 047	150 047	-	48,4
Güdül	8 079	8 079	-	-9,4
Haymana	26 016	26 016	-	-48,1
Kahramankazan	59 123	59 123	-	20,7
Kalecik	12 794	12 794	-	23,1
Keçiören	939 279	939 279	-	-3,8
Kızılcahamam	26 872	26 872	-	-3,6
Mamak	687 535	687 535	-	7,5
Nallıhan	26 553	26 553	-	-15,2
Polatlı	128 378	128 378	-	6,7
Pursaklar	162 389	162 389	-	16,8
Sincan	572 609	572 609	-	19,7
Şereflikoçhisar	33 140	33 140	-	-10,1
Yenimahalle	704 652	704 652	-	1,2

o Yabancı Nüfus

Aşağıdaki tabloya göre 2021 ve 2022 yıllarında Türkiye ve Ankara'daki yabancı nüfus sayılarına bakıldığında Türkiye'deki yabancı nüfusun 2022 yılında %8,6'sı Ankara'da yaşamaktadır. Yabancı nüfus oranı içindeki kadın oranı erkeklerden daha yüksektir. 2021 yılı ile mukayeseli bakıldığında 2022'de yabancı nüfusun 2021'e kıyasla azaldığı görülmektedir.

Tablo 25. Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus

Kapsam	2021			2022		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	1 792 036	890 857	901 179	1 823 836	902 124	921 712
Ankara	173 264	81 706	91 558	156 786	74 037	82 749
Oran (%)	9,7%	9,2%	10,2%	8,6%	8,2%	9,0%

o Cinsiyet

Ankara'nın 2022 nüfusu 5.782.285 kişi olup km²'ye düşen kişi sayısı 215 bin kişidir. Cinsiyet dağılımı Türkiye dağılımından farklılık göstermektedir. Türkiye geneli erkek oranı %50,1 iken Ankara'da bu oran %49,4 ile daha düşüktür. Kadın oranı ise Türkiye genelinde %49,9 iken Ankara 'da %50,6 ile daha yüksektir. Ankara genelinde kadın nüfusu erkek nüfusundan daha fazladır.

Tablo 26. Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı, 2022

Yıl	İl	Cinsiyet	Toplam Sayı	Toplam Oran (%)
2022	Türkiye	Toplam	85 279 553	100,0%
		Erkek	42 704 112	50,1%
		Kadın	42 575 441	49,9%
	Ankara	Toplam	5 782 285	100,0%
		Erkek	2 856 479	49,4%
		Kadın	2 925 806	50,6%

o Yaş

Türkiye geneli ortanca¹⁵⁵ yaş 33,1 iken Ankara'nın ortanca yaşı 34,7 ile Türkiye'den daha yüksektir. Türkiye genelinde kadın ortanca yaşı erkeklerden daha yüksektir. Ancak Ankara'daki kadınların da ortanca yaşı Ankara ortanca yaşından da daha yüksek olduğu görülmektedir (35,5).

Tablo 27. Ortanca Yaş, 2022

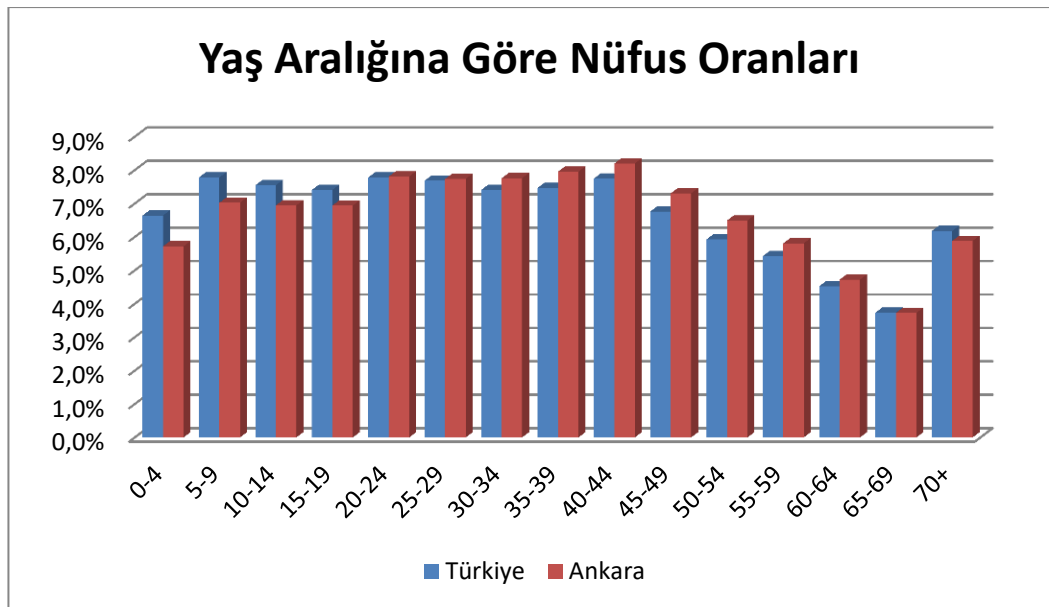
İl	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	33,1	32,4	33,8
Ankara	34,7	33,8	35,5

¹⁵⁵ Ortanca (medyan), bir veri setindeki sayıların küçükten büyüğe dizilmiş hallerinin ortadaki değeridir. Verilerin yarısı ortancadan küçük iken yarısı da ortancadan büyüktür. Sayı setinin toplamının çift sayı olması halinde ortada kalan iki değer ortalaması ortanca değerini vermektedir.

Yaş aralığına göre Türkiye ile Ankara karşılaştırmasına bakıldığında Ankara'da 20-24 ile 60-64 yaş aralığı nüfusu daha yüksektir. Bu durum, halk arasında memur kenti olarak adlandırılan Ankara'da çalışan kesimin yoğun olmasına bağlanabilir. 0-19 yaş aralığındaki nüfus oranı ise Türkiye'nin daha altındadır ki bu durumda ortanca yaşla ilgilidir. 70 ve daha üzeri yaş oranı ise Türkiye geneline göre daha düşüktür. Bu oransal dağılım Ankara gibi gelişmişlik kademesi ve nüfus büyüklüğü açısından beklenen bir durumdur.

Tablo 28. Yaş Aralığına Göre Nüfus, 2022

Yaş Aralığı	Türkiye Sayı	Oran (%)	Ankara Sayı	Oran (%)
0-4	5.663.620	6,6%	330.616	5,7%
5-9	6.635.077	7,8%	406.170	7,0%
10-14	6.436.414	7,5%	401.444	6,9%
15-19	6.315.109	7,4%	401.125	6,9%
20-24	6.634.708	7,8%	451.493	7,8%
25-29	6.553.169	7,7%	447.297	7,7%
30-34	6.315.047	7,4%	448.409	7,8%
35-39	6.366.741	7,5%	459.909	8,0%
40-44	6.606.029	7,7%	473.928	8,2%
45-49	5.763.534	6,8%	422.325	7,3%
50-54	5.054.624	5,9%	375.250	6,5%
55-59	4.627.141	5,4%	335.936	5,8%
60-64	3.856.671	4,5%	272.998	4,7%
65-69	3.185.289	3,7%	215.352	3,7%
70+	5.266.380	6,2%	340.033	5,9%
Toplam	85.279.553	100,0%	5.782.285	100,0%

Grafik 4. Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı, 2022

○ Yaş Bağımlılık

Toplam yaş bağımlılık oranı¹⁵⁶ Türkiye’de %46,8 iken Ankara’da %41,4 ile daha düşüktür. Çocuk ve yaşlı bağımlılık oranları da Ankara’da Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Ankara’daki bağımlı olmayan nüfusun Türkiye ortalamasından daha yüksek olmasının Ankara ilinin yüksek sosyo- ekonomik gelişmişlik kademesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 29. Yaş Bağımlılık Oranına Göre Nüfus, 2022

Yıl	İl	Toplam nüfus	Yaş grubu			Toplam yaş bağımlılık oranı (%)	Çocuk bağımlılık oranı (%)	Yaşlı bağımlılık oranı (%)
			0-14	15-64	65 +			
2022	Toplam	85 279 553	18 735 111	58 092 773	8 451 669	46,8	32,3	14,5
	Ankara	5 782 285	1 138 230	4 088 670	555 385	41,4	27,8	13,6

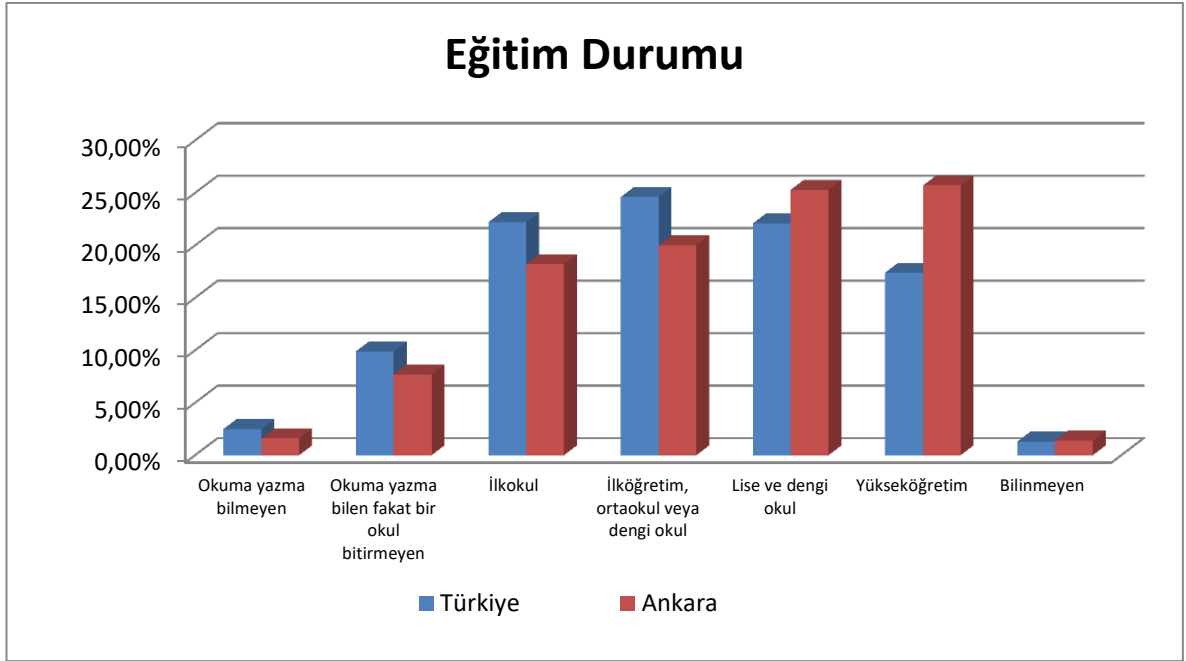
○ Eğitim Durumu

Eğitim durumu verileri 2021 yılına ait olup 6 yaş ve üzeri nüfusu kapsamaktadır. Ankara’da yaşayanların eğitim durumu Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak verildiğinde lise ve dengi okullar ve yükseköğrenim bitirmiş nüfus oranı Türkiye’den daha yüksektir. Geriye kalan eğitim durumlarında tüm oranlar Türkiye geneli oranlardan daha düşüktür. Görülmektedir ki Ankara ilinin eğitim seviyesi Türkiye genelinden daha yüksektir.

Tablo 30. Bitirilen Eğitim Durumu, 2021

6+ yaş	Toplam	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim, ortaokul veya dengi okul	Lise ve dengi okul	Yükseköğretim	Bilinmeyen
Türkiye								
Toplam Sayı	77 444 465	1 917 705	7 641 467	17 187 494	19 076 686	17 132 775	13 446 439	1 041 899
Oran (%)		2,5%	9,9%	22,2%	24,6%	22,1%	17,4%	1,3%
Ankara								
Toplam Sayı	5 317 215	87 641	411 730	969 511	1 062 785	1 344 280	1 366 846	74 422
Oran (%)		1,6%	7,7%	18,2%	20,0%	25,3%	25,7%	1,4%

¹⁵⁶ Bağımlı nüfus; 0-14 yaş arası gençlerle 65 yaş üzeri yaşlıların toplamıdır.

Grafik 5. Eğitim Durumuna Göre Nüfus Dağılımı, 2021

o Medeni Durum

Medeni durum verileri 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusu kapsamaktadır. Medeni durum Türkiye ve Ankara karşılaştırmasına bakıldığında, hiç evlenmeme oranı Ankara'da Türkiye geneli oranından daha düşüktür. Yani bireyler gelişmiş kentte evlenmeyi bir şekilde daha fazla deniyorlar. Ancak boşanma oranı ise Ankara'da Türkiye geneli ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ankara'nın evli oranı ise Türkiye ile çok yakın orandadır. Eşi ölenlerin oranı ise Türkiye genelinden daha düşüktür. Bu durum da sosyo-ekonomik gelişmişlikle, sağlık durumunun pozitif yönde doğru orantılı gelişim içinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 31. Medeni Duruma Göre Nüfus, 2022

[15 ve daha yukarı yaştaki nüfus)						
Yıl	Kapsam	Toplam	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü
2022	Türkiye	66 544 442	19 019 325	40 772 417	3 059 626	3 693 074
			28,6%	61,3%	4,6%	5,5%
	Ankara	4 644 055	1 305 143	2 836 580	267 983	234 349
			28,1%	61,1%	5,8%	5,0%

o Göç

Ankara gelen ve giden göç oranlarına, Türkiye geneli oranıyla karşılaştırmalı bakıldığında, gelen göç oranının aynı, giden göç oranının ise Türkiye'nin yaklaşık iki katı oranında yüksek

olduğu görülmektedir. Ankara'daki eğitim seviyesinin Türkiye'ye göre yüksek olduğu bilindiğinde, giden göçün yüksekliği, eğitimli nüfusun yurtdışına göçü şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 32. Cinsiyete ve Gelen-Giden Göçe Göre Dağılım, 2021

Yıl	Kapsam	Toplam nüfus	Gelen göç			Giden göç			Net göç
			Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2021	Türkiye	84 680 273	739 364	383 984	355 380	287 651	160 216	127 435	451 713
			0,9%	51,9%	48,1%	0,3%	55,7%	44,3%	0,5%
	Ankara	5 747 325	49 793	23 940	25 853	34 208	18 338	15 870	15 585
			0,9%	48,1%	51,9%	0,6%	53,6%	46,4%	0,3%

○ Hanehalkı Büyüklüğü

Türkiye ve Ankara'ya ortalama hane halkı büyüklükleri açısından bakıldığında Ankara'nın ortalama hane halkı büyüklüğü (2,9) Türkiye'den (3,2) daha düşüktür. Yıllara göre Türkiye ve Ankara'nın ortalama hane halkı büyüklüğü azalmaktadır.

Tablo 33. Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü

İllere göre ortalama hane halkı büyüklüğü, 2008-2022					
Kapsam	2018	2019	2020	2021	2022
Türkiye	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2
Ankara	3,1	3,1	3,0	3,0	2,9

○ Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olunan İl

Son olarak aşağıdaki tabloda Ankara ilinde, nüfus kütüğüne kayıtlı olunan il sıralamasında nüfus büyüklüğüne göre sıralı bakıldığında¹⁵⁷, Ankara'nın Türkiye genelinde 5. sırada olduğu görülmektedir. Yani Türkiye nüfusunun içinde farklı illerde yaşayan Ankara nüfus kütüğüne bağlı yaklaşık 2 milyon kişinin yaşadığı görülmektedir.

¹⁵⁷ <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim tarihi:24 Nisan 2023)

Tablo 34. Türkiye Geneli Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olunan İl, Nüfus Göre Sıralı

S. No	İl	Nüfus kütüğüne kayıtlı olunan il	Yüzde (%)
1	Şanlıurfa	2 972 950	3,6%
2	Konya	2 644 753	3,2%
3	İstanbul	2 596 830	3,1%
4	Diyarbakır	2 363 540	2,9%
5	Ankara	2 043 873	2,5%
6	Samsun	1 998 603	2,4%
7	İzmir	1 970 772	2,4%
8	Sivas	1 969 864	2,4%
9	Erzurum	1 930 767	2,3%
10	Hatay	1 844 659	2,2%

Ankara ili nüfusunun bağlı olunan nüfus kütük nüfusuna göre dağılımına bakıldığında Ankara'da ikamet edenlerin %29,1'i Ankara nüfus kütüğüne bağlıdır. Sırasıyla Çorum, Yozgat, Çankırı, Kırşehir ve Sivas gibi illerin nüfus kütüğüne bağlı vatandaşların Ankara'da ağırlıklı olarak yaşadığı görülmektedir. Bu ilk 12 ile bakıldığında Ankara'nın komşu illeri olan Çankırı, Kırıkkale, Bolu, Eskişehir, Konya, Kırşehir ve Aksaray'dan farklı illerin olduğu görülmektedir. Çorum, Yozgat, Erzurum, Kayseri, Kars ve Samsun illeri Ankara iliyle sınırı olmayan ancak Ankara'da yaşayan en kalabalık nüfusa sahip olan illerdir (İlk 12 il sıralaması verilmiştir)¹⁵⁸.

Tablo 35. İkamet Edilen İle Göre Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olunan İl

	Nüfus kütüğüne kayıtlı olunan il												
	Toplam	Ankara	Çorum	Yozgat	Çankırı	Kırşehir	Kırıkkale	Sivas	Erzurum	Kayseri	Konya	Kars	Samsun
2022													
Toplam Nüfus	83 455 717	2 060 279	1 320 477	1 234 394	682 038	581 902	538 032	1 976 586	1 947 310	1 512 465	2 662 898	998 452	2 008 080
İkamet edilen il: Ankara	5 625 499	1 634 409	435 452	391 175	259 533	217 355	214 246	161 706	120 578	106 708	100 827	97 006	87 028
Yüzde	6,7%	%29,1	%7,7	%7,0	%4,6	%3,9	%3,8	%2,9	%2,1	%1,9	%1,8	%1,7	%1,5

¹⁵⁸ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=The-Results-of-Address-Based-Population-Registration-System-2021-45500> (Erişim tarih: 15.08.2023)

4.1.3. Ankara'nın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Özellikleri

Ankara ili Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasında Batı Anadolu bölgesinde yer almaktadır ve 25 ilçesi bulunmaktadır. Nüfusu 5.782.285¹⁵⁹ olup, tamamı kent nüfusedir. Ankara'nın 81 il içindeki gelişmişlik sırası İstanbul'dan sonra ikinci sıradadır (Aydın F. , 2015, s. 100).

Aşağıdaki tabloya göre 2020 yılında Ankara'da işgücüne katılma oranı %50,3, işsizlik oranı %14,8 ve istihdam oranı da %42,8'dir.

Tablo 36. 2020 Yılı TÜİK Ankara İşgücü Göstergeleri

TR51 (Ankara)	Toplam	Kadın	Erkek
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (Bin Kişi)	4.390	2.232	2.158
İşgücü (Bin Kişi)	2.207	717	1.490
İstihdam edilenler (Bin Kişi)	1.880	573	1.307
İşsiz (Bin Kişi)	327	144	183
İşgücüne dahil olmayan nüfus (Bin Kişi)	2.182	1.514	668
İşgücüne katılma oranı (%)	50,3	32,1	69
İstihdam oranı (%)	42,8	25,7	60,6
İşsizlik oranı (%)	14,8	20,1	12,3

Kaynak: <https://media.iskur.gov.tr/52046/ankara.pdf> (Erişim tarihi: 14.04.2023)

Gayrisafi yurtiçi hasıladan illerin aldığı paylar da 2021 yılında Ankara'nın payı %9,2 ile İstanbul'dan sonra ikinci sıradadır. İstanbul'un payı %30,4'tür. Aşağıdaki tabloya göre 2021 yılında Ankara'da kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla ise 116.933 TL'dir. Ankara; Türkiye genelinde Kocaeli, İstanbul ve Tekirdağ'dan sonra gelen 4. ildir.

Tablo 37. İl Bazında Kişi Başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2015-2021

Kişi başına GSYH (TL)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
S. No	Türkiye	30 056	33 131	39 019	46 172	52 213	60 541	86 144
1	Kocaeli	48 081	51 349	63 323	78 394	81 108	96 623	153 479
2	İstanbul	50 100	55 090	65 285	76 932	86 579	98 070	140 698
3	Tekirdağ	38 916	43 553	52 602	63 077	70 756	84 626	132 803
4	Ankara	41 608	47 146	53 159	60 879	71 039	84 767	116 933

¹⁵⁹ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685#:~:text=%C4%B0stanbul'un%20n%C3%BCfusu%2C%20bir%20%C3%B6nceki,4%20ki%C5%9Fi%20ile%20Antalya%20izledi.> (Erişim tarihi: 14.04.2023)

4.1.3.1. SEGE

SEGE¹⁶⁰ 1960'lı yıllardan itibaren T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan 81 ili kapsayan, ilçe, il ve bölge gelişmişlik düzeylerinin hesaplayan bir araştırmadır. Sosyo-ekonomik gelişmişliği temsil eden 32 farklı değişken kullanılarak güçlü temel bileşenler analizi yapılarak, gelişmişlik endeks değerleri ve kademeleri hesaplanmaktadır (SEGE, 2022: 1). Ankara'nın 25 ilçesinin gelişmişlik endeks değeri ve kademesinin gösterildiği şekil aşağıda yer almaktadır.

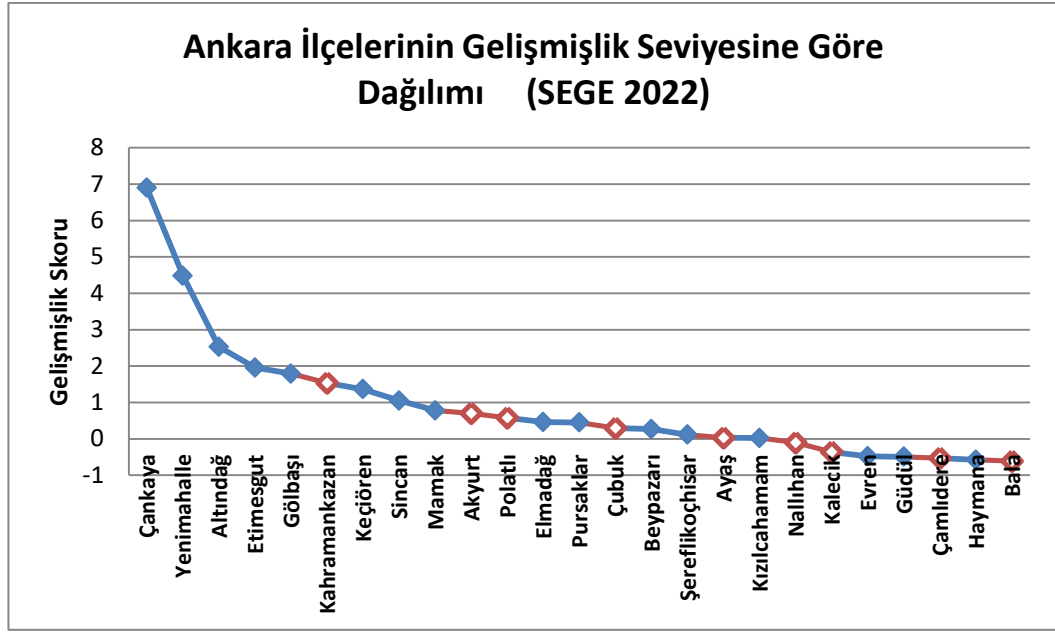
Ankara İlçeleri

İlçe	Sıra	Skor	Kademe	İlçe	Sıra	Skor	Kademe
Çankaya	2	6,901	1	Çubuk	261	0,298	3
Yenimahalle	5	4,481	1	Beypazarı	264	0,269	3
Altındağ	22	2,528	1	Şereflikoçhisar	298	0,115	3
Etimesgut	47	1,957	1	Ayaş	330	0,032	3
Gölbaşı	57	1,790	1	Kızılcahamam	335	0,022	3
Kahramankazan	75	1,538	2	Nallıhan	378	-0,102	3
Keçiören	89	1,365	2	Kalecik	525	-0,359	4
Sincan	125	1,050	2	Evren	616	-0,478	4
Mamak	165	0,779	2	Güdül	630	-0,493	4
Akyurt	174	0,705	2	Çamlıdere	654	-0,526	5
Polatlı	206	0,581	2	Haymana	695	-0,578	5
Elmadağ	229	0,462	2	Bala	725	-0,611	5
Pursaklar	231	0,447	2				

Şekil 7. 2022 Yılı Ankara İli İlçelere Göre Gelişmişlik Sıra, Skor ve Kademesi

Ankara'nın ilçelerinin gelişmişlik sıralaması ise aşağıdaki tabloda verilmiştir. Grafikte kırmızı ile belirtilen ilçeler alan araştırma kapsamında örnekleme seçilen ilçelerdir. Alan araştırmasında kullanılan bir teknik olması bakımından sınıflandırmaya bu bölümde yer verilmiştir.

¹⁶⁰ Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE) <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> (Erişim Tarihi: 22.05.2023)

Grafik 6. Ankara İlçelerinin Gelişmişlik Kademesine Göre Dağılımı

Kaynak: <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/birimler/2022-ilce-sege.pdf>

Kaynak: <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> (Erişim Tarihi: 16.12.2022)

Ayrıca aşağıdaki şekle göre Ankara'daki ilçelerin %20,2'si 1. gelişmişlik kademesinde, %32,3'ü 2. gelişmişlik kademesinde, %24'ü 3. gelişmişlik kademesindedir. Başkent Ankara'da halen 4 ve daha alt kademe gelişmişliğe sahip ilçelerin toplam oranı ise %24'tür.

İller	1. Kademe		2. Kademe		3. Kademe		4. Kademe		5. Kademe		6. Kademe		Toplam İlçe Sayısı
	İlçe Sayısı	Oran*	İlçe Sayısı	Oran*	İlçe Sayısı	Oran*	İlçe Sayısı	Oran*	İlçe Sayısı	Oran*	İlçe Sayısı	Oran*	
Ankara	5	%20	8	%32	6	%24	3	%12	3	%12			25

Şekil 8. 2022 Yılı Ankara İlçelerinin Gelişmişlik Kademeleri

4.1.4. Ankara'nın Siyasal Yapısı

Bu bölümde Ankara'nın siyasal yapısı Cumhuriyet dönemi itibarıyla ele alınacaktır. Ankara'nın başkent oluşunun kabul edildiği tarih olan 27 Aralık 1919'da Mustafa Kemal Paşa ile Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Ankara'ya gelmiştir. Atatürk tarafından 29 Aralık 1919 tarihinde mebuslara yayımlanan tebliğin ardından, 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM Hükümeti'nin merkezi Ankara olarak ilan edilmiştir. Yaklaşık 3 yıl sonra 13 Ekim 1923 tarihinde TBMM kararıyla da Ankara Türkiye'nin başkenti olarak kabul edilmiştir. Buna

mukabil 20 Nisan 1924 tarihinde de Anayasa'nın 2. maddesinde¹⁶¹ Ankara'nın başkent olduğu belirtilerek, başkent Ankara anayasal teminat altına alınmıştır¹⁶². Günümüzde 1982 Anayasası'nın 3. maddesinde "Başkenti Ankara'dır." ifadesi ile yer almaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 4. maddesiyle de Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinin Ankara olduğunu belirten hükmün değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Ankara'nın Cumhuriyet ilan edilmeden önceki valiler döneminde ilk yerel yöneticisi Kütükçü Ali Bey'dir¹⁶³. O dönemde Ankara'nın nüfusu yaklaşık 25 bindir. "*Ankara Belediyesi, 16 Şubat 1924 tarih ve 417 sayılı Kanunla Ankara Şehremaneti şeklinde adlandırılmıştır ve bu adlandırma 1930 yılına kadar sürmüştür*". Ankara Belediyesi bir belediye dairesinden oluşurken genel meclisi 24 üyeden oluşmaktadır. Belediye dairesinde Fen İşleri, (Umur-u Fenniye), Hesap İşleri (Umur-ı Hesabiye), Sağlık İşleri (Umur-ı Sıhhiye), Hukuk İşleri (Umur-ı Hukukîye) , Yazı İşleri (Umur-ı Tahririye) müdürlerinden oluşan bir de Emanet Encümeni vardır. 3 Nisan 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte 1924 tarihinde kabul edilen Ankara Şehremaneti Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır (Çapa, 2020, s. 77-79).

Ankara'nın başkent olmasının hukuksal anlamı ise Gözler tarafından "*yasama organı yani Cumhurbaşkanı ile hükümetin, bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının yüksek mahkemelerin, genel müdürlüklerin, kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşlarının merkezi teşkilatlarının Ankara'da bulunması*" olarak ifade edilmekteyse de bu görüş tartışmaya açıktır (Dursun H. , 2008, s. 359)¹⁶⁴.

1961 Anayasa'sı ile mahalli idarelerin il, belediye ve köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişilikler olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu hükmü takiben 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı Kanunla da belediye başkanlarının belediye meclisi içinden değil, doğrudan halk tarafından seçilmesi kuralı uygulanmaya başlanmıştır.

1984 yılında 1982 Anayasa'sının 127. maddesindeki "Kanun büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir" hükmü uyarınca 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir ve Anavatan Partisi'nden Mehmet Altınsoy 30 Mart 1989'da ilk Ankara Büyükşehir Belediye Başkan seçilmiştir. Seçimle iş başına gelen diğer büyükşehir belediye

¹⁶¹ 1982 Anayasa'sının 3. maddesi: III. Devletin bütünlüğü, Resmî dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti Madde 3 – Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti Ankara'dır.

¹⁶² <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
<https://www.atam.gov.tr/duyurular/ankaranin-baskent-olusunun-97-yil-donumunu-kutlu-olsun>

¹⁶³ <https://www.ankara.bel.tr/kurumsal/tarihce>

¹⁶⁴ <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-75-413>, Aksi görüş için bkz. Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, s. 113.

başkanları ise 26 Mart 1989'da Murat Karayalçın (Sosyal Demokrat Halkçı Parti), 27 Mart 1994'te İ. Melih Gökçek ve 8 Nisan 2019'da ise Mansur Yavaş'tır (Cumhuriyet Halk Partisi). Ankara tarihinde en uzun görev yapan belediye başkanı yaklaşık 24 yıl ile İ. Melih Gökçek'tir. İ. Melih Gökçek'in Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı ilk kazandığı yılda ait olduğu parti Refah Partisi iken 30 Mart 2014'de ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin adayı olmuştur. Ankara'da 17 yıl hizmet süresiyle ile ikinci en uzun yerel yönetim idareciliği yapan Vali Nevzat Tandoğan'dır.

Ankara, büyükşehir belediyesi olduğunda Çankaya, Altındağ, Yenimahalle, Mamak, Keçiören ilçelerini kapsamıştır. Ankara'nın ilçelerinden Çankaya ise 9 Haziran 1936 tarihli 330 sayılı Kanun ile ilçe olmuştur. Altındağ belediyesi 1953 yılında, Yenimahalle Belediyesi 1957 yılında kurulmuştur. 4 Kasım 1983 tarih ve 739 sayılı *Altı İlçe Kurulması ve Ankara İli Merkez İlçesinin Kaldırılması Hakkında Kanun* ile de Çankaya ilçesinden ayrılarak Mamak ve Gölbaşı, Yenimahalle İlçesinden ayrılarak Sincan, Altındağ ilçesinden ayrılarak da Keçiören ilçesi kurulmuştur. Mevcut 3 ilçeye 4 ilçe eklenmiş ve 7 ilçeye yükselmiştir¹⁶⁵. Ankara'nın Cumhuriyet öncesinde kurulan ilçeler ise Ayaş, Bala, Beypazarı, Çubuk, Haymana, Kalecik, Kızılcahamam, Nallıhan ve Şereflikoçhisar'dır. Çamlıdere 1953¹⁶⁶, Elmadağ 1960¹⁶⁷, Evren 1990¹⁶⁸, Gütül 1957¹⁶⁹, Kahramankazan 1987¹⁷⁰, Polatlı 1926¹⁷¹, Pursaklar 2008¹⁷²'de kurulmuştur.

Aşağıdaki grafikte Ankara ilçelerinin nüfusuna yer verilmiştir.

¹⁶⁵ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c011/mgk_01011187ss0739.pdf

¹⁶⁶ 1953 yılına kadar Kızılcahamam ilçesine bağlı bir bucak olarak kalan ilçe, 02.12.1953 tarihinde 6191 sayılı Kanunla ilçe statüsü kazanmıştır.

<http://www.ankara.gov.tr/camlidere#:~:text=1953%20y%C4%B1%C4%B1na%20kadar%20K%C4%B1z%C4%B1cahamam%20il%C3%A7esine.say%C4%B1%C4%B1%20Kanunla%20il%C3%A7e%20stat%C3%BCs%C3%BC%20kazanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>

¹⁶⁷ 1944 yılında Elmadağ Belediyesi kurulmuş, 01.04.1960 tarihinde de ilçe olmuştur. <http://www.elmadag.gov.tr/tarihi#:~:text=1941%20y%C4%B1%C4%B1nda%20%C5%9Fehrin%20k%C3%BC%C3%A7%C3%BCk%20Yozgat,1960%20tarihinde%20de%20il%C3%A7e%20olmu%C5%9Ftur.>

¹⁶⁸ 1963 yılında Ş. Koçhisar İlçesine bağlı olarak Belediye statüsü kazanmış, 1982 yılında EVREN adını almıştır. 1988 yılında Ankara Vilayeti İl Genel Meclisince ilçe olması yönünde karar alınmış ve 1989 yılında TBMM ye verilen kanun teklifi ile 1990 yılında 3644 sayılı yasayla ilçe statüsü kazanmıştır. <http://www.evren.gov.tr/ilce-cografi-yapi#:~:text=1963%20y%C4%B1%C4%B1nda%20%C5%9E..say%C4%B1%C4%B1%20yasayla%20il%C3%A7e%20stat%C3%BCs%C3%BC%20kazanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>

¹⁶⁹ 1 Eylül 1957 yılına kadar Ayaş ilçesine bağlı bir nahije iken, aynı yıl 7033 sayılı Kanun ile ilçe olmuştur. 1 Eylül 1957 yılına kadar Ayaş ilçesine bağlı bir nahije iken, aynı yıl 7033 sayılı Kanun ile ilçe olmuştur.

<http://www.gutul.gov.tr/tarihce#:~:text=%C4%B0%C3%A7emiz%20Anadolu%20Sel%C3%A7uklu%20h%C3%BCk%C3%BCmdarlar%C4%B1ndan%20L.say%C4%B1%C4%B1%20Kanun%20ile%20il%C3%A7e%20olmu%C5%9Ftur.>

¹⁷⁰ 06.06.1971 tarihinde Belediye teşkilatı kurulmuş ve 4 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren 3392 sayılı Kanun ile ilçe statüsü kazanmıştır. <http://www.ankara.gov.tr/kahramankazan>

¹⁷¹ <http://www.polatli.gov.tr/ilce-tarihi>

¹⁷² <http://www.pursaklar.gov.tr/tarihi#:~:text=2008%20y%C4%B1%C4%B1nda%20%C4%B0%C3%A7e%20olan%20Pursaklar%C4%B1n.olas%C4%B1%20nedeniyle%20stratejik%20bir%20konumdad%C4%B1r.>

Grafik 7. Ankara İlçelerinin Nüfusu

İlçelerin kuruluş tarihlerine de bakıldığında Cumhuriyet öncesi kurulan 9 ilçesiyle birlikte Ankara geleneksel ve modern yapısıyla iki farklı yapıda görünmektedir. Ankara'nın Başkent oluşuyla birlikte il merkezine göç alması ve buna bağlı olarak il merkezindeki ilçelerin bölünerek arttığı görülmektedir. 6360 sayılı Kanun ile 25 merkez ilçeye sahip olan Ankara'nın bugünkü nüfusu 5.846.533'tür.

Cumhuriyet öncesi kurulan 9 ilçeden en kalabalık nüfusa sahip Çubuk ilçesinin nüfusu ise 95.449 bin ile yüz binin altındadır. En düşük nüfusa sahip Kalecik'in ise 12.794'tür.

4.1.4.1. Ankara'nın Seçim Sonuçları

Bu bölümde Ankara'nın seçim çevrelerine göre seçmen sayıları ve oy verme davranışlarına değinilecektir. Ayrıca Türkiye'de en son yapılan genel seçim, mahalli idareler seçimleri ve

cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki Ankara’da yaşayan seçmenlerin oy verme davranışlarına yer verilecektir. Ankara üç seçim çevresine sahip olup toplam 36 milletvekilliğine ve 4 milyon civarında seçmene sahiptir. Aşağıdaki tabloda seçim çevrelerine göre seçmen sayıları verilmiştir. En fazla seçmen birinci bölgede yer almaktadır. Ankara’nın seçmen oranı Türkiye’nin seçmen oranından birkaç puan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 38. Ankara’nın Seçim Çevrelerine Göre Seçmen Sayıları

Türkiye Nüfusu (2018)	82.003.882	
Türkiye Seçmen Sayısı	56.322.632	68,7%
Ankara Nüfusu (2018)	5.503.985	
Ankara Seçmen Sayısı	3.904.585	70,9%
	Kayıtlı Seçmen Sayısı	Kayıtlı Seçmen Oranı (%)
Ankara 1. Bölge	1.401.842	35,9%
Ankara 2. Bölge	1.185.218	30,4%
Ankara 3. Bölge	1.317.525	33,7%
Toplam	3.904.585	100,0%

Aşağıdaki tabloya göre 1.bölge seçim çevresinde Çankaya ve Mamak, 2. bölge seçim çevresinde Keçiören, 3. bölge seçim çevresinde Yenimahalle ve Etimesgut ilçeleri en çok seçmene sahip ilçelerdir. Aşağıdaki tabloda ilçelere göre seçmen sayıları verilmiştir. Ankara 1. bölgede seçmenlerin %80’i Çankaya ve Mamak’ta bulunmaktadır. Ankara 2. bölgede ise yaklaşık seçmenlerin %80’i Keçiören ve Altındağ’da bulunmaktadır. Ankara 3. bölge diğer iki bölgeden farklılık göstererek seçmenlerin yaklaşık %95’i üç ilçede, Yenimahalle, Sincan ve Etimesgut’ta bulunmaktadır.

Tablo 39. Ankara’nın Seçim Çevrelerine Göre Kayıtlı Seçmen Sayıları

İlçe	Kayıtlı seçmen sayısı	Kayıtlı seçmen Yüzdesi (%)	İlçe	Kayıtlı seçmen sayısı	Kayıtlı seçmen Yüzdesi (%)	İlçe	Kayıtlı seçmen sayısı	Kayıtlı seçmen Yüzdesi (%)
Seçim çevresi toplamı (1 nolu)			Seçim çevresi toplamı (2 nolu)			Seçim çevresi toplamı (3 nolu)		
Toplam	1 401 842	%100	Toplam	1 185 218	%100	Toplam	1 317 525	%100
Bala	15 512	1,1%	Altındağ	257 689	21,7%	Ayaş	9 827	0,7%
Çankaya	675 782	48,2%	Çamlıdere	6 561	0,6%	Bey pazarı	36 755	2,8%
Elmadağ	32 339	2,3%	Çubuk	63 167	5,3%	Nallıhan	22 582	1,7%
Haymana	21 199	1,5%	Güdül	7 033	0,6%	Yenimahalle	483 390	36,7%
Polatlı	88 480	6,3%	Kalecik	10 082	0,9%	Sincan	361 722	27,5%
Şereflikoçhisar	24 592	1,8%	Kızılcahamam	20 675	1,7%	Etimesgut	403 249	30,6%
Gölbaşı	88 596	6,3%	Keçiören	663 345	56,0%			
Mamak	453 000	32,3%	Kahramankazan	36 108	3,0%			
Evren	2 342	0,2%	Akyurt	22 893	1,9%			
			Pursaklar	97 665	8,2%			

Bu bölümde cumhurbaşkanı, genel ve yerel seçimlerindeki Ankara sonuçlarına, Türkiye geneli sonuçlarla karşılaştırmalı olarak değinilecektir.

- **24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçim Sonuçları**

Tablo 40. 24 Haziran 2018 Türkiye Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Seçim çevresi adı	Kayıtlı Seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy sayısı	AK PARTİ	MHP	HDP	CHP	SAADET PARTİSİ	İYİ PARTİ	Diğer
Türkiye	56.322.632	49.664.165	88,2	48.631.366	20.213.915	5.347.761	5.606.622	11.009.823	655.718	4.897.612	899.915
Yüzde				97,9%	41,6%	11,0%	11,5%	22,6%	1,3%	10,1%	1,9%

Tablo 41. 24 Haziran 2018 Ankara Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Ankara	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy sayısı	AK PARTİ	MHP	HDP	CHP	SAADET PARTİSİ	İYİ PARTİ	Diğer
Ankara Geneli	3904585	3492316	89,4	3440290	1351790	447397	208792	899730	51734	421747	59100
Yüzde					39,3%	13,0%	6,1%	26,2%	1,5%	12,3%	1,7%
Ankara 1	1401842	1250107	89,2	1231433	364122	130264	105479	440621	16959	153949	20039
Ankara 2	1185218	1056573	89,1	1040194	520733	154449	39635	180734	16096	109646	18901
Ankara 3	1317525	1185636	90,0	1168663	466935	162684	63678	278375	18679	158152	20160
Ankara 1	35,9%	89,2%		98,5%	29,6%	10,6%	8,6%	35,8%	1,4%	12,5%	1,6%
Ankara 2	30,4%	89,1%		98,4%	50,1%	14,8%	3,8%	17,4%	1,5%	10,5%	1,8%
Ankara 3	33,7%	90,0%		98,6%	40,0%	13,9%	5,4%	23,8%	1,6%	13,5%	1,7%

Yukarıdaki iki tabloda Türkiye ve Ankara verileri birlikte değerlendirildiğinde AK Parti'nin Türkiye geneli oyu %41,6 iken Ankara'daki oyu %39,3'tür. CHP'nin Türkiye geneli oyu %22,6 iken Ankara'daki oyu %26,2'dir. MHP'nin Türkiye geneli oyu %11 iken Ankara'da %13'tür. İYİ Parti'nin Türkiye geneli oyu %10,1 iken Ankara'da %12,3'tür. Bu sonuçlardan da anlaşıldığı gibi Ankara'da milliyetçi, muhafazakâr ve sağ görüşlü oylar hakimdir. Bunun nedeni Cumhuriyet öncesi kurulan ilçelerin geleneksel yerli seçmen yapısı ve sağ seçmenin yaşadığı Yozgat, Çankırı gibi illerden göç almış olmasıdır. Buna ilave olarak CHP'nin oyunun Ankara'da Türkiye geneli orandan birkaç puan daha yüksek olması ise yine kent merkezine gelen göçler nedeniyle.

Aşağıdaki tabloda 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı seçimlerinde adayların aldığı oylara yere verilmiştir.

Tablo 42. 24 Haziran 2018 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonucu

Bölge	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy		MUHARREM İNCE		MERAL AKŞENER	
				Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)
Türkiye (Yurt içi) Toplam	56.322.632	49.671.344	88,2	48.562.084	97,8	14.951.788	30,8	3.603.858	7,4
Ankara	3.904.585	3.492.366	89,4	3.429.877	98,2	1.242.587	36,2	310.129	9,0
Ankara 1. Bölge	1.401.842	1.250.229	89,2%	1.229.607	98,4	597.312	48,6%	104.677	8,5%
Ankara 2. Bölge	1.087.553	967.770	89,0%	948.004	98,0	240.706	25,4%	81.161	8,6%
Ankara 3. Bölge	1.317.525	1.185.614	90,0%	1.165.388	98,3	393.930	33,8%	117.698	10,1%
Bölge	RECEP TAYYİP ERDOĞAN		SELAHATTİN DEMİRTAŞ		TEMEL KARAMOLLAOĞLU		DOĞU PERİNÇEK		
	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	
Yurt içi toplam	25.436.238	52,4	4.039.390	8,3	434.882	0,9	95.928	0,2	
Ankara	1.767.006	51,5	70.752	2,1	32.295	0,9	7.108	0,2	
Ankara 1. Bölge	484.457	39,4%	29.691	2,4%	10.390	0,8%	3.080	0,3%	
Ankara 2. Bölge	598.205	63,1%	17.131	1,8%	9.238	1,0%	1.563	0,2%	
Ankara 3. Bölge	616.497	52,9%	23.176	2,0%	11.733	1,0%	2.354	0,2%	

2018 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de Tayyip Erdoğan Türkiye genelinde %52,4 oy alırken Ankara'da %51,5 oy almıştır. Görülmektedir ki Türkiye ve Ankara oy oranları çok yakındır. Ankara'nın bu açıdan Türkiye'nin prototipi olduğu söylenebilir. CHP adayı Muharrem İnce ise Türkiye genelinde %30,8 oy alırken Ankara'da %36,2 oy aldığı görülmektedir. Bu iki adayın aldığı oylardan sağ eğilimli seçmenin Ankara'da ağırlıklı yaşadığı görülürken Türkiye geneli oy oranına paralel bir eğilim gösterdiği de söylenebilir. Bölgeler arasında CHP'nin en yüksek oy aldığı seçim çevresi Ankara 1. bölgedir (%48,6). AK Parti'nin oy oranı ise Ankara 2. bölgede %63,1 ile Türkiye genelinden çok yüksek ve 3. bölgedeki %52,9 oy oranı ile Türkiye geneline çok yakındır. Ankara seçmeni çoğunlukla sağ politik görüş eğilimlidir. Ankara'da Kürt seçmen sayısı diğer büyükşehirlere göre oldukça düşüktür.

- 14 Mayıs 2023 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları¹⁷³

Aşağıdaki iki tabloda 2023 yılı milletvekili genel seçim sonuçlarına yer verilmiştir.

¹⁷³<https://secim2023.hurriyet.com.tr/14-mayis-2023-secimleri/ankara-milletvekili-genel-secim-sonuclari/>
(Erişim Tarihi:08.08.2023)

Tablo 43. 14 Mayıs 2023 Türkiye Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Seçim çevresi adı	Kayıtlı Seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy sayısı	AK PARTİ	MHP	CHP	İYİ PARTİ	HDP	ZAFER PARTİSİ	Diğer
Türkiye	64.197.454	55.835.895	87,05	54.442.588	19.392.462	5.484.820	13.802.183	5.275.981	4.803.922	1.216.399	4.466.821
Yüzde				97,90%	35,62%	10,07%	25,35%	9,69%	8,82%	2,23%	8,20%

Tablo 44. 14 Mayıs 2023 Ankara Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Ankara	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy sayısı	AK PARTİ	MHP	CHP	İYİ PARTİ	HDP	ZAFER PARTİSİ	Diğer
Ankara Geneli	4285644	3909815	91,2%	3974000	1200296	374190	1415855	500996	146133	124251	212279
Yüzde					30,20%	9,42%	35,63%	12,61%	3,68%	3,13%	5,34%
Ankara 1	1519161	1384165	91,1%	1408261	351917	115843	584966	182215	58516	41758	73046
MV Sayısı	13				4	1	6	2	0	0	0
Ankara 2	1293561	1172206	90,6%	1188675	496462	142504	245923	136566	29101	40735	97384
MV Sayısı	11				6	1	3	1	0	0	0
Ankara 3	1472922	1353444	91,9%	1377064	351917	115843	584966	182215	58516	41758	41849
MV Sayısı	12				5	1	4	2	0	0	0
Ankara 1	35,45%	35,40%		35,44%	24,99%	8,23%	41,54%	12,94%	4,16%	2,97%	5,19%
Ankara 2	30,18%	29,98%		29,91%	41,77%	11,99%	20,69%	11,49%	2,45%	3,43%	8,19%
Ankara 3	34,37%	34,62%		34,65%	25,56%	8,41%	42,48%	13,23%	4,25%	3,03%	3,04%

Yukarıdaki tablolara göre 2023 seçimleri Türkiye ve Ankara verileri birlikte değerlendirildiğinde AK Parti'nin Türkiye geneli oyu %35,62 iken Ankara'daki oyu %30,2 ile daha düşüktür. CHP'nin Türkiye geneli oyu %25,35 iken Ankara'daki oyu %35,6 ile yaklaşık 10 puan daha yüksektir. MHP'nin Türkiye geneli oyu %10,07 iken Ankara'da %9,42 ile yaklaşık aynıdır. İYİ Parti'nin Türkiye geneli oyu %9,69 iken Ankara'da %12,61 ile daha yüksektir. Ankara 2. bölgede AK Parti en yüksek oy (%41,77) oranına sahipken, Ankara 3. bölgede CHP en yüksek oy oranına sahiptir (%42,48). İYİ Parti hemen her bölgede eşit oy oranına sahipken MHP 2. bölgede en yüksektir (%11,99).

Aşağıdaki tablolarda 2023 yılı 1. ve 2. tur Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 45. 14 Mayıs 2023 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonuçları

14 Mayıs 2023 (1. Tur)

Bölge	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy		R.T. ERDOĞAN		K. KILIÇDAROĞLU		M. İNCE		S. OĞAN	
				Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%		
Türkiye (Yurt içi) Toplam	64.145.504	55.833.153	87,04%	54.796.049	98,1%	27.133.849	49,5%	24.595.178	44,9%	235.783	0,43%	283.1239	5,17%
Ankara	4.285.644	3.909.821	91,2%	3.854.407	98,5%	1.772.846	46%	1.824.023	47,3%	11143	0,29%	246.395	6,39%

Tablo 46. 28 Mayıs 2023 Türkiye ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sonuçları

28 Mayıs 2023 (2. Tur)

Bölge	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Geçerli oy		R.T. ERDOĞAN		K. KILIÇDAROĞLU	
				Sayısı	(%)	Sayısı	(%)	Sayısı	(%)
Türkiye (Yurt içi) Toplam	64.197.454	54.023.601	84,15	53.339.313	98,7%	27.834.589	52,18	25.504.724	47,82
Ankara	4.286.019	3.772.972	88,03	3.727.545	88,03	1.817.796	48,8%	1.909.749	51,2%

2023 yılında iki turlu olarak yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanı seçilmiştir. Erdoğan Türkiye genelinde ilk turda %49,52 oy almış ve adaylardan biri %50+1 oy alamaması nedeniyle seçim ikinci tura kalmıştır. İkinci turda da Erdoğan %52,18 oy almıştır. Erdoğan'ın Ankara'da aldığı oy oranı ise %46'dan %48,8'e yükselmiştir. Ankara'da Kılıçdaroğlu Erdoğan'dan her iki turda da daha yüksek oy (1. Tur: KK: 47,32, RTE:46, 2. Tur: KK:51,2 RTE:48,8) almıştır. Bu seçim sonuçları 2018 Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarıyla karşılaştırıldığında oldukça farklıdır. Bunun nedeni 2018'de 6 farklı adayın kendi partisinden aday olması ve partiler arasında ittifak yapılmamasıdır¹⁷⁴. CHP adayı Muharrem İnce 2018'de CHP'nin cumhurbaşkanı adayı olarak seçime girmiş ve Türkiye genelinde %30,8 Ankara genelinde ise %36,2 oy almıştır. Kılıçdaroğlu'nun yaklaşık 15 puan oyunu ittifak dolayısıyla arttığı söylenebilir. Oğan'ın ilk turda Ankara'da Türkiye'ye göre daha yüksek oy alması, Ankara'nın milliyetçi muhafazakâr seçmen yapısının olduğunun bir göstergesidir. CHP'nin Türkiye geneli 14 Mayıs milletvekili seçimlerindeki oy oranının %25,35, Ankara'daki

¹⁷⁴ Kemal Kılıçdaroğlu 6 partinin adayı olarak Cumhurbaşkanlığı adayı olmuştur. Bu partiler (CHP, İYİP, Gelecek Partisi, Deva Partisi, Saadet Partisi ve Demokrat Parti)

oy oranı ise %35,63'tür. Bu oranlardan görüldüğü üzere CHP Ankara'daki oy oranı Türkiye geneline göre yaklaşık 10 puan daha yüksektir. Bunun nedeni de Ankara'nın göçe bağlı kozmopolit bir seçmen yapısına sahip olmasıdır.

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri

31 Mart 2019 büyükşehir belediye başkanlığı seçiminde %85,7 katılımıla CHP adayı Mansur Yavaş 1.662.209 oy (%50,9) alarak AK Partili Mehmet Özhasaki (1.538.410 oy (%47,1), karşısında 123.799 oy farkla kazanmıştır. Bu seçimde Millet İttifakının adayı olarak Mansur Yavaş, CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi'nin ve HDP'nin de ittifak içinde yer alması da desteğini alarak kazanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ilçe belediyeleri seçim sonuçlarına bakıldığında ise 25 ilçenin 19'unu AK Parti, 3'ünü CHP, 3'ünü de MHP'li başkan adayları kazanmıştır. Bu sonuçlara göre Ankara nüfusunun %55,3'ü AK Partili, %29,3'ü CHP'li ve %15,4'ü MHP'li başkanlar tarafından yönetilmektedir.

Tablo 47. Ankara İlçelerini Kazanan Siyasi Partilerin Dağılımı

		AK Parti	CHP	MHP
İlçe Belediye Sayısı	25	19	3	3
Nüfus Toplamı	5.782.285	3.197.385	1.691.584	893.316
Nüfus Oranı (%)		55,3%	29,3%	15,4%

Aşağıdaki tabloda ilçelerin tek tek hangi parti tarafından kazanıldığı yer almaktadır.

Tablo 48. Ankara İl ve İlçelere Göre 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonucu

SN	İlçeler	Kazanan Parti	AK PARTİ	CHP	MHP	İYİP	DiĞER
1	Altındağ	AK PARTİ	130.434	0	0	55.400	16.608
2	Ayaş	AK PARTİ	6.554	5802	0	0	230
3	Bala	AK PARTİ	15.125	0	0	8.766	916
4	Beypazarı	AK PARTİ	15.292	0	0	15.179	1.183
5	Çamlıdere	AK PARTİ	8.229	0	0	2.482	442
6	Çankaya	CHP	123.222	418.740	0	0	27.944
7	Çubuk	AK PARTİ	35.399	0	0	9.408	9.243
8	Elmadağ	CHP	13.305	15.015	0	0	625
9	Güdül	AK PARTİ	5.185	891	0	1.637	96
10	Haymana	AK PARTİ	11.903	5.966	0	0	9.431
11	Kalecik	AK PARTİ	5.739	2.928	0	0	819
12	Kızılcahamam	AK PARTİ	14.519	0	0	8.928	637
13	Nallıhan	AK PARTİ	10.276	0	0	8.501	385
14	Polatlı	MHP	0	26.809	39.376	0	3.725
15	Şereflikoçhisar	AK PARTİ	11.450	0	0	7.790	745
16	Yenimahalle	CHP	164.156	238.187	0	0	5.873
17	Gölbaşı	MHP	0	0	41.055	29.626	5.101
18	Keçiören	AK PARTİ	332.396	0	0	161.336	28.481
19	Mamak	AK PARTİ	187.714	176.190	0	0	8.763
20	Sincan	AK PARTİ	194.879	0	0	75.410	17.979
21	Kahramankazan	AK PARTİ	17.145	0	0	14.483	533
22	Akyurt	AK PARTİ	11.238	0	0	1.461	7.938
23	Etimesgut	MHP	0	152.057	164.842	0	15.649
24	Evren	AK PARTİ	1.675	0	0	918	29
25	Pursaklar	AK PARTİ	58.567	0	0	15.124	7.601
	Toplam		1.374.402	1.042.585	245.273	416.449	170.976
	Toplam Yüzde (%)		42,3%	32,1%	7,5%	12,8%	5,3%
	Genel Toplam						3.249.685

Mahalli idareler seçimlerindeki 42,3 ile AK Parti'nin oyu genel seçimlere göre (%39,3) daha da yükselmektedir. MHP'nin oyu ise %13'de %7,5'a düşmektedir. Bunun nedeni 22 ilçede MHP'nin aday çıkarmayıp AK Parti adayını desteklemesidir. CHP'nin de mahalli idareler seçimlerinde oyu %32,1 ile genel seçimlerdeki aldığı oydan (%26,2) yaklaşık 6 puan daha yüksektir. Bu dağılımlardan yere l yönetimlerde sağ partilerin daha köklü yönetim deneyimine sahip olmaların bağlı olarak günümüzde de bunu sürdürdükleri görülmektedir.

o **Belediye Meclisleri**

Aşağıdaki tabloda Ankara büyükşehir belediye meclisinin partilere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 49. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin Partilere Göre Dağılımı

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi						
İlçeler	AK Parti	CHP	MHP	İYİP	BAĞIMSIZ	Toplam
Akyurt	4					4
Altındağ	5	1	1			7
Ayaş*	3					3
Bala*	4					4
Beypazarı*	3			1		4
Çamlıdere	3					3
Çankaya	1	7		1	1	10
Çubuk*	6					6
Elmadağ	1	2		1		4
Etimesgut	2	3	4	1		10
Evren	2					2
Gölbaşı	1	2	3			6
Güdül	3					3
Haymana*	4					4
Kahramankazan	3		1	2		6
Kalecik*	3					3
Keçiören	6	2	1	1		10
Kızılcahamam*	3			1		4
Mamak	4	3	1		1	9
Nallıhan*	3			1		4
Polatlı	2	1	3	1		7
Pursaklar	6		1			7
Sincan	7		2	1		10
Şereflikoçhisar*	3		1			4
Yenimahalle	3	6		1		10
Toplam	85	27	18	12	2	144
Oran (%)	59,0	18,8	12,5	8,3	1,4	100,0

Kaynak: Tablodaki sayılara doğal üye olan belediye başkanları dahildir.
<https://www.ankara.bel.tr/meclis/uyeler> (Erişim tarihi: 18.04.2023)

Büyükşehir belediye başkanlığında Mansur Yavaş %50,9 oyla kazandığı halde AK Parti'nin büyükşehir belediye meclisinde sahip olduğu sandalye sayısının oranı %59'dur. CHP'nin ise %18,8'dir.

Aşağıdaki tabloda ise ilçe belediye meclis üyelerinin partilere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 50. İlçe Belediye Meclis Üyelerinin Partilere Göre Dağılımı

İlçe Belediye Meclis Üyeleri Dağılımı							
İlçeler	Üyelik sayısı	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	DP	BAĞIMSIZ
Altındağ	37	30	7	0	0	0	0
Ayaş	11	7	4	0	0	0	0
Bala	15	11	0	0	4	0	0
Beypazarı	15	9	0	0	6	0	0
Çamlıdere	11	10	0	0	1	0	0
Çankaya	45	6	38	0	0	0	1
Çubuk	25	23	0	0	2	0	0
Elmadağ	15	6	9	0	0	0	0
Güdül	11	10	0	0	1	0	0
Haymana	15	10	3	0	0	2	0
Kalecik	11	8	3	0	0	0	0
Kızılcahamam	15	12	0	0	3	0	0
Nallıhan	15	10	0	0	5	0	0
Polatlı	31	0	11	20	0	0	0
Şereflikoçhisar	15	12	1	0	2	0	0
Yenimahalle	45	17	28	0	0	0	0
Gölbaşı	31	0	4	22	5	0	0
Keçiören	45	31	14	0	0	0	0
Mamak	45	27	18	0	0	0	0
Sincan	45	37	0	0	8	0	0
Kahramankazan	25	16	0	0	9	0	0
Akyurt	15	15	0	0	0	0	0
Etimesgut	45	0	20	25	0	0	0
Evren	9	7	0	0	2	0	0
Pursaklar	31	28	0	0	3	0	0
Toplam Sayı	623	342	160	67	51	2	1
Oran (%)	100,00%	54,9%	25,7%	10,8%	8,2%	0,3%	0,2%

Kaynak: <https://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-i-CC%87dareler-secimi/77916>

Bu tabloda da görüldüğü üzere Ankara büyükşehir belediye meclis üyelerinin %59'u AK Parti ve %12,5'i MHP olmak üzere toplam %71,5'i Cumhuriyet meclis üyeleri iken %18,8'i CHP, %8,3'ü İYİ Parti meclis üyeleri olmak üzere %27,1'i Millet İttifakı meclis üyeleridir. Özellikle Ankara'nın Ayaş, Bala, Beypazarı, Çubuk, Haymana, Kalecik, Kızılcahamam, Nallıhan ve Şereflikoçhisar gibi Cumhuriyet öncesi kurulan ilçelerinden büyükşehir belediye meclisinde CHP'nin hiç temsil edilmediği görülmektedir. Hem mevcut belediye meclisinin parti dağılımından hem de Cumhuriyet öncesi kurulan ilçelerin meclis üyeleri parti dağılımından anlaşıldığı gibi Ankara'nın geleneksel yerel halkının büyük çoğunluğu sağ partileri desteklemektedir. Çankaya, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut gibi Ankara dışından göç alan ve Ankara ili nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan ilçelerde ise durum tam tersi olup tüm partilerin dağılımı görülmektedir.

İlçe belediyeleri belediye meclis üyelerinin siyasi partilere dağılımına bakıldığında toplam 623 meclis üyesinin %54,9'u AK Parti, %25,7'si CHP, %10,8'inin MHP, %8,2'sinin İYİP , %0,3'ünün DP ve %0,2'sinin ise Bağımsız olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediye meclisi

ve ilçe belediye meclisi parti dağılımları karşılaştırıldığında AK Parti ve MHP'nin Büyükşehir belediye meclisinde daha yüksek oranda temsil edildiği görülürken CHP'nin ilçe belediye meclisine göre daha düşük oranda temsil edildiği görülmektedir¹⁷⁵.

Tablo 51. Büyükşehir İlçe Belediye Meclis Üyelerinin Partilere Göre Dağılımı

Belediye Meclisleri		Üyelik sayısı	AK PARTİ	CHP	MHP	İYİ PARTİ	DP	BĞMZ
İlçe Belediye Meclisi	Sayı	623	342	159	67	51	2	2
	Oran (%)	100%	54,9%	25,5%	10,8%	8,2%	0,3%	0,3%
Büyükşehir Belediye Meclisi	Sayı	144	85	27	18	12	0	2
	Oran (%)	100%	59,0%	18,8%	12,5%	8,3%	0,0%	1,4%

Bu karşılaştırmada Büyükşehir belediye meclislerindeki temsilde adalet sorunu net olarak görülmektedir. İlçe belediye meclislerindeki temsil oranı en çok oyu alan parti lehine artarken ikinci olan parti lehine azalmaktadır. Ankara'nın belediyelerinde kararlar büyük ölçüde sağ parti meclis üyeleri tarafından alınmaktadır.

4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve KAPSAMI

Bu tezde ilçe nüfusu, kırsal alan nüfusu, ilçelerin alanı (km²), İlçelerde km² ye düşen nüfus, Ankara şehir merkezine mesafe (km), mahallelerin ilçe merkezine uzaklığı, ilçelerin 2022 yılı sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralaması gibi kriterlere göre 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki ile yerel yönetimlerin demokratiklik (yerel katılım) düzeyi ile ilçe belediyelerinin hizmet sunumu hakkındaki vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişkinin olup olmadığı, ilişki varsa da yönünün tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca geçmişte büyükşehir belediyesi tarafından sunulan yerel/bölgesel hizmetler ile günümüzde ilçe belediyesi tarafından sunulan hizmetler ile ilgili olarak vatandaş memnuniyet karşılaştırması yapılacaktır. Araştırma üç katmanlı yapılacak olup köy yönetimi, belde yönetimi ve il özel idare yönetimi hizmetlerinin geçmişteki durumu ayrı ayrı sorgulanacak ve ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile karşılaştırmalı değerlendirilecektir.

¹⁷⁵ Bakınız: Arıkboğa, Erbay (2007) "Büyükşehirlerde Kararları Kim Alıyor? Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil Sorunu ve Çözüm Önerileri", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 16, Sayı 1, Ocak, s. 31- 54.

6360 sayılı Kanun öncesinde “metropol ilçe” olan kanun sonrasında “büyükşehir ilçe belediyesi” olan belediyelerin hizmet sunma kapasiteleri değerlendirilerek ilçe belediyeleri arasında hizmet sunma farklıklarının arka planı incelenecektir.

Köy, belde ve il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak ilçe belediyeleri tarafından hizmet sunulması yerel yönetimlerin demokratikliği ve yerindenlik açısından da değerlendirilmesi tez kapsamında yeri geldiğinde ele alınacak, yerel yönetimlerin demokratikliği ile hizmet memnuniyet ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilecektir.

Ankara ilinin 25 ilçesinin 8'i (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle) 6360 sayılı Kanunun yasalaştığı 2012 tarihinde kırsal alanın bulunmaması nedeni ile kapsam dışında bırakılmıştır. Kalan 17 ilçe ise üç gruba ayrılarak ilçelerinde 9'u seçilmiştir. 9 ilçesinin seçim yöntemi aşağıdaki örnekleme bölümünde anlatılmaktadır.

İlçelerde *coğrafi alan büyüklüğü, kırsal alan büyüklüğü, merkezi ve kırsal alan nüfusu, metropoliten alana uzaklık* gibi değişkenlerin, ilçe belediyelerinin hizmet sunum düzeyi, kalitesi ve dengesini olumsuz etkilediği varsayımı ile 6360 sayılı Kanun sonrası, ilçe belediye hizmetlerinin vatandaş üzerinde bıraktığı etkiyi, memnuniyeti ve değişimi ölçmeyi amaçlanmaktadır. Tez kapsamında iki hipotez test edilecektir.

H₁: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

H₂: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde yerel yönetimlerin demokratiklik (yerel katılım) düzeyi ile ilçe belediyelerinin hizmet sunumu hakkındaki vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

Bu tez kapsamında yürütülecek alan araştırmasının amacı; 6360 sayılı Kanun kapsamında ilçe belediye sınırlarına dahil olan yerleşim alanlarında yaşayan vatandaşların, ilçe belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini, miktar ve kalite açısından ölçmektir. Böylece yukarıdaki hipotezlerde ifade edilen ilişkilerin var olup olmadığı ve eğer varsa ilişkilerin yönü (olumlu ya da olumsuz) tespit edilecektir. Elde edilen sonuçlar ilçe belediyelerinin, coğrafi alan büyüklüğü, kırsal alan büyüklüğü, nüfusu, gelişmişlik düzeyi, uzaklık vb. değişkenlere göre karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Değişimi olumlu ve olumsuz yönleri ele alınarak, kanunun kültürel ve sosyo-ekonomik etkileri, demokratik katılım ve temsiliyet açısından sonuçların değerlendirmesi yapılarak, eski sistemle yeni sistemin karşılaştırması yapılacaktır.

Nihai olarak da belediye hizmet sunumlarının rasyonel olarak sunulabilmesi için gerekli olan kriterleri ortaya çıkarmak hedeflenmektedir.

4.3. ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEMİ

Alan araştırmasında nicel ve nitel olmak üzere iki farklı veri toplama tekniği kullanılmıştır. Aşağıda alan araştırması yönteminin aşamalarına yer verilmiştir. Bu aşamalar kısmen sıralı olup birbirleri arasında da geçişkenlik göstermektedir.

Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi ve Örneklem Dağılımı: Nicel araştırma için öncelikle örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü 3 grupta beklenen memnuniyet oranlarının %40, 50 ve 60 olması durumunda iki serbestlik dereceli ki-kare testi için W (effect size) =0,163'lük bir etki büyüklüğünü %80 güç¹⁷⁶ ve %95 güven düzeyinde incelemek için gereken örneklem sayısı en az 363 olarak hesaplanmıştır (Şekil 9). İlçeler, 2012 yılı öncesinde kırsal alana sahip olanlar arasından; ilçe nüfusu, kırsal alan nüfusu, ilçelerin alanı (km²), ilçelerde km² ye düşen nüfus, Ankara şehir merkezine uzaklık (km), 2022 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması¹⁷⁷ skoruna göre 3 gruba ayrılmış ve bu 3 gruptan benzer ilçeler içinden rastgele 9 tanesi seçilmiştir. Örnekleme esas alınan ilçelerin kırsal alan nüfusu, 6360 sayılı Kanun çıkmadan önce yapılan 2009 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimlerindeki köy ve belde seçmen sayılarının, genel seçmen sayısı içindeki yüzde oranları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

¹⁷⁶ %80:Test gücünün kabul edilen en düşük değeridir. Tip2 hatanın da kabul edilebilen en yüksek oranı %20'dir. Tip2 hata, gerçekte fark varken yok kabul etme hata oranıdır. 0,05 Tip1 hata (gerçekte fark yokken fark varmış gibi karar verme) oranı (%95 güven düzeyinde) örneklem büyüklüğü belirlenmiştir.

¹⁷⁷ T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü (2022).

3 GRUPTA memnuniyet oranların %40, %50 ve %60 gibi düşünülüğünde;

Chi-Square Test Power Analysis

Numeric Results for Chi-Square Test

Power	N	W	Chi-Square	DF	Alpha	Beta
0,90047	477	0,1630	12,6734	2	0,05000	0,09953
0,80043	363	0,1630	9,6445	2	0,05000	0,19957

References
Cohen, Jacob. 1988. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Lawrence Erlbaum Associates. Hillsdale, New Jersey.

Şekil 9. Örneklem Hesaplaması

Aşağıdaki tabloda hesaplanan örneklem büyüklüğünün yerel yönetim birimlerine dağılımına yer verilmiştir. Alan çalışması bu dağılıma dikkat edilerek gerçekleştirilmiştir.

Tablo 52. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun Öncesi Yerleşim Yerlerinin Dağılımı

Açıklama	Orman Köyü Sayısı (Orman İçi ve Bitişik)	Diğer Köy Sayısı	Toplam Köy Sayısı (Orman Köyü+Diğer Köy)	Belde Belediyesi Sayısı	Toplam
Ankara	397	287	684	42*	726
Köy/Belde Bel. Dağılımı (%)	54,7%	39,5%	94,2%	5,8%	100%
Örneklem Sayıları	199	143	342	21	363

Kaynak: (Adıgüzel, 2012, s. 161)

*Yukarıdaki tabloda yer alan toplam belde belediyesi sayısı

<https://www.vsk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009Mahallidareler/SecmenSayilari/Belde.htm> linkinde 40 olarak geçmekte ise de Tablo-5'in erişildiği kaynakta 42 olduğu görülmektedir. Araştırmanın genel örneklem dağılımına etkisi önemsenmeyecek düzeyde az olması nedeni ile edinilen kaynaklarda yer aldığı gibi bırakılmıştır.

Alan araştırması kapsamında muhtarlarla her ilçede 2 olmak üzere toplam 18 mülakat yapılması planlanmış olup toplamda 19 mülakat yapılmıştır.

Kırsal Alan Büyüklüğü: Aşağıdaki tabloda 2009 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde Ankara ilindeki toplam kayıtlı seçmen sayısı 3.224.796 iken köy ve beldelerde yaşayan seçmen sayısı ise 118.989'dur (%3,69). Köy ve beldelerde yaşayan seçmenlerin 26.141'i (%22'si) belde belediyelerinde yaşarken, 92.848'i (%78'i) ise köylerde yaşamaktadır. Ankara ilinde Kanun öncesinde 40 belde belediyesi bulurken, bunun 20'si ilçe merkezi dışında yer almaktadır. Dolayısıyla 26.141 seçmen bu 20 belde belediyesinde yaşayanlardır.

Tablo 53. Ankara İlinin İlçelere Göre 2009 Yılı Kırsal Nüfus Dağılımı

S.N.	İlçe	İl/İlçe merkezi Seçmen Sayısı	Belde/Köy Seçmen Sayısı	Toplam Seçmen Sayısı	Belde/Köy Seçmen %
1	Altındağ	249.620	-	249.620	0,00%
2	Çankaya	602.249	-	602.249	0,00%
3	Etimesgut	213.577	-	213.577	0,00%
4	Keçiören	548.833	-	548.833	0,00%
5	Mamak	355.858	-	355.858	0,00%
6	Pursaklar	60.284	-	60.284	0,00%
7	Sincan	289.497	-	289.497	0,00%
8	Yenimahalle	453.069	-	453.069	0,00%
9	Akyurt	15.717	491	16.208	3,00%
10	Elmadağ	27.903	956	28.859	3,30%
11	Evren	2.199	1.206	3.405	35,40%
12	Kazan	23.422	1.536	24.958	6,20%
13	Gölbaşı/Ankara	56.004	1.875	57.879	3,20%
14	Ayaş	7.704	3.446	11.150	30,90%
15	Çamlıdere	3.328	4.360	7.688	56,70%
16	Kalecik	6.894	4.388	11.282	38,90%
17	Çubuk	48.168	4.431	52.599	8,40%
18	Güdül	2.319	5.619	7.938	70,80%
19	Şereflikoçhisar	18.879	5.971	24.850	24,00%
20	Kızılcahamam	11.888	7.748	19.636	39,50%
21	Beypazarı	24.510	9.786	34.296	28,50%
22	Bala	9.600	13.792	23.392	59,00%
23	Nallıhan	9.440	14.723	24.163	60,90%
24	Polatlı	58.186	16.377	74.563	22,00%
25	Haymana	6.659	22.284	28.943	77,00%
	Toplam	3.105.807	118.989	3.224.796	3,70%

Kaynak: Mahalli İdareler Secimi Sonuclari, 29.03.2009 (SANDIK BAZINDA).rar\Mahalli İdareler Secimi Sonuclari, 29.03.2009 (SANDIK BAZINDA)\İL GENEL MECLİSİ UYELERİ SECİMİ - RAR archive, unpacked size 138.098.176 bytes

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 2009 yılında Ankara'nın kırsal alandaki nüfusunun toplam nüfusa oranı %3,7'dir. Yıllar içinde kent merkezlerine göçün devam ettiği düşünüldüğünde günümüzde bu kırsal nüfus daha da azalmıştır. Dolayısıyla örneklem büyüklüğü ve dağılımı belirlenirken kullanılan bu oranlar örneklem büyüklüğünü daha büyük hesaplamamıza neden olmuşsa da bu durum araştırmanın yöntemi açısından bir sakınca doğurmamaktadır.

İlçelerin Seçimi: Araştırmada gelişmişlik kademesi 1 olan Çankaya, Yenimahalle, Altındağ, Etimesgut ve Gölbaşı ilçeleri araştırmada kapsam dışında tutulmuştur. Bunun nedeni bu ilçelerin kırsal alanının bulunmasıdır. Ayrıca 2009 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde bu ilçelerde köy/belde seçmenin bulunmamasıdır. 2009 Mahalli İdareler Seçim sonuçlarının baz alınmasının nedeni 2012 yılında çıkan 6360 sayılı Kanun öncesindeki seçim olması nedeniyledir. Dolayısıyla 25 ilçenin 8'i örneklem seçiminde kapsam dışı bırakılmıştır.

Tablo 54. Ankara İlinin 2009 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Sonuçlarına Göre Seçmen Verileri

SN	İlçeler	Gelişmişlik Kademesi	2009 Yılı Mahalli İdareler Genel Seçimleri Sonuçlarına Göre;								Gruplar
			Toplam Seçmen Sayısı	Toplam Belediye Sayısı	Kırsal Alandaki Belediye Sayısı	Köy ve Belediye Toplam Seçmen Sayısı	Belde Belediyesi Seçmen Sayısı	Köy Seçmen Sayısı	Belde Seçmen Oranı	Köy Nüfus Oranı	
1	Altındağ	1	249.620	1	0	0	0	0	0,0%	0,0%	Kapsam Dışı
2	Çankaya	1	602.249	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
3	Etimesgut	1	213.577	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
4	Keçiören	2	548.833	2	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
5	Mamak	2	355.858	1	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
6	Pursaklar	2	60.284	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
7	Sincan	2	289.497	1	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
8	Yenimahalle	1	453.069	0	0	0	0	0	0,0%	0,0%	
9	Gölbaşı	1	57.879	3	0	1875	0	1875	0,0%	3,2%	Birinci Grup
10	Akyurt*	2	16.208	0	0	491	0	491	0,0%	3,0%	
11	Elmadağ	2	28.859	3	0	956	0	956	0,0%	3,3%	
12	Kahramankazan*	2	24.958	0	0	1536	0	1536	0,0%	6,2%	
13	Polatlı*	2	74.563	1	0	16377	0	16377	0,0%	22,0%	
14	Ayaş*	3	11.150	3	1	3446	1526	1920	13,7%	17,2%	İkinci Grup
15	Şereflikoçhisar	3	24.850	4	4	5971	1774	4197	7,1%	16,9%	
16	Çubuk*	3	52.599	3	0	4431	0	4431	0,0%	8,4%	
17	Beypazarı	3	34.296	3	3	9786	2995	6791	8,7%	19,8%	
18	Kızılcahamam	3	19.636	1	1	7748	624	7124	3,2%	36,3%	
19	Nallıhan*	3	24.163	2	2	14723	6665	8058	27,6%	33,3%	
20	Evren	4	3.405	0	0	1206	0	1206	0,0%	35,4%	Üçüncü Grup
21	Güdül	4	7.938	3	3	5619	2393	3226	30,1%	40,6%	
22	Kalecik*	4	11.282	0	0	4388	0	4388	0,0%	38,9%	
23	Çamlıdere*	5	7.688	0	0	4360	0	4360	0,0%	56,7%	
24	Bala*	5	23.392	3	1	13792	2237	11555	9,6%	49,4%	
25	Haymana	5	28.943	6	5	22284	8896	13388	30,7%	46,3%	
	Toplam		3.224.796	40	20	118989	27110	91879	0,8%	2,8%	

Kaynak: <http://www.ankara.gov.tr/ilcelerimiz>

<http://kutuphane.ankaraka.org.tr/upload/dokumandosya/istatistiklerle-ankara-2010.pdf>

Yukarıdaki tabloda Ankara ilçelerinin kapsam dışı, birinci grup, ikinci grup ve üçüncü grubunda yer alan ilçeleri ve seçilen ilçeler gösterilmektedir. Ayrıca ilçelere göre belde belediyeleri sayıları verilmiştir. 2004 yılındaki 5216 sayılı Kanun ile 40 olan belde belediyesi sayısı 20'ye düşürülmüş olup 6360 sayılı Kanunla da bu belediyeler mahalleye dönüştürülmüştür.

Aşağıdaki tabloda ise örnekleme seçilen ilçelerin hangi değişkenler baz alınarak seçildiği yer almaktadır. İlçeler seçilirken ilçelerin 2020 yılı nüfusu, 2009 Mahalli İdareler Genel Seçimleri seçmen sayısına¹⁷⁸ göre köy ve belde payı, alanı, il merkezine uzaklığı, 2022 SEGE skoru ve 2020 kırsal alan nüfusu ve örneklem büyüklükleri yer almaktadır¹⁷⁹.

İlçeler 2012 yılı öncesinde kırsal alana sahip olanlar arasından; *ilçe nüfusu, kırsal alan nüfusu, ilçelerin alanı (km²), İlçelerde km² ye düşen nüfus, Ankara şehir merkezine mesafe (km), 2022 sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralaması* skoruna göre 3 gruba ayrılmış ve bu 3 gruptan benzer ilçeler içinden rastgele 9 tanesi seçilmiştir. İlçelerin kırsal alan nüfusu 2012 yılı 6360 sayılı Kanun'dan önceki 2009 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonuçlarında gösterilen köy ve belde seçmen sayıları ve genel seçmen sayısı içindeki oranları dikkate alınmıştır.

Tablo 55. Örnekleme Seçilen İlçelere Ait Değişken Verileri ile Planlanan ve Gerçekleşen Sayılar

SN	Seçilen İlçeler	2020 Nüfusu	İl Nüfusu içindeki Payı (%) [*]	Genel Seçimler Seçmen Sayısına ¹⁸⁰ Göre Köy	İlçelerin		Şehir Ankara Merkezine Mesafesi (Km)	2022 Yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik (SEGE)		2020 Kırsal Alan Nüfusu Tahmini	Örneklem Oranı (0,0036) (Planlanan Sayı)	Gerçekleşen Sayılar
					Alanı (Km ²)	Km ² 'ye Düşen Nüfus		Sıralama Skoru	Kademesi			
1	Akyurt	37.456	0,66	3,0	369	102	29	0,701	2	1135	4	10
2	Kazan	12.941	0,23	6,2	547	24	34	1,367	2	796	3	12
3	Polatlı	126.623	2,24	22,0	3.618	35	72	0,86	2	27.811	99	88
4	Ayaş	13.686	0,24	30,9	1.041	13	46	0,525	3	4.230	15	37
5	Çubuk	91.142	1,61	8,4	1.198	76	37	0,373	3	7.678	28	46
6	Nallıhan	27.434	0,48	60,9	2.079	13	132	0,243	3	16.716	60	52
7	Kalecik	56.736	1,00	39,4	1.110	51	51	0,083	4	22.371	81	62
8	Çamlıdere	8.883	0,16	56,7	782	11	70	-0,232	5	5.038	18	30
9	Bala	25.780	0,46	59,0	1851	14	48	-0,351	5	15200	55	43
Toplam		400.681								100.975	363	380

İlçelerin Gruplandırılması: İlçeler aşağıdaki tabloya göre;

¹⁷⁸ <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Belde.htm>
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Ilce.htm>
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Koy.htm>
(Erişim Tarihi: 01.10.2022).

¹⁷⁹ Ankara ilinin 31.12.2012 belde ve köy nüfusu 123.406'dır. Bu nüfus 2011'de 128.777, 2010'da 130.460, 2009'da 136.881, 2008'de 153.051 ve 2007'de ise 325 866'dır. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim tarihi: 24.04.2023)

¹⁸⁰ <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Belde.htm>
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Ilce.htm>
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2009MahalliIdareler/SecmenSayilari/Koy.htm>
(Erişim Tarihi: (01.10.2022).

- ✓ Merkeze yakın, gelişmişlik kademesi 2 olanlar, km²'ye düşen nüfusu fazla olanlar ve kırsal alanı düşük olanlar birinci gruba,
- ✓ Merkeze orta yakınlıkta, gelişmişlik kademesi 3 olanlar, km²'ye düşen nüfusu orta olanlar ve kırsal alanı orta büyüklükte olanlar ikinci gruba,
- ✓ Merkeze en uzak, gelişmişlik kademesi 4 ve 5 olanlar, km²'ye düşen nüfusu en az olanlar ve kırsal alanı en fazla olanlar üçüncü gruba dahil edilmiştir.

Tablo 56. Örnekleme Seçilen İlçelerin Gruplara Göre Dağılımı

Gruplar	2009 Mahalli İdareler Genel Seçimlerine Göre Köy ve Beldelerde Yaşayan Seçmen Oranı Aralığı (%)	İlçelerin Alan Aralığı (Km ²)	İlçelerde Km ² 'ye Düşen Nüfus Aralığı (Kişi Sayısı)	Ankara Şehir Merkezine Mesafe Aralığı (Km)	2022 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Kademesi	Grupların Örneklem Büyüklüğü (Kişi Sayısı)	Mülakat Sayıları (Kişi Sayısı)
Birinci Grup İlçeler (Akyurt, Kazan, Polatlı)	%3-22	369-3618	35-343	29-72	2	106	6
İkinci Grup İlçeler (Ayaş, Çubuk, Nallıhan)	%8,4-60,9	1041-2079	37-247	37-132	3	103	6
Üçüncü Grup İlçeler (Kalecik, Çamlıdere, Bala)	%39,4-59	782-1851	24-154	48-70	4-5	154	6
Toplam						363	18

Mahallelerin Seçimi: Aşağıdaki tabloya göre 6360 sayılı Kanun ile Ankara'nın mahalle sayısı %90, artmış ve 1531'e yükselmiştir.

Tablo 57. 6360 Sayılı Kanun İle Ankara İlinin Artan Mahalle Sayısı

İl	6360 Kanun Öncesi Mahalle Sayısı	6360 Kanun Sonrası Mahalle Sayısı	Toplam Mahalle Sayısı	Artış Yüzdesi (%)
Ankara	805*	726	1531	90,2

*6360 sayılı Kanun öncesi 805 olan mahalle sayısına, köylere ve beldelere bağlı mahalle sayılarının dahil edilip edilmediği tespit edilememiştir.

İlçeler seçildikten sonra eski köy-yeni mahalleler de üç farklı değişkene göre seçilmiştir. Değişken-1: Mahallenin bağlı olduğu ilçe merkezine uzaklığı, Değişken-2: Eskiden belde belediyesi veya köy statüsünde olma, Değişken-3: Orman içi ve bitişiği mahallesi veya mahalle olma)¹⁸¹

¹⁸¹Dördüncü bir değişken olarak mahallelerin "kırsal mahalle olup-olmaması" değişkeni belirlenmişse de alan araştırmasının pilot çalışmasında soru sağlıklı çalışmadığı için çıkarılmıştır. Henüz muhtarların hukuki olarak "kırsal

İlçelerde uygulanması planlanan anket sayısı da her birime oldukça eşit sayıda (her mahalleye ortalama 10 anket olacak şekilde) dağıtılmıştır.

Belde Belediyelerinin Seçimi: Aşağıdaki tabloda ise 6360 sayılı Kanun ile kapatılan belde belediyelerine yer verilmiştir. Alan araştırması kapsamında kapatılan belde belediyelerinden Ayaş'ın Oltan, Nallıhan'ın Çayırhan, Bala'nın Afşar beldelerinde anket ve mülakatlar yapılmıştır.

Tablo 58. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun İle Kapatılan Belde Belediyeleri

İlçeler	2009 Yılı Öncesi Belde Belediyeleri	6360 Sayılı yasa ile kapatılan Belde Belediyeleri
Altındağ	Altınova	
Ayaş	Çanlı, Oltan, Sinanlı	Oltanlı
Bala	Afşar, Karaali, Kesikköprü	Afşar
Beypazarı	Karaşar, Kırbaşı, Uruş	Karaşar, Kırbaşı, Uruş
Çubuk	Esenboğa, Sirkeli, Yukarı çavundur	
Elmadağ	Hasanoğlan, Lalahan, Yeşildere	
Gölbaşı	Bezirhane, Karagedik, Selametli	
Güdül	Çağa, Sorgun, Yeşilöz	Çağa, Sorgun, Yeşilöz
Haymana	Balçıkhisar, Bumsuz, Çalı, Oyaca, Yenice, Yurtbeyli	Balçıkhisar, Bumsuz, Çalı, Yenice, Yurtbeyli
Keçiören	Bağlum, Saray	
Kızılcahamam	Çeltikçi	Çeltikçi
Mamak	Kutlugün	
Nallıhan	Çayırhan, Sarıyar	Çayırhan, Sarıyar
Polatlı	Temelli	
Sincan	Yenikent	
Sereflikoçhisar	Çalören, Devekovan, Gülhüyük	Çalören, Devekovan, Gülhüyük

Alan Araştırması Süreci: Alan Araştırması 2022 yılı Temmuz ayında Ankara İlinin 9 ilçesinde (Akyurt, Kazan, Polatlı, Ayaş, Çubuk, Nallıhan, Kalecik, Çamlıdere, Bala) 380 kişi ile yüz yüze anket yapılarak gerçekleştirilmiştir. Alan araştırması sonucunda anket ve mülakat görüşmeler, ilçelerin grup içindeki büyüklüklerine, mahalle statü dağılımlarına, Ankara il geneli yaş ve cinsiyet oranlarına uyumlu olarak gerçekleştirilmiştir. Toplam 32 yerleşim yerinde (3 belde belediyesinde -Çayırhan, Oltan, Afşar- ve 29 mahallede) 380 anket yüz yüze ve 19 mülakat yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda alan çalışması sonucunda yapılan görüşmelerin ilçelere göre cinsiyet, yaş aralığı ve mahalle statüsüne göre dağılımı yer almaktadır. Nicel veriler SPSS istatistik programında analiz edilmiş, nitel veriler ise içerik analizine tabi tutulmuştur.

mahalle" olma süreci hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı, başvuru süreçlerini başlatanlar olsa da henüz sürecin sonuçlanmadığı ya da henüz başvuru yapmayan muhtarların da olduğu görülmüştür. Ayrıca yerel halk da bu konuda henüz yeterli bilgi sahibi değildir. Bu nedenlerle bu değişken kullanılmamıştır.

Alan Araştırması Gerçekleşen Sayılar:

Tablo 59. Alan Araştırması Sonucunda İlçelere Göre Gerçekleşen Sayılar

Cinsiyet	13 Tem-23 Tem	14.Tem	15.Tem	16.Tem	24.Tem	24.Tem	26.Tem	27.Tem	28.Tem	Toplam	Yüzde (%)
	Polatlı	Ayaş	Çubuk	Çamlıdere	Akyurt	Kazan	Bala	Nallıhan	Kalecik		
Kadın	37	11	22	14	3	4	11	19	32	153	40,3%
Erkek	51	26	24	16	7	8	32	33	30	227	59,7%
Toplam	88	37	46	30	10	12	43	52	62	380	100,0%
Yaş aralığı											
18-25	6	1	5	4	0	0	0	4	4	24	6,3%
26-33	3	2	3	3	1	1	2	1	0	16	4,2%
34-41	4	2	4	1	1	1	3	2	6	24	6,3%
42-49	10	3	7	8	2	0	4	7	5	46	12,1%
50-57	23	9	6	1	2	4	9	8	15	77	20,3%
58-65	18	7	9	9	1	4	12	14	13	87	22,9%
66-75	22	9	8	4	3	2	12	11	15	86	22,6%
76 ve üzeri	2	4	4	0	0	0	1	5	4	20	5,3%
Toplam	88	37	46	30	10	12	43	52	62	380	100,0%
Mahalle Statüsü											
Köy	45	11	20	8	0	0	15	16	22	137	36,1%
Orman İçi-Bitişliği Köy	43	14	26	22	10	12	15	24	40	206	54,2%
Belde Belediyesi	0	12	0	0	0	0	13	12	0	37	9,7%
Toplam	88	37	46	30	10	12	43	52	62	380	100,0%

Tablo 60. Ankara İlinin 6360 Sayılı Kanun Öncesi Yerleşim Yerlerinin Evren, Örneklem Dağılımı ve Alanda Gerçekleşme Oranları

Açıklama	Orman Köyü Sayısı (Orman İçi ve Bitişik)	Diğer Köy Sayısı	Toplam Köy Sayısı (Orman Köyü+ Diğer Köy)	Belde Belediyesi Sayısı	Toplam
Ankara	397	287	684	42*	726
Köylerin % Dağılımı	54,7	39,5	94,2	5,8	100
Örneklem Sayıları	199	143	342	21	363
Alanda Gerçekleşen Sayılar	206	137	344	37	380
Alan Gerçekleşme Oranı (%)	54,2	36,1	90,3	9,7	100

- Her bir yerleşim yerinde/kümede ortalama 10-15 arası anket yapılmış olup toplam 32 Köy/belde ziyaret edilmiştir.
- Örneklem büyüklüğü 10'nun altında olan Kazan ve Akyurt ilçelerinde yetersiz veri olmaması için minimum 10 anket yapılmıştır.
- Akyurt ve Kazan ilçelerinde orman köyü dışında köy bulunmadığı için örneklem orman köyüne kaydırılmıştır.

- Birinci tabakada yer alan ilçelerde belde belediyesi bulunmadığı için 3 belde belediyesi ikinci ve üçüncü grupta yer alan ilçelerden tamamlanmıştır.
- Belde belediyesi örneklem büyüklükleri yetersiz veri olmaması için her belde belediyesinde minimum 10 olarak tamamlanmıştır.
- Yetersiz veri olmasını engellemek için örneklem toplam büyüklüğü 17 fazla yapılmıştır.
- Planlanan tabaka büyüklükleri sırasıyla 107, 123, 133 iken 110, 135,135 olarak tamamlanmıştır.
- Örneklem dağılımında %54,7 orman köyü, %39,5 diğer köy ve %5,8 belde belediyesi iken alan çalışmasında bu oranlar sırasıyla %54,2, %36,1 ve %9,7 olarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 61. Muhtar Mülakatlarının İlçelere Göre Dağılımı (Nitel)

Sayı	Polatlı	Ayaş	Çubuk	Çamlıdere	Akyurt	Kazan	Bala	Nallıhan	Kalecik	Toplam
Planlanan	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
Gerçekleşen	3	3	2	2	1	1	2	3	2	19

Mülakatların 11 tanesi yüz yüze 9 tanesi telefonla görüşmek suretiyle kayıt altına yapılmıştır. Telefonla yapılan mülakatlar, mahalle ziyaretlerinin gerçekleştirildiği tarihlerde, muhtara çeşitli nedenlerle (Sağlık sorunları, tarlada vb. olması, şehir merkezinde olması vd.) ulaşılamaması nedeniyle yapılmıştır.

Alan araştırmasında kullanılan ankette yerel halk tarafından daha anlaşılabilir olması için orman mahalleleri “orman köyü”, diğer mahalleler “diğer köy” ya da “belde belediyeleri” olarak ifade edilmiştir. Sonuçların yorumlanırken de yeri geldikçe daha anlaşılabilir olması için yerleşim yerlerinin eski statü adları kullanılmıştır.

4.3.1. Alan Araştırmasının Sınırlılıkları

Alan araştırmasının hazırlık aşamasında özellikle anketin tüm sorularının denekler tarafından yanıtlanamayacağı öngörülmüşse de bu duruma özellikle kadın deneklerde kısmi olarak rastlanmıştır. Özellikle geçmiş sistemle mukayese beklenen bazı sorulara bilgi sahibi olmamaları nedeniyle yanıt alınamamışsa da özellikle kendi hayatlarını doğrudan ilgilendirdiği için içme suyu, çöplerin toplanması gibi belediye hizmetleriyle ilgili konularda erkeklere göre daha talepkar ve konulara hâkim görünmekteydiler.

Mülakatlarda görüşmeler ses kaydı alınarak yapılmıştır. Mülakatlarda ses kaydına ilişkin teknik bir sorun olabileceği başlangıçta öngörülmüş olsa da çift cihaz kaydı ile böylesi bir sorunla karşılaşılmadan mülakatlar tamamlanmıştır. Mülakatlarda özellikle son dönemde seçilen

muhtarların geçmiş dönemi bilmemesi nedeniyle geçmiş dönemleri karşılaştırılması bazı muhtarlarda mümkün olmamıştır. Ancak bazı muhtarların köy hizmetleri, il özel idaresi ve mahalle muhtarlığı sistemi dahil üçü dönemi de yaşaması ve buna ilişkin karşılaştırmalı deneyimlerini aktarmaları oldukça faydalı olmuştur.

Seçilen ilçelerde planlanan görüşme sayılarına çeşitli nedenlerle (göç, hasat mevsimi, tarlada, ilçe merkezinde olma vb. nedenlerle denek bulamama) ulaşılamaması da kısıtlılık olarak öngörülmüştür ve bu durum hemen her mahallede karşılaşılan bir durum olmuştur. Bu durumda da seçilen mahallelerde bulunan deneklerle anket yapılmıştır. Ortalama her mahallede 10 kişiyle anket yapılmıştır. Bu durum ilçe içinde mahalle yayılımının sağlanması açısından önemli bir olumluluk olmuştur. Fazladan kişi bulunması halinde 10 kişi üzerinde anket yapılarak hedeflenen 363 görüşme 380'e çıkarılmıştır.

Eski köy yeni mahallelerin bazılarının ilçe merkezine uzaklıkları oldukça fazla olup yolları da araç geçişi için çok uygun olmasa da gidilmesi planlanan mahallelere bir şekilde ulaşılmıştır. Orman köyleri de genellikle yüksek yerleşim yerlerine konumlanmıştır. Bu mahallelere ulaşım da çok kolay olmamışsa da planlandığı biçimde tamamlanmıştır.

Özellikle kadın deneklerin mevzuatla ilgili bazı anket sorularını anlayamaması öngörülmüş olup bu durum gerçekleşmiştir. Bu durumda onların anlayacağı şekilde pratikten örnekler verilerek, anlamaları sağlanmıştır. Ancak deneklerin ilgisi beklenen düzeyin üzerinde olup Kanunun etkileriyle meydana gelen değişikliklerin hala en önemli güncel konuları olduğu görülmüştür. Erkek deneklerin yerel yönetimle ilgili mevzuat değişikliklerine büyük çoğunlukla hâkim oldukları görülmüştür.

4.3.2. Alan Araştırması Gözlem Notları

- Ziyaret edilen mahallelerde ankete katılım sağlayan vatandaşlar genel itibariyle katılım noktasında çekingenlik veya ilgisizlik göstermemişlerdir. Yöre halkı yaşadığı sorunları aktarma ve paylaşma açısından isteklilik göstermiştir.
- Yerel halk içinde yaşadıkları yerin statü değişikliğinden haberdar olmayan yoktur. Bunun yanı sıra eski-yeni karşılaştırması yapması noktasında da başarılıdırlar ve eksik/yanlış/hatalı gördükleri noktaları açıklıkla belirtmişlerdir.
- Sorunların çözülemeyecek sorunlar olduğu düşünülmemektedir ve günlük yaşamlarını etkileyen konular üzerine araştırma yapılması, fikirlerinin sorulması onları mutlu etmiştir.

- Kadın deneklerin bir bölümünde sorulara yanıt alma konusunda problemler yaşansa da bir bölümünde ise yanıt vermekte ve talebini iletmekte oldukça istekli davranmıştır. Erkek denekler ise bize her zaman sorduklarımızın daha fazlasını anlatmıştır.
- Yerel halkta genel manada siyasi parti karşıtlığı gözlenmiştir. Bizlerin partilerden geldiğini düşünerek, uzak durma davranışı gösterenler olsa da üniversiteden geldiğimizi, partilerden bağımsız olduğumuzu anladıklarında konuya olan ilgilerini ve konuşma istekliliklerini daha fazla tutamamışlardır. Seçim zamanı gelen parti üyelerine oldukça güvensizlik söz konusudur.
- Yerel halkın büyük çoğunluğu sorunları ile ilgilenen kim olursa olsun çözüme ulaşacağına inanmamaktadırlar.
- Mahalle muhtarlığı ile köy muhtarlığı arasındaki kıyaslamaya dair soruları kurumsal olarak değil de kişi üzerinden cevap verme eğilimi gösterebilirler de yapısal olarak değerlendirmeleri gerektiği açıklamaları yapılmıştır.
- Anket sürecinde araştırdığımız konuya erkeklerin kadınlardan ve gençlerden daha çok hâkim olması ve eğitim seviyesi azaldıkça konuyla alakalı olan bilginin yerini tecrübeye bırakması dikkat çekicidir.
- Araştırmanın konusu itibarı ile yerelde yaşayanlar açısından katılım nedeysel tamdır. Katılmak istemeyen kişi nadiren olmuştur.
- Anketin içindeki konular itibarı ile de neredeyse yarım kalan bitirilemeyen anket sayısı birkaçı geçmemiştir.
- Araştırma konusunun direkt günlük yaşamlarına dair olması, tarımsal ve hayvancılık faaliyetleri ile ilgili olması ve tam da bu işleri yaptıkları mevsimde gerçekleştiriliyor olması katılımı arttırmış ve soruların yanı sıra birçok yaşanan somut durumun da sözlü olarak anlatılmasını sağlamıştır.
- Anket sorularının anlaşılmasında önemli bir sorun gözlenmemiş hatta beklenilenden de daha fazla bilgili ve ilgili oldukları görülmüştür. Kadınların yasal mevzuata bağlı, örneğin köy tüzel kişiliği ile ilgili detayları bilmemeleri ama küçük hatırlatmalarla anımsamaları, genç deneklerin kanun öncesi duruma ilişkin bilgilerinin olmaması beklenen durumlar olup gerekli açıklamalar yapılarak, cevap alınmaya çalışılmış ve fikir sahibi olunmayan konular için denekler zorlanmamıştır.

4.4. BULGULAR

Bu bölümde alan araştırmasından elde edilen nicel ve nitel bulguların tablo, grafik ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.4.1. Nicel Verilerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde nicel araştırma sonuçları analiz edilecektir. Bulguların yorumları yeni statüsü mahalle olan; köy, orman köyü ve belde belediyesi olan yerleşim yerleri için yapılmıştır. Anlatımda köy, orman köyü ve belde belediyesi ifadeleri, yerleşim birimlerinin eski statüsünü belirtmek için kullanılmıştır. Orman köylerinin yeni statüsü de günümüzde orman mahallesi olarak sürmektedir.

4.4.1.1. Yerleşim Yeriyle İlgili Bulgular

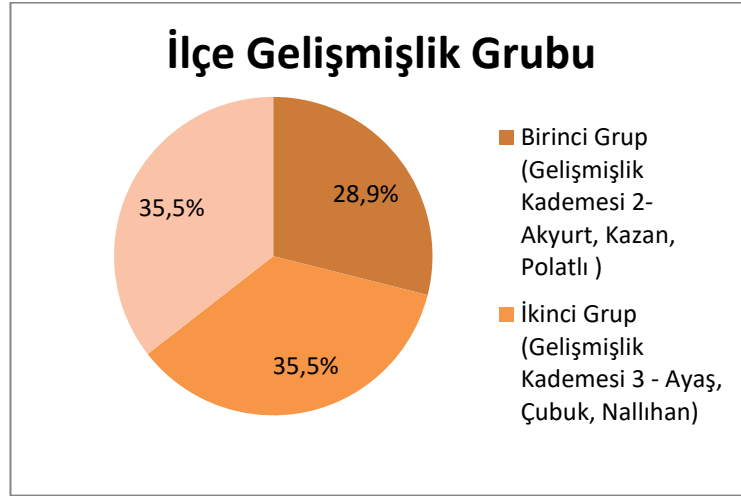
Tablo 62. Yaşadığımız İlçe

	Sayı	Yüzde
Akyurt	10	2,6
Kazan	12	3,2
Polatlı	88	23,2
Ayaş	37	9,7
Çubuk	46	12,1
Kalecik	62	16,3
Nallıhan	52	13,7
Çamlıdere	30	7,9
Bala	43	11,3
Toplam	380	100,0

Alan araştırması Ankara ilinin 9 ilçesinde gerçekleştirilmiştir. İlçe örneklem sayıları kırsal alanda yaşayan nüfusa orantılı olarak belirlenmiş olup, gerçekleşen sayılar, planlanan örneklem sayıları ile uyumludur. Planlan örneklem sayısı 363 iken 380 görüşme gerçekleştirilmiştir. İlçelere göre dağılım yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 63. İlçe Gelişmişlik Grubu

	Sayı	Yüzde
Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2- Akyurt, Kazan, Polatlı)	110	28,9
İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3- Ayaş, Çubuk, Nallıhan)	135	35,5
Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve 5 - Kalecik, Çamlıdere, Bala)	135	35,5
Toplam	380	100,0

Grafik 8. İlçe Gelişmişlik Grubu

Alan araştırması yapılan ilçeler gelişmişlik kademesine göre üç gruba ayrılmıştır. Örneklem, gruplara göre dağıtıldığında; birinci grupta toplam yapılan görüşme oranı %28,9, ikinci grupta toplam yapılan görüşme oranı %35,5, üçüncü grupta toplam yapılan görüşme oranı %35,5'tir. Gruplara arası örneklem dağılımının yeterli homojenlikte olduğu söylenebilir.

Tablo 64. Yaşadığınız Mahallenin Adı

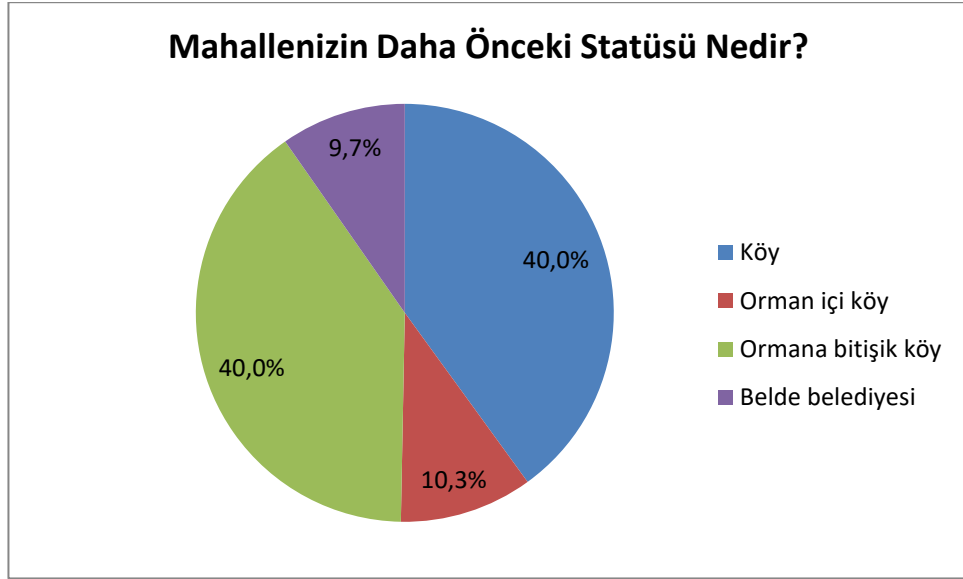
	Sayı	Yüzde
Afşar	13	3,4
Ağılıcık (Hacılar ¹⁸²)	11	2,9
Azaplar	10	2,6
Basri	19	5,0
Bayındır	8	2,1
Beynam	15	3,9
Çamköy	13	3,4
Çayırhan	12	3,2
Davutoğlu	4	1,1
Değirmen	18	4,7
Eskiköy	22	5,8
Güldarpi (Çatokçular)	9	2,4
Gümüşpınar	11	2,9
Gümüşyayla (Eğriekin)	15	3,9
Güreş	19	5,0
Hacıköy	11	2,9
Ilıca	11	2,9
Kabaklar	6	1,6
Karahmet	17	4,5
Karapına	17	4,5
Meşeler	9	2,4
Oğuzlar	7	1,8
Oltan	12	3,2
Ortabereket	14	3,7
Sığırlıhacı	11	2,9
Sobran	8	2,1
Tolköy (Kartaltepe)	15	3,9
Uluköy	12	3,2
Uzunlar	10	2,6
Üçpınar	6	1,6
Yağcıoğlu	3	,8
Yassıören	12	3,2
Toplam	380	100,0

Alan araştırması kapsamında ziyaret edilen mahalleler yukarıdaki tabloda yer aldığı gibidir. Toplam 32 mahallede gerçekleştirilen araştırmada, her mahallede ortalama 12 anket yapılmıştır. 10 kişinin altında görüşme yapılan mahallelerde, büyük çoğunlukla ziyarete gidildiğinde yeterli sayıda kişi bulunamamıştır.

¹⁸² Alan araştırması kapsamında Hacılar, Çatokçular, Eğriekin ve Kartaltepe mahallelerinde yapılması planlanan anketler olumsuz alan koşulları nedeniyle (Uzaklık, yeterli kişi olmaması, gün bitimi vd.) Ağılıcık, Güldarpi, Gümüşyayla ve Tolköy’de yapılmıştır.

Tablo 65. Mahalleniz daha önceki statüsü nedir?

	Sayı	Yüzde
Köy	152	40,0
Orman içi köy	39	10,3
Ormana bitişik köy	152	40,0
Belde belediyesi	37	9,7
Toplam	380	100,0

Grafik 9. Mahalleniz Daha Önceki Statüsü Nedir?

Alan araştırmasının örneklemini, köy ve belde belediyesi olarak iki ana tabakaya, köyler de orman içi ve ormana bitişik köy ve diğer köyler olmak üzere iki alt tabakaya bölünmüştür. Buna göre alan araştırmasının %90,3'ü eskiden köy olan, %9,7'si ise eskiden belde belediyesi olan mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Köyler; %50,3'ü ise orman içi ve ormana bitişik köyler ve %40 diğer köyler olarak dağılım göstermiştir.

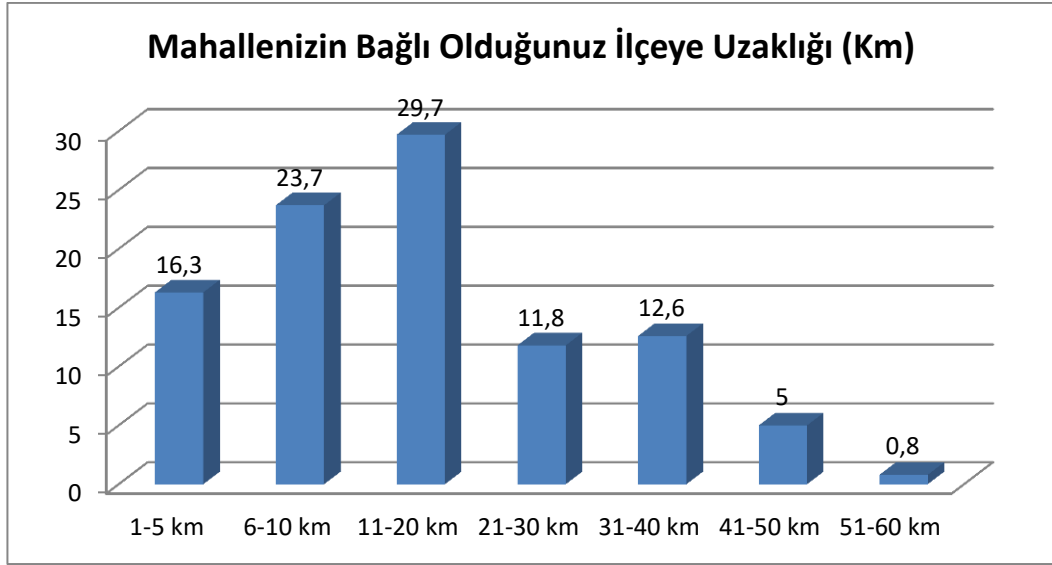
Tablo 66. Yerleşim Yerlerinin İlçelere Göre Dağılımı

	k4.2 köy belde orman			Toplam	
	Köy	Orman Köyü	Belde Belediyesi		
K1. Yaşadığınız ilçe: Akyurt	Sayı	0	10	0	10
	%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Kazan	Sayı	0	12	0	12
	%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Polatlı	Sayı	45	43	0	88
	%	51,1%	48,9%	0,0%	100,0%
Ayaş	Sayı	11	14	12	37
	%	29,7%	37,8%	32,4%	100,0%
Çubuk	Sayı	35	11	0	46
	%	76,1%	23,9%	0,0%	100,0%
Kalecik	Sayı	22	40	0	62
	%	35,5%	64,5%	0,0%	100,0%
Nallıhan	Sayı	16	24	12	52
	%	30,8%	46,2%	23,1%	100,0%
Çamlıdere	Sayı	8	22	0	30
	%	26,7%	73,3%	0,0%	100,0%
Bala	Sayı	15	15	13	43
	%	34,9%	34,9%	30,2%	100,0%
Toplam	Sayı	152	191	37	380
	%	40,0%	50,3%	9,7%	100,0%

Yukarıdaki tabloya göre alan araştırmasına katılan katılımcıların %50,3'ü orman köylerinde, %40'ı köylerde %9,7'si ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. Akyurt ve Kazan ilçesi katılımcıların tamamı eski statüsü orman köyü olan orman mahallelerinde yaşamaktadır. Çamlıdere'de katılımcıların %73,3'ü orman mahallesinde yaşamaktadır ve bu en yüksek orandır. Ayaş, Nallıhan ve Bala'da eski statüsü belde belediyesi olan mahallelerden katılımcılar yer almaktadır. Eski statüsü köy, yeni statüsü mahalle olan yerleşim yerinden katılımlara bakıldığında Çubuk ilçesi %76,1 ile en yüksek orana sahiptir. Daha sonra %51,1 oranıyla Polatlı gelmektedir.

Tablo 67. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km)

	Sayı	Yüzde
1-5 km	62	16,3
6-10 km	90	23,7
11-20 km	113	29,7
21-30 km	45	11,8
31-40 km	48	12,6
41-50 km	19	5,0
51-60 km	3	,8
Toplam	380	100,0

Grafik 10. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km)

32 mahallede gerçekleştirilen alan araştırmasında örnekleme seçilen mahallelerin, bağlı buldukları ilçe merkezine olan uzaklıklarına bakıldığında, katılımcıların en yüksek oranda, (%29,7) 11-20 km uzaklıktaki mahallelerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların %69,7'si bağlı olunan ilçeye uzaklığı 20 km'ye kadar olan yerleşim birimlerinde yaşarken, %24,4'ü 21-40 km arası uzaklıktaki yerleşim birimlerinde, %1,3'ü ise 41 km ve daha uzak mesafedeki yerleşim birimlerinde yaşamaktadır.

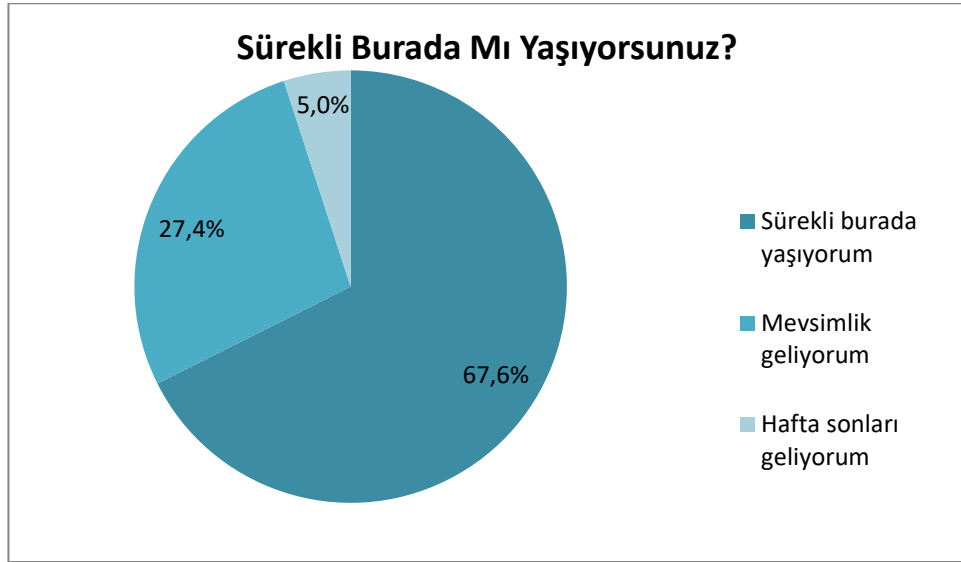
Tablo 68. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Uzaklık Gruplanmış)

		Sayı	Yüzde
	1-10 km	152	40,0
	11-20 km	113	29,7
	21-30 km	45	11,8
	31-40 km	48	12,6
	41 ve üzeri km	22	5,8
	Toplam	380	100,0

Örnekleme seçilen mahallelerin, bağlı buldukları ilçe merkezine olan uzaklıklarına bakıldığında, katılımcıların %40'ı 1-10 km, %29,7'sinin 11-20 km, %11,8'inin 21-30 km, %12,6'sı 31-40 km, %5,8'inin ise 41-50 km uzaklıktaki mahallelerde yaşadığı görülmektedir. Diğer değişkenlerle karşılaştırmalar bu 5'li grupe göre yapılmıştır.

Tablo 69. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Sürekli burada yaşıyorum	257	67,6
Mevsimlik geliyorum	104	27,4
Hafta sonları geliyorum	19	5,0
Toplam	380	100,0

Grafik 11. Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?

Yukarıdaki tabloya göre alan araştırmasına katılanların %67,6'sı "sürekli" olarak, %27,'ü "mevsimlik" olarak, %5'i ise sadece "hafta sonu" gelerek bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. "Mevsimlik" ve "hafta sonu" gelenlerin toplamı %32,4'tür. Bu yerleşim yerlerinde %70'e yakın nüfusun bu yerleşim yerlerinde sürekli yaşadığı, %30'a yakın nüfusun ise belli zaman dilimlerinde gidip geldiği bilindiğinde, yerel hizmetlerin kesintisiz verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. "Mevsimlik" gelenlerin birçoğu geçmişte kent merkezine göç etmiş, orada doğmuş, orali vatandaşlardan oluşmaktadır. Mevsimlik olarak gelenler özellikle tarımsal faaliyetlerini kısmi olarak sürdürmektedirler. "Hafta sonu" gelenler ise genellikle hobi bahçesi satın alanlardan oluşmaktadır.

Tablo 70. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz? (Eğitim Durumu)

			D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?			Total
			Sürekli burada yaşıyorum	Mevsimlik geliyorum	Hafta sonları geliyorum	
D3. Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Sayı	14	3	0	17
		%	82,4%	17,6%	0,0%	100,0%
	Okuryazar	Sayı	9	1	0	10
		%	90,0%	10,0%	0,0%	100,0%
	İlkokul	Sayı	142	41	3	186
		%	76,3%	22,0%	1,6%	100,0%
	İlköğretim/Ortaokul	Sayı	37	16	7	60
		%	61,7%	26,7%	11,7%	100,0%
	Lise ve dengi	Sayı	34	25	5	64
		%	53,1%	39,1%	7,8%	100,0%
Ön lisans	Sayı	8	6	0	14	
	%	57,1%	42,9%	0,0%	100,0%	
Lisans	Sayı	13	11	4	28	
	%	46,4%	39,3%	14,3%	100,0%	
Lisansüstü	Sayı	0	1	0	1	
	%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	
Total	Sayı	257	104	19	380	
	%	67,6%	27,4%	5,0%	100,0%	

Katılımcıların sürekli, mevsimlik ya da hafta sonu yaşama durumuna göre gruplar arasındaki eğitim seviyeleri farkı istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,001$). Buna göre sürekli yaşayanların ilköğretim, ortaokul ve daha düşük eğitim seviyelerinde oldukça yoğunlaştığı, mevsimlik gelenlerin lise ve dengi ve üzeri eğitim seviyesinde yoğunlaştığı, hafta sonu gelenlerin ise hem ilköğretim hem de lisans eğitim düzeyinde düşük yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 71. Yaşama Durumuna Göre Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km)

			K3.1 Bağlı olunan ilçeye uzaklık gruplanmıştır ¹⁸³					Toplam
			1-10 km	11-20 km	21-30 km	31-40 km	41 ve üzeri km	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	102	75	26	40	14	257
		%	39,7%	29,2%	10,1%	15,6%	5,4%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	46	31	14	8	5	104
		%	44,2%	29,8%	13,5%	7,7%	4,8%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	4	7	5	0	3	19
		%	21,1%	36,8%	26,3%	0,0%	15,8%	100,0%
Toplam	Sayı	152	113	45	48	22	380	
	%	40,0%	29,7%	11,8%	12,6%	5,8%	100,0%	

¹⁸³ Uzaklık karşılaştırmaları 5 gruba göre yapılmıştır (1-10 km, 11-20 km, 21-30 km, 31-40 km, 41-50 km).

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların bağlı buldukları ilçeye uzaklıklarına ve sürekli, mevsimlik ya da hafta sonu yaşama durumlarına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Buna göre yaşanan mahalle uzaklıklarına bakıldığında, sürekli yaşayanlar en yüksek oranda (%39,7) bağlı bulunan ilçeye 1-10 km arası mesafede yaşamaktadır. Uzaklık arttıkça sürekli yaşama oranı önemli ölçüde azalmaktadır. Mevsimlik yaşayanlar en yüksek oranda (%44,2) olup bağlı bulunan ilçeye 1-10 km mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır. Hafta sonu gelenler en yüksek oranda olup (%36,8) bağlı bulunan ilçeye 21-30 km mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır (p=0,037).

Tablo 72. Yerleşim Yerlerinin Yaşama Durumuna Göre Dağılımı

				k4.2 köy belde orman			Toplam
				Köy	Orman köyü	Belde belediyesi	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli yaşıyorum	burada	Sayı	112	114	31	257
			%	43,6%	44,4%	12,1%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum		Sayı	28	72	4	104
			%	26,9%	69,2%	3,8%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum		Sayı	12	5	2	19
			%	63,2%	26,3%	10,5%	100,0%
Toplam			Sayı	152	191	37	380
			%	40,0%	50,3%	9,7%	100,0%

Yerel yönetim birimlerinde katılımcıların sürekli, mevsimlik ya da hafta sonu yaşama durumuna göre gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (p=0,001). Buna göre katılımcılardan “sürekli burada yaşıyorum” diyenlerin %43,6’sı köylerde, %44,4’ü orman köylerinde %12,1 ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. “Mevsimlik geliyorum” diyenlerin %69,2’si orman köylerinde, %26,9’u köylerde, %3,8’i ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. “Hafta sonu geliyorum” diyenlerin %63,2’si köylerde, %26,3’ü orman köylerinde, %10,5’i ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. Köy ve orman köylerinde sürekli yaşayanlarla, orman köylerinde mevsimlik yaşayanların yoğunluğu göze çarpmaktadır.

Tablo 73. Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km) (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			K3.1 Uzaklık gruplanmış					Toplam
			1-10 km	11-20 km	21-30 km	31-40 km	41 ve üzeri km	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	64	37	0	24	22	147
		%	43,5%	25,2%	0,0%	16,3%	15,0%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	66	48	22	24	0	160
		%	41,3%	30,0%	13,8%	15,0%	0,0%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	22	28	23	0	0	73
		%	30,1%	38,4%	31,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	152	113	45	48	22	380
		%	40,0%	29,7%	11,8%	12,6%	5,8%	100,0%

Katılımcıların bağlı buldukları ilçeye uzaklıklarına ve ilçe gelişmişlik kademesi gruplarına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre ilçelerin gelişmişlik kademesine bakıldığında; birinci grupta yer alan ve 1-10 km mesafede bulunan mahallelerde yaşayan katılımcıların oranı %43,2 ile en yüksektir. İkinci grupta yer alan ve 1-10 km mesafede bulunan mahallelerde yaşayan katılımcıların oranı ise %41,3 ile en yüksektir. Üçüncü grupta yer alan ve 11-20 km mesafede bulunan mahallelerde yaşayan katılımcıların oranı %38,4 ile en yüksektir. Görülmektedir ki ilçelerin gelişmişlik kademesinden bağımsız, katılımcılar bağlı bulunulan ilçelere yakın mahallelerde yaşama eğilimi göstermektedir. Tek istisna gelişmişlik kademesi 4 ve üzeri olan ilçelerde yaşanan mahalle 11-20 km arasında olup, ilçe merkezlerine diğer iki gruba göre daha uzaktır. Gelişmiş ilçelerin uzak mesafelerinde de katılımcıların yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 74. Yerleşim Yerlerinin Gelişmişlik Kademesine Göre Dağılımı (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			k4.2 köy belde orman			Toplam
			Köy	Orman köyü	Belde belediyesi	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	56	79	12	147
		%	38,1%	53,7%	8,2%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	73	75	12	160
		%	45,6%	46,9%	7,5%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	23	37	13	73
		%	31,5%	50,7%	17,8%	100,0%
Toplam		Sayı	152	191	37	380
		%	40,0%	50,3%	9,7%	100,0%

Yukarıdaki tabloda yerleşim yerlerinin gelişmişlik kademesine bakıldığında eski orman köylerinin %53,7'si birinci grupta yer almaktadır. Eski orman köylerinin gelişmişlik kademesine göre üç gruba yaklaşık olarak orantılı dağıldığı görülmektedir. Köylerin en çok ikinci grupta yer aldığı görülürken, belde belediyesi katılımcılarının ise üçüncü grupta yer aldığı görülmektedir. Belde belediyelerinin ilçe merkezi gelişmişlik kademesine yakın ve hatta daha gelişmiş oldukları görülmüş olup, üçüncü gruptaki yer alan belde belediyesi gelişmişliği ile ilçe gelişmişliğinin benzer olmadığı görülmektedir.

Tablo 75. Yerleşim Yerlerinin Uzaklığa Göre Dağılımı (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			K3.1 Uzaklık gruplanmış					Toplam
			1-10 km	11-20 km	21-30 km	31-40 km	41 ve üzeri km	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	73	52	12	12	3	152
		%	48,0%	34,2%	7,9%	7,9%	2,0%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	25	14	0	0	0	39
		%	64,1%	35,9%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	54	22	33	24	19	152
		%	35,5%	14,5%	21,7%	15,8%	12,5%	100,0%
Belde belediyesi	Sayı	0	25	0	12	0	37	
	%	0,0%	67,6%	0,0%	32,4%	0,0%	100,0%	
Toplam	Sayı	152	113	45	48	22	380	
	%	40,0%	29,7%	11,8%	12,6%	5,8%	100,0%	

Yerleşim yerlerinin bağlı olunan ilçe merkezine olan uzaklıklarına bakıldığında, orman içi köy katılımcılarının %64,1 ile en yüksek oranda olduğu görülmektedir. Belde belediyelerinin ilçe merkezi ile uzaklığı en yakın 11-20 km arasında olup 40 km'ye kadar olan belde belediyeleri de bulunmaktadır. İlçe belediyelerinin mahallesi konumuna düşen belde belediyelerine hizmet götürülmesi uzaklık açısından önemli bir husustur. Orman köylerinin ilçe merkezlerine uzaklığı hemen her mesafede olmakla birlikte katılımcılar en çok 1-10 km mesafede yoğunlaşmıştır. Köyler de yine katılımcıların %48'i 1-10 km mesafede yoğunlaşmaktadır ve uzaklık arttıkça katılımcı oranı azalmaktadır.

Tablo 76. Yaşadığınız Mahallede Bulunan Kentsel Donatılar Nelerdir?

Donatı	Sayı	Yüzde
İbadethane	378	99,5%
Bakkal-Manav	150	39,5%
İlkokul	141	37,1%
Kahvehane	141	37,1%
Pazar	28	7,4%
Köy Odası/Konağı	17	4,5%
Lokal/ Misafirhane	14	3,7%
Park/ Mesire Yeri	12	3,2%
Sağlık Ocağı	9	2,4%
Toplantı Salonu/ Düğün Salonu	5	1,3%
Taziye Evi	5	1,3%
Hamam	4	1,1%

Alan araştırması yapılan mahallelerde bulunan kentsel donatılara bakıldığında, ibadethane/caminin neredeyse tüm mahallelerde bulunduğu görülmektedir. Genel olarak bakkal/manav/pazar gibi halkın alışveriş ihtiyacını karşılayacağı donatıların yetersizliği dikkati çekmektedir. Halkın beklentileri arasında bakkal, manav, market, pazar, park, mesire alanı, okul ve sağlık ocağı gibi kentsel donatıların yeteri kadar bulunması talebi yer almaktadır. İlçe merkezine daha yakın ya da dayanışmanın yüksek olduğu bazı mahallelerde köy odası/konağı, lokal, taziye evi gibi donatılarının kısmen ilçe belediyesi desteği kısmen de dayanışma ile yapıldığı görülmektedir (Örnek: Çamlıdere'nin mahalleleri).

Tablo 77. İlçe Merkezine Ulaşımı Nasıl Sağlıyorsunuz?

Araç Tipi	Sayı	Yüzde
Özel araç	298	78,4%
Dolmuş	66	17,4%
EGO otobüsü	56	14,7%
Özel halk otobüsü	33	8,7%
Şehirlerarası otobüs	8	2,1%
Ticari araç/taksi	6	1,6%
Motosiklet	2	0,5%
Yürüyerek	1	0,3%

Alan araştırmasına katılan katılımcıların “ilçe merkezine ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz” sorusuna verdiği yanıt, büyük oranda (%78,4) “özel araçla ulaşım sağlıyoruz” şeklindedir. İkinci sırada %17,4 oranı ile dolmuş, üçüncü sırada ise %14,7 ile EGO otobüsü gelmektedir. Vatandaşların günlük yaşamında ulaşım önemli sorun teşkil etmektedir. Özellikle özel araçların erkekler tarafından kullanılması, kadınların erkeklere bağlı kalmadan hem kendi ihtiyaçlarını karşılamak hem de ürettikleri ürünleri satışa götürebilmek için ilçe merkezine ulaşabilmek için toplu

taşımaya daha çok ihtiyacının olduğu görülmektedir. Ulaşım ile ilgili diğer en önemli sorun, toplu taşımanın aşırı seyrek olması ya da hiç olmamasıdır. Genelde haftada bir gün olan toplu taşıma, bazı mahallelerde hiç bulunmamaktadır. Halk en azından ilçe merkezine pazarın kurulduğu günlerde, birkaç sefer olmak üzere toplu taşıma hizmetinin verilmesini talep etmektedir. Burada yaz ve kış mevsimi talepleri farklılık gösterebilmektedir. Kış mevsiminde nüfusun büyük oranda azalması nedeniyle ulaşım yeterli verilemese de en azından yaz mevsiminde ilçe merkezine ulaşımın sorun olmaması beklenmektedir. Ulaşım mahallelerde sürekli yaşayan yaşlılar için de çok önemli bir hizmettir. Sağlık ve diğer ihtiyaçlar için ulaşımın en temel ihtiyaç olduğu, katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Birbirine yakın mahalleler arasında ring yaparak bile olsa ulaşımın sürekli hale getirilmesi ve halkın bu konuda bilgilendirilmesi çok önemlidir.

Tablo 78. Mahallenizin Ana Geçim Kaynağı Nelerdir? (Çok Cevap)

Geçim Kaynağı	Sayı	Yüzde
Tarım	332	87,4%
Hayvancılık	233	61,3%
Madencilik	13	3,4%
Fabrika/İnşaat işçiliği	13	3,4%
Taşımacılık	1	0,3%
Termik Santral	5	1,3%
Balıkçılık	2	0,5%

Katılımcıların büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım (%87,4) ve hayvancılık (%61,3) faaliyetleridir. Özellikle belde belediyelerinde madencilik, termik santral, balıkçılık ve fabrika gibi farklı sektörlerde işçi olarak çalışmak geçim kaynakları arasında belirtilmektedir. Burada halen katılımcıların büyük çoğunluğunun tarım ve hayvancılık faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelir ile geçimini sağladığı görüldüğünde, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini dolaylı-dolaysız ilgilendiren diğer hizmet beklentilerinin olması da makul görünmektedir. Yerel halk tarım ve hayvancılık faaliyetlerini yerleşim yeri statüsü değişmiş olsa da sürdürmek istemektedir ve buna bağlı koşulların da zorlaşması yerine kolaylaşmasını beklemektedir. Genellikle belde belediyelerinde farklı sektörlerdeki işçi olarak geçimini sağlayan katılımcılara rastlanmıştır. Bu katılımcılar yaşadığı yerleşim yerinin belediyelikten mahalleye dönüşmesini kaygıyla karşılamaktadır. Geçmişte termik santral, madencilik gibi sektörlerin gelirinden belediyelerine pay geldiğini ve bu pay ile yaşadıkları yerleşim yerinin kentsel gelişimi için yatırımlar yapıldığını belirtmektedirler. Şimdi bu payların kendilerine çok uzak mesafede olan ilçe belediyesine geçtiğini ve dolayısıyla bu paylardan da yararlanamadıkları için yaşadıkları yerleşim yerinin gerilediğini düşünmektedirler. Alan araştırmasında katılımcıların birden fazla

geçim kaynağı olduğu görülmektedir. Hem tarım hem hayvancılık ya da hem emekli hem çiftçilik gibi.

4.4.1.2. Demografik Bulgular

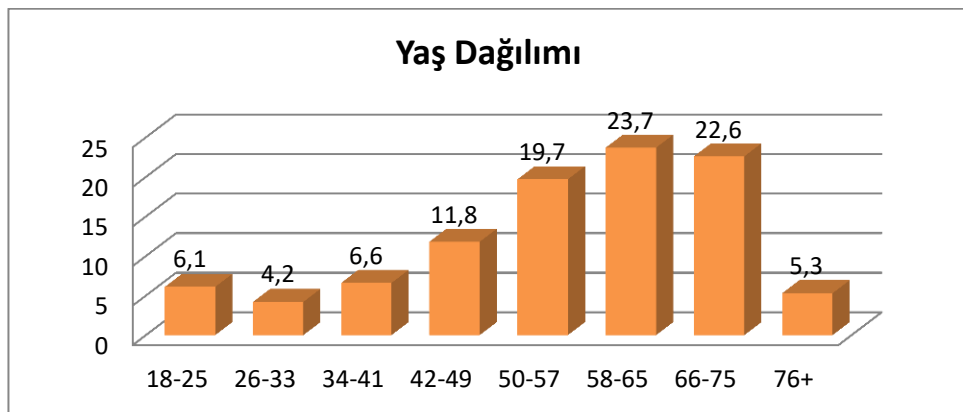
Tablo 79. Cinsiyet (D1)

	Sayı	Yüzde
Kadın	152	40,0
Erkek	228	60,0
Toplam	380	100,0

Alan araştırmasına katılanların %40'ı kadın, %60'ı erkektir. Alan çalışması sırasında kadınların genellikle ev içinde olmaları, erkeklerin daha fazla açık alanda olmaları, araştırma konusunda kadınların yeterince bilgi sahibi olmaması nedeniyle katılmak istememesi gibi hususlara bağlı olarak erkeklerle %10 oranında daha fazla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Tablo 80. Yaş (D2)

	Sayı	Yüzde
18-25	23	6,1
26-33	16	4,2
34-41	25	6,6
42-49	45	11,8
50-57	75	19,7
58-65	90	23,7
66-75	86	22,6
76+	20	5,3
Toplam	380	100,0

Grafik 12. Yaş Dağılımı

Alan araştırmasına katılanların yaş dağılımı yukarıdaki tabloda verildiği gibidir. “50 yaş ve üzeri” katılımcı oranı %71,3 iken “50 yaş altı” katılımcı oranı %28,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu

oransal dağılım beklenildiği gibidir. Özellikle genç nüfusun ilçe merkezine yakın olan mahallelerde olduğu görülmektedir. Ayrıca hafta sonu gelenler arasında genç nüfusa daha fazla rastlanmıştır. “50 yaş ve üzeri” katılımcılar, yerleşim yerlerinde çoğunlukla “sürekli” yaşayanlardan oluşmaktadır.

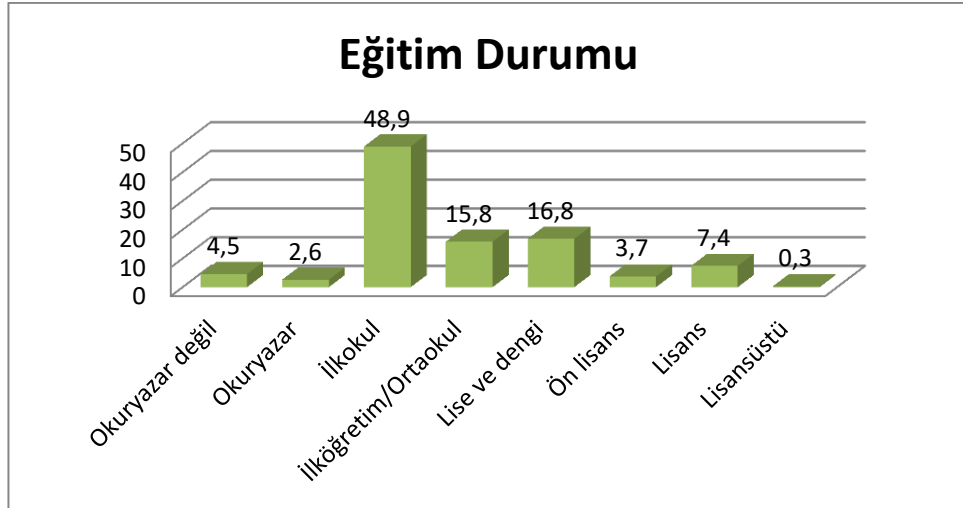
Tablo 81. Cinsiyete Göre Yaş Aralığı

	D2. Yaş								Toplam
	18-25	26-33	34-41	42-49	50-57	58-65	66-75	76+	
D1. Cinsiyet Kadın Sayı	9	5	15	18	33	36	30	6	152
%	5,9%	3,3%	9,9%	11,8%	21,7%	23,7%	19,7%	3,9%	100,0%
Erkek Sayı	14	11	10	27	42	54	56	14	228
%	6,1%	4,8%	4,4%	11,8%	18,4%	23,7%	24,6%	6,1%	100,0%
Toplam Sayı	23	16	25	45	75	90	86	20	380
%	6,1%	4,2%	6,6%	11,8%	19,7%	23,7%	22,6%	5,3%	100,0%

Yaş aralığına göre cinsiyet dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak kadın katılımcıların 50-65 yaşa arasında yoğunlaştığı görülürken, erkek katılımcıların 58-75 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Kadın nüfusu erkeğe göre daha az ve gençtir ($p=0,434$).

Tablo 82. Eğitim Durumu (D3)

	Sayı	Yüzde
Okuryazar değil	17	4,5
Okuryazar	10	2,6
İlkokul	186	48,9
İlköğretim/Ortaokul	60	15,8
Lise ve dengi	64	16,8
Ön lisans	14	3,7
Lisans	28	7,4
Lisansüstü	1	,3
Toplam	380	100,0

Grafik 13. Eğitim Durumu

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası “ilkokul mezunu” ya da daha düşük eğitim düzeyindedir (%56). Bunlar çoğunlukla bu mahallelerde “sürekli” yaşayanlardır. “İlköğretim/ortaokul” düzeyinde olanların oranı %15,8, “lise ve dengi” okul mezunların oranı %16,8’dir. %11’i ise “ön lisans ve üzeri” eğitim düzeyine sahiptir.

Tablo 83. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

	D3. Eğitim Durumu									Toplam
	Okur yazar değil	Okuryazar	İlkokul	İlköğretim/Ortaokul	Lise ve dengi	Ön lisans	Lisans	Lisansüstü		
D1. Kadın	Sayı 15	4	87	20	13	4	9	0	152	
Cinsiyet	% 9,9%	2,6%	57,2%	13,2%	8,6%	2,6%	5,9%	0,0%	100,0%	
Erkek	Sayı 2	6	99	40	51	10	19	1	228	
	% ,9%	2,6%	43,4%	17,5%	22,4%	4,4%	8,3%	,4%	100,0%	
Toplam	Sayı 17	10	186	60	64	14	28	1	380	
	% 4,5%	2,6%	48,9%	15,8%	16,8%	3,7%	7,4%	,3%	100,0%	

Eğitim seviyelerine göre cinsiyet grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre erkeklerin eğitim düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise ve dengi mezunu erkeklerin oranı %22,4 iken aynı oran kadınlarda %8,6’dır. Diğer tüm alt eğitim kademelerinde kadın oranları yüksek, üst eğitim kademelerinde ise erkek oranları yüksektir (p=0,000).

Tablo 84. Eğitim Durumu

			D3. Eğitim Durumu								Toplam
			Okur yazar değil	Okuryazar	İlkokul	İlköğretim/Ortaokul	Lise ve dengi	Ön lisans	Lisans	Lisans üstü	
D9. Sürekli burada yaşıyor musunuz?	Sürekli burada yaşıyor musunuz?	Sayı	14	9	142	37	34	8	13	0	257
		%	5,4%	3,5%	55,3%	14,4%	13,2%	3,1%	5,1%	0,0%	100,0%
	Mevsimlik yaşıyor musunuz?	Sayı	3	1	41	16	25	6	11	1	104
		%	2,9%	1,0%	39,4%	15,4%	24,0%	5,8%	10,6%	1,0%	100,0%
	Hafta sonları geliyor musunuz?	Sayı	0	0	3	7	5	0	4	0	19
		%	0,0%	0,0%	15,8%	36,8%	26,3%	0,0%	21,1%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	17	10	186	60	64	14	28	1	380
		%	4,5%	2,6%	48,9%	15,8%	16,8%	3,7%	7,4%	,3%	100,0%

Eğitim durumuna ve sürekli, mevsimlik ya da hafta sonu yaşama durumuna göre gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Buna göre hafta sonu gelenlerin eğitim durumları (lise ve dengi %26,3) mevsimlik gelenlerden (%24), mevsimlik gelenlerin ise sürekli yaşayanlardan (%13,2) yüksek olduğu görülmektedir. Hafta sonu gelenler arasında lisans mezunlarının oranı mevsim gelenlerden, mevsimlik gelenler ise sürekli yaşayanlardan yüksektir. Hafta sonu gelenlerin en yüksek düzeyde eğitilmiş, mevsimlik gelenleri orta düzeyde eğitilmiş ve sürekli yaşayanların eğitim durumlarının en düşük olduğu görülmektedir (p=0,001).

Tablo 85. Medeni Durum (D4)

	Sayı	Yüzde
Evli	319	83,9
Bekar	33	8,7
Dul	22	5,8
Boşanmış	6	1,6
Toplam	380	100,0

Araştırmaya katılanların %83,9'unun medeni durumu "evli", %8,7'si "bekar", %5,8'i "dul" ve %1,6'sı ise "boşanmıştır".

Tablo 86. Çalışma Durumu (D5)

	Sayı	Yüzde
Çalışıyor	123	32,4
Çalışmıyor	257	67,6
Toplam	380	100,0

Araştırmaya katılanların %67,6'sı ücretli olarak herhangi bir işte çalışmadığını, %32,4'ü ise çalıştığını beyan etmiştir.

Tablo 87. Cinsiyete Göre Çalışma Durumu

			D5. Çalışma Durumu		Toplam
			Çalışıyor	Çalışmıyor	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	15	137	152
		%	9,9%	90,1%	100,0%
	Erkek	Sayı	108	120	228
		%	47,4%	52,6%	100,0%
Toplam		Sayı	123	257	380
		%	32,4%	67,6%	100,0%

Cinsiyete göre çalışma durumu açısından kadınlar ve erkekler arasında önemli fark vardır. Kadınlarda çalışma oranı %10'larda iken erkeklerde bu oran %50'ler seviyesindedir (p=0,000).

Tablo 88. Yaşama Durumuna Göre Çalışma Durumu

			D5. Çalışma Durumu		Toplam
			Çalışıyor	Çalışmıyor	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	93	164	257
		%	36,2%	63,8%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	18	86	104
		%	17,3%	82,7%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	12	7	19
		%	63,2%	36,8%	100,0%
Toplam		Sayı	123	257	380
		%	32,4%	67,6%	100,0%

Katılımcıların çalışma durumuna ve sürekli, mevsimlik ya da hafta sonu yaşama durumlarına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Hafta sonu gelenler arasında çalışanların oranı %63'2 ile en yüksektir (p=0,000).

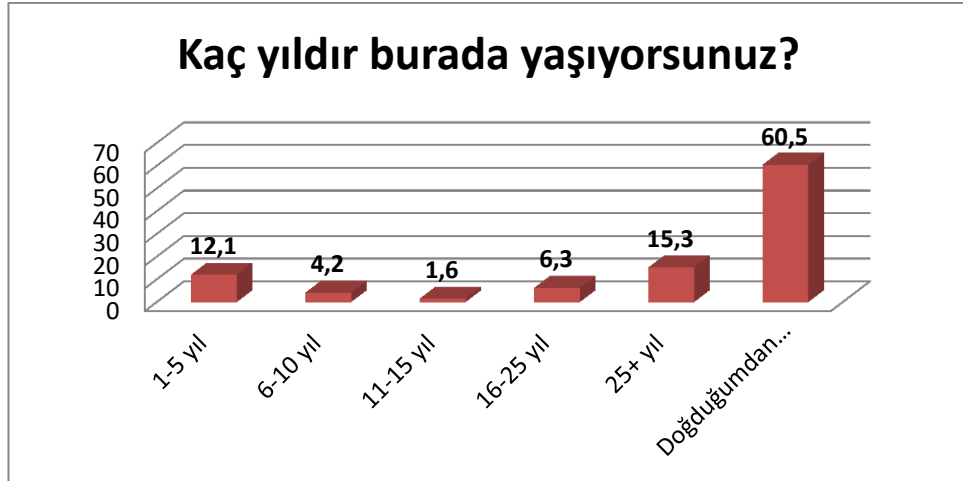
Tablo 89. Mesleğiniz (D7)

	Sayı	Yüzde
Çiftçi	61	16,1
Esnaf	21	5,5
Ev hanımı	137	36,1
İşçi	14	3,7
Emekli	103	27,1
Serbest meslek	6	1,6
Yönetici	1	,3
Kamu görevlisi	14	3,7
Öğrenci	8	2,1
Nitelikli memur	2	,5
Hizmet sektörü çalışanı	6	1,6
Geçici işçi	1	,3
Ev kızı	6	1,6
Toplam	380	100,0

Araştırmaya katılanların meslek dağılımına bakıldığında %16,1 oranında çiftçi, %27,1 oranında emekli, %36,1 oranında ev hanımı oldukları görülmektedir. Emekliler ve ev hanımlarının neredeyse tamamı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Serbest meslek, yönetici, kamu görevlisi gibi meslek sahipleri mevsimlik ya da hafta sonu gelen katılımcılar arasında görülmektedir.

Tablo 90. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz (D8)?

	Sayı	Yüzde
1-5 yıl	46	12,1
6-10 yıl	16	4,2
11-15 yıl	6	1,6
16-25 yıl	24	6,3
25+ yıl	58	15,3
Doğduğumdan beri	230	60,5
Toplam	380	100,0

Grafik 14. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?

Alan araştırmasına katılanların %60,5'inin doğduğundan beri bu yerleşim yerlerinde yaşadığı görülmektedir. 25'den daha fazla yıldır burada yaşayanların büyük çoğunluğunun evlilik nedeniyle gelen eşlerden oluştuğu görülmüştür. Toplamda katılımcıların %75,8'inin sürekli bu mahallelerde yaşadığı görülmüştür. Bu büyük çoğunluğun mahallelerinin yeni koşullarıyla bizzat muhatap oldukları söylenebilir. “1-5”, “6-10” yıldır yaşayanların oranının da önemli büyüklüklerde olduğu söylenebilir. Bu oranlar son yıllarda bu yerleşim yerlerinin, mevsimlik ve hafta sonu yaşamak için göç aldığı göstergesidir.

Tablo 91. Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz (D8)?

			D8.1 3 grup			Toplam
			1-10 yıl	11-25 yıl	25+ yıl	
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	12	2	48	62
		%	19,4%	3,2%	77,4%	100,0%
	6-10 km	Sayı	18	13	59	90
		%	20,0%	14,4%	65,6%	100,0%
	11-20 km	Sayı	14	7	92	113
		%	12,4%	6,2%	81,4%	100,0%
	21-30 km	Sayı	12	2	31	45
		%	26,7%	4,4%	68,9%	100,0%
	31-40 km	Sayı	4	6	38	48
		%	8,3%	12,5%	79,2%	100,0%
	41-50 km	Sayı	2	0	17	19
		%	10,5%	0,0%	89,5%	100,0%
	51-60 km	Sayı	0	0	3	3
		%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Toplam		Sayı	62	30	288	380
		%	16,3%	7,9%	75,8%	100,0%

Katılımcıların bağlı oldukları ilçeye olan uzaklığı arttıkça 25 yıl ve daha uzun süredir yaşama oranları artsa da gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,105$).

Tablo 92. Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz (D8)?

			D8.1 3 grup			Toplam
			1-10 yıl	11-25 yıl	25+ yıl	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	18	10	124	152
		%	11,8%	6,6%	81,6%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	9	5	25	39
		%	23,1%	12,8%	64,1%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	32	11	109	152
		%	21,1%	7,2%	71,7%	100,0%
Belde belediyesi	Sayı	3	4	30	37	
	%	8,1%	10,8%	81,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	62	30	288	380	
	%	16,3%	7,9%	75,8%	100,0%	

Köylerde yaşayan katılımcıların %81,6'sı 25 yıldan daha uzun süredir bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadırlar. Orman köylerinde de 25 yıldan daha uzun yaşama süreleri biraz daha düşük olsa da yine de yüksek oranlardadır (%64,1-%71,7). Belde belediyelerindeki yerleşik yaşam sürelerinin de uzun olduğu görülmektedir (%81,1). En kısa yerleşik yaşama süresi belde belediyelerinde görülmektedir. Orman içi köylerde de son 10 yıl içinde yaşam diğer yerleşim yerlerine göre en yüksektir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,108$).

Tablo 93. Yaşadığınız İlçe Hangisidir (K1)?

	D8.1 3 grup			Toplam	
	1-10 yıl	11-25 yıl	25+ yıl		
K1. Yaşadığınız ilçe: Akyurt	Sayı	2	1	7	10
	%	20,0%	10,0%	70,0%	100,0%
Kazan	Sayı	6	0	6	12
	%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Polatlı	Sayı	9	5	74	88
	%	10,2%	5,7%	84,1%	100,0%
Ayaş	Sayı	4	1	32	37
	%	10,8%	2,7%	86,5%	100,0%
Çubuk	Sayı	4	5	37	46
	%	8,7%	10,9%	80,4%	100,0%
Kalecik	Sayı	13	3	46	62
	%	21,0%	4,8%	74,2%	100,0%
Nallıhan	Sayı	10	8	34	52
	%	19,2%	15,4%	65,4%	100,0%
Çamlıdere	Sayı	10	4	16	30
	%	33,3%	13,3%	53,3%	100,0%
Bala	Sayı	4	3	36	43
	%	9,3%	7,0%	83,7%	100,0%
Toplam	Sayı	62	30	288	380
	%	16,3%	7,9%	75,8%	100,0%

Katılımcıların ilçelere göre yaşama sürelerine bakıldığında “1-10 yıldır yaşıyorum” diyenler Ankara kent merkezine yakın ilçelerden Kazan’da ve orman köyleri yoğun olan Çamlıdere’de yoğunlaşmaktadır. 25 yıl ve daha fazla süredir yaşadığını söyleyenler arasında Ayaş %86,5 oranıyla ilk sırada gelmektedir. Daha sonra %84,1 oranıyla Polatlı gelmektedir. Bu ilçelerin tarıma elverişli toprak yapısı ve iklim özelliğine bağlı olarak kent merkezine göç olsa da yerli halkın ilçesiyle ilişkisini kesmemesine bağlanabilir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (p=0,004).

Tablo 94. Doğduğunuz Yer (D10)?

	Sayı	Yüzde
İl merkezi	25	6,6
İlçe merkezi	39	10,3
Belde Belediyesi	19	5,0
Köy	297	78,2
Toplam	380	100,0

Alan araştırmasına katılanların %78,2’sinin köyde doğduğu görülmektedir. Katılımcıların %6,6’si il merkezinde, %10,3’ü ilçe merkezinde, %5’i ise belde belediyesinde doğmuştur.

Büyük oranda (%78,2 köy ve %5 belde) köyde ve beldede doğanlardan oluşan araştırma örneklemini, 6360 sayılı Kanunla gelen değişimi en iyi şekilde değerlendirebilecek büyüklüktedir.

Tablo 95. Doğduğunuz Yer? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			D10. Doğduğunuz yer?				Toplam
			İl	İlçe	Belde	Köy	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	7	17	1	127	152
		%	4,6%	11,2%	,7%	83,6%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	4	6	0	29	39
		%	10,3%	15,4%	0,0%	74,4%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	11	15	0	126	152
		%	7,2%	9,9%	0,0%	82,9%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	3	1	18	15	37
		%	8,1%	2,7%	48,6%	40,5%	100,0%
	Toplam	Sayı	25	39	19	297	380
		%	6,6%	10,3%	5,0%	78,2%	100,0%

Katılımcıların doğdukları yerleşim yeriyle şu an yaşadıkları yerleşim yerine karşılaştırmalı bakıldığında gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Buna göre köyde doğanların %83,6'sı hala köyde yaşamaktadır. Orman köylerinde de bu oran yaklaşık benzerdir. Belde belediyesinde doğanların yaklaşık yarısı halen belde belediyesinde yaşamaktadır. Belde belediyesinde yaşayanların %40,5'i de köyde doğmuştur. Bu oranlardan görülmektedir ki Ankara'nın kırsalında yaşayanların tamamına yakını köy doğumludur. Bu (p=0.000).

4.4.1.3. Yasal Değişimin Bilinirliği ve Memnuniyet Düzeyi

Tablo 96. Yaşadığınız Yerleşim Yerinin Statüsünün Değiştiğini (Köyden Mahalle/ Belden Mahalle Biliyor Musunuz (S1)?)

	Sayı	Yüzde
Evet	366	96,3
Hayır	14	3,7
Toplam	380	100,0

Araştırmaya katılanların %96,3'ü yaşadığı yerleşim yerinin statüsünün değiştiğini bildiğini söylemiştir. Büyük çoğunluk değişimi bilirken, %3,7 gibi küçük bir oran statü değişikliğini bilmediğini ifade etmiştir. Aslında bu %4'e yakın değişimi bilmediğini söyleyen kesim, ilçe belediyelerinin en önemli hizmetlerden olan çöplerin toplanması, çöp konteynırlarının konması

hizmetini bilse de bunun köy statüsünden mahalle statüsüne dönüşüm nedeniyle olduğunu bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Hizmete bağlı dönüşüm, katılımcıların tamamı tarafından bilinmektedir.

Tablo 97. Yaşadığınız Yerleşim Yerinin Statüsünün Değiştiğini (Köyden Mahalleye/ Beldeden Mahalleye) Biliyor Musunuz?

			S1. Yaşadığınız yerleşim yerinin statüsünün değiştiğini (köyden mahalleye/ beldeden mahalleye) biliyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	148	4	152
		%	97,4%	2,6%	100,0%
	Erkek	Sayı	218	10	228
		%	95,6%	4,4%	100,0%
Toplam		Sayı	366	14	380
		%	96,3%	3,7%	100,0%

“Yaşadığınız yerleşim yerinin statüsünün değiştiğini (köyden mahalleye/ beldeden mahalleye) biliyor musunuz?” sorusuna “Evet” cevabı verenler arasında kadınların oranı erkeklerden daha yüksektir. Bu durum çöp toplama, içme suyu hizmetleri ve alt yapı hizmetleri gibi temel belediye hizmetlerinin kadınların günlük yaşamıyla daha yüksek ilgisine bağlanabilir Alan araştırmasında yapılan gözlemlerde de kadınların belediye hizmetlerine yoğun ilgi gösterip takip ettiği görülmüştür. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,374$).

Tablo 98. Nasıl Bir Değişiklik Olduğunu Biliyorsunuz (S2)?

İfadeler (S2)		Sayı	Yüzde
Olumsuz	Hiçbir şey Değişmedi	76	35,0%
	Su Pahalandı/ Su Sorunu Arttı	7	3,2%
	Daha Kötüye Gidiyor	7	3,2%
	Köyden/Belediyeden Mahalle Olduk	7	3,2%
	Vergi Geldi	3	1,4%
	Hizmet Yok/Azaldı	5	2,3%
	Su ASKİ'ye Bağlandı	3	1,4%
	Oy Nedeniyle Mahalle Olduk	3	1,4%
	İmar Planlamasına Dahil Olduk	3	1,4%
	Köy Okulu Kapandı	3	1,4%
	Sadece Adı Değişti	2	0,9%
	Yabancılara Açıldı	2	0,9%
	Muhtar Gücünü Yitirdi	2	0,9%
	Hayat Pahalandı	2	0,9%
	Su Belediyeye Geçti	2	0,9%
	Gençler Köyü Terk Etti	2	0,9%
	Yerel Devlet Kurumları Kapatıldı (PTT, TTK vb.)	1	0,5%
	Sahipsiz Kaldık	1	0,5%
	Çok Az Şey Değişti	1	0,5%
	Ulaşım Düzensizleşti	1	0,5%
	İlkokul Kapandı	1	0,5%
	Hayvancılık Yaptırılmıyor	1	0,5%
	Köy Özelliğini Yitirdi	1	0,5%
	Komşuluk İlişkileri Zayıfladı	1	0,5%
	Nüfus Arttı	1	0,5%
	Kentsel Prosedürler Uygulanıyor	1	0,5%
	Her İş İçin İlçeye Gitmek Zorundayız	1	0,5%
	ORKÖY Destekleri Azaldı	1	0,5%
	Okul/Eğitim Kalitesi Düştü	1	0,5%
	Koku Şikayeti Arttı	1	0,5%
Tarımsal Gelir Düştü	1	0,5%	
Olumlu	Çöpler Toplanıyor	16	7,4%
	BŞB ve İlçe Belediyesinden Hizmet Almaya Başladık	12	5,5%
	Su Boruları vd. Değişti	5	2,3%
	Doğalgaz Geldi	5	2,3%
	Gelişti, Kentleşti	5	2,3%
	Hizmet Geldi	4	1,8%
	Durak Kondu, Ulaşım Geldi	4	1,8%
	Mahalle Olduk	3	1,4%
	Kanalizasyon ve Altyapı	3	1,4%
	Asfalt Yapılıyor	2	0,9%
	Elektrik Arızası, Tamiri Yapılıyor	2	0,9%
	Mezar / Cami vb. Tadilatı Yapılıyor	2	0,9%
	Park, Konukevi vb. Yapıldı	2	0,9%
	Çok Şey Değişti	1	0,5%
	Çevre Düzenlemesi Yapılıyor	1	0,5%
	Hizmet Daha İyi	1	0,5%
	İlaçlama Yapılıyor	1	0,5%
	Evler Çoğaldı	1	0,5%
	Güvenlik İyileşti	1	0,5%
	Özel İdare Kalktı	1	0,5%
	Sosyal Yardım Arttı	1	0,5%
	Toplam	217	100,0%

Köy/belde belediyesi statüsünden mahalle statüsüne dönüştüğünü bilen katılımcılara, “Bu dönüşüm ile birlikte nasıl bir değişim oldu?” sorusu sorulduğunda cevaplar olumlu ve olumsuz

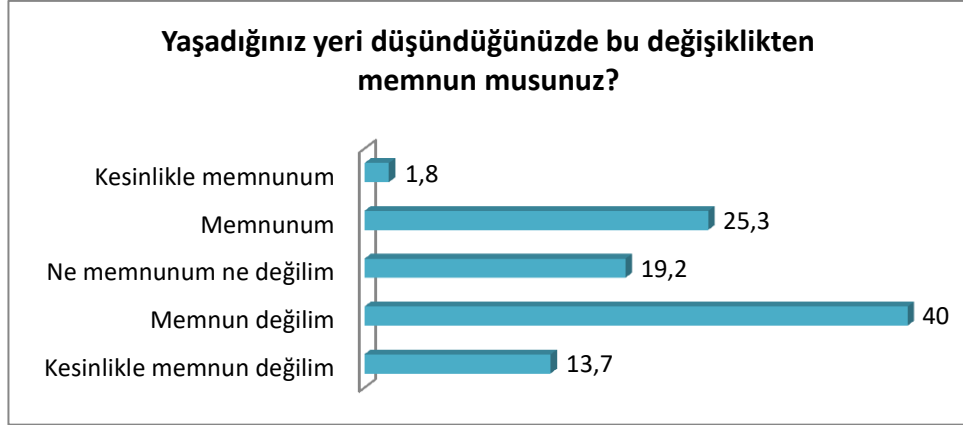
olarak iki kategoride verilmiştir. Olumlu değişim olduğunu ifade edenlerin toplam oranı %33,8 iken olumsuz değişim olduğunu ifade edenlerin toplam oranının %66,8 olduğu görülmektedir.

Olumsuz değişiklik olduğunu söyleyenlerin toplam %40,5'i “hiçbir değişiklik olmadı” “daha kötüye gidiyor”, “hizmet yok, azaldı” derken, su fiyatının arttığını, su hizmetinin ASKİ’ye bağlanmasıyla birlikte abone ücretinin geldiğini, vergi ödemeleri gerektiğini, imar planlamasına dahil olduklarını, köylerinin yabancılara açıldığını, hayvancılık yaptırılmadığını, ulaşımın düzensizleştiğini, komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını, tarımsal gelirlerinin azaldığını, prosedürlerin arttığını ve her bir işlem için ilçe merkezine gitmek zorunda olduklarını belirtmektedirler.

Olumlu değişiklik olduğunu ifade edenler ise çöplerin toplandığını, büyükşehir ve ilçe belediyesinden hizmet almaya başladıklarını, altyapı ve kanalizasyon hizmetleriyle birlikte su borularının değiştiğini, ulaşım geldiğini ve durak konduğunu, tamir ve tadilat hizmetlerinin yapıldığını, çevre düzenlemesi, asfalt, yol gibi hizmetlerin geldiğini, ilaçlama yapıldığını, güvenliğin sağlandığını ve sosyal hizmetlerin arttığını ifade etmektedirler.

Tablo 99. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz (S3)?

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle memnun değilim	52	13,7
Memnun değilim	152	40,0
Ne memnunum ne değilim	73	19,2
Memnunum	96	25,3
Kesinlikle memnunum	7	1,8
Toplam	380	100,0

Grafik 15. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz?

Katılımcılara “Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?” diye sorulduğunda “Kesinlikle memnun değilim” ve “Memnun değilim” diyenlerin toplam oranı %53,7 iken “Memnunum” ve “Kesinlikle memnunum” diyenlerin oranı %27,1’dir. “Ne memnunum ne değilim” diyenlerin oranı ise %19,2’dir. Görülmektedir ki değişimden memnun olmayanların oranı memnun olanlardan çok daha yüksektir¹⁸⁴. Kanunun uygulanmaya başlandığı 2014 yılından bugüne geçen yaklaşık 10 yılın sonunda olumsuz düşünce daha yüksektir. %20’ye yakın kararsız kesim ise beklenti içinde olup hizmetlerin daha iyileşebileceği, artabileceği beklentisi içindedir.

Tablo 100. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Cinsiyet)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	11	54	27	57	3	152
		%	7,2%	35,5%	17,8%	37,5%	2,0%	100,0%
	Erkek	Sayı	41	98	46	39	4	228
		%	18,0%	43,0%	20,2%	17,1%	1,8%	100,0%
Toplam		Sayı	52	152	73	96	7	380
		%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%

¹⁸⁴Alan araştırması kapsamında yer alan ilçelerin 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonuçlarına bakıldığında AK Parti’nin Ayaş’taki oy oranı %52, Bala’daki oy oranı %61, Çamlıdere’deki oy oranı %74, Çubuk’taki oy oranı %65, Kalecik’teki oy oranı %61, Nallıhan’da %54 Polatlı’daki oy oranı %56 (İttifak nedeniyle MHP adayı seçime katılmıştır.), Kazan’daki oy oranı ise %53’tür. Bu oy oranlarından görüldüğü üzere seçmenlerin iktidar partisi oy oranları %50 ve üzeri olduğu görülmektedir. Yerel halk yasal değişiklikten memnun olmasa da oylarını yine de iktidar partisinden yana kullandığı görülmektedir.

“Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?” sorusuna cevap veren erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel açıdan çok önemli fark vardır. Kadınlardaki memnuniyet oranı %39,5 iken erkeklerdeki oranı %18,9’dur. Kadınlar erkeklere göre yaklaşık iki kat daha memnundur. Belediye hizmetlerinin kadınlar için önemi bu sonuçlardan görülmektedir (p=0,000).

Tablo 101. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (İlçe)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunum	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	5	2	3	0	10
		%	0,0%	50,0%	20,0%	30,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	8	2	2	0	12
		%	0,0%	66,7%	16,7%	16,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	15	27	18	26	2	88
		%	17,0%	30,7%	20,5%	29,5%	2,3%	100,0%
	Ayaş	Sayı	5	12	5	13	2	37
		%	13,5%	32,4%	13,5%	35,1%	5,4%	100,0%
	Çubuk	Sayı	10	19	12	5	0	46
		%	21,7%	41,3%	26,1%	10,9%	0,0%	100,0%
	Kalecik	Sayı	4	28	11	18	1	62
		%	6,5%	45,2%	17,7%	29,0%	1,6%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	5	25	9	12	1	52
		%	9,6%	48,1%	17,3%	23,1%	1,9%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	4	10	7	8	1	30
		%	13,3%	33,3%	23,3%	26,7%	3,3%	100,0%
	Bala	Sayı	9	18	7	9	0	43
		%	20,9%	41,9%	16,3%	20,9%	0,0%	100,0%
Toplam	Sayı	52	152	73	96	7	380	
	%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%	

Değişimden en fazla memnun olmayan ilçeler arasında sırasıyla Kazan, Çubuk, Bala, gelmektedir. Akyurt, Kalecik, Nallıhan görece diğer ilçelere göre daha memnundur. En memnun olunan ilçeler ise Polatlı, Çamlıdere ve Ayaş’tır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir (p=0,483).

Tablo 102. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Gelişmişlik)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunum	
K11. İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	20	52	27	44	4	147
		%	13,6%	35,4%	18,4%	29,9%	2,7%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	19	72	32	35	2	160
		%	11,9%	45,0%	20,0%	21,9%	1,3%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	13	28	14	17	1	73
		%	17,8%	38,4%	19,2%	23,3%	1,4%	100,0%
Toplam		Sayı	52	152	73	96	7	380
		%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%

İlçelerin gelişmişlik kademesiyle yasal değişimden memnuniyet arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer daha alt gelişmişlik kademesine sahip ilçelere göre, gelişmişlik kademesi 2 olan ilçelerde (en gelişmiş), yasal değişimden memnuniyet yaklaşık 8-9 puan daha yüksektir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,608$).

Tablo 103. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz? (Uzaklık)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunum	
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	7	25	18	12	0	62
		%	11,3%	40,3%	29,0%	19,4%	0,0%	100,0%
	6-10 km	Sayı	12	31	15	28	4	90
		%	13,3%	34,4%	16,7%	31,1%	4,4%	100,0%
	11-20 km	Sayı	17	43	18	32	3	113
		%	15,0%	38,1%	15,9%	28,3%	2,7%	100,0%
	21-30 km	Sayı	5	23	7	10	0	45
		%	11,1%	51,1%	15,6%	22,2%	0,0%	100,0%
	31-40 km	Sayı	7	26	8	7	0	48
		%	14,6%	54,2%	16,7%	14,6%	0,0%	100,0%
	41-50 km	Sayı	2	3	7	7	0	19
		%	10,5%	15,8%	36,8%	36,8%	0,0%	100,0%
	51-60 km	Sayı	2	1	0	0	0	3
		%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	52	152	73	96	7	380
		%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%

Yerleşim yerlerinin bağlı olunan ilçeye uzaklığı arttıkça belli ölçülerde genel olarak memnuniyet azalmaktadır (1-5 km %19,4, 6-10-km %35,5, 11-20 km %31, 21-30km %22,2, 31-40 km %14,6, 41-50 km %36,8, 51-60 km %0). Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,053$).

Tablo 104. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Statü)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunuz	
K4.	Köy	Sayı	22	53	32	43	2	152
Mahalleniz daha önceki statüsü?	Orman içi köy	%	14,5%	34,9%	21,1%	28,3%	1,3%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	4	15	7	12	1	39
	Ormana bitişik köy	%	10,3%	38,5%	17,9%	30,8%	2,6%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	15	65	33	37	2	152
	Belde belediyesi	%	9,9%	42,8%	21,7%	24,3%	1,3%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	11	19	1	4	2	37
	Belde belediyesi	%	29,7%	51,4%	2,7%	10,8%	5,4%	100,0%
Toplam		Sayı	52	152	73	96	7	380
		%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Belde belediyelerinde yaşayanlar bu değişiklikten en çok memnun olmayan (%16,2) grubu teşkil etmektedir. Diğer köy ve orman köylerinde yaşayanlar arasında memnun olmama oranlarının yaklaşık olarak benzer olduğu tespit edilmiştir ($p=0,016$).

Tablo 105. Yaşadığınız Yeri Düşündüğünüzde Bu Değişiklikten Memnun Musunuz? (Yaşama Süresi)

			S3. Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?					Toplam
			Kesinlikle memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Kesinlikle memnunuz	
D9.	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	39	94	53	68	3	257
Sürekli burada yaşıyor sunuz?	Mevsimlik geliyorum	%	15,2%	36,6%	20,6%	26,5%	1,2%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	9	48	17	26	4	104
	Mevsimlik geliyorum	%	8,7%	46,2%	16,3%	25,0%	3,8%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	4	10	3	2	0	19
	Hafta sonları geliyorum	%	21,1%	52,6%	15,8%	10,5%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	52	152	73	96	7	380
		%	13,7%	40,0%	19,2%	25,3%	1,8%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,177$). Tablo değerlerine göre katılımcılar arasında hafta sonu gelenler, en yüksek düzeyde memnun olmayan gruptur (%73,8).

Daha sonra mevsimlik gelenler (%54,9) gelirken, sürekli yaşayanlar memnuniyetsizlik oranına göre %51,8'le en memnun olan gruptur. Değişimden memnuniyet oranlarına bakıldığında ise sürekli yaşayanların memnuniyet oranı (%27,7) ile mevsimlik yaşayanların memnuniyet oranı (%28,8) birbirine çok yakındır. Bu sonuç oldukça ilginçtir. Hafta sonu ve mevsimlik gelenlerdeki daha yüksek memnuniyetsizlik, yasal değişimle gelen farklılık ve prosedürlerin istenmediği, eski sistemin devam etmesinin talep edildiği biçiminde yorumlanabilir. Sürekli yaşayanların değişimden daha memnun ve açık olmaları önemli bir sonuçtur. Kanun yapıcılarının sürekli yaşayanlara mı mevsimlik ya da hafta sonu gelenlere göre mi politika üretecekleri önemli bir karardır. Ayrıca her iki grup talepleri dikkate alınarak karma bir sistem de kurulabileceği akla getirilmelidir. Burada hafta sonu ve mevsimlik gelenlerin kent hayatından uzaklaşarak kısa süreli yaşama için gelmeleri, bu yerleşim yerlerinin eski koşullarını talep etmeleri beklenen bir durum olabilir.

Tablo 106. Memnun Olmadığınızı Belirttiniz, Memnun Olmama Nedenleriniz Nelerdir (S4)?

Konular	İfadeler (S4)	Sayı	Yüzde
Dayanışma	Dayanışma/Komşuluk/ Birlik İlişkileri Zayıfladı/ Şikayet Arttı	7	2,2%
	Toplam	7	2,2%
Ekonomik	Elektrik Su Faturaları Yüksek Geliyor/ Arttı/ Pahalandı/Şebekeye bağlandı, Su ücretsizdi ücretli oldu	56	17,9%
	Vergi Geldi/ Arttı	10	3,2%
	Market Bakkal Yok	4	1,3%
	Eskiden Olmayan Ödemeler Çıktı Ruhsat Vb.	3	1,0%
	Kentsel Prosedürler Uygulanıyor Fatura Tarifesi Vb.	3	1,0%
	ASKİ'ye Abonelik Ücreti	2	0,6%
	Hayat Pahalandı /Ücretli Hizmet	3	1,0%
	İşler Azaldı	1	0,3%
	Faturalar Düzensiz Geliyor	1	0,3%
	Toplam	83	26,5%
Hizmet	Belediye Hizmetleri Gelmiyor/Yetersiz/Aksiyor/ Yavaş/Sorunlar Çözülemiyor/ Yeni Hizmet gelmedi/ Hiç bir şey Değişmedi	78	24,9%
	Asfalt Yol Yok/ Ara Sokaklar Yapılmadı/ Bozuk Yollar Bakımsız	16	5,1%
	Ulaşım/ Dolmuş Yok	9	2,9%
	İçme Suyu Yok/ Yetersiz/ Sağlıksız/Düzensiz Akıyor	7	2,2%
	Hizmete Ulaşmak Zorlaştı/Ayağımızdan Gitti/ Köyde Yaşam Kolaydı	6	1,9%
	Kanalizasyon ve Altyapı İyi Değil/ Yok/ Yetersiz	4	1,3%
	Temizlik ve Çöp Toplama Yetersiz	2	0,6%
	Elektrik Kesintisi/ Sokak Lambaları Yetersiz	2	0,6%
	Parklar Bakımsız/ Yetersiz Yok	2	0,6%
	Park, Konukevi Vb. Yok	2	0,6%
	Doğalgaz Yok	2	0,6%
	Çevre Düzenlemesi Yok	2	0,6%
	İnternet Altyapısı Yok	2	0,6%
	Değişim İyi Olmadı	1	0,3%
	Kadınlara Yönelik Yerler Yok	1	0,3%
	İlaçlama Yok Yetersiz	4	1,3%
	Sosyal Yardım Yok	1	0,3%
Toplam	141	45,0%	
İmar	İmar İzni/ Ruhsatı Gerekli Yapı İçin/ Almak Zor	8	2,6%
	İmara Açıldı/ İmar Sorunları/ Köy Arazileri Kalmadı	8	2,6%
	Yabancılara Yer Satın Alabiliyor/ Geliyor	4	1,3%
	Toplam	20	6,4%
Tarım	Hayvancılık/ Tarım Olumsuz Etkilendi/ Azaldı/ Yasaklandı/Daraltıldı/Kısıtlandı	16	5,1%
	Hobi Bahçeleri Tarımsal Arazileri Olumsuz Etkiledi	5	1,6%
	Kalabalıklaştı	2	0,6%
	Su Sorunu Var, Arazi Sulanamıyor	1	0,3%
	Tarım ve Hayvancılık Desteği Yok	1	0,3%
	Toplam	25	8,0%
Yönetimsel	Muhtar Yetersiz/ Hükümü Yok	7	2,2%
	Köy Özellikliğini Yitirdi/ Köy Kalmalıydı	5	1,6%
	Sorunlar Bize Sorulmadı/ İlgi Yok/ İletişim Yok/ Yetkili Kişiye Ulaşılamıyor	5	1,6%
	Her İş İçin İlçeye Gitmek Zorundayız	4	1,3%
	Sadece Adı Değişti	3	1,0%
	Yönetim/ Belediyeler Arası Karmaşa Muhatap Çoğaldı	3	1,0%
	Yerel Devlet Kurumları Kapatıldı (Sağlık Ocağı, Pastane Vb.)	2	0,6%
	Kısıtlama Geldi	2	0,6%
	Hırsızlık Arttı	2	0,6%
	ORKÖY Destekleri Azaldı	2	0,6%
	Dışa Göç Arttı/ Hızlandı	1	0,3%
	Belediye Küçüldü Mahalle Oldu	1	0,3%
	Toplam	37	11,8%
Genel Toplam	313	100,00%	

Katılımcılara “Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?” diye sorulmuş, memnun olmadığını söyleyenlere neden memnun olmadıkları sorulduğunda, en yüksek oranda (%24,9) belediye hizmetlerinin gelmediği, aksadığı, sorunların çözülemediği

ifade edilmektedir. İkinci sırada (%17,5) elektrik ve su faturalarının yüksek geldiğini ve arttığını ifade edenler bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise kentsel hizmetlerden olan yol yapımı, ara sokakların yapımı, asfalt yapımı gibi hizmetlerin yetersizliği (%5,1) ile hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerin kısıtlandığı, olumsuz etkilendiği (%5,1) ifadeleri gelmektedir. Olumsuz ifadeler kendi içinde sınıflandırıldığında; dayanışma, komşuluk vb. konular (%2,2), hizmetlerin yetersizliği (%45), ekonomik sorunların artışı (%26,5), imarla ilgili sorunlar (%6,4), tarımla ilgili sorunlar (%8) ve yönetsel sorunlar (%11,8) olarak 6 grupta toplanmaktadır. Bunların dışında; vergiler, ulaşım sorunları, imar iznine tabi olmak, tarlaların imara açılması, sağlıklı içme suyunun olmaması, dayanışmanın azalması, hizmete ulaşmanın zorlaşması, köy özelliğinin azalması, yabancıların ve hobi bahçelerinin artması, belediyelerin ilgili olmaması, iletişim sorunları, altyapı ve kanalizasyon sorunları, çöp toplama ve temizliğin yetersizliği, yeterli sosyal yardım ve tarımsal destek ve teşvik olmaması sayılan sorunlar arasında yer almaktadır.

Tablo 107. Memnun Olma Nedenlerinizi Belirtir Misiniz (S5)?

İfadeler (S5)	Sayı	Yüzde
Çöpümüz Alınıyor/ Çöp Konteynırı Kondu	34	25,2%
Belediye Hizmet Geldi/Arttı / Düzen Geldi/ Belediye Hizmetlerine ve Diğer Hizmete Erişim İmkanı Var/ Belediye Hizmet İmkanı Fazla/ Kentleşik İhtiyaçlar Hızlı Gideriliyor/ Kentsel Mahalle Hizmetleri Geldi	20	14,8%
Yol, Ara Sokak Asfalt/Yol Yapıldı/ Kilit Taşı Bakımı Yapılıyor/ Yapıldı	11	8,1%
Kanalizasyon/ Altyapı Geldi	11	8,1%
ASKİ Su Arızaları Yapılıyor/ Elektrik Arızası Hemen Geliyor	10	7,4%
Hayvanlar Başboş Dolaşmıyor	10	7,4%
Ulaşım Kolaylaştı/ EGO Geldi/ İl Merkezine Ulaşım	7	5,2%
Piknik Alanları/ Park Yapılıyor	6	4,4%
Kömür Dağıtılıyor/ Sosyal Yardım	6	4,4%
İlaçlama Yapılıyor	3	2,2%
Doğalgaz Geldi/Gelecek	2	1,5%
İnternet / Telefon Çekmiyordu, Geldi	2	1,5%
İçme Suyu Geldi Evlere/ Şebekesi onarıldı, yenilendi/Kesintisiz Akıyor/ ASKİ Borulara Bakım Yapıyor	2	1,4%
Çevre Düzenlemesi	1	0,7%
Kurumsal Hizmet İyi	1	0,7%
Umut Geldi	1	0,7%
Gelişti	1	0,7%
Taşımali Eğitim Geldi	1	0,7%
Nüfus Arttı	1	0,7%
Fatura Ödemeleri Düzene Girdi	1	0,7%
İletişim Arttı	1	0,7%
Statü Yükseldi	1	0,7%
Toprak Değerlendi	1	0,7%
Göç Alıyoruz	1	0,7%
Toplam	135	100,0%

Katılımcılara “Yaşadığınız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?” diye sorulmuş ve memnun olduğunu ifade eden katılımcılara neden memnun oldukları sorulmuştur.

Katılımcılar tarafından verilen cevapların hemen hepsi sunulan hizmetlerle ilgilidir. Çöplerin toplanması ve çöp konteynırı konulması en çok memnun olunan hizmettir (%25,2). Belediye hizmetlerinin gelmesi, artması ve imkanlarının fazla olması (%14,8) ikinci sırada memnun olunan durumdur. Yolların yapımı, ara sokakların kilit taş döşenmesi, asfalt yapımı ve bakımı (%8,1) üçüncü sırada memnun olunan hizmettir. Memnun olunan hizmetler arasında geçmişte elektrik ve özellikle su arızalarının dayanışma yoluyla tamiri yapılırken, şimdi kişiye bağlı olmadan kurumsal olarak tamir ve bakım hizmeti verilmesi, hizmetlerin kurumsallaşması oldukça memnuniyet yaratmaktadır. Belediyeye bağlanmakla bir düzen, sistem geldiğini ifade edenler vardır. Ayrıca bazı ilçelerde sorunlu da olsa il ve ilçe merkezine ulaşım imkanlarının artması memnuniyet yaratan hususlar arasında yer almaktadır.

Tablo 108. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz (S6)?

	Sayı	Yüzde
Evet	225	60,4
Hayır	121	32,6
Fikrim yok	26	7,0
Toplam	371	100,0

Grafik 16. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz?

Katılımcıların “Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?” sorusu verdiği cevaplara bakıldığında “Evet” diyenlerin oranı %60,4, “Hayır” diyenlerin oranı %32,6’dır. Köylerin ve belde belediyelerinin mahalle olması, geçen yaklaşık 10 yılın sonunda hala büyük ölçüde kabul görmemiştir. Eski statüyü istemeyenlerin oranının da çok düşük olmaması dikkat

çekicidir. Yeni statü; mahallere hafta sonu gelerek yaşayanlarda, kadınlarda ve ilçe merkezine yakın mahallelerde daha fazla kabul görmektedir.

Tablo 109. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Cinsiyet)

			S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?				Toplam
			Evet	Hayır	Fikrim yok	6	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	69	68	11	0	148
		%	46,6%	45,9%	7,4%	0,0%	100,0%
	Erkek	Sayı	154	53	15	1	223
		%	69,1%	23,8%	6,7%	,4%	100,0%
Toplam		Sayı	223	121	26	1	371
		%	60,1%	32,6%	7,0%	,3%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Buna göre erkeklerde eski statü talebi (%69,1) kadınlara göre (%46,6) oldukça yüksektir. Kadınların değişime daha açık olduğu ve erkeklerden farklı düşündüğü görülmektedir. Kadınlar daha yüksek oranda yaşadıkları köylerin eski statüsünde kalmasını istememektedir (%45,9) (p=0,000).

Tablo 110. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Yaşadığınız İlçe)

			S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?			Toplam
			Evet	Hayır	Fikrim yok	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	6	3	2	10
		%	60,0%	30,0%	10,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	9	3	0	12
		%	75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	44	36	7	87
		%	50,6%	41,4%	8,0%	100,0%
	Ayaş	Sayı	20	11	2	33
		%	60,6%	33,3%	6,1%	100,0%
	Çubuk	Sayı	23	16	3	42
		%	54,8%	38,1%	7,1%	100,0%
	Kalecik	Sayı	38	19	5	62
		%	61,3%	30,6%	6,5%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	35	12	5	52
		%	67,3%	23,1%	9,6%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	17	11	2	30
		%	56,7%	36,7%	6,7%	100,0%
	Bala	Sayı	31	10	2	43
		%	72,1%	23,3%	4,7%	100,0%
Toplam		Sayı	223	121	26	371
		%	60,1%	32,6%	7,3%	100,0%

Yaşanılan ilçeye göre “Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, değişimi istemeyen ilçelerin başında Ankara kent merkezine en yakın ilçelerden Kazan gelmektedir (%75). Daha sonra uzak ilçelerden Bala gelirken, Nallıhan

onu takip etmektedir. Görülmektedir ki değişim farklı gerekçelerle yakın ya da uzak ilçeler tarafından kabul edilmek istenmemektedir. Farklı gerekçeler; yakın bölgelerde hobi amaçlı, dönemsel faaliyetler ve uzak bölgelerde ise tarım ve hayvancılık faaliyetleridir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p=0,887).

Tablo 111. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?				Toplam
			Evet	Hayır	Fikrim yok	6	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	79	53	10	0	142
		%	55,6%	37,3%	7,0%	0,0%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	96	47	12	1	156
		%	61,5%	30,1%	7,7%	,6%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	48	21	4	0	73
		%	65,8%	28,8%	5,5%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	223	121	26	1	371
		%	60,1%	32,6%	7,0%	,3%	100,0%

İlçe gelişmişlik grubuna göre “Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?” sorusuna verilen cevapların oranlarına bakıldığında, eski statüde kalması talebi birinci yani en gelişmiş grupta en düşüktür (%55,6). Gelişmişlik arttıkça eski statü talebi azalmaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p=0,645).

Tablo 112. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı)

			S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?			Toplam
			Evet	Hayır	Fikrim yok	
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	31	27	4	62
		%	50,0%	43,5%	4,8%	100,0%
	6-10 km	Sayı	48	33	5	86
		%	55,8%	38,4%	5,8%	100,0%
	11-20 km	Sayı	68	33	7	108
		%	63,0%	30,6%	6,5%	100,0%
	21-30 km	Sayı	33	10	2	45
		%	73,3%	22,2%	4,4%	100,0%
	31-40 km	Sayı	32	9	7	48
		%	66,7%	18,8%	14,6%	100,0%
	41-50 km	Sayı	8	9	2	19
		%	42,1%	47,4%	10,5%	100,0%
	51-60 km	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	223	121	26	371
		%	60,1%	32,6%	7,3%	100,0%

Bağlı olunan ilçeye uzaklığa göre “Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?” sorusuna verilen cevapların oranlarına bakıldığında, eski statüde kalması talebi uzaklık arttıkça artmaktadır. Uzaklık arttıkça eski statü talebi de kısmen artmaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,117$).

Tablo 113. Yaşadığınız Yerin Eski Statüsünde Kalmasını İster Miydiniz? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

				S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?			Toplam
				Evet	Hayır	Fikrim yok	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	146	89	16	251	
		%	58,2%	35,5%	6,4%	100,0%	
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	62	31	9	102	
		%	60,8%	30,4%	8,8%	100,0%	
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	15	1	2	18	
		%	83,3%	5,6%	11,1%	100,0%	
Toplam		Sayı	223	121	26	371	
		%	60,1%	32,6%	7,3%	100,0%	

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?” sorusuna cevap verenlerin oranlarına bakıldığında, eski statüde kalması talebi en yüksek oranda hafta sonu gelenlerde görülmektedir (%83,3). Daha sonra mevsimlik gelenlerde (%60,8), en düşük ise sürekli yaşayanlardadır (%58,2). Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,212$).

Tablo 114. Mahallemizin İlçe Merkezine Olan Mesafesi, Yerel Sorunların Çözümünü Zorlaştırmaktadır (S7).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	13	3,4
Kesinlikle katılmıyorum	47	12,4
Katılmıyorum	189	49,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	15	3,9
Katılıyorum	95	25,0
Kesinlikle katılıyorum	21	5,5
Toplam	380	100,0

Katılımcıların çoğunluğuna göre uzaklık, yerel sorunların çözümünü zorlaştırmamaktadır (%62,1).

Tablo 115. Mahallemizin İlçe Merkezine Olan Mesafesi, Yerel Sorunların Çözümünü Zorlaştırmaktadır.

			S7. Mahallemizin ilçe merkezine olan mesafesi, yerel sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsun uz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	8	33	128	6	69	13	257
		%	3,1%	12,8%	49,8%	2,3%	26,8%	5,1%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	5	11	57	8	21	2	104
		%	4,8%	10,6%	54,8%	7,7%	20,2%	1,9%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	0	3	4	1	5	6	19
		%	0,0%	15,8%	21,1%	5,3%	26,3%	31,6%	100,0%
Toplam		Sayı	13	47	189	15	95	21	380
		%	3,4%	12,4%	49,7%	3,9%	25,0%	5,5%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre sürekli, mevsimlik ya da hafta sonları yaşayanlar, uzaklığın yerel sorunların çözümüne olan etkisi konusunda farklı düşüncelere sahiptir. Hafta sonu gelenlerin büyük çoğunluğu (%57,9) uzaklığın yerel sorunların çözümünü zorlaştırdığını düşünürken, mevsimlik gelenlerin %21,1'i sürekli yaşayanların ise %31,9'u zorlaştırdığını düşünmektedir. Bu önemli farklılığın dışarıdan gelenlerin uzaklık konusunda edindiği deneyim ve tecrübeyle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 116. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (S8).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	51	13,4
Kesinlikle katılmıyorum	21	5,5
Katılmıyorum	106	27,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	31	8,2
Katılıyorum	144	37,9
Kesinlikle katılıyorum	27	7,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların ilçe belediye meclisi tarafından alınması mümkün değildir.” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda katılanların oranı %45, katılmayanların oranı ise %33,4'tür. Katılımcıların %45'i ilçe belediye meclisinin, yaşadıkları mahalleyle ilgili doğru ve yerinde kararları alamayacağını düşünmektedir. Doğru ve yerinde karar alınabileceğini düşünenlerin oranı ise %33,4 ile eski statü istemeyenlerin oranına

çok yakındır (%32,6). Bu konuda fikri olmayanların oranı %13,4 iken, “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık belirtenleri oranı ise %8,2’dir.

Tablo 117. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (Yaşadığınız İlçe)

			S8. Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınması mümkün değildir. DM						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K1.	Akyurt	Sayı	1	0	2	0	7	0	10
Yaşadığınız ilçe:		%	10,0%	0,0%	20,0%	0,0%	70,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	1	1	5	1	4	0	12
		%	8,3%	8,3%	41,7%	8,3%	33,3%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	7	11	28	4	28	10	88
		%	8,0%	12,5%	31,8%	4,5%	31,8%	11,4%	100,0%
	Ayaş	Sayı	10	2	9	1	9	6	37
		%	27,0%	5,4%	24,3%	2,7%	24,3%	16,2%	100,0%
	Çubuk	Sayı	13	5	12	4	6	6	46
		%	28,3%	10,9%	26,1%	8,7%	13,0%	13,0%	100,0%
	Kalecik	Sayı	12	0	12	10	28	0	62
		%	19,4%	0,0%	19,4%	16,1%	45,2%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	0	14	4	30	2	52
		%	3,8%	0,0%	26,9%	7,7%	57,7%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	2	0	11	3	13	1	30
		%	6,7%	0,0%	36,7%	10,0%	43,3%	3,3%	100,0%
	Bala	Sayı	3	2	13	4	19	2	43
		%	7,0%	4,7%	30,2%	9,3%	44,2%	4,7%	100,0%
Toplam		Sayı	51	21	106	31	144	27	380
		%	13,4%	5,5%	27,9%	8,2%	37,9%	7,1%	100,0%

Yaşanılan ilçeye göre “Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınması mümkün değildir.” ifadesine katılım oranları arasında istatistiksel açıdan önemli fark vardır ($p=0,000$). Bu fark katılımcıların konuyu mevcut görevdeki yönetimle ilişkilendirmeleri nedeniyle de meydana gelmiş olabilir. İlçelere bakıldığında Nallıhan’da ifadeye katılım oranı %61,5’tir. Diğer ilçelerde bu oran %50’nin altındadır. Yani katılımcıların önemli bir kesimi mahalleleriyle ilgili yerinde, doğru kararların ilçe belediye meclisleri tarafından alınamayacağı kanaatindedir.

Tablo 118. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması
Mümkün Değildir (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S8. Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınması mümkün değildir. DM						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	19	14	44	6	48	16	147
		%	12,9%	9,5%	29,9%	4,1%	32,7%	10,9%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	27	5	38	18	64	8	160
		%	16,9%	3,1%	23,8%	11,3%	40,0%	5,0%	100,0%
Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	5	2	24	7	32	3	73	
	%	6,8%	2,7%	32,9%	9,6%	43,8%	4,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	51	21	106	31	144	27	380	
	%	13,4%	5,5%	27,9%	8,2%	37,9%	7,1%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,006$). Buna göre gelişmişlik azaldıkça katılımcıların, mahalleleriyle ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınamayacağını düşünme oranları artmaktadır. Birinci grup olan en yüksek gelişmişliğe sahip ilçelerde yaşayan katılımcılar, diğer gruplara göre en düşük düzeyde ilçe belediye meclisi tarafından yerinde ve doğru karar alınacağını düşünmektedir (%43,6). Gelişmişlik azaldıkça inancın da azaldığı görülmektedir.

Tablo 119. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması
Mümkün Değildir (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S8. Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınması mümkün değildir. DM						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	18	16	45	8	50	15	152
		%	11,8%	10,5%	29,6%	5,3%	32,9%	9,9%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	7	1	12	3	13	3	39
		%	17,9%	2,6%	30,8%	7,7%	33,3%	7,7%	100,0%
Ormana bitişik köy	Sayı	23	3	38	19	65	4	152	
	%	15,1%	2,0%	25,0%	12,5%	42,8%	2,6%	100,0%	
Belde belediyesi	Sayı	3	1	11	1	16	5	37	
	%	8,1%	2,7%	29,7%	2,7%	43,2%	13,5%	100,0%	
Toplam	Sayı	51	21	106	31	144	27	380	
	%	13,4%	5,5%	27,9%	8,2%	37,9%	7,1%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,008$). Buna göre yaşanan yerleşim yerlerine göre de ilçe belediyesinin doğru ve yerinde karar alabileceğine olan katılım oranları değişim göstermektedir. Köy ve orman köylerinde katılım oranları (%40 civarı) benzerken, belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların %56,7'si ilçe belediye meclislerinin yerinde ve doğru kararlar alamayacağını düşünmektedir. İlçe belediye meclislerinin yerinde ve doğru kararlar alamayacağını düşünenlerin oranı ormana bitişik köylerde %45,4'tür. Bu oranın normal köylerden bir miktar daha yüksek olmasının nedeni bu alanlarda kısmen hafta sonu hobi amaçlı gelenlerin yoğun olmasına bağlanabilir. Bu kesim genel olarak sosyo-ekonomik olarak kırsal alanda yaşayanlara göre kısmen daha yüksek düzeydedir.

Tablo 120. Mahallemiz İle İlgili Yerinde/Doğru Kararların “İlçe Belediye Meclisi” Tarafından Alınması Mümkün Değildir (Cinsiyet)

		S8. Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınması mümkün değildir. DM						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın Sayı	30	8	49	13	47	5	152
	%	19,7%	5,3%	32,2%	8,6%	30,9%	3,3%	100,0%
Erkek Sayı	21	13	57	18	97	22	228	
	%	9,2%	5,7%	25,0%	7,9%	42,5%	9,6%	100,0%
Toplam	Sayı	51	21	106	31	144	27	380
	%	13,4%	5,5%	27,9%	8,2%	37,9%	7,1%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,003$). Buna göre kadınların bu konuda da erkeklere göre daha iyimser olduğu görülmektedir. Kadınların %34,2'si, erkeklerin %52,1'i yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınmasının mümkün olmadığını düşünmektedir. Kadınlar ilçe belediye meclisine daha fazla güvenmektedir.

Tablo 121. Mal Varlığımızın, Tarlalarımızın Değeri Artmıştır (S9).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	33	8,7
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,6
Katılmıyorum	144	37,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	25	6,6
Katılıyorum	118	31,1
Kesinlikle katılıyorum	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Mal varlığımızın, tarlalarımızın değeri artmıştır.” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda katılanların oranı %40,3, katılmayanların oranı ise %44,5’tir. Yani mal varlıklarının, tarlalarının değerinin artmadığını düşünenlerin oranı, arttığını düşünenlerden daha yüksek olsa da oranlar yakındır. Bu konuda fikri olmayanların oranı %8,7 iken kararsız olanların oranı ise %6,6’dır.

Tablo 122. Mal Varlığımızın, Tarlalarımızın Değeri Artmıştır. (Gelişmişlik Grubu)

			S9. Mal varlığımızın, tarlalarımızın değeri artmıştır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K11.İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	13	10	39	3	60	22	147
		%	8,8%	6,8%	26,5%	2,0%	40,8%	15,0%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	16	8	75	17	33	11	160
		%	10,0%	5,0%	46,9%	10,6%	20,6%	6,9%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	4	7	30	5	25	2	73
		%	5,5%	9,6%	41,1%	6,8%	34,2%	2,7%	100,0%
Toplam		Sayı	33	25	144	25	118	35	380
		%	8,7%	6,6%	37,9%	6,6%	31,1%	9,2%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre birinci gruptaki katılımcılar yasal değişimle mal varlıklarının, tarlalarının değerinin arttığını düşünürken (%55,8), diğer iki gruptaki katılımcıların çok azı böyle düşünmektedir (%27,5, %36,9)

Tablo 123. Artan Giderleri ve Vergileri Ödemek Bütçemizi Zorlamaktadır (S10).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	22	5,8
Kesinlikle katılmıyorum	6	1,6
Katılmıyorum	62	16,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	20	5,3
Katılıyorum	204	53,7
Kesinlikle katılıyorum	66	17,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Artan giderleri ve vergileri ödemek bütçemizi zorlamaktadır.” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %71,1, katılmayanların oranı ise %17,9’dur. Açık uçlu sorulardan gelen cevaplardan da katılımcıların yaşadığı en büyük sorunların başında,

artan giderleri ve vergileri ödeme güçlüğü gelmektedir. %71,1 gibi yüksek bir oranla burada da bu sorunun mevcut olduğu görülmektedir.

Tablo 124. Artan Giderleri ve Vergileri Ödemek Bütçemizi Zorlamaktadır. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S10. Artan giderleri ve vergileri ödemek bütçemizi zorlamaktadır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada mı yaşıyorum	Sayı	11	2	40	16	134	54	257
		%	4,3%	,8%	15,6%	6,2%	52,1%	21,0%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	10	2	18	4	62	8	104
		%	9,6%	1,9%	17,3%	3,8%	59,6%	7,7%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	1	2	4	0	8	4	19
		%	5,3%	10,5%	21,1%	0,0%	42,1%	21,1%	100,0%
Toplam		Sayı	22	6	62	20	204	66	380
		%	5,8%	1,6%	16,3%	5,3%	53,7%	17,4%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0.004$). Buna göre artan giderleri ve vergileri ödemek en çok bu yerleşim yerlerinde sürekli yaşayan katılımcıları zorlamaktadır (%73,1). Daha sonra mevsimlik gelenleri (%67,3), en az hafta sonu gelenleri zorlamaktadır (%63,2). Ancak görülmektedir ki her üç grubunda yarısından fazlası artan giderleri ödemekte zorlanmaktadır.

Tablo 125. Su Faturası, Emlak Vergisi Vb. Ödemekte Zorlanıyoruz (S11).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	15	3,9
Kesinlikle katılmıyorum	11	2,9
Katılmıyorum	58	15,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	17	4,5
Katılıyorum	212	55,8
Kesinlikle katılıyorum	67	17,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Su faturası, emlak vergisi vb. ödemekte zorlanıyoruz.” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %73,4, katılmayanların oranı ise %18,2’dir. Açık uçlu sorularda da ifade edildiği gibi katılımcıların yaşadığı en büyük sorunların başında

faturaları ve vergileri ödeme güçlüğü gelmektedir. %73,4 gibi yüksek bir oranla burada da bu sorun teyit olmuştur. Buradaki bir diğer husus ise su hizmetinin geçmişte ücretsiz olduğu halde, mahalle olduktan sonra yüksek gelen abone ücreti ve su faturası giderinin yerel halkı rahatsız ettiği ve ödeme güçlüğü yaratmasıdır. Köy çeşmelerinin kapatılmasıyla ihtiyaçları kadar ettikleri bostanlarını da tarifeli sudan kullanmak su faturalarını daha da yükseltmektedir. Benzer şekilde hayvanlarının su ihtiyacı için de tarifeli su kullanmanın su faturalarını önemli ölçüde artırdığı görülmektedir.

Vergilerde de benzer şekilde geçmişte olmayan ya da çok düşük olan tutarların şu an kent merkezinde uygulanan aynı tarifeden uygulanmasının verdiği rahatsızlık vardır. Kent merkezindeki gibi hizmet alamadıkları halde fatura ve vergilerin aynı tarifeden ödenmesi yoğun bir şekilde eleştirmektedirler. Aslında yasal mevzuata bakıldığında aynı tarife uygulanmadığı görülse de abone ücretleri, faturalar ve vergiler halkı rahatsız etmektedir. Bunun nedeni geçmişte böyle bir gider kalemlerinin olmamasıdır.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl boyunca vergi, harç ve katılım payları beş yıl süreyle alınmayacağı ve içme ve kullanma suları için alınacak ücret beş yıl süreyle en düşük tarifinin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesi düzenlenmiştir (6360 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesinin 15. fıkrası¹⁸⁵). Sonrasında yapılan düzenleme ile bu süre 31.12.2022 tarihine¹⁸⁶ kadar uzatılmıştır. Ayrıca Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliğinde vergiler ve su faturaları¹⁸⁷ tekrar düzenlenmiştir.

¹⁸⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm> (Erişim tarihi:26.12.2022)

¹⁸⁶ <https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/elektr-k-ve-havagazi-tuket-m-verg-s--hk.-.pdf> ((Erişim tarihi:26.12.2022))

“Bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, bu fikanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım payları 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmaz ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi, 23. maddesinin 1. fıkrasının 1.bendi ile 5. bendi, 66. maddesinin 1. fıkrasının beşinci bendi hükümleri 31/12/2022 (bu tarih dâhil) tarihine kadar uygulanmaya devam edilir. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifinin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir. (Mülga cümle:17/7/2019-7186/33 md.)...” hükmü bulunmaktadır.

¹⁸⁷ <https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/elektr-k-ve-havagazi-tuket-m-verg-s--hk.-.pdf> ((Erişim tarihi:26.12.2022)) “... Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde; gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan bina, arsa ve araziler ile mesken amaçlı kullanılan binalar ve zirai istihvalde kullanılan bina, arsa ve araziler 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisinden muaf. Bu yerlerde, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan bina, arsa ve araziler için emlak vergisi %50 indirimli uygulanır. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlar alınmaz; anılan Kanuna göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma payları %50 indirimli uygulanır. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret en düşük tarifinin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca bilanço esasına göre defter tutan mükellefler için bu fıkra da belirtilen muafiyet ve indirimler uygulanmaz.

Tablo 126. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir (S12).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	12	3,2
Kesinlikle katılmıyorum	75	19,7
Katılmıyorum	189	49,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	26	6,8
Katılıyorum	69	18,2
Kesinlikle katılıyorum	9	2,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “İlçe belediyesi imkanları ile yaşam standardımız ve refah seviyemiz yükselmiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %20,6, katılmayanların oranı ise %69,4’tür. “Kesinlikle katılmıyorum” oranının %20’lere yaklaştığı görüldüğünde, ilçe belediyelerinin imkanlarının bu mahallelere yeterli düzeyde ulaşmadığı görülmektedir. İlçe belediyesinin yaşam standardını ve refah seviyesini yükselttiğine katılanların oranı da %20’lerde kalmaktadır. “Ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%6,8).

Tablo 127. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir. (Yaşadığınız İlçe)

			S12. İlçe belediyesi imkanları ile yaşam standardımız ve refah seviyemiz yükselmiştir.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K1. Yaşadığınız ilçeler:	Akyurt	Sayı	1	1	6	1	1	0	10
		%	10,0%	10,0%	60,0%	10,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Kazan		Sayı	0	3	7	0	2	0	12
		%	0,0%	25,0%	58,3%	0,0%	16,7%	0,0%	100,0%
Polatlı		Sayı	3	19	38	6	17	5	88
		%	3,4%	21,6%	43,2%	6,8%	19,3%	5,7%	100,0%
Ayaş		Sayı	1	13	15	1	5	2	37
		%	2,7%	35,1%	40,5%	2,7%	13,5%	5,4%	100,0%
Çubuk		Sayı	2	20	15	3	6	0	46
		%	4,3%	43,5%	32,6%	6,5%	13,0%	0,0%	100,0%
Kalecik		Sayı	1	2	42	3	14	0	62
		%	1,6%	3,2%	67,7%	4,8%	22,6%	0,0%	100,0%
Nallıhan		Sayı	2	4	29	4	12	1	52
		%	3,8%	7,7%	55,8%	7,7%	23,1%	1,9%	100,0%
Çamlıdere		Sayı	1	6	11	5	6	1	30
		%	3,3%	20,0%	36,7%	16,7%	20,0%	3,3%	100,0%
Bala		Sayı	1	7	26	3	6	0	43
		%	2,3%	16,3%	60,5%	7,0%	14,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	12	75	189	26	69	9	380
		%	3,2%	19,7%	49,7%	6,8%	18,2%	2,4%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,008$). Buna göre genel olarak katılımcılar ilçe belediyesi imkanlarıyla yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmediğini düşünmektedir. Dokuz ilçenin geneli de benzer düşüncede olup katılım oranları %15-25 seviyelerindedir. Elbette ki bu oranlar, kanunun uygulamasının geçtiği yaklaşık 10 yıllık süre için oldukça düşüktür.

Tablo 128. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standartımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir.
(Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S12. İlçe belediyesi imkanları ile yaşam standartımız ve refah seviyemiz yükselmiştir.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	5	39	57	13	33	5	152
		%	3,3%	25,7%	37,5%	8,6%	21,7%	3,3%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	1	8	21	1	7	1	39
		%	2,6%	20,5%	53,8%	2,6%	17,9%	2,6%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	5	19	90	10	27	1	152
		%	3,3%	12,5%	59,2%	6,6%	17,8%	,7%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	1	9	21	2	2	2	37
		%	2,7%	24,3%	56,8%	5,4%	5,4%	5,4%	100,0%
Toplam		Sayı	12	75	189	26	69	9	380
		%	3,2%	19,7%	49,7%	6,8%	18,2%	2,4%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,048$). Yerleşim yerine göre ilçe belediyesi imkânlarıyla yaşam standartlarının ve refah seviyesinin yükselmesi durumuna bakıldığında dört grupta da katılım oranları oldukça düşüktür (%18-25). Ancak belde belediyelerinde bu oran %10,8 ile dip yapmaktadır. Katılımcıların geneli ilçe belediyesi imkanları ile yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmediğini düşünmektedir. Kanunun uygulanmaya başladığı 2014 yılından bugüne geçen süre içindeki olumsuz katılımın bu düzeyde yüksek olmasının nedenleri hizmet sunanlar açısından araştırılmalı ve değerlendirilmelidir.

Tablo 129. İlçe Belediyesi İmkanları İle Yaşam Standardımız ve Refah Seviyemiz Yükselmiştir.
(Cinsiyet)

		S12. İlçe belediyesi imkanları ile yaşam standardımız ve refah seviyemiz yükselmiştir.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın Sayı	6	30	67	10	36	3	152
	%	3,9%	19,7%	44,1%	6,6%	23,7%	2,0%	100,0%
	Erkek Sayı	6	45	122	16	33	6	228
	%	2,6%	19,7%	53,5%	7,0%	14,5%	2,6%	100,0%
Toplam	Sayı	12	75	189	26	69	9	380
	%	3,2%	19,7%	49,7%	6,8%	18,2%	2,4%	100,0%

İlçe belediyesi imkânlarıyla yaşam standardının ve refah seviyesinin yükselmesi cinsiyete göre de karşılaştırıldığında kadınlar erkeklere göre %9 daha fazla oranla, ilçe belediyesi imkanları ile yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükseldiğini düşünmektedir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p=0,253).

Tablo 130. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir (S13).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	33	8,7
Kesinlikle katılmıyorum	59	15,5
Katılmıyorum	116	30,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	109	28,7
Kesinlikle katılıyorum	25	6,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, bu ifadeye katılanların oranı %35,3, katılmayanların oranı ise %46’dır. İlçe belediyelerinin yaşam standardını yükseltmediğini düşünenler daha yoğun olsa da muhatap bulma açısından ilçe belediyesine bağlanmak halkı kısmen daha fazla rahatlatmıştır. Ama hala belediyelerin güven vermeme oranı %46’dır. “Ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsız olanların oranı %10 ile yüksek kabul edilebilir. Bu oran hala beklentini devam ettiğini göstermektedir. “Fikrim yok” diyenler genelde kadınlar olup konu ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmamalarına bağlıdır (%8,7).

Tablo 131. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir.
(Yaşadığımız İlçe)

			S13. İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K1. Yaşadığımız ilçeler:	Akyurt	Sayı	1	1	4	0	4	0	10
		%	10,0%	10,0%	40,0%	0,0%	40,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	1	1	5	0	5	0	12
		%	8,3%	8,3%	41,7%	0,0%	41,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	6	13	23	8	28	10	88
		%	6,8%	14,8%	26,1%	9,1%	31,8%	11,4%	100,0%
	Ayaş	Sayı	1	9	6	4	13	4	37
		%	2,7%	24,3%	16,2%	10,8%	35,1%	10,8%	100,0%
	Çubuk	Sayı	9	19	5	3	8	2	46
		%	19,6%	41,3%	10,9%	6,5%	17,4%	4,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	6	2	27	10	17	0	62
		%	9,7%	3,2%	43,5%	16,1%	27,4%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	3	4	22	5	16	2	52
		%	5,8%	7,7%	42,3%	9,6%	30,8%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	3	2	3	4	11	7	30
		%	10,0%	6,7%	10,0%	13,3%	36,7%	23,3%	100,0%
	Bala	Sayı	3	8	21	4	7	0	43
		%	7,0%	18,6%	48,8%	9,3%	16,3%	0,0%	100,0%
Toplam	Sayı	33	59	116	38	109	25	380	
	%	8,7%	15,5%	30,5%	10,0%	28,7%	6,6%	100,0%	

“İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.” ifadesine katılanların oranı ilçelere göre farklılık göstermektedir. Ayaş'ta katılım oranı en yüksek olup %45,9'dur. Akyurt, Kazan, Polatlı'da katılım oranları %40'lar seviyelerindedir. Bala'da ise katılım oranı en düşük olup %16,3'tür. Tüm ilçelerde ilçe belediyesine bağlanmanın katılımcılara yeterli düzeyde güven vermediği görülmektedir (p=0,000).

Tablo 132. İlçe Belediyesine Bağlanmış Olmak Muhatap Bulmak Açısından Bize Güven Vermiştir.
(Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S13. İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	13	34	36	12	46	11	152
		%	8,6%	22,4%	23,7%	7,9%	30,3%	7,2%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	5	4	14	4	9	3	39
		%	12,8%	10,3%	35,9%	10,3%	23,1%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	15	9	53	18	48	9	152
		%	9,9%	5,9%	34,9%	11,8%	31,6%	5,9%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	0	12	13	4	6	2	37
		%	0,0%	32,4%	35,1%	10,8%	16,2%	5,4%	100,0%
Toplam		Sayı	33	59	116	38	109	25	380
		%	8,7%	15,5%	30,5%	10,0%	28,7%	6,6%	100,0%

“İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.” ifadesine katılanların oranı yerel birimlere göre farklılık göstermektedir. Köy ve orman köylerinde katılma oranı %38 seviyelerindedir. Belde belediyelerinde ise katılım oranı en düşük olup %21,6’dır. Görülmektedir ki yönetim birimlerine göre de ilçe belediyesine bağlanmak katılımcılara yeterli düzeyde güven vermemiştir. Tüm oranların %40’ın altında olduğu görülmektedir (p=0,004).

Tablo 133. Eğitim Hizmetleri İyileşmiştir (S14).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	23	6,1
Kesinlikle katılmıyorum	62	16,3
Katılmıyorum	171	45,0
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	46	12,1
Katılıyorum	60	15,8
Kesinlikle katılıyorum	18	4,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Eğitim hizmetleri iyileşmiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %20,5, katılmayanların oranı ise %61,3’tür. Görülmektedir ki merkezileşme eğitim hizmetlerini iyileştirmemiştir. “Ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık belirtenlerin (%12,1) ve “fikrim yok”

diyenlerin (%6,1) oranının yüksek olmasının sebebinin gördüğümüz kişilerin yaş ortalamasının yüksek olması yani eğitimle ilişkilerinin kalmaması olduğu düşünülmektedir.

Tablo 134. Sağlık Hizmetleri İyileşmiştir (S15).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	11	2,9
Kesinlikle katılmıyorum	58	15,3
Katılmıyorum	146	38,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	109	28,7
Kesinlikle katılıyorum	18	4,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Sağlık hizmetleri iyileşmiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %33,4, katılmayanların oranı ise %53,7’dir. Sağlık hizmetlerinin memnuniyet oranının eğitim hizmetlerinden kısmen daha yüksek olmasını nedenlerinden biri Sağlık Bakanlığı’nın ambulans hizmetlerinin mahallelere kadar ulaşmasıdır. Katılımcılar köy iken ambulans hizmetlerinin bu düzeyde yaygın olmadığını ifade etmektedirler. Sağlık hizmetleri eğitim hizmetlerine göre kısmen daha iyi olsa da memnun olmayanların oranı %53,7 ile oldukça yüksektir.

Tablo 135. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır (S16).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	12	3,2
Kesinlikle katılmıyorum	59	15,5
Katılmıyorum	110	28,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	142	37,4
Kesinlikle katılıyorum	19	5,0
Toplam	380	100,0

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Mahalleye gelen ilçe belediye hizmetleri artmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılanların oranı %42,4, katılmayanların oranı ise %44,4’tür. Bu oranlardan görüldüğü gibi ilçe belediye hizmetlerinin kısmi olarak artmış olsa da artmadığını düşünenlerin oranı araştırmaya katılanların neredeyse yarısıdır. Dolayısıyla ilçe belediyeleri hizmetleri bu mahallelerde daha görünür hale getirmeli ve

arttırılmalıdır. Geçen yaklaşık 10 yıl içinde halkın önemli bir oranının (%44,4) hizmetlerin artmadığını düşünmesi ilçe belediye hizmetlerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 136. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (Yaşadığınız İlçe)

			S16. Mahalleye gelen “ilçe belediye” hizmetleri artmıştır.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K1.	Akyurt	Sayı	0	0	1	1	8	0	10
Yaşadığınız ilçe:		%	0,0%	0,0%	10,0%	10,0%	80,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	1	6	1	4	0	12
		%	0,0%	8,3%	50,0%	8,3%	33,3%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	1	11	8	13	45	10	88
		%	1,1%	12,5%	9,1%	14,8%	51,1%	11,4%	100,0%
	Ayaş	Sayı	1	6	7	2	16	5	37
		%	2,7%	16,2%	18,9%	5,4%	43,2%	13,5%	100,0%
	Çubuk	Sayı	3	21	11	3	8	0	46
		%	6,5%	45,7%	23,9%	6,5%	17,4%	0,0%	100,0%
	Kalecik	Sayı	1	2	26	8	25	0	62
		%	1,6%	3,2%	41,9%	12,9%	40,3%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	3	22	2	21	2	52
		%	3,8%	5,8%	42,3%	3,8%	40,4%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	3	7	7	5	6	2	30
		%	10,0%	23,3%	23,3%	16,7%	20,0%	6,7%	100,0%
	Bala	Sayı	1	8	22	3	9	0	43
		%	2,3%	18,6%	51,2%	7,0%	20,9%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	12	59	110	38	142	19	380
		%	3,2%	15,5%	28,9%	10,0%	37,4%	5,0%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre ilçelere göre “Mahalleye gelen “ilçe belediye” hizmetleri artmıştır.” ifadesine katılanlara karşılaştırmalı bakıldığında Polatlı, Ayaş ve Akyurt ilçelerinde yaşayan katılımcıların %50’inden daha fazlası ilçe belediye hizmetlerinin arttığını düşünürken, diğer ilçelerdeki katılımcıların yarısından daha azı hizmetlerin arttığını ifade etmektedir. En düşük orana sahip ilçe %17,4 ile Çubuk’tur. Görülmektedir ki ilçelere göre katılımcı düşünceleri arasında farklılıklar vardır. Kısmen Ankara kent merkezine daha yakın ilçelerde hizmetlerin arttığı kanaati varken, uzak ilçelerde bu kanaat daha düşük oranlardadır. Elbette burada hizmetin artması ilçe belediye yönetimlerinin hizmet sunum başarısıyla ilgilidir. Ayrıca ilçelerin gelişmişliğine göre katılımcı beklentileri arasında farklılıklar olabilmektedir. Bu oranların beklenti düzeylerine göre de şekillendiği düşünülmektedir. Örneğin Çamlıdere’deki mahalleler diğer ilçedeki mahallelere göre oldukça gelişmiş ve kentleşmiş görünse de ilçe belediyesi hizmetlerinin arttığını düşünen katılımcıların oranı %26,7’dir.

Tablo 137. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S16. Mahalleye gelen “ilçe belediye” hizmetleri artmıştır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	2	18	22	17	73	15	147
		%	1,4%	12,2%	15,0%	11,6%	49,7%	10,2%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	6	26	59	13	54	2	160
		%	3,8%	16,3%	36,9%	8,1%	33,8%	1,3%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	4	15	29	8	15	2	73
		%	5,5%	20,5%	39,7%	11,0%	20,5%	2,7%	100,0%
Toplam		Sayı	12	59	110	38	142	19	380
		%	3,2%	15,5%	28,9%	10,0%	37,4%	5,0%	100,0%

“Mahalleye gelen ilçe belediye hizmetleri artmıştır.” ifadesine katılanların oranı ilçe gelişmişlik gruplarına göre önemli farklılık göstermektedir ($p=0,000$). Gelişmişlik kademesi 2 olan birinci grupta ilçe belediye hizmetlerinin arttığını düşünenlerin oranı %59,9 iken, ikinci grupta bu oran %35,1, üçüncü grupta ise %23,2’dir. İlçelerin gelişmişliği arttıkça belediye hizmetleri de artmaktadır. Gelişmiş bölgelere belediye hizmetleri daha iyi ulaşırken, düşük gelişmişliğe sahip belediyelere daha az hizmet gitmektedir. Bu durum ayrıca düşük gelişmişliğe sahip ilçelerin hizmet sunum imkanlarının da daha düşük olmasına bağlanabilir.

Tablo 138. Mahalleye Gelen “İlçe Belediye” Hizmetleri Artmıştır. (Cinsiyet)

			S16. Mahalleye gelen “ilçe belediye” hizmetleri artmıştır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	7	25	31	20	62	7	152
		%	4,6%	16,4%	20,4%	13,2%	40,8%	4,6%	100,0%
	Erkek	Sayı	5	34	79	18	80	12	228
		%	2,2%	14,9%	34,6%	7,9%	35,1%	5,3%	100,0%
Toplam		Sayı	12	59	110	38	142	19	380
		%	3,2%	15,5%	28,9%	10,0%	37,4%	5,0%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Kadınlar (%45,4) erkeklere (%40,4) göre daha yüksek oranda mahalleye gelen ilçe belediyesi hizmetleri arttığını düşünmektedir. Ancak yine oranlar %50’nin altındadır ($p=0,040$).

4.4.1.4. Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı İle Mahalle Muhtarlığının Karşılaştırılması

Tablo 139. Şu Anda Yaşadığınız Yerdeki Sorunların Çözümünde, Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı Mı Mahalle Muhtarlığı Mı Daha Başarılı (S17)?

	Sayı	Yüzde
Mahalle muhtarlığı daha başarılı	108	28,4
Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı daha başarılıydı	166	43,7
Her ikisi de başarılı	17	4,5
Her ikisi de başarısız	39	10,3
Her ikisi de kısmi olarak başarılı	29	7,6
Fikrim yok	21	5,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Şu anda yaşadığınız yerdeki sorunların çözümünde, köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı mı mahalle muhtarlığı mı daha başarılı?” sorusu sorulduğunda, “köy muhtarı/belde belediye başkanı daha başarılı” diyenlerin oranı %43,7’dir. “Mahalle muhtarı daha başarılı” diyenlerin oranı ise %28,4’tür. Bu oranlardan görüldüğü üzere eski sistemdeki köy muhtarı ve belde belediye başkanı daha başarılı bulunmaktadır. Eski sistem muhtarlık sisteminden memnun olanlar daha fazla orta yaş üstü katılımcılardır ve onlar da alan araştırmanın önemli bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. “Mahalle muhtarlığı daha başarılı” diyenlerin argümanı; yeni nesil mahalle muhtarlarının daha genç, aktif, teknolojiyi ve iletişim kanallarını kullanabilen vb. kişisel özelliklere sahip olunmasının sorunların çözümünde etkili olduğu düşüncesidir. Yani başarı mahalle muhtarlığı sisteminden değil de kişisel olarak başarılı olan muhtarların sorunları çözemese bile çaba göstermesine bağlanmaktadır. Kişisel çaba katılımcılar tarafından değerli bulunmaktadır.

Şu an ki mahalle muhtarının görev ve yetkileriyle köy muhtarının görev ve yetkilerinden oldukça kısıtlıdır. Ancak köy muhtarı geçmişte il özel idaresi ve kaymakam ile iletişim kurmakta iken şimdiki mahalle muhtarı hem ilçe belediyesi hem de büyükşehir belediyesi ile iletişim kurmaktadır. Dolayısıyla onlarca muhtardan biri olmakla birlikte, siyasi parti aidiyeti olan belediye yetkilileri ile ancak aktif iletişim kurabilirse sorunları, talepleri anlatabilir ve çözüm bulabilir. Bu anlamıyla yeni mahalle muhtarlığı sisteminde iletişim kabiliyeti, girişken olma gibi kişisel nitelikler önemli hale gelmiştir.

Belde belediyelerinde ise belediye başkanı ile şu anki muhtarlık sistemini vatandaşlar mukayese etme gereği bile görmezken, belde belediye başkanlığı sistemini çok daha başarılı bulmaktadırlar. Alan çalışmasında da ziyaret edilen belde belediyeleriyle, mahalle olan köyler mukayese edildiğinde çok büyük derecede gelişmişlik farkı görülmüştür. Kentsel hizmetlerin neredeyse tamamı belde belediyelerinde eksiksiz verilirken köyden mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinin sadece mahalle girişi dışında, kentsel bir mahalle olmasından söz edilememektedir.

Tablo 140. Şu Anda Yaşadığımız Yerdeki Sorunların Çözümünde, Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı Mı Mahalle Muhtarlığı Mı Daha Başarılı? (Cinsiyet)

		S17. Şu anda yaşadığımız yerdeki sorunların çözümünde, köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı mı mahalle muhtarlığı mı daha başarılı?							
		Mahalle muhtarlığı daha başarılı	Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı daha başarılıydı	Her ikisi de başarılı	Her ikisi de başarısız	Her ikisi de kısmi olarak başarılı	Fikrim yok	Toplam	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 58	48	4	14	12	16	152	
	%	38,2%	31,6%	2,6%	9,2%	7,9%	10,5%	100,0%	
	Erkek	Sayı 50	118	13	25	17	5	228	
	%	21,9%	51,8%	5,7%	11,0%	7,5%	2,2%	100,0%	
Toplam	Sayı	108	166	17	39	29	21	380	
	%	28,4%	43,7%	4,5%	10,3%	7,6%	5,5%	100,0%	

Kadınlar ve erkekler “Şu anda yaşadığımız yerdeki sorunların çözümünde, köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı mı mahalle muhtarlığı mı daha başarılı” sorusunda da farklı düşünmektedir. Kadınlar mahalle muhtarlığını daha başarılı bulurken (%38,2), erkekler köy muhtarlığını daha başarılı bulmaktadır (%51,8).

Tablo 141. Başarılı Bulunan Hizmetler (S19)

Hizmetler (S19)	Sayı	Yüzde
Muhtarın Belediye İle İletişimi İyi/ İlgili İlgileniyor/ İletişim Güçlü/ Sorunlar Hızlı Çözülüyor	57	16,0%
Asfalt/ Yol Yapımı/ Taş Döşeme Hizmetleri	49	13,7%
Çöpler Toplanıyor	46	12,9%
Elektrik-Su Tadilatı Arızası Hizmetleri/ Elektrik Direkleri Yeniledi	32	9,0%
Altyapı-Kanalizasyon Hizmetleri	27	7,6%
Evlere Su Şebekeleri Döşendi/ Su Düzenli Akıyor/ Borular Yenilendi/ Su Deposu Yapıldı/ Sondaj	27	7,6%
Doğalgaz Geldi	23	6,4%
Aşevi, Fırın, Yemekhane, Dernek, Oda, Köy Konağı, Havuz, Cami Yapımı Düzenlemesi, Tadilatı	20	5,6%
Park/ Çevre Düzenlemesi Yapıldı	11	3,1%
Mezarlık Hizmeti Çevresi ve Bakımı/ Okul Bakımı	9	2,5%
İlaçlama Hizmeti	8	2,2%
İnternet Hizmeti	8	2,2%
Ulaşım Hizmeti	8	2,2%
Köy Çeşmesi Yapıldı	6	1,7%
Cenaze Hizmeti	4	1,1%
Sağlık Hizmeti	4	1,1%
Sosyal Yardım /Maaş Hizmeti	4	1,1%
Denetim Olması	2	0,6%
İmar Hizmetleri	2	0,6%
Karda Tuzlama/ Küreme Hizmeti	2	0,6%
Veteriner Hizmeti	2	0,6%
Ağaç Dikilmesi	1	0,3%
Bürokrasi Azaldı	1	0,3%
Doğal Afetlerde Hızlı Yardım	1	0,3%
Hizmetlerin Kurumsallaşması	1	0,3%
Süt Birliği Kooperatifi Kuruldu	1	0,3%
Taşımali Eğitim Geldi	1	0,3%
Toplam	357	100%

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Sizce mahalle muhtarlığının başarı ile yaptığı hizmetler hangileridir, sıralar mısınız?” sorusu sorulduğunda yerel halk birinci sırada (%16) muhtarın belediye ile iletişiminin iyi olduğunu, ilgilendiğini, halkla iletişiminin güçlü olduğunu ve sorunları hızlı çözdüğünü ifade etmektedir. Halk, kurumlar ve belediyeler tarafından verilen hizmetleri muhtara mal ederek, mahallesine gelen hizmetlerin muhtarın çabası, ilgisi nedeniyle daha hızlı verildiğini düşünmektedir. Bu düşünce, hizmetlerin belediyeler tarafından sistematik verilemediği bilindiğinde haklı ve yerindedir. Muhtarların işlerin takibi gibi adı konulmayan önemli bir görevleri vardır.

Tablo 142. Başarısız Bulunan Hizmetler (S18)

Hizmetler (S18)	Sayı	Yüzde
Muhtar Yetersiz, Aktif Değil, İlgisiz/ Yetkisi Yok, / İletişimi Zayıf/ Politik	38	13,2%
Belediye Hizmetleri Yetersiz/ Yarım Kalıyor/ İletişim Yetersiz/ Geç Geliyor	33	11,5%
İlaçlama Yetersiz	30	10,4%
Yollar Kötü	25	8,7%
Asfalt/ Yol/ Ara Sokaklar Kilit Taşı/ Kaldırım	21	7,3%
Düğün Salonu, Cami Yok, Çocuk Parkı / Çevre Düzenlemesi/ Spor Sahası/ Mezarlık Hizmeti Yetersiz	15	5,2%
Altyapı-Kanalizasyon Hizmetleri Yetersiz	11	3,8%
Faturalar Yüksek	11	3,8%
İçme Suyu Yok	10	3,5%
Ulaşım Yetersiz / Yok/ Sefer Sayısı Az/ Kışın Yok	10	3,5%
Çöp Toplama/ Temizlik Daha Sık Olmalı	9	3,1%
Doğalgaz Yok	9	3,1%
Elektrik/ Su Kesintisi Çok Sık	9	3,1%
Su / Şebeke Yetersiz	9	3,1%
Sağlık Hizmetleri Yetersiz	8	2,8%
Ulaşım Yetersiz / Yok/ Sefer Sayısı Az/ Kışın Yok	6	2,1%
Çevre Düzenlemesi Yetersiz	5	1,7%
Baz İstasyonu Yetersiz	4	1,4%
Eğitim Yetersiz	4	1,4%
Çeşmeler Akmıyor/Çeşme Kurudu/ Bakımsız	3	1,0%
Market Bakkal Olmalı	3	1,0%
Eski Sistem Daha Başarılıydı	2	0,7%
Hayvan Otlatacak Yer Yok	2	0,7%
Sosyal Yardım Yetersiz	2	0,7%
Tamir, Tadilat, Bakım-Onarım Yetersiz	2	0,7%
Taşınmazların Bakımı ve Genel Temizlik Yapılmıyor	2	0,7%
Denetim Yetersiz	1	0,3%
Ekili Araziler Zarar Görüyor	1	0,3%
Hobi Bahçesi	1	0,3%
Hırsızlık Var, İlgilen Yok	1	0,3%
Köy Tarlaları Satıldı	1	0,3%
Toplam	288	100,0%

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Sizce mahalle muhtarlığının yapmayı başaramadığı hizmetler hangileridir, sıralar mısınız?” sorusu sorulduğunda yerel halk birinci sırada muhtarın yetersiz, ilgisiz, yetkisiz, iletişiminin zayıf ve politik olduğunu (%13,2) ifade etmektedir. Görülmektedir ki halk kurumlardan yeterli hizmetin gelmemesini mahalle muhtarının güçlü olması beklenen kişilik özelliklerine bağlamaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi yetersiz gelen tüm hizmetler belediye hizmetleri iken bu hizmetlerin gelmemesi, yeterli gelmemesi ve aksaması muhtarlık sistemine de bağlanmaktadır.

Yeni mahalle muhtarlık sisteminde geçmişten farklı olarak muhtarlar, siyasi parti aidiyeti olmayan vali ve kaymakam gibi il özel idaresi yöneticileri ile muhatap iken, şimdi siyasi parti aidiyeti olan belediye başkanları ile iletişim kurmak durumundadır. Dolayısıyla farklı siyasi

görüşlerle sahip olma durumunda, bunu nötr hale getirerek hizmet almayı başarmak önemli hale gelmektedir. Ayrıca seçilerek gelen yöneticilere ulaşmak, görüşmek siyasi güç, popülerite, özel kalem, rekabet vb. çeşitli nedenlerle atanmış kişilere ulaşmaktan daha zor olabilmektedir.

Mahalle muhtarlarının başarılı bulunan hizmetlerinin sayısı 357 (%55) (Tablo 141) iken başarısız bulunan hizmet sayısı 288'dir (%45) (Tablo142). İfade edilen hizmet bağlamında mahalle muhtarlığı sistemini başarılı bulma oranı başarısız bulma oranından daha yüksektir.

Tablo 143. Mahalle Olmanın Avantajları (S20.1)

Hizmetler (S20.1)	Sayı	Yüzde
Çöplerin Toplanması/ Temizlik Hizmetleri	36	20,3%
Hizmetler Arttı/ İlgileniyorlar	21	11,9%
Belediyeye Bağlı Olmak/ Belediyeden Hizmet Almak/ Belediye İmkânlarından Faydalanmak	17	9,6%
Altyapı-Kanalizasyon Hizmetleri	12	6,8%
ASKİ'nin Su Şebekesini Evlere Döşemesi	12	6,8%
İlaçlama Yapılması	9	5,1%
Yolların Yapılması/ Ara Sokak Taşların Yapılması	8	4,5%
Doğalgaz Geldi	8	4,5%
Ulaşım Hattı Gelmesi	7	4,0%
Elektrik/ Su Tamir Tadilatı Yapılması	6	3,4%
Kentleşme Arttı/ Bilinç Gelişti/ İletişim Arttı	4	2,3%
Muhatap Olması/ Düzen Gelmesi	4	2,3%
Sağlık Hizmeti Doktor Gelmesi	4	2,3%
Sorunların Hızlı Çözülmesi/ Hizmetin Hızlanması/ Daha Fazla Hizmet İmkânı	7	4,0%
Hayvancılığın Kısıtlanması/ İzne Tabi Olması/Ahır Ağıl Olmaması	3	1,7%
Seçimler Daha Şeffaf Yapılabilir/ İlçeye Oy Verilecek	3	1,7%
Yapı İşlerinin Ruhsata İzne Tabi Olması	3	1,7%
İşler Şahsi Olmaktan Çıktı Kurumsallaştı	2	1,1%
Mezarlık Temizliği, Bakımı, Cenaze Hizmetlerinin Belediye Tarafından Yapılması	2	1,1%
Muhtarın Yetkisinin Azalması	2	1,1%
Sosyal Yardım Gelmesi (Kömür, Gıda, Mazot, Tohum Desteği)	2	1,1%
Kadınlara Kurs Açıldı	1	0,6%
Faturaların Gelmesi	1	0,6%
Geriyeye Göç Başladı	1	0,6%
Kargo Geliyor	1	0,6%
Sebzeci, Hurdacı vb. Geliyor	1	0,6%
Toplam	177	100,0%

Katılımcılara, “Mahalle muhtarlığına geçişi genel olarak değerlendirdiğinizde, mahalle olmanın avantajları nelerdir?” sorusu sorulduğunda, yerel halk birinci sırada (%20,3) ile çöplerin toplanıyor olmasını ifade etmiştir. İkinci sırada hizmetlerin artması ve kurumların ilgileniyor olması (%11,9) derken, üçüncü sırada belediyeye bağlı olmak, belediyeden hizmet almak, belediye imkanlarından faydalanmak (%9,6) olarak belirtmiştir. Daha sonra sırasıyla avantaj olarak altyapı-kanalizasyon hizmetlerinin gelmesi, ASKİ'nin su şebekesini evlere döşemesi,

ilaçlama yapılması, yolların yapılması/ ara sokak taşların yapılması, doğalgaz gelmesi hizmetleri sıralanmaktadır.

Tablo 144. Mahalle Olmanın Dezavantajlar (S20.2)

İfadeler (S20.2)	Sayı	Yüzde
Belediye Hizmeti Alamıyoruz/ Hizmet Gecikiyor/ Hizmet Yavaşladı/ Azaldı/ Çözümler Yavaş/ Merkezdeki Hizmetler Yok/	44	15,8%
Faturalar Arttı/ Şehir Merkezi İle Aynı	24	8,6%
Hırsızlık Arttı	23	8,2%
Vergiler Arttı/ Çöp Vergisi Geldi	23	8,2%
Yabancılaşma Arttı	20	7,2%
İmar Sorunları/ İznine Tabi Olmak/ İmara Açılması	16	5,7%
Hayvancılık Yaptırılmıyor, Ahır Kapatılıyor, Yasaklandı	15	5,4%
Muhtar Yetkisizleşti	11	3,9%
Dayanışma İmece Ortak Çalışma, Komşuluk Yok Oldu	10	3,6%
Köy Karar Yetkisinin Alınması/ Köy Tüzel Kişiliğinin Kalkması/ Köy Kanununu Kalkması/Geçmişte Daha Hızlıydı İşler	9	3,2%
Muhatap Belli Değil, İlçe Büyükşehir'e Büyükşehir İlçeye Atıyor	8	2,9%
Belediye İle İletişim Muhtara Göre Daha Zor	5	1,8%
Hizmet İçin İlçe Merkezine Gidilmesi	5	1,8%
Eğitim Sistemi Kötüleştii	4	1,4%
Yaptırım Arttı	4	1,4%
Su Yetersiz, Hijyen Değil, Düzensiz Akıyor	3	1,1%
Denetim Arttı (Zabıta)	3	1,1%
Doğal Hayat Bozuluyor	3	1,1%
Gençler Göç Ediyor/ Göç	3	1,1%
Hayvancılık Şikâyet Konusu	3	1,1%
Kaynaklar Azaldı	3	1,1%
Tarım Arazileri Yok Oldu Satıldı	3	1,1%
Turistik Yapılmak İsteniyor/ Hobi Bahçeleri	3	1,1%
Ulaşım Daha Kötü	3	1,1%
Yabancılar Mülk Sahibi Oluyor	3	1,1%
Nüfus Arttı, Kalabalıklaştı	2	0,7%
Çöplerin Seyrek Toplanması/ Temizlik Yetersiz	2	0,7%
Görüntü Kirliliği	2	0,7%
Hayat Pahalandı (Yem)	2	0,7%
Hayvan Atıklarının Toplanmaması	2	0,7%
Köy Adı Kayboluyor	2	0,7%
Köy Bütçesinin Olmaması	2	0,7%
Köy Ortak Mallarının Belediyeye Geçmesi	2	0,7%
Köyde Üretim Azaldı	2	0,7%
Yapıların Projeli Yapılması	2	0,7%
Sokak Hayvanları	1	0,4%
Beldenin Mahalle Olması, 4 Yönetim Teke İndi	1	0,4%
Betonlaşmanın Artması	1	0,4%
Bürokrasi Hizmeti Almamızı Geciktiriyor	1	0,4%
Eski Yapılar Yıkılmalı, Restore Edilmeli	1	0,4%
Hayvancılık İçin Yer Gösterilmiyor	1	0,4%
Köyken Kurallara Uymana Gerek Yoktu	1	0,4%
Şikâyet Sistemi Arttı	1	0,4%
Toplam	279	100,0%

Katılımcılara, “Mahalle muhtarlığına geçişi genel olarak değerlendirdiğinizde, mahalle olmanın dezavantajları nelerdir?” sorusu sorulduğunda, yerel halk birinci sırada belediye hizmeti alamadıklarını, hizmetin geciktiğini, yavaşladığını, azaldığını, çözümlerin yavaş olduğunu,

merkezdeki hizmetlerin olmadığını (%15,8) ifade etmektedir. İkinci sırada faturaların arttığını ve şehir merkezi ile aynı olduğunu (%8,6), üçüncü sırada ise hırsızlık olaylarının arttığını, vergilerin arttığını ve çöp vergisinin geldiğini (%8,2) ifade etmektedir. Diğer dezavantajlı durumlar şöyle sıralanmaktadır: Yabancılaşmanın artması, imar sorunları, imar iznine tabi olmak, imara açılması, hayvancılık yaptırılmaması, ahırların kapatılması, yasaklanması, muhtarın yetkilerinin azalması, dayanışma imece ortak çalışma, komşuluk ilişkilerinin yok olması, köy karar yetkisinin alınması, köy tüzel kişiliğinin kalkması, Köy Kanununun kalkması, muhatabın belli olmaması, hizmetleri ilçe belediyesi büyükşehir belediyesinden büyükşehir belediyesi ilçe belediyesinden beklemesi şeklindedir.

Avantajlı ve dezavantajlı durumlara toplamda bakıldığında yerel halk 177 (%38,8) (Tablo 143) avantajlı durumdan bahsederken 279 (%61,2) (Tablo 144) dezavantajlı durumdan bahsetmektedir. Görülmektedir ki mahalle olmanın dezavantajlı durumları (%61,2), avantajlı durumlardan (%38,8) oldukça yüksektir.

Tablo 145. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı (S21)?

	Sayı	Yüzde
Evet	118	31,1
Hayır	262	68,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak size göre bir fark yarattı mı?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %31,1’i “Evet” derken, %68,9’u “Hayır” cevabını vermiştir. Kanunun uygulanmaya başladığı 2014 yılından bugüne, halkın neredeyse %70’i bugün mahallede yaşamının, geçmişe göre bir fark yaratmadığını ifade etmektedir.

Tablo 146. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı? (Cinsiyet)

	S21. Mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak size göre bir fark yarattı mı?		Toplam
	Evet	Hayır	
D1. Cinsiyet Kadın Sayı	50	102	152
%	32,9%	67,1%	100,0%
Erkek Sayı	68	160	228
%	29,8%	70,2%	100,0%
Toplam Sayı	118	262	380
%	31,1%	68,9%	100,0%

“Mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak size göre bir fark yarattı mı?” sorusuna “Evet” cevabını veren kadın (%32,9) ve erkek (%29,8) oranları birbirine oldukça yakın ve düşüktür. Bu oranlardan görüldüğü üzere kadınlar ve erkekler mahallede yaşamakla köyde/belde belediyesinde yaşamak arasında belirgin bir fark olmadığını düşünmektedir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,526$).

Tablo 147. Mahallede Yaşamak İle Köyde/Belde Belediyesinde Yaşamak Size Göre Bir Fark Yarattı Mı?

			S21. Mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak size göre bir fark yarattı mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	83	174	257
		%	32,3%	67,7%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	32	72	104
		%	30,8%	69,2%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	3	16	19
		%	15,8%	84,2%	100,0%
Toplam		Sayı	118	262	380
		%	31,1%	68,9%	100,0%

“Mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak size göre bir fark yarattı mı?” sorusuna “Evet” cevabını veren sürekli yaşayan (%32,3) ve mevsimlik gelen (%30,8) katılımcı oranlarının birbirine oldukça yakın ve düşüktür. Hafta sonu gelen katılımcı oranı ise daha da düşük olup %15,8’dir. Bu oranlardan görüldüğü üzere sürekli yaşayanlar, mevsimlik gelenler ve hafta sonu gelen katılımcılar, mahallede yaşamakla köyde/belde belediyesinde yaşamak arasında belirgin bir fark olmadığını düşünmektedir ($p=0,324$).

Tablo 148. Size Göre Ne Gibi Farklar Yarattı (S22)?

İfadeler (S22)	Sayı	Yüzde	
Olumlu	Hizmet Arttı/ Geldi/ Sorunlar Çözüldü	14	13,0%
	Rahatladık/Refah Geldi	4	3,7%
	Kentleştik, (Çayda Çeşmede Çamaşır Yıkama Bitti)	4	3,7%
	Ulaşım Geldi/Arttı	3	2,8%
	Alışveriş İmkanları/ Diğer İmkanlar Arttı	3	2,8%
	Çöpler Toplanıyor/ Temizlik Arttı	3	2,8%
	Mahalle Olmak Daha İyi	3	2,8%
	Tasarruf Geldi	3	2,8%
	Her Şey Sistemli Oldu	2	1,9%
	Yollar Genişletildi/ Asfalt Oldu	2	1,9%
	Alternatif Çoğaldı	1	0,9%
	Ambulans Geliyor	1	0,9%
	Belediye Hizmet Veriyor	1	0,9%
	Çiftçilikle Yan Gelir İmkânı Oldu	1	0,9%
	Doğalgaz Geldi	1	0,9%
	Hayvancılık Azalması İyi Oldu	1	0,9%
	Kamusal Alanlar Açıldı (Sağlık Ocağı,, Park Kurs)	1	0,9%
	Kanalizasyon Yapıldı	1	0,9%
	Karda Yollar Açılıyor	1	0,9%
	Parklar Yapılıyor	1	0,9%
Resmi Hizmetler Arttı	1	0,9%	
Sorunlar Hızlı Çözülüyor	1	0,9%	
Su/ Elektrik Kesilince Geliyorlar	1	0,9%	
Tarlaya Gitmiyor Kentli Gibi Evde Oturuyoruz	1	0,9%	
Olumsuz	Köy/Belde Daha İyiydi	19	17,6%
	Faturalar, Vergiler Arttı	9	8,3%
	Birlik, Komşuluk, Saygı- Sevgi, Büyük-Küçük Duygusu Azaldı	4	3,7%
	Hayvancılık Azaldı	3	2,8%
	Hizmet Azaldı/Zorlaştı	2	1,9%
	Hizmetler Paralı Oldu	2	1,9%
	Muhatap Çoğaldı	2	1,9%
	Gelir Azaldı	1	0,9%
	Gürültü Arttı	1	0,9%
	İmar İzinleri Sorunlu	1	0,9%
	İşler Geç Çözülüyor	1	0,9%
	Kamusal Kurumlar Kapandı (Okul, Hastane, PTT)	1	0,9%
	Kendi Kendini Yönetmek Daha İyiydi	1	0,9%
	Köyün Ortak Alanlarını Köylü Kullanırdı, Şimdi Belediye Kullanıyor	1	0,9%
	Muhtarın Yetkisi Fazlaydı	1	0,9%
	Şikâyet Arttı	1	0,9%
	Yabancılar Arttı	1	0,9%
	Denetim Arttı	1	0,9%
Diğer Kamu Kurumları Da Yardım Ediyordu	1	0,9%	
Toplam	108	100,00%	

Yukarıdaki tabloya göre mahallede yaşamakla, köyde/belde belediyesinde yaşamak “fark yarattı” diyen %31,1 oranındaki katılımcıya “Size göre ne gibi farklar yarattı?” sorusu sorulduğunda, olumlu ve olumsuz fark yaratıldığından bahsedilmektedir. Olumlu farklar için

sırasıyla; “hizmet arttı, hizmet geldi, sorunlar çözüldü, rahatlık ve refah geldi, kentleştik, (“çayda çeşmede çamaşır yıkama bitti”), ulaşım geldi, arttı, alışveriş imkanları ve diğer imkanlar arttı, çöpler toplanıyor, temizlik arttı” ifadeleri kullanılmaktadır. Olumsuz farklar için ise sırasıyla; “köy/belde daha iyiydi, faturalar, vergiler arttı, birlik, komşuluk, saygı-sevgi, büyük-küçük duygusu azaldı, hayvancılık azaldı, hizmet azaldı ve zorlaştı, hizmetler paralı oldu” ifadeleriyle anlatılmaktadır.

Tablo 149. Geçmişini Düşündüğünüzde Köy Muhtarlığının/Belde Belediye Başkanlığının Hizmetlerinden Mi Yoksa Mahalle Muhtarlığı Hizmetlerinden Mi Daha Memnunsunuz (S23)?

	Sayı	Yüzde
Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı hizmetlerinden daha memnundum	162	42,6
Mahalle muhtarı hizmetlerinden daha memnunum	113	29,7
Her ikisi de aynı	65	17,1
Hiçbirinden memnun değilim	16	4,2
Fikrim yok	24	6,3
Toplam	380	100,0

Katılımcıların %42,6’sı geçmişini düşündüğünde köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden daha memnun olduğunu ifade etmektedir. Mahalle muhtarlığı hizmetlerinden memnun olanların oranı %29,7’dir. Her ikisinin de aynı olduğunu düşünenlerin oranı ise %17,1’dir. Tablo141’deki başarılı bulma oranları (%28,4) ile memnuniyet oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 150. Geçmişini Düşündüğünüzde Köy Muhtarlığının/Belde Belediye Başkanlığının Hizmetlerinden Mi Yoksa Mahalle Muhtarlığı Hizmetlerinden Mi Daha Memnundunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S23. Geçmişini düşündüğünüzde köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden mi yoksa mahalle muhtarlığı hizmetlerinden mi daha memnundunuz?					
			Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı hizmetlerinden daha memnundum	Mahalle muhtarı hizmetlerinden daha memnunum	Her ikisi de aynı	Hiçbirinden memnun değilim	Fikrim yok	Toplam
K11. İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	56	63	18	3	7	147
		%	38,1%	42,9%	12,2%	2,0%	4,8%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	69	41	29	10	11	160
		%	43,1%	25,6%	18,1%	6,3%	6,9%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	37	9	18	3	6	73
		%	50,7%	12,3%	24,7%	4,1%	8,2%	100,0%
Toplam		Sayı	162	113	65	16	24	380
		%	42,6%	29,7%	17,1%	4,2%	6,3%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,001$). İlçe gelişmişlik grubuna göre birinci gruptaki katılımcıların %42,9'u geçmişini düşündüğünde mahalle muhtarlığı hizmetlerinden daha memnun olduklarını ifade etmektedirler. Birinci gruptakilerin köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden memnun olma oranı %38,1 ile daha düşüktür. Diğer iki grupta ise birinci grubun tersine, köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden memnun olma oranı (%43,1 ve %50,7), mahalle muhtarlığı hizmetlerinden memnun olma oranından daha yüksektir. İlçe gelişmişlik kademesi arttıkça mahalle muhtarından memnun olma oranı da artmaktadır. İlçe gelişmişlik kademesi düştükçe mahalle muhtarıyla köy muhtarını aynı görenlerin oranı da artmaktadır. Buna köy sisteminde ve mahalle sisteminde de aynı kişilerin birkaç dönem muhtarlık yapması kısmen neden olmaktadır.

Tablo 151. Mahalle Olduktan Sonra Yaşadığınız Yerleşim Yerine Ne Gibi Yeni Hizmetler Geldi (S24)?

Hizmetler (S24)	Sayı	Yüzde
Çöpler Toplanıyor Konteynır Geldi	122	24,2%
Asfalt, Yol, Kilit Taşı Yapıldı	71	14,1%
Doğalgaz Geldi/Gelecek	58	11,5%
Su Şebekeye Bağlandı/Boruları Döşendi/Değişti, Depo Yapıldı/Su Kesintisiz Akıyor/İçme Suyu/Evlere Su Bağlandı	53	10,5%
Altyapı, Kanalizasyon Geldi/ Değişti/ Hızlandı	52	10,3%
EGO Otobüsü/Dolmuş/ Durak Geldi/Merkeze Ulaşım	23	4,6%
İlaçlama Yapılıyor	20	4,0%
Su ASKİ'ye Bağlandı/ Su Geldi/ Altyapı Değişti	18	3,6%
İnternet Hattı Geldi	12	2,4%
Köy Konağı/Fırın/Taziye Evi/Çeşme/Düğün Salonu Yapıldı	11	2,2%
Park Yapıldı	11	2,2%
Su/ Elektrik Tamirati/Arızası Yapılıyor	10	2,0%
Çevre Düzenlemesi (Çardak, Çim Geldi)	9	1,8%
Cami Bakımı	7	1,4%
Cenaze Hizmetlerini Belediye Veriyor	4	0,8%
Okul Yapıldı/ Tadilatı Yapıldı	4	0,8%
Sosyal Yardım/ Tarımsal Destek Tohum Fide	4	0,8%
Güvenlik Arttı	3	0,6%
Sağlık Hizmetleri (Doktor Sağlık Ocağı)	3	0,6%
Elektrik Direkleri Yenilendi	2	0,4%
Su Sayacı Takıldı	2	0,4%
Vergi Geldi	2	0,4%
Yollar Kışın Açılıyor	2	0,4%
Çiftçilik Yapan Arttı	1	0,2%
İmara Açıldı	1	0,2%
Toplam	505	100,0%

Katılımcılara, “Mahalle olduktan sonra yaşadığınız yerleşim yerine ne gibi yeni hizmetler geldi” sorusu sorulduğunda, katılımcıların sırasıyla en çok söylediği hizmetler; “çöpler toplanıyor konteynır geldi” (%24,2), “asfalt, yol, kilit taşı yapıldı, doğalgaz geldi/gelecek” (%14,1), “su

şebekeye bağlandı/boruları döşendi/değiştirdi” (%11,5), “depo yapıldı/su kesintisiz akıyor/içme suyu/evlere su bağlandı” (%10,5), “altyapı, kanalizasyon geldi/ değışti/ hızlandı” (%10,3), “EGO otobüsü/dolmuş/ durak geldi/merkeze ulaşım” (%4,6), “ilaçlama yapılıyor” (%4), “su ASKİ’ye bağlandı/ su geldi/ altyapı değışti”(3,6) hizmetleridir.

Tablo 152. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi (S25)?

	Sayı	Yüzde
Fikrim Yok	11	2,9%
Sorun yoktu şimdi de yok	8	2,1%
Sorunlar azaldı	89	23,4%
Sorunlar arttı	171	45,0%
Sorunlar aynen devam ediyor.	101	26,6%
Toplam	380	100,0%

Katılımcılara, “mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değışim gösterdi?” sorusu sorulduğunda, “sorunlar arttı” diyenlerin oranı %45, “sorunlar azaldı” diyenlerin oranı %23,4, “sorunlar aynen devam ediyor” diyenlerin oranı ise %26,6’dır. Görülmektedir ki “sorunlar arttı” ve “sorunlar aynen devam ediyor” diyenlerin toplam oranı %71,6’dır. Hemen her on kişiden yedisi yaşadığı yerleşim yerindeki sorunlardan bahsetmektedir ki bu önemli büyüklükte bir orandır.

Tablo 153. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Cinsiyet)

			S25. Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değışim gösterdi?				
			Fikrim yok	Sorunlar azaldı	Sorunlar arttı	Sorunlar aynen devam ediyor.	Toplam
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	12	48	46	46	152
		%	7,9%	31,6%	30,3%	30,3%	100,0%
	Erkek	Sayı	7	41	125	55	228
		%	3,1%	18,0%	54,8%	24,1%	100,0%
Toplam		Sayı	19	89	171	101	380
		%	5,0%	23,4%	45,0%	26,6%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (p=0,000).“Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değışim gösterdi?” sorusuna kadınların %31,6’sı, erkeklerin %18’i azaldı yanıtını vermiştir. “Sorunlar arttı” diyen kadınların oranı da erkeklerde daha düşüktür (%30,3). Sorunların aynen devam ettiğini düşünen kadınların oranı ise erkeklerden daha yüksektir (%30,3). Erkekler sorunların arttığını kadınlara göre daha güçlü ifade etmektedir.

Tablo 154. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

				S25. Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değişim gösterdi?				Toplam
				Fikrim yok	Sorunlar azaldı	Sorunlar arttı	Sorunlar aynen devam ediyor.	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli yaşıyorum	Sayı	9	64	123	61	257	
		%	3,5%	24,9%	47,9%	23,7%	100,0%	
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	7	24	41	32	104	
		%	6,7%	23,1%	39,4%	30,8%	100,0%	
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	3	1	7	8	19	
		%	15,8%	5,3%	36,8%	42,1%	100,0%	
Toplam		Sayı	19	89	171	101	380	
		%	5,0%	23,4%	45,0%	26,6%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,032$). Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşayanlara “Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değişim gösterdi?” sorusu sorulduğunda “sorunlar attı” diyenlerin oranı %47,9 ile diğer gruplara göre en yüksektir. Mevsimlik gelenlerin %39,4’ü hafta sonları gelenlerin %36,8’i sorunların arttığını düşünmektedir. Bu iki oran da sürekli yaşayanlar grubuna göre daha düşüktür. Sürekli yaşayanlar sorunların geçmişe göre arttığını daha güçlü vurgulamaktadır. Hafta sonu gelenler grubu %42,1 ile sorunların aynen devam ettiğini düşünmektedir. Bu kapsamda sorunlarda bir değişim olmadığını en güçlü vurgulayan grubun hafta sonu grubu olduğu söylenebilir.

Tablo 155. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Yaşadığınız İlçe)

			S25. Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değişim gösterdi?				Toplam
			Fikrim yok	Sorunlar azaldı	Sorunlar arttı	Sorunlar aynen devam ediyor.	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	2	3	1	4	10
		%	20,0%	30,0%	10,0%	40,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	2	6	4	12
		%	0,0%	16,7%	50,0%	33,3%	100,0%
	Polatlı	Sayı	3	30	29	26	88
		%	3,4%	34,1%	33,0%	29,5%	100,0%
	Ayaş	Sayı	5	10	14	8	37
		%	13,5%	27,0%	37,8%	21,6%	100,0%
	Çubuk	Sayı	1	6	20	19	46
		%	2,2%	13,0%	43,5%	41,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	1	13	32	16	62
		%	1,6%	21,0%	51,6%	25,8%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	11	26	13	52
		%	3,8%	21,2%	50,0%	25,0%	100,0%
Çamlıdere	Sayı	4	7	11	8	30	
	%	13,3%	23,3%	36,7%	26,7%	100,0%	
Bala	Sayı	1	7	32	3	43	
	%	2,3%	16,3%	74,4%	7,0%	100,0%	
Toplam	Sayı	19	89	171	101	380	
	%	5,0%	23,4%	45,0%	26,6%	100,0%	

İlçelere göre “Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değişim gösterdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında fark vardır. Bala, Nallıhan ve Kazan’da katılımcıların %50 ve fazlası sorunların arttığını ifade ederken, diğer ilçe katılımcıları daha düşük oranlarda sorunların arttığını ifade etmektedir. Sorunların aynen devam ettiğini düşünen katılımcılar ise Çubuk ve Akyurt’ta yoğunlaşmaktadır. Sorunlar azaldı diyenlerin hemen her ilçede %10-30’lar düzeyinde olduğu görülmektedir (p=0,001).

Tablo 156. Mahalleye Dönüş İle Birlikte, Size Göre Sorunlar Nasıl Değişim Gösterdi? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S25. Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre sorunlar nasıl değişim gösterdi?				Toplam
			Fikrim Yok	Sorunlar azaldı	Sorunlar arttı	Sorunlar aynen devam ediyor.	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	8	38	62	44	152
		%	5,3%	25,0%	40,8%	28,9%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	5	9	19	6	39
		%	12,8%	23,1%	48,7%	15,4%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	6	38	68	40	152
		%	3,9%	25,0%	44,7%	26,3%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	0	4	22	11	37
	%	0,0%	10,8%	59,5%	29,7%	100,0%	
Toplam	Sayı	19	89	171	101	380	
	%	5,0%	23,4%	45,0%	26,6%	100,0%	

Belde belediyesi katılımcıları diğer gruplara göre en yüksek oranda (%59,5) sorunların arttığını dile getirmektedir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,104$).

Tablo 157. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır (S26)?

	Sayı	Yüzde
Fikri Yok	14	3,7
Köy muhtarı	158	41,6
Belde belediye başkanı	31	8,2
İlçe belediye başkanı	7	1,8
Mahalle muhtarı	117	30,8
Hiçbiri	53	13,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Size göre hizmet sunumunda aşağıdakilerden hangisi halka daha yakındır?” sorusu sorulduğunda, “köy muhtarı” diyenlerin oranı %41,6, “mahalle muhtarı” diyenlerin oranı %30,8’dir. Her iki oran birbirine yakın olsa da daha çok köy muhtarını yerel halk kendine daha yakın bulmaktadır. İlçe belediye başkanının %1,8 gibi çok düşük oranda çıkması önemlidir. Bu oran göstermektedir ki belediye başkanları “yeni” mahallerde henüz bir varlık gösterememiş ve yeterli iletişimi kuramamıştır.

Tablo 158. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır? (Cinsiyet)

		S26. Size göre hizmet sunumunda aşağıdakilerden hangisi halka daha yakındır?							
		Fikrim yok	Köy muhtarı	Belde belediye başkanı	İlçe belediye başkanı	Mahalle muhtarı	Hiçbiri	Toplam	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	9	49	5	3	59	27	152
		%	5,9%	32,2%	3,3%	2,0%	38,8%	17,8%	100,0%
	Erkek	Sayı	5	109	26	4	58	26	228
		%	2,2%	47,8%	11,4%	1,8%	25,4%	11,4%	100,0%
Toplam		Sayı	14	158	31	7	117	53	380
		%	3,7%	41,6%	8,2%	1,8%	30,8%	13,9%	100,0%

Cinsiyet grupları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Hizmet sunumunda kadınlar mahalle muhtarını (%38,8) köy muhtarına (%32,2) göre halka daha yakın bulmaktadır ($p=0,000$).

Tablo 159. Size Göre Hizmet Sunumunda Aşağıdakilerden Hangisi Halka Daha Yakındır? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S26. Size göre hizmet sunumunda aşağıdakilerden hangisi halka daha yakındır?					Toplam	
			Fikrim yok	Köy muhtarı	Belde belediye başkanı	İlçe belediye başkanı	Mahalle muhtarı		Hiçbiri
K11. İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	3	53	8	4	67	12	147
		%	2,0%	36,1%	5,4%	2,7%	45,6%	8,2%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	2	76	10	3	38	31	160
		%	1,3%	47,5%	6,3%	1,9%	23,8%	19,4%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	9	29	13	0	12	10	73
		%	12,3%	39,7%	17,8%	0,0%	16,4%	13,7%	100,0%
Toplam		Sayı	14	158	31	7	117	53	380
		%	3,7%	41,6%	8,2%	1,8%	30,8%	13,9%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Hizmet sunumunda birinci grup mahalle muhtarını (%45,6) köy muhtarına (%36,1) göre halka daha yakın bulmaktadır. İlçe gelişmişliği arttıkça mahalle muhtarını halka daha yakın bulma durumu artmaktadır. İkinci ve üçüncü grupta ise köy muhtarını halka daha yakın bulma durumu mahalle muhtarına göre daha yüksektir ($p=0,000$).

Tablo 160. Köy Yönetimi/Belde Belediyesi Olduğu Zamanlarda, Sizce Aksayan Ya Da Yürütülemeyen Yerel/Kentsel Hizmetler Var Mıydı (S27)?

	Sayı	Yüzde
Evet	148	38,9
Hayır	151	39,7
Fikrim yok	81	21,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, sizce aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler var mıydı?” sorusu sorulduğunda, “Evet” diyenlerin oranı %38,9 iken “Hayır” diyenlerin oranı ise %39,7’dir. Bu oranların birbirine çok yakın olması yürütülemeyen hizmetlerin olduğunu halk neredeyse yarı yarıya kabul etmektedir. Geçmişte hizmetlerin bütünlüklü olarak yürütülemediği kabul edilse de bugün de mahalle olmak tam olarak kabul edilmiş görünmemektedir.

Tablo 161. Köy Yönetimi/Belde Belediyesi Olduğu Zamanlarda, Sizce Aksayan Ya Da Yürütülemeyen Yerel/Kentsel Hizmetler Var mıydı? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S27. Köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, sizce aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler var mıydı?			Toplam
			Evet	Hayır	Fikrim yok	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	64	57	31	152
		%	42,1%	37,5%	20,4%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	10	15	14	39
		%	25,6%	38,5%	35,9%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	57	61	34	152
		%	37,5%	40,1%	22,4%	100,0%
Belde belediyesi	Sayı	17	18	2	37	
	%	45,9%	48,6%	5,4%	100,0%	
Toplam	Sayı	148	151	81	380	
	%	38,9%	39,7%	21,3%	100,0%	

Yönetim birimlerine göre “Köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, sizce aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler var mıydı?” soruna verilen cevaplar arasında önemli farklar vardır. Belde belediyelerindeki katılımcılar köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler olmadığını en yüksek katılımla ifade etmektedirler (%48,6). Daha sonra köylerde yaşayan katılımcılar (%42,1) ve en düşük olarak da ormana bitişik köylerde yaşayan katılımcılar (%37,5) gelmektedir. En düşük oranda “Evet” diyen grup ise orman içi köylerde yaşayan katılımcılardır. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,060$).

Tablo 162. Yürütülemeyen Ya Da Aksayan Yerel/Kentsel Hizmetler Nelerdir (S28)?

Hizmetler (S28)	Sayı	Yüzde
Asfalt, Yol Hizmetleri	35	20,7%
Su Yoktu, Su Akmazdı, Su Yetmiyordu, Su Düzenli / Evde Akmıyordu, Çeşmeden Taşınıyordu, Su Kaçağı Vardı, İçme Suyu, Şebekeye Bağlı Değildi, Şebeke İyileştirildi	34	20,1%
Çöpler Toplanmıyordu, Konteynır Yoktu	25	14,8%
Altyapı, Kanalizasyon Hizmetleri	12	7,1%
Otobüs / Ulaşım/EGO Yoktu	9	5,3%
Su Patlağı Köylü/Belde Tarafından Yapılırdı	8	4,7%
Doğalgaz Yoktu	7	4,1%
Elektrik Kesintisi Tamiri Yetersizdi	5	3,0%
Sağlık Hizmeti Yoktu/Aksıyordu	5	3,0%
İşler Yavaştı, Her İş El Kuvvetiyleydi	5	3,0%
Eğitim Hizmetleri	4	2,4%
İlaçlama Hizmeti	3	1,8%
Makine Gücümüz Yoktu	3	1,8%
Bakım, Onarım Tadilat Hizmetleri	3	1,8%
Park Yoktu	2	1,2%
Talepler Merkeze İletilmiyordu/Giderilmiyordu	2	1,2%
Bütçe Yetersizdi	1	0,6%
Cami Yapılamadı	1	0,6%
Aydınlatma Sorunu Vardı	1	0,6%
Muhtar Yetkileri Kısıtlıydı	1	0,6%
Cenaze Hizmetlerini Vatandaşlar Yapardı	1	0,6%
Köy Muhtarı Oy Verme Davranışına Göre Kayırmacılık Yapardı	1	0,6%
Market /Bakkal Yoktu	1	0,6%
Toplam	169	100,0%

“Köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, sizce aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler var mıydı?” sorusuna “Evet” cevabı verenlere “yürütülemeyen ya da aksayan yerel/kentsel hizmetler nelerdir?” sorusu sorulduğunda, birinci sırada “asfalt, yol hizmetleri” gelmektedir (%20,7). Sırasıyla diğer aksayan hizmetleri katılımcılar şu şekilde ifade etmektedir: “Su yoktu, su akmazdı, su yetmiyordu, su düzenli / evde akmıyordu, çeşmeden taşınıyordu, su kaçağı vardı, içme suyu şebekeye bağlı değildi, şebeke iyileştirildi” (%20,1), “çöpler toplanmıyordu, çöp konteynırı yoktu” (%14,8), “altyapı, kanalizasyon hizmetleri yetersizdi” (%7,1), “otobüs / ulaşım/EGO yoktu” (%5,3).

Tablo 163. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir (S29)?

	Sayı	Yüzde
Olumlu yönde etkilemiştir	133	35,0
Olumsuz yönde etkilemiştir	96	25,3
Değişim olmamıştır	139	36,6
Fikrim yok	12	3,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Mahalleye dönüşüm, devlet ile işbirliği yapılan hizmetleri (sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.) nasıl etkilemiştir?” sorusu sorulduğunda, katılımcılar %36,6 oranında “değişim olmamıştır”, %35 oranında “olumlu yönde etkilemiştir”, %25,3 oranında ise “olumsuz yönde etkilemiştir” cevabını vermiştir. Bu oranlardan görüldüğü üzere merkezi kurumlarının hizmetlerinde bir gerilme olmasa da çok da değişmediği söylenebilir.

Tablo 164. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S29. Mahalleye dönüşüm, devlet ile işbirliği yapılan hizmetleri (sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.) nasıl etkilemiştir?				
			Olumlu yönde etkilemiştir	Olumsuz yönde etkilemiştir	Değişim olmamıştır	Fikrim yok	Toplam
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	96	57	99	5	257
		%	37,4%	22,2%	38,5%	1,9%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	35	33	29	7	104
		%	33,7%	31,7%	27,9%	6,7%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	2	6	11	0	19
		%	10,5%	31,6%	57,9%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	133	96	139	12	380
		%	35,0%	25,3%	36,6%	3,2%	100,0%

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre mahalleye dönüşümün merkezi yönetim tarafından verilen hizmetlere (sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.) etkisi gruplar arasında farklılık göstermektedir ($p=0,008$). Sürekli yaşayanlar mahalleye dönüşümle etkili olumlu yönde daha güçlü vurgularken (%37,4), mevsimlik (%33,7) ve hafta sonu gelenler (%10,5) daha düşük vurgulamaktadır. Hafta sonu gelenlerin %57,9’unun herhangi bir değişim olmadığını belirtmesi önemli bir sonuçtur.

Tablo 165. Mahalleye Dönüşüm, Devlet İle İşbirliği Yapılan Hizmetleri (Sağlık Ocağı, Okul, İçme Suyu Hattı Döşenmesi Vb.) Nasıl Etkilemiştir? (Cinsiyet)

		S29. Mahalleye dönüşüm, devlet ile işbirliği yapılan hizmetleri (sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.) nasıl etkilemiştir?				Toplam
		Olumlu yönde etkilemiştir	Olumsuz yönde etkilemiştir	Değişim olmamıştır	Fikrim yok	
D1. Cinsiyet	Kadın Sayı	62	30	54	6	152
	%	40,8%	19,7%	35,5%	3,9%	100,0%
	Erkek Sayı	71	66	85	6	228
	%	31,1%	28,9%	37,3%	2,6%	100,0%
Toplam	Sayı	133	96	139	12	380
	%	35,0%	25,3%	36,6%	3,2%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Kadınlar (%40,8) mahalleye dönüşümün devlet ile işbirliği yapılan hizmetlere (sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.) etkisini erkeklere (%31,1) göre daha olumlu bulmaktadır ($p=0,108$).

Tablo 166. Kanun Kapsamında, Köyünüze Ait Mera/Yaylak/Otlak Gibi Hayvancılıkla İlgili Araziler Belediye Mülkiyetine Geçti, Bunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S30)?

	Sayı	Yüzde
Doğru karardır	50	13,2
Yanlış karardır	255	67,1
Fikrim yok	75	19,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Kanun kapsamında, köyünüze ait mera/yaylak/otlak gibi hayvancılıkla ilgili araziler belediye mülkiyetine geçti, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu sorulduğunda katılımcıların %67,1’i “yanlış karardır” derken, %13,2’si “doğru karardır” cevabını vermiştir. Yerel halk geçmişte köyüne ait mera/yaylak/otlak gibi arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini çoğunlukla olumsuz değerlendirmektedir. “Fikrim yok.” diyenlerin oranı da önemli büyüklüktedir ki bunlar genelde kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların halen en önemli geçim kaynaklarından biri olan hayvancılık faaliyetini bu karar doğrudan olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle ilçe merkezine yakın mahallelerde, bu araziler bazı belediyeler tarafından satışa çıkarıldığı gibi bu arazilerde hayvanların yayılmasına da izin verilmemektedir. Hayvanlar yayılmadan ahır ve ağıllarda beslenmektedir. İlçe merkezine uzak mahallelerde bu tür alanlar yasaklanmış olsa bile eskisi gibi kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 167. Kanun Kapsamında, Köyünüze Ait Mera/Yaylak/Otlak Gibi Hayvancılıkla İlgili Araziler Belediye Mülkiyetine Geçti, Bunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S30. Kanun kapsamında, köyünüze ait mera/yaylak/otlak gibi hayvancılıkla ilgili araziler belediye mülkiyetine geçti, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?			
			Doğru karardır	Yanlış karardır	Fikrim yok	Toplam
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup	Sayı	25	104	18	147
	(Gelişmişlik Kademesi 2)	%	17,0%	70,7%	12,2%	100,0%
	İkinci Grup	Sayı	18	96	46	160
	(Gelişmişlik Kademesi 3)	%	11,3%	60,0%	28,8%	100,0%
	Üçüncü Grup	Sayı	7	55	11	73
	(Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	%	9,6%	75,3%	15,1%	100,0%
Toplam		Sayı	50	255	75	380
		%	13,2%	67,1%	19,7%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,002$). Gelişmişlik grupları arasında “Kanun kapsamında, köyünüze ait mera/yaylak/otlak gibi hayvancılıkla ilgili araziler belediye mülkiyetine geçti, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları karşılaştırmalı bakıldığında “doğru karardır” diyenler görece düşük ama en yüksek orana sahiptir (%17). İkinci grupta bu oran %11,3 iken üçüncü grupta %9,6’dır. Köyün ortak alanlarının belediye ve farklı kurum mülkiyetine geçmesi çoğunluk tarafından doğru bir karar olarak değerlendirilmemektedir.

Tablo 168. Köyünüze Ait Baltalık/Meyvelik/Bağ-Bahçe/Tarla Gibi Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Arazilerin Belediye Mülkiyetine Geçmesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S31)?

	Sayı	Yüzde
Doğru karardır	44	11,6
Yanlış karardır	254	66,8
Fikrim yok	82	21,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Köyünüze ait baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu sorulduğunda katılımcıların %66,8’i “Yanlış karardır” derken, %11,6’sı “Doğru karardır” cevabını vermiştir. Geçmişte köyün ortak alanları köy muhtarı tarafından köylüye ekip, biçmesi için verilirken bu alanların belediye mülkiyetine geçmesi ve köylünün bu haktan mahrum kalması yerel halk açısından önemli bir sorundur. Bu ortak alanlardan gelen gelir hem köye hem köylüye fayda sağlarken köylünün haberi bile olmadan belediye tarafından herhangi bir yabancıya, yani yerel halk dışından birine satılabilme imkânı bulunmaktadır ve bu durumlar kısmen ilçe merkezine

yakın ve orman içi ve ormana bitişik köylerde yaşanmaya başlamıştır. Bu durum mahalle içinde halk arasında yabancılaşmaya neden olurken, arazi satın alan bu kişiler doğal olarak seçmen hakkını da elde etmektedir. Bu durum dışarıdan gelenlerin zaman içinde çoğunluğu ele edeceği ve karar verici konumuna gelmesi düşüncesi yerel halkta endişe yaratmaktadır. Bu durum yabancılaşma, kalabalıklaşma, güvenlikle ilgili sorunlar, tarım arazilerinin kullanılamaz hale gelmesi ve amacı dışında kullanımı (hobi bahçeleri), plansız kentsel büyüme, çevre kirliliği, komşuluk ve dayanışma ilişkilerinin zayıflaması, şikâyet mekanizmasının işletilmesi, seçme ve seçilme sorunları, farklı sosyo-ekonomik statü ve kültüre sahip olmaya bağlı demografik farklılıktan doğan sorunları da beraberinde getirmektedir.

Tablo 169. Köyünüze Ait Baltalık/Meyvelik/Bağ-Bahçe/Tarla Gibi Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Arazilerin Belediye Mülkiyetine Geçmesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S31. Köyünüze ait baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?			
			Doğru karardır	Yanlış karardır	Fikrim yok	Toplam
K11. İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	19	105	23	147
		%	12,9%	71,4%	15,6%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	17	95	48	160
		%	10,6%	59,4%	30,0%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	8	54	11	73
		%	11,0%	74,0%	15,1%	100,0%
Toplam		Sayı	44	254	82	380
		%	11,6%	66,8%	21,6%	100,0%

“Köyünüze ait baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilçe gelişmişlik gruplarına göre karşılaştırmalı bakıldığında gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,019$). Buna göre “doğru karardır” diyenlerin oranı %10’lar seviyelerinde yani çok düşüktür. Her gruptaki katılımcılar köye ait baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesinin büyük oranda yanlış karar olduğunu düşünmektedir.

Tablo 170. Hayvancılık Yatırımlarınızın (Ahır, Ağıl, Samanlık vb.) Proje ve İmar İzni Gerektirmesi Konusundaki Düşünceleriniz Nelerdir (S32)?

İfadeler	Sayı	Yüzde	
Olumsuz	İlave Maliyet Getirmesi Nedeni İle Faaliyet Azalacaktır, Ruhsat Parası Yüksek	126	28,5%
	Evrak İşi Yapma Yeterliliğimiz Olmadığı İçin Olumsuz Etkiler	122	27,5%
	Yanlış Karar, İzinsiz Yapılmalı, Küçük Yapılara İzin Olmalı	54	12,2%
	Prosedür Fazla, İmar İzni Almak Zor	15	3,4%
	Geçim Kaynağımız Kısıtlandı	9	2,0%
	Yayıma Yeri Yok	5	1,1%
	Şikayet Olayını Arttırdı	3	0,7%
	Ara Toplam	334	75,4%
Olumlu	Doğru Karar, İzinsiz Yapılmamalı, Kayıtlı Projeli Olması İyi	52	11,7%
	Faaliyetimizi Etkilemez	34	7,7%
	Sağlık, Hijyen ve Koku İçin İyi	11	2,5%
	Hayvancılık Yapılan Yerler Yerleşimden Uzak Olmalı	5	1,1%
	Kaçak ve Çarpık Yapılaşmayı Engelledi	4	0,9%
	Kaçak Yapılıyor Belediye Göz Yumuyor, Denetim Yok	2	0,5%
	Arazilerin Değerlenmesi Açısından Olumlu	1	0,2%
	Ara Toplam	109	24,6%
Genel Toplam	443	100,00%	

Katılımcılara, “Hayvancılık yatırımlarınızın (ahır, ağıl, samanlık vb.) proje ve imar izni gerektirmesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulduğunda katılımcıların %75,4’ü olumsuz düşünceler belirtirken, %24,6’sı olumlu düşünceler belirtmektedir. Olumsuz düşünce belirten yerel halk birinci sırada “İlave maliyet getirmesi nedeniyle faaliyet azalacaktır.” (%28,5), ikinci sırada “Evrak işi yapma yeterliliğimiz olmadığı için olumsuz etkiler.” (%27,5), üçüncü sırada ise “Yanlış karar, izinsiz yapılmalı.” (%12,2) diyerek düşüncelerini belirtmektedirler. Olumlu düşünce belirten katılımcılar birinci sırada “Doğru karar, izinsiz yapılmamalı.” (%11,7), ikinci sırada “Faaliyetimizi etkilemez.” (%7,7), üçüncü sırada ise “Sağlık, hijyen ve koku sorunu için iyi.” (%2,5) cevaplarını vermiştir. Görülmektedir ki katılımcıların dörtte üçü ahır, ağıl, samanlık gibi yapıların proje ve imar izni gerektirmesine karşıdır. Bunun en büyük nedeninin bu işlemlerin ilave maliyet getirmesi ve katılımcıların resmi işlemlerle ilgili işlem yapabilme yeterliliğinin ve cesaretinin olmaması olduğu düşünülmektedir.

Tablo 171. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz (S33)?

	Sayı	Yüzde
Olumlu değerlendiriyorum	77	20,3
Olumsuz değerlendiriyorum	228	60,0
Fikrim yok	75	19,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Tarımsal alanlarınızın bugün/gelecekte imara açılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %60’ı konuyu olumsuz değerlendirirken, %20,3’ü olumlu değerlendirmektedir. Olumlu değerlendirenler çoğunlukla hafta sonu bu yerleşim yerlerinde yaşayanlar, ilçe merkezine yakın mahallelerde ikamet edenler ve kısmen daha genç nüfustur. Bir taraftan bu yerleşim yerlerinde kötü koşullarda sürekli yaşayan yaşlı nüfus da değişimi talep etmektedir. Fikrim yok diyen %19,7’lik çoğunluk ise genelde kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 172. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (Cinsiyet)

			S33. Tarımsal alanlarınızın bugün/gelecekte imara açılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?			Toplam
			Olumlu değerlendiriyorum	Olumsuz değerlendiriyorum	Fikrim yok	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	31	72	49	152
		%	20,4%	47,4%	32,2%	
	Erkek	Sayı	46	156	26	228
		%	20,2%	68,4%	11,4%	
Toplam		Sayı	77	228	75	380
		%	20,3%	60,0%	19,7%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre “Tarımsal alanlarınızın bugün/gelecekte imara açılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna kadınlar ve erkekler benzer oranda “olumlu değerlendiriyorum” cevabı vermiştir. Kadın katılımcıların %32,2’si konu hakkında fikri olmadığını belirtmiştir. Olumsuz değerlendirme oranlarının kadınlarda ve erkeklerde olumlu değerlendirme oranlarına kıyasla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 173. Tarımsal Alanlarınızın Bugün/Gelecekte İmara Açılmasını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S33. Tarımsal alanlarınızın bugün/gelecekte imara açılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?			Toplam
			Olumlu değerlendiriyorum	Olumsuz değerlendiriyorum	Fikrim yok	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup	Sayı	39	88	20	147
	(Gelişmişlik Kademesi 2)	%	26,5%	59,9%	13,6%	
	İkinci Grup	Sayı	22	91	47	
	(Gelişmişlik Kademesi 3)	%	13,8%	56,9%	29,4%	
	Üçüncü Grup	Sayı	16	49	8	73
	(Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	%	21,9%	67,1%	11,0%	
Toplam		Sayı	77	228	75	380
		%	20,3%	60,0%	19,7%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). İlçe gelişmişlik grubuna göre tarımsal alanların bugün/gelecekte imara açılmasını olumlu değerlendirenlerin oranı oldukça düşüktür. Kısmen en gelişmiş grup olan birinci grupta oran yüksektir (%26,5).

Tablo 174. Mahalleye Dönüşüm Tarihsel Birikim, Alışkanlıklar ve Ortaklık Duygusunu Nasıl Etkilemiştir (S34)?

	Sayı	Yüzde
Olumlu etkilemiştir	34	8,9
Olumsuz etkilemiştir	171	45,0
Etkisi olmadı	161	42,4
Fikrim yok	14	3,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Mahalleye dönüşüm tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklık duygusunu nasıl etkilemiştir?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %45’i olumsuz etkilediğini düşünürken, %8,9’u olumlu etkilediğini düşünmektedir. Etkisi olmadığını düşünenlerin oranı ise %42,4’tür. Görülmektedir ki mahalleye dönüşümün tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklık duygularına olumlu bir etkisi olmamıştır. Yerel halk çoğunlukla olumsuz etkilediğini (%45) ya da etkisi olmadığını (%42,4) düşünmektedir.

Tablo 175. Mahalleye Dönüşüm Tarihsel Birikim, Alışkanlıklar ve Ortaklık Duygusunu Nasıl Etkilemiştir? (Cinsiyet)

			S34. Mahalleye dönüşüm tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklık duygusunu nasıl etkilemiştir?				
			Olumlu etkilemiştir	Olumsuz etkilemiştir	Etkisi olmadı	Fikrim yok	Toplam
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	14	54	75	9	152
		%	9,2%	35,5%	49,3%	5,9%	100,0%
	Erkek	Sayı	20	117	86	5	228
		%	8,8%	51,3%	37,7%	2,2%	100,0%
Toplam		Sayı	34	171	161	14	380
		%	8,9%	45,0%	42,4%	3,7%	100,0%

Cinsiyete göre “Mahalleye dönüşüm tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklık duygusunu nasıl etkilemiştir?” sorusuna verilen cevaplar arasında önemli fark vardır. Kadınların %35,5’i olumsuz etkilediğini düşünürken, erkeklerde bu oran %51,3’tür. Kadınlar bu konuya da erkeklere göre daha pozitif yaklaşmaktadır ($p=0,010$).

Tablo 176. Köy Muhtarlığı/ Belde Belediye Başkanlığı İçin Oy Vermek İle Mahalle Muhtarlığı İçin Oy Vermek Arasında Sizce Bir Fark Var Mı (S35)?

	Sayı	Yüzde
Evet	49	12,9
Hayır	270	71,1
Fikrim yok	61	16,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Köy muhtarlığı/ belde belediye başkanlığı için oy vermek ile mahalle muhtarlığı için oy vermek arasında sizce bir fark var mı?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %12,9’u “Evet” derken %71,1’i “Hayır” cevabını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu mahalle muhtarına oy vermek ile köy muhtarına oy vermek arasından bir fark olmadığını düşünmektedir (%71,1). “Evet” cevabı veren kişiler büyük çoğunlukla belde belediyesi halkıdır. Belde belediyesi halkı geçmişte siyasi parti aidiyeti olan belde belediye başkanına oy verirken, mahalle olduktan sonra siyasi parti aidiyeti olmayan ve yetkileri kısıtlı mahalle muhtarına oy vermek durumunda kalmıştır. Bu nedenle iki durum arasında çok önemli fark olduğunu düşünmektedirler. Nasıl bir fark olduğu sorulduğunda gelen cevaplardan bazıları aşağıda doğrudan verilmiştir (S36).

- ✓ “Artık öylesine oy veriyoruz, eskiden hizmet için oy veriyorduk.”
- ✓ “Belediye başkanın siyasi yetkisi fazla, tekrar kazanmak için halkla iç içe.”
- ✓ “Belde siyasi parti, muhtar kişi.”
- ✓ “Biri reis biri muhtar.”
- ✓ “Dışarıdan insanlar geliyor ve seçimlerde oy kullanıyor. Köy yerlisinin söz hakkı azalıyor.”
- ✓ “Eskiden muhtarlarla işler çözüldü, şimdi yetkisi azaldı.”
- ✓ “İhtiyar heyeti komşular arasında uzlaştırıcıydı.”
- ✓ “İşler resmi oldu, hatır-gönül tanıdık bitti.”
- ✓ “Köy muhtarına doğrudan yönetim için oy veriliyordu.”
- ✓ “Köy muhtarı özgür iradeydi.”
- ✓ “Köy muhtarı seni tanıyordu, mahalle muhtarının yetkisi yok.”
- ✓ “Mahalle muhtarı şimdi daha aktif.”
- ✓ “Mahallede adayları tanımak zor, köyde herkes tanıdıktı.”
- ✓ “Muhtar, köy bekçisi oldu.”
- ✓ “Muhtara maaş bağlanınca herkes birbirine düştü.”
- ✓ “Mülki amir, köy muhtarıydı.”
- ✓ “Oyumun etkisi kalmadı.”
- ✓ “Siyasi güç vardı.”

- ✓ “Şimdi genç okumuş muhtara seçmek önemli oldu, eskiden yaşlı olanı seçiyorlardı.”
- ✓ “Yeni sistemde muhtarın yetkisi yok.”

- Eski Durumun Değerlendirilmesi (Köy Muhtarı/ Belde Belediye Başkanlığı)

Tablo 177. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanının Sorunları Çözme Konusunda Yetkisi Daha Fazlaydı (S38).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	56	14,7
Kesinlikle katılmıyorum	21	5,5
Katılmıyorum	64	16,8
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	40	10,5
Katılıyorum	165	43,4
Kesinlikle katılıyorum	34	8,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının “Sorunları çözme konusunda yetkisi daha fazlaydı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %52,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %22,3’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası geçmişteki yönetimlerin sorunları çözme konusunda daha fazla yetkili olduğunu düşünmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarı ile geçmişi bilemeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%14,7).

Tablo 178. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanının Sorunları Çözme Konusunda Yetkisi Daha Fazlaydı.

			S38. Sorunlarını çözme konusunda yetkisi daha fazlaydı.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K11.İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	21	13	31	10	58	14	147
		%	14,3%	8,8%	21,1%	6,8%	39,5%	9,5%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	27	6	21	19	72	15	160
		%	16,9%	3,8%	13,1%	11,9%	45,0%	9,4%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	8	2	12	11	35	5	73
		%	11,0%	2,7%	16,4%	15,1%	47,9%	6,8%	100,0%
Toplam		Sayı	56	21	64	40	165	34	380
		%	14,7%	5,5%	16,8%	10,5%	43,4%	8,9%	100,0%

İlçe gelişmişlik grubuna göre “köy muhtarı/belde belediye başkanının sorunları çözme konusunda yetkisi daha fazlaydı.” ifadesine katılanların oranına bakıldığında birinci grubun katılım oran diğer gruplardan daha düşük olup %49’dur. Diğer iki grupta ise katılım oranı %54’ler seviyesindedir. Gelişmişlik arttıkça geçmişte sorunları çözme yetkisinin daha fazla olduğunu düşünenlerin oranı azalmaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir (p=0.171).

Tablo 179. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Halkı İle Daha İlgiliydi (S39).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	43	11,3
Kesinlikle katılmıyorum	15	3,9
Katılmıyorum	48	12,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	54	14,2
Katılıyorum	175	46,1
Kesinlikle katılıyorum	45	11,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanı “Halkı ile daha ilgiliydi.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %57,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %16,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından

fazlası geçmişteki yönetimlerin halkıyla daha ilgili olduğunu düşünmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarıyla geçmişi bilmeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%11,3). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %14,2’dir.

Tablo 180. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı (S40).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	50	13,2
Kesinlikle katılmıyorum	20	5,3
Katılmıyorum	59	15,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	47	12,4
Katılıyorum	164	43,2
Kesinlikle katılıyorum	40	10,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanı “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %53,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %20,8’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası geçmişteki yönetimlerin karar alırken halkın fikrine karşı daha duyarlı olduğunu düşünmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarı ile geçmişi bilmeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%13,2). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,4’tür. Bazı katılımcılar tarafından geçmişte bazı köy muhtarlarının yetkilerini köylülerin tamamına eşit şekilde kullanmadığı, çok güçlü olması nedeniyle kayırmacılık yaptığı, oy verme davranışına göre çeşitli imkân ve haklardan (tarım kredisi, ortak alanların kullandırılması vb.) faydalandırmadığı ya da yanlış davrandığı gibi durumlardan söz edilmektedir. Bu durumlar nedeniyle “katılıyorum” cevabı verenlerin oranı %20’ye ulaşmaktadır.

Tablo 181. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı. (Cinsiyet)

		S40. Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın Sayı	34	9	31	18	50	10	152
	%	22,4%	5,9%	20,4%	11,8%	32,9%	6,6%	100,0%
	Erkek Sayı	16	11	28	29	114	30	228
	%	7,0%	4,8%	12,3%	12,7%	50,0%	13,2%	100,0%
Toplam	Sayı	50	20	59	47	164	40	380
	%	13,2%	5,3%	15,5%	12,4%	43,2%	10,5%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre erkekler geçmiş sistemi daha güçlü bulmaktadır. Bu soruda da bu anlaşılmaktadır. “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.” ifadesine katılan erkeklerin oranı %63,2 iken kadınlarda bu oran %39,5’tir. “Fikrim yok” diyen %22,4 oranındaki katılımcı son 10 yıl içerisindeki dönemi yaş, göç vb. nedenlerle yaşamamış ya da konu hakkında bilgi sahibi olmayan ekseriyette kadın ve gençlerden oluşmaktadır.

Tablo 182. Geçmişte Köy Muhtarı/Belde Belediye Başkanı Karar Alırken Bizlerin Fikrine Karşı Daha Duyarlıydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

		S40. Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy Sayı	17	16	27	19	53	20	152
	%	11,2%	10,5%	17,8%	12,5%	34,9%	13,2%	100,0%
	Orman içi köy Sayı	10	0	2	4	18	5	39
	%	25,6%	0,0%	5,1%	10,3%	46,2%	12,8%	100,0%
	Ormana bitişik köy Sayı	22	3	27	21	72	7	152
	%	14,5%	2,0%	17,8%	13,8%	47,4%	4,6%	100,0%
	Belde belediyesi Sayı	1	1	3	3	21	8	37
	%	2,7%	2,7%	8,1%	8,1%	56,8%	21,6%	100,0%
Toplam	Sayı	50	20	59	47	164	40	380
	%	13,2%	5,3%	15,5%	12,4%	43,2%	10,5%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Yukarıdaki tabloda belde belediyeleri grubunun oranı dikkat çekicidir. “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha

duyarlıydı.” ifadesine katılan katılımcıların belde belediyesindeki oranı %78,4’tür. Köylerde bu oran %48, orman içi köylerde %59, ormana bitişik köylerde ise %52’dir.

Tablo 183. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İşbirliği Daha Doğru Karar Almayı Sağlamaktaydı (S41).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	57	16,6
Kesinlikle katılmıyorum	13	3,8
Katılmıyorum	39	11,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	42	12,2
Katılıyorum	147	42,9
Kesinlikle katılıyorum	45	13,1
Toplam	343	100,0

Katılımcılara, geçmişte “Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar almayı sağlamaktaydı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %56’sı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %15,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası, geçmişteki köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği ile daha doğru karar alındığını düşünmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarı ile geçmişi bilemeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%16,6). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,2’dir.

Tablo 184. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İşbirliği Daha Doğru Karar Almayı Sağlamaktaydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S41. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar almayı sağlamaktaydı. Belde*						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	23	12	16	21	54	26	152
		%	15,1%	7,9%	10,5%	13,8%	35,5%	17,1%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	12	0	1	5	16	5	39
		%	30,8%	0,0%	2,6%	12,8%	41,0%	12,8%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	22	1	22	16	77	14	152
		%	14,5%	,7%	14,5%	10,5%	50,7%	9,2%	100,0%
Toplam	Sayı	57	13	39	42	147	45	343	
	%	16,6%	3,8%	11,4%	12,2%	42,9%	13,1%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Mahalle statüsüne göre “Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar almayı sağlamaktaydı” ifadesine katılım oranlarına

bakıldığında, köylerdeki katılım oranı %52,6, orman içi köylerde %53,8, ormana bitişik köylerde ise %59,9 ile genel olarak benzerdir. Ancak katılmama oranları farklılık göstermektedir (p=0,001).

Tablo 185. Devletin Kurumları İle Daha Etkili İletişim Kurmaktaydı (S42).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	73	19,2
Kesinlikle katılmıyorum	18	4,7
Katılmıyorum	48	12,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	65	17,1
Katılıyorum	141	37,1
Kesinlikle katılıyorum	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanı “Devletin kurumları ile daha etkili iletişim kurmaktaydı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %46,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %17,3’dür.

Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %46,3’ü geçmişteki yönetimlerin devletin kurumları ile daha etkili iletişim kurduğunu düşünmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarı ile geçmişi bilemeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%19,2). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %17,1’dir.

Tablo 186. Temsilîyet Gücü Daha Fazlaydı (S43).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	65	17,1
Kesinlikle katılmıyorum	15	3,9
Katılmıyorum	35	9,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	54	14,2
Katılıyorum	167	43,9
Kesinlikle katılıyorum	44	11,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının “Temsilîyet gücü daha fazlaydı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %55,5’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %13,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu geçmişteki yönetimlerin temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünmektedir (%55,5).

“Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu, yaşı itibarı ile geçmişi bilemeyenler ve son 10 yıl içinde bu yerleşim yerlerinde yaşamayanlardır (%17,1). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %14,2’dir.

Tablo 187. Temsilîyet Gücü Daha Fazlaydı. (Cinsiyet)

			S43. Temsilîyet gücü daha fazlaydı.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	47	8	18	20	49	10	152
		%	30,9%	5,3%	11,8%	13,2%	32,2%	6,6%	100,0%
	Erkek	Sayı	18	7	17	34	118	34	228
		%	7,9%	3,1%	7,5%	14,9%	51,8%	14,9%	100,0%
Toplam		Sayı	65	15	35	54	167	44	380
		%	17,1%	3,9%	9,2%	14,2%	43,9%	11,6%	100,0%

Eski sistemde “köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsiliyet gücü şu anki mahalle muhtarına göre daha fazlaydı” ifadesine katılım oranları cinsiyete göre fark göstermektedir. Kadınların %38,8’i köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünürken, erkeklerin %66,7’si daha fazla olduğunu düşünmektedir. Bu konuda “fikrim yok” diyen kadın oranı da %30,9’dur (p=0,000).

Tablo 188. Temsilîyet Gücü Daha Fazlaydı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S43. Temsilîyet gücü daha fazlaydı.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	21	12	16	22	59	22	152
		%	13,8%	7,9%	10,5%	14,5%	38,8%	14,5%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	12	0	3	7	14	3	39
		%	30,8%	0,0%	7,7%	17,9%	35,9%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	29	3	16	23	70	11	152
		%	19,1%	2,0%	10,5%	15,1%	46,1%	7,2%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	3	0	0	2	24	8	37
		%	8,1%	0,0%	0,0%	5,4%	64,9%	21,6%	100,0%
Toplam		Sayı	65	15	35	54	167	44	380
		%	17,1%	3,9%	9,2%	14,2%	43,9%	11,6%	100,0%

Mahallenin eski statüsüne göre köy muhtarı ve belde belediye başkanının “Temsiliyet gücü daha fazlaydı” ifadesine katılım oranları arasında da önemli farklıklar vardır. En büyük fark belde belediyesi katılımcı grubundadır. Bu gruptaki katılım oranı %86,5’tir. Belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha üst olduğu hemen tüm katılımcılar tarafından ifade

edilmiştir. Köylerde bu oran %53,3, orman içi köylerde %43,6, ormana bitişik köylerde ise %53,3'tür. Katılımcıların yarısından fazlası (orman içi köy grubu hariç) köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha yüksek olduğunu düşünmektedir (p=0,001).

Tablo 189. Köy Muhtarı/BBB İçin Uzaklık Nedeniyle Sorunları Çözmekte Zorlanıyordu (S44).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	69	18,2
Kesinlikle katılmıyorum	82	21,6
Katılmıyorum	114	30,0
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	37	9,7
Katılıyorum	62	16,3
Kesinlikle katılıyorum	16	4,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara geçmişte “Köy muhtarı/belde belediye başkanı uzaklık nedeniyle sorunları çözmekte zorlanıyordu.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %20,5'i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %51,6'dır. Katılımcıların yarısından fazlası köy muhtarı/belde belediye başkanı uzaklık nedeniyle sorunları çözmekte zorlanmadığını düşünmektedir (%51,6).

Tablo 190. Köy Muhtarı/BBB İçin Uzaklık Nedeniyle Sorunları Çözmekte Zorlanıyordu. (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı (Km))

			S44. Köy muhtarı/BBB için uzaklık nedeniyle sorunları çözmekte zorlanıyordu.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K3. Mahallen izin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	11	24	14	7	5	1	62
		%	17,7%	38,7%	22,6%	11,3%	8,1%	1,6%	100,0%
	6-10 km	Sayı	24	23	19	7	10	7	90
		%	26,7%	25,6%	21,1%	7,8%	11,1%	7,8%	100,0%
	11-20 km	Sayı	21	24	36	8	20	4	113
		%	18,6%	21,2%	31,9%	7,1%	17,7%	3,5%	100,0%
	21-30 km	Sayı	5	1	22	6	7	4	45
		%	11,1%	2,2%	48,9%	13,3%	15,6%	8,9%	100,0%
	31-40 km	Sayı	7	7	20	5	9	0	48
		%	14,6%	14,6%	41,7%	10,4%	18,8%	0,0%	100,0%
	41-50 km	Sayı	1	1	3	4	10	0	19
		%	5,3%	5,3%	15,8%	21,1%	52,6%	0,0%	100,0%
	51-60 km	Sayı	0	2	0	0	1	0	3
		%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	69	82	114	37	62	16	380
		%	18,2%	21,6%	30,0%	9,7%	16,3%	4,2%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. “Köy muhtarı/BBB için uzaklık nedeniyle sorunları çözmekte zorlanıyordu.” ifadesine katılanlara uzaklığına göre bakıldığında mahalle uzaklıkları arttıkça katılım oranları da artmaktadır. Yani daha uzaktaki katılımcı, uzaklığın sorunların çözümüne negatif etkisi olduğunu düşünmektedir (%52,6). Bir taraftan 50 km mesafeden daha uzak gruptaki katılımcılar ise %33,3 oranıyla uzaklığın sorunların çözümüne engel olduğu görüşünü diğer gruba göre daha zayıf ifade etmektedir. Ancak en yakın mesafelerdeki oranların %9,7, %18,9, %21,2 ve %24,5 biçiminde arttığı görülmektedir. Uzaklık sorunların çözümünde negatif bir etkendir ($p=0,000$).

- Yeni Durumun Değerlendirilmesi (Mahalle Muhtarlığı)

Tablo 191. Merkeze Olan Uzaklık, Sorunların Çözümüne Engel Değildir (S45).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	21	5,5
Kesinlikle katılmıyorum	33	8,7
Katılmıyorum	88	23,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	32	8,4
Katılıyorum	162	42,6
Kesinlikle katılıyorum	44	11,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara şu anda “Merkeze olan uzaklık, sorunların çözümüne engel değildir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %54,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %31,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası (%54,2), günümüzde merkeze uzaklığın sorunların çözümüne engel olmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,4’tür.

Tablo 192. Merkeze Olan Uzaklık, Sorunların Çözümüne Engel Değildir. (Cinsiyet)

			S45. Merkeze olan uzaklık, sorunların çözümüne engel değildir.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	14	7	30	12	69	20	152
		%	9,2%	4,6%	19,7%	7,9%	45,4%	13,2%	100,0%
	Erkek	Sayı	7	26	58	20	93	24	228
		%	3,1%	11,4%	25,4%	8,8%	40,8%	10,5%	100,0%
Toplam		Sayı	21	33	88	32	162	44	380
		%	5,5%	8,7%	23,2%	8,4%	42,6%	11,6%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. “Merkeze olan uzaklık, sorunların çözümüne engel değildir.” ifadesine katılan katılımcılara cinsiyete göre karşılaştırmalı bakıldığında, kadınlardaki katılım oranı %58,6 iken erkeklerde %51,3’tür. Kadınlar, erkeklere göre uzaklığın sorunların çözümüne engel olmadığını daha büyük katılımı ifade etmektedir (p=0,020).

Tablo 193. Mahalle Muhtarı Sorunları Çözme Konusunda Daha Güçlüdür (S46).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	25	6,6
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,6
Katılmıyorum	120	31,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	59	15,5
Katılıyorum	119	31,3
Kesinlikle katılıyorum	32	8,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara şu anda “Mahalle muhtarı sorunları çözme konusunda daha güçlüdür.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %39,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %38,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların neredeyse eşit oranda farklı görüşlere sahiptir. Mahalle muhtarını köy muhtarına göre sorunları çözme konusunda daha fazla güçlü bulmamaktadır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %15,5 ile yüksek sayılabilir.

Tablo 194. Mahalle Muhtarı Belediye İle İletişim Kurmakta Başarılıdır (S47).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	36	9,5
Kesinlikle katılmıyorum	22	5,8
Katılmıyorum	79	20,8
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	43	11,3
Katılıyorum	165	43,4
Kesinlikle katılıyorum	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara şu anda “Mahalle muhtarı belediye ile iletişim kurmakta başarılıdır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %52,6’sı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %26,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası mahalle muhtarını belediye ile iletişim kurmakta başarılı bulmaktadır (%52,6). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %11,3’tür.

Tablo 195. Mahalle Muhtarı Belediye İle İletişim Kurmakta Başarılıdır. (Cinsiyet)

			S47. Mahalle muhtarı belediye ile iletişim kurmakta daha başarılıdır.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	26	7	21	18	67	13	152
		%	17,1%	4,6%	13,8%	11,8%	44,1%	8,6%	100,0%
	Erkek	Sayı	10	15	58	25	98	22	228
		%	4,4%	6,6%	25,4%	11,0%	43,0%	9,6%	100,0%
Toplam		Sayı	36	22	79	43	165	35	380
		%	9,5%	5,8%	20,8%	11,3%	43,4%	9,2%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Cinsiyete göre “Mahalle muhtarı belediye ile iletişim kurmakta daha başarılıdır.” ifadesine katılıma bakıldığında kadınlar ve erkekler %53 seviyelerinde benzer oranda katıldıklarını ifade etmektedirler. Ancak başarılı olduğuna katılmama ve fikri olmadığını söyleyenlerin oranları arasında cinsiyetlere önemli ölçüde fark vardır (K:%21,7, E:%10,1) (p=0,000).

Tablo 196. Mahalle Muhtarının Merkeze Bağlı Kurumlarla İletişimi Daha İyidir (S48).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	40	10,5
Kesinlikle katılmıyorum	21	5,5
Katılmıyorum	80	21,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	44	11,6
Katılıyorum	164	43,2
Kesinlikle katılıyorum	31	8,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara şu anda köy muhtarına göre “Mahalle muhtarının merkeze bağlı kurumlarla iletişimi daha iyidir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %52,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %26,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası mahalle muhtarının köy muhtarına göre merkeze bağlı kurumlarla iletişimini daha iyi bulmaktadır (%52,4). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %11,6’dır. “Fikrim yok” diyen %10,5’lik kesim çoğunlukla hafta sonu gelenlerden ve kadınlardan oluşmaktadır. Bu kesim, muhtarla fazla iletişim kurmadığı için yeterince fikir sahibi değildir.

Tablo 197. Mahalle Muhtarı Halkın Sorunları İle Daha Yakından İlgilidir (S49).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	17	4,5
Kesinlikle katılmıyorum	33	8,7
Katılmıyorum	108	28,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	59	15,5
Katılıyorum	132	34,7
Kesinlikle katılıyorum	31	8,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara günümüzde köy muhtarına göre “Mahalle muhtarı halkın sorunları ile daha yakından ilgilidir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %42,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %37,1’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki yerel halk az bir farkla mahalle muhtarının köy muhtarına halkın sorunları ile daha yakından ilgilendiğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %15,5’tir. Mahalle muhtarının yetkilerinin kısıtlı olması onları çok da fazla mahalle sorunları ile ilgilenmeme pozisyonuna sokmuştur. Herhangi bir mahalle sakininin bir sorunu belediyeye kendi iletmesiyle, muhtarın iletmesi arasında fark kalmadığını

düşünen muhtarlar, geleneksel bir davranış olarak hala bir sorun olduğunda katılımcıların muhtarı arama eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler.

Tablo 198. Mahalle Muhtarı Halkın Sorunları İle Daha Yakından İlgilidir. (Cinsiyet)

			S49. Mahalle muhtarı halkın sorunları ile daha yakından ilgilidir.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	10	11	29	22	66	14	152
		%	6,6%	7,2%	19,1%	14,5%	43,4%	9,2%	100,0%
	Erkek	Sayı	7	22	79	37	66	17	228
		%	3,1%	9,6%	34,6%	16,2%	28,9%	7,5%	100,0%
Toplam		Sayı	17	33	108	59	132	31	380
		%	4,5%	8,7%	28,4%	15,5%	34,7%	8,2%	100,0%

Cinsiyete göre “Mahalle muhtarı halkın sorunları ile daha yakından ilgilidir.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında kadınlar ve erkekler arasında önemli fark vardır. Kadınların %52,6’sı mahalle muhtarının halkın sorunlarıyla yakından ilgilendiğini düşünürken, erkeklerin sadece %36,4’ü bu düşüncededir. Kadınlar bu konuda da erkeklere göre daha pozitif bakmaktadır (p=0,005).

Tablo 199. Mahalle Muhtarı Sorunların Çözümünde Daha Açık/Şeffaftır (S50).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	38	10,0
Kesinlikle katılmıyorum	30	7,9
Katılmıyorum	78	20,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	57	15,0
Katılıyorum	144	37,9
Kesinlikle katılıyorum	33	8,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara köy muhtarına göre “Mahalle muhtarı sorunların çözümünde daha açık/şeffaftır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %46,6’sı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %28,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcılar en yüksek oranda mahalle muhtarının köy muhtarına göre sorunların çözümünde daha açık ve şeffaf olduğunu düşünmektedir (%46,6). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %15’tir. “Fikrim yok” diyen %10’luk kesim çoğunlukla bu

mahallere hafta sonu gelenlerden ve kadınlardan oluşmaktadır. Bu kesimin muhtarla fazla iletişim kurmadığı için yeterince fikir sahibi olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 200. Köy Muhtarı/BBB ve Mahalle Muhtarı Arasında Hizmet Verme Açısından Fark Yoktur (S51).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	42	11,1
Kesinlikle katılmıyorum	88	23,2
Katılmıyorum	107	28,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	32	8,4
Katılıyorum	76	20,0
Kesinlikle katılıyorum	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Köy muhtarı/Belde belediye başkanı ve mahalle muhtarı arasında hizmet verme açısından fark yoktur.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %29,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %51,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, köy muhtarı ve belde belediye başkanının hizmet verme açısından mahalle muhtarı arasında fark olduğunu düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,4’tür. Fikrim yok diyen %11,1’lik kesim çoğunlukla hafta sonu gelenlerden ve kadınlardan oluşmaktadır. Bu kesimin köy muhtarlığı sistemi içinde yaşamadığı ve mahalle muhtarıyla da fazla iletişim kurmadığı için yeterince fikir sahibi olmadığı düşünülmektedir.

- Mahalle Olduktan Sonra Belediyeler Tarafından Verilen Hizmetlerin Değerlendirilmesi

Tablo 201. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi (S52).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	4	1,1
Kesinlikle katılmıyorum	32	8,4
Katılmıyorum	141	37,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	35	9,2
Katılıyorum	152	40,0
Kesinlikle katılıyorum	16	4,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara mahalle olduktan sonra “Hizmet sunum kalitesi yükseldi.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %44,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %45,5’tir.

Bu oranlardan görülmektedir ki yerel halk az bir farkla da olsa, mahalle olduktan sonra hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,2, “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %1,1’dir.

Tablo 202. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi (Cinsiyet)

		S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 3	12	46	19	67	5	152
		% 2,0%	7,9%	30,3%	12,5%	44,1%	3,3%	100,0%
	Erkek	Sayı 1	20	95	16	85	11	228
		% ,4%	8,8%	41,7%	7,0%	37,3%	4,8%	100,0%
Toplam	Sayı 4	32	141	35	152	16	380	
	% 1,1%	8,4%	37,1%	9,2%	40,0%	4,2%	100,0%	

Mahalle olduktan sonra belediyelerin hizmet sunum kalitesi yükseldi ifadesine katılım oranlarına bakıldığında kadınların %47,4’ü, erkeklerin %42,1’nin katıldığı görülmektedir. Kadınlar hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini, erkeklere göre daha güçlü ifade etmektedir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p=0,079).

Tablo 203. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

		S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada mı yaşıyorum	Sayı 1	23	95	19	110	9	257
		% ,4%	8,9%	37,0%	7,4%	42,8%	3,5%	100,0%
	Mevsimlik yaşıyor musunuz?	Sayı 3	3	38	13	41	6	104
		% 2,9%	2,9%	36,5%	12,5%	39,4%	5,8%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı 0	6	8	3	1	1	19
		% 0,0%	31,6%	42,1%	15,8%	5,3%	5,3%	100,0%
Toplam	Sayı 4	32	141	35	152	16	380	
	% 1,1%	8,4%	37,1%	9,2%	40,0%	4,2%	100,0%	

Yaşama sürekliliklerine göre “Hizmet sunum kalitesi yükseldi” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında; sürekli yaşayanların %46,3’ü, mevsimlik yaşayanların %45,2’si, hafta sonu yaşayanların ise %10,6’sının katıldığı görülmektedir. Yaşama sürelerine göre katılım oranlarındaki fark çok önemlidir. Bu oranların bu kadar farklı olmasının nedeni kent

hayatındaki hizmetleri bilen ve gören katılımcıların kırsaldaki hizmetleri çok yetersiz görmesine bağlanabilir (p=0,001).

Tablo 204. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Yaşadığımız İlçe)

			S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
K1.	Akyurt	Sayı	0	0	2	2	6	0	10
	Yaşadığımız ilçem:	%	0,0%	0,0%	20,0%	20,0%	60,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	0	6	1	5	0	12
		%	0,0%	0,0%	50,0%	8,3%	41,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	2	5	25	8	40	8	88
		%	2,3%	5,7%	28,4%	9,1%	45,5%	9,1%	100,0%
	Ayaş	Sayı	0	4	4	4	22	3	37
		%	0,0%	10,8%	10,8%	10,8%	59,5%	8,1%	100,0%
	Çubuk	Sayı	0	11	19	3	10	3	46
		%	0,0%	23,9%	41,3%	6,5%	21,7%	6,5%	100,0%
	Kalecik	Sayı	0	1	25	7	29	0	62
		%	0,0%	1,6%	40,3%	11,3%	46,8%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	1	25	3	20	1	52
		%	3,8%	1,9%	48,1%	5,8%	38,5%	1,9%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	0	2	15	4	8	1	30
		%	0,0%	6,7%	50,0%	13,3%	26,7%	3,3%	100,0%
	Bala	Sayı	0	8	20	3	12	0	43
		%	0,0%	18,6%	46,5%	7,0%	27,9%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	4	32	141	35	152	16	380
		%	1,1%	8,4%	37,1%	9,2%	40,0%	4,2%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. İlçelere göre “hizmet sunum kalitesi yükseldi mi?” soruna cevap verenlerin oranlarına bakıldığında, Ayaş ilçesi %67,6 oranıyla en yüksek orana sahiptir. Ayaş’ı %54,6 oranıyla Polatlı ilçesi takip etmektedir. En düşük oranlara sahip ilçeler ise %27,9 ile Polatlı ve %28,2 oranıyla Çubuk ilçesidir. Görülmektedir ki 9 ilçenin sadece ikisinde oranlar %50’nin üzerindedir. En yüksek oran ilçe belediyelerinin hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünen katılımcılara aittir (%45,5) (p=0,000).

Tablo 205. Hizmet Sunum Kalitesi Yükseldi. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Köy	Sayı	1	17	53	10	59	12	152	
Mahalleniz daha önceki statüsü?	%	,7%	11,2%	34,9%	6,6%	38,8%	7,9%	100,0%	
Orman içi köy	Sayı	2	1	9	5	20	2	39	
Ormana bitişik köy	%	5,1%	2,6%	23,1%	12,8%	51,3%	5,1%	100,0%	
Belde belediyesi	Sayı	1	5	61	16	68	1	152	
	%	,7%	3,3%	40,1%	10,5%	44,7%	,7%	100,0%	
	Sayı	0	9	18	4	5	1	37	
	%	0,0%	24,3%	48,6%	10,8%	13,5%	2,7%	100,0%	
Toplam	Sayı	4	32	141	35	152	16	380	
	%	1,1%	8,4%	37,1%	9,2%	40,0%	4,2%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Hizmet sunum kalitesi yükseldi mi” sorusuna cevap verenlerin oranına bakıldığında, belde belediyeleri en düşük orana sahiptir (%16,2). Diğer yerleşim birimleri ise yaklaşık %50 seviyelerinde hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünmektedir. Belde belediyelerinin hemen her konuda mevzi kaybettiği görülmektedir (p=0,000).

Tablo 206. Hizmet sunum kalitesi yükseldi. * Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz? (S52-S92)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Total
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.	Fikrim yok	Sayı	0	0	3	1	0	4
	%		0,0%	0,0%	75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	22	6	3	1	0	32
	%		68,8%	18,8%	9,4%	3,1%	0,0%	100,0%
	Katılmıyorum	Sayı	22	59	23	37	0	141
	%		15,6%	41,8%	16,3%	26,2%	0,0%	100,0%
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Sayı	1	5	9	19	1	35
	%		2,9%	14,3%	25,7%	54,3%	2,9%	100,0%
	Katılıyorum	Sayı	7	28	16	96	5	152
	%		4,6%	18,4%	10,5%	63,2%	3,3%	100,0%
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	1	4	2	2	7	16
	%		6,3%	25,0%	12,5%	12,5%	43,8%	100,0%
Total	Sayı		53	102	56	156	13	380
	%		13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

“Hizmet sunum kalitesi yükseldi” ifadesine katılıp katılmayanlarla, ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnun olma düzeyi açısından gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan

anlamlıdır ($p=0,000$). Hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünen katılımcıların ilçe belediyesi hizmet sunumundan daha memnun olduğu görülmektedir (%66,5, %56,3). Hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünen katılımcıların ilçe belediyesi hizmet sunumundan daha düşük düzeyde memnun olduğu görülmektedir (%3,1, %26,2). Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda hizmet sunum kalitesi ile vatandaş memnuniyeti arasında önemli bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 207. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti (S53).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	6	1,6
Kesinlikle katılmıyorum	48	12,6
Katılmıyorum	144	37,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	37	9,7
Katılıyorum	132	34,7
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %38,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %50,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu planlama, toplu taşıma ve altyapı hizmetlerinin olumlu yönde gelişmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “Ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,7, “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %1,6’dır.

Tablo 208. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Cinsiyet)

		S53. Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.						Toplam	
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum		
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	2	20	55	15	58	2	152
	%		1,3%	13,2%	36,2%	9,9%	38,2%	1,3%	100,0%
	Erkek	Sayı	4	28	89	22	74	11	228
	%		1,8%	12,3%	39,0%	9,6%	32,5%	4,8%	100,0%
Toplam	Sayı		6	48	144	37	132	13	380
	%		1,6%	12,6%	37,9%	9,7%	34,7%	3,4%	100,0%

Cinsiyete göre “Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, kadınlar (%39,6) ve erkeklerin (%37,3) katılım oranlarının

yaklaşık aynı olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p=0,480$). Her iki oranın %50'nin altında olması önemlidir. Özellikle ulaşım ile ilgili sorunlar katılımcılar tarafından hemen her ilçede dile getirilmektedir. Özellikle kadınların özel araçları ve şoförlüklerinin olması onları eşlerine ve toplu taşımaya bağımlı hale getirmektedir.

Tablo 209. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Yaşadığımız İlçe)

			S53. Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K1. Yaşadığımız ilçeyi:	Akyurt	Sayı	0	0	7	1	2	0	10
		%	0,0%	0,0%	70,0%	10,0%	20,0%	0,0%	100,0%
Kazan		Sayı	0	0	4	1	7	0	12
		%	0,0%	0,0%	33,3%	8,3%	58,3%	0,0%	100,0%
Polatlı		Sayı	1	5	26	9	39	8	88
		%	1,1%	5,7%	29,5%	10,2%	44,3%	9,1%	100,0%
Ayaş		Sayı	0	3	8	4	19	3	37
		%	0,0%	8,1%	21,6%	10,8%	51,4%	8,1%	100,0%
Çubuk		Sayı	0	16	18	8	4	0	46
		%	0,0%	34,8%	39,1%	17,4%	8,7%	0,0%	100,0%
Kalecik		Sayı	2	4	28	6	22	0	62
		%	3,2%	6,5%	45,2%	9,7%	35,5%	0,0%	100,0%
Nallıhan		Sayı	2	2	21	3	23	1	52
		%	3,8%	3,8%	40,4%	5,8%	44,2%	1,9%	100,0%
Çamlıdere		Sayı	0	11	13	2	3	1	30
		%	0,0%	36,7%	43,3%	6,7%	10,0%	3,3%	100,0%
Bala		Sayı	1	7	19	3	13	0	43
		%	2,3%	16,3%	44,2%	7,0%	30,2%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	6	48	144	37	132	13	380
		%	1,6%	12,6%	37,9%	9,7%	34,7%	3,4%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre “Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.” ifadesine katılımlarına bakıldığında en yüksek katılım %59,5 ile Ayaş'ta görülmektedir. Daha sonra %58,3 ile Kazan ve %53,4 ile Polatlı gelmektedir. Bu üç ilçede katılımcıların yarısından fazlası belediyeler tarafından verilen temel hizmetlerin olumlu yönde geliştiğini ifade etmektedir. Bu ilçeler gelişmişlik açısından birinci ve ikinci grupta yer almaktadır. %46,1 oranına sahip Nallıhan ilçesi de ikinci grupta yer almaktadır. %13,3 oranına sahip Polatlı, %35,5 oranına sahip Kalecik üçüncü grupta, %8,7 oranına sahip Çubuk ikinci grupta, %20 oranına sahip Akyurt birinci grupta yer almaktadır. Görülmektedir ki her gelişmişlik grubundan ilçelerdeki katılımcıların olumsuz düşünceleri mevcuttur. Belediye hizmet sunumunun ilçe gelişmişlik gruplarıyla ilişkisinin zayıf olduğu söylenebilir.

Tablo 210. Planlama, Toplu Taşıma, Alt Yapı Hizmetleri Olumlu Yönde Gelişti. (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı)

			S53. Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.						Total
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	2	12	15	11	20	2	62
		%	3,2%	19,4%	24,2%	17,7%	32,3%	3,2%	100,0%
	6-10 km	Sayı	3	12	33	6	28	8	90
		%	3,3%	13,3%	36,7%	6,7%	31,1%	8,9%	100,0%
	11-20 km	Sayı	0	15	43	13	39	3	113
		%	0,0%	13,3%	38,1%	11,5%	34,5%	2,7%	100,0%
	21-30 km	Sayı	1	5	20	3	16	0	45
		%	2,2%	11,1%	44,4%	6,7%	35,6%	0,0%	100,0%
	31-40 km	Sayı	0	1	28	3	16	0	48
		%	0,0%	2,1%	58,3%	6,3%	33,3%	0,0%	100,0%
	41-50 km	Sayı	0	0	5	1	13	0	19
		%	0,0%	0,0%	26,3%	5,3%	68,4%	0,0%	100,0%
	51-60 km	Sayı	0	3	0	0	0	0	3
		%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total	Sayı	6	48	144	37	132	13	380	
	%	1,6%	12,6%	37,9%	9,7%	34,7%	3,4%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p=0,000$). Buna göre mahallenin bağlı olduğu ilçeye uzaklığına göre “Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde geliştii” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, en yakın ilçelerle uzak ilçeler arasında katılım oranları arasında fark vardır. 1-5 km arası uzaklıktaki katılım oranı %35,5, 6-10 km’de %40, 11-20 km arasında %37,2, 21-30 km uzaklıktakinde ise %35,6’dır. Bu oranlar birbirine yakındır. Ancak olumlu yönde geliştiğine katılmama oranları uzaklığa göre artış göstermektedir. Mahalleler çok yakın da olsa temel hizmet sunumlarındaki olumlu düşünce oranları birbirinden çok farklı değildir. Buradan çıkarılacak sonuç, ilçelerin mevcut sınırları büyüse de en yakındaki mahalleye bile hizmet götürmeye pek elverişli değildir. Bu oranlardan ancak merkez mahallere yetişebildikleri izlenimi doğmaktadır. Alan araştırması sırasında yapılan katılımcı gözlemlerine göre ilçe ve kent merkezine yakın mahallelerde, uzak ilçe ve mahallere göre belli bir hizmet akışı ve hareketlilik görünmektedir. Yakın mahallede yaşayan katılımcılar uzak mahallelere daha az hizmet gittiği hakkında fikri olmadığı için kendi durumlarından memnun değildiler. Oysa yakın mahallelerde özellikle altyapı, doğalgaz vb. konularda bir hizmet hareketliliği göze çarpmaktadır

Tablo 211. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı (S54).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	15	3,9
Kesinlikle katılmıyorum	47	12,4
Katılmıyorum	137	36,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	35	9,2
Katılıyorum	130	34,2
Kesinlikle katılıyorum	16	4,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %38,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %48,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki en yüksek oran belediyeler tarafından verilen hizmetlerin kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağlamadığını düşünen katılımcılara aittir (%48,5). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,2, “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %3,9’dur.

Tablo 212. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı. (Cinsiyet)

		S54. Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 10	18	43	16	61	4	152
		% 6,6%	11,8%	28,3%	10,5%	40,1%	2,6%	100,0%
Erkek	Sayı 5	29	94	19	69	12	228	
	% 2,2%	12,7%	41,2%	8,3%	30,3%	5,3%	100,0%	
Toplam	Sayı 15	47	137	35	130	16	380	
	% 3,9%	12,4%	36,1%	9,2%	34,2%	4,2%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Katılımcıların cinsiyetine göre mahalle olmanın “Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, erkeklerin oranı %35,6, kadınların %42,7’dir. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda mahalle olmanın kentsel gelişime katkısının olduğunu düşünmektedir (p=0,021).

Tablo 213. Kentsel Gelişime Olumlu Yönde Katkı Sağladı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S54. Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı.					Topla m	
			Fikri m yok	Kesinlikl e katılmıyo rum	Katılmıyo rum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyoru m		Kesinlikle katılıyoru m
K4. Mahalle niz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	4	26	46	13	51	12	152
		%	2,6%	17,1%	30,3%	8,6%	33,6%	7,9%	100,0
	Orman içi köy	Sayı	3	2	11	4	17	2	39
		%	7,7%	5,1%	28,2%	10,3%	43,6%	5,1%	100,0
	Ormana bitişik köy	Sayı	8	12	68	13	50	1	152
		%	5,3%	7,9%	44,7%	8,6%	32,9%	,7%	100,0
	Belde belediyesi	Sayı	0	7	12	5	12	1	37
		%	0,0%	18,9%	32,4%	13,5%	32,4%	2,7%	100,0
Toplam		Sayı	15	47	137	35	130	16	380
		%	3,9%	12,4%	36,1%	9,2%	34,2%	4,2%	100,0

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı” ifadesine katılanların oranına bakıldığında, belde belediyelerinin oranı %35,1’dir. Orman içi köylerdeki katılım oranı %48,7 ile en yüksektir. Diğer yerleşim birimleri ise katılıyorum oranları yaklaşık %40 seviyelerindedir (p=0,014).

Tablo 214. Mimari ve İmar Planlaması Açısından İlçe Belediyesine Tabi Olmak Olumludur (S55).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	36	9,5
Kesinlikle katılmıyorum	57	15,0
Katılmıyorum	132	34,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	100	26,3
Kesinlikle katılıyorum	17	4,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Mimari ve imar planlaması açısından ilçe belediyesine tabi olmak olumludur.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %30,8’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesini kullanmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %49,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %49,7’si mimari ve imar planlaması açısından ilçe belediyesine tabi olmayı olumlu bulmamaktadır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10,2’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %9,5’tir.

Tablo 215. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı (S56).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	13	3,4
Kesinlikle katılmıyorum	46	12,1
Katılmıyorum	119	31,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	42	11,1
Katılıyorum	142	37,4
Kesinlikle katılıyorum	18	4,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %42,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %43,4’tür. Bu oranlardan görölmektedir ki katılımcıların bir bölümü, yerel ihtiyaçlarının geçmişe göre daha hızlı çözüldüğünü düşünürken ve neredeyse eşit oranlara sahip bir kesim de çözümediğini ifade etmektedir. Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda belediyelerin hizmetlerinin var olduğu ancak halk tarafından yeterli bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %11,1’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %3,4’tür.

Tablo 216. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (Cinsiyet)

		S56. Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.						
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 10	16	37	13	70	6	152
		% 6,6%	10,5%	24,3%	8,6%	46,1%	3,9%	100,0%
	Erkek	Sayı 3	30	82	29	72	12	228
		% 1,3%	13,2%	36,0%	12,7%	31,6%	5,3%	100,0%
Toplam	Sayı	13	46	119	42	142	18	380
	%	3,4%	12,1%	31,3%	11,1%	37,4%	4,7%	100,0%

Cinsiyete göre “Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, kadın ve erkek katılım oranlarında fark olduğu görölmektedir. Kadınların %50’si sorunların daha hızlı çözüldüğünü ifade ederken, erkeklerde bu oran %36,9’dur. Kadınların bakış açılarının bu konuda da erkeklerden farklı olduğu görölmektedir (p=0,002).

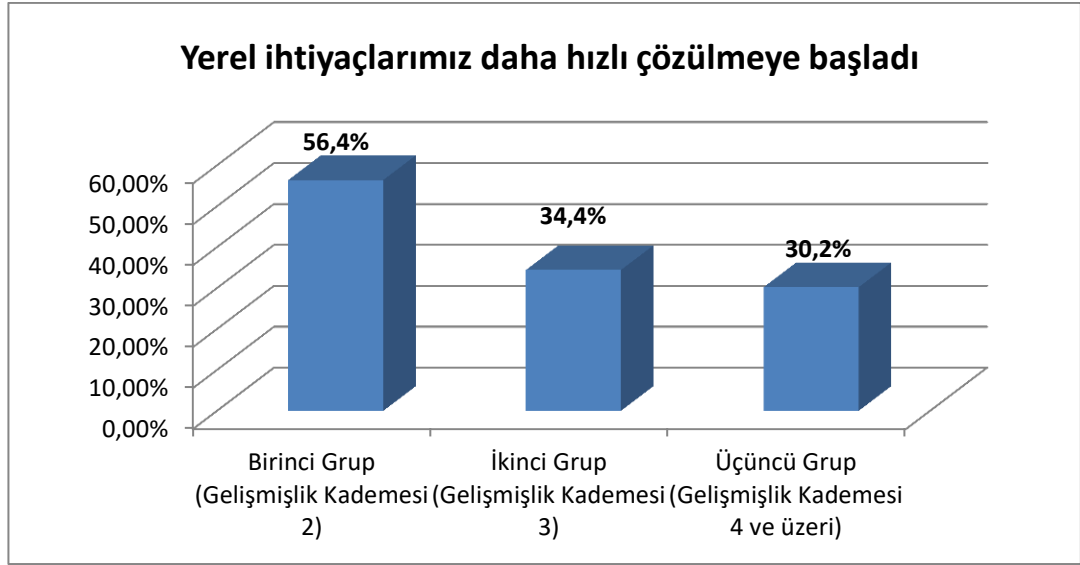
Tablo 217. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

				S56. Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.						Toplam
				Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D9. Sürekli burada yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	8	34	79	25	100	11	257	
		%	3,1%	13,2%	30,7%	9,7%	38,9%	4,3%	100,0%	
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	5	6	31	15	41	6	104	
		%	4,8%	5,8%	29,8%	14,4%	39,4%	5,8%	100,0%	
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	0	6	9	2	1	1	19	
		%	0,0%	31,6%	47,4%	10,5%	5,3%	5,3%	100,0%	
Toplam		Sayı	13	46	119	42	142	18	380	
		%	3,4%	12,1%	31,3%	11,1%	37,4%	4,7%	100,0%	

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.” İfadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görölmektedir. İlk grup arasındaki katılım oranlarının benzer (%43,2 ve %45,2) olduğu görönrken üçüncü grup olan hafta sonu gelenler grubu katılım oranı diğer gruplara göre oldukça düşüktür (%10,6). Bu konuda da hafta sonu gelen grup, mevsimlik ve sürekli yaşayanlardan farklı düşünmektedir. Elbette ki grupların yerel ihtiyaçlarının farklılık göstereceği ve özellikle hafta sonu gelen grubun yerel ihtiyaçları sürekli ve mevsimlik gelenlerden ayrışabileceği hususlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (p=0,029).

Tablo 218. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözölmeye Başladı. (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S56. Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	3	14	30	17	70	13	147
		%	2,0%	9,5%	20,4%	11,6%	47,6%	8,8%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	7	19	63	16	51	4	160
		%	4,4%	11,9%	39,4%	10,0%	31,9%	2,5%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	3	13	26	9	21	1	73
		%	4,1%	17,8%	35,6%	12,3%	28,8%	1,4%	100,0%
Toplam		Sayı	13	46	119	42	142	18	380
		%	3,4%	12,1%	31,3%	11,1%	37,4%	4,7%	100,0%

Grafik 17. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözülmeye Başladı

İlçe gelişmişlik grubuna göre “Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Birinci grup olan en gelişmiş gruptaki katılım oranı %56,4, ikinci ve daha alt gelişmişliğe sahip gruptaki katılım oranı %34,4 ve en alt gelişmişliğe sahip üçüncü gruptaki katılım oranı ise %30,2’dir. Oranların daha çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde yerel ihtiyaçların daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulduğu görülmektedir (p=0,001).

Tablo 219. Yerel İhtiyaçlarımız Daha Hızlı Çözülmeye Başladı. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S56. Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü ?	Köy	Sayı	4	26	39	13	56	14	152
		%	2,6%	17,1%	25,7%	8,6%	36,8%	9,2%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	2	1	11	5	18	2	39
		%	5,1%	2,6%	28,2%	12,8%	46,2%	5,1%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	7	9	53	19	63	1	152
		%	4,6%	5,9%	34,9%	12,5%	41,4%	,7%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	0	10	16	5	5	1	37
	%	0,0%	27,0%	43,2%	13,5%	13,5%	2,7%	100,0%	
Toplam	Sayı		13	46	119	42	142	18	380
	%		3,4%	12,1%	31,3%	11,1%	37,4%	4,7%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. En düşük katılım oranına sahip birim belde belediyeleri olup %16,2’dir. Köylerdeki katılım oranları

%42 ile %51 arasında değişmektedir. Orman içi köylerde yaşayan katılımcılar %51,3 ile en yüksek katılan grup oranını oluşturmaktadır ($p=0,000$).

Tablo 220. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti (S57).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	16	4,2
Kesinlikle katılmıyorum	55	14,5
Katılmıyorum	173	45,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	45	11,8
Katılıyorum	76	20,0
Kesinlikle katılıyorum	15	3,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %23,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %60’tır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu yaşadığı yerin sosyo-ekonomik olarak gelişmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %11,8’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %4,2’dir.

Tablo 221. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Cinsiyet)

		S57. Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 12	20	53	16	46	5	152
		% 7,9%	13,2%	34,9%	10,5%	30,3%	3,3%	100,0%
	Erkek	Sayı 4	35	120	29	30	10	228
		% 1,8%	15,4%	52,6%	12,7%	13,2%	4,4%	100,0%
Toplam		Sayı 16	55	173	45	76	15	380
		% 4,2%	14,5%	45,5%	11,8%	20,0%	3,9%	100,0%

Cinsiyete göre “Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %33,6, erkeklerin katılım oranı ise %17,6’dır. Kadınlar erkeklerin yaklaşık iki katı oranında mahalle olduktan sonra yaşadığı yerin sosyo-ekonomik olarak geliştiğini düşünmektedir. Ancak her iki oranın da %50’nin altında olması önem arz etmektedir ($p=0,000$).

Tablo 222. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S57. Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
D9. Sürekli burada yaşıyor muyum?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	9	39	115	28	57	9	257
		%	3,5%	15,2%	44,7%	10,9%	22,2%	3,5%	100,0%
	Mevsimlik yaşıyor sunuz?	Sayı	7	9	48	17	18	5	104
		%	6,7%	8,7%	46,2%	16,3%	17,3%	4,8%	100,0%
	Hafta sonları yaşıyor sunuz?	Sayı	0	7	10	0	1	1	19
		%	0,0%	36,8%	52,6%	0,0%	5,3%	5,3%	100,0%
Toplam		Sayı	16	55	173	45	76	15	380
		%	4,2%	14,5%	45,5%	11,8%	20,0%	3,9%	100,0%

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. İlk grup arasındaki katılım oranlarının benzer (%25,7 ve %22,1) olduğu görünürken üçüncü grup olan hafta sonu gelenler grubu katılım oranının diğer gruplara kıyasla oldukça düşük olduğu görülmektedir (%10,6) (p=0,032).

Tablo 223. Yaşadığım Yer Sosyo-Ekonomik Olarak Gelişti. (Yaşadığımız İlçe)

			S57. Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	0	6	1	3	0	10
		%	0,0%	0,0%	60,0%	10,0%	30,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	0	6	1	5	0	12
		%	0,0%	0,0%	50,0%	8,3%	41,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	3	9	40	6	21	9	88
		%	3,4%	10,2%	45,5%	6,8%	23,9%	10,2%	100,0%
	Ayaş	Sayı	2	6	8	3	15	3	37
		%	5,4%	16,2%	21,6%	8,1%	40,5%	8,1%	100,0%
	Çubuk	Sayı	2	21	17	1	3	2	46
		%	4,3%	45,7%	37,0%	2,2%	6,5%	4,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	6	1	30	15	10	0	62
		%	9,7%	1,6%	48,4%	24,2%	16,1%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	1	29	13	7	0	52
		%	3,8%	1,9%	55,8%	25,0%	13,5%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	1	10	13	3	2	1	30
		%	3,3%	33,3%	43,3%	10,0%	6,7%	3,3%	100,0%
	Bala	Sayı	0	7	24	2	10	0	43
		%	0,0%	16,3%	55,8%	4,7%	23,3%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	16	55	173	45	76	15	380
		%	4,2%	14,5%	45,5%	11,8%	20,0%	3,9%	100,0%

Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre “Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında ilçeler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Ayaş (%48,6) ve Kazan (41,7) ilçelerinde en yüksek katılım oranı görülürken diğer ilçelerdeki oranların daha düşük olduğu görülmektedir. En düşük katılım oranına sahip ilçe %10 ile Çamlıdere’dir. Bu oranlardan görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğu yaşadıkları yerleşim biriminin mahalle olmasıyla sosyo- ekonomik olarak gelişmediğini düşünmektedir (%60) (p=0,000).

Tablo 224. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti (S58).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	8	2,1
Kesinlikle katılmıyorum	54	14,2
Katılmıyorum	176	46,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	40	10,5
Katılıyorum	89	23,4
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %26,8’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %60,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu yaşadığı yerin yaşam şartları ve refah seviyesinin iyileşmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10,5’tir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %2,1 ile oldukça düşüktür.

Tablo 225. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti. (Cinsiyet)

		S58. Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti.						Toplam	
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum		
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	5	19	56	15	52	5	152
	%		3,3%	12,5%	36,8%	9,9%	34,2%	3,3%	100,0%
	Erkek	Sayı	3	35	120	25	37	8	228
	%		1,3%	15,4%	52,6%	11,0%	16,2%	3,5%	100,0%
Toplam	Sayı		8	54	176	40	89	13	380
	%		2,1%	14,2%	46,3%	10,5%	23,4%	3,4%	100,0%

Cinsiyete göre “Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı

%37,5, erkeklerin katılım oranı ise %19,7'dir. Kadınlar erkeklerin yaklaşık iki katı oranında mahalle olduktan sonra yaşam şartlarının iyileştiğini düşünmektedir. Ancak her iki oranın da %50'nin altında olması yaşam şartlarının iyileşmediğinin göstergesidir (p=0,001).

Tablo 226. Yaşam Şartlarımız (Refah Seviyesi) İyileşti. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S58. Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	6	39	119	27	61	5	257
		%	2,3%	15,2%	46,3%	10,5%	23,7%	1,9%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	2	8	47	13	27	7	104
		%	1,9%	7,7%	45,2%	12,5%	26,0%	6,7%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	0	7	10	0	1	1	19
		%	0,0%	36,8%	52,6%	0,0%	5,3%	5,3%	100,0%
Toplam		Sayı	8	54	176	40	89	13	380
		%	2,1%	14,2%	46,3%	10,5%	23,4%	3,4%	100,0%

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Sürekli yaşayanların %25,6'sı, %mevsimlik yaşayanların %32,7'si ve hafta sonu yaşayanların ise %10,6'si yaşam şartlarının iyileştiğini ifade etmektedir. Oranların oldukça düşük olduğu görülmektedir (p=0,019).

Tablo 227. Güven, Dayanışma ve Komşuluk İlişkilerimiz Zayıfladı (S59).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	8	2,1
Kesinlikle katılmıyorum	31	8,2
Katılmıyorum	89	23,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	48	12,6
Katılıyorum	145	38,2
Kesinlikle katılıyorum	59	15,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerimiz zayıfladı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %53,7'si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %31,6'dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de

katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,5’tir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %2,1 ile oldukça düşüktür.

Tablo 228. Güven, Dayanışma ve Komşuluk İlişkilerimiz Zayıfladı. (Cinsiyet)

			S59. Güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerimiz zayıfladı.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	3	14	47	16	47	25	152
		%	2,0%	9,2%	30,9%	10,5%	30,9%	16,4%	
Erkek	Sayı	5	17	42	32	98	34	228	
	%	2,2%	7,5%	18,4%	14,0%	43,0%	14,9%	100,0%	
Toplam	Sayı	8	31	89	48	145	59	380	
	%	2,1%	8,2%	23,4%	12,6%	38,2%	15,5%	100,0%	

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Cinsiyete göre “Güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerimiz zayıfladı” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında kadınların katılım oranı %47,3, erkeklerin katılım oranı ise %57,9’dur. Kadınlar erkeklere göre mahalle olduktan sonra güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin daha düşük oranda zayıfladığını düşünmektedir (p=0,052).

Tablo 229. Mahalle Kültürü ve Kentli Olma Bilincimiz Gelişti (S60).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	19	5,0
Kesinlikle katılmıyorum	54	14,2
Katılmıyorum	143	37,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	66	17,4
Katılıyorum	75	19,7
Kesinlikle katılıyorum	23	6,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Mahalle kültürü ve kentli olma bilincimiz gelişti.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %25,8’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %51,8’dir.

Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası, mahalle kültürünün ve kentli olma bilincinin gelişmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %17,4’tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %5 ile oldukça düşüktür.

Tablo 230. Mahalle Kültürü ve Kentli Olma Bilincimiz Gelişti. (Cinsiyet)

			S60. Mahalle kültürü ve kentli olma bilincimiz gelişti.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	12	23	48	18	45	6	152
		%	7,9%	15,1%	31,6%	11,8%	29,6%	3,9%	100,0%
	Erkek	Sayı	7	31	95	48	30	17	228
		%	3,1%	13,6%	41,7%	21,1%	13,2%	7,5%	100,0%
Toplam		Sayı	19	54	143	66	75	23	380
		%	5,0%	14,2%	37,6%	17,4%	19,7%	6,1%	100,0%

Cinsiyete göre “Mahalle kültürü ve kentli olma bilincimiz gelişti.” ifadesine katılanların oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %33,5 erkeklerin katılım oranı ise %20,7’dir. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda mahalle olduktan sonra mahalle kültürü ve kentli olma bilincinin geliştiğini düşünmektedir (p=0,000).

Tablo 231. Yerleşim Yerine Aidiyet Duygusu Azalmıştır (S61).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	18	4,7
Kesinlikle katılmıyorum	44	11,6
Katılmıyorum	141	37,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	63	16,6
Katılıyorum	73	19,2
Kesinlikle katılıyorum	41	10,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Yerleşim yerine aidiyet duygusu azalmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %30’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %48,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %48,7’si yaşadığı yere aidiyet duygusunun azalmadığını ifade etmektedir. Yaşadığı yere aidiyet duygusunun azaldığını düşünenlerin oranı da %30 ile önemli büyüklüktedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %16,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %4,7’dir.

Tablo 232. Yerleşim Yerine Aidiyet Duygusu Azalmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S61. Yerleşim yerine aidiyet duygusu azalmıştır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	6	20	51	22	30	23	152
		%	3,9%	13,2%	33,6%	14,5%	19,7%	15,1%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	4	3	14	5	10	3	39
		%	10,3%	7,7%	35,9%	12,8%	25,6%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	8	13	69	27	28	7	152
		%	5,3%	8,6%	45,4%	17,8%	18,4%	4,6%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	0	8	7	9	5	8	37
		%	0,0%	21,6%	18,9%	24,3%	13,5%	21,6%	100,0%
Toplam		Sayı	18	44	141	63	73	41	380
		%	4,7%	11,6%	37,1%	16,6%	19,2%	10,8%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Yerleşim yerine aidiyet duygusu azalmıştır” ifadesine katılanların oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. En düşük katılım oranına sahip birim ormana bitişik köyler olup %23’tür. Köylerdeki katılım oranları %34,8, belde belediyelerindeki katılım oranı ise %35,1’dir. Katılımcıların %48,7’si mahalle olmakla aidiyet duygusunun azalmadığını ifade etmektedir (p=0.005).

Tablo 233. Güvenlik ve Asayiş Daha İyi Sağlanmaya Başlandı (S62).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	18	4,7
Kesinlikle katılmıyorum	44	11,6
Katılmıyorum	75	19,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	64	16,8
Katılıyorum	149	39,2
Kesinlikle katılıyorum	30	7,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Güvenlik ve asayiş daha iyi sağlanmaya başlandı.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %47,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %31,3’dür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,1’i, yaşadığı yerde güvenlik ve asayişin daha iyi sağlandığını ifade etmektedir. Yaşadığı yerde güvenlik ve asayişin iyi sağlanmadığını düşünenlerin oranı da (%30) önemli büyüklüktedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %16,8’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %4,7’dir.

Tablo 234. Mahalle Olduktan Sonra Daha Fazla Vergi Ödemeye Başladık (S63).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	25	6,6
Kesinlikle katılmıyorum	8	2,1
Katılmıyorum	27	7,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	11	2,9
Katılıyorum	240	63,2
Kesinlikle katılıyorum	69	18,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Mahalle olduktan sonra daha fazla vergi ödemeye başladık.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %81,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %9,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %80’i mahalle olduktan sonra daha fazla vergi ödediğini ifade etmektedir. Daha fazla vergi ödediğini düşünmeyenlerin oranı ise %9,2 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %2,9’dur ki bu oran da oldukça düşüktür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %6,6’dır.

Tablo 235. Cami, Otlak, Yaylak, Baltalık Gibi Ortak Mallarımızın Belediyeye Geçmesi Gücümüzü Azaltmıştır (S64).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	54	14,2
Kesinlikle katılmıyorum	11	2,9
Katılmıyorum	40	10,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	31	8,2
Katılıyorum	189	49,7
Kesinlikle katılıyorum	55	14,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Cami, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak mallarımızın belediyeye geçmesi gücümüzü azaltmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %64,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %13,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu mahalle olduktan sonra cami, otlak, yaylak ve baltalık gibi taşınmazların belediyeye geçmesinin, güçlerini azalttığını düşünmektedir. Bu ifadeye katılmayanların oranı %13,4 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,2’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %14,4’dür. Hafta sonu ve mevsimlik gelenlerin bu konu ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmaması nedeniyle bu oranın kısmi olarak yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tablo 236. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır (S65).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	46	12,1
Kesinlikle katılmıyorum	6	1,6
Katılmıyorum	40	10,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	25	6,6
Katılıyorum	201	52,9
Kesinlikle katılıyorum	62	16,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %69,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %12,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu mahalle olduktan sonra ahır ve ağıl işlerini yapmanın zorlaştığını düşünmektedir. Bu ifadeye katılmayanların oranı %13,4 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %12,1’dir. Hafta sonu ve mevsimlik gelenlerin bu konu ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmaması ve hayvancılık faaliyetiyle uğraşmamaları nedeniyle bu oranın kısmi olarak yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tablo 237. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Yaşadığımız İlçe)

			S65. Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
K1.	Akyurt	Sayı	0	0	2	1	7	0	10
Yaşadığımız ilçe:	Kazan	%	0,0%	0,0%	20,0%	10,0%	70,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	0	1	0	11	0	12
	Polatlı	%	0,0%	0,0%	8,3%	0,0%	91,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	13	2	6	2	48	17	88
	Polatlı	%	14,8%	2,3%	6,8%	2,3%	54,5%	19,3%	100,0%
	Ayaş	Sayı	3	1	4	2	19	8	37
	Ayaş	%	8,1%	2,7%	10,8%	5,4%	51,4%	21,6%	100,0%
	Çubuk	Sayı	8	1	3	1	12	21	46
	Çubuk	%	17,4%	2,2%	6,5%	2,2%	26,1%	45,7%	100,0%
	Kalecik	Sayı	6	0	11	11	32	2	62
	Kalecik	%	9,7%	0,0%	17,7%	17,7%	51,6%	3,2%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	11	1	5	6	25	4	52
	Nallıhan	%	21,2%	1,9%	9,6%	11,5%	48,1%	7,7%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	3	1	6	0	16	4	30
	Çamlıdere	%	10,0%	3,3%	20,0%	0,0%	53,3%	13,3%	100,0%
	Bala	Sayı	2	0	2	2	31	6	43
	Bala	%	4,7%	0,0%	4,7%	4,7%	72,1%	14,0%	100,0%
Toplam		Sayı	46	6	40	25	201	62	380
		%	12,1%	1,6%	10,5%	6,6%	52,9%	16,3%	100,0%

Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre “Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, ilçeler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kalecik (%54,8) ve Nallıhan (%55,8) ilçelerinde en düşük katılım oranı görülürken diğer ilçelerdeki oranlar %70’ler seviyelerinde daha yüksektir. Genel olarak katılımcıların büyük çoğunluğu ahır ve ağıl işlerinin yapmakta zorlandıklarını ifade etmektedirler. Belediyelerin şehir merkezine uzak mahalleler için kanundan gelen yaptırımları uygulama konusunda daha esnek oldukları alan çalışması gözlemlerinden anlaşılmaktadır (p=0,000).

Tablo 238. Ahır ve Ağıl İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S65. Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.					Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	
K4. Köy	Sayı	18	2	12	8	70	42	152
Mahalle	%	11,8%	1,3%	7,9%	5,3%	46,1%	27,6%	100,0%
niz daha önceki statüsü?	Orman içi köy	Sayı	8	1	3	2	20	39
	%	20,5%	2,6%	7,7%	5,1%	51,3%	12,8%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	15	2	19	10	97	152
	%	9,9%	1,3%	12,5%	6,6%	63,8%	5,9%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	5	1	6	5	14	37
	%	13,5%	2,7%	16,2%	13,5%	37,8%	16,2%	100,0%
Toplam	Sayı	46	6	40	25	201	62	380
	%	12,1%	1,6%	10,5%	6,6%	52,9%	16,3%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında önemli farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %54 olup, diğer birimlerdeki oranlar %64 ve daha üzeridir. Hemen hemen tüm gruplarda ahır ve ağıl işleri yapılmasının zorlaştığı görülmektedir (p=0,001).

Tablo 239. Tarla, Çayır, Bağ-Bahçe İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır (S66).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	42	11,1
Kesinlikle katılmıyorum	15	3,9
Katılmıyorum	53	13,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	27	7,1
Katılıyorum	195	51,3
Kesinlikle katılıyorum	48	12,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Tarla, çayır, bağ-bahçe işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %63,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise

%17,8'dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu mahalle olduktan sonra tarla, çayır, bağ-bahçe işlerini yapmanın zorlaştığını düşünmektedir. Bu ifadeye katılmayanların oranı %17,8 ile düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,1'dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %11,1'dir.

Tablo 240. Tarla, Çayır, Bağ-Bahçe İşlerimizi Yapmamız Zorlaşmıştır. (Yaşadığınız İlçe)

			S66. Tarla, çayır, bağ-bahçe işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
K1. Yaşadığımız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	0	1	2	7	0	10
		%	0,0%	0,0%	10,0%	20,0%	70,0%	0,0%	100,0%
Kazan		Sayı	0	0	1	0	11	0	12
		%	0,0%	0,0%	8,3%	0,0%	91,7%	0,0%	100,0%
Polatlı		Sayı	11	5	16	2	44	10	88
		%	12,5%	5,7%	18,2%	2,3%	50,0%	11,4%	100,0%
Ayaş		Sayı	2	4	7	2	16	6	37
		%	5,4%	10,8%	18,9%	5,4%	43,2%	16,2%	100,0%
Çubuk		Sayı	8	3	4	1	13	17	46
		%	17,4%	6,5%	8,7%	2,2%	28,3%	37,0%	100,0%
Kalecik		Sayı	5	0	11	11	33	2	62
		%	8,1%	0,0%	17,7%	17,7%	53,2%	3,2%	100,0%
Nallıhan		Sayı	11	1	5	5	26	4	52
		%	21,2%	1,9%	9,6%	9,6%	50,0%	7,7%	100,0%
Çamlıdere		Sayı	2	2	6	2	14	4	30
		%	6,7%	6,7%	20,0%	6,7%	46,7%	13,3%	100,0%
Bala		Sayı	3	0	2	2	31	5	43
		%	7,0%	0,0%	4,7%	4,7%	72,1%	11,6%	100,0%
Toplam		Sayı	42	15	53	27	195	48	380
		%	11,1%	3,9%	13,9%	7,1%	51,3%	12,6%	100,0%

Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre “Tarla, çayır, bağ-bahçe işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında ilçeler arasında önemli farklılık olduğu görülmektedir. Kalecik (%53,2) ve Nallıhan (%57,7) ilçelerinde en düşük katılım oranı görülürken diğer ilçelerdeki oranlar %70'ler seviyelerinde ve daha yüksektir. Genel olarak katılımcıların büyük çoğunluğu tarla, çayır, bağ-bahçe işlerini yapmakta zorlandıklarını ifade etmektedirler. Kazan ilçesindeki oran ise %91,7'dir. Kent merkezine yakın olan ilçelerde durumun katılımcılar için daha zor olduğu görünmektedir (p=0,000).

Tablo 241. Tarlaların İmara Açılması, Değerlenmesi Açısından Mahalle Olmak Daha İyi Oldu (S67).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	43	11,3
Kesinlikle katılmıyorum	83	21,8
Katılmıyorum	117	30,8
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	31	8,2
Katılıyorum	74	19,5
Kesinlikle katılıyorum	32	8,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Tarlaların imara açılması, değerlendirilmesi açısından mahalle olmak daha iyi oldu.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %27,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %52,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası tarlaların imara açılarak değerlendirilmesini olumlu bulmamaktadır. Bu ifadeye katılanların oranı %27,9 ile düşük değildir. Halkın bir bölümü tarlalarının değerlendirilmesini, imara açılmasını olumlu bulmaktadır. Bu kesim daha fazla ilçe merkezine yakın mahallelerden yaşayanlardan oluşsa da uzak mahallelerde yaşayanların da benzer taleplerinin olduğu görülmektedir. Zorlayan hayat koşulları nedeniyle yerel halk kentleşmenin ve refah seviyesinin yükselmesini istemektedir. Katılımcıların asıl talebi, asli kent hizmetleriyle birlikte, çiftçilik faaliyetini de yürütebileceği bir sistemin kurulmasıdır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,2’dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %11,3’tür.

Tablo 242. Tarlaların İmara Açılması, Değerlenmesi Açısından Mahalle Olmak Daha İyi Oldu. (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S67. Tarlaların imara açılması, değerlendirilmesi açısından mahalle olmak daha iyi oldu.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
D9. Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	33	63	72	21	47	21	257	
	%	12,8	24,5%	28,0%	8,2%	18,3%	8,2%	100,0%	
mı yaşıyor sunuz?	Sayı	10	14	39	9	25	7	104	
	%	9,6%	13,5%	37,5%	8,7%	24,0%	6,7%	100,0%	
	Sayı	0	6	6	1	2	4	19	
	%	0,0%	31,6%	31,6%	5,3%	10,5%	21,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	43	83	117	31	74	32	380	
	%	11,3	21,8%	30,8%	8,2%	19,5%	8,4%	100,0%	

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Tarlaların imara açılması, değerlendirilmesi açısından mahalle olmak daha iyi oldu.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında sürekli yaşayanların %52,5’i, mevsimlik gelenlerin %51’i, hafta sonları gelenlerin ise %63,2’si bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Mevsimlik yaşayanların %30,7’si ve hafta sonu yaşayanların ise %31,6’sı tarlaların imara açılması bakımından mahalle olmasının iyi olduğunu düşünmektedir. Görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu tarlalarının imara açılmasını desteklememektedir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p=0,089).

4.4.1.5. Katılım, Mekânsal Ölçek, Merkezileşme ile İlgili Bulgular

- Eski durum (Köy Muhtarlığı/Belde Belediye Başkanlığı Değerlendirilmesi)

Tablo 243. Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi İle Daha Kolay İletişim Kuruluyordu (S68).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	52	15,2
Kesinlikle katılmıyorum	7	2,0
Katılmıyorum	53	15,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	48	14,0
Katılıyorum	143	41,7
Kesinlikle katılıyorum	40	11,7
Toplam	343	100,0

Katılımcılara “Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi ile daha kolay iletişim kuruluyordu” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, köylerden mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan katılımcıların %52,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %17,5’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki köylerden mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan katılımcıların yarısından fazlası köy muhtarı ve ihtiyar meclisi ile daha kolay iletişim kurulduğunu düşünmektedir. Bu oranın yüksek çıkması bu yerleşim yerlerinde yaşayan halkın yaş ortalamasının yüksek olması ve sürekli yaşayanların çoğunlukta olmasına bağlıdır. Bu ifadeye katılmayanların oranı %17,5 ile düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %14’tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,2 ile yüksektir. Bunun nedeni de gençlerin ve sonradan göç edenlerin geçmişi bilmemesi ve kadınların konu hakkında yeterince konu hakkında bilgi sahibi olmamasıdır.

Tablo 244. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu (S69).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	51	13,4
Kesinlikle katılmıyorum	12	3,2
Katılmıyorum	58	15,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	46	12,1
Katılıyorum	170	44,7
Kesinlikle katılıyorum	43	11,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %56’sı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %18,5’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Yeni sistemde fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünenlerin oranı ise %18,5’tir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,1’dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %13,4 ile yüksektir. Gençlerin ve sonradan göç edenlerin geçmişi bilmemesi ve kadınların konu hakkında yeterince konu hakkında bilgi sahibi olmamasının bu durumun sebebi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 245. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S69. Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K4.	Köy	Sayı	20	11	26	17	58	20	152
Mahalleniz		%	13,2%	7,2%	17,1%	11,2%	38,2%	13,2%	100,0%
daha önceki statüsü?	Orman içi köy	Sayı	11	0	4	3	18	3	39
		%	28,2%	0,0%	10,3%	7,7%	46,2%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	19	1	24	23	75	10	152
		%	12,5%	,7%	15,8%	15,1%	49,3%	6,6%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	1	0	4	3	19	10	37
		%	2,7%	0,0%	10,8%	8,1%	51,4%	27,0%	100,0%
Toplam		Sayı	51	12	58	46	170	43	380
		%	13,4%	3,2%	15,3%	12,1%	44,7%	11,3%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %78,4 olup, diğer birimlerdeki oranlar

%50 ve daha üzeridir. Görülmektedir ki katılımcıların yarısından daha fazlası geçmişte fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir (p=0,000).

Tablo 246. Fikir ve Düşüncelerimiz Daha Fazla Dikkate Alınıyordu. (Cinsiyet)

		S69. Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı 36	6	28	20	50	12	152
		% 23,7%	3,9%	18,4%	13,2%	32,9%	7,9%	100,0%
	Erkek	Sayı 15	6	30	26	120	31	228
		% 6,6%	2,6%	13,2%	11,4%	52,6%	13,6%	100,0%
Toplam	Sayı	51	12	58	46	170	43	380
	%	13,4%	3,2%	15,3%	12,1%	44,7%	11,3%	100,0%

Cinsiyete göre “Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %40,8, erkeklerin katılım oranı ise %66,2’dir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Mahalle muhtarlığı sistemine kadınların daha adapte olduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal gelişime bağlı olarak kadınların hayata daha aktif katılmasına ve mahalle muhtarlarının yetki ve sorumluluklarındaki daralmaya bağlı olarak iletişim konusuna daha fazla önem verilmesine de bağlı olabileceği düşünülmektedir (p=0,000).

Tablo 247. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk (S70).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	13	3,4
Katılmıyorum	59	15,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	37	9,7
Katılıyorum	175	46,1
Kesinlikle katılıyorum	47	12,4
Fikrim yok	49	12,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %58,5’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %18,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde kararların

alınmasında daha aktif rol oynadığını düşünmektedir (%58,5). Eski sistemde kararların alınmasında aktif rol oynamadığını düşünenlerin oranı %18,9 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,7’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %12,9 ile yüksektir. Gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmişi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasının bu durumun nedeni olduğu düşünülmektedir.

Tablo 248. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S70. Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	20	12	27	13	58	22	152
		%	13,2%	7,9%	17,8%	8,6%	38,2%	14,5%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	11	1	4	2	18	3	39
		%	28,2%	2,6%	10,3%	5,1%	46,2%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	17	0	24	19	81	11	152
		%	11,2%	0,0%	15,8%	12,5%	53,3%	7,2%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	1	0	4	3	18	11	37
		%	2,7%	0,0%	10,8%	8,1%	48,6%	29,7%	100,0%
Toplam		Sayı	49	13	59	37	175	47	380
		%	12,9%	3,4%	15,5%	9,7%	46,1%	12,4%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %78,3 olup, diğer birimlerdeki oranlar %50 ve daha üzeridir. Görülmektedir ki katılımcıların yarısından daha fazlası geçmişte kararların alınmasında daha aktif rol oynadığını düşünmektedir (p=0,000).

Tablo 249. Kararların Alınmasında Daha Aktif Rol Alıyorduk. (Cinsiyet)

			S70. Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	35	8	31	15	51	12	152
		%	23,0%	5,3%	20,4%	9,9%	33,6%	7,9%	100,0%
	Erkek	Sayı	14	5	28	22	124	35	228
		%	6,1%	2,2%	12,3%	9,6%	54,4%	15,4%	100,0%
Toplam		Sayı	49	13	59	37	175	47	380
		%	12,9%	3,4%	15,5%	9,7%	46,1%	12,4%	100,0%

Cinsiyete göre “Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %41,5 erkeklerin katılım oranı ise %69,8’dir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce kararların alınmasında aktif rol oynadıklarını düşünmektedir. Kadınların yeni duruma ilişkin kanaatlerinin erkeklerden farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p=0,000).

Tablo 250. İmece ve Dayanışma Faaliyetleri Daha Çoaktu (S71).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	2,6
Katılmıyorum	23	6,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	25	6,6
Katılıyorum	188	49,5
Kesinlikle katılıyorum	92	24,2
Fikrim yok	42	11,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “İmece ve dayanışma faaliyetleri daha çoktu.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %73,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %8,7’dir. Bu ifade “Kesinlikle katılıyorum” oranının en yüksek olduğu ifadelerden biridir (%24,2). Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu eski sistemde imece ve dayanışma faaliyetlerinin daha çok olduğunu düşünmektedir. Eski sistemde imece ve dayanışma faaliyetlerinin daha az olduğunu düşünenlerin oranı %8,7 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %11,1 ile yüksektir. Gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmişi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasının bu durumun sebebi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 251. İmece ve Dayanışma Faaliyetleri Daha Çoaktu. (Cinsiyet)

			S71. İmece ve dayanışma faaliyetleri daha çoktu.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
D1.	Kadın	Sayı	27	3	19	11	63	29	152
Cinsiyet		%	17,8%	2,0%	12,5%	7,2%	41,4%	19,1%	100,0%
	Erkek	Sayı	15	7	4	14	125	63	228
		%	6,6%	3,1%	1,8%	6,1%	54,8%	27,6%	100,0%
Toplam		Sayı	42	10	23	25	188	92	380
		%	11,1%	2,6%	6,1%	6,6%	49,5%	24,2%	100,0%

Cinsiyete göre “İmece ve dayanışma faaliyetleri daha çoktu.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %60,5 erkeklerin katılım oranı ise %82,4’ tür. Erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek oranda mahalle olmadan önce imece ve dayanışma faaliyetlerinin daha çok olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir (p=0,000).

Tablo 252. Eşit Yurttaşlık Duygusu Daha Belirgindi (S72).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	20	5,3
Katılmıyorum	31	8,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	47	12,4
Katılıyorum	160	42,1
Kesinlikle katılıyorum	64	16,8
Fikrim yok	58	15,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Eşit yurttaşlık¹⁸⁸ duygusu daha belirgindi.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %58,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %11,5’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu eski sistemde eşit yurttaşlık duygusunun daha belirgin olduğunu düşünmektedir. Eski sistemde eşit yurttaşlık duygusunun daha az olduğunu düşünenlerin oranı %11,5 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,4’dür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,3 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıdır.

Tablo 253. Hemşericilik Bilinci Daha Güçlüydü (S73).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	6	1,6
Katılmıyorum	18	4,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	42	11,1
Katılıyorum	170	44,7
Kesinlikle katılıyorum	97	25,5
Fikrim yok	47	12,4
Toplam	380	100,0

¹⁸⁸ Alan araştırmasında yerel halk “eşit yurttaşlık” ifadesi ile ne anlatılmak istendiğini tam olarak anlamadığında, “eşit hizmet almak, eşit muamele görmek” biçiminde açıklamalar ilave olarak yapılmıştır.

Katılımcılara “Hemşericilik bilinci daha güçlüydü.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %70,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 6,3’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu eski sistemde, hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu düşünmektedir. Eski sistemde hemşericilik bilincinin daha güçlü olmadığını düşünenlerin oranı % 6,3 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %11,1’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %12,4 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamalarıdır.

Tablo 254. Hemşericilik Bilinci Daha Güçlüydü. (Cinsiyet)

		S73. Hemşericilik bilinci daha güçlüydü.						Toplam
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın Sayı	31	3	12	18	51	37	152
	%	20,4%	2,0%	7,9%	11,8%	33,6%	24,3%	
Erkek	Sayı	16	3	6	24	119	60	228
	%	7,0%	1,3%	2,6%	10,5%	52,2%	26,3%	
Toplam	Sayı	47	6	18	42	170	97	380
	%	12,4%	1,6%	4,7%	11,1%	44,7%	25,5%	

Cinsiyete göre “Hemşericilik bilinci daha güçlüydü.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %57,9 erkeklerin katılım oranı ise %78,5’tir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu düşünmektedir (p=0.000).

Tablo 255. Köy Muhtarı/İhtiyar Meclisi/Köy Derneği İle Kararlar Daha Hakkaniyetli Alınıyordu (S74).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	14	4,1
Katılmıyorum	40	11,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	43	12,5
Katılıyorum	153	44,6
Kesinlikle katılıyorum	43	12,5
Fikrim yok	50	14,6
Toplam	343	100,0

Köyden mahalleye dönüşen yerleşimlerinde Katılımcılara “Köy muhtarı/ihtiyar meclisi/köy derneği ile kararlar daha hakkaniyetli alınıyordu.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %57,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken,

“katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 15,8’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu eski sistemde, köy muhtarı ve ihtiyar meclisinin köy derneği ile birlikte kararları daha hakkaniyetli aldıklarını düşünmektedir. Bu ifadeye katılmayanların oranı % 15,3 ile düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,5’tir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %14,6 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamalarıdır.

Tablo 256. Yerel ve Ortak İhtiyaçlarımızı Daha Akılcı/ İhtiyaca Uygun Olarak Belirliyorduk (S75).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	2,6
Katılmıyorum	36	9,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	51	13,4
Katılıyorum	170	44,7
Kesinlikle katılıyorum	48	12,6
Fikrim yok	65	17,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Yerel ve ortak ihtiyaçlarımızı daha akılcı/ ihtiyaca uygun olarak belirliyorduk.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %57,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 12,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu eski sistemde, yerel ve ortak ihtiyaçların daha ihtiyaca uygun olarak belirlendiğini düşünmektedir (%57,3). Eski sistemde yerel ve ortak ihtiyaçların ihtiyaca uygun olarak belirlenmediğini düşünenlerin oranı % 12,1 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %13,4’tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %17,1 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıdır.

Tablo 257. Köy İken Kendimize Ait Bütçemizle Birçok İhtiyacımızı Karşılatabiliyorduk (S76).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	11	3,2
Katılmıyorum	34	9,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	44	12,8
Katılıyorum	144	42,0
Kesinlikle katılıyorum	47	13,7
Fikrim yok	63	18,4
Toplam	343	100,0

Köyden mahalleye dönüşen yerleşimlerinde katılımcılara “Köy iken kendimize ait bütçemizle birçok ihtiyacımızı karşılayabiliyorduk.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %55,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 13,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu eski sistemde, köy bütçesi ile birçok ihtiyacını karşılayabildiğini düşünmektedir (%55,7). Eski sistemde köy bütçesi ile ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını düşünenlerin oranı % 13,1 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %12,8’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %18,4 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıdır. Burada %55,7 oranında köy bütçesiyle birçok ihtiyacını karşılayabildiğini düşünen katılımcıların, büyük altyapı, yol gibi yatırım gerektiren projelerden çok, günlük ihtiyaçları düşünerek cevap verdiği söylenebilir. Geçmişte il özel idareleri bu tür yatırım projeleri yapmış olsa da bu hizmetler oldukça kısıtlı ve sürdürülebilir değildir. Yani hizmetlere ilişkin yenileme, tamir, tadilat, bakımı gibi hizmetlerde zorlandığı mahallelerde yapılan gözlemlerden görülebilmektedir. Mahallelerin birçoğu oldukça bakımsız, altyapısız, açıktan akan giderler, paramparça asfaltlar ve ara sokakların da nizami olmadığı görülmüştür. Sadece mahalle girişlerinin kısmen daha düzgün olduğu görülse de mahalle içlerine girildiğinde durum çok farklıdır. Bu kapsamda ilçe ve büyükşehir belediyelerine çok iş düştüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 258. Aidiyet Duygusunu Daha Güçlü Hissettirmekteydi (S77).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	9	2,4
Katılmıyorum	29	7,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	52	13,7
Katılıyorum	167	43,9
Kesinlikle katılıyorum	69	18,2
Fikrim yok	54	14,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara eski sistem, “Aidiyet duygusunu daha güçlü hissettirmekteydi.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %62,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %10’dur. “Kesinlikle katılıyorum” ifadesinin tek başına oranı da önemli büyüklükte olup olumlu ifadeyi vurgulamaktadır (%18,2). Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, eski sistemde aidiyet duygusunu daha güçlü hissettiğini vurgulamaktadır (%62,1). Eski sistemde aidiyet duygusunun daha güçlü olmadığını

düşünenlerin oranı %10 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %13,7’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %14,2 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıdır.

Tablo 259. Aidiyet Duygusunu Daha Güçlü Hissettirmekteydi. (Cinsiyet)

			S77. Aidiyet duygusunu daha güçlü hissettirmekteydi.					Toplam	
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum
D1.	Kadın	Sayı	33	2	15	21	55	26	152
Cinsiyet		%	21,7%	1,3%	9,9%	13,8%	36,2%	17,1%	100,0%
	Erkek	Sayı	21	7	14	31	112	43	228
		%	9,2%	3,1%	6,1%	13,6%	49,1%	18,9%	100,0%
Toplam		Sayı	54	9	29	52	167	69	380
		%	14,2%	2,4%	7,6%	13,7%	43,9%	18,2%	100,0%

Cinsiyete göre eski sistem “Aidiyet duygusunu daha güçlü hissettirmekteydi.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında cinsiyetler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların katılım oranı %53,3 erkeklerin katılım oranı ise %68’dir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce aidiyet duygusunun daha güçlü olduğunu düşünmektedir (%68). Kadınların bu konuda da erkeklere kıyasla da ılımlı düşündüğü tespit edilmiştir (p=0,006).

Tablo 260. Köy/Belde Sakini Olmak Daha Güven Vericiydi (S78).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	13	3,4
Katılmıyorum	35	9,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	60	15,8
Katılıyorum	149	39,2
Kesinlikle katılıyorum	76	20,0
Fikrim yok	47	12,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Köy ya da belde sakini olmak daha güven vericiydi.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %59,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 12,6’dır. “Kesinlikle katılıyorum” ifadesinin tek başına oranı da önemli büyüklükte olup ve olumlu ifadeyi vurgulamaktadır (%20). Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, köy ya da belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünmektedir (%59,2). Eski sistemde köy ya da belde sakini olmanın güven verici olmadığını düşünenlerin oranı % 12,6 ile oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık

bildirenlerin oranı ise %15,8'dir. Konu ile ilgili "fikrim yok" diyenlerin oranı ise %12,4 ile yüksektir. Bunun nedeni, gençlerin ve bu yerleşim yerlerine sonradan göç edenlerin geçmiş hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıdır.

Tablo 261. Köy/Belde Sakini Olmak Daha Güven Vericiydi.(Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S78. Köy/belde sakini olmak daha güven vericiydi.					Kesinlikle katılıyor	Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum		
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	19	7	14	16	55	41	152
		%	12,5%	4,6%	9,2%	10,5%	36,2%	27,0%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	9	1	2	9	12	6	39
		%	23,1%	2,6%	5,1%	23,1%	30,8%	15,4%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	17	4	17	30	66	18	152
		%	11,2%	2,6%	11,2%	19,7%	43,4%	11,8%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	2	1	2	5	16	11	37
		%	5,4%	2,7%	5,4%	13,5%	43,2%	29,7%	100,0%
Toplam		Sayı	47	13	35	60	149	76	380
		%	12,4%	3,4%	9,2%	15,8%	39,2%	20,0%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre "Köy/belde sakini olmak daha güven vericiydi." ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %72,9 olup en yüksektir. Diğer birimlerdeki oranlara bakıldığında köyler de %63,2, orman içi köylerde %46,2, ormana bitişik köylerde ise %55,2'dir. Görülmektedir ki katılımcıların yarısından daha fazlası geçmişte köy ve belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünmektedir. Belde belediyelerindeki katılımcıların genel olarak hemen her konuda eski durumun daha iyi olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir (p=0,032).

- Merkezileşme (Mahalleye Dönüşümün Değerlendirilmesi)

Tablo 262. Hizmetlerin Merkezileşmesi Hizmet Sunumunu Hızlandırmıştır(S79).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	34	8,9
Katılmıyorum	131	34,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	23	6,1
Katılıyorum	152	40,0
Kesinlikle katılıyorum	24	6,3
Fikrim yok	16	4,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi hizmet sunumunu hızlandırmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların % 46,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise % 43,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %46,3’ü, hizmetlerin merkezileşmesinin hizmet sunumunu hızlandırdığını düşünse de hızlandırmadığını düşünenler oranı da hızlandırdığını düşünenlerin oranına çok yakındır (%43,4). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise % 6,1 ile düşüktür Yani katılımcıların çoğunun düşüncesi bellidir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı da ise %4,2 ile düşüktür.

Tablo 263. Hizmetlerin Merkezileşmesi Hizmet Sunumunu Hızlandırmıştır. (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S79. Hizmetlerin merkezileşmesi hizmet sunumunu hızlandırmıştır.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	3	18	46	5	61	19	152
		%	2,0%	11,8%	30,3%	3,3%	40,1%	12,5%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	4	2	13	5	13	2	39
		%	10,3%	5,1%	33,3%	12,8%	33,3%	5,1%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	7	4	55	10	75	1	152
		%	4,6%	2,6%	36,2%	6,6%	49,3%	,7%	100,0%
	Belde belediyesi	Sayı	2	10	17	3	3	2	37
		%	5,4%	27,0%	45,9%	8,1%	8,1%	5,4%	100,0%
Toplam		Sayı	16	34	131	23	152	24	380
		%	4,2%	8,9%	34,5%	6,1%	40,0%	6,3%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Hizmetlerin merkezileşmesi hizmet sunumunu hızlandırmıştır.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %13,5 olup en düşüktür. Diğer birimlerdeki hizmetlerin merkezileşmesi hizmet sunumunu hızlandırmıştır diyenlerin oranlarına bakıldığında köyler de %52,6, orman içi köylerde %38,4, ormana bitişik köylerde ise %50’dir. Görülmektedir ki gruplar arasında önemli düşünce farklılıkları vardır. Belde belediyelerindeki katılımcıların büyük çoğunluğu merkezileşmenin hizmet sunumu hızlandırmadığını düşünmektedir (%72,9). Köylerde katılımcıların %42,1’i orman içi köylerde %38,4’ü, ormana bitişik köylerde %38,8’i merkezileşmenin hizmet sunumunu hızlandırmadığını düşünmektedir (p=0,000).

Tablo 264. Hizmetlerin Merkezileşmesi İsrافی /Kırtasiyeciliğı Azaltmıştır (S80).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	36	9,5
Katılmıyorum	123	32,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	39	10,3
Katılıyorum	77	20,3
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Fikrim yok	92	24,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi israfı /kırtasiyeciliğı azaltmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %23,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %41,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %41,9’u hizmetlerin merkezileşmesinin israfı azaltmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10,3’tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %24,2 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların israfın ve kırtasiyeciliğın azalıp azalmadığını hem terminolojik anlam olarak hem de fiili olarak bilmemesine bağlanabilir.

Tablo 265. Merkezileşmeyle Yerel Hizmetler Daha Verimli ve Ekonomik Sunulmaktadır (S81).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	39	10,3
Katılmıyorum	130	34,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	80	21,1
Kesinlikle katılıyorum	16	4,2
Fikrim yok	77	20,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Merkezileşme ile yerel hizmetler daha verimli ve ekonomik sunulmaktadır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %25,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %44,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %44,5’i merkezileşmeyle yerel hizmetlerin daha verimli ve ekonomik sunulduğunu düşünmemektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10’dur. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %20,3 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların hem terminolojik olarak hem de fiili olarak konuyu bilmemesine bağlanabilir.

Tablo 266. Hizmetlerin Merkezileşmesi Belediye- Sivil Toplum İşbirliğini Arttırmıştır (S82).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	40	10,5
Katılmıyorum	110	28,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	57	15,0
Kesinlikle katılıyorum	14	3,7
Fikrim yok	121	31,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi belediye- sivil toplum işbirliğini arttırmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %18,7’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %39,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %39,4’ü hizmetlerin merkezileşmesinin belediye ile sivil toplum işbirliğini arttırmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10’ dur. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %31,8 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların hem terminolojik olarak hem de fiili olarak konuyu bilmemesine bağlanabilir.

Tablo 267. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kadınların ve Gençlerin Kararlara Katılımını Arttırmıştır (S83).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	44	11,6
Katılmıyorum	158	41,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	34	8,9
Katılıyorum	69	18,2
Kesinlikle katılıyorum	19	5,0
Fikrim yok	56	14,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi kadınların ve gençlerin kararlara katılımını arttırmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %23,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %53,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, hizmetlerin merkezileşmesinin kadınların ve gençlerin kararlara katılımını arttırmadığını düşünmemektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,9’ dur. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %14,7 ile yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikir sahibi olmamasına bağlanabilir.

Tablo 268. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kent-Kır Dengesizliğini Azaltmıştır (S84).

	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	48	12,6
Kesinlikle katılmıyorum	45	11,8
Katılmıyorum	147	38,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	30	7,9
Katılıyorum	95	25,0
Kesinlikle katılıyorum	15	3,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi kent-kır dengesizliğini azaltmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %28,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %50,5’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, hizmetlerin merkezileşmesinin kent ve kır dengesizliğini azaltmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,9’ dur. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %12,6 ile yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikir sahibi olmamasına bağlanabilir.

Tablo 269. Hizmetlerin Merkezileşmesi Kent-Kır Dengesizliğini Azaltmıştır. (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S84. Hizmetlerin merkezileşmesi kent-kır dengesizliğini azaltmıştır.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K11. İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	26	17	41	9	40	14	147
		%	17,7%	11,6%	27,9%	6,1%	27,2%	9,5%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	14	21	72	15	37	1	160
		%	8,8%	13,1%	45,0%	9,4%	23,1%	,6%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	8	7	34	6	18	0	73
		%	11,0%	9,6%	46,6%	8,2%	24,7%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	48	45	147	30	95	15	380
		%	12,6%	11,8%	38,7%	7,9%	25,0%	3,9%	100,0%

İlçe gelişmişlik grubuna göre “Hizmetlerin merkezileşmesi kent-kır dengesizliğini azaltmıştır.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Birinci grup olan en gelişmiş grupta kent ve kır dengesizliğini azaltmadığını düşünenlerin oranı %39,5 iken azalttığını düşünenlerin oranı %36,7’dir. İkinci ve daha alt gelişmişliğe sahip grupta hizmetlerin merkezileşmesinin kent-kır dengesizliğini azaltmadığını düşünenlerin oranı %58,1

ve %56,2'dir. 2. grupta azalttığını düşünenlerin oranı %23,7 ve en alt gelişmişliğe sahip üçüncü gruptaki oranı ise %24,7'dir. Kent-kır dengesizliğinin azaltmadığını düşünenlerin oranı daha çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe arttığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde merkezileşme kısmen de olsa kent-kır dengesizliğini azaltmıştır (p=0,000).

Tablo 270. Hizmetlerin Merkezileşmesi Personel Yetersizliğini Gidermiştir (S85).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	46	12,1
Katılmıyorum	98	25,8
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	40	10,5
Katılıyorum	101	26,6
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Fikrim yok	82	21,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi personel yetersizliğini gidermiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %30'u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %37,9'dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %37,9'u hizmetlerin merkezileşmesinin personel yetersizliğini gidermediğini düşünse de giderdiğini düşünenlerin oranı da bu orana yakındır (%30). Katılımcılar, araç, gereç ve makine vb. temin edilerek belediyelerin çalışanları ile tamir, tadilat, bakım, onarım vd. gibi çeşitli hizmetlerin verildiğini gözlemlemektedirler ve bu durum, hizmetlerin kişiye bağlı olmaktan çıkıp, kurumsal hale gelmesi bağlamında memnuniyet yaratmaktadır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10,5'dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %21,6 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikri olmamasına bağlanabilir.

Tablo 271. Hizmetlerin Merkezileşmesi Maddi ve Teknik İmkanları Arttırmıştır (S86).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	44	11,6
Katılmıyorum	96	25,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	28	7,4
Katılıyorum	126	33,2
Kesinlikle katılıyorum	15	3,9
Fikrim yok	71	18,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi maddi ve teknik imkanları arttırmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %37,1'i “katılıyorum” ve

“kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %36,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %37,1’i hizmetlerin merkezileşmesiyle maddi ve teknik imkanların arttığını düşünmektedir. Artmadığını düşünen katılımcı oranının bu oran ile neredeyse eşit olduğu görüldüğünde (%36,9) katılımcıların neredeyse eşit oranlarda farklı görüşe sahip olduğu söylenebilir. Elbette geçmişte il özel idareleri tarafından sunulan maddi ve teknik imkanlar şimdi hem büyükşehir hem de ilçe belediyeleri tarafından sunulmaktadır. Belediyelerle birlikte kısmen artan imkanlar vatandaşlar tarafından fark edilmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,4’tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %18,7 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikrinin olmamasına bağlanabilir.

Tablo 272. Hizmetlerin Merkezileşmesi Deneyim ve Bilgi Alışverişini Arttırmıştır (S87).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	38	10,0
Katılmıyorum	86	22,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	35	9,2
Katılıyorum	112	29,5
Kesinlikle katılıyorum	15	3,9
Fikrim yok	94	24,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara “Hizmetlerin merkezileşmesi deneyim ve bilgi alışverişini arttırmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %33,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %32,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %33,4’ü hizmetlerin merkezileşmesi ile deneyim ve bilgi alışverişinin arttığını düşünmektedir. Artmadığını düşünen katılımcı oranının bu oran ile neredeyse eşit olduğu (%32,6) görüldüğünde, katılımcıların neredeyse eşit oranlarda farklı görüşe sahip olduğu söylenebilir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,2’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %24,7 ile oldukça yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikrinin olmamasına bağlanabilir.

Tablo 273. Belde Belediyelerinin Kapatılması İle İmar Konularındaki Yetki Karmaşası Son Bulmuştur (S88).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	27,0
Katılmıyorum	14	37,8
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	3	8,1
Katılıyorum	3	8,1
Kesinlikle katılıyorum	1	2,7
Fikrim yok	6	16,2
Toplam	37	100,0

Geçmişte belde belediyesi olan mahallelerden katılımcılara “Belde belediyelerinin kapatılması ile imar konularındaki yetki karmaşası son bulmuştur.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %10,8’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %64,8’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, belde belediyeleri zamanında imar konularında yetki karmaşası olmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,1’dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %16,2 ile yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikir sahibi olmamasına bağlanabilir.

Tablo 274. Belde Belediyelerinin Nitelikli ve Yeterli Sayıda Personelinin Olmaması Hizmeti Aksatmıştır (S89).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	15	40,5
Katılmıyorum	15	40,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	2	5,4
Katılıyorum	1	2,7
Kesinlikle katılıyorum	1	2,7
Fikrim yok	3	8,1
Toplam	37	100,0

Geçmişte belde belediyesi olan mahallelerden katılımcılara “Belde belediyelerinin kapatılması ile imar konularındaki yetki karmaşası son bulmuştur.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %10,8’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %64,8’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, belde belediyelerinin yönetimi zamanında imar konularında yetki karmaşası olmadığını düşünmektedir. Yetki karmaşası olduğunu düşünenlerin oranı da oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,1’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok”

diyenlerin oranı ise %16,2 ile yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikir sahibi olmamasına bağlanabilir.

Tablo 275. Merkezi Denetim Artmıştır (S90).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	53	13,9
Katılmıyorum	127	33,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	25	6,6
Katılıyorum	98	25,8
Kesinlikle katılıyorum	32	8,4
Fikrim yok	45	11,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, mahalleye dönüşüm ile birlikte “Merkezi denetim artmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %34,2’si “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %47,3’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,3’ü merkezi denetimin artmadığını düşünmektedir. Merkezi denetimin arttığının düşünenlerin oranı da azımsanmayacak büyüklüktedir (%34,2). Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %11,8 ile yüksektir. Bunu nedeni özellikle kadınların ve bazı katılımcıların konu hakkında fikir sahibi olmamasına bağlanabilir.

Tablo 276. Merkezileşme İle Plansız Kentleşme ve Düzensiz Yerleşme Azalmıştır (S91).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	37	9,7
Katılmıyorum	78	20,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	38	10,0
Katılıyorum	158	41,6
Kesinlikle katılıyorum	34	8,9
Fikrim yok	35	9,2
Toplam	380	100,0

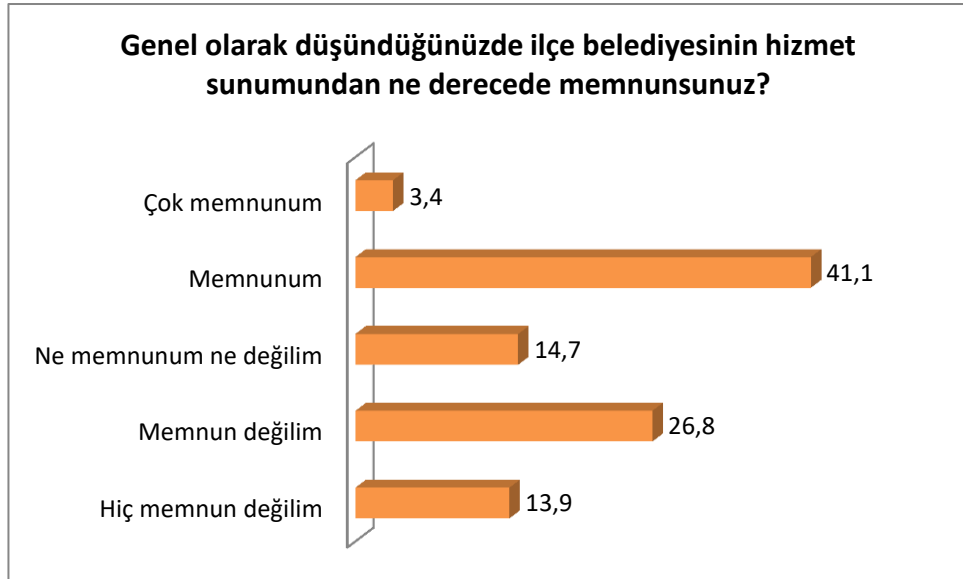
Katılımcılara, mahalleye dönüşüm ile birlikte “Merkezileşme ile plansız kentleşme ve düzensiz yerleşme azalmıştır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %50,5’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %30,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, merkezileşme ile birlikte plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azaldığını düşünmektedir. Plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azalmadığını

düşünenlerin oranı da azımsanmayacak büyüklüktedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10’dur. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %9,2’dir. Bu oran özellikle kadın ve konu hakkında fikir sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

4.4.1.6. İlçe Belediyesi Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyleri

Tablo 277. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz (S92)?

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	53	13,9
Memnun değilim	102	26,8
Ne memnunum ne de değilim	56	14,7
Memnunum	156	41,1
Çok memnunum	13	3,4
Toplam	380	100,0

Grafik 18. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz?

Katılımcılara, “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %44,5’i “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %40,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %44,5’i ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnun

olduğunu ifade etmiştir. Memnun olmadığını söyleyenlerin oranı memnun olanların oranına çok yakındır (%40,7). Bu kapsamda memnun olanlar kadar memnun olmayan bir kitlenin de mevcut olduğu görülmektedir.

Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %14,7 ile yüksektir.

Tablo 278. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Cinsiyet)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	18	35	29	64	6	152
		%	11,8%	23,0%	19,1%	42,1%	3,9%	100,0%
	Erkek	Sayı	35	67	27	92	7	228
		%	15,4%	29,4%	11,8%	40,4%	3,1%	100,0%
Toplam		Sayı	53	102	56	156	13	380
		%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Cinsiyete göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında kadınların memnuniyet oranı %46 erkeklerin memnuniyet oranı ise %43,5’dir. Kadınların memnuniyet oranı erkeklerden minimal de olsa yüksektir. Genel olarak diğer konularda da erkeklere göre iyimser olan kadınların memnuniyet oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (p=0,223).

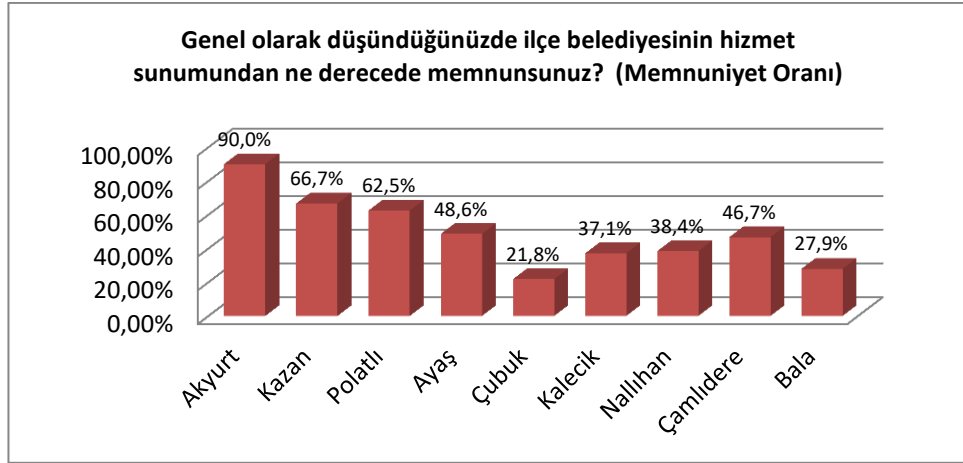
Tablo 279. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Sürekli Burada Mı Yaşıyorsunuz?)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	Sayı	37	67	39	106	8	257
		%	14,4%	26,1%	15,2%	41,2%	3,1%	100,0%
	Mevsimlik geliyorum	Sayı	12	27	15	45	5	104
		%	11,5%	26,0%	14,4%	43,3%	4,8%	100,0%
	Hafta sonları geliyorum	Sayı	4	8	2	5	0	19
		%	21,1%	42,1%	10,5%	26,3%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	53	102	56	156	13	380
		%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Sürekli yaşayanların %44,3’ü, mevsimlik yaşayanların %48,1’i ve hafta sonu yaşayanların ise %26,3’ü memnundur. Görülmektedir ki katılımcıların %44,5’i ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnundur. En memnun olan grup mevsimlik gelenler (%48,1) en az memnun olan grup ise hafta sonu gelenlerdir (%26,3) (p=0,692).

Tablo 280. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Yaşadığımız İlçe)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K1. Yaşadığımız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	1	0	8	1	10
		%	0,0%	10,0%	0,0%	80,0%	10,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	2	2	0	8	0	12
		%	16,7%	16,7%	0,0%	66,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	5	13	15	48	7	88
		%	5,7%	14,8%	17,0%	54,5%	8,0%	100,0%
	Ayaş	Sayı	5	11	3	16	2	37
		%	13,5%	29,7%	8,1%	43,2%	5,4%	100,0%
	Çubuk	Sayı	16	8	12	9	1	46
		%	34,8%	17,4%	26,1%	19,6%	2,2%	100,0%
	Kalecik	Sayı	6	22	11	23	0	62
		%	9,7%	35,5%	17,7%	37,1%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	6	17	9	18	2	52
		%	11,5%	32,7%	17,3%	34,6%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	4	9	3	14	0	30
		%	13,3%	30,0%	10,0%	46,7%	0,0%	100,0%
	Bala	Sayı	9	19	3	12	0	43
		%	20,9%	44,2%	7,0%	27,9%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	53	102	56	156	13	380
		%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

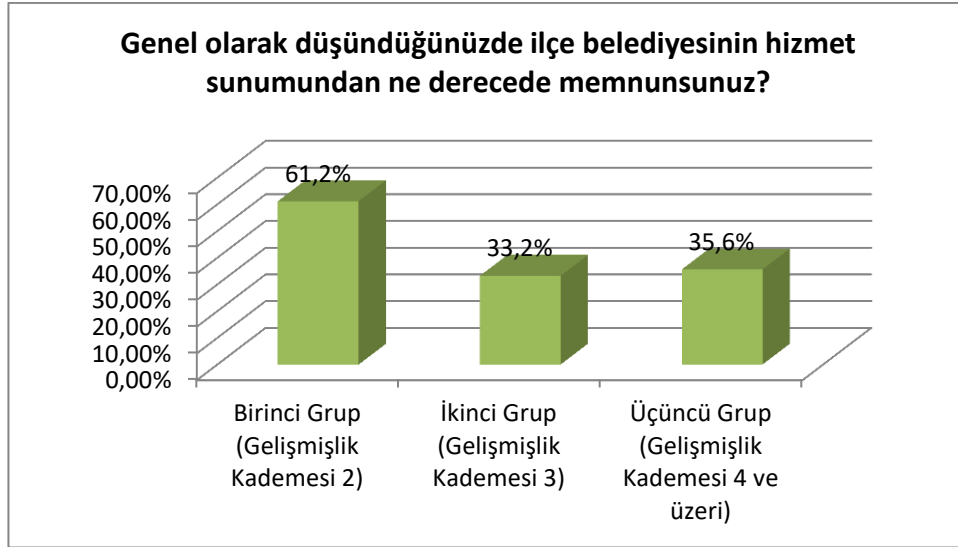

Grafik 19. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz?

İlçelere göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. İlçelerden en çok memnun olan ilçe %90 ile Akyurt iken en az memnun olan ilçe %21,8 ile Çubuk’tur. Katılımcıların yarısından çoğunun ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnun olduğu ilçeler %66,7 ile Kazan, %62,5 ile Polatlı’dır. Katılımcılar Çubuk’ta %21,8, Bala’da %27,9, Kalecik’te %37,1, Nallıhan’da %38,4, Çamlıdere’de %46,7, Ayaş’ta %48,6 oranlarında memnuniyete sahiptirler (p=0,000).

Tablo 281. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (İlçe Gelişmişlik Grubu)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K11 İlçe Gelişmişlik Grubu	Birinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 2)	Sayı	12	27	18	80	10	147
		%	8,2%	18,4%	12,2%	54,4%	6,8%	100,0%
	İkinci Grup (Gelişmişlik Kademesi 3)	Sayı	28	47	32	50	3	160
		%	17,5%	29,4%	20,0%	31,3%	1,9%	100,0%
	Üçüncü Grup (Gelişmişlik Kademesi 4 ve üzeri)	Sayı	13	28	6	26	0	73
		%	17,8%	38,4%	8,2%	35,6%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	53	102	56	156	13	380
		%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

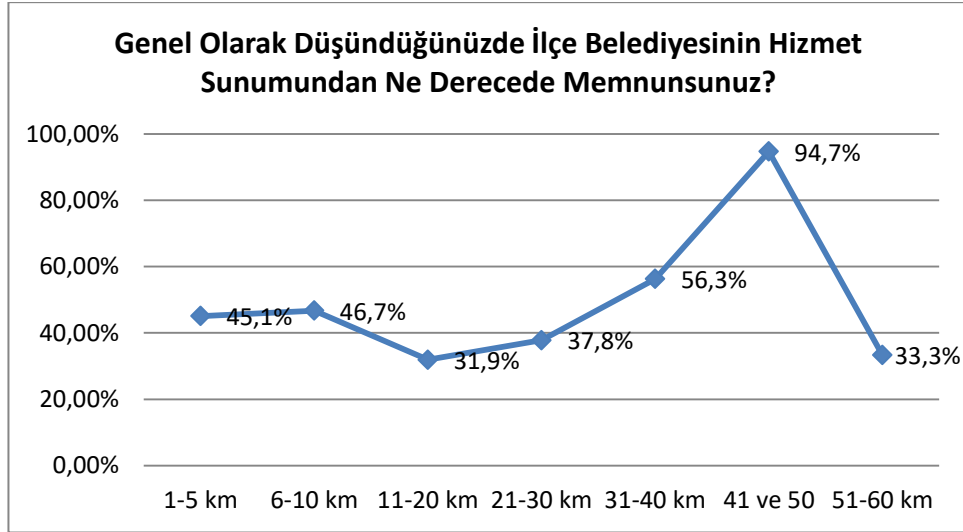

Grafik 20. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?

İlçe gelişmişlik grubuna göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Birinci grup olan en gelişmiş gruptaki memnuniyet oranı %61,2, ikinci ve daha alt gelişmişliğe sahip gruptaki katılım oranı %33,2 ve en alt gelişmişliğe sahip üçüncü gruptaki katılım oranı ise %35,6’dır. Genel olarak oranların daha çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde katılımcılarını çoğunluğu ilçe belediyesi hizmet sunumundan memnundur (% 61,2) (p=0,000).

Tablo 282. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Mahallenizin Bağlı Olduğunuz İlçeye Uzaklığı)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):	1-5 km	Sayı	9	12	13	27	1	62
		%	14,5%	19,4%	21,0%	43,5%	1,6%	100,0%
	6-10 km	Sayı	10	18	20	34	8	90
		%	11,1%	20,0%	22,2%	37,8%	8,9%	100,0%
	11-20 km	Sayı	22	43	12	34	2	113
		%	19,5%	38,1%	10,6%	30,1%	1,8%	100,0%
	21-30 km	Sayı	9	16	3	17	0	45
		%	20,0%	35,6%	6,7%	37,8%	0,0%	100,0%
	31-40 km	Sayı	2	12	7	25	2	48
		%	4,2%	25,0%	14,6%	52,1%	4,2%	100,0%
41 ve 50	Sayı	0	0	1	18	0	19	
	%	0,0%	0,0%	5,3%	94,7%	0,0%	100,0%	
51-60 km	Sayı	1	1	0	1	0	3	
	%	33,3%	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%	
Toplam	Sayı	53	102	56	156	13	380	
	%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%	

Grafik 21. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?

Yaşanılan mahallenin bağlı olunan ilçeye uzaklığına göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplara arasında farklılık vardır. Memnuniyet oranlarına bakıldığında yakından uzağa gidildikçe memnuniyet oranları genel olarak azalmaktadır. “1-5 km” mesafede yaşayan katılımcı memnuniyet oranı %45,1, “6-10 km” de %46,7, “11-20 km %31,9”, “21-30 km %37,8”, “31-40 km” %56,3, “51-60 km” uzaklıkta ise %33,3’tür. Memnuniyet oranlarının çoğunluğunun %50’nin altında olması katılımcıların genel olarak memnuniyetsizliğinin göstergesidir (p=0,000).

Tablo 283. Genel Olarak Düşündüğünüzde İlçe Belediyesinin Hizmet Sunumundan Ne Derecede Memnunsunuz? (Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	30	39	22	54	7	152
		%	19,7%	25,7%	14,5%	35,5%	4,6%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	4	11	10	11	3	39
		%	10,3%	28,2%	25,6%	28,2%	7,7%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	12	35	19	83	3	152
		%	7,9%	23,0%	12,5%	54,6%	2,0%	100,0%
Belde belediyesi	Sayı	7	17	5	8	0	37	
%	18,9%	45,9%	13,5%	21,6%	0,0%	100,0%		
Toplam		Sayı	53	102	56	156	13	380
		%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?” ifadesinin memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Belde belediyelerindeki memnuniyet oranı %21,6 olup en düşüktür. Diğer birimlerdeki memnuniyet oranlarına bakıldığında köylerde %40,1, orman içi köylerde %35,9, ormana bitişik köylerde ise %56,6’dır. Görülmektedir ki gruplara arasında önemli memnuniyet farklılıkları vardır ($p=0,000$).

Tablo 284. Mahalleye Dönüşüm Aşamasında İlçe Belediyesi Hizmet Sunumunda, Sizce Uyum Sorunu Yaşadı Mı (S93)?

	Sayı	Yüzde
Evet, yaşadı	109	28,7
Hayır, yaşamadı	182	47,9
Fikrim yok	89	23,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Mahalleye dönüşüm aşamasında ilçe belediyesi hizmet sunumunda, sizce uyum sorunu yaşadı mı?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %28,7’si “Evet, yaşadı” derken “Hayır yaşamadı” diyenlerin oranı %47,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,9’u köyün ya da belde belediyesinin, mahalleye dönüşümü aşamasında, ilçe belediyesinin, hizmet sunumunda sorun yaşamadığını düşünmektedir. Sorun yaşadığını düşünenler de oransal olarak önemli büyüklüktedir (%28,7). Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %23,4’tür. Bu oran, o yılları bu yerleşim yerlerinde yaşamamış olanları ve konu ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmayanları kapsamaktadır.

Tablo 285. İlçe Belediyesi Hizmet Sunumunda Sizce Ne Tür Sorunlar Yaşadı (S94)?

Sizce ne tür sorunlar yaşadı? (S94)	Sayı	Yüzde
Hizmetler Aksadı/ Geç Geldi/ Yetişemedi/Gelmedi/ Şube Geç Açıldı	29	42,6%
Belediyenin Hizmet Edecek Kaynağı/Aracı Yok/İmkanları Kısıtlı	5	7,4%
Muhatap/Yetkili Bulunamadı	3	4,4%
İletişim ve Haberleşme	3	4,4%
Siyasi Zorluklar Yaşandı, İlçe ve Büyükşehir Siyasi Parti Farkı Nedeniyle Koordinasyon Sorunu	2	2,9%
Asfalt Yarım Kaldı, Yapılamadı, Yollar Yapılmadı	2	2,9%
Çöpler Toplanamadı	2	2,9%
Park Alanı vb. Yapılmadı	2	2,9%
Kişiler Arasında Karmaşa, Tartışma Yaşandı	2	2,9%
Tarla Sınırları İle İlgili Sorunlar	2	2,9%
Hayvancılık Yasaklandığı İçin Sorun Yaşandı	2	2,9%
Sağlık Hizmetleri	2	2,9%
Güvenlik	2	2,9%
Altyapı Hizmeti Vermedi	1	1,5%
Sorun Tespiti Yapılmadı	1	1,5%
Bürokrasi Sorunları	1	1,5%
Ulaşımı Sağlayamadı	1	1,5%
Tadilat Onarım İşleri Yapılmadı	1	1,5%
Hobi Bahçeleri	1	1,5%
Yadırgandı	1	1,5%
Belediye Gelir Toplayamadı (Ruhsat Parası, Su Parası Vb.)	1	1,5%
Hizmet Planlaması Kağıt Üzerinde/Planlama Yapılmadı	1	1,5%
Denetim Yetersiz	1	1,5%
Toplam	68	100,0%

Katılımcılara, “Mahallege dönüşüm aşamasında ilçe belediyesi hizmet sunumunda, sizce uyum sorunu yaşadı mı?” sorusuna “Evet, yaşadı” diyenlere, “Sizce ne tür sorunlar yaşadı?” diye sorulduğunda en çok verilen cevaplar %42 oranında, “hizmetler aksadı, hizmet geç geldi, yetişemedi, hizmet gelmedi, şube geç açıldı” cevaplarıdır. İkinci sırada; “belediyenin hizmet edecek kaynağı, aracı yok, imkanları kısıtlı”, üçüncü sırada “muhatap, yetkili bulunamadı”, dördüncü sırada; “iletişim ve haberleşme yapılamadı” ve beşinci sırada “siyasi zorluklar yaşandı, ilçe ve büyükşehir siyasi parti farkı nedeniyle koordinasyon sorunu yaşandı” cevapları verilmiştir. Diğer cevaplar sırasıyla yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

İlçe Belediyesinin Hizmet Sunarken Halkın Tercihlerini Dikkate Aldığını Düşünüyor Musunuz (S95)?

	Sayı	Yüzde
Evet, dikkate aldığımı düşünüyorum.	162	42,6
Hayır, dikkate almadığımı düşünüyorum.	180	47,4
Fikrim yok.	38	10,0
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %42,6’sı “Evet, dikkate aldığını düşünüyorum” derken “Hayır, dikkate almadığını düşünüyorum” diyenlerin oranı %47,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,4’ü ilçe belediyelerinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünmektedir. Dikkate aldığını düşünenler de dikkate almadığını düşünenlerin oranına yakındır. Yani katılımcıların neredeyse yarısı halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünürken yarısı dikkate almadığını düşünmektedir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %10’dur. Bu oran, konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olmayanları kapsamaktadır.

Tablo 286. İlçe Belediyesinin Hizmet Sunarken Halkın Tercihlerini Dikkate Aldığını Düşünüyor Musunuz?

			S95. İlçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünüyor musunuz?			Toplam
			Evet, dikkate aldığını düşünüyorum.	Hayır, dikkate almadığını düşünüyorum.	Fikrim yok.	
D1.	Kadın	Sayı	64	63	25	152
		%	42,1%	41,4%	16,4%	100,0%
	Erkek	Sayı	98	117	13	228
		%	43,0%	51,3%	5,7%	100,0%
Toplam		Sayı	162	180	38	380
		%	42,6%	47,4%	10,0%	100,0%

Cinsiyete göre “İlçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünüyor musunuz?” ifadesinin katılım oranlarına bakıldığında benzerlik görülmektedir. Evet diyen kadın oranı %42,1 erkek oranı ise %43’tür ($p=0,002$).

Tablo 287. İlçe Belediyesinin Hizmet Sunarken Halkın Tercihlerini Dikkate Aldığını Düşünüyor Musunuz? (Yaşadığınız İlçe)

			S95. İlçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünüyor musunuz?			
			Evet, dikkate aldığımı düşünüyorum.	Hayır, dikkate almadığımı düşünüyorum.	Fikrim yok.	Toplam
K1. Yaşadığımız ilçe:	Akyurt	Sayı	9	1	0	10
		%	90,0%	10,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	6	5	1	12
		%	50,0%	41,7%	8,3%	100,0%
	Polatlı	Sayı	47	29	12	88
		%	53,4%	33,0%	13,6%	100,0%
	Ayaş	Sayı	15	15	7	37
		%	40,5%	40,5%	18,9%	100,0%
	Çubuk	Sayı	12	26	8	46
		%	26,1%	56,5%	17,4%	100,0%
	Kalecik	Sayı	26	33	3	62
		%	41,9%	53,2%	4,8%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	21	29	2	52
		%	40,4%	55,8%	3,8%	100,0%
Çamlıdere	Sayı	15	11	4	30	
	%	50,0%	36,7%	13,3%	100,0%	
Bala	Sayı	11	31	1	43	
	%	25,6%	72,1%	2,3%	100,0%	
Toplam	Sayı	162	180	38	380	
	%	42,6%	47,4%	10,0%	100,0%	

İlçelere göre “İlçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünüyor musunuz?” ifadesinin katılım oranlarına bakıldığında ilçeler arasında farklılık olduğu görülmektedir. “Evet” oranı en yüksek olan ilçe %90 ile Akyurt’tur. En düşük orana sahip ilçe ise %25,6 ile Bala’dır ve %26,1 ile Çubuk da ona çok yakındır. İlçelere göre katılım oranları genel olarak %50’nin altındadır. Yerel halkın %47,4’ü ilçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünmektedir (p=0,000).

Tablo 288. Mahalle Muhtarının İlçe Belediyesi İle İletişimi Güçlüdür (S96).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	18	4,7
Katılmıyorum	63	16,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	40	10,5
Katılıyorum	171	45,0
Kesinlikle katılıyorum	37	9,7
Fikrim yok	51	13,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, mahalleye dönüşüm ile birlikte “Mahalle muhtarının ilçe belediyesiyle iletişimi güçlüdür.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %54,7’si

“katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %21,3’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, mahalle muhtarlarının ilçe belediyesiyle iletişiminin güçlü olduğunu düşünmektedir. Ancak görülmektedir ki mahalle muhtarlarının iletişimi güçlü olsa da hizmet memnuniyet oranı daha düşüktür (Tablo 149; %29,7). Muhtar girişiminin, hizmetin gelmesinde yeterli faktör olmadığı söylenebilir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %10,5’tir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %13,4’tür. Bu oran özellikle kadın ve konu hakkında fikir sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 289. Diğer Mahallelerle Hizmet Açısından Eşgüdüm/Koordinasyon Sağlanabilmektedir (S97).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	31	8,2
Katılmıyorum	109	28,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	35	9,2
Katılıyorum	113	29,7
Kesinlikle katılıyorum	24	6,3
Fikrim yok	68	17,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, mahalleye dönüşümle birlikte “Diğer mahallelerle hizmet açısından eşgüdüm/koordinasyon sağlanabilmektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %36’sı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %36,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların hemen hemen yarısı hizmetlerde diğer mahallerle eşgüdüm sağlanabildiğini düşünmektedir. Burada kast edilen 6360 sayılı Kanun ile mahalle olan köylerle, hizmette eşgüdüm sağlanabilmesidir. Açık uçlu sorulardan gelen cevaplarda görüldüğü üzere bazı katılımcılar mahalleler arasında olduğu gibi, aynı mahalle içinde bile çeşitlik nedenlerle (Örn: Oy verme davranışı) hizmette eşgüdüm sağlanamadığından yakınmaktadırlar. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %9,2’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %17,9 ile yüksektir. Bu oran özellikle kadın ve konu hakkında fikir sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 290. İlçe Belediyesinin Kırsal Alandaki Hizmetleri Yeterlidir (S98).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	63	16,6
Katılmıyorum	177	46,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	29	7,6
Katılıyorum	82	21,6
Kesinlikle katılıyorum	14	3,7
Fikrim yok	15	3,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetleri yeterlidir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %25,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %63,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu ilçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetlerini yeterli bulmamaktadır. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %3,9’dur.

Tablo 291. Mahallemiz Merkeze Uzak Olmasına Rağmen, Belediye Hizmetleri Aksamamaktadır (S99).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	59	15,5
Katılmıyorum	144	37,9
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	29	7,6
Katılıyorum	109	28,7
Kesinlikle katılıyorum	14	3,7
Fikrim yok	25	6,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Mahallemiz merkeze uzak olmasına rağmen, belediye hizmetleri aksamamaktadır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %32,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %53,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların yarısından fazlası ilçeye uzaklık nedeniyle hizmetlerin aksadığını düşünmektedir. Uzaklık nedeniyle hizmetlerin aksadığını düşünen katılımcılar kısmen şehir merkezine daha yakın mesafede yaşadıkları düşünülebilir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,6’dır. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %6,6’dır.

Tablo 292. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır (S100).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	42	11,1
Katılmıyorum	131	34,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	28	7,4
Katılıyorum	125	32,9
Kesinlikle katılıyorum	19	5,0
Fikrim yok	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %37,9’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %45,6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %45,6’sı ilçe belediyesinin hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü (%37,9) ilçe belediyelerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olduğunu düşünse de açık uçlu sorulardan gelen yanıtlara bakıldığında vatandaşlar kendileriyle kurulan iletişime çok önem vermektedir. Yetkililerin bizzat gelerek sorunları tespit etmesini ve hizmeti ihtiyaca göre planlamasını ve bu bağlamda, kendileri ile sürekli iletişim kurulmasını talep etmektedirler. Bu şekilde çalışılması halinde vatandaş memnuniyeti oranları artabilecektir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,4’tür. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %9,2’dir.

Tablo 293. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır. (Cinsiyet)

		S100. İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır.						
		Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
D1.	Kadın Sayı	28	16	45	11	47	5	152
Cinsiyet	%	18,4%	10,5%	29,6%	7,2%	30,9%	3,3%	100,0%
	Erkek Sayı	7	26	86	17	78	14	228
	%	3,1%	11,4%	37,7%	7,5%	34,2%	6,1%	100,0%
Toplam	Sayı	35	42	131	28	125	19	380
	%	9,2%	11,1%	34,5%	7,4%	32,9%	5,0%	100,0%

Cinsiyete göre “İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır.” ifadesinin katılım oranlarına bakıldığında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınlardaki katılım oranı %34,2, erkeklerdeki katılım oranı ise %40,3’tür. Kadınlar erkeklere göre daha düşük orana sahiptir. Bu sonuçtan ilçe belediyelerinin kadınları memnun edecek hizmetlere ağırlık vermesi gerektiği sonucu çıkarılabilir (p=0,000).

Tablo 294. İlçe Belediyesinin Hizmetleri Vatandaş Memnuniyeti Odaklıdır. (Yaşadığınız İlçe)

			S100. İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır.						
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
K1.	Akyurt	Sayı	0	0	0	1	9	0	10
	Yaşadığınızı ilçe:	%	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	90,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	1	4	1	6	0	12
		%	0,0%	8,3%	33,3%	8,3%	50,0%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	7	11	16	7	36	11	88
		%	8,0%	12,5%	18,2%	8,0%	40,9%	12,5%	100,0%
	Ayaş	Sayı	8	6	9	0	11	3	37
		%	21,6%	16,2%	24,3%	0,0%	29,7%	8,1%	100,0%
	Çubuk	Sayı	11	15	9	2	7	2	46
		%	23,9%	32,6%	19,6%	4,3%	15,2%	4,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	2	1	31	6	22	0	62
		%	3,2%	1,6%	50,0%	9,7%	35,5%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	3	26	4	17	0	52
		%	3,8%	5,8%	50,0%	7,7%	32,7%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	2	4	8	4	9	3	30
		%	6,7%	13,3%	26,7%	13,3%	30,0%	10,0%	100,0%
	Bala	Sayı	3	1	28	3	8	0	43
		%	7,0%	2,3%	65,1%	7,0%	18,6%	0,0%	100,0%
	Toplam	Sayı	35	42	131	28	125	19	380
		%	9,2%	11,1%	34,5%	7,4%	32,9%	5,0%	100,0%

İlçelere göre “İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır?” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. En yüksek katılım olan ilçe %90 ile Akyurt’tur. En düşük katılım olan ilçe ise %19,5 ile Çubuk’tur. İlçeler göre katılım oranı yüksek olan diğer ilçeler %50 oranıyla Kazan, %53,4 oranı ile Polatlı’dır. Bala %18,6, Çamlıdere %40, Nallıhan %32,7, Kalecik %35,5, Çubuk %19,5, Ayaş %37,8 oranında katılıma sahiptir. Katılımcıların %47,9’unun ilçe belediye hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşündüğü tespit edilmiştir (p=0,000).

Tablo 295. İlçe Belediyesi Hizmet Sunarken Verimliliğe Önem Vermektedir (S101).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	7,4
Katılmıyorum	139	36,6
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	33	8,7
Katılıyorum	108	28,4
Kesinlikle katılıyorum	14	3,7
Fikrim yok	58	15,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesi hizmet sunarken verimliliğe önem vermektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %32,1’i “katılıyorum” ve

“kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %44’dür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %44’ü ilçe belediyesinin hizmet sunarken verimliliğe önem verdiğini düşünse de %32,1’i önem vermediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,7’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,3’tür. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında fikir sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 296. İlçe Belediyesi Hizmetleri Oldukça Şeffaftır (S102).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	7,4
Katılmıyorum	116	30,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	22	5,8
Katılıyorum	101	26,6
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Fikrim yok	100	26,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesi hizmetleri oldukça şeffaftır.” ifadesine ne derecede katılım katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %30’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %37,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %37,9’u ilçe belediyesi hizmetlerinin şeffaf olmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %5,8’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %26,3’tür. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 297. İlçe Belediyesi Hizmet Üretirken Hesap Verebilir / (Yaptıklarını Açıklamaya) Olmaya Özen Göstermektedir (S103).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	33	8,7
Katılmıyorum	111	29,2
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	22	5,8
Katılıyorum	100	26,3
Kesinlikle katılıyorum	12	3,2
Fikrim yok	102	26,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesi hizmet üretirken hesap verebilir / (yaptıklarını açıklamaya) olmaya özen göstermektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %29,5’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %37,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %37,9’u ilçe belediyesinin hizmet üretirken hesap verebilir olmadığını düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %5,8’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %26,8’dir. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 298. İlçe Belediyesi Hizmet Planlaması Yaparken Halkın Katılımına Önem Vermektedir (S104).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	39	10,3
Katılmıyorum	141	37,1
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	23	6,1
Katılıyorum	106	27,9
Kesinlikle katılıyorum	13	3,4
Fikrim yok	58	15,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesi hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %31,3’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %47,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,4’ü, ilçe belediyesinin hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,1’dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,3’tür. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 299. İlçe belediyesi hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermektedir. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz? (S104-S92)

			S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan ne derecede memnunsunuz?					Total
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
S104. İlçe belediyesi hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermektedir.	Fikrim yok	Sayı	2	9	16	29	2	58
		%	3,4%	15,5%	27,6%	50,0%	3,4%	100,0%
	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	26	9	3	1	0	39
		%	66,7%	23,1%	7,7%	2,6%	0,0%	100,0%
	Katılmıyorum	Sayı	24	71	23	22	1	141
		%	17,0%	50,4%	16,3%	15,6%	,7%	100,0%
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Sayı	1	4	3	14	1	23
		%	4,3%	17,4%	13,0%	60,9%	4,3%	100,0%
	Katılıyorum	Sayı	0	7	8	87	4	106
		%	0,0%	6,6%	7,5%	82,1%	3,8%	100,0%
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	0	2	3	3	5	13
	%	0,0%	15,4%	23,1%	23,1%	38,5%	100,0%	
Total	Sayı	53	102	56	156	13	380	
	%	13,9%	26,8%	14,7%	41,1%	3,4%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda ilçe belediyesinin hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem verme durumu ile yerel halkın ilçe belediyesi hizmet sunumundan memnuniyet dereceleri karşılaştırılmıştır. Bu tabloya göre gruplara arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p= 0,000$). Buna göre ilçe belediyesi tarafından hizmet planlaması yapılırken halkın katılımına önem verdiğini düşünen katılımcıların, ilçe belediyesi hizmetlerinden çok daha memnun olduğu görülmektedir (%85,9, %61,6). Halkın katılımına önem vermediğini düşünen katılımcılar da ise memnuniyet oranları çok düşüktür (%2,6, %16,3). Bu sonuçlara göre halkın katılımı ile vatandaş memnuniyeti arasında çok güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 300. İlçe Belediyesi Koşullara En Uygun Şekilde Hizmet Vermeye Dikkat Etmektedir (S105).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	37	9,7
Katılmıyorum	127	33,4
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	27	7,1
Katılıyorum	114	30,0
Kesinlikle katılıyorum	11	2,9
Fikrim yok	64	16,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe belediyesi koşullara en uygun şekilde hizmet vermeye dikkat etmektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %32,9’u “katılıyorum”

ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %43,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %43,1’i, ilçe belediyesinin koşullara en uygun hizmet vermeye dikkat etmediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,1’dir. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %16,8’dir. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 301. Daha Az Kaynak İle Daha Kaliteli ve Etkin Hizmet Verilmektedir (S106).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	39	10,3
Katılmıyorum	135	35,5
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	24	6,3
Katılıyorum	100	26,3
Kesinlikle katılıyorum	7	1,8
Fikrim yok	75	19,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Daha az kaynak ile daha kaliteli ve etkin hizmet verilmektedir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %28,1’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %45,8’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %45,8’i ilçe belediyesinin daha az kaynakla daha kaliteli ve etkin hizmet vermediğini düşünmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,3’tür. Konuyla ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %19,7’dir. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 302. Büyükşehirin Hizmetlere Bütüncül Yaklaşması Hizmet Vermeyi ve Yönetimi Kolaylaştırmaktadır (S107).

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	40	10,5
Katılmıyorum	75	19,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	24	6,3
Katılıyorum	144	37,9
Kesinlikle katılıyorum	21	5,5
Fikrim yok	76	20,0
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Büyükşehirin hizmetlere bütüncül yaklaşması hizmet vermeyi ve yönetimi kolaylaştırmaktadır.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların

%43,4'ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %30,2'dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %43,4'ü, büyükşehir belediyesinin hizmetlere bütüncül yaklaşımının hizmet vermeyi ve yönetimi kolaylaştırdığını düşünmektedir. Katılımcıların büyükşehir belediyesi hizmetlerine karşı farkındalığının daha yüksek olduğu saha gözlemlerinden söylenebilir. Katılımcılar özellikle kırsal alana özgü tarım ve hayvancılık desteklerinden sıklıkla söz etmektedirler. Büyükşehir belediyesiyle halkın tanışması ASKİ ile olmuştur. Geçmişte bedelsiz ve abone ücreti bile ödemeksizin kullandıkları suyun su saatine bağlanması ve ücreti katılımcıları mutsuz ettiyse de büyükşehir belediyesinin diğer hizmetlerinin gelmesi de güçlü olarak talep edilmektedir. Burada hizmetler bağlamında bakıldığında, ilçe belediyesinden alınamayan hizmetler (Örn: Ara sokaklara döşenecek taşı ilçe belediyesi veremediği durumlarda büyükşehir belediyesi temin etse de taşın döşenmesi hizmeti ilçe belediyesi tarafından verilebiliyor. Okul, cami, mezarlık, konak vb. yerlerin yapım, tamir, tadilat, bakım hizmetleri kimi zaman büyükşehir kimi zaman ilçe belediyesi ya da her iki belediyenin işbirliği ile verilebilmektedir.) bir şekilde büyükşehirden talep edilerek kısmi de olsa zaman zaman alınabilmektedir. Dolayısıyla sorunlar kısmen çözülmüştür. Bu yüzden büyükşehirin hizmetlere bütüncül ve koordineli yaklaşımı vatandaşlar tarafından fark edilmekte ve önemsenmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %6,3'tür. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %20'dir. “Fikrim yok” oranı çoğunlukla kadınları ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 303. Planlı Yapılaşma Sayesinde Yaşam Kalitemiz Yükselmiştir. (S108)

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	54	14,2
Katılmıyorum	157	41,3
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	31	8,2
Katılıyorum	101	26,6
Kesinlikle katılıyorum	20	5,3
Fikrim yok	17	4,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Planlı yapılaşma sayesinde yaşam kalitemiz yükselmiştir.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %31,9'u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %55,5'dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu, planlı yapılaşmayla yaşam kalitelerinin yükselmediğini düşünmektedir. Kırsal alanda yapılan gözlemlere dayanarak,

planlı yapılaşmaya neredeyse hiç rastlanmadığı söylenebilir. Çoğunlukla geçmişten gelen geleneksel köy evleriyle bezeli bir kırsal alan mevcuttur. Yer yer daha düzenli müstakil evlere ve hobi bahçelerine yapılan yapılara rastlanmaktadır. Burada planlı yapılaşmanın en önemli faydasının, hayvancılığa bağlı ahır, ağıl, kümes vb. yapıların yapımına izin ve ruhsat zorunluluğu getirmesi olduğu, özellikle mevsimlik ve hafta sonu gelen vatandaşlar tarafından dile getirilmektedir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %8,2’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %4,5’tir.

Tablo 304. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum.

(S109)

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	41	16,0
Katılmıyorum	48	18,7
Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	18	7,0
Katılıyorum	86	33,5
Kesinlikle katılıyorum	46	17,9
Fikrim yok	18	7,0
Toplam	257	100,0

Katılımcılara, “Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.” ifadesine ne derecede katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %51,4’ü “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” derken, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin toplam oranı ise %34,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmediğini ifade etmektedir. Sürekli yaşayanlardan şehir merkezine göç etmek istediğini ifade edenlerin oranı azımsanmayacak büyüklüktedir. Bu orandan görülmektedir ki belediye hizmetleri gelse de şehir merkezine göç sürecektir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7’dir. Konu ile ilgili “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %7’dir.

Tablo 305. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum.
(Mahalleniz Daha Önceki Statüsü?)

			S109.Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	Sayı	9	24	16	5	32	26	112
		%	8,0%	21,4%	14,3%	4,5%	28,6%	23,2%	100,0%
	Orman içi köy	Sayı	1	1	6	2	4	4	18
		%	5,6%	5,6%	33,3%	11,1%	22,2%	22,2%	100,0%
	Ormana bitişik köy	Sayı	7	9	18	9	42	11	96
		%	7,3%	9,4%	18,8%	9,4%	43,8%	11,5%	100,0%
Belde belediyesi	Sayı	1	7	8	2	8	5	31	
	%	3,2%	22,6%	25,8%	6,5%	25,8%	16,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	18	41	48	18	86	46	257	
	%	7,0%	16,0%	18,7%	7,0%	33,5%	17,9%	100,0%	

Mahallelerin daha önceki statüsüne göre “Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Belde belediyelerindeki katılım oranı %41,9 olup en düşüktür. Diğer birimlerdeki katılım oranlarına bakıldığında, köyler de %51,8, orman içi köylerde %44,4, ormana bitişik köylerde ise %55,3’tür. Belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek oranda şehir merkezine göçü düşündüğü anlaşılmaktadır (p=0,079).

Tablo 306. Belediye Hizmetlerinin Artışı Nedeniyle Şehir Merkezine Göç Etmeyi Düşünmüyorum.
(Cinsiyet)

			S109.Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.						Toplam
			Fikrim yok	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	7	21	20	3	26	21	98
		%	7,1%	21,4%	20,4%	3,1%	26,5%	21,4%	100,0%
	Erkek	Sayı	11	20	28	15	60	25	159
		%	6,9%	12,6%	17,6%	9,4%	37,7%	15,7%	100,0%
Toplam	Sayı	18	41	48	18	86	46	257	
	%	7,0%	16,0%	18,7%	7,0%	33,5%	17,9%	100,0%	

Cinsiyete göre “Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.” ifadesine katılanların oranlarına bakıldığında gruplar arasındaki fark

istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Kadınlardaki katılım oranı %47,9, erkeklerdeki katılım oranı ise %53,4'tür. Kadınların erkeklere göre göç etme eğiliminin kısmen daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p=0,072$).

Tablo 307. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (S110)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	44	11,6
Memnun değilim	96	25,3
Ne memnunum ne de değilim	27	7,1
Memnunum	183	48,2
Çok memnunum	30	7,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “içme suyu hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %56,1'i “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %32,4'dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, içme suyu hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Memnun olmadığını ifade edenler de azımsanmayacak büyüklüktedir. Yöre halkı su hizmetinin Ankara Büyükşehir Belediyesine geçerek, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (ASKİ'ye) bağlanmasını henüz tam olarak kabullenmiş değildir. İçme suyu abonelik ücreti, içme suyu kullanım ücreti, içme suyunun temizliği, her hanede kesintisiz akması ve yeterliliği katılımcılar açısından üzerinde önemle durulan hususlardandır. Eski köy-yeni mahallelerde köy çeşmelerinin şebekeye bağlanması sonucunda daha önce hayvanların ve evlerin önündeki bahçe ve bostanların sulanmasında kullanılan çeşmelerin devre dışı kalmasıyla su fatura tutarları yükselmektedir. İçme suyunun tarım ve hayvansal sulamada kullanılması sonucunda çok yüksek faturalarla karşılaşıldığı ve bu durumun tarım ve hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

Birçok mahallede su borularının il özel idaresi döneminde ev içlerine kadar döşendiği görülse de su borularının zamanla eskidiği, tamir ve tadilata ihtiyacı olduğu, bunun yapılmaması halinde suyun önemli bir kısmının boşa akarak israf olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Geçmişte il özel idareleri tarafından yapılmaya başlanan, ancak il özel idarelerinin kapatılması ile yarım kalan bazı kanal, büz, boru döşeme vb. hizmetlerin belediyeler tarafından tamamlanamaması nedeniyle bazı bağ ve bahçelerin kuruduğu ifade edilen olumsuzluklar arasındadır. Kıraç topraklı mahallerdeki tarlaların sulama sorununu ise hiç çözülemeyen sorunlar arasında yer aldığı ifade edilmektedir.

Su hizmeti ile ilgili olumlu değerlendirmelere bakılacak olursa, özellikle eğimli mahallerde geçmişte alçak yerleşimdeki evlerde su sınırsız bir şekilde ve israf edilerek kullanıldığından yüksek yerleşimdeki evlere çıkamamaktayken suyun ücretli hale gelmesiyle birlikte herkesin daha tutumlu su kullanımı nedeniyle yüksek yerlere de suyun çıktığı katılımcılarca ifade edilmektedir.

Ayrıca su hizmetinin büyükşehir belediyesine geçmesiyle birlikte, su sıkıntısı yaşayan mahallerde ASKİ'nin depo yaparak suyu biriktirmesi, gerekmesi halinde tankerle su getirmesi, suyu ilaçlaması ve suyu eskiye göre kesintisiz bir şekilde her eve ulaştırması memnuniyetle karşılanmaktadır. Geçmişte ev içinde kullanılmak üzere taşıma su kullanılması özellikle kadınlar için büyük bir külfet iken, bugün suyun çeşmeden akması kadınlar arasında memnuniyet yaratmaktadır.

Geçmişte su borularının özellikle kış mevsiminde patlaması halinde dayanışma ile borular daha hızlı tamir edilirken, şimdi tamir için ASKİ ekiplerinin gelmesi beklediğinden bu bekleme süresinde boşa akan suyun israf olduğu ifade edilse de, kişilerin isteğine ve yardımına bağlı kalmadan ASKİ tarafından tamirat-tadilat hizmetinin nizami bir şekilde verilmesi katılımcılarca olumlu karşılanmaktadır. Hizmetlerin kişiden bağımsız hale gelip kurumsallaşması olumlu değerlendirmeler arasındadır. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %7,1'dir.

Tablo 308. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (Cinsiyet) (S110)

			S110. İçme Suyu Hizmetlerinden (B)					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	18	27	10	82	15	152
		%	11,8%	17,8%	6,6%	53,9%	9,9%	
	Erkek	Sayı	26	69	17	101	15	228
		%	11,4%	30,3%	7,5%	44,3%	6,6%	
Toplam		Sayı	44	96	27	183	30	380
		%	11,6%	25,3%	7,1%	48,2%	7,9%	

Cinsiyete göre içme suyu hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınlardaki memnuniyet oranı %63,8, erkeklerdeki memnuniyet oranı ise %50,9'dur. Kadınların erkeklere kıyasla içme suyu hizmetinden daha memnun olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 309. İçme Suyu Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız İlçe) (S110)

			S110. İçme Suyu Hizmetlerinden (B)					Toplam
			Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K1. Yaşadığımız ilçe:	Akyurt	Sayı	3	6	0	1	0	10
		%	30,0%	60,0%	0,0%	10,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	1	2	9	0	12
		%	0,0%	8,3%	16,7%	75,0%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	11	18	7	44	8	88
		%	12,5%	20,5%	8,0%	50,0%	9,1%	100,0%
	Ayaş	Sayı	1	3	2	24	7	37
		%	2,7%	8,1%	5,4%	64,9%	18,9%	100,0%
	Çubuk	Sayı	10	7	7	13	9	46
		%	21,7%	15,2%	15,2%	28,3%	19,6%	100,0%
	Kalecik	Sayı	7	7	1	46	1	62
		%	11,3%	11,3%	1,6%	74,2%	1,6%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	4	25	4	19	0	52
		%	7,7%	48,1%	7,7%	36,5%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	4	5	3	13	5	30
		%	13,3%	16,7%	10,0%	43,3%	16,7%	100,0%
	Bala	Sayı	4	24	1	14	0	43
		%	9,3%	55,8%	2,3%	32,6%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	44	96	27	183	30	380
		%	11,6%	25,3%	7,1%	48,2%	7,9%	100,0%

İlçelere göre içme suyu hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %83,8 ile Ayaş'tır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise %10 ile Akyurt'tur. Diğer ilçe memnuniyet oranlarına bakıldığında Kazan %75, Polatlı %59,1, Bala %32,6, Çamlıdere %60, Nallıhan %36,5, Kalecik %75,8, Çubuk %47,9'dur. İlçeler arasında oldukça birbirinden farklı memnuniyet oranları görülmektedir. Bu farklılık coğrafi koşullara, yakınında baraj olma durumuna, geçmişte il özel idareleri tarafından yapılan altyapı çalışmalarına ve yeni durumda da büyükşehir belediyesinin altyapı yenileme çalışmalarına bağlıdır (p=0,000).

Tablo 310. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (S111)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	57	15,0
Memnun değilim	77	20,3
Ne memnunum ne de değilim	17	4,5
Memnunum	201	52,9
Çok memnunum	27	7,1
Fikrim yok	1	,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %60’ı “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %35,3’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Memnun olmadığını ifade edenler de azımsanmayacak büyüklüktedir.

Özellikle köylerden dönüşen bazı mahallelerde kanalizasyon ve alt yapı önemli bir sorun olarak ortada durmaktadır. Açıktan akan kanallar ve atık sular yeterli ilaçlama hizmeti de verilemediği için koku, haşere, hastalık ve görsel kirlilik gibi önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Ayrıca hala kanalizasyonu olmayan ve fosseptik çukuru yolu ile atıklarını bertaraf etmeye çalışan vatandaşların olduğu görülmektedir. Buna bağlı büyükşehir belediyesinin artan fosseptik boşaltma hizmetinin ücreti de vatandaşlar için ekstra bir külfettir.

Uzaklığına bakılmaksızın köyden dönüşen mahallelerdeki birinci hizmet, kanalizasyon ve altyapısı olmayan ya da yetersiz olan mahallelerde bu hizmetin tamamlanması olmalıdır. Tüm mahallerde insani yaşam koşullarının gerekliliği olan hizmetler sağlandıktan sonra diğer hizmetlere geçilmelidir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %4,5’tir.

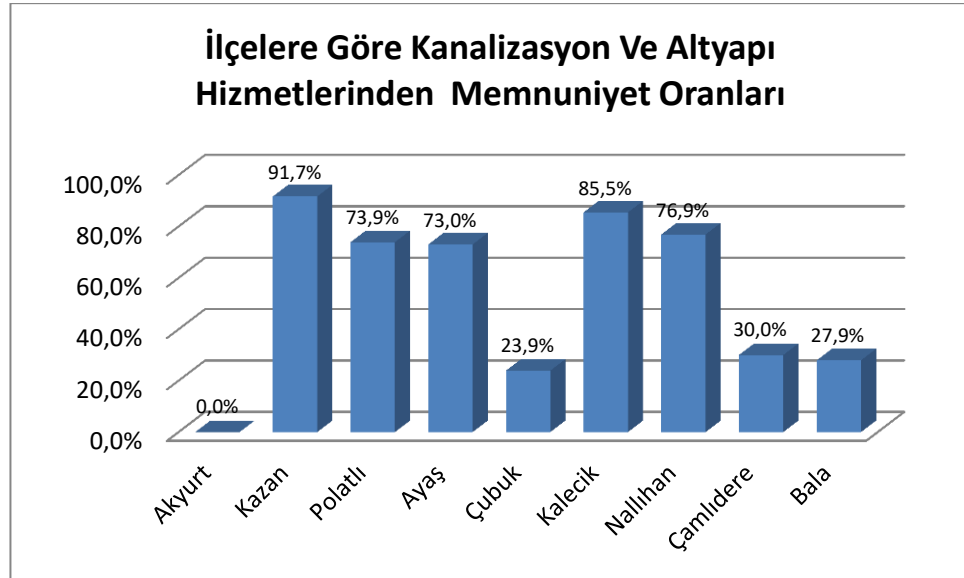
Tablo 311. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Cinsiyet) (S111)

			S111. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden (B)					Toplam	
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum		Çok memnunum
D1. Cinsiyet	Kadın	Sayı	1	19	29	5	87	11	152
		%	,7%	12,5%	19,1%	3,3%	57,2%	7,2%	100,0%
	Erkek	Sayı	0	38	48	12	114	16	228
		%	0,0%	16,7%	21,1%	5,3%	50,0%	7,0%	100,0%
Toplam	Sayı		1	57	77	17	201	27	380
	%		,3%	15,0%	20,3%	4,5%	52,9%	7,1%	100,0%

Cinsiyete göre “kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden” memnuniyet oranlarına bakıldığında Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Kadınlardaki memnuniyet oranı %64,4 erkeklerdeki memnuniyet oranı ise %57’dir. Kadınların erkeklere kıyasla kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden daha memnun olduğu tespit edilmiştir (p=0,489).

Tablo 312. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe) (S111)

			S111. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden (B)						Toplam
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunu m ne değilim	Memnun um	Çok memnunum	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	5	5	0	0	0	10
		%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	0	1	0	11	0	12
		%	0,0%	0,0%	8,3%	0,0%	91,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	0	10	10	3	54	11	88
		%	0,0%	11,4%	11,4%	3,4%	61,4%	12,5%	100,0%
	Ayaş	Sayı	0	2	4	4	19	8	37
		%	0,0%	5,4%	10,8%	10,8%	51,4%	21,6%	100,0%
	Çubuk	Sayı	0	23	9	3	9	2	46
		%	0,0%	50,0%	19,6%	6,5%	19,6%	4,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	0	0	9	0	53	0	62
		%	0,0%	0,0%	14,5%	0,0%	85,5%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	0	2	8	2	40	0	52
		%	0,0%	3,8%	15,4%	3,8%	76,9%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	1	7	10	3	4	5	30
		%	3,3%	23,3%	33,3%	10,0%	13,3%	16,7%	100,0%
	Bala	Sayı	0	8	21	2	11	1	43
		%	0,0%	18,6%	48,8%	4,7%	25,6%	2,3%	100,0%
Toplam	Sayı	1	57	77	17	201	27	380	
	%	,3%	15,0%	20,3%	4,5%	52,9%	7,1%	100,0%	

Grafik 22. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe)

İlçelere göre kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %91,7

ile kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Kazan'dır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise diğer yakın ilçelerden biri Akyurt'tur.

Diğer ilçe memnuniyet oranlarına bakıldığında Çubuk %23,9, Bala %27,9, Çamlıdere %30 oranında olmak üzere düşük memnuniyete sahip ilçelerdir. Yüksek memnuniyet oranına sahip ilçeler ise %73 oranıyla Ayaş, %73,9 oranıyla Polatlı, %76,9 oranıyla Nallıhan ve %85,5 oranıyla Kalecik gelmektedir. İlçeler arasında oldukça birbirinden farklı memnuniyet oranları görülmektedir. Ancak ilçelerin önemli bir bölümündeki memnuniyet büyükşehir belediyesinin bu konuda geçen 10 yıl içinde önemli yol aldığını göstermektedir (p=0,000).

Tablo 313. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (S112)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	147	38,7
Memnun değilim	133	35,0
Ne memnunum ne değilim	15	3,9
Memnunum	58	15,3
Çok memnunum	21	5,5
Fikrim yok	6	1,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “toplu taşıma hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %20,8’i “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %73,7’dir.

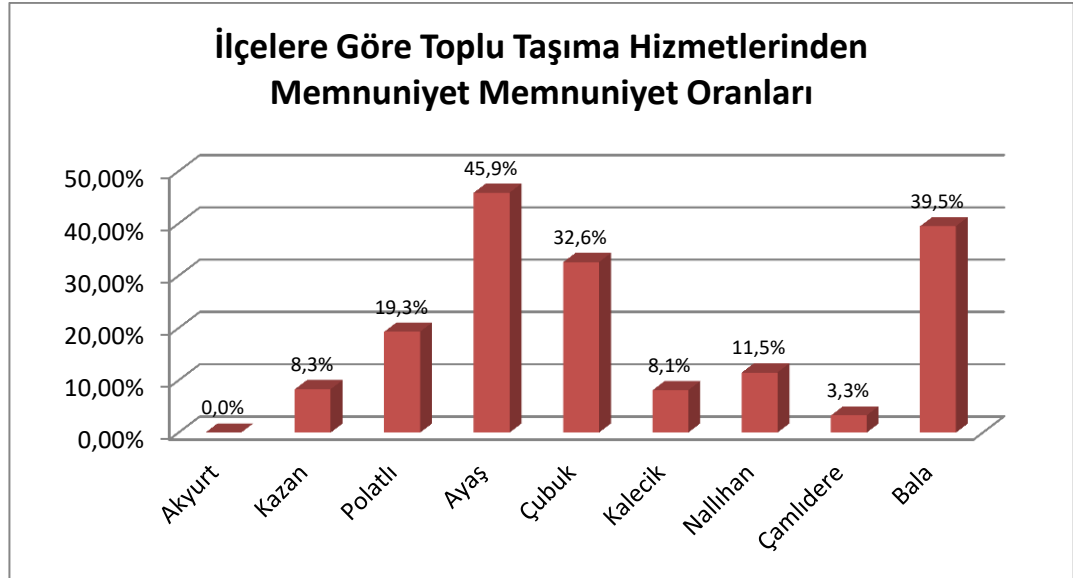
Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu, toplu taşıma hizmetlerinden memnun değildir. Buradaki memnuniyetsizliğin temel nedeni; ilçe belediyesine bağlayarak mahalle yapılan ve tüm hizmetleri ilçe belediyesinden alması beklenen vatandaşların ilçeye ulaşımını sağlayamamaktır. Geçmişte köy tüzel kişiliği ile kendi kendine yetebilen, hizmetleri kendi kendine çözebilen bir yapıdan kilometrelerce uzaklıktaki bir ilçe belediyesinin sağlaması beklenen bir yapıya dönüştürülürken en temel gereklilik ve ihtiyaç olan ulaşımın sağlanamaması vatandaşı son derece mutsuz etmektedir. Çünkü abonelik başvurusundan, faturaların ödenmesine, ruhsat, izin başvurularına kadar birçok hizmet için eski köy yeni mahallelerde yaşayan vatandaşların bu hizmetleri almak için ilçe merkezine gitmesi gerekmektedir. Onun dışında temel alışveriş ihtiyaçları, pazar, sağlık, eğitim vd. hizmetler için de ilçeye gitmek durumdadırlar. Bu nedenle ulaşımın yeterli düzeyde ya da hiç sağlanamaması önemli bir sorundur. Düşük gelir düzeyine sahip vatandaşların ulaşım için geçmişe göre daha fazla özel araç sahibi olması, araçların yakıt giderleri önemli maliyetler oluşturmaktadır. Ayrıca özellikle kadınların ulaşım için erkeklere bağımlı kalması bir kısım kadınları da rahatsız etmektedir.

Kendi ürettiği ürünleri ilçe merkezindeki pazara bağımsız bir şekilde götürüp satmak, ihtiyaçlarını satın almak gibi ihtiyaçlardan bahsetmektedirler. İlçe belediyesine bağlı bir mahallenin vatandaşlarının da dolaşımını sağlamak için hem kent merkezine hem de ilçe merkezine ulaşımın mevsimsel ihtiyacı da göz önünde bulundurarak düzenlenmesi, kesintisiz hale getirilmesi ve en önemlisi de vatandaşların da bu konuda bilgilendirilmesi gereklidir.

Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildirenlerin oranı ise %3,9’dur.

Tablo 314. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe) (S112)

			S112. Toplu Taşıma Hizmetlerinden (B)						Toplam
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunu m ne değilim	Memnunum	Çok memnun um	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	5	5	0	0	0	10
		%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	8	3	0	1	0	12
		%	0,0%	66,7%	25,0%	0,0%	8,3%	0,0%	100,0%
	Polathı	Sayı	1	36	27	7	12	5	88
		%	1,1%	40,9%	30,7%	8,0%	13,6%	5,7%	100,0%
	Ayaş	Sayı	0	14	5	1	12	5	37
		%	0,0%	37,8%	13,5%	2,7%	32,4%	13,5%	100,0%
	Çubuk	Sayı	1	26	2	2	6	9	46
		%	2,2%	56,5%	4,3%	4,3%	13,0%	19,6%	100,0%
	Kalecik	Sayı	3	22	30	2	5	0	62
		%	4,8%	35,5%	48,4%	3,2%	8,1%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	0	17	29	0	6	0	52
		%	0,0%	32,7%	55,8%	0,0%	11,5%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	1	15	12	1	0	1	30
		%	3,3%	50,0%	40,0%	3,3%	0,0%	3,3%	100,0%
	Bala	Sayı	0	4	20	2	16	1	43
		%	0,0%	9,3%	46,5%	4,7%	37,2%	2,3%	100,0%
Toplam		Sayı	6	147	133	15	58	21	380
		%	1,6%	38,7%	35,0%	3,9%	15,3%	5,5%	100,0%

Grafik 23. Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığımız ilçe)

İlçelere göre toplu taşıma hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında önemli farklılık olduğu görülmektedir. En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %45,9 ile Ayaş'tır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Akyurt'tur. Diğer ilçe memnuniyet oranlarına bakıldığında Kalecik %8,1, Kazan %8,3, Çamlıdere %3,3 oranında olmak üzere düşük memnuniyete sahip ilçelerdir. İlçelerin toplu taşıma sorunu halen çözülememiş görünmektedir ($p=0,000$).

Tablo 315. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (S113)

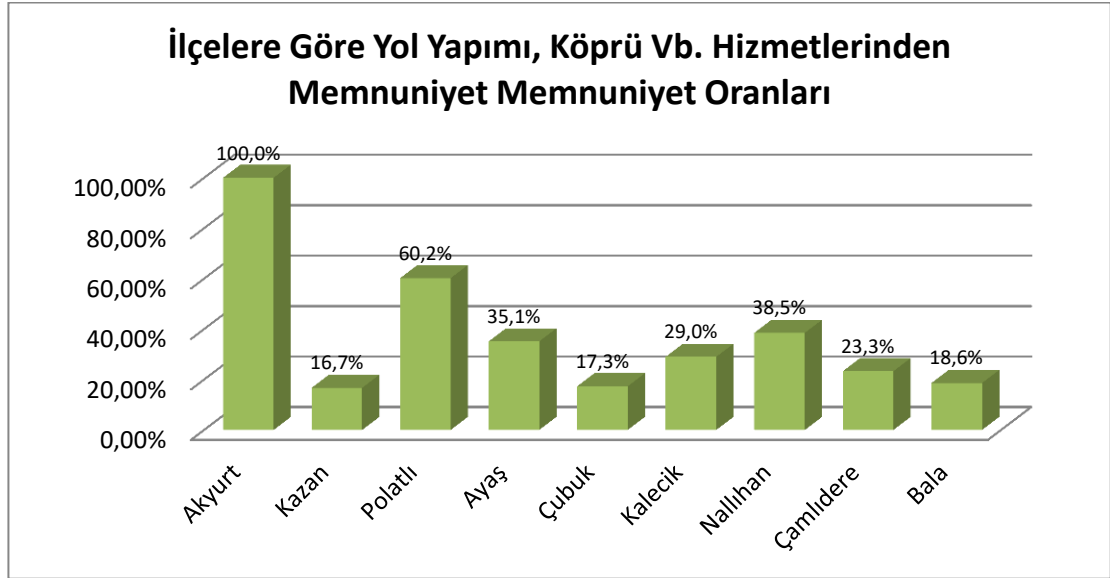
	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	80	21,1
Memnun değilim	120	31,6
Ne memnunum ne değilim	35	9,2
Memnunum	126	33,2
Çok memnunum	13	3,4
Fikrim yok	6	1,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “yol yapımı, köprü vb. hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %36,6’ı “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %52,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu, yol yapımı, köprü vb. hizmetlerinden memnun olmadığını ifade etmektedir. Memnun olduğunu ifade edenlerin de azımsanmayacak büyüklükte olduğu görülmektedir.

Özellikle mahallelerin büyük çoğunluğunda sokaklar eski köy yapısıyla durmaktadır. Nadiren sokakları taş döşeli mahallelere rastlanmaktadır. Sadece mahalle girişleri ve mahalleleri birbirine bağlayan yolların yapıldığı görülmektedir. Bazı mahallelerde geçmişte il özel idaresi tarafından yapılan ara sokakların taşlarla döşenmiş olduğu görülse de zamanla bozulduğu, bakım, onarım ve yenilenmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir. Yine il özel idaresi tarafından yapımına başlanmış ama tamamlanmamış köprüler, kanallar, büz döşeme vb. bazı yapım işlemlerinin büyükşehir belediyesi tarafından tamamlanmadığı da katılımcılar tarafından ifade hususlar arasında yer almaktadır. Geçmişte il özel idaresi tüm ana ve ara yollardan sorumlu iken büyükşehir belediyesinin ana yollar, ilçe belediyesinin ara yolların yapımı bakımı ve onarımından sorumlu olması, kilometrelerce mesafe geldiği halde belediyelerin yolların bütününe bakamamasının önemli bir israfa neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca metrelerce mahalle içi ara sokaklarına taş döşemesi vb. yol yapması kısıtlı bütçeye sahip ilçe belediyelerini zor durumda bıraktığı katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Kesinlikle 6360 sayılı Kanunla ilçelere bağlanan mahallere özgü belediye hizmetlerinin yol, zaman, yakıt, personel vb. maliyetleri göz önünde bulundurularak, görev tanımlar ve alanları yeniden düzenlenmelidir. Tek bir belediye kilometrelerce mesafe geldikten sonra ara sokak, ana yol ayrımı yapmadan gerekli hizmeti sunabilecek yetkiye sahip olabilmesi kamu yararı açısından önem arz etmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %9,2’dir.

Tablo 316. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe) (S113)

			S113. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden (B)						Toplam
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K1.	Akyurt	Sayı	0	0	0	0	9	1	10
Yaşadığınız ilçe:		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	90,0%	10,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	0	2	6	2	2	0	12
		%	0,0%	16,7%	50,0%	16,7%	16,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	2	13	12	8	45	8	88
		%	2,3%	14,8%	13,6%	9,1%	51,1%	9,1%	100,0%
	Ayaş	Sayı	1	9	12	2	11	2	37
		%	2,7%	24,3%	32,4%	5,4%	29,7%	5,4%	100,0%
	Çubuk	Sayı	0	23	8	7	6	2	46
		%	0,0%	50,0%	17,4%	15,2%	13,0%	4,3%	100,0%
	Kalecik	Sayı	0	11	28	5	18	0	62
		%	0,0%	17,7%	45,2%	8,1%	29,0%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	2	2	22	6	20	0	52
		%	3,8%	3,8%	42,3%	11,5%	38,5%	0,0%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	1	13	8	1	7	0	30
		%	3,3%	43,3%	26,7%	3,3%	23,3%	0,0%	100,0%
	Bala	Sayı	0	7	24	4	8	0	43
		%	0,0%	16,3%	55,8%	9,3%	18,6%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	6	80	120	35	126	13	380
		%	1,6%	21,1%	31,6%	9,2%	33,2%	3,4%	100,0%

Grafik 24. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe)

İlçelere göre yol yapımı, köprü vb. hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında önemli farklılık olduğu görülmektedir. En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %100 ile Akyurt'tur. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Kazan'dır (%16,7). Sadece Polatlı ilçesindeki memnuniyet oranı %50'nin üzerinde olup %60,2'dir. Diğer tüm ilçelerin memnuniyet oranları %20-40 arası seviyelerdedir. Bu oranlara göre ilçelerin yol yapımı, köprü vb. sorunları halen çözülememiş görünmektedir ($p=0,000$).

Tablo 317. Karla Mücadele Hizmetlerinden Memnuniyet (S114)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	29	7,6
Memnun değilim	34	8,9
Ne memnunum ne değilim	24	6,3
Memnunum	219	57,6
Çok memnunum	39	10,3
Fikrim yok	35	9,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “karla mücadele hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %67,9’u “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %16,5’tir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu karla mücadele hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür.

Belediyenin bu hizmeti geç de olsa yerine getirdiği vatandaşlar tarafından ifade edilmektedir. Buradaki yol açma hizmeti ana yolları kapsadığı için büyükşehir belediyesi bu hizmeti vermektedir. Kanun gereği ara yollardaki hizmetler ilçe belediyesinin, ana yollardaki hizmetler büyükşehir belediyesinin sorumluluk alanında olsa da özellikle bu hizmette büyükşehir belediyesi ekiplerinin geldiklerinde kapalı olan yolları açtığı ifade edilen hususlar arasındadır. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,3’tür. Fikrim yok diyenlerin oranı ise %9,2’dir. Fikrim yok diyenlerin büyük çoğunluğu mevsimlik ve hafta sonu yaşayanları kapsamaktadır.

Tablo 318. İtfaiye Hizmetlerinden Memnuniyet (S116)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	27	7,1
Memnun değilim	24	6,3
Ne memnunum ne de değilim	21	5,5
Memnunum	202	53,2
Çok memnunum	42	11,1
Fikrim yok	64	16,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “itfaiye hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %64,3’ü “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %13,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu itfaiye hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Doğal afetlerde geçmişte il özel idaresine göre büyükşehir belediyesinin olay mahalline daha çabuk geldiği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Özellikle orman yangınlarında itfaiye hizmetlerinin aksamadığı ve oldukça hızlı sunulduğu ifade edilmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %5,5’tir. Fikrim yok diyenlerin oranı ise %16,8’dir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu mevsimlik ve hafta sonu yaşayan katılımcılarla bugüne kadar hiç itfaiye hizmetine ihtiyaç duymamış katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 319. İmar ve Planlama Hizmetlerinden Memnuniyet (S117)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	81	21,3
Memnun değilim	94	24,7
Ne memnunum ne de değilim	28	7,4
Memnunum	95	25,0
Çok memnunum	9	2,4
Fikrim yok	73	19,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “imar ve planlama hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %27,4’ü “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %46’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %46’sı imar ve planlama hizmetlerinden memnun değildir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %7,4’tür. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %19,2’dir. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu konu hakkında bilgi sahibi olmayan daha fazla kadın ve diğer katılımcıları kapsamaktadır. İmarlı ve planlı yapılaşma konusuna katılımcıların bir bölümü, kentleşme açısından olumlu yaklaşırken bir bölümü de evrak işleri, ilçe merkezine gitmek, ruhsat ücretleri, başvuru süreçleri, değişimi kapalı olma, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin olumsuz etkileme gibi hususlar nedeniyle eski düzenin devam etmesini talep etmektedir. İmar ve planlama hizmetlerinin kırsal alanda ilçe merkezine kilometrelerce uzaklıktaki mahallere özgü kolaylaştırıcı, çiftçilik faaliyetlerini yapmasını engellemeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Özellikle ilçe merkezine kısmen daha yakın mahallelerde doğalgaz, internet ve içme suyu gibi altyapıların döşenmesini müteakiben imar ve planlama faaliyetleri hızlanmaktadır. İlçe merkezine yakın olan mahallelerdeki bu hizmetler buraya yaşayan vatandaşlar tarafından daha olumlu karşılanmaktadır. Bu mahalleler hem hobi bahçelerinin hem de içe göçün yaşandığı mahallelerdir. 40-50 km uzaklıktaki mahalleler eski köy düzeninin sürdürdüğü görülmektedir. Özellikle eski köylerin ortak alanlarının ilçe belediyesi ve diğer kamu kurumlarının mülkiyetine geçerek imara açılmak suretiyle satışa çıkarılması, bu nedenle yabancılaşmanın ve kalabalığın artması yerel halkı rahatsız etmektedir. Ayrıca geçmişte çiftçilik faaliyeti için kullanılan bu alanların imar rantı amacıyla kullanılması sınırlı gelire sahip mahalle sakinlerinin kabul edemediği bir durumdur.

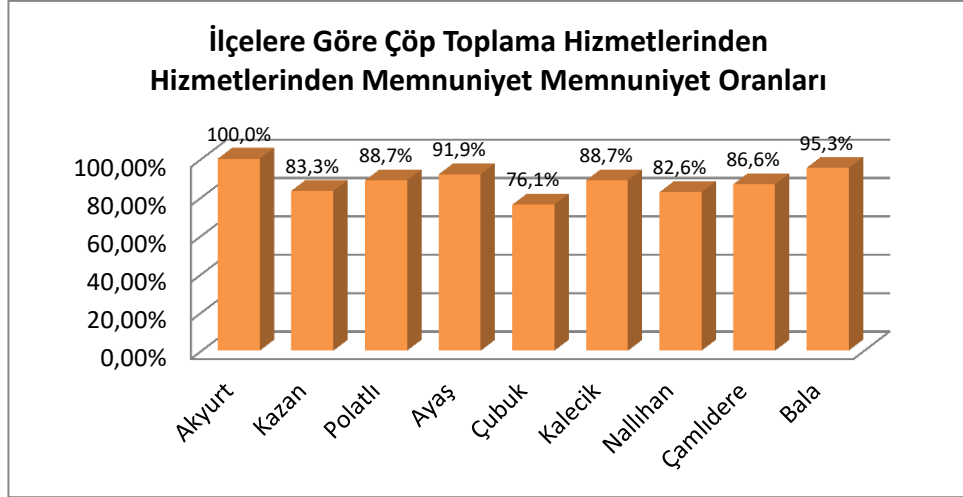
Tablo 320. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (S118)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	10	2,6
Memnun değilim	23	6,1
Ne memnunum ne de değilim	11	2,9
Memnunum	256	67,4
Çok memnunum	76	20,0
Fikrim yok	4	1,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “çöp toplama hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %87,4’ü “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %8,7’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu çöp toplama hizmetlerinden memnundur. Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Memnun olmayanlar, genel olarak çöp toplama hizmetinin düzensiz ya da yeterli sıklıkta olmaması nedeniyle memnun olmadıkları belirtmektedirler. Yani hizmetin kısmen yetersizliğinden bahsetmektedirler. Ancak görüldüğü gibi ilçe belediyesinin çöp toplama hizmeti büyük çoğunluk açısından memnuniyet yaratmaktadır. Geçmişte çöpler ve atıklar dere kenarlarına, çukurlara atılmak suretiyle bertaraf edilmeye çalışılsa da özellikle sokak hayvanları tarafından dağıtılması, çevre ve toprak kirliliğine neden olması yerel halkı rahatsız etmektedir. Sadece çöp toplama hizmeti için bile belediyeye bağlanması önemli bir aşamadır. Ancak çöp toplanmasına ilave olarak diğer temel kentsel hizmetlerin de sunulması katılımcılar tarafından önemlidir. Çöp toplama hizmeti oldukça kanıksanmış ve bu hizmeti aldıkları halde, mahalle olduktan sonra yeni gelen hizmetler arasında bile sayılmamaktadır.

Tablo 321. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe) (S118)

			S118. Çöp Toplama Hizmetlerinden (İ)					Toplam	
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum		Çok memnunum
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	0	0	0	10	0	10
		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	1	1	0	0	10	0	12
		%	8,3%	8,3%	0,0%	0,0%	83,3%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	1	1	7	1	57	21	88
		%	1,1%	1,1%	8,0%	1,1%	64,8%	23,9%	100,0%
	Ayaş	Sayı	0	1	1	1	19	15	37
		%	0,0%	2,7%	2,7%	2,7%	51,4%	40,5%	100,0%
	Çubuk	Sayı	2	4	3	2	14	21	46
		%	4,3%	8,7%	6,5%	4,3%	30,4%	45,7%	100,0%
	Kalecik	Sayı	0	0	5	2	52	3	62
		%	0,0%	0,0%	8,1%	3,2%	83,9%	4,8%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	0	1	6	2	41	2	52
		%	0,0%	1,9%	11,5%	3,8%	78,8%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	0	2	0	2	13	13	30
		%	0,0%	6,7%	0,0%	6,7%	43,3%	43,3%	100,0%
	Bala	Sayı	0	0	1	1	40	1	43
		%	0,0%	0,0%	2,3%	2,3%	93,0%	2,3%	100,0%
Toplam	Sayı	4	10	23	11	256	76	380	
	%	1,1%	2,6%	6,1%	2,9%	67,4%	20,0%	100,0%	

Grafik 25. Çöp Toplama Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe)

İlçelere göre çöp toplama hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında önemli farklılık olmadığı görülmektedir. İlçe belediyelerinin çöp toplama konusunda sorun yaşamadığı tespit edilmiştir ($p=0,000$).

Tablo 322. Evlendirme Hizmetlerinden Memnuniyet (S119)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	13	3,4
Memnun değilim	10	2,6
Ne memnunum ne de değilim	21	5,5
Memnunum	166	43,7
Çok memnunum	36	9,5
Fikrim yok	134	35,3
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “evlendirme hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %53,2’si “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %6’dır. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu evlendirme hizmetlerinden memnundur. Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %5,5’tir. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %35,3’tür. “Fikrim yok” diyenlerin büyük çoğunluğu evlendirme hizmeti almadığı için konu hakkında bilgi sahibi olmayan orta yaş üzeri katılımcıları kapsamaktadır.

Tablo 323. Cenaze, Defin Hizmetlerinden Memnuniyet (S119)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	9	2,4
Memnun değilim	19	5,0
Ne memnunum ne değilim	16	4,2
Memnunum	246	64,7
Çok memnunum	68	17,9
Fikrim yok	22	5,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “cenaze ve defin hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %82,6’sı “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %7,4’tür. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğu cenaze ve defin hizmetlerinden memnundur. Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Bu hizmet katılımcıları en çok memnun eden hizmetler arasında yer almaktadır. İlçe belediyesinin taziye çadırı kurması, masa sandalye getirmesi, mezar yerini açması, taziye evi yapması, mezarlık çevresinin tel vb. ile çevirmesi vb. hizmetler katılımcılar tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Geçmişte bu hizmetleri kendi imkanları ölçüsünde sistemli olmayan bir şekilde yapılmakta iken şimdi bu tür hizmetlerin belediyeler tarafından verilmesi vatandaşları memnun etmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %4,2’dir. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %5,8’dir.

Tablo 324. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (121)

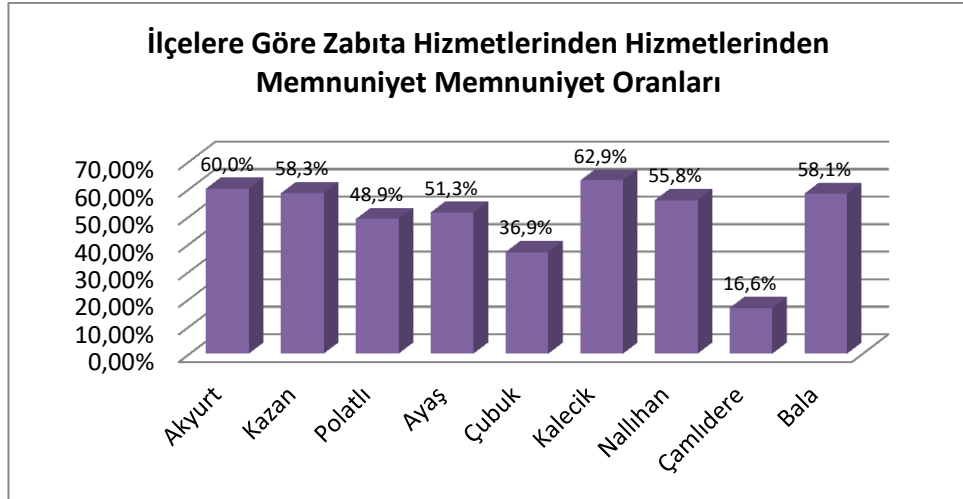
	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	42	11,1
Memnun değilim	65	17,1
Ne memnunum ne de değilim	24	6,3
Memnunum	164	43,2
Çok memnunum	26	6,8
Fikrim yok	59	15,5
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “zabıta hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %50’si “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %28,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu zabıta hizmetlerinden memnundur. Zabıta hizmetleri denetim amacıyla mahallelere gelmekte, kaçak yapı, şikayet gibi konulara bakmaktadırlar. Özellikle mahallelilerin birbirini hayvancılıkla, atık sularla ve çevre kirliliği ilgili konularda

şikayet etmesi üzerine zabıta denetimine gelebilmektedirler. Ancak bu durum denetimin dışında komşuluk, arkadaşlık, dayanışma, birlik gibi manevi değerleri olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle mahallelerde sürekli yaşayanlarla mevsimlik veya hafta sonu gelerek yaşayanlar (hobi bahçesinde yaşayanlar) arasında şikayet konusunun gündeme geldiği ifade edilmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,3’tür. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,5’dir.

Tablo 325. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe) (S121)

			S121. Zabıta Hizmetlerinden (İ)					Toplam	
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum		Çok memnunum
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	0	0	4	0	6	0	10
		%	0,0%	0,0%	40,0%	0,0%	60,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	1	1	2	1	7	0	12
		%	8,3%	8,3%	16,7%	8,3%	58,3%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	21	9	10	5	33	10	88
		%	23,9%	10,2%	11,4%	5,7%	37,5%	11,4%	100,0%
	Ayaş	Sayı	12	2	2	2	14	5	37
		%	32,4%	5,4%	5,4%	5,4%	37,8%	13,5%	100,0%
	Çubuk	Sayı	11	11	3	4	7	10	46
		%	23,9%	23,9%	6,5%	8,7%	15,2%	21,7%	100,0%
	Kalecik	Sayı	2	0	16	5	39	0	62
		%	3,2%	0,0%	25,8%	8,1%	62,9%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	5	2	10	6	29	0	52
		%	9,6%	3,8%	19,2%	11,5%	55,8%	0,0%	100,0%
Çamlıdere	Sayı	6	14	4	1	4	1	30	
	%	20,0%	46,7%	13,3%	3,3%	13,3%	3,3%	100,0%	
Bala	Sayı	1	3	14	0	25	0	43	
	%	2,3%	7,0%	32,6%	0,0%	58,1%	0,0%	100,0%	
Toplam	Sayı	59	42	65	24	164	26	380	
	%	15,5%	11,1%	17,1%	6,3%	43,2%	6,8%	100,0%	

Grafik 26. Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe)

İlçelere göre zabıta hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Çamlıdere (%16,6) en düşük memnuniyet oranına sahipken, Kalecik'in (%62,9) en yüksek memnuniyet oranına sahip olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$).

Tablo 326. Tarım ve Hayvancılık Hizmetlerinden Memnuniyet (S122)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	54	14,2
Memnun değilim	89	23,4
Ne memnunum ne değilim	24	6,3
Memnunum	124	32,6
Çok memnunum	21	5,5
Fikrim yok	68	17,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “tarım ve hayvancılık hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %38,1’i “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %38,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların eşit oranda hem memnun hem de değildir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,3’tür. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %17,9’dur.

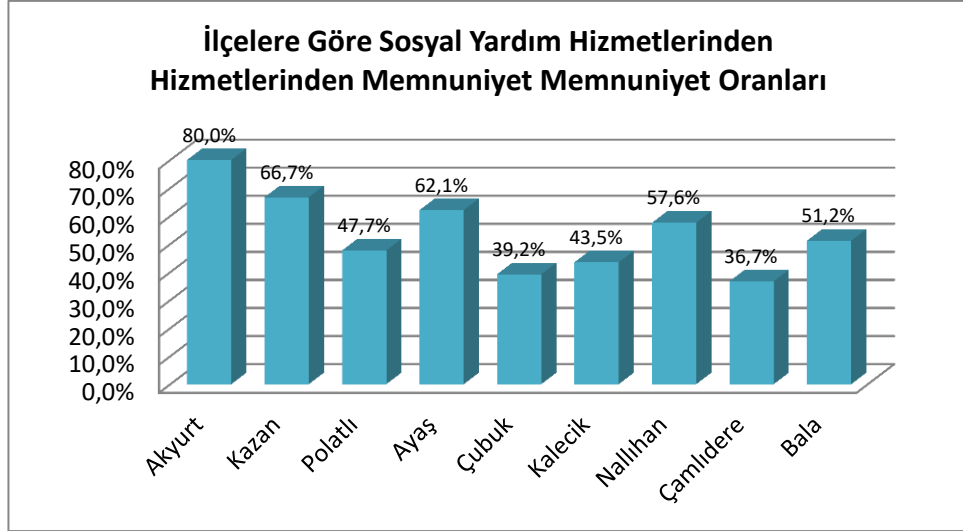
Tablo 327. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (S123)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	38	10,0
Memnun değilim	68	17,9
Ne memnunum ne değilim	25	6,6
Memnunum	158	41,6
Çok memnunum	31	8,2
Fikrim yok	60	15,8
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “sosyal yardım hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %49,8’i “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %27,9’dur. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %49,8’i sosyal yardım hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,6’dır. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,8’dir.

Tablo 328. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız İlçe)

			S123. Sosyal Yardım Hizmetlerinden (İ)						Toplam
			Fikrim yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnunum ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	1	1	0	0	8	0	10
		%	10,0%	10,0%	0,0%	0,0%	80,0%	0,0%	100,0%
	Kazan	Sayı	1	1	1	1	8	0	12
		%	8,3%	8,3%	8,3%	8,3%	66,7%	0,0%	100,0%
	Polatlı	Sayı	19	6	15	6	33	9	88
		%	21,6%	6,8%	17,0%	6,8%	37,5%	10,2%	100,0%
	Ayaş	Sayı	9	2	2	1	15	8	37
		%	24,3%	5,4%	5,4%	2,7%	40,5%	21,6%	100,0%
	Çubuk	Sayı	12	8	3	5	9	9	46
		%	26,1%	17,4%	6,5%	10,9%	19,6%	19,6%	100,0%
	Kalecik	Sayı	6	5	22	2	27	0	62
		%	9,7%	8,1%	35,5%	3,2%	43,5%	0,0%	100,0%
	Nallıhan	Sayı	5	2	9	6	28	2	52
		%	9,6%	3,8%	17,3%	11,5%	53,8%	3,8%	100,0%
	Çamlıdere	Sayı	4	9	5	1	8	3	30
		%	13,3%	30,0%	16,7%	3,3%	26,7%	10,0%	100,0%
	Bala	Sayı	3	4	11	3	22	0	43
		%	7,0%	9,3%	25,6%	7,0%	51,2%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	60	38	68	25	158	31	380
		%	15,8%	10,0%	17,9%	6,6%	41,6%	8,2%	100,0%

Grafik 27. Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet (Yaşadığınız ilçe)

İlçelere göre sosyal yardım hizmetlerinden memnuniyet oranlarına bakıldığında gruplar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Çamlıdere (%36,7) en düşük memnuniyet oranına sahipken, Akyurt (%80,0) en yüksek memnuniyet oranına sahiptir. Birkaç ilçede sosyal yardım ihtiyacına bağlı memnuniyetsizlik yaşandığı tespit edilmiştir ($p=0,000$).

Tablo 329. Kültür ve Sanat Hizmetlerinden Memnuniyet (S124)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	85	22,4
Memnun değilim	94	24,7
Ne memnunum ne değilim	24	6,3
Memnunum	56	14,7
Çok memnunum	12	3,2
Fikrim yok	109	28,7
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “kültür ve sanat hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %17,9’u “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %47,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %47,1’i kültür ve sanat hizmetlerinden memnun olmadığını ifade etmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,3’dür. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %28,7’dir. “Fikrim yok” diyenlerin bu oranda yüksek olmasının nedeni belediyelerin kültür ve sanat hizmetleri kent merkezinde yapıldığı için katılımcıları haberi olmadığı gibi gitme olanakları da bulunmamaktadır.

Tablo 330. Gençlik ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet (S135)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	92	24,2
Memnun değilim	106	27,9
Ne memnunum ne değilim	24	6,3
Memnunum	44	11,6
Çok memnunum	10	2,6
Fikrim yok	104	27,4
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “gençlik ve spor hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %14,2’si “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %52,1’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların çoğunluğu gençlik ve spor hizmetlerinden memnun olmadığını ifade etmektedir. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %6,3’dür. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %27,4’tür. “Fikrim yok” diyenlerin bu oranda yüksek olmasının nedeni kültür ve sanat hizmetlerinde olduğu gibi kent merkezinde yapıldığı için katılımcıların çoğunun haberi olmadığı gibi gitme olanakları da bulunmamaktadır.

Tablo 331. Orman, Ağaçlandırma Hizmetlerinden Memnuniyet (S126)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	57	15,0
Memnun değilim	69	18,2
Ne memnunum ne değilim	42	11,1
Memnunum	90	23,7
Çok memnunum	25	6,6
Fikrim yok	97	25,5
Toplam	380	100,0

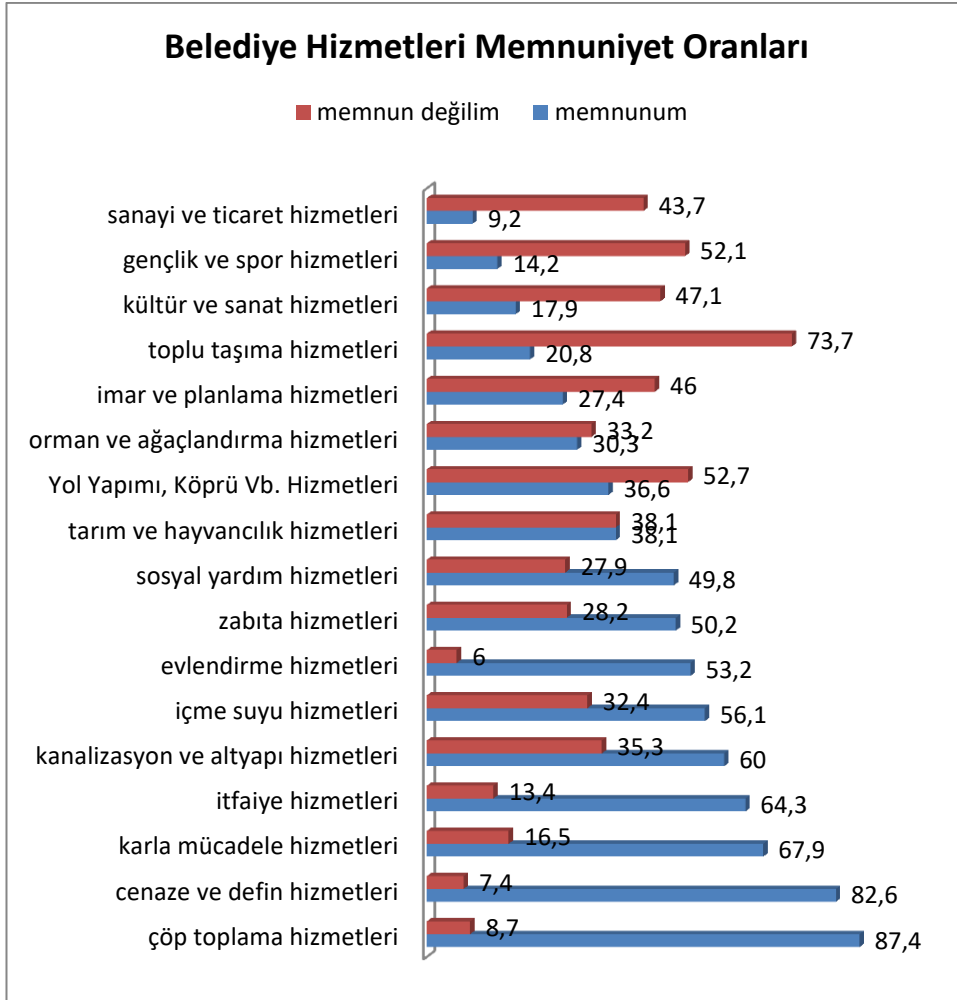
Katılımcılara, “orman ve ağaçlandırma hizmetlerinden” ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %30,3’ü “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” derken, “memnun değilim” ve “kesinlikle memnun değilim” diyenlerin toplam oranı ise %33,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki orman ve ağaçlandırma hizmetlerinden memnun olan ve olmayan katılımcıların oranları birbirine çok yakındır. Orman içi ve yakını mahallelerde Orman Bakanlığı tarafından zaman zaman ağaçlandırma yapıldığından söz edilmektedir. Bu hizmet belediyeler tarafından değil ORKÖY tarafından verilmektedir. Köyler mahalle olurken orman köyü statülerinde bir değişiklik olmamıştır. Bu ifadeye “ne memnunum ne de değilim” diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %11,1’dir. “Fikrim yok” diyenlerin oranı ise

%25,5'tir. "Fikrim yok" diyenlerin bu oranda yüksek olmasının nedeni mahallelerin yarıya yakınının orman köyü olması nedeniyle katılımcıları bu hizmet hakkında bilgi sahibi olmamalarıdır.

Tablo 332. Sanayi ve Ticari Hizmetlerinden Memnuniyet (S127)

	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	93	24,5
Memnun değilim	73	19,2
Ne memnunum ne değilim	21	5,5
Memnunum	29	7,6
Çok memnunum	6	1,6
Fikrim yok	158	41,6
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, "sanayi ve ticaret hizmetlerinden" ne derecede memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların %9,2'si "memnunum" ve "kesinlikle memnunum" derken, "memnun değilim" ve "kesinlikle memnun değilim" diyenlerin toplam oranı ise %43,7'dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %43,7'si sanayi ve ticaret hizmetlerinden memnun değildir. Bu ifadeye "ne memnunum ne de değilim" diyerek kararsızlık bildiren katılımcıların oranı ise %5,5'dir. "Fikrim yok" diyenlerin oranı ise %41,6'dır. "Fikrim yok" diyenlerin bu oranda yüksek olmasının nedeni köyden mahalleye dönüşen bu yerleşim yerlerinde sanayi ve ticaret hizmetleri yok denecek kadar az olmasıdır. Geçmişte belde belediyeleri statüsünde olan mahallelerde sanayi ve ticaret hizmetlerinin daha yaygın olduğu görülmektedir.

Grafik 28. Belediye Hizmetleri Memnuniyet Oranları

Yukarıdaki grafikte tüm belediye hizmetleri tek tabloda verilmiştir. İlçe belediyesi tarafından verilen çöp toplama hizmeti en çok memnun olunan hizmettir(%87,4). Büyükşehir belediyesi tarafından verilen ulaşım hizmeti ise en çok memnun olunmayan hizmettir (%73,7). En çok memnun olunan ikinci hizmet ise yine yoğun olarak ilçe belediyeleri tarafından verilen cenaze ve defin hizmetleridir (%82,6). En çok memnun olunmayan hizmet ikinci ise yol yapımı, köprü yapımı vb.dir (%52,7) bu hizmette yine yoğun olarak büyükşehir belediyesi tarafından verilmektedir.

4.4.1.7. Genel Değerlendirme

Tablo 333. İl Özel İdaresi Hizmeti İle İlçe Belediyesi Hizmetini Karşılaştırdığınızda Hangisinden Daha Çok Memnunsunuz (S130)?

S130.	Sayı	Yüzde
İl özel idaresi hizmetlerinden daha memnundum	91	23,9
İlçe belediyesi hizmetlerinden daha memnunum.	92	24,2
İkisinden de memnun değilim.	34	8,9
Fikrim yok	163	42,9
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İl özel idaresi hizmeti ile ilçe belediyesi hizmetini karşılaştırdığınızda hangisinden daha çok memnunsunuz?” diye sorulduğunda, katılımcıların %23,9’u “İl özel idaresi hizmetlerinden daha memnundum” derken, “İlçe belediyesi hizmetlerinden daha memnunum.” diyenlerin oranı ise %24,2’dir. Bu oranlardan görülmektedir ki katılımcıların %24,2’si ilçe belediyesi hizmetlerinden daha memnun olduğunu ifade etse de il özel idaresi hizmetlerinden memnununum diyenlerin oranına çok yakındır (%23,9). Fikrim yok” diyenlerin oranı ise %42,9’dur. “Fikrim yok” diyenlerin bu oranda yüksek olmasının nedeni katılımcıların bir bölümünün il özel idaresi dönemini yaşamamış olmalarıdır.

Tablo 334. İl Özel İdaresinin Yetersiz Kaldığı Hizmetler Sizce Hangileriydi (S131)?

Hizmetler (S131)	Sayı	Yüzde
Hizmet Verilemiyordu, Gecikiyordu, Çözüm Bulamıyordu, Genel Olarak Hizmetler Yetersizdi	10	13,9%
Bürokrasi Yoğundu, Ulaşmak Zordu	8	11,1%
Altyapı, Kanalizasyon Hizmetleri	7	9,7%
Su Hizmeti Yetersizdi, Su Kesintisi Çoktu	7	9,7%
Yol Yapılamıyordu	7	9,7%
Kar Yağdığında Yollar Açılmıyordu	5	6,9%
Çöp Toplanmıyordu	4	5,6%
İletişim Yetersizdi	4	5,6%
Elektrik, Elektrik Kesintisi	3	4,2%
Muhatap Çoktu, Ulaşılamıyordu	3	4,2%
Muhtarın İşİ Çoktu, Muhtar Yeteneğine Bağlı	4	5,6%
Büyük Projeler Yapılamıyordu	2	2,8%
Şeffaf Değildi, Tanıdık Gerekliydi	2	2,8%
Doğal Afetlerde Müdahale	1	1,4%
Eğitim ve Kültür Hizmetleri	1	1,4%
Her şey Parası İle Yapılıyordu	1	1,4%
Sosyal Hizmetler	1	1,4%
Şahıslar Beden Gücü İle Uğraşıyordu	1	1,4%
Ulaşım Yoktu	1	1,4%
Toplam	72	100,0%

Katılımcıların bahsettiği il özel idaresinin yetersiz kaldığı hizmetlere yukarıdaki tabloda yer verilmiştir. Genel olarak yerel hizmetlerin yetersizliğinden bahsedilmektedir. Ayrıca çöplerin toplanmadığı, karla mücadelenin yetersiz olduğu, altyapı ve kanalizasyon hizmetlerinin yetersiz olduğu ve bürokrasinin yoğunluğundan da söz edilmektedir.

Tablo 335. İl Özel İdarelerinin Başarı İle Yürüttüğü Hizmetler Hangileriydi (S132)?

Hizmetler (S132)	Sayı	Yüzde
Yol açma, köprü, arazi yolları, kilit taş yapıldı	25	27,2%
İletişim kurarlardı, birebir iletişim, sorunlar kolay, hızlı çözüldü, halkın istekleri yapılırdı, kaymakam gezerdi	13	14,1%
İçme suyu, su tesisatı, sondaj, evlere şebeke suyu verildi, su deposu yapıldı	12	13,0%
Altyapı, kanalizasyon	9	9,8%
Her şeyi yapardı, hemen yapmaya çalışılırdı, her işi başarılydı	8	8,7%
Malzeme, kepçe, ödeme vb. verirlerdi	4	4,3%
Periyodik yok vb. bakım, onarım için gelinirdi	4	4,3%
Çöp, çevre temizliği hizmetleri	2	2,2%
Köye, köylüye daha yakınlardı	2	2,2%
Tarım desteği, Fidan, ağaç veriliyordu	2	2,2%
Ulaşım	2	2,2%
Cami, misafirhane yapıldı	1	1,1%
Elektrik ve su hizmeti	2	2,2%
Hazine arsalarında yardımcı olunurdu	1	1,1%
Karda yollar açılırdı	1	1,1%
Kaymakam iş bitiriciydi	1	1,1%
Köy çeşmeleri	1	1,1%
Sorun tek yerde çözülyordu	1	1,1%
Vatandaşa öncelik tanınırdı	1	1,1%
Toplam	92	100,0%

İl özel idaresinin başarıyla yürüttüğü hizmetlere yukarıdaki tabloda yer verilmiştir. Yol açma, köprü, arazi yolları, kilit taş yapımı, içme suyu, su tesisatı, sondaj, evlere şebeke suyu verilmesi, su deposu yapılması başarılı hizmetler olarak belirtilmektedir. Ayrıca iletişim konusundaki başarı ve sorunların daha hızlı çözülmesi de sözü edilen hususlardır.

Tablo 336. İlçe Ölçeğinde Kentsel ve Kırsal Hizmet Sunumunun Başarıya Ulaşması Sizce Mümkün Müdür (S134)?

	Sayı	Yüzde
Mümkündür	156	41,1
Mümkün değildir	99	26,1
Kısmen mümkündür	71	18,7
Fikrim yok	54	14,2
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “İlçe ölçeğinde kentsel ve kırsal hizmet sunumunun başarıya ulaşması sizce mümkün müdür?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %41,1’i mümkün olduğunu düşünürken,

%26,1'i mümkün olmadığını düşünmektedir. Kısmen mümkün olduğunu düşünenlerin oranı %18,7'dir. Bu konuda fikri olmadığını söyleyenlerin oranı ise %14,2'dir.%41,1oranı katılımcıların yüksek oranda iyimser ve umutlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 337. Yasanın Uygulanmaya Başladığı Yıllara Göre (2014) İlçe Belediyesinin Hizmetleri Ne Yönde Değişim Göstermiştir (S135)?

	Sayı	Yüzde
Daha iyileşmiştir	161	42,4
İlk yıllara göre daha kötüye gitmektedir	113	29,7
Değişmemiştir	79	20,8
Fikrim yok	27	7,1
Toplam	380	100,0

Katılımcılara, “Yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetleri ne yönde değişim göstermiştir?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların %42,4’ü daha iyileşmiş olduğunu ifade ederken, %29,7’si ilk yıllara göre daha kötüye gittiğini düşünmektedir. “Değişmemiştir” diyenlerin oranı ise %20,8’dir. Bu konuda fikri olmadığını söyleyenlerin oranı ise %7,1’dir. Bu oranlardan görüldüğü gibi katılımcıların%42,4’ü hizmetleri daha iyileştirdiğini düşünmektedir. Değişmemiştir diyenler ve ilk yıllara göre daha da kötüye gittiğini düşünenlerin toplam oranı %51,5 ile katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Geçen yaklaşık 10 yılın ardından Kanunun etkilerinin katılımcıların yarısı için bir değişim getirmediği gibi daha da kötüye gitmesi düşüncesi önemli bir sonuçtur (%50,5).

Tablo 338. Yasanın Uygulanmaya Başladığı Yıllara Göre (2014) İlçe Belediyesinin Hizmetleri Ne Yönde Değişim Göstermiştir? (Yaşadığınız İlçe)

			S135. Yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetleri ne yönde değişim göstermiştir?				Toplam
			Daha iyileşmiştir	İlk yıllara göre daha kötüye gitmektedir	Değişmemiştir	Fikrim yok	
K1. Yaşadığınız ilçe:	Akyurt	Sayı	7	2	1	0	10
		%	70,0%	20,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Kazan		Sayı	2	4	2	4	12
		%	16,7%	33,3%	16,7%	33,3%	100,0%
Polatlı		Sayı	52	19	13	4	88
		%	59,1%	21,6%	14,8%	4,5%	100,0%
Ayaş		Sayı	16	8	8	5	37
		%	43,2%	21,6%	21,6%	13,5%	100,0%
Çubuk		Sayı	16	6	22	2	46
		%	34,8%	13,0%	47,8%	4,3%	100,0%
Kalecik		Sayı	24	19	15	4	62
		%	38,7%	30,6%	24,2%	6,5%	100,0%
Nallıhan		Sayı	19	24	5	4	52
		%	36,5%	46,2%	9,6%	7,7%	100,0%
Çamlıdere		Sayı	13	5	8	4	30
		%	43,3%	16,7%	26,7%	13,3%	100,0%
Bala		Sayı	12	26	5	0	43
		%	27,9%	60,5%	11,6%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	161	113	79	27	380
		%	42,4%	29,7%	20,8%	7,1%	100,0%

Gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. İlçelere göre “Yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetleri ne yönde değişim göstermiştir?” ifadesine “daha da iyileşmiştir” cevabı veren ilçelere bakıldığında en yüksek orana sahip ilçeler %70 ile Akyurt ve %59,1 Polatlı gelmektedir. En düşük orana sahip ilçeler ise %27,9 ile Bala ve %16,7 ile Kazan gelmektedir. İlçe oranların bakıldığında katılımcılar tarafından gelişim ve değişim çok hızlı bulunmamaktadır (p=0,000).

S.136. Yerel hizmetlerde yeterli hizmet-sunum ve kalite düzeyine ulaşılması için yasal ve yönetsel olarak neler yapılmalıdır? Beklenti ve önerileriniz nelerdir?

Katılımcıların ana başlıklarla beklenti ve öneriler şu şekildedir: Aileler birçok farklı konuda eğitilmeli, kırsal alana daha fazla bütçe ayrılmalı, denetim olmalı, siyasi kayırma olmamalı, düzenli kesintisiz elektrik-su hizmeti verilmeli, düzenli ve kesintisiz ulaşım hizmeti verilmeli, tarım ve hayvancılığa destek olunmalı, sosyal yardım ve destek artmalı, düşük vergi sistemi getirilmeli, kırsal alana uygun imar planlaması yapılmalı, altyapı ve kanalizasyon hizmetleri tamamlanmalı, eğitim ve sağlık hizmetleri yeniden düzenlenmeli, tarımsal kooperatifçilik desteklenmeli, herkese eşit hizmet sunulmalı, tarım arazileri korunmalı, çiftçi her konuda desteklenmelidir.

4.4.2. Nitel Verilerin Değerlendirilmesi

Alan çalışmasıyla eş zamanlı yürütülen mahalle muhtarı mülakatları, 9 ilçede 19 görüşme yapılarak tamamlanmıştır. Aşağıdaki tabloda yapılan mülakatların ilçelere göre dağılımı yer almaktadır. Mülakata katılan muhtarların ortalama yaşının 52,8 olduğu görülmektedir. Muhtarların eğitim durumu çoğunlukla ilkokul ve meslekleri ise çiftçiliktir. Muhtarlar ortalama iki dönemdir muhtarlık yapmakta olup 2014 sonrası süreç hakkında yeterli bilgiye sahiptirler. Bazı muhtarların köy hizmetleri dönemi, il özel idaresi ve 6360 sayılı Kanun döneminde de görevde olması, süreci karşılaştırmalı ele almaları bakımından görüşmelere zenginlik katmıştır.

Tablo 339. İlçelere Göre Mülakat Yapılan Muhtarlar

SN	İlçe	Mahalle	Yaş	Eğitim	Meslek	Kaç dönemdir muhtarlık yapıyorsunuz?	...Yılından beri muhtar
1	Akyurt	Uzunlar	56	İlkokul	Çiftçi	2	2014
2	Ayaş	Ilıca	48	İlkokul	Çiftçi	1	2019
3	Ayaş	Oltan (BB)	50	Ortaokul	Çiftçi	2	2014
4	Ayaş	Ortabereket	49	Lisans	Çiftçi	2	2014
5	Bala	Beynam	45	Lise	Çiftçi	2	2014
6	Bala	Tolköy	46	İlkokul	Çiftçi, Hayvancılık	3	2009
7	Çamlıdere	Avşarlar	63	İlkokul	Çiftçi	3	2009
8	Çamlıdere	Meşeler	44	Ortaokul	Hayvancılık	1	2019
9	Çubuk	Ağlıcık	62	İlkokul	Emekli Çiftçi	2	2014
10	Çubuk	Sığırlıhacı	57	lise	Emekli Çiftçi	5	1999
11	Kalecik	Eskiköy	50	İlkokul	Çiftçi	2	2014
12	Kalecik	Gümüşpınar	54	İlkokul	Çiftçi	1	2019
13	Kazan	Yassıören	35	Lise	Tarım Ticareti	1	2019
14	Nallıhan	Çayırhan (BB)	50	Lise	Emekli Madenci Çiftçi	1	2019
15	Nallıhan	Davutoğlu	58	İlkokul	Emekli Şoför	2	2014
16	Nallıhan	Uluköy	55	İlkokul	Emekli	2	2014
17	Polatlı	Oğuzlar	64	Meslek Lisesi	Çiftçi	5	1999
18	Polatlı	Karaahmet	60	İlkokul	Çiftçi	3	2009
19	Polatlı	Güreş	62	İlkokul	Emekli Çiftçi	2	2014

Nitel veri analizi içeriğine göre 12 konu başlığından oluşmakta olup, ikinci başlık olan mahalle olduktan sonra yaşanan sorunlar başlığı kendi içinde 18 alt konu başlığına ayrılmıştır. Genel olarak mülakatta muhtarlara 6360 sayılı Kanun sonrasında muhtarlık yaptıkların mahallelerdeki değişimin nasıl ve hangi konularda meydana geldiği sorularak, kanuna bağlı muhtarlık kurumlarıyla ilgili değişimin ve sonuçların neler olduğu, yeni muhatapları ilçe ve büyükşehir belediyesiyle ilişkileri ve memnuniyetleri ele alınmıştır. Son olarak da muhtarların sisteme ve sürece dair talep, beklenti ve önerilerine yer verilerek mülakatlar tamamlanmıştır. Mülakat süreleri ortalama 45 dakika civarındadır. Mülakatların ses kayıtları deşifre edilerek Word ortamına aktarılmış ve daha sonra içerik analizine tabi tutulmuştur.

Mülakat sonuçlarını genel olarak değerlendirdiğimizde mahalle muhtarları sorularımıza oldukça objektif ve açıklıkla cevaplar vererek yaşadıkları sorunları ve memnuniyeti cesur bir biçimde ortaya koymuşlardır. Yerel halka yaptığımız anketlerde olduğu gibi muhtarlarda da konuya ilgi ve alaka oldukça yüksektir. Araştırma konusunun seçimi katılımcıları oldukça memnun etmiş ve mülakatta söyledikleri hususların yetkililere ulaşması hususunda isteklilik göstermişlerdir. 6360 sayılı Kanunla gelen değişim yerel halkın gündeminde olup süreç yakından takip edilmektedir.

4.4.2.1. Yasal Değişiklik Sonrası Yaşananlar

Bu bölümde 6360 sayılı Kanun sonrasında muhtarların yaşadıkları sorunlara yer verilmiştir. Mülakatlar genel olarak “sorun” konu başlığıyla başlamamış olup, mevzuat değişikliği nedeniyle doğal görüşme akışında birçok konuda kendiliğinden sorun başlığı biçiminde muhtarlar tarafından telaffuz edilmiştir. Mevzuat değişimi üzerinden geçen yaklaşık 10 yıllık süreçte değişimin etkilerinin halen oldukça taze ve güncel olduğu görülmektedir.

Yasal değişiklik sonucunda en çok dile getirilen hususlar; tüzel kişiliğinin, muhtarlık bütçesinin ve imecenin kaldırılmış olmasıdır

“2014’de kadar zaten kendi muhtarlık bütçemiz vardı, tüzel kişiliğimiz vardı. 2014’ de bunu kaldırdılar, mahalle içinde imece yaptırıyoruz. Ortak bir çalışma yaptıracak olursak, diyorlar ki biz mahalleyiz belediyeden gelsin yapsınlar. Ama daha önce muhtarlık defteri olduğu zaman diyorduk ki komşuya şu çalışma yapılacak köyde, tüm komşular o zaman hepsi katılıyordu. Artık her şeyi devletten bekliyorsunuz.” Bala A

“Ya köy muhtarlığı sistemi tabi o zaman iyiydi. Ya şimdi öyle bir şey bizim hakkımız vardı, imece usulü para toplama, salma yapabiliyorduk. Bu bizim köyümüzün bent su kanalları temizliğini köylü imece usulü yapıyorduk, gitmeyenden de yevmiesini alıyorduk, şimdi biraz o yüzden de mağduruz. Bir de büyükşehirle bağlanınca, büyükşehirde de hizmet alamaz olduk. Bak bir köprümüz var yaptıramadık, bir su bendimiz var yaptıramadık, Valla şimdi, herhalde şöyle bir şey, pandemi girdi diyorlar, varıyoruz yetişemedik diyorlar, yetişemiyorlar yani. Tabi, Ankara’ya 160 km...” Nallıhan A

Muhtarların büyük çoğunluğu eski sistemin daha iyi olduğunu ifade etmektedir.

“Köy tüzel kişiliği iken daha muhtarlık köy hizmetlerden her türlü imkanı alıyordu, gidiyordu mesela proje üretiyordu, diyordu ki selektör yaptıracam özel idare hemen git diyordu şunu yaptır gel, senin parayı ödüyor. Şimdi belediyede muhtarlığın bir bütçesi

yok. Belediyede her istediğimiz hizmeti alamıyoruz. Kaç senedir bir asfalt attıramadık doğru düzgün, o zaman, köy zamanındayken köyün içine 2-3 km asfalt atılırdı. Biz bir metre attıramadık hala, köy hizmetlerindeyken mesela bu dere yataklarında da çalışmalar oluyordu...” Bala B

Bazı muhtarlar da yeni sistemin eski sisteme göre daha iyi olduğunu belirtmektedir. Şöyle ki; hizmetlerin, araç ve gereçlerin daha hızlı geldiğini ve beklemeden hizmete erişme imkanı olduğu belirtilmektedir.

“Şimdiki faaliyetler çok üstün on numara. Şimdiki hizmetlerimiz çok basit ve anında hizmet var. O zamanlar ulaşımımız olsun veya araç gereçlerde gene hizmet yerine geliyordu ama tabii ki vakit zaman alıyordu. Ama şimdi anında istediğimiz hizmetleri dört dörtlük alabiliyoruz yani. Eskiden daha sıkıntılıydı şimdi sıkıntı yok muhtar olarak.” Çamlıdere A

Hem hizmetten memnun olup hem de mahallerinin köy olarak kalmasını talep eden muhtarlar da bulunmaktadır.

“Şimdi köyümüzdeki halkımız oturan kişiler hizmetten memnunuz. Tahsili olan kişiler her şeyi biliyor, yani muhtarlığa ihtiyaç duymadan, kendi ihtiyaçlarını alabiliyorlar yani. Eski düzenin, kır olarak kalmasını istiyorum ama işte nasıl oldu, ne oldu, biçtiler rolü, aklımız erdiği kadarıyla ama köy daha makbuldü.” Çamlıdere A

- Mahalle Olduktan Sonra Yaşanan Olumlu Durumlar

Bazı muhtarlar mahalle olmanın yarattığı olumlu durumlardan bahsetmektedirler. Bunların başında kentsel hizmetlerin (imar, doğalgaz, içme suyu hatları vb.) gelmeye başlamasıdır.

“Faydaları; işte burada mahalle olarak, mahallemiz imara açıldı, doğal gazımız geldi, su hatlarımız şey edildi, yollarımız daha açılmadı imara da...” Çubuk A

“Şimdi iyi gidiyor, ne gerekiyorsa yardımlarını yapıyorlar. Yani büyükşehir, fen işleri, büyükşehir, öbür belediyemiz de mahallelerine bakıyor, bir şeyi boş çevirmiyorlar, ben iki taraflı ikisinden de memnunum. Valla bizim köyün çok sorunları yok, suyumuz bol. İşte asfaltımız yapıldı doğalgaz geldi, yollarımız biraz bozuldu, onda biraz sıkıntı var, onu da çözeriz inşallah. Şebekelerimiz var, Ankara Kızılay ne ise burada aynı. Doğalgaz, internet, su, elektrik, telefon hepsi mevcut, değişen bir şey yok yani...” Kalecik B

Diğer bir olumluluk da hizmetlerin kurumsallaşması yani kişiye bağlı olmaktan çıkmasıdır.

“Şimdi su patlayınca belediyenin gelmesini bekliyorsunuz, şimdiki daha iyi bence. Eskiden insanlar da imece usulü gel dediğin zaman toplanıyordu, şimdi öyle değil. Bir de alışkanlık oldu, mesela su patlıyor telefonla arıyorsun ASKİ gelip yapıyor, ha bugün gelemiyorsa yarın geliyor. Kimse elini sürmüyor yapıp gidiyor. Mahalle olmamızla hiçbir değişiklik olmadı, gene biz köylüyüz gene biz köylüyüz. Sadece kanunlarda değişiklik oldu.” Kalecik A

Köy muhtarının çok fazla sorumluluğunun olması nedeniyle yetkilerinin sınırlandırılmasından ve bazı yetkilerin kalkmasından memnun olan muhtarlar da bulunmaktadır.

“Bence olumlu. Eskiden en azından arazileri ekiyorduk mesela, her şey muhtarın üstüne kalıyordu, şimdi herkes kendi yerine sahip çıkıyor. Onun haricinde, şu yolun altını benim arkadaşım ekiyor mesela, belediyeye değil, tapulu. Şimdi arkadaşım ekiyor ama arkadaşımın değil, eskiden hayvan girdiği zaman direkt muhtara gidiyordu, şimdi kendi ilgileniyor bakıyor. Bütün sorunlar muhtardaydı, şimdi genelde herkes kendi işini kendi görüyor. Daha iyi, yani muhtarın hani ha varlığı ha yokluğu... Sadece işte muhtar ilgilenirse suyumuz patlarsa onunla, genelde onunla da biz ilgileniyoruz, azalar olarak...” Çamlıdere B

“Ya ikisinin de zorlukları da var kolaylıkları da var, Mesela eskiden bütçe vardı, ister istemez köyün hizmetlerini getirebilmek için bir para akışı olacaktı, salma topluyordun, salmayı toplayamıyordun insanlardan, sıkıntı oluyordu. Komşuyla kötü oluyordun, şimdi salma işi yok, defter tutma işi yok. Gidiyorsun belediyeye müracaat ediyorsun, suyun patlarsa gelip yapıyor, mezarlığın işi varsa gelip yapıyor. O avantajları var yani. Vatandaşla, köyliyle daha az muhatap oluyorsun, ...” Polatlı A

Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından mahalleye gelen hizmetlerin artması da muhtarı memnun etmektedir.

“Şimdi mahalleye hizmet arttı, mesela hizmetlerin, binaların ihtiyaçların hepsi karşılandı. Ha köy tüzel kişiliğin de bizim köy kararlarımız vardı onlarda kalktı, mahalle olduk. Yani ilçe belediyesinden, büyükşehir belediyesinden hizmet gelmesi çok iyi oldu. Şimdi bir sorun yaşamıyoruz. Hiçbir sorunumuz yok. Bizim Nallıhan Belediyesi'nden aldığımız hizmet eskiye göre daha iyi...” Nallıhan C

“Doğalgaz var, 2019'da yapıldı altyapı, su şebekeleri özel idare zamanında değişti diye hatırlıyorum. 2014'den önce, belediye mevcut şebekeye ilave yaptı, açılan bölgelere su verebilmek için, haftada 2 kere ilçe belediyesi çöp topluyor. Dedik ki biz doğalgaz

istiyoruz, dedi ki muhtarım abone topla, 600 haneyi geçerse ben sana doğalgaz getireceğim dedi. Biz çalışma yaptık, 750 kişi bulduk abone olarak. Büyükşehirle hiçbir alakası yok doğalgazın. Aboneliklerimizi yaptırдық, biz kendimiz. Ondan sonra getirdiler şebekeyi döşediler. Yani o özel firma Başkentgaz, Enerjisa.” Bala A

- Mahalle Olduktan Sonra Yaşanan Olumsuz Durumlar

Bazı muhtarlar mahalle olmanın yarattığı olumsuz durumlardan bahsetmektedirler. Bunların başında köy statüsünün kaldırılmış olmasıdır.

“Mahalle olmaktan memnun değiliz, ben köylüyüm, benim köy statüm vardı, onu aldılar bizden. Köylüyüm diyemiyorum artık, çiftçiyim bak aha köyde herkes tarlasında, arazisinde, siz geldiniz ben şimdi işime gideceğim, sulama değiştireceğim, ne bileyim arazime gideceğim. Köylüyüm, bu işi kim yapar, çiftçi köylü...” Polatlı B

Diğer bir konu da büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmetlere yetişememesidir.

“Kötü tarafı şu; Ankara Büyükşehir Belediyesi veya ilçe belediyesi, bizim Çubuk'ta 86 tane köy var, çok köy olmasından dolayı yetişemiyor, ulaşamıyor, her yere ulaşamıyor. Mesela köyümüzün içerisinde, hala daha sokak yolları kum, yani asfalt değil taş da değil. İmar çalışması yapılmadı, ondan sonra şu dere yatağını görüyorsunuz, kanalizasyon yok. Şu dere yatağına bütün milletin pisliği bu dere yatağına akıyor. Hâlbuki Çubuk'a 7 km, Ankara'ya 40 km olan bir mahallede kanalizasyon olması gerekmez mi?” Çubuk B

Mahalle olduktan sonra belediyelerle yaşanan iletişim ve erişim sorunları da bazı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir.

“2014'de orman köyleri tamamen mahalle oldu ve köy muhtarının yetkileri alındı. Büyükşehir meclis üyelerine ve ilçe meclisine verildi o yetkiler. O ilçe meclis üyeleri ve büyükşehir belediye meclis üyeleri köyde yetişmediği için köyün sorunlarını bilmiyor. Gidip de köylü, vatandaş da bu kişilere derdini anlatamıyor ulaşamıyor. Bu nedenle köyde eksikler en üst makama ulaştırılamıyor. Bu köy mahalle yapıldı ancak mahalle standartları gelmediği için köy yaşantısı var ama kanunlara göre mahalle. Yani aynı köy yaşantısı hiçbir şey değişmedi fakat ismi mahalle...” Çubuk B

Mahalle olmanın muhtar için iyi ancak yerel halk için iyi olmadığını düşünen muhtarlar da vardır.

“Muhtarlara kolaylık oldu da köylüye iyi olmadı yani. Kötü olan şey, benim köyüm küçük köy. Burada ufak bir iş oluyor mesela tadilat, tamirat, ilçe belediyesinden alamıyoruz. Bunlar çok sıkıntılı yürütüyor bu işleri, hani özel idare olsaydı özel idare geliyordu yapıyordu, özel idare kaynaklarından yapılıyordu köyün ufak tefek eksikleri. Sorunlar, ilk önce imar, vatandaş şuraya bir ev yapacak mahalle olduğun için hemen vatandaşlar birbirlerini şikayet ediyor, evler duruyor, zabıta geliyor yıkım kararı çıkıyor, yani çok sıkıntılı bir iş. Önceden köy muhtarıyken ben alıyordum ada parseli neyse karalıyordum şeyini, o düzenle vatandaş evini yapıyordu. Girip oturuyordu. Şu an ev yapamıyor. Daha başka sorun; köy tüzel kişiliği kalkınca ortak alanların bir kısmı belediyeye geçti, bir kısmı Milli Emlak’a geçti. Yani Milli Emlak burayı satsa benim mahalle muhtarı olarak yetkim yok, engelleyemem herhalde.” Akyurt A

Belde belediyeleri de mahalleye dönüşmekten hiç memnun değildirler. Belediyelerin sorumlulukları sürekli birbirine attığını düşünmektedirler.

“2009-2014 arası 3 muhtar vardı, 3 mahalle. 2014’den sonra teke düştük. Belki belediyemiz varken kendi hizmetimizi kendimiz görüyorduk, çok rahattık yani. Şimdi hizmet gelecek diye bakıp duruyoruz, orayı ara burayı ara yani tam zamanında hizmeti alamıyoruz. Yani belediyemiz varken kendi yağımızla kendimiz kavruluyorduk, iyiydik. İmkânlarımızla sorunlar çözülmüyordu, şimdi çok zor oldu yani, o orayı ara diyor, o orayı ara diyor, hep birbirlerine atıyorlar. Ortada biz kalıyoruz.” Ayaş B

Olumsuzluklar arasında geçmişte köylülerin köye yaptıkları bağışların ilçe belediyesi mülkiyetine geçmesi de vardır.

“Büyükşehir yasasıyla birlikte köy tüzel kişiliğine ait tarlalarımız, gayrimenkullerimiz ilgili bağlı bulunduğumuz ilçe belediyelerine aktarıldı bu bizim için en büyük dezavantaj. Rahmetli ninem geçmişte, “Allah rahmet eylesin”, bir takım insanlar cami tarlası diye, mezarlık diye tarla bağışlamışlar. Bunlar hep ilçe belediyelerine aktarıldı, ilçe belediyeleri bunları satışa sunabiliyor, satabiliyor ve biz buna hiç müdahil olamıyoruz. Bu da köylü, vatandaş, bu bağışta bulunanların yakınları tarafından biraz üzücü karşılanıyor.” Ayaş C

Uzaklığa bağlı yaşanan sorunlar da dile getirilmektedir.

“Mahalle olduktan sonra şöyle, büyükşehir olmuyor yani, çünkü Ankara’ya 120 km. Vay efendim asfaltı mı niye yapmadın, yok büyükşehirindi, yok belediyenindi. İlaçlama büyükşehirin, ilaçlamasını yaptım diyor iki fotoğraf çekip gidiyor, sıkıntıyı halkla ben

çekiyorum, sonra belediyeye gidiyorum, bizim ilacımızı yapın diyorum, bir şartel için Beypazarı'ndan adam gelmesini bekleme hakkı değil yani, millet parasını ödüyor, çok kötü.” Nallıhan A

4.4.2.2. Mahalle Olduktan Sonra Muhtarların Yaşadığı Durumlar

Bu bölümde muhtarlara yasal değişiklik sonucunda yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulmuş ve verilen cevaplar 14 alt başlıkta sınıflandırılmıştır.

- Hayvancılıkla İlgili Yaşanan Sorunlar (1)

Hayvancılıkla ilgili sorunlar; hayvancılığın Kanuna bağlı olarak yasaklanması, hayvanların yayılma alanlarının ellerinde alınması, hayvan atıkları nedeniyle komşular arasında şikâyete konusu olmasıdır. Yerel halk kendi hayvanlarından çıkan atıkları, gübreyi kendi tarlalarına dökmeyi talep etse de bu durum şikâyet konusu olarak sorun haline gelmiştir.

“ Hayvancılıkla ilgili sorunlar yaşıyoruz. Mahalle içinde hayvan beslenmez diyor, şikâyet ediyor. Mahalle statüsünde olduğumuz için onunla ilgili sıkıntılar yaşıyoruz. Köyde mahalle olduktan sonra bir şeyimiz değişmedi. Hayvancılık devam ediyor ama sadece adımızı değiştirdiler.” Bala A

“Şimdi efendim bu hayvancılık konusunda, şimdi ki şu işlemlere göre köyde oturup da, köy yaylak, yaylak yerler zaten elimizden alındı...” Çamlıdere A

“Biz hayvancılıkla tarımla uğraşıyoruz. Hayvan gübresi için zabıta sık sık müdahale ediyor bize. Gübre yapın, gübrenizi taşırmayın, tabi bizim sağlığımızı düşünüyor da, işte köy yeri olduğundan biraz esnek davranılmasını istiyorum. Burada hayvancılık olmasa tarım olmasa zaten burada yaşanmaz.” Çubuk A

“Şimdi geliyorlar çöplerimizi alıyorlar, o iyilikleri var ama hayvanın gübresine şikâyet olursa, hayvanın gübresine karıştırıyorlar, bu ormana hayvan sokturmuyorlar, mesela bizim hayvanlarımız ormanda yayılıyordu, büyükşehirde geçince orman buraya girmek yasak dediler. Millet hayvanını nerede otlatacak? İşte büyükşehirden geliyorlar buraya gübre atmayın, belediyeden geliyorlar buraya gübre atmayın, falan filan işte. Tabi, şikâyet oluyor da çelişki var işte hocam, bizim birinci sınıf tarım arazisi, 50 yıl imar geçemez diye bu köyümüzde mahkeme şeyi var, ama gübre attırmıyor. Parayla gübre alıyoruz, tonu 17 bin lira. Devlet hayvanların gübresini boşa atıyor, 17 bin liraya tonu gübre alıyorum. Ha ben gübrelerimi güzelce kullanabilsem 17 bin lira ya değil de mesela 5 bin liraya. Ayrıca şikâyet olursa ceza uyguluyorlar...” Kazan A

“Mesela yeniden bir ahır koyacağım dese adam, babasından dedesinden kalmış 3 milyon 5 milyon para. Eee nasıl bunu karşılayacak. Ha karşılar, hayvanını otlatsa, tarlasını güzelce ekse, gübresini değerlendirse, çoluğunu çocuğunu köye yönlendirebilse 5 milyonluk 3 milyonluk yatırımını yapar adam. Zabıta gidecek gübreyi dökme, jandarma gelecek sizi şikayet edecek, işte belediyeden imardan gelecek burayı fazla yapmışsın, adam niye uğraşsın ki böyle sıkıntılarla. Hocam bizim burada olmadı, kaçak göçek dediğim gibi herkes kendi ihtiyacını görmek zorunda. Tarlasına gece döküyor gündüz döküyor, bir şekilde döküyor. Adam gece 3.00 de yatağından kalkıyor, gidiyor gübresini döküyor.” Kazan A

Bazı mahallerde ise bu tür sorunların hiçbiri yaşanmamaktadır. Özellikle ormana bitişik mahallelerde yayla olması, yerel halk için büyük olanaklar sağlamaktadır. Genelde ilçe merkezlerine daha yakın mahallerde hayvancılıkla ilgili mevzuatın uygulanmak istendiği görülmektedir.

“Şu anda problem yaşatmıyor belediye, ha istese yaşatır, istese hayvancılardan belirli bir bedel alır. Ama köylüyü bunaltmayayım diye belediye o konular da hiçbir uygulama yapmıyor açıkçası.” Polatlı B

“Şimdi, bizim hayvan ve tarım alanımız belli. Mayıs, Haziran ayları olduğunda yaylaya geçiliyor. Bizim köylümüz hep yaylada. Onun haricinde bir sıkıntımız yok. Diğer köylerde de aynı. Zaten kışında hayvanlar içeride duruyor. Yakında köy var mesela onların yaylası yok, var ama çıkmıyorlar. Onlar için zor.” Çamlıdere B

Bazı mahallelerde ise hayvancılıkta çalıştıracak kişi bulunamaması faaliyetin sürdürülebilmesinin önünde önemli bir engeldir.

“Hayvancılık devam etmeli ama hayvancılık yapacak çalışan kalmadı. Bak şu Afganların, hani siz beğenirsiniz beğenmezsiniz, çok hani performanslı çalışıyorlar. Yasaktı biliyorsunuz, toplanıyordu adamlar, sürü sahibine 8-10 milyar ceza veriliyordu. Biz dedik ki, “kendi halkımızdan çalışan yok, ahırda çalışan yok, davarı güden yok, nasıl olacak?” Biz bunu kaymakamlığa bildirip, kaymakamda valiliğe bildirdi. Sonra bunlara çalışma izin belgeleri getirdi bakanlık. Yoksa inan çalışacak adam bulamayacağız.” Polatlı C

Hayvancılık yapabilmek için şu an belediyeden ruhsat alınması işlemleri de yerel halkı mali açıdan zorlamaktadır.

“Hayvancılığı kısıtlamıyor, yani çiftçiliğin de hayvancılığın da zararı yok ama şu var; hayvancılık yapabilmen için hayvan işletmesi kurman gerekiyor, işletme kurmak için de ruhsat alınması gerekiyor işte. Belediyeden alıyorsun, ona da para yatırıyorsun, Köyde yapıyorduk, köy muhtarından imza alıyorduk, elektrik ve su alıyordu vatandaş, Şimdi onu belediyeden alması gerekiyor, belediyenin de ruhsat vermesi gerekiyor. Ruhsat da para demek...” Çubuk B

Hayvanların otlatılması için kullanılan meraların konumu da kısmen sorunu hale gelmiştir.

“Valla hazine olan yerleri muhtar olur olmaz mera yaptım, yoksa gidecekti. Çok şükür inşallah oldu yani, çıkacak. Mera olunca yani kimse elleyemez. Mesela muhtarlığın yerleri vardı onları belediye aldı o ayrı konu. Ama hazine yerlerini mera yaptığın zaman, ya nasıl diyeyim sana kimse dokunamıyor yine. Hayvan otlatmak için mera gerekli...” Ayaş A

Hayvancılığın sürdürülmesi talep edilse de şikâyet konusu haline gelmesi yerel halkı tedirgin etmektedir.

“Ya hayvancılık yönünden şikayetler çoğalır da insanları rahatsız ederse bu sıkıntı, ne edecek bu köydeki vatandaş hayvancılık yapmayacak da.” Ayaş A

Hayvancılık yapmanın artık sermaye gerektirmesi nedeniyle, küçük ölçekli yerel halk tarafından birkaç hayvanla yapılamayacağı, daha çok yatırım yapabilecek ve daha çok sermayeye sahip kişilerin bu faaliyeti sürdürebileceği ifade edilmektedir.

“Valla hayvancılık zaten zenginlere kaldı, tarımda zengine dönmeye başladı. Hayvancılık, Ayşe teyzede Ahmet amcada bir tane, iki tane inek işi bitti, sadece birkaç büyük tesise kaldı. Yemi alamaz duruma düştüler, sattılar yani. Kısıtlama da yok, ama mahalle içinde de zaten kalmadı. Maliyetler çok yüksek. Şimdi burada sütü 6 liraya veriyoruz satmaya, yem edemiyor. Valla büyükbaşlar hep içeride, küçükbaşlar merada işte, belirli bir zaman dağa çıkarız, geri mahsul kalktı mı araziye iner. Küçükbaşlar hep dışarıda. Ufak başta sorun yok, büyükbaş da zaten yayılıma çıkmaz, onlar hepsi içeride.” Ayaş B

- Tarımla ve Tarımsal Alanlarla İlgili Yaşanan Sorunlar (2)

Mahalle olduktan sonra yaşanan sorunlar başlığı altındaki ikinci alt başlık tarımla ilgili hususlardır. Tarım arazilerinin su sorunu hem yerel halk hem de muhtarlar tarafından dile getirilen önemli sorunlar arasındadır.

“Buralar çok büyük ve tam verim elde edilen yerler. Ben devletten buraya 2-3 yere sondaj vurulmasını istiyorum, sulu tarım yapılmasını istiyorum.” Çubuk A

Tarım alanlarının imara açılması muhtarlar tarafından olumsuz konular arasında yer almaktadır. İmarın mahalle yakınının genişletilmesi biçiminde olması önerilmektedir. Bunun dışında yerleşim alanı olmayan birinci sınıf tarım alanlarının imar açılması kabul edilmemektedir. İlçe merkezine yakın mahallelerde doğal büyümeye bağlı imar süreci yerel halk tarafından da talep edilmektedir.

“Tarım arazisinin imara açılması çok yanlış. Çünkü tarım biter o zaman. Ama yerleşim alanlarının 300 metre veya 600 metre civarında imara açabilir, yerleşim alanı orada olur.” Çubuk B

“Şimdi mesele benim köyüme ben muhtarken müracaat etseler, bir fabrika yapacağız diye, inşaat alanı gösteririm, birinci sınıf tarım arazilerini göstermem. Güzelim birinci sınıf arazilerini yok ettiler, ha bu rant olduğu sürece de önlenemez.” Polatlı A

- Su İle İlgili Yaşanan Sorunlar (3)

Muhtarlar ve yerel halk tarafından dile getirilen su ve sulama sorunları öncelikli sorunlar arasındadır. Köy çeşmelerinin kapatılarak, suyun ev içlerine borularla bağlanması önemli bir hizmetken, köy içlerindeki çeşmelerin kapatılması da özellikle bostan ve hayvan sulamada sorun yaratmaktadır. Yerel halkın bu ihtiyaçlarını evlere bağlanan ücretli sudan karşılaması onları rahatsız etmektedir.

“İçme suyu, köyün içinde eskiden özel idarenin yaptırdığı çeşmeler vardı onlar kesildi.”

Bala B

Diğer önemli bir husus ASKİ'ye abone olmak ve maliyeti. Mahallelerin bazılarının ASKİ aboneliğinin isteğe bağlı olarak yapmadığı durumlarla da karşılaşmıştır. Bazı mahallelerde su yetersizliği sorunu yaşandığı gibi bazı mahallerde ise su sorunu coğrafi olarak yaşanmamaktadır. Bu duruma göre muhtar ve yerel halk farklı tutumlar göstermektedir.

“Biz ASKİ'ye geçmedik isteğe bağlı biz şimdi şöyle köyde toplantı yaptık, dedik ne yapalım dedik, köylü geçmek istemedi. Herhangi bir su patlağı olduğunda kendi imkanlarımızla çözüyoruz. Evinde bağlı olan suyu kullanıyor. Biz gene israf etmiyoruz, suyumuz yetiyor.” Nallıhan C

“Mahalle olduktan sonra en önemli sorun, suyumuz cazibeyle geliyordu, ASKİ'ye bağlandı. ASKİ güzelce görevini yapmıyor. Sorunumuz bu. Bu köy kurulalı 700 yıl olmuş. Eski bir köy, Selçuklu İmparatorluğu'ndan gelme, Karahmet aşiretiyiz biz. Konargöçer Yörük köyü. Şimdi bu köyü 1970 yılında, köylü kendisi 4 km yeri eliyle kazmış, kendisi boruyla su döşemiş, cazibe ile gelmiş, köyün üstün de şebekeye dağılır. Ne bir elektrik masrafı var devlete, ne bir şey, arıza olursa kendimiz yapıyoruz. Ankara da Kızılay da elektriğe, suya abone olmak nasılsa, köyde aynıdır. Şimdi benim bu oturduğum ev 1954'de buralar bölünerek hazineye yapılmış. Köylü kendisi bölmüş herkes yapmış, şimdi bana “tapu nerede diyor, tapu olmadan yapmam” diyor. Köyün yüzde 50'si bu mağduriyeti yaşıyor. Vay efendim siz abone olamıyorsunuz, geliyorlar cezayı kesip kesip gidiyorlar. 3 tane depomuz var. Şebekeye dağılıyor. Sadece sorunumuz 1970 de yapıldığı için, köyümün yarısı abone olmadı. Suyumuzun drenajları bozuldu 70 yıllık drenaj, onları hala biz kendi çabamızla yapıyoruz. Naylon sarıyoruz, çaput sarıyoruz, öyle öyle getiriyoruz.” Polatlı B

ASKİ tarafından köyün doğal kaynaklarından depo desteği ile sağlanan suyun birçok mahalleye yetmediği ve dışardan gelenler tarafından da israf edildiği dile getirilen sorunlar arasındadır.

“ASKİ su deposu yaptı, bin tonluk ama yetmiyor işte. Zaten yer altında su da kalmamış, gelen su cılız... Asfaltımızı yapın diyoruz, özellikle yapmıyorlar. Burada başkentin göbeğindeyiz her yer kazınmış, ASKİ'nin kazdığı yerlere taşı döktüler, köyü tamir etmeden gittiler. O parayı kazanıyor, devlet zarar ediyor, vatandaş yapılan hizmetten memnun olmuyor.” Ayaş Belde B

“Su parasını şimdi ASKİ'ye ödüyoruz. Şimdi su tarifesi evler, bahçeler ve ahırlar olarak 3 e ayırıldı. Evler normal ama öbürleri bahçe ile ahırlar yüksek tarife. İlk bağlanmış belediye zamanında, şimdi değiştiremiyoruz ki aboneliği. Belediye zamanında saat bağlanmış ahıra. Yok, 25 lira bahçe 30 lira ahır evde 3 lira falan. Ya zaten köyün yerlisinde bahçede çeşme suyu kullanan yok, herkesin evinde kuyusu var. Yabandan gelenler geldi mi açıyor, hobiciler açıyor bahçeye, koyup gidiyor bir hafta sonra geliyor. İşte bahçesine sebze ekıyor onu bunu ekıyor, onu açıp gidiyor. Arazide yetiştiremiyorsun 500 metre kare yerde yetiştirdiğini...” Ayaş Belde B

Suyun israf edildiği konusu farklı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir. Özellikle aynı mahalle içinde alçak ve yüksek yerlerde yaşayanların suya erişiminin yüksekliğe bağlı eşit koşullarda kullanılmadığının altı çizilmektedir.

“Suyun belli bir ücretin olması kanaatindeyim, zaten yüzde 20’sini ödedik biz suyun, böyle bir yasa vardı, iş kullanımı açısından. Şimdi mesela köyün alçak kesimleri var, yüksek kesimleri var. Su bedava olduğu zamanlar da insanlar, mesela aşağıda kendi suyu akarken yukarıdakini düşünemeyebiliyor. Aşağıdaki suyu çok bol kullanırken yukarıdakinin suyu akmayabiliyor ve burada bir haksızlık doğuyordu. Herkes kullandığı kadar karşılığını versin, çünkü sonuçta hizmette aldık yani... Şöyle, küçükbaş hayvanları dağda pınarlar var, dedelerimizin yaptırdığı, akarsularımız var oralarından su içiriyorlar veya insanların sondajı var ki, isterlerse oralarından kullanabiliyorlar. Ama şebeke suyundan sulayan vatandaşlarımız da var, büyükbaş hayvanlarda. Küçükbaş hayvanlardan ziyade büyükbaş hayvanlarda içeride kalıyor. Büyükşehir yasasına geçişte bence birden böyle bıçak gibi değil de biraz zamana yayarak aşama aşama yapılmasının çok daha iyi olacağını kanaatindeyim. Bize büyükşehir hizmetlerinin artı yönü var. İl özel idareleri ve köy tüzel kişilikleri kalkmadan bu hizmetleri yine alabilirdik... ASKİ yine müdahil olabilirdi. İsteyen muhtarlıklar ASKİ’nin müdahil olmasını isteyebilirdi...” Ayaş C

Büyükşehir Belediyesi ASKİ’nin geçen 10 yıl içinde yerel halkın girişimiyle birlikte çok faydalı hizmetleri olmuştur.

“ASKİ’ den iki dönemdir, köyümüze faydalı olan hizmetler var. Yeni su deposu yapıldı, 195 metre su kuyusu vuruldu. Muhtarlık olarak talepte bulunduk. Su şebekemiz değişti, su şebekesi döşendi. Kanalizasyonumuz yapıldı, işte büyükşehirle taleplerimizi biraz daha hızlı çözebiliyoruz.” Ayaş C

- Fatura ve Vergilerin Artışı (4)

Yapılan hem nicel hem de nitel görüşmelerde en çok dile getirilen olumsuzlukların başında su ve elektrik faturalarının, vergilerin, abone ücretlerinin ve diğer ruhsat vb. işlerden doğan fiyat artışları gelmektedir. Geçmişte bedelsiz, abone olmadan, herhangi bir başvuru işlemi yapılmadan yürütülen iş ve işlemlerin hem sürecinin değişmesi hem de ücrete tabi olması hususuna geçen 10 yıllık süre içinde yerel halkın hala alışamadığı görülmektedir.

“Vatandaşın yükü arttı. Su parasını biz köyken muhtarlık olarak şöyle yapıyorduk. Bekçi bakıyordu kaç litre su harcanmış. Atıyorum 120 litre, 15 lira su faturası. Şimdi gelen faturalar 250 lira 300 lira evde kullanılan. Hayvanlara verirsen zaten 2000-3000 TL.”

Bala A

Diğer bir husus da alınan ücretlere karşılık belediyelerin yeterli hizmet vermediğinin düşünülmesidir.

“Belediye mesela vatandaştan emlak vergisi alıyor. Ama yaptığı bir şey yok. Mesela muhtarlık döneminde, bize il özel idaresi köyde yerleşim alanı açıyordu, dağıtıyordu, mesela köylerde çok böyle şey yaptı. Belediye gelişiyle bir yerli imar yaptı, imarda tapu ile beraber millete masa üstünde dağıttı köyün merasını. Baya bir para aldı o zaman (300 milyar gibi)... Bala A

“Ya mesela köy yerinde emlak vergisi alıyorlar ama aldığı vergiyle köye bir şey yapmıyorlar ki, mesela bizim köyümüzden en az senede 1 milyon (?) para alıyordur. Bir çöp alıyor, başka yaptığı bir şey yok...” Bala B

“Benim mahalleimde, KİAŞ lojmanları var. Ben KİAŞ firmasında çalışıyorum. Lojmanda 800 konutu var, elektrik parası 3 kat fazla geliyor.” Nallıhan A

“Efendim zaten bizim burada fazla bir şeyimiz yok, ödemekte zorluk çekiyoruz. Çünkü biz bu yaşa kadar böyle bir su faturası, şu faturası, atık suymuş neymiş, biz bunları yaşamadığımız için valla yani bize hoş gelmiyor. Ama ne yapalım yine devletimiz böyle. Bu şekle gelmişiz, ödemek mecburiyetinde kalıyoruz. Zor da olsa, yemiyor içmiyor ödüyoruz.” Çamlıdere A

“Şimdi şöyle söyleyeyim, 40 lira gelen su faturası 80 liraya çıktı, 120 olan da 300 liraya çıktı. Şimdi cebimde faturam var benim ama kaç aylık olduğunu da bilmiyorum, 1800 lira geldi Yani bu köy yerinde 1800 lira, ben mesela ödeyemedim. Yani bu olmaması gerek. Biz bundan dolayı da baya rahatsızız...” Çubuk A

“Kanalizasyonumuzda sıkıntı yok, şimdi elektrik faturası tabi yükseldi, su faturaları yükseldi, ee tabi bunlar da köy halkımızı tedirgin ediyor.” Nallıhan B

Bazı mahallelerde henüz miras paylaşımları yapılmadığı için vergi ödeyemeyen kişilerin olduğu görülmektedir.

“Vergi ödeyen yok şu anda burada. Şimdi burası hep varisli yer. Mesela benim bu oturduğum evin on tane varisi var. Bütün köyler öyle... Birden fazla sahibi var, mal paylaşımı yapılmamış. Paylaşım yapılmadığı için kimse vergi de ödeyemiyor, vergi de ödeyemez. Burada oturan kişi intikal yapıp ödemiyor yani...” Çamlıdere B

- Göçe Bağlı Yaşanan Sorunlar (5)

Yapılan alan araştırmasında hem yerel halkın hem de muhtarların rahatsızlıklarını kesin bir dille ifade ettikleri iç göçe bağlı yaşanan sorunlardır. İç göçle gelen hobi bahçe sahipleri rahatsızlığın temel unsurudur. Çevre il ve ilçelerden yoğunlukla mevsimlik ya da hafta sonu kalmak için gelen bu kişiler yöre halkının birçok farklı açıdan rahatsız etmektedir. Bunların başında tarım arazilerinin amacı dışında kullanılması, çevre kirliliğine neden olunması, doğal kıt kaynakların paylaşılmak zorunda kalınması ve israfı, kişilerin davranışsal olarak rahatsızlık vermesi gibi konular gelmektedir.

“Dışarıdan gelenlerle 2500 haneye yaklaştık. Vatandaş geliyor dışarıdan, imece olarak getirdiğimiz suyu 2014’den sonra ASKİ’ye devrettik, ASKİ şebekeleri uzattı, sıkıntılarımız başladı. Abonelerimiz çoğaldıkça kaynaklar yetmedi. Yetmediği için Büyükşehir depoya takviye yapıyor. Bizim su şebekemiz sadece köy merkezinde vardı.” Bala A

“Dışarıdan gelenler köyün kenarlarındaki hazineleri yazdırıyorlar, ben mesela diyorum ki şuradan biraz yol bırakın. Hayvan geçişi var. Adam 3 dönüm yer yazdırmış, yer ufak bahçe, hobi bahçesi gibi. 3 dönüm çok, bunlara dedim, dışarıdan gelen köylülerimize 500 metre yer verelim, bu kafasına göre 3 dönüm yer veriyor, dağı bayırı çizdiriyor veriyor, böyle sıkıntılar var. 4 bin dönüm mera aslında hayvanların yayıldığı bir yer, hazine de kalmış. O arada işte muhtar da ilgilenmemiş, çevirtirmemiş. Adam geldi dışarıdan kiraladı böyle cüzi bir paraya yani, bir milyon iki milyon falan diyorlardı. Şimdi barajdan suyu da kullanıyor bu normal bir şirket yani...” Kalecik B

“Eskiden böyle sorunlar yaşamıyorduk, şimdiki durumda benim mesela 3-4 tane hayvanım olsun, Ankara oturan ve burada evleri olan kişiler bizim hayvancılığımızdan rahatsız olmaya başladı... Ha işte koku olsun ve yahut işte öyle böyle, ama ben bu köyde bu hayvancılığı yapmazsam başka benim bir gelirim yok bir şeyim yok. Şimdiki şu sisteme göre bir köylü olarak bu durumundan rahatsız da oluyoruz. Şikâyetler olabiliyor bu da tabi bizim hiç hoşumuza gitmiyor...” Çamlıdere A

“Esas konuya geldik, benim mahalleimde şu anda 140 tane hobi bahçesi var. Bir taraftan da yapılıyor, köyün üstünde. 140 tane benim arazimin ortasında, tam benim verim yaptığım yerde. Burayı alan kişi ben sulu tarım yapacağım diye sondaj vuruyor, elektriği alıyor, tel ile çeviriyor hobi bahçesi yapıyor. Hobi bahçelerinde alkol alıyorlar, Her türlü olumsuzluk oluyor. Ben şimdi o hobi bahçelerinin yanına ekemiyorum rahatsız ediyorlar. Ben ailemi gönderip orada işçilik yapamıyorum, rahatsız oluyorum. Her taraf bira şişesi,

bıktık usandık. Yani Allah göstermesin kavga olur, dövüş olur. Yani bunlar kaçınılmaz duruma geldi. Adam sondaj vuruyor su çıkarıyor, bende devletten şunu istiyorum o zaman hobi bahçelerini yapan müteahhit su çıkarıyorsa bana da çıkarırsın, bende sulu tarım yapayım o zaman. Sulu tarımla alakası yok. Tarım sulama diye alıyor, bilmem ne alıyor, ondan sonra çeviriyor tel ile 500 metre 600 metre 400 metre bölüyor, satıyor...”

Çubuk A

Yasal değişiklik nedeniyle değişen mevzuatın uygulanmasına bağlı sonuçlardan sürekli yaşayanlarla, mevsimlik yaşayanlar ve hafta sonu yaşayanlar arasından memnuniyet düzeyleri arasında fark olduğu nicel araştırma sonuçlarından elde etmiştik. Şimdi nitel verilerde de benzer sonuçlar elde edilmiştir.

“Köyde yaşayan vatandaş memnun değil, dışarıdan gelen vatandaş memnun mesela, bir yer aldı adam villasını yaptı, doğalgaz var, alt yapısı var, o memnun. Ama ben tarım yapıyorum ben memnun değilim, ben hayvancılık yapıyorum memnun değilim. Köylü memnun değil.” Kazan A

“Hobi bahçeleri, elektrik su yok hepsi kaçak mesela, diğer türlü tasvip edilmeyen işler dönüyor.” Kazan A

Belediyeye geçen tarlaların belediye tarafından satışa çıkarılması ve yabancılara satılması da yerel halkı rahatsız eden bir husustur.

“Taşınır taşınmazlar ilçe belediyesine devir oldu ya, belediye diyor ki Karaahmet köyünde şu kadar arsam var. 3000 metre kare veya 5000 metre kare her neyse. Onu da kanunen ilan ile satması gerekiyor. O zaman Türkiye'nin her tarafından yığılıyor. Ne oluyor köy statüsü bozuluyor. Yabancılar geliyor. Şimdi yabancı derken o da benim Türk vatandaşım ama köylüm başka. Yabancı başka. Ben huyunu suyunu bilmiyorum ki. Köyümün altında arkadaş, tarla aldı. Aldığı tarlada da besihanesi de vardı, O da küçükbaş hayvan aldı geldi. Çok mücadele yaptık, köylü dedi ki hayvanı dışarı çıkaramazsın, telin içinde. Vesselam yaptırmadı, çok zorluk yaşadı.” Polatlı B

Dışardan gelip mülk edinen yabancıların şu an mahalle muhtarı tarafından takip edilmesine uygun bir sistemin olmadığı da bahsedilen hususlar arasındadır. Yerleşim alanlarda artan nüfusa yer altı suyunun yetmemesi de önemle dile getirilen bu konudur.

“Olumsuzluğu bunun çok kötü. Şimdi bizim köye kayıt olanı göremiyoruz, önceden bize uygun mudur diye yazı gelirdi, bunu onaylardık. Sonuç hiç iyi değil seçim açısından ya

da bir yabancının buraya gelmesi. Şimdi şöyle adamı takip edemiyorum, niye edemiyorum, adamın burada 6 ay geçirmesi lazım, buranın haklarına sahip olabilmesi için. Eğer o 6 ayı ben adamı görmeden geçiriyorsa zaten o hakka sahip oluyor. Ama ben 6 ay içinde müdahale edersem onu o haktan mahrum ederim, yetkim var. Ama benim görme yetkimi elimden aldı devlet. Muhtarlığıma bilgisayar vermedi, ben şimdi tamam nüfus şifrem var, şifremi giriyorum dernekten bakıyoruz, bir ay görüyorum, daha ötesini göremiyorum, bir ay yeterli değil ki... Bir ay görebiliyorum gireni çıkanı..." Polatlı C

"Bizim köyde hayvancılık yapıyor vatandaş, adam geliyor senin hayvanını şikayet ediyor. Bu olur mu öteki vatandaş ne yiyip ne içecek? Ankara'dan adam buradan yer alıyor, nasıl düşünüyor bilmiyorum, geliyor kokudan rahatsız oluyor." Ayaş A

"Ya nasıl etkiliyor, şimdi satanlar var benim köyümde, o da 6-7 hisseli, herkesten ayrı ayrı alıyor tapuyu. Ondan sonra tel örgü ile bölüyor içini, tek tek vatandaşa Ankara'da satıyor. 200 bin liraya. Tarım arazileri oldu bir acayip bir şey. Tarım arazisine zaten ev yaptıramıyor, alamıyor. Yapı izni olacak diyorlar, yapı ruhsatı zaten verilmiyor." Ayaş A

"Bu köyün içindeki kanalizasyonda sıkıntı çok. Suyumuz yetmiyor. Bir de bu dışarıdan gelenler çok oldu. Millet, dışarıdan buralardan yer alıyor, yer satıyor, bahçeye ev yapıyor, bahçe satıyor. Su sıkıntısı başlıyor, bahçeye sebze ekliyor. Zaten suyumuz başka yerlerden geliyor. Su yok bizim burada, aşağı köylerden geliyor." Ayaş Belde B

"Bizim en büyük sorunlarımızın başında bu hobi bahçeleri geliyor, ben buna bir dur denilmesi kanaatindeyim. Adam hobi bahçesi almış, kanunsuz şekilde yapmış, ya diyor buradan traktörler geçiyor, traktör toz çıkarıyor, bu tozdan rahatsız oluyoruz... Kardeşim sen köye gelmişsin bunun tozlu olacağını biliyorsun, zaten sen usulsüz gelmişsin, ev yapılmayacak yere ev yapmışsın... Şimdi yarın bir gün belki su da sorun çekecek, hak edecek, hani kullanan sayısı arttıkça. Bir de kendileri resmi yolla abone oluyor su sayacına, elektrikte aynı keza. Hani elektriği Enerjisa veriyor ama su. Sosyal dengeleri bozuyor, ister istemez. Herkes birbirini tanırken, şimdi aynı köyde aynı topraklar üstünde hiç tanımadığımız insanlar var. Eğer tarım arazilerini koruma yasası ne emrediyorsa biz burada köy olarak buna uyuyorsak herkesin de uymasını bekliyoruz. Bir tarlaya, tarım arazisine 20 tane 30 tane ev yapılması kanunda da yasak olduğu için, yapılmaması gerektiğine inanıyorum." Ayaş C

"Adam hayvancılığa müsaade etmiyor ancak hobi bahçesi olarak kullanıyor. Engelleyemiyoruz, engel olamıyoruz. Onları biz şikâyet ediyoruz yasak diyorlar ne yasak

ne bir şey yine yapıyorlar, tepenin oraya. Valla bilmiyorum kanunda bir boşluk var herhalde, yapım devam ediyor. Yabancı herkes geliyor. Köyün bir şeyi kalmıyor, hobi bahçeleri köyleri bitirdi.” Akyurt A

Hobi bahçelerinin bazı mahallelerde henüz yapılmadığı da görülmektedir.

“Şimdi bizim buralarda daha başlamadı, bizim köyümüzde arsa satımı veya yabancıyı. Orman köylüsüyüz biz, yabancıyı sokmama gibi kararlarımız var.” Çamlıdere A

“Var, önceki dönem yapılmış 2019’da bunu yaptırmadım, yapanları da şikâyet ediyorum. Köyümüz 1. sınıf sulak tarım arazisi. Kaymakam Bey yardımcı oluyor, bu konuda hassas, gerekeni yapıyor. Kooperatif kurdurmuyor, kooperatif kurdurmayınca biraz daha zor oluyor yapılması, biz de engel olmaya çalışıyoruz, tarım arazileri kaybolmasın diye...”
Kazan A

Dışa göçe bağlı sorunlar da dile getirilmektedir. Yeterli kentsel hizmetlerin olmaması, ev yapma maliyetleri, ev yerinin olmaması, okul olmaması gibi durumla gençleri ilçe veya il merkezine göç etmeye zorlamaktadır.

“Benim burada iki tane oğlum var, birini evlendirdim Ankara’ya oturturdum. Biri de şu önümüzdeki 2-3 ay içinde evlenecek. Benim gibi onlarca kişi var köyde. Çocukları ahır yapamadığı için, mecburen ilçeye ya da ile indirmek zorunda kalıyorlar. Göç etmek zorunda kalıyoruz, niye? Çünkü getireceği gelin, oğlanı vereceği zaman ev yapmak lazım. Yaşam standartlarının Çubuk, Ankara gibi olması gerekiyor. Yani mahalle gibi olması gerekiyor ama hala köy. O da gelmiyor yani, gelin köye gelmiyor.” Çubuk B

- Ortak Alanlar (Meralar, Otlaklar, Taşınmazlar vd.) (6)

Köy tüzel kişiliğine ait ortak alanların kullanımının değişimi hem yerel halkı hem de muhtarları önemli biçimde rahatsız etmektedir. Geçmişteki kullanım alışkanlıklarının dışına çıkması hala kullanıcıları tarafından yeterince kabul görmemiştir. Meralar belediye ve yerel halk arasında kullanım açısından bir tartışma konusudur. Yasal olarak kullanım hakkı belediyeye ait olsa da halk baskı ile başkasına kiralanması, satılması vb. kararlarına halen etki edebilmektedirler.

“Kendi malımız diye sahip çıkamıyoruz. Ben ilk muhtar olduğumda Bala Belediyesi meramızı bir kişiye kiralamaya verdi, mera yapmak istiyoruz diye karar defteri vardı dedik, hop köylüye geri kazandırdık meramızı. Yoksa ilçe belediyesi bir kişiye otlak diye meraları kiraya verecekti. Sonra biz yukarıdan mera yapmak istiyoruz diye il tarım müdürlüğüne biraz baskı yapınca belediye elini çekti.” Bala B

“Ortak kullanılan yer vardı, mahallemizde kendi köyümüzde. Bent vardı sulama için kullanılan bent, onun yanında da yine böyle bir tarla vardı, köy tüzel kişiliğine ait, orası da belediye tarafından satıldı, şimdi şahıs aldığı zaman, insanlar o bent şeyine yaklaşırken böyle eskisi gibi rahat girip çıkamıyor...” Ayaş C

Yerel halk boş tutulan meraların geçmişte olduğu gibi kendilerine tarım amaçlı kiraya verilmesini talep etmektedir.

“Şimdi benim mahallemde aşağı yukarı 1800 dönüm meram var, bu 1800 dönüm merada hayvan otlatamıyoruz. Bize buraları devletin açması gerek. Biz buraları kiralayalım ekelim, tarım yapalım yani. Boş duruyor. Mera diye boş duruyor. Ama biz hayvanımızı çıkarıp da otlatamıyoruz. Vatandaşın burada süt hayvanı var. Müdahale eden yok, vatandaş kendisi dışarı çıkartmıyor hayvanını.” Çubuk A

“Köy tüzel kişiliğindeyken bu meralarda sıkıntı yoktu, o zaman gidiyordu muhtar meraya biri bir şey yaptığında yalvarıyordu tamam yapmayacağım muhtarım diyordu. Şimdi adam geliyor meradan 10 dönüm yer çeviriyor, kaymakamlığa dilekçe ver, belediyeye dilekçe ver, belediye siyaset uyguluyor, ben oy alacağım diye. Meralarda sıkıntı var. Bence eski sistem daha iyiydi.” Bala B

“Sıkıntımız o şimdi meralar. Hazine arazilerine köy tüzel kişiliğinde muhtarın yetkisi varken, muhtarın imzası olmadan hiçbir şey yapılamıyordu. Şimdi vatandaş gidiyor mesela, Ağrı'dan Van'dan... Buradaki araziye almaya çalışıyor. Suyun ortasında bir şeyler yapmaya çalışıyor. Halk buna razı olmuyor. Milli Emlak araziye birine vereceği zaman veya kiralayacağı zaman sormuyor, arazi bizim diyor. Ama önceden köy tüzel kişiliği varken muhtara soruyorlardı.” Kazan A

Mevcut bazı muhtarlar halen geçmişteki alışkanlıkla kaymakamlarla iletişimlerini sürdürmektedirler. Bazı kaymakamlar da fiili olarak tarım arazilerini korumak adına çeşitli bireysel yaklaşımlar göstererek yerel halk lehine olabilecek kararlar alabilmektedirler. Yine belediye başkanları da yerel halk dışında yabancı kişilere satış yapılmaması için çeşitli yerel halk lehine inisiyatifler aldıkları görülmektedir.

“Önceki dönem hobi bahçeleri yapılmış ben 2019'da bunu yaptırmadım, yapanları da şikâyet ediyorum. Bizim köyümüz 1. sınıf sulak tarım arazisi, kaymakam bey yardımcı oluyor, bu konuda hassas, gerekeni yapıyor.” Kazan A

“Valla bizim köyün fazla merası yoktu, Ama bazı köylerde çok oldu. Onlar hep belediyeye geçti. Belediyenin bir avantajı oldu, mesela açık ihale ile sattılar ama dışarıdan yabancı sokmadılar. Belediye başkanı kesin tavrını koydu, dışarıdan yabancı girdiği zaman dedi, ihaleyi iptal ederim. Satışı durdururum dedi, o şekilde köylü rahat etti. Hazinelerden milli emlak, köy içinde olan yerleşim yerlerinden belediye sorumlu. Hazinesinin içinde evi olanlar mecburen evinin yerini tekrardan parayla satın almak zorunda kalıyor.” Polatlı A

“Köyün ortak mallarından olan okulu (şimdi okul değil) belediyeye geçti. Köy konakları belediyeye geçti. Okul arsası ise hazineye geçti. Bizim köyde 50 dönüm harman yeri diye bir yerimiz vardı. Hazineye aitti. Mesela köyken biz orayı parselleyip, köylüye parsel olarak verme imkanımız vardı. Ama şu an da orayı verme imkanımız yok. Orayı ancak belediye imar çalışması yaparsa parselleme yapılabilir ve o da köylüye değil ihalede parayı kim çok verirse ona verilir. Bu da köye yabancıların gelmesini çoğaltıyor. Bu alanı hayvancılıkta, otlaklık olarak kullanabiliyoruz. Tarımda kullanamıyoruz. Devlet otlakları, meraları tarım arazisi olarak kullanılmıyor. Diyor ki hayvancılıkta hayvan otlatmak için kullanabilirsiniz. Öyle bir yasa var. Olur da kullanırsak merayı sen tarım arazisi yapmışsın diye ceza yazıyor. Çevre Bakanlığı geliyor ceza yazıyor.” Çubuk B

“Olumsuz, burada da 35-40 tane tapu verdim 2014’de. Yarın belediye encümeni kararı alsın, satışa nasıl engel olacağım ben, olamam. Köy tüzel kişiliği tapuları vardı, köy adına olan. 2014 mahalle yasası ile bunlar ilçe belediyesine devir oldu, yani şu anda ilçe belediyesinin yetkisindedir. Oraya geçti ama encümen kararıyla oraları satabilir” Akyurt A

Geçmişte ortak alan olan yerlerin günümüzde de hayvanların otlatılmasında kullanılmasına bazı belediyelerin müdahale etmediği görülmektedir.

“Meralar şu anda belediyenin. Şu an gidip rahatlıkla otlatabiliyoruz. Şu anda problem yaşatmıyor belediye, ha istese yaşatır, istese hayvancılardan belirli bir bedel alır. Ama köylüyü bunaltmayayım diye belediye o konular da hiçbir uygulama yapmıyor açıkçası.” Polatlı B

- Kooperatifleşme (7)

Yerel yönetim birlikleri ve kooperatifleşme konuları sorulduğunda muhtarların yerel yönetim birlikleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Tek tük tarımsal kalkınma kooperatifleşme örneklerine de rastlanmaktadır. Aşağıdaki her iki örnekte de çeşitli nedenlerle

başta kurulan kooperatif sisteminin sürdürülebilir olmadığı, fiili koşullara uyum sağlayamadığı söylenebilir.

“Şu anda kooperatif başkanım, tarımsal kalkınma kooperatifi kurdum 2002’de bu köye 50 üye ortakla. 2500 tane küçükbaş hayvan aldım devletten, 7 sene ödemeli. Şu anda onların yüzde 70’i gitti, bıraktı. Yem pahalı, çoban bulamıyorsun, bir de artık gençliği köyde, tutamıyorsun. Gençler Polatlı’ya gideyim çöpçü olayım, bir güvencem olur diyor.” Polatlı B

“Sulama kooperatifimiz vardı. Devlet o zamanın parasıyla 1,5 milyon masraf etti yaptı 2006-2007 de. Teslim etti kooperatife. Şimdi bu sulama birlik, sulama kooperatif yerleri, burada vatandaşı birbirine ezdirdi. Şimdi şöyle bir sistem oluştu, örneğin bir tane saat bin kW harcamış ama kullanan 50 kişi, önce 6 ayda ödüyordu, şimdi bir aya düşürdüler. Bunlar büyük hata çiftçiye, çiftçiye darbe yani onu da boş ver. 50 kişi su almış 30 kişi ödemiş, atıyorum 20 kişi ödememiş. Bunun ceremesini niye ödeyen adam çekiyor? Bir şekilde git adamdan, yakasından tut parasını al diyor, böyle bir sistem olmaz.” Polatlı C

- Sosyal Yardımlar (8)

Bazı muhtarlar sosyal yardımların yapıldığını ama yeterli olmadığını ifade etmektedir. Burada elbette ki sosyal yardım politikasının nasıl olması gerektiği, sosyal yardımın nereye kadar olması gerektiği tartışmalıdır. Aslında belli düzeylerde yerel halka sosyal yardım yapıldığı görülmektedir.

“Mesela hayvancılıktan olsun efendime söyleyeyim, ne bileyim artık, köy hususunda orman köylüsü kömürüne kadar yakacağına kadar, ihtiyaç duyduğumuz şeyleri tamamen tam teşekküllü alamıyoruz yani.” Çamlıdere A

“Ben biliyorum yoksul olduğumu fakat bana da kendisi söyleyemiyor vatandaş ya benim şöylede ihtiyacım var diye, ben muhtar olduğum için takip ediyorum, yoksul vatandaş olduğunu, ihtiyarlarımız var, bunların ihtiyaçları var.” Çubuk A

Sosyal yardımlarla ilgili vatandaşların zaman içinde ihtiyaç durumlarının değişebildiği, bu nedenle belediye sisteminin sürekli güncel tutması gerektiği de muhtarlar tarafından ifade edilmektedir.

“Valla vatandaşların sorunları yok şu anda. Niye yok? Genelde emeklisi var, emekli olmayanlara ben 7-8 kişiye, hiç maaş almayan yok köyde, yani yaşlılık maaşı, af edersin dul maaşı bunları sağladım, belediye daha öncede veriyordu, şimdi de veriyor.

Büyükşehir Belediyesi para yardımı veriyor kartlara, kart sistemine geçtik, iyi bir şey oldu. Öbür belediye zamanında 33 kişiye köy ve gıda yardımı aldım. Burada siyaset girince farklılaşıyor. Sonra 21 kişi 10 kişiye düştü. Ben bunu söylüyordum tabi, büyükşehirin sosyal hizmetlerini güncelleyin, vatandaşı sorgulayın. Adam Polatlı da bile daha önce sobalıymış kömür yardımı alıyormuş, geçmişsin doğalgaza ama bildirmemişsin ama hala doğalgazlı olarak kömür yardımı alıyorsun. Bunlar etik mi?”

Polatlı C

Aslında sosyal yardımlar kanun öncesi de kaymakamlık ve büyükşehir belediyeleri tarafından yapılmakta ve belli bir sisteme oturmuş görünmektedir. Bu haliyle ilçe belediyelerine bu konuda çok iş düşmediği anlaşılmaktadır.

“Belediye kırsal nüfusta yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Sosyal yardımlar, kaymakamlıkla gelir: Kömür. İhtiyacı olanlara para veriyor, büyükşehirden gelir bu Ankara kartı, kömür. Yani bu sosyal yardımlarda bir sorun yok. İlçe belediyesinden hiçbir yardım yok. İlçe belediyesi senede bir kere yardım verir, kuru gıdadır, ramazanlarda bir sefer başka sosyal yardım yok.” Akyurt A

- Çöp ve Temizlik (9)

Çöp toplama hizmeti mahallelerde çok önemli görülen bir hizmettir. Kırsal alan da olsa özellikle geri dönüşemeyen atıklar sorun teşkil etmektedir. İlçe belediyeleri genellikle bu hizmeti sorunsuz bir şekilde sürdürmektedir.

“İlçe belediyesinin her köye elinden gelen en iyi hizmeti yapsın isterim. Ha şu karımız oldu, her hafta ilçe belediyemiz çöp kamyonlarını getirir, konteynerlerle alır gider. Ondan çok rahatız. Çünkü niye benim hanımım çöpü alıyordu, şurada küllük derdik biz eskiden, çöplük. Komşu da oraya getirirdi. Koku, poşetler desen caddelerde, şimdi şükür o yok.” Polatlı B

- Eğitim (10)

Kırsal alanda eğitimin taşınmalı sisteme geçmesi birçok açıdan yöre halkı tarafından olumsuz değerlendirilmektedir. Bu durum çocuklu ailelerin mecburi ilçe merkezine göçüne neden olmaktadır. Bu da köylerde genç nüfusu bitirirken tarım ve hayvancılığı sürdürecektir insanların kalmamasına neden olmaktadır. Yöre halkı tarafından birkaç mahalleyi kapsayacak şekilde okulların yeniden açılması önerisi de mevcuttur.

“Yani yakın olmasına rağmen burada ilkokul açık olabilirdi yani taşımali sisteme geçilince okulum kapandı.” Çubuk A

“Ama eskiden benim köyümün 900 nüfusu vardı, şimdi 230. İlk hatası bu hükümetin okullarımızı kapattı, gidin okula bakın resmini çekin, bahçesi, lojmanları, okulları, şimdi çoluk çocuk penceresini kırmış, kedi köpek...” Polatlı B

- İmar- İnşaat Yapı Ruhsatı İşlemleri (11)

Mahalle muhtarlarının inşaat yapı ruhsatı ve imar konularında yerel halka göre daha fazla bilgi sahibi olmaları beklenen bir durumdu. Nitekim bu konuda daha detaylı bilgiler aktarılmıştır. Alan araştırmasının tamamı ele alındığında bu başlığın en başat sorunlardan biri olduğu söylenebilir. Yapı ruhsat ücreti önemli bir külfet getirmekteyse de vatandaşlarının bu kurala uymaya çalıştığı görülmektedir. Yine kaçak yapılaşma da kısmen mevcut olduğu söylenebilir. Ancak muhtarların bir şekilde yetkileri olmasa da kaçak yapıyı belediyeye bildirdikleri görülmektedir. Köy yerleşim alanında inşaat yapımına izin olsa da yine ruhsata tabi olarak ruhsat ücretleri ödenmesi biçiminde işler yürümektedir.

“Şimdi mahallemizde Çubuk Belediyesi’nden izin çıkarmadan inşaat yapmak yasak. Ruhsatı için nereden baksan inşaata başlaması, temel açması 100 bin liraya patlıyor.” Çubuk A

“Valla yine şikâyete bağlı, şikayet olmazsa, kaçak yapıyoruz. Şikayet olursa geliyorlar, ceza kesiyorlar. Ceza kesilen yerler oldu. İşte kaçak yaptırmamaya çalışıyoruz. 5000 metreyi geçince de ona ruhsat veriyorlar zaten ona bir şey yapamıyoruz.” Kazan A

“İşte eklenti yapamıyorlar ahır, samanlık... Projeye tabi... Şu anda ben şu arsama ev yapsam, Polatlı’nın mahallesine nasıl yapıyor ise aynı. Köylü isyanda canım. Adam şuraya kümes yapacağım diyor yapamıyor, ya hayvanımı çoğalttım diyor, ahırımı büyüteceğim, işte çocuğunu evlendirecek, ev yeri yok... Sıkıntılar çok. Ama il özel idareye bağlıyken, bunlar muhtarla Ankara’da il özel idarede inşaat bölümüyle çözülüyordu.” Polatlı B

“Köyün içindeki arsalarına yapabiliyorlar. Hem büyükşehir müsaade ediyor hem Polatlı Belediyesi müsaade ediyor. Hiçbir yani şey olmasa bile proje, tadilat adı altında yapıyorsun. Bir şekilde yapılıyor yani. Ama köy arsası, önceden yazması gerekir. Köy arsası içinde samanlık ya da köy içinde bir arsa onun dışında yapım yasak.” Polatlı C

Kaçak yapıya belediye zabıtalrı tarafından yazılan cezaların çok çok yüksek olduğu ifade edilmektedir.

“Mesela bu kadın Ankara’dan geldi buraya. Burada o kadar babasından, dedesinden kalma arazileri var ama ev yaptıracak yer bulamadı, buraya konteyner koydu. Ev yaptıramadı çünkü niye imar yok, ondan sonra şikayet edildiği zaman zabıta gelip ceza yazıyor. Hem de çok büyük cezalar yazıyorlar. Evin maliyetinden daha yüksek ceza yazıyorlar.” Çubuk B

“Öyle, kaçak yapıyoruz. Ne yapalım izin vermiyor. Yok şimdi karışan.” Ayaş A

Bu bölümde taşınmazların değer artışıyla ilgili hususlara yer verilecektir. Yerel halk ve muhtarlar köylerinin ilçe belediyesinin bir mahallesi statüsüne gelse de mülklerinin, tarlalarının çeşitli sorunlar nedeniyle değerlerinin arttığını düşünmemektedir.

“Değer artsa da satamıyorsun, değerlendiremiyorsun. Dedim ya kırk tane veresiye olan var. 9 kardeşiz biz, oturduğumuz evin tapusu ta dedemin üstüne, mal paylaşımı yapılmamış. Değeri olsa da bir önemi yok tabi. İmar açıldığı zaman yaptıramayacağız. Burada tek tapusu olan kimse yoktur. Herkes ortak, babadan deden kalma, herkesin bir varisi var yani.” Çamlıdere B

İlçe merkezine yakın mahallelerde, mahalle içlerinde yeni ev yapacak ev yeri konusunda sıkıntı olduğu bazı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir. Bu durum gençlerin evlendikten sonra göçüne neden olmaktadır.

“Büyükşehir dilekçe verdik biz, devlet, belediye vurmuş açıkçası. Belediye belirlemiş buralara ev yapabilirsiniz diye ancak tarım vermiyor. Yani öyle bir boşluk var ki bu işlerin içinde. Mahallenin bir yerleşik alanı var şu anda. Ama a soluna genişliyor. Sağı solu da hep tarla. Şu anda benim mahalleimde imar çalışması var, alanı küçülttük, taa eskiden yapılan yapılara müsaade etti, diğer tarafta tarım arazisi içinde kalan yapılara vermedi izni.” Ayaş A

Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte büyük yatırımcıların tesis kurarken sağlaması gereken prosedürlerin artmasının da girişimleri azalttığı ifade edilmektedir. Bu durum da tarlaların değerini düşürmektedir.

“Mesela bu büyükşehir yasası çıkmadan önce, bizim köyde 4-5 kişi tarlasını sattı, niye sattı? Tavuk çiftliklerine devlet hibe verdi, yüzde elli. Rakım binin üzerinde olduğu zaman hibe oranı yüzde 75’e çıktı. Rakım binin üzerinde olduğu için buralara rağbet daha

çoğaldı. Müslüm’de 25 tane tavuk çifiliği var, bizim burada 5 tane var. Şimdi bunlar çoğu zaman cebinden hiç para çıkmadan tamamlamış oldular, araştırdılar mesela. İşte o zaman aramız değerlendi. Şimdi büyükşehir yasası çıktıktan sonra o işler öldü. Ana yola bir km olacak, işte ana yol olacak, yapacağın yerde su olacak gibi prosedürler var. Elektrik olacak. Bunlar olunca eski cazibesi kalmadı. O şartları sağlayamıyor artık firmalar. Belediye önemli değil, o tarlaya geçmesi için tarlandan parasıyla yol alacak...”
Polatlı A.

Ankara’da turizm açısından nadir yörelerden olan Çayırhan’da belediyeler tarafından ilginin ve hizmetlerin yeterli düzeyde olmadığı belirtilmektedir.

“Başkanımızın göl kenarlarına yeni yatırımla, muhtar olarak şunu söyleyeyim, bir Ankara’yı çekecek kapasitesi var bu gölün. Ama işte...” Nallıhan A

- Teknolojik Altyapı (12)

Teknoloji çağında kırsal alanda da en önemli ihtiyaçlardan biri teknolojik alt yapı olduğu görünüyor. Üst yaş aralığına sahip demografik özelliğe sahip bir yapı görülse de mevsimlik ve hafta sonu gelenler için internet önemli bir ihtiyaçtır. Büyükşehir Belediyesi’nin yer yer wifi hizmet olsa da bu hizmet sadece ya köye ait taşınmazların olduğu köy meydanı civarında çekmektedir.

“İnternetimiz yok. İnternet alt yapısı gelmesi gerekiyor. Evet, mesela bizim burada ağaç direklerimiz var. 1971’de elektrik gelmiş köyümüze, daha o ağaç direkler duruyor. Yollar yapıldıkça üst üste toprak döküle döküle elektrik telleri bile yaklaştı.” Çubuk A

“Cep telefonları çekmiyor, bir de şurada yetmiş seksen kişi Ankara’ya inşaata başlıyorlar, tünel, yol çalışması var. Onlar bile o kadar uğraştı olmadı. Bir Türkc cell’den bulduydum, işte caminin şeyine konacaktı, bu da halkım için, wifi koyuyormuş büyükşehir belediyesi, bazı yerlere koymuş. Bizim buraya da koydu ama öğrenci yok, her köye koydu ama çocuklar buraya geliyor ödev çalışmaya, yani köyün her tarafında çekmiyor. Burayı açıyorum çocuk dersini yapıyor ya da şurada dernek binamız var, orayı açıyorum internetten ödevini çekiyor, burada yazı işi varsa onu kullanıyor.” Nallıhan B

- Sosyal İlişkilerdeki Değişim (13)

Sosyal ilişkilerin zayıfladığı, azaldığı hem nicel hem de nitel görüşmelerde birçok kişi tarafından dile getirilmektedir. Bu değişimin nedeni değişen sosyal, ekonomik, teknolojik, yönetsel, psikolojik vb. birçok etkene bağlanabilir.

“İnsanlar artık böyle serbest bir hayat yaşamak istiyor. Mesela ben hanımla, çocuklarımla görüşmek istemiyorum. Niye? Bir rahatlık arıyor artık. Kardeş kardeşle görüşmüyor. Amca, çocukları görüşmüyor. Aynı avluda otursan bile bir selamı zor veriyorsun, bir merhaba zor. İnsanlar değişiyor, çağ atlamıyorsun aslında, gerçekten. Ha ne zaman görüşüyorum, bir cenaze olursa bir de düğüne davet olursa, komşudur diyorum hakkı var, ayıp olur diyorum o şekil, öbür türlü artık ilişkiler bitti, başımızdakilerde bitirdi doğrusu.” Polatlı A

Köy muhtarı ve ihtiyar meclisinin eski sistemde bir hükmünün, ağırlığının olduğundan söz edilmektedir. Özellikle aile içi ya da komşular arası çatışmalarda muhtarın uzlaştırma açısından önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmektedir. Bilgisayar sistemi olması nedeniyle de güvenlik güçlerine intikal eden vukuatlarda muhtarın sürece etki edememe durumu oluşmuştur.

“Bir de eski köy muhtarı sisteminde, hani ihtiyar heyeti ile birlikte mesela ailevi sorunları olan, komşuluk sorunlarını çözebiliyordu. Benim ilk dönemimde iki komşu kavga etti. Karakola giderdiler, karakola o evrakı 3-4 gün tuttururdum ben. Sıcağı ile gidilmez diye ertesi gün iki tarafında siniri biraz yatışırdı, barıştırdık. Geri karakola giderdik, komutanım biz bunları barıştırdık, geriye çekerdin. Şimdi, ikimiz kavga ettiğimiz zaman illa ki, karakola haber ediyorsun, karakol tamam nereye çıkıyor devriyeye. Anında savcı da görüyor. Anında sisteme düşüyor, Evet şimdi evrakı iptal etme şansın yok...”
Polatlı B

“... Evet, şimdi koşa koşa muhtara geliyor, daha o eski anlayış devam ediyor burada. Şurada yeğen ile dayısı geçen sene birbirini öldürecekti, ben ne yapayım yani, varıyorum, düzeltiyoruz bazı şeyleri.” Polatlı C

Yerel halk eski sistemden kalan alışkanlıkla mahallesindeki herhangi bir sorunu hala mahalle muhtarına iletme davranışını sürdürmektedir.

“Şimdi Polatlı'daki insan suyu, elektriği kesildiği zaman insan muhtarı arıyor. Eski gelenek devam ettiği için. Mesela aşağıda tarımsal sulamamız var özel, yani köyle hiçbir ilgisi yok veya muhtarlıkla ilgisi yok. Adamın aynı dinamosu çalışıyor benim de çalışıyor, adam beni arıyor, eee muhtar elektriğimiz kesildi...” Polatlı A

“Vatandaşın suyu arıza yapar muhtarı arar, kimse ASKİ'yi aramaz. Hala eski sistem beni arar...” Bala A

- Kentsel Hizmetler (14)

Kentsel hizmetlerin kırsal alanda en önemlilerinden biri altyapı ve kanalizasyondur. Altyapısı olmayan evlerin atık sularının dışarıya akması çok büyük çevre ve görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bazı mahalleler bu sorunlarını çözmüş olsa da hala çözemeyenler de bulunmaktadır.

“Alt yapı yok, su sorunu var. Hattı döşeyenler yanlış döşemiş, alt yapı ihalesi yapıldı halen başlamadılar. Kanalizasyon sistemi, su hattının ihalesi yapıldı ama halen değişmedi yapılmadı. Su boruları değişecek, şebeke değişecek. Elektrik direkleri değişmedi, onun haricinde, istinat duvarları yıkıldı köyün girişinde. Mutfağın suyu var mesela bağlayamıyorsun bir yere, boşa akıyor su... Mesela şu komşu var kanalizasyona bağlayamadığı için sıkıntı mesela.” Çamlıdere B

“Kanalizasyonumuz bu sene bağlanacaktı durdurulmuş. Genel müdürle görüştim, ben kendi gözümle gördüm, büyükşehirde benim köyümün ismi vardı, Oğuzlar'ın bu sene Nisan ayında başlanacak diye, geldiler etüdünü falan yaptılar, ölçtüler. Polatlı da şu anda sadece Üçpınar Mahallesi var, Polatlı'ya yakın, bir oraya yapıyorlar, başka da yapılmıyor. ...” Polatlı A

4.4.2.3. Muhtarın Yetkisizliği

Alan araştırmasının her aşamasında dile getirilen mahalle muhtarının köy muhtarına göre yetkisizliği konusu muhtarların çoğunluğunun da dile getirdiği bir husustur. Buradaki yetkisizlik konusu kırsal alandaki yaşam akışı içinde gereklilik hissedildiği halde yetkinin olmaması durumudur. Bütçenin, karar defterinin, işletme defterinin yaptırım açısından önemi muhtarlar tarafından sıkça dile getirilmektedir.

“Kaymakamlık da muhtar da bu meralara köye daha iyi sahip çıkıyordu. Muhtarın dediği oluyordu ama şimdi bir fonksiyonu yok. Karar defteri vardı, o zaman bekçi tutuyordun köye, şimdi tutamıyorsun. Sığır çobanı mesela tutuyordun karar defterine karar alıyordun. İşte kamera taktıracağız, eski muhtarlık olsa karar alırdık, hane başı mecbur salma veriyordu. O dönemler daha iyiydi. Şimdi sığır çobanı tutuyorsun 3 gün sonra ben çıkacağım diyor, karar defteri olmadığından bir şey yapamıyorsun. Cami duvarını kendi imkanlarıyla köyün ortak şeyiyle yaptırdı. Ama şimdi bir metre biz duvar yaptıramayız.” Bala B

“Önce muhtar karar alabiliyordu, imza, ceza kesebiliyordu, bilmem ne yapabiliyordu. Şimdi biz ya jandarmayı arıyoruz ya da belediyeye ilgiliyse belediyeyi arıyoruz. Bu da bizim elimizdeki yetkiler alındı. Karar alma yetkimiz yok, gelir gider yetkimiz yok, işletme

defterimiz yok. Bekçi bile tutamıyoruz köye. Ondan sonra tutup, vatandaşla imece usulü köyün ortak mallarını yaptırabiliyorduk ama şu anda yaptırıyoruz, kimse gelip yapmıyor.” Çubuk B

“Eskiden bütçemiz vardı, kendi kararımızı kendimiz alıyorduk köyde. Şu anda o haklarımız kayboldu. Mahalle nasılsa bizde öyle olduk.” Polatlı B

“O zaman köyde bir şey yapmak istediğimiz zaman heyetle birlikte karar alıyorduk, karar defteri vardı. Alıp istediğin şeyi, yasakları yapabiliyordun. Şu an öyle bir yetkimizde yok, öyle bir yapma olasılığımızda yok.” Kalecik A

“Valla biz yine eski sistem istiyoruz, şimdi bizim hiçbir yetkimiz yok. Şuraya bir hırsız gelse biz hiçbir müdahale edemiyoruz. İşte ben burada oturup köyün girişini çıkışını seyrederim, kamera var, Onu da kendimiz karşıladık. Ben buraya hurdacı gelsin, şey gelsin görürüm. İnternetimin çektiği yerde. Ha bak şurada cep telefonları çekmiyor.” Nallıhan C

“Burası köy, ben burada yaşıyorsam burada ne mahallesi var, her taraf aynı. Ha şikayet oluyor, yok hayvan pisliğiymiş, köyde hayvan pisliği de olacak. Köyde yaşıyorsam ben, tavuk pisliği de olacak, hepsi olacak. Köyde yaşam bu. Bura Kızılay’ın orta göbeği değil, burada Uzunlar Mahallesi’ni de mahalle yapmışlar, bu saçma sapan bir şey. Yani muhtarlık iyi şimdi tamam bir sorunum yok da, muhtarlık kendi başına bir iş yapamıyor.” Akyurt A

Mahallelerindeki hazineye, belediyeye ve diğer kamu kurumlarına ait yerlerin satışıyla ilgili hiçbir bilgilerinin olmaması muhtarların yakındığı konular arasındadır.

“Ya olumlu yönü de var olumsuz yönü de var. Dediğiniz gibi hiçbir yetkisi yok, muhtarlık olarak. O zaman daha iyiydi. Sınırların içinde kendi arazinde kendi işini kurabiliyordun, karışabiliyordun ama şimdi hiçbir şeye karışamıyorum. Adam geliyor hazine yerinin direkt satışını alabiliyor. Senin köyünde bakıyor hazine yeri nerede var, gelip alabiliyor.” Ayaş A

Muhtarlar kendilerinin yetkisiz bekçi konumuna dönüştüğünü ifade etmektedirler.

“Şimdi biz bekçi gibi olduk hocam. Yani bir iş yaptırıyoruz veya bir işi durduramıyoruz usulsüz bir işi. Ancak yani bir şikayet mekanizmasında kullanılır gibi ben kendi şahsi görüşüm öyle. Biri kaçak bir yapı yapıyor mesela gidip durduramıyoruz Ancak kaymakamlığa şikayet ediyoruz, belediyeye şikayet ediyoruz. Parayla zaten işimiz

yok. Dernekler var işte, köy derneğimiz var, onun adı altına bazı yardımlar onun adı altına toplanıyor.” Kazan A

Muhtarlık özlük haklarının iyileşmesi ekonomik olarak düşük gelir düzeyine sahip kırsal mahallelerde muhtarlığı herkes için cazip hale getirmiştir. Yetkisinin olmaması da talebi arttırmaktadır. Bir taraftan alınan maaşın bir kısmının da mahalle hizmet giderleri için kullanıldığı ifade edilmektedir. Özlük haklarının iyileşmesi muhtarlar tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Hizmetler bir şekilde muhtarlardan bağımsız olarak da gelmektedir. Muhtar sadece resmi mühür yetkisine sahiptir.

“Şimdi sadece bir sıfatımız var, resmi bir insan olarak görünüyoruz. Şimdi ki hizmetlerde özel idareler olsun, fen işleri olsun, hastaneler olsun, ne olursa olsun, enerji olsun, bakanlıklar, destek geldiği zaman, hizmet haberimiz olmadan yine yapılıyor, yine alıyoruz. Fazla bir şeylik yok, rahat. Eskiden daha sıkıntılıydı şimdi sıkıntı yok muhtar olarak. Yetkimizin olması gerekirdi. Eskiden çok iyiydi, memnunduk. Sadece muhtar olaraktan BAĞ-KUR sigortamız ödenmiyordu, maaşımız düşüktü, şimdi şu durumda açık konuşursak, bütün yetki alındı, belimizde bir tane resmi mührümüz var, muhtar onaylı evraklarımızı vatandaşlarımıza ve yahut devlet tarafından gelenlere yapıyoruz. Muhtarlığın parası güzel sigortam da yatıyor, millete bu artık ticaret haline geldi yani.” Çamlıdere A

“Ya hocam özlük hakkı da 5500 lira maaş alıyoruz biz şimdi. Zaten eksik olmuyor hani gelen giden, o paradan fazlasını harcıyoruz. Özlük haklarımızla ilgili bir sıkıntımız yok.” Kazan A

“Muhtarlığın hiçbir şeyi kalmadı, bütçesi yok, karar alma yetkisi yok. Ondan sonra sadece kaymakamlığın bize bildirdiği belediyenin vatandaşa duyurusunu iletmekle meşgulüz. Köye karşı bir kanuni yetkimiz yok. Devletin verdiği maaşla, bazen öyle oluyor, bizim köyümüz kırsal köy, merkeze uzak cebimden harcayarak bazı şeyleri gideriyorum.” Polatlı C

Eski sistemde muhtarın ceza yazma yetkisinin olması, yaptırım gücünü ortaya koymasını sağlarken şu an belediye ve güvenlik güçleriyle iletişim kurmaya çabalayarak sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. İmece sorunları çözen çok önemli bir dayanışma yöntemi olup artık kullanılmıyor olması eski sistemi yaşayıp bilen muhtarlar için önemli bir kayıp olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca köy muhtarı olmak, köy adı ile anılmak maneviyat açısından bazı muhtarları için çok önemlidir.

“Eskiden muhtarın dediği dedikti, aldığı karar karardı. Yani mesela burada bir vatandaşın ekinine davar sığır geçtiği zaman cezayı muhtar kesiyordu, heyetini alıyordu cezasını kesiyordu.” Çubuk A

“Eski köylerin adı verilsin, ben Karaahmet köylüyüm diyebileyim. Köy deyince gurur şeref duyardık biz, şimdi o da gitti. İmece derdik, imece usulü taaa bu Osmanlı’dan gelen usuldür. Köyümüzün suyu, drenajı bozulduğunda, anons ettirirdim, her haneden bir kişi kazmasını küreğini alsın suyumuzun başına gidilecek derdim, oraya gelinirdi. Senin bugün işin var gelememişsin, bekçi not alır, Ahmet, Mehmet gelmemiş, 5 kişi, 10 kişi. Bir dahaki sefere de onları götürmek zorunda idi. Gelmediği zaman ben ona yevmiye keserdim. Köyde bir disiplin vardı, huzur vardı. Şimdi suyumuzun drenaj borusu patlıyor, geçenleri sert bir yağış oldu, ASKİ’yi arıyoruz, bana ne ya diyor, hiç umuruna gelmiyor. Anons ettirdim, 5 kişi geldi, 60 tane oturan var. 5 kişiyle gittik iyi kötü yaptık geldik. Ama eski köy usulü olsaydı, mecburi gelecekti, çalışsa da çalışmasa da. Ceza yemektense giderim oraya ceza da almam. Onu da düşünmese de ya muhtarın anons etmiş, niye gitmiyorsun diye birbirine utanç ve dayanışma vardı, onları kaybettik biz.” Polatlı B

Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arası yetki karmaşası olduğu muhtarlar tarafından da ifade edilmektedir.

“Ya bütçe için bir şey yapamıyorsun, belediyelere kalıyorsun. İlçe belediyeleri büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyelerine atıyor. İlçe belediyesi gücüm yok diyor. Önceden il özel idaresi vardı, daha iyi oluyordu, bütçen oluyordu. Daha iyiydi. Ya nasıl diyeyim benim köyüm de asfalt daha il özel idaresinin attığıyla duruyor. Daha asfalt atacaklar.” Ayaş A

“köy tüzel kişiliğinde belediyelere aktarılan tüm gayrimenkullerin geri köy tüzel kişiliği gibi adı ne olursa geri aktarılması lazım ve bunun satışının engellenmesi lazım. Sadece o köyün menfaatine halı saha, kütüphane, köy konağı yapılabilir. Buradaki insanların ürünlerini pazarlayabileceği pazar alanı yapılabilir.” Ayaş C

“Köyken, köy muhtarı yetkili olduğu için karar alma yetkisi vardı vs. şimdi o yetkiler büyükşehir belediye meclis üyelerine verildi ve ilçe belediye meclis üyelerine verildi. O meclis üyeleri büyükşehirin içinden seçiliyor yani köylerden seçilmiyor, köylünün derdini bilmiyor ama muhtar köyde yaşadığı için köylünün sıkıntısını biliyordu ve vatandaşta her türlü sorununda muhtara geliyordu, hala da geliyor ama muhtarın da şu an da yetkisi yok.” Çubuk B

4.4.2.4. Kırsal Mahalle Statüsüne Geçiş

Muhtarlara kırsal mahalle statüsüne geçiş için başvuruda bulunduğunuz mu diye sorduğunda verilen cevaplardan sürecin hala sürdüğü ve tamamlanmadığı anlaşılmıştır. Bazı muhtarların konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı da görülmüştür.

“Başvuru yaptık ama daha geçemedik.” Bala A

“Kırsal mahalleye geçmek istiyoruz. Çünkü şikayet olduğu zaman, bu hayvancılıkla olan şikayetlerde belediye bir şey yapamayacak, değerlendiremeyecek...” Bala A

“Başvurduk biz de, belediye kırsal mahalle ilçelerini mesela Haymana, Gölbaşı falan şey yaptı, bizim buradan encümen kararı çıktı, gönderdik ama bizim bura daha geçmedi.”
Bala B

“Valla başvurduk. Ama tam neticesiyle açık bir şekilde anlamadan olan olur cevabını verdik onayladık, olmaza olmayalım dedik.” Çamlıdere A

“Şimdi buradaki vergiler, su paraları yüzde elli düşecek, vatandaşa. Şimdi siz Ankara’da kaç liradan kullanıyorsanız bizde aynı fiyattan kullanıyoruz. Biz burada hayvancılıkta yapıyor adam, 200 koyun suluyor 2000 lira su faturası geliyor. Vergi indirim olacak, esnaflarda yüzde elli vergi olacak. Market, şey var işte 2-3 işletmeci var onlara bir faydası olacak.” Bala A

“Başvuruda buldum. Bir cevap gelmedi.” Çubuk A

“Başvurduk. Henüz sonuçlanmadı mı?” Kalecik A

“Valla çok bir şey, işte diyorum ya kırsal mahalleye dönüştürdüler, biraz daha algı vergide hafifletme oluyor, yani çok değişen bir şey yok bence.” Kalecik B

“Başvurduk tabi, ilçe belediyemiz komple köyler adına başvurdu.” Kazan A

“Kırsal mahalle oldu, 2 ay önce. Kırsal mahalle olmanın tek faydası ne biliyor musunuz? İçme suları 2023 tarihinden itibaren yüzde 70 indirimli olacak. Mesela vergi, biz 2023’den sonra biz tüm tarlalarımıza, evlerimize vergi ödeyecektik, büyükşehir belediyesinin içinde olanlar gibi, onlar alınmayacak bizden. Emlak vergisi onlar alınmayacak o kalktı, o iyi tarafları. Emlak vergisinin olmayacak olması vatandaşı biraz daha rahatlattı. Ama özel idare zamanında olsa çok daha iyiydi.” Çubuk B

Mahallelerin kırsal mahalle statüsüne geçmesi halinde hayvancılığın serbest bırakılmasını da bazı muhtarların istemediği görülmektedir. Kırsal mahalle düzenlemesinde böyle bir hükme rastlanmasa da konu hakkında yeterince bilgi sahibi olunmamasına bağlı bir kaygıya da rastlanmıştır. Kırsal alanda tarlaların zorlukla ekip biçildiği halde bunun köylü açısından bir dava olarak görülmesi de oldukça konunun önemi açısından dikkate değerdir.

“Ya şimdi onunda tam ne olduğu muallakta yani, onunla ilgili de bize bilgi veren olmadı yani, şimdi bu nedir artısı nedir, eksisi nedir. Bununla ilgili bize bir bilgilendirme bir seminer yapılmadı. Örnek veriyorum, bir taraftan kırsal mahalle olduğumuz zaman acaba birileri buraya gelip ya burası kırsal mahalle ben burada büyükbaş hayvancılık yaparım, deyip burada büyük çapta ağıllar yapabilecek mi? Bu mesela benim kendi mahalleimde sorun yaratacak, böyle bir şey olursa.” Ayaş C

Bence ekili dikili tarım arazilerinden indirim değil hiç vergi alınmaması lazım. Şimdi bu 2024'e kadar muafız diye biliyorum. Şu an da ödemiyoruz, hani bir dönem ödedik, ödendiği dönemde tabi çiftçilere, vatandaşa bir külfet illaki oluşturuyor. Vatandaş bakan burada dişiyle turnağıyla bir şeyler yetiştireyim diye uğraşılıyor, gerçekten cefakâr bir Türk milleti var, zarar edeceğini bile bile tarlasını boş bırakmak istemiyoruz, hani biz onu, bir dava gibi görüp ekip biçmeye çalışıyoruz.” Ayaş C

4.4.2.5. Orman Mahallesi

Köy tüzel kişiliğinin kalkmasıyla orman köyleri, orman mahallesi olarak var olan tüm haklarını sürdürmektedirler.

“Bizim ormanımız hayvan otlatmasına kapalı, biz hala orman köyüyüz. Orman köylerinden gereken destekleri de aldık, geçen sene dağıtıldı. Büyükbaş sığır verdiler, küçükbaş verdiler, güneş enerjisi veriyorlar. Tabi ormanda otlatmak yasak. Çelişki işte hayvan verdiler. İki tane büyükbaş, iki tane buzağı onların otlayacağı yerlere girmesi yasak. Meralar da hazineye geçti, yem alıyoruz içeride büyüyorlar. Sonra malı beğenmiyor, içeri de büyüye büyüye sütte beğenilmiyor, sütü kokuyor diyorlar. Eti yenmiyor diyorlar.” Kazan A

Orman mahallesi desteklerinin oldukça çeşitli olduğu görülmektedir. Bir taraftan da orman mahallelerinde küçükbaş hayvanları otlatmayla ilgili çeşitli sorunların olduğu dile getirilmiştir. Özellikle yeni dikilen ormanların içine hayvan girmesinin yasak olması ve tarlalarında ekili olması küçükbaş hayvanları otlatmak için yer bulmayı zorlaştırmaktadır. Orman mahallesi olması

sebebiyle destek olarak verilen küçükbaş hayvanların otlatılması için yer olmaması muhtarlar tarafından çelişki olarak nitelendirilmektedir.

“Şimdi ben yedi kişiye ormandan 2 sene ödemesiz, 5 sene ödemeli faizsiz inek alıverdim. İkişer tane adam başı. Bunun yanında faizsiz ahır parası, yem parası veriyor. Hayvancılığı destekliyor, büyükbaş destekliyor. 13 sene orman dikim alanına hayvan girmesi yasak. Hayvanın zarar vermeyeceği şekilde bir alanı serbest edersiniz, orayı dikersiniz. Yani burada sat küçükbaş da al büyükbaş diyemezsin yani vatandaşa.” Polatlı C

“Geçmiş dönemde iki sefer mantolama bir de hani katı yakutlu kalorifer sistemi desteği kapsamında bazı vatandaşlarımız bunlardan faydalandı. Orman Bakanlığı’ndan verilen, 7 sene ödemeli, yüzde 20 hibeyle, bunun dışında da çok bir şeyi yok. Bizim burada küçükbaş hayvan çok değil. Onun dışında zaten hani, yeni çıkan orman yasalarında da bildiğim kadarıyla ağaç hani belli bir yaşa geldikten sonra koyunun otlamasında bir sakınca görmüyor Orman Bakanlığı. Yeterli mera alanımız da var.” Ayaş C

4.4.2.6. İl Özel İdare Sisteminin Değerlendirilmesi

Bu bölümde muhtarlar arasında geçmişi bilenler ve geçmişte görev yapanlara il özel idaresi sistemiyle bugünkü sistemi karşılaştırmaları istenmiştir. Bazı muhtarların bu dönemde muhtar olduğu ya da deneyimlediği konular olduğu görülmüştür. Bazı muhtarlar il özel idaresine bağlı olunan dönemde kaymakamlıkla işlerinin daha iyi yürüdüğünü ifade etmektedirler.

“Özel idare zamanında çok daha iyi hizmet alıyorduk, hem karar alma yetkimiz vardı, hem bütçemiz vardı muhtarlık olarak. Köy muhtarlığı olarak hizmetler de kaymakamlık tarafından yapılıyordu. Yaptırım gücümüz vardı Ama köy hizmetleri zamanında 1999-2004 yılları arasından hizmet alamıyorduk çok daha zordu. Köy hizmetlerine ulaşamıyorduk veya ulaştık da hizmet alamıyorduk.” Çubuk B

“Valla bize hizmet verecek güçlü bir belediye yok, yeterli hizmet veremiyor. İl özel idaresi zamanında devletten hizmet alıyordun. Şimdi biz Bala Belediyesi’nin eline bakıyoruz, önceden direkt devletten talep ediyorduk. Daha iyiydi, devlet bir ödenek yapıyordu, diyordu ki Beynam Köyüne şu kadar ödenek ayırdık, bunu muhtarlık olarak deftere tabii olarak alıyordum, harcamaları gösteriyordum. Belediyeden alamıyorsun ki, gidiyorum diyor ki muhtarım param yok, belediyenin bütçesi yeterli değil diyorlar.” Bala A

“Bize il özel idare köyde yerleşim alanı açıyordu, dağıtıyordu, mesela köylerde çok böyle şey yaptı. Belediye gelişiyse bir yerli imar yaptı, imarda tapu ile beraber millete masa üstünde dağıttı köyün merasını...” Bala B

“Şimdi o zaman ki il özel idare köy hizmetlerinden dolayı bizim hiçbir sıkıntımız yoktu. Yolda olsun, köy hizmetlerinde olsun. Şimdi bak, bütün köy yollarımızı kazılar yapacağız diye, eskisinden kötü oldu yapılmadı. Gittiğiniz köylerde de göreceksiniz herkes bu sorundan şikâyetçi. Bir geldiler mütalaa verdiler, yollar delik deşik. Varyyoruz bugün geliyoruz, yarın geliyoruz. Şurada kaldı 1 aylık sezonumuz var. 1-2 ay, içinde yapıldı yapıldı, yapılmazsa bu yollar rezil kepaze. Köy hizmetleri olsun, özel idare olsun daha iyiydi...” Nallıhan B

Yeni sistemden memnun olan muhtarlar da vardır. Belediyelerin daha hızlı hizmet getirdiği ifade edilmektedir. Bir yandan da belediyelerinin yeterli araç, teçhizata sahip olamaması nedeniyle de sorunları çözemediği dile getirilmektedir.

“O zaman da hizmet geliyordu işte ama bu kadar hızlı değil.” Nallıhan C

“İl özel idaresi gerekirse çözerdi. Şu anda Nallıhan Belediyesi çoğu sorunu çözüyor. İstedüğümüzde kanalı açıyordu. Ama işte kurumuş açılmamış, yani o tam olarak yeterli gelmemiş yani, Bizim asıl bendimiz var bendimizin kurulması gerekiyor, Devlet Su İşleri'nin gelmesi gerek. Evet, geliyorlar, keşif yapıyorlar, geleceğiz diyorlar ama yapmıyorlar. İlçe belediyesi çözebilirdi aslında, ama taş kamyonları yoktu, bu malzeme çekerken taş kamyonu lazım...” Nallıhan C

“Hizmet konusunda hizmetimiz biraz gecikmeli oluyordu o zaman. Ama şimdi belediye olduğu için, Polatlı belediyemiz greyder, kepçe kamyonet, kamyon lazım, anında sağ olsun gönderiyor. il özel idarede iken kaymakamlığa gidiyorduk, kaymakamlığın valilik yardımcısı vardı, kaymakam yardımcı, ona gidiyorduk, dilekçe veriyorduk, gelip bakıyordu, uygunsa yapılıyordu, uygun değilse yapılmıyordu. Biraz gecikmeli oluyordu. Ama gecikmeli olsun, köylülüğüm olaydı benim. Bu köyde 25-30 sürü var, hayvan sürüsü, küçükbaş büyükbaş. Diyordu ki buğdaylar biçilene kadar kimse araziye hayvanını salamaz. Tamam. Salana da benim ceza kesme yetkim vardı, muhtar heyeti olarak. Bir bütçem oluyordu, oluyordu, köy geliri oluyordu, köy bekçimiz oluyordu. Şimdi bunları aldılar elimizden.” Polatlı C

Köy hizmetleri dönemini bilen muhtarlardan bazıları da geçmişte partizanlığın, milletvekillerine ulaşmanın ve hizmet almanın çok daha zor olduğunu dile getirmektedirler.

“... Şöyle, köy hizmetleri vardı mesela, köy hizmetlerine gidiyordun, orada partizanlık daha çok oluyordu. Milletvekilleriyle daha çok işin oluyordu. Şimdi milletvekilleriyle işin olmuyor, niye, şimdi muhatabın Polatlı ile büyükşehirle, onlara gidiyorsun onlarla çözüyorsun, meclis ikinci planda kaldı. Eskiden büyük meclise daha sık gidiyorduk şimdi gitmiyoruz.” Polatlı A

İl özel idaresi döneminde hizmetlerin bugüne göre daha düzenli ve hızlı yürüdüğü ifade edilirken bugün bir de büyükşehir ve ilçe belediyesi arasında yetki karmaşasının çıktığından bahsedilmektedir. Özellikle ara yollar ana yolların hangi belediye bağlı olduğu hususunda... Geçmişte il özel idaresi döneminde kaymakam ve ekibinin devlet memuru olması sebebiyle siyasetten bağımsız karar olarak iş yaptığı dile getirilirken, şimdiki ilçe belediyelerinin seçmenin oy verme davranışına göre hizmet götürdüğü ya da hizmet planlaması yaptığı dile getirilmektedir. Ayrıca günümüzde hizmetlerin geçmişe göre daha çok bürokrasiye boğulduğu ifade edilmektedir.

“Köy hizmetleri döneminde 5 yıl muhtarlık yaptım. Köy hizmetlerinde hizmet almak çok zordu. Köy hizmetlerine dilekçe veriyorsun, 3 ay cevabı gelmiyor veya geliyor. Mühendisler geliyor araştırma yapılıyor, ödenek vs. çok uzun sürüyordu. Özel idare zamanında Çubuk Kaymakamlığı bir meclis kuruyordu, bütçe veriyordu, özel idareye genel bütçeden. Kaymakam köylere hizmeti bizzat kendisi götürürdü ve çok kısa sürede. Kaymakamın aldığı kararla şu köye kanalizasyon yapılacak, bir ay içerisinde ihalesi yapılıyor ve o hizmet yapılıyordu. İlçe belediyesine bağlandık, İlçe belediyesine gidiyorum diyorum ki benim yolum, ilçe belediyesi bakıyor. Ana yol değilse diyor bana ait değil büyükşehir belediyesine ait, büyükşehir belediyesine gideceksin. Ara yol ise ilçe belediyesine ait... Ama diyor ki senin bütçe olmadığı için asfalt atamam taştta döşeyemem. Peki, kanalizasyonu kim yapacak büyükşehir belediyesi yapacak. Büyükşehir belediyesine gidiyorum işte programda vs. vs. gidiyor... O yukarı köylerin hepsinin kanalizasyonu var. Su şebekeleri var, niye özel idare zamanında yapıldı. Ama şimdi, bürokrasiye takılıyorsun, bürokraside siyaset de var. Orada siyaset yapılmıyordu, o kaymakamın yanındakiler de siyaset yapamıyordu. Devlet memuru, ama şu anda siyaset yapılıyor, oy potansiyeline bakılıyor, köydekilerin, mahalledekilerin oy sayısına göre hizmet götürüyor.” Çubuk B

İl özel idaresinin küçükbaş, büyükbaş, arı vb. kırsal desteklerinin daha güçlü olduğu dile getirilmektedir. Bu dönemde bu desteklerin de azalmasıyla eskiye göre halkın daha yoksullaştığı dile getiriliyor.

“Farkı bu kırsal kalkınma hiç iyi yürümüyor, özel idare köylere inek, arı, davar, hayvancılık hepsini veriyordu. Şu gördüğün cami ile köy konağını ben özel idareyle yaptırđım. Vatandaş imece ile şununla bununla. Burada Akyurt Belediyesi'nin sahip olduğu 4 tane demiri var, 4 tane çöp bidonu var. Daha güçlü iş yapıyordu. En azından onlar, senin köyünde şu kadar seçmen var, bu kadar nüfus var oy avcılığı yapılmıyordu. Oy avcılığına dönüştü...” Akyurt A

Geçmişte su parası toplamak bile sorun oluyorken, şimdi bireysel abonelik ve suyla ilgili diğer konuların ASKİ'ye bağlı olması muhtarların işini kolaylaştırmıştır.

“Yoksullaştırdığını düşünüyorum, en azından inek geliyordu özel idareden keçi, koyun. Şimdi hiçbir şey gelmiyor. Hepsini veriyordu. İnek, arı özel idare de verilmez diye bir şey yoktu. Mesela muhtarlıkta daha ödenmemiş bir sürü su faturaları var. Muhtarlıkta ödeyememiş niye su faturasını toplayamadığı için. Ama şimdi belediye baktığı için, büyükşehre ait, bir şekilde su akıyor, ödemelerde ona ait, muhtarlık o yönden rahat. Patlağı da onun çatlağı da onun, o yönden iyi.” Ayaş A

İl özel idaresi dönemindeki özellikle uzmanlık gerektiren hizmetlerin aksamaması için deneyimli kadroların bir biçimde sürekliliğini sağlayacak yönetim çözümlerinin geliştirilmesi gerektiği, köylerin tüzel kişiliği kaldırılmadan büyükşehir belediyesine bağlanması ve büyükşehir belediyesi için oy kullanılmasının daha uygun olacağı dile getirilmektedir

“İl özel idaresi zamanında muhtarlık yapmadım ama dediğim gibi bir anda bıçak gibi kesilmesi, demin size örnek verdim, hani gölet il özel idaresi zamanında yapılmıştı, o kişiler geliyordu gidiyordu. Bir anda lav edilmek yerine bir müddet devam etseydi, hani belediye bir takım şeyleri devir alacaksa, bir takım şeyleri, sonuçta o da bir kurum bu da bir kurum, hani bizim için bir yerde hizmetin sürekliliği önemli, hizmet devam ettiği sürece sorun yok. Hani işi bilen kişiler bir anda lav edildiğinde işin başında kalmadığında biz hizmet alma sorunu yaşadık. Şöyle söyleyeyim ben, hani köy tüzel kişiliği devam ederek, büyükşehir belediyesinde oy kullanıp hizmet alma gibi bir yasa düzenlenebilirdi, bu benim şahsi kanaatim, şahsi düşüncem.” Ayaş C

4.4.2.7. Sorunların Değişimi

- Sorunlar Arttı

Köy tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüşümüyle birlikte sorunların nasıl değiştii muhtarlara sorulduğunda, muhtarlar birçok açıdan şartların daha da zorlaştığını ifade etmektedir. Elektrik su aboneliği, ruhsat işlemleri, artan mali yükler, prosedürler, ilçeye gidip

gelme külfeti bu zorluklardan bazılarıdır. Muhtarın yetkisiz olması nedeniyle bugün mahalle muhtarları büyükşehir ve ilçe belediyesinden hizmete almaya çabalamaktadır. Mahalleye gelen yabancıların denetlenememesi, hırsızlığın artması diğer sorunlardandır. Geçmişte belde belediyelerinin itfaiyesi dahi varken şimdi büyük nüfuslu yerlerin itfaiyesinin olmaması büyük sorun teşkil etmektedir. Elektrik santrallerinin ürettiği enerjinin yetmemesi ifade edilen sorunlardan biridir. Alt yapı, kanalizasyon ve asfalt hizmetlerinin de geçmişte yapıldığı ile kalması tamir tadilat ya da genişletilmesinin yapılmadığı dile getirilmektedir.

“Şimdi şartlar zorlaştı. Eskiden elektrik aboneliğini de muhtarın verdiği yazıyla alıyordu, su aboneliğini de. Şimdi bir su abonesi olmaya gidiyoruz, Bala Belediyesi ruhsat istiyor. Ruhsat almaya gidiyorsun 20 bin lira, su aboneliği 20 bin lira. Vatandaş evine su bağlatmaya 40-50 bin lira para harcıyor. Evin caddeye cephesine göre fiyatları değişiyor. Eskiden muhtarın yazısı ile gidip 100 TL’ye alınırken, ücretsiz, alınırken şimdi ne oldu 40-50 bin lira paralar veriliyor abonelik için. Vatandaşa da bize de yük getirdi.”

Bala A

“Ha Polatlı Esentepe veya Gazi Mahallesi’nde yaşıyorsun ha Karahmet Mahallesi’nde yaşıyorsun, hiç fark etmiyor. Şu anda büyükşehirden, küçük şehirden hizmet almaya uğraşıyoruz köylüye, muhtar olarak başka bizim hiçbir yetkimiz yok. Eski sistem daha iyiydi. Köyde şu anda iki tane araç geçsin, eski sistemde ben durdururdum, kimsin necisin diye... Şimdi öyle bir şey yok, hırsızlık çoğaldı. Hırsızın önüne geçtim geçenleri, sen kimsin diyor. Ben muhtarım diyorum gösteriyorum kimliği, bana ne muhtarsan gazlıyor. Eskiden olsaydı ben onu tutuklardım orada veya çekerdim silahımı jandarma gelene kadar tutardım onu.” Polatlı C

“İtfaiyemiz yok, benim burada 6 katlı merdivenli itfaiye varmış sonra alınmış, büyükşehir olduktan sonra çoğu şeyimizde gitmiş bence, itfaiye binamız yok. Kanalizasyonlarımız var ama var olan yeri var, olmayan yeri var, asfalt sıkıntısı çekiyoruz, elektrik, en büyük sıkıntı bu mahallede, çünkü bir tane baraj santralim, bir tane de elektrik santralim var. İkisinin arasındasın, en çok ihbar 183’e bu mahalleden düşüyor, çünkü mağdur oluyor.”

Nallıhan A

Mahalle muhtarlarının ilçe belediyesine büyükşehir belediyesine göre daha rahat ulaştıkları görülmektedir.

“Sorunlar artmaz olur mu ya, yukarılar bizi kandırıyor biz de köylüyü kandırıyoruz yani. Ondan sonra köylü de diyor ki yapacaksınız yapın yapamayacaksınız bırakın gidin

diyor. Bizim anca gücümüz ilçe belediyesine yetiyor, biz daha yukarılara ulaşamıyoruz.”
Nallıhan B

“Arttı sorunlar, niye arttı? Bizim köyümüz ile yakın olduğu için, Ankara’ya, nüfus çok fena artış yaptı. Hele bu Covid 19’dan sonra benim köyüme 63 tane hane geldi. Bir dönüm iki dönüm arazi alıyorlar, tarla alıyor, bize sorulmuyor. Köy muhtarlığı iken o araziyi alırken veya elektriği suyu alırken köy muhtarının imzası olmadan elektrik alamazdı. Yol da yaptıramazdı, şimdi ilçe olduğu için hiç muhatap olmuyor muhtarla. Evet, mesela biz şimdi camideydik, camideki cemaatin yüzde 30 u yabancıydı. İlk defa gördüğümüz insanlar. Afgan, dışarıdan gelenler vs. Eskiden her şey kontrolümüzdeydi. 3 ay önce benim köyümde yolda uyuşturucu yakalandı, kim olduğunu da bilmiyoruz. Tabi bu evlerde yaşayan insanları da tanımıyorsunuz.” Çubuk B

“Valla her şey değişti. Neler oldu bilmiyorum, Evet, imeceye bir tane adam bulamıyorsun şimdi. Belediye nereye yapacak, belediye yapmıyor. Eskiden muhtar yapardı. Şimdi asfaltı olsun, yolu olsun hepsi bu. Bunu ister vatandaş, bunun olması lazım.” Ayaş A

Muhtarlar tarafından hobi bahçeleri nedeniyle kaybolan tarım arazileri, muhtarın yetkisinin azalmasıyla hiçbir şeye müdahale edememesi, yabancılaşma söz edilen sorunlar arasındadır. Yerel halk resmi prosedürlere genel olarak uysa da dışardan gelenlerin uymaması muhtarları rahatsız etmektedir.

“Tabi, çok büyük sorunlarımız var, hem belediyenin sattığı tarlalar olduğu gibi vatandaşta satabiliyor. Vatandaş da maddi anlamda sıkıntı yaşıyor veya ev almak istiyor veya çocuğuna düğün yapmak istiyor. Şimdi bu yeni çıkan yasada hisseli araziler satılabiliyor. Mesela bu hobi bahçesi yapan vatandaşlar 30 hisseli bir yer, bu hisseleri kişilerden alıp, kaç hisseyse, o hisseleri tek tek kişilere satarak telleyip satmaktalar. Ondan sonra aynı mantar gibi bitiyor, sadece benim köyümde değil. Bu hobi bahçesi alan insanlar aynı gecekondu gibi yapıyorlar. Bir parselde bir tarlada 20 tane 30 tane 40 tane 50 taneye çıkıyor. Şimdi hep tarım arazilerimiz hibe oluyor. Ayaş’tan Ankara’ya giderken tam tepede tarım arazisi, yanındaki araziler ekili dikili, ne oldu oraya elliye yakın ev yapıldı. Köyümüzün çeşitli yerlerinde, başka köylerin birçok yerinde hobi bahçeleri yapıldı. Cuma namazına gidiyoruz, camide ben bakıyorum, kendi köyümden 20 kişi varsa, hobi bahçelerinden 70 kişi var 80 kişi var. Birçoğunu ben muhtar olarak tanıyamayabiliyorum. Köy tüzel kişiliği zamanında olmuş olsaydı, en azından biz bunlara muhtarlık olarak müdahale etmiş olabilirdik.” Ayaş C

Değişen sorunların arasında büyükşehir ve ilçe belediyelerinin farklı partiden seçilmiş olmasına bağlı olarak çatışmaların olduğu ve bu arada yaşanan sorunlardan da yerel halkın mağdur olduğu ifade edilmektedir.

“Tabi ki siyaset karışıyor. Mesela ilçe belediyesi AK Parti büyükşehir CHP. Şimdi ikisi çakışıyorlar arada biz mağdur oluyoruz.” Bala A

- Sorunlar Azaldı

Sorunlar azaldı diyen muhtarlar da bulunmaktadır. Gecikmeli de olsa belediyelerin hizmeti getirdiği, su patlağı tamiratlarının ASKİ tarafından yapıldığı, çöplerin toplandığı, cenaze hizmetlerinin verildiği olumlu bulunan hizmetlerdir. Çöplerin kokmaması için Kurban Bayramı gibi özel günlerde toplama hizmetlerin daha sıklaştığı da ifade edilmektedir.

“Mahalle olduktan sonra bence sorunlar azaldı, mezarlıklara bakılmıyordu hiç, büyükşehir ağaçları budadı. Bakımını yapıyor yani. İlçe belediyesinin mahalleleri, köyleri kalabalık buraların mesela çoğuna yetişemiyor. 42 tane köy var yetişemiyor. Gelse bile bir gün iki gün gecikmeli geliyorlar, yine de yardımcı oluyorlar. Eskiden suyumuz patladığı zaman gelen olmazdı, kendimiz kazar, yapardık şimdi hemen geliyorlar. İki yerde patlak vardı hemen geldi ASKİ. Cenaze oluyor, çöpler doluyor hemen arıyorsun ilçe belediyesi geliyor. Cenaze, bayram arası mesela günlük iki sefer geldikleri de oldu, çöpleri temizlemek için koku yapmasın diye, ben memnunum, hem ilçe belediyeden hem büyükşehir belediyeden.” Çamlıdere B

4.4.2.7. İlçe Belediyesi ile İlişkiler

- Olumsuz Durumlar

Bu bölümde muhtarların ilçe belediyesiyle ilişkileri, memnuniyetleri ele alınacaktır. Muhtarların büyük çoğunluğu ilçe belediyesinin imkanlarının, parasal gücünün kısıtlı olduğunu düşünmektedir. Çöp toplama hizmetinin düzenli olduğu belirtilirken diğer yatırım gerektiren hizmetlerin verilmediği ifade edilmektedir. İlçe belediyeleri tarafından çöp toplama hizmeti dışında verilen sürekli bir hizmetten söz edilmemektedir.

“Belediye ile bir sıkıntımız yok, başkanla da istediğin zaman gidip görüşebiliyorsun. Elindeki imkanlara göre yapıyorlar yani. Ben mesela köy konağı istedim. İlçe belediyesinin gücü yok diye yapmıyorlar. Haftada 2 kere geliyor çöpümüzü alıyor. Onun dışında sunduğu bir hizmet yok Bala'nın bize. Yeterli iletişim sağlıyoruz.” Bala A

Mahalleler arasında eşit hizmet sunulmadığı, mahallenin oy verme davranışına göre hizmet planlaması yapıldığı ya da siyasi kayırmacılıkla bazı mahallelere daha çok hizmet götürüldüğü de belirtilen hususlar arasındadır.

“Biz mezarlığa namaz kılma yeri yaptırdık, çamur oluyordu. 500 metre bir kilit taşının alamadım belediyeden, öbür adamlar 5000 metre 10000 metre aldı. Muhtarlar dernek başkanayım aynı zamanda, ben bunu, toplantılarda da söyledim. Ben hizmete karşı değilim ama bir köye 1000 metre yaptıysan öbür köye de 1000 metre yapılınsın. Eşit olmuyor, yukarıdaki siyasiler baskı yapıyor, şu köye şunu hemen yapın o köye yapıyor, öbür köye yapmayın. Belediyeler mesela bakıyorlar ya köyden bize az oy gelmiş. Birkaç köye taziye evi yaptı. Asfalt at diyorum gücüm yok diyor...” Bala Muhtar B

Akyurt Belediyesi'nin hizmetlerinden memnun olunmadığı bildirilirken belediyenin kırsal mahallelere değil büyük ve merkez mahallelere çalıştığı ifade edilmektedir. Aslında kırsal mahalleleri memnun etmek çok da zor görünmemektedir. Köy konağı, cami, fırın yapımı bakım ve onarımı gibi hizmetlerin verilmesi bile halkı önemli ölçüde memnun etmektedir. Büyük mahallelere büyük hizmet veriliyorsa da küçük mahallelere küçük hizmet verilmesi yerel halkı memnun edecektir.

“Akyurt'tan şu anda memnun değiliz. O büyük köylere çalışıyor, mahallelere çalışıyor. Büyükşehir de küçük mahallelere çalışıyor. İlçe belediyesi memnun etmek için, bu fırın yaptı sağ olsun. Zaten bütün mahallelere yapıyor fırın. Bir de çeşmeyi yaptı, köy konağını tadilat tamirat yapın dedim onu yapan yok. Büyükşehir dilekçe verdim, ora yapacak büyük bir ihtimalle, oraya mantolama yapacak, ora dökülüyor. Büyükşehir Belediyesi sınıfta kalıyor Akyurt'ta, ilçe belediyesi hiçbir şey yapmıyor, kışın şu yolu büyükşehir açar. Büyükşehirden memnunum. Ben daha önce Melih Gökçek zamanında çalıştım büyükşehirle. O hiç öyle bir şey yapmazdı.” Akyurt A

“Gücü yok ya, olsa belli olur, yapamıyor ki. Başarılı, şu ortamda. İmkânı yok” Ayaş A

“Şimdi çöplerimizi alıyor, haftada 2-3 sefer. Onun dışında memnun olduğumuz dönem oluyor, olmadığımız dönem oluyor. İşini gerçekten severek yapan birisi olduğu zaman ilçe belediyesi tabii ki çok faydalı olur, olabilir. Hani amatör, işini sevmeyen biri olursa, o zaman ilçe belediyesi faydasız kalabilir. Ben böyle genel konuşayım ki yanlış bir şey olmasın...” Ayaş C

“İlçe belediyesi öncelikle sık sık gelip, muhtarla daha sık iletişime geçerek sorunları düzenli tespit edip, sorunların giderilmesi için ivedikle birtakım şeyler yapması lazım.

Örneğin benim köyümde kazı mı yapıldı, su şebekesi mi geldi, yollar mı bozuldu, ne yapılması lazım, işte ara sokaklara kilit taş yapılması lazım, işte düğün, nişan, kına gecesi vb. etkinliklerin yapıldığı alanların elden geçilmesi lazım, zeminin düzenlenmesi lazım, işte ortak alanlar, caminin tuvaletleridir, camidir, köy konağıdır, hani bizim burada muhtarlık olarak bir işçi çalıştırma imkânımız yok. Köyün sokaklarının, caddelerinin düzenli temizlenmesi lazım. Sadece çöpleri alıp gitmeyle olmuyor. Sokak hayvanlarıyla ilgili çok büyük sıkıntımız var. Getirip getirip bu kırsala hayvan bırakıyorlar. Özellikle kışın köydeki insanların birçoğu burada ısınma, kömür şu bu olduğu için şehre gidiyor. Burada 30-40 hane kalıyor, köyde 200 tane köpek oluyor. Yani, insanlar yeri geliyor bakkala bile gidemiyor, saldıracak diye. Aslında birçok sorun var. Ha bunlar çözülmeyecek sorun değil...” Ayaş C

Güvenlikle ilgili sorunlar, yabancılaşmanın artmasına bağlanmaktadır.

“Şimdi böyle plansızca yapılaşmanın olması birçok sıkıntı olduğu gibi, güvenlik sıkıntısı da yaratabiliyor tabi ki.” Ayaş C

“Değil ama ne yapsın, 83 tane köy. Yeterli değil ama ne yapsın?” Polatlı B

“Büyükşehir belediyesi, bak asfalt dökmediğimiz sokaklara taş döşedi. Onun dışında arazi yollarımızı istediğimiz zaman gelip greyder tutturuyoruz, kumluyoruz. Eskiden arazi yollarında, bırak sen araba ile traktörle gidemezdik, çok zor durumdaydık. 2015’de ilçe belediyesi bir hafta burada çalıştı, benim arazim büyük, tamamen yolları, kadastronun geliş şeklini genişlettiler yaptı, kumladı. Onun dışında da zaten ilçe belediyesinin fazla bir şeyi yok. Kanalizasyona büyükşehir belediyesi bakıyor, memnunuz, tıkanmıştı. Tazyikli su geldi açtı, o olmadı, kepçe geldi açtılar yaptılar. Her birime ulaşabiliyorum...” Polatlı C

- Olumlu Durumlar

Polatlı, Kazan, Çubuk, Nallıhan ve Çamlıdere muhtarları bağlı oldukları belediyeden oldukça memnundur. Yerel halkının hizmet sunumunu ilçe belediyesiyle ilişkilendirdiği, büyükşehir belediyesinin yeterince tanınmadığı ifade edilmektedir. Birçok kişinin muhtara başvurmadan ihtiyaçlarını hallettiği gerekli yerlerle gerekli iletişimi kurabilmektedir. Belediyelerin sadece mahalle giriş ve çıkışlarında hizmet verdiği henüz imar çalışmaları yapılmaması nedeniyle ara sokaklara asfalt, taş döşeme gibi hizmetlerin verilmediği belirtilmektedir. Hizmetlerin hızlandığı Çubuk belediyesinin imar ve doğalgaz çalışmalarına başladığı ifade edilmektedir.

“Nallıhan belediyesi çok iyi çalışıyor, başkan çok iyi, başkan buraya yatırım yapıyor, bir şeyler yapmaya çalışıyor ama basa basa söylüyorum bura 30 bin 50 bin nüfuslu ilçelere bedel, ekonomik olarak da, yani ben duyuyorum 2000 nüfuslu yerler ilçe, senin burada zengin mahallen mahalle, belediye değil. Başkan çok güzel adaletli, ben bu işe girince gördüm onu, İlçe belediyesi ile sıkıntı yok ama büyükşehirle karışık olunca tabii, halk, büyükşehri bilmiyor. Nallıhan’ı biliyor.” Nallıhan A

“Köyümüzdeki halkımız, oturan kişiler hizmetten memnunuz, biz de. Nerede neyi aramak istiyorlarsa, ne yapacaklarsa, bunu kendileri de alabiliyorlar. Hiçbir yere müracaat edilmeden, hani bizim haberimiz olmadan. İletişimimiz anında kuruluyor ve istediğimiz amma az amma çok, istediğimiz hizmetlerimiz anında geliyor...” Çamlıdere A

“Yani dört dörtlük hizmet veriyor ama bir insanı memnun edemeyeceği yerler de var. Ara sokaklarımızdan memnun değiliz sadece. Belediyelik olduk ama burada bir 50-60 metre ana cadde var. Köyün bir girişi bir çıkışı var. Ara sokaklarımızdan memnun değiliz. Ara sokaklarımızdan çöp alınmıyor. Bizim sokak cadde olarak bölünmediği için asfalt ve kilit taşımız da yok. Belediye hizmeti sadece bir girişte bir çıkışta yapıyor.” Çamlıdere A

“Yani hemen ulaşabiliyoruz, takımı, takvaları, arabası daha hızlı müdahale ediyor, büyükşehir olsun Çubuk Belediyesi olsun. Dediğim gibi imar oldu, doğalgazımız geldi. Şimdi mahallede toplulaştırma oldu, bütün araziler imara açıldı, bu toplulaştırmada tarlaları birleştiriyorlar. Valla gittiğimiz zaman, ihtiyacımız olduğu zaman kapıları açık, kapıyı vurup giriyoruz, bir sıkıntımız yok.” Çubuk A

Yolların imar planına göre açılması ve mahallelerdeki harabe evlerin kaldırılması birçok mahallede talep edilen hizmetlerdir. İlçe belediyelerinin daha iyi hizmet verebilmesi ve gerekli araç, konteyner vb. alabilmesi için devlet tarafından güçlendirilmesi gerektiği de belirtilmektedir.

“Bizim işimiz yol ile. Dediğim gibi zabıta ile sık sık karşılaşıyoruz hayvancılıkla ilgili. Mahallenin içindeki imara göre yollarımız açılırsa, harabe evler var mesela dilekçe verdim yıkılıp yerine gelmesi için, daha gelmediler, yapılırsa muhtemelen sıraya konmuştur. Çöp hizmetinden çok memnunuz. Hele bu bayramda, mesela benim burada 1800 tane büyükbaş hayvan kesildi, 300 yakın küçükbaş hayvan kurban oldu. Burada öyle hızlı bir çalışma oldu ki ilçe belediyeden çok memnunuz. Evlerde şebeke suyu var onlar bağlandı. Valla ilçe belediyesinden, ben şöyle söyleyeyim, devlet kredi versin, keçe versin, kamyon versin, ilçe belediyesi de bizlere o şekilde hizmet etsin. İlçe belediyenin elinde çöp

konteyneri yoksa Kamyonu yoksa bana hizmet yapamaz, çünkü 84 tane mahallemiz var bizim. Bunları devlet çoğaltırsa, kepçesini, kamyonunu çoğaltırsa tabi bende hizmet alırım. İletişim iyi.” Çubuk A

İlçe belediyelerinin hizmet götürmek zorunda olduğu merkez ve köyden/belde belediyesinden mahalleye dönüşen yerleşim birimi sayıları belediyeler arasında eşit olmadığı bilindiğinde kırsal alanı daha geniş olan ve kırsal mahalle sayısı daha fazla olan ilçelere daha fazla iş düşmektedir. Dolayısıyla da kırsal alanı fazla olan ilçeler daha fazla zorlanmaktadır. Kalecik’te kırsal alanı fazla olan ilçelerden biri olarak çöp ve ulaşım hizmetlerinde bir sorun olmadığı, belediye hizmetlerinden memnun olunduğu ifade edilmektedir.

“Şu anda Kalecik’in fazla köyü olduğu için köylere pek bir hizmet getiremiyor. Büyükşehirin mahalle ara sokaklarının asfaltı konusunda çok eksiklerimiz var. Bu taş mesela kilit taşları, istediğimiz zaman gönderilmiyor. Benim köyüm öyle oldu. Kilit taşlarını büyükşehir verdi, döşemesini Kalecik Belediyesi yaptı. Çöplerimizde falan sıkıntı olmuyor, mesela Salı günleri otobüs geliyor, vatandaşı pazara taşıyor. Şimdi hizmetlerimizden bir sıkıntı yok. Geçen dönemdeki hizmetlerimiz daha iyiydi. Bu Covid nedeniyle baya bir aksaklıklar oldu iki senedir. Bahane edildi.” Kalecik A

“Kalecik Belediyesinden beklentilerimiz çok çok fazla. Daha düzenli hizmet bekliyoruz, yani bir köyün hiçbir zaman eksikliği bitmiyor, şurayı yaptırsan öbür taraftan bir eksik çıkıyor. Mesela şu köy konağının çevresini bir düzenleme yaptırmak istedim, ha bugün ha yarın iki senedir, üç senedir yok.” Kalecik A

“Valla memnunuz, başkanımız iyi yani, boş çevirmiyor. Yapacağı bir şey varsa yapıyor, yardımcı oluyor. Siz bakın yardımcı olun diyor. Büyükşehirde de gidiyoruz, onlardan da alıyoruz yardımı...” Kalecik B

Belediye hizmetlerinin geçen 10 yıllık süre içinde Kazan’da arttığı ifade edilmektedir. Altyapı, kanalizasyon, su şebekelerinin yenilendiği, doğalgazın geldiği internet alt yapısı kurulduğu belirtilmektedir.

“Hizmetler arttı. Altyapı, su, kanalizasyon şebekeler mesela yenilendi. Köyümüze doğalgaz geldi. İlçe belediyesinin hizmetlerinden çok memnunuz. Tabi, az memnun değiliz, çok memnunuz. Valla bizim köye kazanbelnet diye internet şirketi kurdular, köyde Türk Telekom’un interneti vardı, hiç çekmiyordu mesela internet sıkımız gitti. Yani, şunu istedim de vermediler diyemem. “Kazan A

Köyün aynı köy olduğu belirtilse de kışın yolların açılması, çöplerin toplanması, mezarlık ve çevre temizliği, ağaç budama gibi hizmetler memnuniyetle karşılanmaktadır.

“Ne bileyim köy yine aynı köy sadece büyükşehir belediyesi kışın yollarımızı açıyor, çöpler alınıyor sürekli. Mezarlıkları temizliyor mesela, caminin oraları temizliyor. Otlar falan var ya, onları temizliyor, onları yoluyor. Ağaçlar aşırı büyüyorsa onları buduyorlar. Büyükşehirden geldi, Ankara’dan geldiler bir ara. Caminin oraları temizlediler, onları belediye yapıyor, ilçe belediye.” Çamlıdere B

Nallıhan Belediyesi’nin işleri sıraya koyarak düzenli ve imkanları çerçevesinde yaptığı ifade edilirken muhtarların Nallıhan Belediyesi’nden oldukça memnun olduğu görülmektedir. Aynı memnuniyetin büyükşehir belediyesi için var olmadığı görülmektedir.

“Valla ilçe belediyesinde, biz burada sorunlarımızı, iş makinesi olsun, efendim çöplerimizi alıyor, parke taşımızı döşüyor. Biz daha büyükşehirden bir şey görmedik. İlçe belediyesinden memnunuz yani. Ya şimdi belediye sırayla yapıyor hani, bu sene şunu yapabilirim o da tabi gelirine göre şey yapıyor, bütçesine göre sıraya koyuyor. Bu ay olmaz bir dahakine yapalım diyor. Şimdi bak imam lojmanın çatısı aktarıverdi, caminin çatısı aktarıverdi. Bizim burada iş makinesi lazım olduğu zaman belediyenin kum ocağından oradan temin edebiliyoruz, yardım alıyoruz yani belediyemizden. İlçeyle iletişim kuruyoruz ilçeyle sorun yok.” Nallıhan B

“Mesela bizim bütün işlerimizde, kanal işi olsun, bent işimiz olsun, yemekhane olsun, köy fırınları Nallıhan Belediyesi sağ olsun yapıyor yani. Yemekhanemiz yoktu Nallıhan Belediyesi yaptı. Mevlitlerde, düğünlerde yok yok, belediye bizim şahsımıza yapıyor yemek...” Nallıhan C

Yeni dönem Polatlı Belediye başkanından memnuniyetin daha yüksek olduğu hızlı ve düzenli hizmet verdiği ifade edilmektedir. Genel olarak bakıldığında iletişimi güçlü kuran başkanların başarılı hizmet verme eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir. Polatlı’da memnun olunan hizmetler varsa da memnun olunmayan hizmetlerin de var olduğu anlaşılmaktadır.

“Memnunuz tabi, ama belediye başkanına göre. Bundan önce ki belediye başkanında biz belediyeye gidemiyorduk. Şimdi kapısı açık, aynı şu bizim kapı gibi, öncekinde randevu alamıyorduk. Ya şimdi köyün temel ihtiyaçlarını, kanalizasyon haricinde, bir de camimiz eksik, temel attık devamını atamadık, bir iki eksikimiz var, başka öyle göze görünen bir eksikim yok.” Polatlı A

“İlçe belediyesi, istediğin dakika 83 muhtarına da git, hiçbirisi de ben ilçe belediyesinden memnun değilim diyemez. Ben bu garantiyi verebilirim sana. Çünkü benim köyüme diyorum ki ben, köy konağı yapacağım veya ne bileyim araziye çeşme yapacağım, bizzat başkan kendisi geliyor, diyor ki, şu anda sıradasın senin ki, 2023 de veya ne bileyim 2022 de. ve o gün olsun, onu da yapıyor yani. Hiçbir iletişim sorunu yaşamadık.” Polatlı B

“İlçe belediyesi il belediyesi iyi bence. Ben 8 senedir muhtarım. 8 senedir kimse bizim köyümüzde mezar kazmamıştır. Alo derim, Polatlı Belediyesi kepçesini gönderir, mezarımızı kazdırır. Daha bundan iyi bir şey olmaz. Benim köyüm 55 km Polatlı'ya. daha önce sen nereden getireceksin, alo diyeceksin de köy hizmetlerine. Köy hizmetlerinin 2 tane kepçesi vardı. Koskoca 90 tane köyü vardı Polatlı'nın, nasıl yetecekti... Valla Polatlı Belediyesi'nin çalışmalarından çok çok memnunum.” Polatlı C

“Çöp ilçe belediyeleri alıyor, haftalık olarak alıyor. Haftalık gelir, hiç çöpümüzde sıkıntı olmadı. Mesela büyükşehirde de su da, aradık mı arızamız yapılıyor hemen. Ama memnun olmadığımız memnun olduklarımızdan daha çok. Yetkisi kısıtlı. Yeterli iletişim de kurabiliyoruz. Hizmetler zamanında ulaşıyor ...” Çubuk B

4.4.2.8. Büyükşehir Belediyesiyle İlişkiler

Bu bölümde mahalle muhtarların büyükşehir belediyesiyle ilişkileri ve memnuniyet düzeyleri ele alınacaktır. Bala, Nallıhan, ilçesine bağlı muhtarların büyükşehir belediyesi hizmetlerinden memnun olmadığı, Akyurt, Polatlı, Çamlıdere, Çubuk, Kazan, ilçesine bağlı muhtarların memnun olduğu, Kalecik ve Ayaş ilçesine bağlı muhtarların kısmen memnun olduğu görülmektedir. Hizmetler katılımcılar ve muhtarlar tarafından değerlendirildiğinde aşağıda yer alan olumlu ve olumsuz hususlar tespit edilmiştir.

Olumsuz

- Büyükşehir belediyesinden hizmet alımında sıkıntı çekildiği,
- Büyükşehir belediyesinin partizanca tutumlarının olduğu,
- Büyükşehir ve ilçe belediyesi arasındaki hizmet yetki sınırlarının kesin olmadığı ve ilçe belediyesi yetki sınırlarında olan hizmetlerin de ilçe belediyesinin mali gücünün olması nedeniyle yerine getirilemediği,
- Büyükşehir Belediyesi'yle iletişim sağlansa da sonuç alınmadığı,
- Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet götürürken mahalleler arasında kayırmacılık ve ayrımcılık yaptığı,

- Uzaklık nedeniyle il özel idare sisteminin yeni sisteme göre daha iyi hizmet verdiği,
- Nallıhan göl bölgesinin ilaçlamasının yapılmadığı, ancak bazı mahallelerde ilaçlama hizmetinden memnun olduğu,
- Dilekçeyle defalarca başvurulsa da mahalle içlerindeki parkların bakım onarımlarının yapılmadığı,
- Büyükşehir Belediye hizmetlerinin geçen dönem de daha iyi olduğu, yeni dönemde talep alındığı zaman hizmet alınmadığı,
- Birçok mahallede ASKİ'nin su sorunlarını önemli ölçüde çözdüğü ancak su faturalarının son zamanlarda yüksek geldiği,
- Genel ekonomik durumun belediye malzeme alımlarını olumsuz etkilediği, belediyenin de gerekli malzemeyi (kilit taşı, asfalt vb.) temin etmekte zorlandığı (ihale süreci firmaların fiyat dengesizliği nedeniyle geri çekilmesi vb.)
- Bazı mahallelerde altyapı, yol ve asfaltların yaptığı ancak bazı mahallelerde altyapı, yol ve asfaltların halen yapılmadığı,
- Su kanalları ve bentlerin yapılamadığı,
- Büyükşehir Belediyesi'nin birçok mahalleye tarımsal destek yaptığı görülürken, ancak dağıttığı tohum kalitesinin test edilmeden dağıtılması, (Örneğin dağıtılan nohut tohumunun biçilecek kadar büyümemesi), dağıtılan tohum kalitesinin yeterli olmadığı,
- Kanalizasyon hizmetlerinin yetersizliği,
- Sokak ve caddelerin genişliğine göre büyükşehir ve ilçe arasında yetkilendirilmesinin muhtarlar tarafından doğru bulunmadığı,
- Özellikle belde belediyesinden mahalleye dönüşen mahallelerinin daha gelişmiş ve geniş olmasına bağlı olarak daha fazla hizmete ihtiyaç duyduğu ancak özellikle asfalt yol bakım onarım gibi hizmetlere yetişemediği,
- Altyapıda galeri sistemine geçilmesi gerektiği,
- Yağmur sularının biriktirilmesi için gerekli sistemin kurulmadığı,
- Büyükşehir ve ilçe belediyesi başkanlarının farklı parti aidiyetinin olması, vatandaşlar tarafından her türlü sorunun bu duruma bağlanması eğilimi olduğu,
- Büyükşehir kent merkezine yakın mahallelerin daha yoğun hizmet aldığı (Örn: Kazan),
- Özellikle köprü, büz, kanal vb. işlerin yapılmasını büyükşehir belediyesinin yeterli olmadığı yetişemediği, mahalle taleplerinin kağıt üstünde kaldığı, yıllar geçse de yapılamadığı ifade edilen hususlar arasındadır.

Olumlu

- Büyükşehir belediyesinin tarımsal desteklerin (Tohum, mazot ve fide) olumlu bulunduğu,

- Büyükşehir belediyesi kırsal kalkınma dairesinin söz verdiği hizmetleri geç de olsa yerine getirdiği,
- Büyükşehir belediyesi sorunları çözüme çabasının görüldüğü,
- Doğal afetlerde büyükşehir belediyesinin gerekli hizmeti verdiği,
- Kumlama, arazi yollarının yapımı, yama yapımı hizmetlerinden bazı mahallelerin memnun olduğu,
- Büyükşehir belediyesinin cenaze hizmetlerinden memnuniyetin oldukça yüksek olduğu,
- Su tesisatı, şebekesi ve içme suyu hizmetlerinden de memnuniyetin yüksek olduğu,
- Mevcut büyükşehir belediyesi yönetimin birçok mahalle muhtarının belediye başkanlarının farklı parti aidiyetlerine rağmen hizmette sorun yaşatmadığı ifade edilen hususlar arasındadır.

“Hizmet alımında biz sıkıntı çekiyoruz. Büyükşehir belediyesinin elini taşın altına sokması lazım, illaki oluyor partizanlık da, burada mağdur olan vatandaş.” Bala A

“Büyükşehre gidiyorsun, bunu ilçe belediyesi yapacak diyor, ilçe belediyesinin gücü yok. İlçe belediyesine gidiyorum o yapacak diyor. Yani valla bizim Bala Belediyesi'nin böyle bir gücü yok. Büyükşehirin gücü var, büyükşehir istediği yere çok güzel hizmetler yapıyor ama istemediği yere de gelecek diyor, yapılacak diyor, ihale var diyor velhasıl kelam olmuyor. İletişim sağlayabiliyoruz ama bir olumlu cevap alamıyoruz mesela, randevu alıyoruz işte şu sıkıntımız var diyoruz, muhtarlar daire başkanlığı var.” Bala B

“Ankara'da muhtarlar daire başkanımız var. Ha büyükşehirin hizmetleri de güzel, bütün köylerin kimisinin yolunu asfaltlıyor, kimisinin arazi yolunu yapıyor, ne bileyim kimisinin köy konağını tamir ediyor, kimisinin camisini tamir ediyor, kimisinin mezarlık duvarını yapıyor. Direkt başkan birebir müdahalesini yapıyor. Ha ama ya 10 gün sonra geliyor ya 20 gün sonra geliyor, ama yapıyor.” Polatlı B

“Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne 100 km uzaklıkta karayolu üzerinde köyler var, adam oraya gidip de Ankara'dan gelene kadar zaten akşam oluyor, çok uzak kalıyor, oraların köy olarak yani özel idare zamanındaki gibi orman köyü olarak kalması gerekiyordu. O zaman çok daha kolay hizmet alınıyordu.” Çubuk B

“Yani gölde sivrisinek oluyor büyükşehre diyorum, ilaç yaptım diyor ben yapılmadığına inanıyorum yani. Yeterli değil, hiç yapılmıyor. Bura 80 km, İç Anadolu'nun en büyük gölü.” Nallıhan A

“Benim Ankara Parkı'm var. Büyükşehirin, parklarda inanır mısınız oyuncakların her yeri çürümüş, kopuk, 100 defa dilekçe yazıyoruz, resimde atıyoruz yapılmıyor. İlla birinin canı yandıktan sonra mı gelinecek, mahalle olmanın zararı bu işte. Özellikle bu dönem arttı, ilk geçiş döneminde büyükşehir bir şeyler yapmaya çalışmış, asfaltıydı şusuydu, ama gün geçtikçe kötüye gidiyor büyükşehir.” Nallıhan A

“...Onlar mazot desteği, gübre, tarla parası tohum desteği alıyorlar, büyükşehir veriyor destekleme, ama sorsanız en çok mağdur onlar.” Nallıhan A

“Ankara Belediyesi'nden, Çamlıdere Belediyesi'nden, kaymakamlığımızdan her yerden tohumlarımızı sağlıyoruz. Ankara büyükşehir belediyemiz ilaçlama olsun, mezarlık temizlemeleri olsun tamam geliyorlar Allaha şükürler olsun geliyorlar bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Şimdi Çamlıdere belediyemiz de, tabi ki AK Parti, öbür taraf Cumhuriyet Halk Partisi olduğu için, bunu herkes biliyor tabi aralarında bir soğukluk olduğunu, sen yapacaksın ben yapacağım diye, bir şeyler olmuyor ama biz ne yapalım.” Çamlıdere A

“Sel olduğunda, büyükşehir belediyesine bağlıyız, Çubuk Belediyesi'ne bağlıyız. Bunlara hemen anında haber veriyoruz, zaten haberleri oluyor böyle bir şey olduğunda, geliyorlar müdahaleyi yapıyorlar.” Çubuk A

“Büyükşehir belediyesi olsun, Kalecik Belediyesi olsun istediğimiz hizmetleri anında alamıyoruz, geçen seneki dönemlerde daha iyiydi. Hizmetlerin aksaması bu enflasyondan dolayı, mesela en basitinden kilit taşı istedim, elimde kilit taşı vardı onları döşedim, tedarik edemedim, büyükşehirde de edemedim, ilçe belediyesinden de edemedim. Sorduğum zaman, ihale veriyoruz, durmadan fiyatlar yükseldiğinden ihaleyi alan firma geri çekildi diyorlar. Geçen dönemde benim suyum yoktu köyümde. Büyükşehir belediyesi benim o sorunumu çözdü. Boruları da döşedi. 2500 metre aşağı dereye su çıkarttık, şu anda su sorunumuz çözüldü kaynak suyu. fakat 3 aydır su faturalarımız çok yüksek geliyor, diğer mahallelerde de aynı. 3 ay önce gelen su faturamız mesela 50 lira 60 liraysa şu anda 250-300 lira o kadar fark ediyor. Alt yapımızı yaptı. Bu sene asfalt sıkıntısı var büyükşehirde, asfaltı yaptıramadım, kanalizasyon geçtiği için, alt yapı geçtiği için, asfaltı gelirken görmüşsünüzdür. İki senedir onunla uğraşıyorum sıcak asfalt yok diyorlar, yama yapılacak.” Kalecik A

“Valla büyükşehir çok tohum falan, mazot desteği verdi, tohum dağıtıyor, fide dağıtıyor, o da güzel bir şey. ASKİ geliyor, ufak tefek aksaklıklar oluyor da, arıza çok olunca yetişemiyorlar, bazen.” Kalecik B

“Büyükşehir belediyesi de yolumuzu yaptı, alt yapımızı yeniledi, suyumuzu yeniledi.”
Kazan A

“Bizim büyükşehirden en çok talebimiz yollarımızın yapılması, su kanallarımızın, bendimizin yapılması. Devlet Su İşleri 2023’e kadar biz bendi yapamayız diyor. Büyükşehir geldi 2-3 sefer, geliyorlar ölçüp biçip gidiyorlar, daha bir icraat yok.”
Nallıhan B

“Mesela biz on tane dilekçe verdik, hiç birinin cevabı gelmedi. Bizim burada 170 tane bağımız Üzümlü bağı vardır. Bunlar susuzluktan kurudu, geldiler, gezdiler keşif yaptılar, dediler su vereceğiz buraya, güneş enerji kuracağız dediler, daha gelmediler. Daha önce yukarıdan kanalla geliyordu. Bu kanallar kapandı. Herkes göç edince bakımsızlıktan kapandı. Mesela biz burada pul biberimizi kendimiz imal ediyoruz, makine istedik gelmedi. Mesela bağlardan, birkaç bağı canlandırdık, üzüm makinesi şey yaptık pekmez makinesi, keşfe geldiler, tekrar gelmediler. Bizi büyükşehir belediyesi baya mağdur etti.”
Nallıhan C

“Büyükşehirden de memnunuz. Yolumuzu yapıyor, yama yapıyor, kumlama yapıyor, arazi yollarını... İlaçlamayı hem büyükşehir yapıyor hem Polatlı. Evden su içebiliyoruz. Çok güzel...” Polatlı A

“Mahalle olduk, büyükşehir ve küçükşehir belediyelerinin üstüne yük olduk açıkça. Nasıl yük olduk? Bugün biz köy olarak kalsaydık, ben ne büyükşehirde gidecektim yardım için, ne de Polatlı’ya.. Ama mahalle olduğum için ben şimdi gidiyorum büyükşehirde diyorum ki, benim köyüm kırsal köy, tohum yardımı yapılacaksa istiyorum, ha veriyor da sağ olsun. Kırsal köylerine buğday tohumu dağıttı ne güzel oldu, mısır tohumu dağıtıyor. Ben büyükşehirden de memnunuz, küçükşehirden de memnunuz. Sadece büyükşehirin ASKİ’sinden memnun değilim... ASKİ beni çok bunaltıyor, bir beni değil, diğer köylerde aynı.” Polatlı B

“Biz büyükşehirde geçmekle çok şey kazandık. Şu geçtiğin asfaltı 2015’de ben yaptırdım. Köy içleri tamamen af edersin mırık, pislikti, şimdi tertemiz. Ben büyükşehirde bağlanmasından memnunuz, yani çalışma olarak da memnunuz. Şimdi niye memnunuz, büyükşehirde teşekkür ediyorum ben, niye; vatandaşın abone borusu patlıyor, hemen bir

alo diyorsun adam kepçesi ile geliyor. Saatler patlar alo derim, gelirler. Kanallar tıkanır af edersin, gelirler yani. Bir iki gün uzamaz. Sıralama oluyor sıralamaya göre gelirler, yaparlar. Her türlü çalışmayı alıyoruz isteklerimiz yerine getiriliyor. İlçe belediyesinin de büyükşehir belediyesinin de bundan daha ileri, daha fazla yapacak kapasitesi yok, doğru mu?” Polatlı C

“Valla büyükşehir belediyesine teşekkür ediyoruz. Tohum desteği veriyor, nohut aldık, arpa aldık. Nohutlar şu kadar oldu, bunlar biçer ile biçilecek nohutlar, büyümedi. Ürün kalitesi iyi değil. Yani ufaktı. Biz bunu nasıl biçeceğiz, nasıl satacağız, yani iyi bir cins vermedi.” Polatlı C

“Büyükşehirin iyi tarafları var, mesela cenaze hizmetleri var, eskiden cenaze işlerine köylü kendi bakardı, şimdi büyükşehir belediyesi cenaze işleri daire başkanlığı kurdu, geliyor, telefon ediyoruz, ölüm raporunu atıyoruz WhatsApp grubumuz var ve geliyorlar mezarını açıyorlar, tahtasına kadar getiriyorlar, memnunuz. İçme suyunda, içme suyunda arıza olduğunda arıyoruz arızayı, geliyorlar yapıyorlar. İlçe belediyesinin yaptırım gücü yok. İçme suyundan memnunuz, içme suyumuzun şebekelerin yenilenmesini yaptı ama kanalizasyonumuz yok.” Çubuk B

“Ne istersen veriyor. Mesela bu kepçe, mahalle içi ilçe belediyesinin bu ara sokaklar, onun yapacağı işi, kepçe, kamyon, araç ne gerekirse gönderiyor. Belediyeden memnunuz, büyükşehirden.” Akyurt B

“...Ya o diyor ki ilçe belediyesi yapacak. Hani büyükşehir ile Ayaş'ın yönetimi, işte siyaset farklı olduğu için mi oldu, ne oldu artık bilmiyorum, köy mahalle içlerine girmiyor. Şimdi yol koymuşlar 15 metre mi 18 metre mi, 18 metre yolu nerede buluyorsun köy burası ya, Ya böyle bir boşluk olur mu, böyle bir çalışma olur mu? İl özel idaresi olsaydı bak hepsini yapıyordu. Ayrımı yoktu. Ya iletişim her zaman sağlarız, şimdi arar başkanı açarız sıkıntı yok ama gücü yok ya, böyle bir durum var. Ya şöyle, mesela sebze gübresi dağıttı mahalleye, iyi bir şey, İşte, nohut vardı, mazot desteği yaptı, mazot verdi.” Ayaş A

“Büyükşehirin yolu var, 3 yıldır dilekçe verdim bu kış yazısı geldi, bu sene yapacağız diye, ağustos ayına girdik, daha ne bir çalışma var. Yani geliyor neyin eksik, şu eksik, çekiyorlar, yazıyorlar gidiyorlar hiç icraat yok.” Ayaş B

“Büyükşehirden baya hizmet aldım, mahalle olarak. Almaya da devam ediyoruz. Büyükşehirden benim yüzde 70-80 oranında memnuniyetim var. Ha bazen şey olabiliyor,

işte bilmem kaç metreye kadar yanlış hatırlamıyorsam 9 metreye kadar, ara sokakta olsa olabilir. Biz 12 metrelik yolu nerede bulacağız köy yerinde. Galeri sistemine geçilmesi gerektiğini düşünüyorum, Bu galeri sistemi suyun, kanalın, elektriğin hepsinin de bir yerden gittiği bir şey. O olduğu zaman, bir arıza olduğu zaman hiç kazılmadan yapılabilir. Bir de yağmur sularının da boşa gitmemesi gerektiğini düşünüyorum.” Ayaş C

“Biz genelde Çubuk Belediyesi’nden de büyükşehir belediyesinden de hizmetler alıyoruz. Başka ekin ekiyorsak devlet desteklenmelerinden de faydalanıyoruz. Başka bir şey değil.” Çubuk A

“Hocam, bizim Kazan ilçe belediyemiz doğalgazımızı yapıverdi. Biz geçen seneden beri doğalgaz kullanıyoruz. Ondan sonra büyükşehir ile içme suyu fabrikası yaptık, bir asfaltımız kaldı bizim...” Kazan A

“Şu anda köylüyle benim sıkıntım var. Mesela Nallıhan Belediyesi ben yapamam diyor, büyükşehirin diyor. Benim şurada 15 hanelik mahallem var karşıda, Akçabayı Çiftliği diye karşı mahalle... çocuklar okula gidip gelirken asma köprü deriz, tahtaları çürüdü, büyükşehir geldi baktı, ben büz istiyorum büz vermediler. Dere yatağında gidin bakın harabe halinde, kırsal hizmetler daire başkanlığına gönderdim, hiçbir yerden gelmediler, geliyoruz gidiyoruz, hala ikinci dönem oldu halen yaptıramadık. Ben kaymakam beyime de dilekçe verdim, Nallıhan Belediye başkanına da verdim. Geldiler baktılar gittiler, Nallıhan diyor ki ben oraya nasıl köprü yapayım, benim gücüm yetmez diyor, büyükşehir şey edin diyor.” Nallıhan B

4.4.2.9. Diğer Kurumlarla İlişkiler

Muhtarlar belediyeler dışında sosyal yardımlarla ilgili sosyal yardımlaşma vakıflarıyla ve ORKÖY ile daha fazla iletişim halindedir. Merkezi yönetim tarafından verilen hizmetlerin de yerel halk farkındadır. Herhangi bir talep olmadan da merkezi yönetim tarafından hizmetlerin verildiğini belirtmektedirler.

İl özel idaresi döneminde büyük yatırımları yapıldığı ve merkezi yönetimle ilişkili bulunan kurumlardan büyükşehir belediyesine geçisin tam olarak yapılamadığı belirtilmektedir. Ayaş’taki DSI’nin yaptığı göletin büyükşehir belediyesi tarafından bakım ve onarımı yapılmaması nedeniyle kullanılamaz olduğu da belirtilmektedir.

“Sosyal yardımlaşma, ilçe belediyesinden ziyade sosyal yardımlaşma vakfıyla hallediyoruz. Devlete bağlı olmak devlet ile çalışmak daha iyi...” Bala A

“Mazot, gübre desteğini devletten alıyor.” Bala B

“Fen işleri olsun, hastaneler olsun, ne olursa olsun, enerji olsun, bakanlıklar, destek geldiği zaman hizmet haberimiz olmadan yine yapılıyor, yine alıyoruz.” Çamlıdere A

“Mesela benim köyümde 2014 yılında, tam o büyükşehre devredilme zamanındaki tamamlanan bir göletimiz vardı. Şimdi bu gölet ile ilgili sorun var. Bu gölet Devlet su İşleri’ne aktarılacak dendi, sonra ASKİ’den hangi daire başkanına gideceği muallakta kaldı. Şimdi o göleti yapan, denetiminde bulunan il özel idaresinden hiç kimseye ben ulaşamıyorum. Şimdi bu ASKİ’deki insanlar da işte bu şeyle ilgili sorunları tam bilemeyebiliyor. Yani 2014’den bu bu göleti kullanamıyoruz.” Ayaş C

4.4.2.10. Belde Belediyesi Sorunları

Yapılan mahalle muhtarı mülakatlarından ikisi belde belediyesi muhtarlarıdır. Belde belediyelerinin tek bir muhtarlığa indirgenmesi muhtarlar tarafından kesinlikle kabul edilmediği gibi yönetilebilir olduğu da düşünülmemektedir. Belde belediyeleri mahalle olmaktan kesinlikle memnun değillerdir. Bu büyüklükteki bir yerleşim yerine tek bir muhtarın yetemediği, en az 3-5 mahalleye bölünmesi gerektiği ifade edilmektedir. Katılımcılar belde belediyelerinden ilçe merkezine göçün arttığının altını çizilmektedir. Hobi bahçeleri bu bölgeleri de birçok açıdan rahatsız etmektedir. İçe göçün artmasına bağlı kısıtlı kaynak olan suyu azalttığı gibi tarım arazilerinin de parsel parsel satılması söz konusudur. Bölgede iç göçe bağlı yabancılaştırma doğal olarak oluşmaktadır. Belediye özellikle hobi bahçelerine yasal yaptırım uygulasa da bu yaptırımların hobi bahçe sahipleri tarafından dikkate alınmadığı, cezai işlem yapılırsa da mühürlerin söküldüğü, verilen cezaların ödemediği ve hobi faaliyetinin sürdürdüğü iddia edilmektedir. Bu kadar geniş alan ve büyük nüfusa sahip geçmişte belediye olan bu yerleşim yerlerde yetkisiz mahalle muhtarının olmasının yönetsel olarak bir orantısızlık olduğundan söz edilmektedir.

“Bura belediyelikti. Buranın 5 tane ayrı muhtarlığı vardı. Şu an normalde buranın hakkı 3 tane muhtarlık. Burada 8350’ye yakın kayıtlı nüfusum var. 4000-5000 arasında da seyyar nüfusum var. Seyyar nüfusum dediğim şöyle, mesela adam Zonguldak’ta, TTK’ya girmek için nüfusunu almıyor, 1700 işçi madenci, 700 işçide santralde var. 300-400 işçi de Alkim Sülfat fabrikasında var. 120 balıkçım var, 80 km gölüm var. Irak’a veya Mısır tarafına ihracat olduğunda günde 6 ton balık tutuluyor mahallemde. İç Anadolu’nun en

çok küçükbaş hayvancılığı Çayırhan'da mahallede yapılıyor. 10 bin 15 bin vardır. Onun yanı sıra çiftçilerim var büyük. Atıyorum 20 bin 30 bin dönüm kuru soğan eken var, 50 bin dönüm havuç eken var. Bu mahalle çok zengin bir mahalle ülkemiz için belki Türkiye'de belki tek olabilir, çünkü ben de tekim, merkeze 35 km'de, tek muhtarım jandarmayla ben varım sadece, belediyenin ek binası var, 30 bin 50 bin nüfuslu ilçelerine bedel bu mahalle. Çünkü santralinden tut, gölünden tut, madeninden tut, daha değişik madenler de çıkar burada, yani jeopolitik şeyimiz var, tarihi yerimiz var, madenimiz var, kuş cennetimiz var, yani bura turistliğe de adım atar amma çıkamıyor kabuğundan çünkü belediyemiz çok iyi çalışıyor, yerel belediye. Geliri olan zenginliği olan bir mahalle ilçe mi olması lazım, köy gibi mahalle olarak mı durması lazım? Mahalleyi kesinlikle kabul etmiyorum.” Nallıhan A

“Valla muhtarla yönetilecek bir durum yok. Yönetemiyoruz yani. Olan belediye başkanına oluyor, oraya varıyoruz o şöyle diyor, yani ilkin bundan iyiydi. Şimdi bu belediyemizin bütün malzemesi her malzemesi vardı. Kendi işimizi kendimiz görüyorduk, köyde ne yoksa ne lazımsa, suyumuzu getiriyorduk, kanalizasyonunu döşüyorduk kendi personeliyle kendi kepçesiyle. İstedığımız bir şeye onay çıkana kadar bir sene iki sene geçiyor. Evet, hep şehre gittiler, 2009'da 2300-2400 seçmen vardı, 2400 kişi oy kullanıyordu, şimdi resmi olarak 1300 kişi nüfus var yani. İşte yabancı çok, köy yerliyi geçti. Burada vatandaş satıyor parsel parsel, İlçe tapularından tapularını alıyor. Zaten telle çevirip evlerini yapıyorlar, bahçelerini yapıyorlar. Aldıkları hep villa oldu. 200 hane var herhalde, Cumartesi, Pazar gelip gidiyorlar da işte su, onların kullanımıyla su sıkıntısı çekmeye başladık. Suyumuz zaten azdı, Adam ben ASKİ'ye şu kadar para ödedim diyor, suyu açıp suluyor. Burada vatandaş içmeye, ihtiyacına kullanamıyor. Ya muhtara yetki verecekler ya da muhtarı kaldıracaklar. Valla ben bekçilik olmasını isterim, bu hobi bahçelerine bir şey getirilmesini isterim. Şimdi hobi bahçelerini belediye mühürlüyor, adam geliyor mührü kırıyor. Bir yerde jandarma uğraşüyor onlarla. Denetim randımanlı işlemiyor. Köyümüzün alt yapısının bir an önce çözülüp tozdan topraktan kurtulmamız. Siyasi şeyler oluyor. Ben memnun değilim bu hizmetlerden. Çok sıkıntı çekiyoruz.” Ayaş B

4.4.2.11. Talep, Beklenti ve Öneriler

Bu bölümde mahalle muhtarlarının talep, beklenti ve önerilerine yer verilecektir.

- Muhtarların çalışmalarını yürütebilecekleri bir çalışma ofisinin ve gereçlerin olması
- Mahalle bekçisinin geri verilmesi,

- Kanunla gelen değişimlerin denetimi ve kontrolü için kırsal mahalle muhtarlarına genel yetki verilmesi (tarım arazisinin korunması, hobi bahçeleri, sondaj vurulması ev yapılması ve yabancıların gelişıyle ilgili vb.), özellikle asayişle ilgili de kısmi yetkiler verilmesi,
- Ana kent merkezine 50 km'den daha uzak mahallelere köy statüsünün geri verilmesi,
- Orman mahallelerinin orman köyü olarak kalması,
- İmar çalışmalarının başlaması,
- Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin uyum ve senkronizasyon içinde çalışması,
- Eski köy tüzel kişiliği sistemine dönülmesi,
- Mahalle muhtarlarının mahalle hizmetleriyle ilgili ilçeye gidip gelme yol ücreti, tamir ücreti vb. karşılanması,
- Mahalle muhtarlığı sisteminin tamamen kaldırılması,
- Mahallenin en yakın mesafedeki ilçeye bağlanması (Örnek: Beynam Bala'ya bağlı ama Gölbaşı'na daha yakın),
- Belediye yetkililerin mahalleye gelip ayrıntılı inceleme yaparak ihtiyaç tespiti yapması ve iş planlaması yapması,
- Muhtarlığa ya yetki verilmesi verilmiyorsa da muhtarlığın tamamen kaldırılması,
- Özellikle geliri ve geçim kaynağı olan gelişmiş belde belediyelerinin tekrar belediyeye dönüştürülmesi,
- Yolların yapılması, genişletilmesi, harabe yıkık evlerin kaldırılması,
- İlçe belediyesinin kırsal mahallelere bekçi görevlendirmesi,
- Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün kırsal mahallelerdeki satışlarından mahalle muhtarlarının bilgilendirilmesi, kırsal mahallelerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini, kırsal dokuyu bozmayacak yönde işlem tahsis edilmesi,
- Tarımsal üretimin önünün açılması,
- Seçilmiş muhtara sadece bekçi ya da şikâyet merci olarak görülmemesi yetki verilmesi,
- Şu anki kırsal mahallerden birinin pilot bölge olarak seçilerek yeni sistemin nasıl işlediğinin tespit edilmesi,
- Belediyeler profesyonel olarak hizmet verebilme kapasitesine ulaştıktan sonra muhtarlık sisteminin tamamen kapatılması.

“Valla daha başarılı olmam için benim burada bir muhtar olarak, bir odam olması lazım bir bina olması lazım...” Çubuk A

“Şimdi şu an bir de köyümüze bekçi verilse çok iyi olur...” Nallıhan C

“Kırsal mahalleye özel, mahalle muhtarının yetkiler verilmesi gerekir. Az da olsa güvenlikle asayişle ilgili tabi.” Polatlı C

“Benim 25 yıllık muhtarlık deneyimimde merkezden 50 km mahalle olarak kalması, geri kalanların köylerin eski köy olarak kalması, en doğrusu bence bu.” Çubuk B

“En azından bir yetki olmalı, yetki yok. İyi değil, rahatız, yetkimiz yok. Ben de ancak belediyeye müracaat yapıyorum olursa oluyor, olmazsa vatandaşa da biz kötü oluyoruz. Ne bekliyoruz, en azından bir makine istiyorum, fen işlerinden makine vermiyor, sıra gelmiyor bir sene bekliyoruz. Ya yetişiyor da mahsus bu aşağıdakiler, atlatma yapıyorlar. Ben öyle düşünüyorum. Akyurt A

“Nasıl olmalı biliyor musunuz? İlçeye ve ile yakın olan zengin ova köyleri vardır, oraların merkez mahalle olan köyleri, mahalle olarak kalması yeterli, çünkü otobüs geliyor oralara, her şey geliyor, onlar artık şehir içinde kaldı. Burası kırsal, bura köy kalmalıydı. Bura orman köyü. 5200-5300 metre genişliğinde benim köyümde ağaçlık meşe var. Evet, 400 dönümde mesela yeni orman yapıldı benim köyümün üst tarafına. Ormanda bile sıkıntı var. Eskiden köyken ormana gidiyorduk, biz diyorduk ki köylünün odun ihtiyacı var. Köyümüzün imar çalışmasının biran evvel yapılması. İmar çalışması yapılmayınca hiçbir şey yapamıyoruz.” Çubuk B

“Valla mahalle yönetimiyle ilgili sadece yetkisizliğimiz. Şimdi bazı köylere bu kadrolu bekçi verdi, bizim köye vermedi. Bize bir köy bekçisi tutabilirsiniz, kendi aranızda. Ya da bize demesi lazım, en azından bir yetki vermesi lazım, bir çizgi kâğıt...” Polatlı C

“Bir çatı altında hizmet almamız lazım, işin orası önemli. Şimdi Ankara bir tarafa çekiyor Ayaş bir tarafa çekiyor, nasıl olacak ne bileyim, muhtarların yetkisinin biraz daha artması lazım. Muhtarın bilgisi olmadan vatandaş tel çeviremeyecek. Ev yapamayacak, gerekirse sondaj vuramayacak. Herkes kafasına göre iş yapıyor. Adam yukarıdan belediyeden işini hallediyor. Haberim olmuyor çoğu şeyden, sınırlarını koruyamıyorum. Tutuyor Milli Emlak satıyor gibi.” Ayaş A

“Biz yardım bekliyoruz, biz eski düzene dönmek istiyoruz. Biz şimdi mağduruz burada, bizim bir yetkimiz yok, kimseye bir şey deme yetkimiz yok, elimizden her şey alındı, para toplama yetkimiz yok. Ben şimdi para toplasam senden para alıyorum öbürü muhalefet edip beni şikâyet ediyor. Ben şoförlük yaptım ben bu kadar mahkeme görmedim, 19 tane soruşturma geldi. Onu şikâyet ediyorlar, bunu şikâyet ediyorlar. Köyün imece usulü elektrikli dinamo var, sulama yapıyoruz. Bizim dere yatağımız derinleşti, karalarımız

yüksekte kaldı, şimdi elektrikle su basıyoruz, o da yandı. Şurada kömür işletmeleri var, onlara rica ettim onlar bakıverecek, onlara yaptıracağız. Köylüye desem ki arkadaş şu kadar dışarıda yaptırsak, ben köylüden o parayı toplayamam yani yetkim yok. Gideceğiz Beypazarı'nda paramızla yaptıracağız yani. Sen şimdi şu kadar masraf yaptın vereyim desen, şu kadar maaş alıyorsun git yaptır derler. İşte köylüyü mağdur etmemek için, halk bizi buraya seçmiş işte, elimizden geldiği kadar gücümüzün yettiği kadar şey edeceğiz.”
Nallıhan B

“Bence köy muhtarlarının ha varlığı ha yokluğu, devlet muhtarlara boş yere para veriyor. Muhtarın yaptığı işi zaten belediye de yapıyor, kaymakamda yapar. Hiçbir varlığı bence yok, o şeyle para kazanıyor, maaş veriyor, sigortası var. Ne gereği var, herkes kendi işini kendi yapıyor, devletin kendi görüyor zaten.” Çamlıdere B

“Mesela Gölbaşı'na bağlı köyler var, Gölbaşı Belediyesi'nin alet ekipmanı fazla, kendi asfaltını atabiliyor, Bala Belediyesi sıcak asfalt atamıyor sadece kaplama yapıyor, o da zaten bir kış geçirdi mi bozuluyor, yeterli imkanları yok. Gölbaşı Belediyesi'ne bağlanmak için burada referandum yapıldı yüzde 87 çıktı ama hala Bala Belediyesi'ndeyiz. Gölbaşı 20km bize, Bala 30 km. Geçmişte, Gölbaşı Bala'dan sonra ilçe olduğu için Bala'ya bağlıyız.” Bala A

“Köy bekçisi olduk biz şu anda, belediyenin bekçisiyiz mahalle muhtarı olarak. Resmi dairelerin gözünde mahalle muhtarisiniz, köylünün gözünde köy muhtarisiniz. Belediyenin koordineli çalışması lazım. Mesela büyükşehir AK Parti'de kaldı. Büyükşehir ile koordineli iken ben köyün içine asfalt attırardım. 2019'dan önce, geçmiş döneminde asfalt atıldı, kanalizasyon yapıldı. Şu anda büyükşehir belediyesinden tek aldığım hizmet, mezarlığın çevre telini yaptırdım.” Bala A

“Hizmetleri yapmaları için Ankara'dan daire amirlerini çağıracaklar gelecek köyde inceleyecek, ne sıkıntımız var bizim. Ama ne gelen var ne giden var, biz dilekçeleri veriyoruz boşa gidiyor. Önce su ve elektrik alt yapısını yapacağım dediler, yapıyorlar ama tam başarılı değiller ya. Bence ya muhtarlığı komple kaldıracaklar ya da muhtarlığa bazı yetkiler verecekler. Köy tüzel kişiliği, meralar bunlardan sen sorumlusun diyecekler, ya da vatandaş gidecek belediyeye çalışacak.” Bala B

“Buranın belediyesinin geri gelmesi şart, Türkiye'de en büyük sıkıntı bence burayı görmezsen, bak şu notu aldığınız halde bunu anlatmazsanız siz de vicdanen rahatsız olursunuz, böyle bir yer yok. Buranın 50 bin nüfuslu ilçeye bedel geliri var.” Nallıhan A

“Muhtara yetki verilmesi lazım. Biz köylüyüz mesela vatandaşın hayvanı var, yasakladığımız hayvanını sokmasını istemediğimiz yerler var, adama hiçbir çözüm bulamıyoruz. Bizim karar defterimiz olmadığı için bekçi de tutamıyoruz. Vatandaşa yaptırım uygulama şansımız hiç yok. Hurdacıymış, bilmem neymiş kimliğini sorma yetkimiz var. Şüphelendiğimiz bir kişiye jandarmayı arayıp bildirebiliyoruz.” Kalecik B

“İlçe belediyesi köylere bekçi verse iyi olur. Hayvanların zararsız yerlerde yayılması için, zarar yapmaması için olsa iyi olur. Çoban bulamıyoruz, işçi sıkıntımız çok. En büyük sıkıntı da köyde şimdi bu Milli Emlak’la ilgili konular. Bizden habersiz istediği gibi alıyor, satıyor. Bize hiç bakmıyor. Diyorum ki şurada hayvan geçişi var, şurada çeşme var, adam hiç kaile almıyor. Satıyor geçiyor. Milli Emlak’a belediye de karışmıyor. Burada 49 yıllığına kiralanan yer var. 3500-4000 dönüm. Bizim köyde zaten 4000 dönüm yer sulanmıyor. Adam 4000 dönümü sulayacak barajda su yetmeyecek.” Kalecik B

“ Biz hem orman köyüyüz hem kırsal mahalle olacağız şimdi. Yani tarımın önü açılrsa daha iyi olur. Ben muhtarlık yapıyorum, benden habersiz belediye, büyükşehir belediyesi bir hizmet yapmıyor o çok güzel ama bu hazine arazileri konusunda, defterdarlık da, Milli Emlak da onlarda sıkıntı yaşıyoruz, yani onay almadan arazileri veriyorlar, biz buraya seçilerek geldik. Burada bunlar kafalarına göre iş yapacaksa ben niye seçiliyorum. Biz her hizmeti aldık, şimdi altyapımızdan dediğim gibi doğalgazımıza kadar çekildi, isteğim biraz daha muhtarların yetkilerinin verilmesi. Hocam köylere bekçi olsa iyi olur, dediğim gibi muhtar gibi hissedemiyoruz kendimizi, bekçi gibi hissediyoruz. Şikayet mekanizmasının en alt tabakası gibi hissediyorum ben kendimi.” Kazan A

“Bir anda köy tüzel kişiliklerini bitirmek yerine önce pilot bölge seçilebilirdi, köydeki vatandaşlar da büyükşehirde oy kullanabilirdi, büyükşehir belediyesinden yine hizmet alınabilirdi, büyükşehir köylere hizmet verebilirdi. İl özel idareler yine devam edebilirdi veya geçiş sürecinde il özel idareleri Ankara Büyükşehir Belediyesi memurlarına deneyimlerini aktarabilirdi. Bir anda lav edildi.” Ayaş C

“Muhtarlığın şehirlerden başlayarak azaltılması gerektiğini düşünüyorum, ikametgâh ilmühaberini ve birçok belgeyi insanlar e-devlet üzerinden internet üzerinden alabiliyor. Şimdi muhtarında bir maliyeti var, maaş, sigorta anlamında. Ha şöyle, köylerde kırsalda muhtarlık önemli mi önemli. Bu konuda da kurumlar profesyonelleşip her kurum kendi işini kırsalda da yapmaya başladığı anda kırsalda da muhtarlık noktalanabilir mi noktalanabilir.” Ayaş C

4.5. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ankara'nın 9 ilçesinde yürütülen alan araştırmasında, yüz yüze 380 anket ve 19 mülakat gerçekleştirilmiştir. İlçe örneklem sayıları kırsal alanda yaşayan nüfusa orantılı olarak belirlenmiş olup, gerçekleşen sayılar, planlanan örneklem sayılarıyla uyumludur. Planlanan örneklem sayısı 363 iken nicel araştırmada 380 görüşme gerçekleştirilmiştir. Alan araştırması yapılan toplam 32 mahallede ortalama 12 anket yapılmıştır. Planlanan mülakat sayısı ise 18 iken 19 mülakat yapılmıştır.

Ayrıca örneklem, köy ve belde belediyesi olarak iki ana tabakaya, köyler de orman içi ve ormana bitişik köy ve diğer köyler olmak üzere iki alt tabakaya bölünmüştür. Buna göre alan araştırmasının %90,3'ü eskiden köy olan, %9,7'si ise eskiden belde belediyesi olan mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Köylerde yapılan anketler ise %50,3'ü orman içi ve ormana bitişik köyler ve %40 da diğer köyler olarak dağılım göstermiştir. Bu bölüm 17 alt başlıktan oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlar konu başlıklarına göre gruplandırılmıştır.

4.5.1. Demografik Sonuçlar

Bu bölümde demografik sonuçlardan ve ilişkili diğer sonuçlardan bahsedilecektir.

- İlçelerin gelişmişlik kademesine göre birinci grupta yapılan görüşme oranı %28,9, ikinci grupta yapılan görüşme oranı %35,5, üçüncü grupta yapılan görüşme oranı ise %35,5'tir. Gruplara arası örneklem dağılımının yeterli homojenlikte olduğu söylenebilir.
- Katılımcıların %50,3'ü orman köylerinde, %40'ı köylerde %9,7'si ise belde belediyelerinde yaşamaktadır.
- Katılımcıların %40'ının 1-10 km, %29,7'sinin 11-20 km, %11,8'inin 21-30 km, %12,6'sı 31-40 km, %5,8'inin ise 41-50 km uzaklıktaki mahallelerde yaşadığı görülmektedir.
- Katılımcıların %67,6'sı "sürekli" olarak, %27,7'si "mevsimlik" olarak, %5'i ise "hafta sonu" gelerek bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadır.
- Katılımcıların %40'ı kadın, %60'ı erkektir.
- Katılımcıların yaş dağılımı "50 yaş ve üzeri" %71,3, "50 yaş altı" %28,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oransal dağılım beklenildiği gibidir. Özellikle genç nüfusun ilçe merkezine yakın olan mahallelerde yaşadığı görülmektedir. Diğer yandan "hafta sonu gelen" grup arasında daha fazla genç nüfusa rastlanmıştır. "50 yaş ve üzeri" katılımcılar da yerleşim yerlerinde büyük ölçüde "sürekli" yaşayanlardan oluşmaktadır.

- İlçelerin gelişmişlik kademesinden bağımsız, katılımcılar bağlı bulunulan ilçelere yakın mahallelerde yaşama eğilimi göstermektedir.
- Kadın katılımcıların “50-65 yaş” arasında, erkek katılımcıların “58-75 yaş” arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Kadın nüfusu erkeğe göre daha düşük ve gençtir.
- Katılımcıların yarısından fazlası “ilkokul mezunu” ya da daha düşük eğitim düzeyindedir (%56). Bunlar çoğunlukla bu mahallelerde “sürekli” yaşayanlardır. “İlköğretim/ortaokul” düzeyinde olanların oranı %15,8, “lise ve dengi” okul mezunlarının oranı %16,8’dir. %11’ü ise “ön lisans ve üzeri” eğitim düzeyine sahiptir.
- Erkeklerin eğitim düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise ve dengi mezunu erkeklerin oranı %22,4 iken aynı grupta kadınlardaki oran %8,6’dır. Diğer tüm alt eğitim kademelerinde kadın oranları yüksek, üst eğitim kademelerinde ise erkek oranları yüksektir. Yani kadınların eğitim seviyesi daha düşük düzeydedir.
- Hafta sonu gelenlerin eğitim durumlarının (lise ve dengi %26,3) mevsimlik gelenlerden (%24), mevsimlik gelenlerin ise sürekli yaşayanlardan (%13,2) daha yüksek olduğu görülmektedir. Hafta sonu gelenler arasında lisans mezunlarının oranı mevsim gelenlerden, mevsimlik gelenler ise sürekli yaşayanlardan yüksektir. Hafta sonu gelenlerin en eğitilmiş, mevsimlik gelenleri orta düzeyde eğitilmiş ve sürekli yaşayanların eğitim durumlarının en düşük seviyede olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların %83,9’u “evli”, %8,7’si “bekar”, %5,8’i “dul” ve %1,6’sı ise “boşanmıştır”.
- Araştırmaya katılanların %67,6’sı ücretli olarak herhangi bir işte çalışmadığını, %32,4’ü ise çalıştığını beyan etmiştir.
- Cinsiyete göre çalışma durumu açısından kadınlar ve erkekler arasında önemli fark vardır. Kadınlarda çalışma oranı %10’larda iken erkeklerde %50’ler seviyesindedir. Hafta sonu gelenler arasında çalışanların oranı %63,2 ile en yüksektir.
- Katılımcıların %16,1’inin çiftçi, %27,1’inin emekli, %36,1’inin de ev hanımı oldukları görülmektedir. Emekli ve ev hanımlarının neredeyse tamamı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Serbest meslek, yönetici, kamu görevlisi gibi meslek sahipleri mevsimlik ya da hafta sonu gelen katılımcılar arasında görülmektedir.
- Alan araştırmasında katılımcıların birden fazla geçim kaynağı olduğu görülmektedir (Hem tarım hem hayvancılık ya da hem emekli hem çiftçilik gibi).
- Katılımcıların büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım (%87,4) ve hayvancılık (%61,3) faaliyetleridir. Özellikle belde belediyelerinde madencilik, termik santral, balıkçılık ve fabrika gibi farklı sektörlerde işçi olarak çalışmak geçim kaynakları arasında belirtilmektedir.

- Alan araştırmasına katılanların %78,2'si köyde, %6,6'si il merkezinde, %10,3'ü ilçe merkezinde, %5'i ise belde belediyesinde doğmuştur.

4.5.2. Bağlı Bulunulan İlçeye Uzaklık, Yaşama Durumu ve İlçe Gelişmişlik Kademeleriyle İlgili Karşılaştırmalar

- Katılımcıların %60,5'i doğduğundan beri bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. 25'den daha fazla yıldır burada yaşayanların büyük çoğunluğu evlilik nedeniyle gelen eşlerden oluşmaktadır. Toplamda katılımcıların %75,8'inin sürekli bu mahallelerde yaşadığı görülmektedir. Bu büyük çoğunluğun mahallelerinin yeni koşullarıyla bizzat muhatap oldukları söylenebilir. "1-5", "6-10" yıldır yaşayanların oranının da önemli büyüklüklerde olduğu söylenebilir. Bu oranlar son yıllarda bu yerleşim yerlerinin, mevsimlik ve hafta sonu yaşamak için göç aldığı göstergesidir. Katılımcıların bağlı oldukları ilçeye olan uzaklığı arttıkça 25 yıl ve daha uzun süredir yaşama oranı da artmaktadır.
- Köylerde yaşayan katılımcıların %81,6'sı 25 yıldan daha uzun süredir bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. Orman köylerinde de yaşama süreleri biraz daha düşük olsa da yine de yüksek oranlardadır. Belde belediyelerindeki yerleşik yaşam sürelerinin de uzun olduğu görülmektedir (%81,1). En kısa yerleşik yaşama süresi belde belediyelerinde görülmektedir. Orman içi köylerde de son 10 yıl içinde yaşam süresi diğer yerleşim yerlerine göre en yüksektir.
- Katılımcıların ilçelere göre yaşama sürelerine bakıldığında "1-10 yıldır yaşıyorum" diyenler Ankara kent merkezine yakın ilçelerden Kazan'da ve orman köyleri yoğun olan Çamlıdere'de yoğunlaşmaktadır. 25 yıl ve daha fazla süredir yaşadığını söyleyenler arasında Ayaş %86,5 oranıyla ilk sırada gelmektedir. Daha sonra %84,1 oranıyla Polatlı gelmektedir. Bu ilçelerin tarıma elverişli toprak yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle kent merkezine göç eden yerli halkın ilçesiyle ilişkisini kesmemesine bağlanabilir.
- Katılımcıların %78,2'sinin köyde doğduğu görülmektedir. Büyük oranda (%78,2 köy ve %5 belde) köyde ve beldede doğanlardan oluşan araştırma örnekleme, 6360 sayılı Kanunla gelen değişimi en iyi şekilde değerlendirebilecek niteliktedir.
- Katılımcıların doğdukları ve şu an yaşadıkları yerleşim yerine karşılaştırmalı bakıldığında, köyde doğanların %83,6'sı hala köyde yaşamaktadır. Orman köylerinde de bu oran yaklaşık benzerdir. Belde belediyesinde doğanların yaklaşık yarısı halen belde belediyesinde yaşamaktadır. Belde belediyesinde yaşayanların %40,5'i de köyde doğmuştur. Bu oranlardan görülmektedir ki Ankara'nın kırsalında yaşayanların

tamamına yakını köy doğumludur. Bu açıdan belediyelerin sundukları hizmet yelpazesi, kesinlikle kırsal alan faaliyetleri ve geçim kaynaklarıyla uyumlu olmalıdır.

- Akyurt ve Kazan ilçesi katılımcılarının tamamı eski statüsü orman köyü olan orman mahallelerinde yaşamaktadır ve daha sonra en yüksek orana sahip ilçe Çamlıdere'dir (%73,3).
- Ayaş, Nallıhan ve Bala'da eski statüsü belde belediyesi olan mahallelerden katılımcılar yer almaktadır.
- Eski statüsü köy, yeni statüsü mahalle olan yerleşim yerinden araştırmaya katılım oranlarına bakıldığında Çubuk ilçesi %76,1 ile en yüksek katılımcı oranına sahiptir. Daha sonra %51,1 oranıyla Polatlı gelmektedir.
- 32 mahallede gerçekleştirilen alan araştırmasında örnekleme seçilen mahallelerin, bağlı buldukları ilçe merkezine olan uzaklıklarına bakıldığında, katılımcıların en yüksek oranda, (%29,7) "11-20 km" uzaklıktaki mahallelerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların %69,7'si bağlı olunan ilçeye uzaklığı 20 km'ye kadar olan yerleşim birimlerinde yaşarken, %24,4'ü 21-40 km arası uzaklıktaki yerleşim birimlerinde, %1,3'ü ise 41 km ve daha uzak mesafedeki yerleşim birimlerinde yaşamaktadır.
- Katılımcıların %67,6'sı "sürekli" olarak, %27,ü "mevsimlik" olarak, %5'i ise sadece "hafta sonu" bu yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. "Mevsimlik" ve "hafta sonu" gelenlerin toplamı %32,4'tür. Bu yerleşim yerlerinde %70'e yakın nüfusun sürekli yaşadığı %30'a yakın nüfusun ise belli zaman dilimlerinde gidip geldiği bilindiğinde yerel hizmetlerin kesintisiz verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.
- "Mevsimlik" gelenlerin birçoğu geçmişte kent merkezine göç etmiş, orada doğmuş, oralı vatandaşlardan oluşmaktadır. Mevsimlik olarak özellikle tarımsal faaliyetlerini kısmi olarak sürdürmektedirler. "Hafta sonu" gelenler ise genellikle hobi bahçesi satın alarak küçük çaplı tarımsal faaliyetlerle ilgilenenlerden oluşmaktadır.
- Sürekli yaşayanların ilköğretim, ortaokul ve daha düşük eğitim seviyelerinde oldukça yoğunlaştığı, mevsimlik gelenlerin lise ve dengi ve üzeri eğitim seviyesinde yoğunlaştığı, hafta sonu gelenlerin ise hem ilköğretim hem de lisans eğitim düzeyinde düşük yoğunlukta olduğu görülmektedir.
- Sürekli yaşayanlar en yüksek oranda (%39,7) bağlı bulunan ilçeye "1-10 km" arası mesafede yaşamaktadır. Uzaklık arttıkça sürekli yaşama oranı önemli ölçüde azalmaktadır. Mevsimlik yaşayanların %44,2'si bağlı bulunan ilçeye 1-10 km mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır. Hafta sonu gelenlerin %36,8'i ise bağlı bulunan ilçeye "21-30 km" mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır.

- Yerleşim yerlerinin bağlı olunan ilçeye uzaklığı arttıkça genel olarak memnuniyet azalmaktadır.
- Katılımcılardan “sürekli burada yaşıyorum” diyenlerin %43,6’sı köylerde, %44,4’ü orman köylerinde %12,1 ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. “Mevsimlik geliyorum” diyenlerin %69,2’si orman köylerinde, %26,9’u köylerde, %3,8’i ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. “Hafta sonu geliyorum” diyenlerin %63,2’si köylerde, %26,3’ü orman köylerinde, %10,5’i ise belde belediyelerinde yaşamaktadır. Köy ve orman köylerinde sürekli yaşayanlarla, orman köylerinde mevsimlik yaşayanların yoğunluğu göze çarpmaktadır.

Uzaklık

- Katılımcıların %51,6’sı uzaklık nedeniyle köy muhtarı/belde belediye başkanının sorunları çözmekte zorlandığını düşünmektedir. Mahalle uzaklıkları arttıkça sorunların çözümünde zorlanıldığına dair katılım oranları da artmaktadır. Yani daha uzaktaki katılımcı, uzaklığın sorunların çözümüne olumsuz etkisi olduğunu düşünmektedir (%52,6). Bu oran kadınlarda %58,6 iken erkeklerde %51,3’tür. Kadınların daha büyük çoğunluğu, erkeklere göre uzaklığın, sorunların çözümüne engel olmadığını düşünmektedir.
- Orman köylerinin ilçe merkezlerine uzaklığı hemen her mesafede olmakla birlikte katılımcılar en çok “1-10 km” mesafede yoğunlaşmıştır. Köyler de ise katılımcıların %48’i “1-10 km” mesafede yoğunlaşmaktadır ve uzaklık arttıkça katılımcı oranı azalmaktadır.
- Katılımcıların çoğuna göre bağlı bulunulan ilçeye olan uzaklık, yerel sorunların çözümünü zorlaştırmamaktadır (%62,1).
- Sürekli, mevsimlik ya da hafta sonları yaşayanlar, uzaklığın yerel sorunların çözümüne olan etkisi konusunda farklı düşüncelere sahiptir. Hafta sonu gelenlerin büyük çoğunluğu (%57,9) uzaklığın yerel sorunların çözümünü zorlaştırdığını düşünürken, mevsimlik gelenlerin %21,1’i sürekli yaşayanların ise %31,9’u zorlaştırdığını düşünmektedir. Bu önemli farklılığın dışardan gelenlerin uzaklık ve kentsel hizmetlerin verilmesi konusunda edindiği deneyim ve tecrübeyle ilgili olabileceği düşünülmektedir.
- Uzaklığa bağlı yaşanan sorunlar da dile getirilmektedir.

“Mahalle olduktan sonra şöyle, büyükşehir olmuyor yani, çünkü Ankara’ya 120 km. Vay efendim asfaltı mı niye yapmadın, yok büyükşehirindi, yok belediyenindi. İlaçlama

büyükşehrin, ilaçlamasını yaptım diyor iki fotoğraf çekip gidiyor, sıkıntıyı halkla ben çekiyorum.” Nallıhan A

4.5.3. Değişimin Olumlu Yönleri

Değişimin Bilinirliği

- Katılımcıların %96,3'ü yaşadığı yerleşim yerinin statüsünün değiştiğini bilmektedir. %4'e yakın değişimi bilmediğini söyleyen kesim, ilçe belediyelerinin en önemli hizmetlerden olan çöplerin toplanması, konteynırların konulması hizmetini bilse de bunun köy statüsünden mahalle statüsüne dönüşüm nedeniyle olduğunu bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında hizmete bağlı dönüşüm, katılımcıların tamamı tarafından bilinmektedir.
- Değişimi bilenler arasında kadınların oranı erkeklerden daha yüksektir. Bu durum çöp toplama, içme suyu hizmetleri ve alt yapı hizmetleri gibi temel belediye hizmetlerinin kadınların günlük yaşamıyla doğrudan ilgisine bağlanabilir. Alan araştırmasında yapılan gözlemlerde de kadınların belediye hizmetlerine yoğun ilgi gösterip takip ettiği görülmüştür.

Hizmetlerden Memnuniyet

- Mahalleye dönüşümü olumlu bulanlar; çöplerin toplandığını, büyükşehir ve ilçe belediyesinden hizmet almaya başladıklarını, altyapı ve kanalizasyon hizmetleriyle birlikte su borularının değiştiğini, ulaşım hizmetinin geldiğini ve durak konduğunu, tamir ve tadilat hizmetlerinin yapıldığını, çevre düzenlemesi, asfalt, yol gibi hizmetlerin geldiğini, ilaçlama yapıldığını, güvenliğin sağlandığını ve sosyal hizmetlerin arttığını ifade etmektedirler.
- Mahalle olmanın avantajını yerel halk sırasıyla (%20,3) çöplerin toplanması, hizmetlerin artması ve kurumların ilgileniyor olması (%11,9), belediyeye bağlı olmak, belediyeden hizmet almak, belediye imkanlarından faydalanmak olarak ifade etmektedir. Altyapı-kanalizasyon hizmetlerinin gelmesi, ASKİ'nin su şebekesini evlere döşemesi, ilaçlama yapılması, yolların yapılması/ ara sokak taşların yapılması, doğalgaz gelmesi avantajlı hizmetler olarak sıralanmaktadır.
- Değişimin fark yarattığını düşünen katılımcılar olumlu farklar arasında “hizmetlerin arttığını, sorunların çözüldüğünü, rahatlık ve refahın geldiğini, kentleşme başladığını, (*“çayda çeşmede çamaşır yıkama bitti”*), ulaşım geldiğini, arttığını, alışveriş imkanlarının ve diğer imkanların arttığından söz etmektedir.

- Bazı muhtarlar da yeni sistemin eski sisteme göre daha iyi olduğunu belirtmektedir. Örnek olarak hizmetlerin, araç ve gereçlerin daha hızlı geldiğini ve beklemeden hizmete erişme imkânı olduğu belirtilmektedir. Muhtarlar da kentsel hizmetlerin (imar, doğalgaz, içme suyu hatları vb.) gelmeye başladığını ifade edilmektedirler.

“Şimdiki faaliyetler çok çok çok üstün on numara. Şimdiki hizmetlerimiz çok basit ve anında hizmet var. O zamanlar ulaşımımız olsun veya araç gereçlerde gene hizmet yerine geliyordu ama tabii ki vakit zaman alıyordu. Ama şimdi anında istediğimiz hizmetleri dört dörtlük alabiliyoruz yani. Eskiden daha sıkıntılıydı şimdi sıkıntı yok muhtar olarak.”
Çamlıdere A

“Faydaları; işte burada mahalle olarak, mahallemiz imara açıldı, doğal gazımız geldi, su hatlarımız şey edildi, yollarımız daha açılmadı imara da...” Çubuk A

- Katılımcıların memnun oldukları durumların hepsi sunulan hizmetlerle ilgilidir. Çöplerin toplanması ve çöp konteynırı konulması en çok memnun olunan hizmettir (%25,2). Belediye hizmetlerinin gelmesi, artması ve imkanlarının fazla olması (%14,8) ikinci sırada memnun olunan durumdur. Yolların yapımı, ara sokakların kilit taş döşenmesi, asfalt yapımı ve bakımı (%8,1) üçüncü sırada memnun olunan hizmettir.
- Memnun olunan hizmetler arasında geçmişte elektrik ve özellikle su arızalarının dayanışma yoluyla tamiri yapılırken, şimdi kişiye bağlı olmadan çıkarak kurumsal olarak tamir ve bakım hizmeti verilmesi, hizmetlerin kurumsallaşması oldukça memnuniyet yaratmaktadır.
- Ayrıca bazı ilçelerde sorunlu da olsa il ve ilçe merkezine ulaşım imkanlarının artması memnuniyet yaratan hususlardandır.
- Köy muhtarının yetkilerinin sınırlandırılmasından ve köy muhtarının çok fazla sorumluluğunun olması nedeniyle bu yetkilerin kalkmasından memnun olan muhtarlar da bulunmaktadır.

“Faydaları; işte burada mahalle olarak, mahallemiz imara açıldı, doğal gazımız geldi, su hatlarımız şey edildi, yollarımız daha açılmadı imara da...” Çubuk A

- Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından mahalleye giden hizmetlerin artması da muhtarları memnun etmektedir.

“Şimdi mahalleye hizmet arttı, mesela hizmetlerin, binaların ihtiyaçların hepsi karşılandı. Ha köy tüzel kişiliğin de bizim köy kararlarımız vardı onlarda kalktı, mahalle

olduk. Yani ilçe belediyesinden, büyükşehir belediyesinden hizmet gelmesi çok iyi oldu. Şimdi bir sorun yaşamıyoruz.” Bala A

Yeni Hizmetler

- Katılımcılar mahalle olduktan sonra yeni hizmet olarak; “çöplerin toplandığı, konteynır konulduğu (%24,2), asfalt, yol, kilit taşı yapıldığı, doğalgaz geldiği/geleceği” (%14,1), suyun şebekeye bağlandığı/boruların döşendiği/değiştiği (%11,5), depo yapıldığı/suyun kesintisiz aktığı /içme suyunun evlere bağlandığı (%10,5),altyapı, kanalizasyon geldiği/değiştirildiği/ hızlandırıldı (%10,3), EGO otobüsü/dolmuş/ durak hizmetlerinin geldiği, merkeze ulaşımın kolaylaştığı (%4,6), ilaçlama yapıldığı (%4) ve suyun ASKİ’ye bağlandığından söz etmektedir.

Hizmetlerin Kurumsallaşması

- Hizmetlerin kurumsallaşması, kişiye bağlı olmaktan çıkması katılımcılar arasında olumlu karşılanmaktadır.
- Köy muhtarı yetkilerinin sınırlandırılmasından ve köy muhtarının çok fazla sorumluluğunun olması nedeniyle bu yetkilerin kalkmasından memnun olan muhtarlar bulunmaktadır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından mahalleye gelen hizmetlerin artması muhtarları memnun etmektedir.

“Şimdi su patlayınca belediyenin gelmesini bekliyorsunuz, şimdiki daha iyi bence. Ya eskiden insanlar da imece usulü gel dediğin zaman toplanıyordu, şimdi öyle değil. Bir de alışkanlık oldu, mesela su patlıyor telefonla arıyorsun ASKİ gelip yapıyor, ha bugün gelemiyorsa yarın geliyor. Kimse elini sürmüyor yapıp gidiyor.” Kalecik A

“İlçe belediyesinden, büyükşehir belediyesinden hizmet gelmesi çok iyi oldu. Şimdi bir sorun yaşamıyoruz. Hiçbir sorunumuz yok. Bizim Nallıhan Belediyesi’nden aldığımız hizmet eskiye göre daha iyi...” Nallıhan C

- Geçmişte su parası toplamak bile sorun oluyorken, şimdi bireysel abonelik, diğer konuların ASKİ’ye bağlı olması muhtarların işini kolaylaştırmıştır.
- Gecikmeli de olsa belediyelerin hizmeti getirdiği, su patlağı tamiratlarının ASKİ tarafından yapıldığı, çöplerin toplandığı, cenaze hizmetlerinin yürütüldüğü belirtilmektedir. Bunlar olumlu bulunan hizmetlerdir. Çöplerin kokmaması için özel günlerde çöp toplama hizmetlerin daha sıklaştığı da ifade edilmektedir.
- Belediyeye bağlanmakla bir düzen, sistem geldiğini ifade eden katılımcılar vardır.

Hizmet Artışı

- Mahalleye gelen ilçe belediye hizmetlerinin arttığını düşünen katılımcı oranı %42,4'tür. Katılımcılar ilçe belediye hizmetlerinin kısmi olarak arttığını düşünmektedir. İlçe belediyeleri hizmetlerini daha görünür hale getirmeli ve artırılmalıdır. Geçen yaklaşık 10 yıl içinde halkın yarısının hizmetlerin artmadığını düşünmesi ilçe belediye hizmetlerinin oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir.
- İlçelere göre bu konuda farklılar vardır. Polatlı, Ayaş ve Akyurt ilçelerinde yaşayan katılımcıların %50'sinden daha fazlası ilçe belediye hizmetlerinin arttığını düşünürken, diğer ilçelerdeki katılımcıların yarısından daha azı hizmetlerin arttığını ifade etmektedir. En düşük orana sahip ilçe %17,4 ile Çubuk'tur. İlçelere göre katılımcı düşünceleri arasında farklıklar vardır.
- Kısmen Ankara kent merkezine daha yakın ilçelerde hizmetlerin arttığı kanaati varken, uzak ilçelerde bu kanaat daha düşük oranlardadır. Elbette burada hizmetin artması ilçe belediye yönetimlerinin hizmet sunum başarısıyla ilgilidir. Ayrıca ilçelerin gelişmişliğine göre katılımcı beklentileri arasında farklıklar olabilmektedir. Bu oranlar beklenti düzeylerine göre de şekillenmektedir. Örneğin Çamlıdere'deki mahalleler diğer ilçedeki mahallelere göre oldukça gelişmiş ve kentleşmiş görünse de ilçe belediyesi hizmetlerinin arttığını düşünen katılımcı oranı %26,7'dir.
- Hizmetlerin arttığını düşünenlerle ilgili ilçe gelişmişlik gruplarına göre önemli farklılık vardır. Gelişmişlik kademesi 2 olan birinci grupta, ilçe belediye hizmetlerinin arttığını düşünenlerin oranı %59,9 iken, ikinci grupta bu oran %35,1, üçüncü grupta ise %23,2'dir. İlçelerin gelişmişlik kademesi arttıkça belediye hizmetleri de artmaktadır. Gelişmiş bölgelere belediye hizmetleri daha iyi ulaşırken, düşük gelişmişliğe sahip belediyelere daha az hizmet gitmektedir. Bu durum ayrıca düşük gelişmişliğe sahip ilçelerin hizmet sunum imkanlarının daha düşük olmasına bağlanabilir.
- Kadınlar (%45,4) erkeklere (%40,4) göre daha yüksek oranda mahalleye gelen ilçe belediyesi hizmetlerinin arttığını düşünmektedir. Ancak yine oranlar %50'nin altındadır.

4.5.4. Değişimin Olumsuz Yönleri

Hizmet Yetersizliği

- Katılımcıları çoğunluğu (%66,8) geçen 10 yılın ardından değişimi olumsuz bulmaktadır. %20'ye yakın kararsız kesimin ise hizmetlerin daha iyileşebileceği, artabileceği beklentisi içinde olduğu söylenebilir.
- Olumsuz değişiklik olduğunu söyleyenlerin toplam %40,5'i "hiçbir değişiklik olmadı" "daha kötüye gidiyor", "hizmet yok, azaldı" derken, su fiyatının arttığını, su hizmetinin ASKİ'ye bağlanmasıyla birlikte abone ücreti geldiğini, vergi ödemeleri gerektiğini, imar planlamasına dahil olduklarını, köylerinin yabancılara açıldığını, hayvancılık yaptırılmadığını, ulaşımın düzensizleştiğini, komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını, tarımsal gelirlerinin azaldığını, prosedürlerin arttığını ve her bir işlem için ilçe merkezine gitmek zorunda olduklarını belirtmektedirler.
- Elektrik santrallerinin ürettiği enerjinin yetmemesi ifade edilen sorunlardan biridir. Alt yapı, kanalizasyon, asfalt hizmetlerinin de yapıldığı ile kalması tamir tadilat ya da genişletilmesinin yapılmadığı dile getirilmektedir.
"İnternetimiz yok. İnternet alt yapısı gelmesi gerekiyor. Evet, mesela bizim burada ağaç direklerimiz var. 1971'de elektrik gelmiş köyümüze, daha o ağaç direkler duruyor. Yollar yapıldıkça üst üste toprak döküle döküle elektrik telleri bile yaklaştı." Çubuk A
- Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmetlere yetişemediği ve mahalle olduktan sonra belediyelerle iletişim sorunlarının yaşandığı da bazı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir.
"Kötü tarafı şu; Ankara Büyükşehir veya ilçe belediyesi, bizim Çubuk'ta 86 tane köy var, çok köy olmasından dolayı yetişemiyor, ulaşamıyor, her yere ulaşamıyor." Çubuk B
- Kentsel hizmetlerin kırsal alanda en önemlilerinden biri altyapı ve kanalizasyondur. Altyapısı olmayan evlerin atık sularının dışarıya akması çok büyük çevre ve görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bazı mahalleler bu sorunlarını çözmüş olsa da hala çözemeyen mahalleler de bulunmaktadır.
"Alt yapı yok, su sorunu var. Hattı döşeyenler yanlış döşemiş, alt yapı ihalesi yapıldı halen başlamadılar. Kanalizasyon sistemi, su hattının ihalesi yapıldı ama halen değişmedi yapılmadı. Su boruları değişecek, şebeke değişecek." Çamlıdere B
- Değişimden memnun olmayan katılımcılar en yüksek oranda (%24,9) belediye hizmetlerinin gelmediği, aksadığı, sorunların çözülemediği ifade etmektedir. İkinci sırada (%17,5) elektrik, su faturalarının yüksek geldiği ve arttığını ifade edenler gelmektedir. Üçüncü sırada ise kentsel hizmetlerden yol yapımı, ara sokakların yapımı,

asfalt yapımı gibi hizmetlerin yetersizliğiyle (%5,1) hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerin kısıtlandığı, olumsuz etkilendiği (%5,1) ifadeleri gelmektedir.

- Olumsuz ifadeler kendi içinde sınıflandırıldığında; dayanışma, komşuluk vb. konular (%2,2), hizmetlerin yetersizliği (%45), ekonomik sorunların artışı (%26,5), imarla ilgili sorunlar (%6,4), tarımla ilgili sorunlar (%8) ve yönetsel sorunlar (%11,8) olarak 6 grupta toplanmaktadır.
- Bunların dışında; vergiler, ulaşım sorunları, imar iznine tabi olmak, tarlaların imara açılması, sağlıklı içme suyunun olmaması, dayanışmanın azalması, hizmete ulaşmanın zorlaşması, köy özelliğinin azalması, yabancıların ve hobi bahçelerinin artması, belediyelerin ilgili olmaması, iletişim sorunları, altyapı ve kanalizasyon sorunları, çöp toplama ve temizliğin yetersizliği, yeterli sosyal yardım ve tarımsal destek ve teşvik olmaması sayılan sorunlar arasında yer almaktadır.

Hizmet Kalitesi

- Yerel halk mahalle olduktan sonra hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünmektedir (%45,5). Yükseldiğini düşünenlerin oranı ise %42,2'dir. Hizmet kalitesi yükselmesiyle ilgili yerel halkın yaklaşık yarı yarıya farklı düşündüğü görülmektedir. Kadınların %47,4'ü, erkeklerin %42,1'i hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünmektedir.
- Sürekli yaşayanların %46,3'ü, mevsimlik yaşayanların %45,2'si, hafta sonu yaşayanların ise %10,6'sı hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünmektedir. Özellikle hafta sonu grubu oranının bu kadar farklı olmasının nedeni, bu gruptaki katılımcıların kırsaldaki hizmetleri kentsel hizmetlere göre çok yetersiz görmesine bağlanabilir.
- Hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini ifade eden katılımcı oranı Ayaş ilçesinde %67,6 oranıyla en yüksektir. Ayaş'ı %54,6 oranıyla Polatlı ilçesi takip etmektedir. En düşük oranlara sahip ilçeler ise %27,9 ile Polatlı ve %28,2 oranıyla Çubuk ilçesidir. 9 ilçenin sadece ikisinde oranlar %50'nin üzerindedir. Katılımcıların çoğunluğu ilçe belediyelerinin hizmet sunum kalitesinin yükselmediği düşünmektedir. Bu oran belde belediyeleri en düşük orana sahiptir (%16,2). Diğer yerleşim birimleri ise %50 seviyelerindedir. Belde belediyelerinin hemen her konuda mevzi kaybettiği katılımcılar tarafından belirtilmektedir.

Tüzel Kişiliğin Kalkması

- Yasal değişiklik sonucunda muhtarlar tarafından en çok dile getirilen olumsuz hususlar; tüzel kişiliğinin, muhtarlık bütçesinin ve imecenin kaldırılmış olmasıdır

“Mahalle olmaktan memnun değiliz, ben köylüyüm, benim köy statüm vardı, onu aldılar bizden. Köylüyüm diyemiyorum artık...” Polatlı B

“2014 de kadar zaten hem kendi muhtarlık bütçemiz vardı, tüzel kişiliğimiz vardı. 2014’ de bunu kaldırdılar, mahalle içinde imece yaptırıyorlar. Ortak bir çalışma yaptırarak olursak, diyorlar ki biz mahalleyiz belediyeden gelsin yapsınlar. Ama daha önce muhtarlık defteri olduğu zaman diyorduk ki komşuya şu çalışma yapılacak köyde, tüm komşular o zaman hepsi katılıyordu. Artık her şeyi devletten bekliyorsunuz.” Bala A

- Katılımcıların %60,4 yaşadıkları yerin eski statüsünde kalmasını istemektedir. Köylerin ve belde belediyelerinin mahalle olması, geçen 10 yılın sonunda hala büyük ölçüde kabul görmemiştir. Yeni statü; mahallere hafta sonu gelerek yaşayanlarda, kadınlarda ve ilçe merkezine yakın mahallelerde daha fazla kabul görmektedir.
- Kadınların değişime daha açık olduğu ve erkeklerden farklı düşündüğü görülmektedir. Kadınların çoğunluğu yaşadıkları köyün eski statüsünde kalmasını tercih etmemektedir.
- Değişim farklı gerekçelerle yakın ya da uzak fark etmeksizin tüm ilçeler tarafından kabul edilmek istenmemektedir. Farklı gerekçeler; yakın bölgelerde hobi amaçlı, dönemsel faaliyetler ve uzak bölgelerde ise tarım ve hayvancılık faaliyetleridir.
- İlçe gelişmişlik düzeyi arttıkça da eski statü talebi azalmaktadır.
- Eski statüde kalması talebi uzaklık arttıkça artmaktadır. Bağlı olunan ilçeye uzaklık arttıkça eski statü talebi de artmaktadır. Eski statüde kalması talebi en yüksek oranda hafta sonu gelenlerde görülmektedir (%83,3). Daha sonra mevsimlik gelenlerde (%60,8), en düşük ise sürekli yaşayanlardadır (%58,2).
- Alan araştırmasının her aşamasında dile getirilen mahalle muhtarının, köy muhtarına göre yetkisizliği konusu, muhtarların çoğunluğu tarafından da dile getirilmiştir. Buradaki yetkisizlik konusu kırsal alandaki yaşam akışı içinde gereklilik hissedildiği halde yetkinin olmaması durumudur. Bütçenin, karar defterinin, işletme defterinin yaptırım açısından önemi muhtarlar tarafından sıklıkça dile getirilmektedir.

“...Kaymakamlık da muhtar da bu meralara köye daha iyi sahip çıkıyordu. Muhtarın dediği oluyordu ama şimdi bir fonksiyonu yok. Karar defteri vardı, o zaman bekçi tutuyordun köye, şimdi tutamıyorsun. Sığır çobanı mesela tutuyordun karar defterine karar alıyordun. İşte kamera taktıracağız köyde mesela, eski muhtarlık olsa karar alırdık, hane başı mecbur salma veriyordu. O dönemler daha iyiydi. Şimdi sığır çobanı

tutuyorsun 3 gün sonra ben çıkacağım diyor, karar defteri olmadığından bir şey yapamıyorsun...” Bala B

- Muhtarın yetkisiz olması nedeniyle bugün mahalle muhtarları büyükşehir ve ilçe belediyesinden hizmete almaya çabalamaktadır.
- Bazı muhtarlar, mahalle olmanın yarattığı olumsuz durumlardan bahsetmektedirler. Bunların başında köy statüsünün kaldırılmış olmasıdır. Diğer bir konu da büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmetlere yetişememesidir. Mahalle olduktan sonra belediyelerle yaşanan iletişim ve erişim sorunları da bazı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir. Mahalle olmanın muhtar için iyi, ancak yerel halk için iyi olmadığını düşünen muhtarlar da vardır.

“Mahalle olmaktan memnun değiliz, ben köylüyüm, benim köy statüm vardı, onu aldılar bizden. Köylüyüm diyemiyorum artık...” Polatlı B

“2009-2014 arası 3 muhtar vardı, 3 mahalle. 2014’den sonra teke düştük. Belki belediyemiz varken kendi hizmetimizi kendimiz görüyorduk, çok rahattık yani. Şimdi hizmet gelecek diye bakıp duruyoruz, orayı ara burayı ara yani tam zamanında hizmeti alamıyoruz.” Ayaş B

- Olumsuzluklar arasında geçmişte köylülerin köye yaptıkları bağışların ilçe belediyesi mülkiyetine geçmesi de vardır. Uzaklığa bağlı yaşana sorunlar da dile getirilmektedir.
- “Mahalle olduktan sonra şöyle, büyükşehir olmuyor yani, çünkü Ankara’ya 120 km. Vay efendim asfaltı mı niye yapmadın, yok büyükşehirindi, yok belediyenindi.” Nallıhan A*

Suyla İlgili Sorunlar

- ASKİ tarafından köyün doğal kaynaklarından depo desteği sağlanarak sağlanan suyun birçok mahalleye yetmediği ve dışarıdan gelenler tarafından israf edilerek kullanıldığı dile getirilen sorunlar arasındadır.

“ASKİ su deposu yaptı, bin tonluk ama yetmiyor işte yetmiyor. Zaten yer altında su da kalmamış, gelen su cılız... Asfaltımızı yapın diyoruz, özellikle yapmıyorlar. Burada başkent in göbeğindeyiz her yer kazınmış, ASKİ’nin kazdığı yerlere taşı döktüler, köyü tamir etmeden gittiler. Yani kazmasalar ondan iyiydi, hep devlete zarar bunlar. Nasıl iş yapıyorlar ben anlamıyorum. O parayı kazanıyor, devlet zarar ediyor, vatandaş yapılan hizmetten memnun olmuyor.” Ayaş Belde B

“Mahalle olduktan sonra en önemli sorun, suyumuz cazibeyle geliyordu, ASKİ’ye bağlandı. ASKİ güzelce görevini yapmıyor, büyükşehir hayatta bizim buralara bir görev

yapmıyor... Diğer köyler parayla içiyor biz de parasıyla içeriz dedik ama abone olmamız için, bizi çok zora koştı.” Polatlı B

Fatura ve Ücret Sorunları

- Yapılan hem nicel hem de nitel görüşmelerde en çok dile getirilen olumsuzlukların başında su ve elektrik faturalarının, vergilerin, abone ücretlerinin ve diğer ruhsat vb. işlerden doğan fiyat artışları gelmektedir. Geçmişte bedelsiz, abone olmadan, herhangi bir başvuru işlemi yapılmadan yürütülen iş ve işlemlerin hem sürecinin değişmesi hem de ücrete tabi olması hususuna geçen 10 yıllık süre içinde, yerel halkın hala alışmadığı görülmektedir. Diğer bir husus da alınan ücretlere karşılık belediyeler tarafından yeterli hizmet verilmediği düşüncesidir.
- Katılımcılar belediye hizmeti alamadıklarını, hizmetin geciktiğini, yavaşladığını, azaldığını, çözümlerin yavaş olduğunu, merkezdeki hizmetlerin olmadığını (%15,8) ifade etmektedir. Ayrıca faturaların ve vergilerin arttığını ve kent merkezi ile aynı olduğunu (%8,6), hırsızlık olaylarının arttığını, ifade etmektedirler.
- Olumsuz farklar için “köy/belde daha iyiydi, faturalar, vergiler arttı, birlik, komşuluk, saygı-sevgi, büyük-küçük duygusu azaldı, hayvancılık azaldı, hizmet azaldı ve zorlaştı, hizmetler paralı oldu” denilmektedir.
- Muhtarlar yerel halkın elektrik su aboneliği ve ruhsat işlemleri, artan mali yükler ve prosedürler için ilçeye gidip gelme külfeti gibi sorunları olduğundan söz etmektedirler.

Yetki Karmaşası

- Belediyeler arası yetki karmaşası olduğu muhtarlar tarafından da ifade edilmektedir.
“Ya bütçe için bir şey yapamıyorsun, belediyelere kalıyorsun. İlçe belediyeleri büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyelerine atıyor. İlçe belediyesi gücüm yok diyor. Önceden il özel idaresi vardı, daha iyi oluyordu, bütçen oluyordu. Daha iyiydi. Ya nasıl diyeyim benim köyüm de asfalt daha il özel idaresinin attığıyla duruyor... Daha asfalt atacaklar.” Ayaş A

Ulaşım

- Katılımcılar büyük oranda (%78,4) ulaşımını özel araçla sağlamaktadırlar. Katılımcılar ikinci sırada %17,4 oranı ile dolmuşu, üçüncü sırada ise %14,7 ile EGO otobüsünü kullanmaktadır. Vatandaşların günlük yaşamında ulaşım önemli sorun teşkil etmektedir. Özellikle özel araçların erkekler tarafında kullanılması, kadınların erkeklere

bağlı kalmasına neden olmaktadır. Kadınların hem kendi ihtiyaçlarını karşılamak hem de ürettikleri ürünleri pazara götürebilmek için toplu taşımaya daha çok ihtiyacının olduğu görülmektedir.

- Ulaşım ile ilgili diğer en önemli sorun, toplu taşımanın aşırı seyrek olması ya da hiç olmamasıdır. Genelde haftada bir gün olan toplu taşıma, bazı mahallelerde hiç bulunmamaktadır. Halk en azından ilçe merkezine pazarın kurulduğu günlerde, birkaç sefer olmak üzere toplu taşıma hizmetinin verilmesini talep etmektedir. Burada yaz ve kış mevsimi talepleri farklılık gösterebilmektedir. Kış mevsiminde nüfusun büyük oranda azalması nedeniyle ulaşım yeterli verilemese de en azından yaz mevsiminde ilçe merkezine ulaşımın sorun olmaması beklenmektedir.
- Ulaşım mahallelerde sürekli yaşayan yaşlılar için de çok önemli bir hizmettir. Sağlık ve diğer ihtiyaçlar için ulaşımın en temel ihtiyaç olduğu, katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Birbirine yakın mahalleler arasında ring yaparak bile olsa ulaşımın sürekli hale getirilmesi ve ulaşım saatleriyle ilgili halkın bu bilgilendirilmesi çok önemlidir.
- Mahalle olmanın muhtar için iyi ancak yerel halk için iyi olmadığını düşünen muhtarlar da vardır.

“Hani muhtarlara göre kolaylık oldu da köylüye iyi olmadı yani. Kötü olan şey, benim köyüm küçük köy. Küçük mahalle yani. Burada ufak bir iş oluyor mesela tadilat, tamirat, ilçe belediyesinden alamıyoruz. Bunlar çok sıkıntılı yürütüyor bu işleri.. Akyurt A

İç Göçe Bağlı Sorunlar

- Yabancılaşmanın artması, imar sorunları, imar iznine tabi olmak, tarım alanlarının imara açılması, hayvancılık yaptırılmaması, ahırların kapatılması, yasaklanması, muhtarın yetkisizleşmesi, dayanışma, imece ortak çalışma ve komşuluk ilişkilerinin yok olması, köy karar yetkisinin alınması, köy tüzel kişiliğinin kalkması, köy kanununun kalkması, muhatabın belli olmaması, hizmetleri ilçe belediyesinin büyükşehir belediyesinden, büyükşehir belediyesinin ilçe belediyesinden beklemesi mahalleye dönüşümün dezavantajları olarak belirtilmektedir.
- Mahalleye gelen yabancıların denetlenememesi, hırsızlığın artması diğer sorunlardır.
- Hem yerel halkın hem de muhtarların rahatsızlıklarını kesin bir dille ifade ettikleri sorunların başında iç göçe bağlı yaşanan sorunlar gelmektedir. İç göçle gelen hobi bahçe sahipleri rahatsızlığın temel unsurudur. Çevre il ve ilçelerden yoğunlukla mevsimlik ya da hafta sonu kalmak için gelen bu kişiler yöre halkını birçok farklı açıdan rahatsız etmektedir. Bunların başında tarım arazilerinin amacı dışında kullanılması, çevre kirliliğine neden olunması, doğal kıt kaynakların paylaşılmak

zorunda kalınması ve israfı, kişilerin davranışsal olarak rahatsızlık vermesi gibi konular gelmektedir.

“Dışarıdan gelenlerle 2500 haneye yaklaştık. Vatandaş geliyor dışarıdan, imece olarak getirdiğimiz suyu 2014’den sonra ASKİ’ye devrettik, ASKİ şebekeleri uzattı, sıkıntılarımız başladı. Abonelerimiz çoğaldıkça kaynaklar yetmedi. Yetmediği için büyükşehir depoya takviye yapıyor. Bizim su şebekemiz sadece köy merkezinde vardı.” Bala A

“Esas konuya geldik, benim mahalleimde şu anda 140 tane hobi bahçesi var. Bir taraftan da yapılıyor, köyün üstünde. 140 tane benim arazimin ortasında, tam benim verim yaptığım yerde. Burayı alan kişi ben sulu tarım yapacağım diye sondaj vuruyor, elektriği alıyor, telle çeviriyor hobi bahçesi yapıyor. Her türlü pislik oluyor. Bıktık usandık bu hobi bahçelerinden. Yani buna bir an evvel devletimiz ne yapacaksa yapsın, bizi çığırdan çıkarttı.” Çubuk A

“Hobi bahçeleri, elektrik, su yok hepsi kaçak mesela, diğer türlü pis işler dönüyor.” Kazan A

- Belediyeye geçen tarlaların belediye tarafından satışa çıkarılması ve yabancılara satılması da yerel halkı rahatsız eden bir husustur. Dışardan gelip mülk edinen yabancılardan şu an mahalle muhtarı tarafından takip edilmesine uygun bir sistem olmadığı da bahsedilen hususlar arasındadır.

“Olumsuzluğu bunun çok kötü. Şimdi bizim köye kayıt olan olmayanları biz göremiyoruz, önceden bize uygun mudur diye yazı gelirdi, bunu onaylardık. Sonuç hiç iyi değil seçim açısından ya da bir yabancının buraya gelmesi. Şimdi şöyle adamı takip edemiyorum, niye edemiyorum, adamın burada 6 ay geçirmesi lazım, buranın haklarına sahip olabilmesi için. Eğer o 6 ayı ben adamı görmeden geçiriyorsa zaten o hakka sahip oluyor.” Polatlı C

“Bizim en büyük sorunlarımızın başında bu hobi bahçeleri geliyor, Ben buna bir dur denilmesi kanaatindeyim. Adam diyor ki, işte orada hobi bahçesi almış, kanunsuz şekilde yapmış, ya diyor buradan traktörler geçiyor. Traktör toz çıkarıyor diyor, biz diyor bu tozdan rahatsız oluyoruz... Ayaş C

- Dışa göçe bağlı sorunlar da dile getirilmektedir. Yeterli kentsel hizmetlerin olmaması, ev yapma maliyetleri, ev yerinin olmaması, okul olmaması gibi durumla gençleri ilçe ve ya il merkezine göç etmeye zorlamaktadır.

İmar, Planlama, Toplu Taşıma ve Altyapı

- Katılımcıların %38,1'i planlama, toplu taşıma ve altyapı hizmetlerinin olumlu yönde gelişmediğini düşünmektedir.
- Ulaşım ile ilgili sorunlar katılımcılar tarafından hemen her ilçede dile getirilmektedir. Özellikle kadınların özel araçları ve şoförlüklerinin olması onları eşlerine ve toplu taşımaya bağımlı hale getirmektedir. Ulaşım da sorun yaşama oranı Ayaş %59,5, Kazan'da %58,3, Polatlı'da %53,4'tür.
- Bu üç ilçede katılımcıların yarısından fazlası belediyeler tarafından verilen temel hizmetlerin olumlu yönde geliştiğini ifade etmektedir. Bu ilçeler gelişmişlik açısından birinci ve ikinci grupta yer almaktadır.
- Mahalleler ilçe merkezine yakın ya da uzak da olsa temel hizmet sunumlarındaki olumlu düşünce oranları birbirinden çok farklı değildir. Buradan çıkarılacak sonuç, ilçelerin mevcut sınırları büyüse de en yakındaki mahalleye bile hizmet götürmeye yeterince elverişli değildir. Bu durumda ilçe belediyelerinin ancak merkez mahallerdeki hizmetlere yetişebildikleri izlenimi doğmaktadır.
- Mahalleye dönüşümün kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladığının düşünenlerin oranı %38,4'tür. Katılımcıların çoğunluğu belediyeler tarafından verilen hizmetlerin kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağlamadığını düşünmektedir. Olumlu düşünen erkeklerin oranı %35,6, kadınların %42,7'dir. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda mahalle olmanın kentsel gelişime katkısının olduğunu düşünmektedir. Bu oran belde belediyelerinin oranı %35,1 iken orman içi köylerde 48,7 ile en yüksektir.
- Mahalleye dönüşümle mimari ve imar planlaması açısından ilçe belediyesine tabi olmanın olumlu olduğunu düşünenlerin oranı %30,8'dir. Katılımcıların yüksek oranda mimari ve imar planlaması açısından ilçe belediyesine tabi olmayı olumlu bulmamaktadır.
- Tarlaların imara açılması, değerlendirilmesi açısından mahalle olmanın daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı %27,9'dur. Katılımcıların yarısından fazlası tarlaların imara açılarak değerlendirilmesini olumlu bulmamaktadır. Halkın bir bölümü de tarlalarının değerlendirilmesini, imara açılmasını olumlu bulmaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu, planlı yapılaşmayla yaşam kalitelerinin yükselmediğini düşünmektedir (%55,5).

4.5.5. Yasal Değişimden Memnuniyet Düzeyleri

- Katılımcıların %53,7'si yasal değişimden memnunken %27,1'i memnun değildir. Kararsız olanların oranı ise %19,2'dir.
- Yasal değişimden memnuniyet açısından erkekler ve kadınlar arasında çok önemli fark vardır. Kadınlardaki memnuniyet oranı %39,5 iken erkeklerdeki oranı %18,9'dur. Kadınlar erkeklere göre yaklaşık iki kat daha memnundur. Belediye hizmetlerinin kadınlar için önemi bu sonuçlardan görülmektedir.
- Yasal değişimden en fazla memnun olmayan ilçeler arasından sırasıyla Kazan, Çubuk, Bala gelmektedir. Nallıhan, Kalecik, Akyurt görece diğer ilçelere göre daha memnundur. En memnun olunan ilçeler ise Polatlı, Çamlıdere ve Ayaş'tır.
- İlçelerin gelişmişlik kademesiyle yasal değişimden memnuniyet arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer daha alt gelişmişlik kademesine sahip ilçelere göre, gelişmişlik kademesi 2 olan ilçelerde (en gelişmiş), yasal değişimden memnuniyet yaklaşık 8-9 puan daha yüksektir. Gelişmişlik arttıkça yasal değişimden memnuniyet artmaktadır.
- Yerleşim yerlerinin bağlı olunan ilçeye uzaklığı arttıkça genel olarak memnuniyet azalmaktadır.
- Belde belediyelerinde yaşayanlar yasal değişiklikten en çok memnun olmayan (%16,2) grubu teşkil etmektedir. Diğer köy ve orman köylerinde yaşayanlar arasında memnun olmama oranları yaklaşık olarak benzerdir.
- Yasal değişimden hafta sonu gelenler, en yüksek düzeyde memnun olmayan gruptur (%73,8). Daha sonra mevsimlik gelenler (%54,9) gelirken, sürekli yaşayanlar %51,8'le en memnun olan gruptur. Bu sonuç oldukça ilginçtir. Hafta sonu ve mevsimlik gelenlerdeki daha yüksek memnuniyetsizlik, yasal değişimle gelen farklılık ve prosedürlerin istenmediği, eski sistemin devam etmesinin talep edildiği biçiminde yorumlanabilir.
- Sürekli yaşayanların yasal değişimden daha memnun olmaları ve değişime açık olmaları önemli bir sonuçtur. Kanun yapıcılarının sürekli yaşayanlara mı mevsimlik ya da hafta sonu gelenlere göre mi politika üretecekleri önemli bir karardır. Ayrıca her iki grup talepleri dikkate alınarak karma bir sistem de kurulabileceği akla getirilmelidir. Burada hafta sonu ve mevsimlik gelenlerin kent hayatından uzaklaşarak kısa süreli yaşama için gelmeleri, bu yerleşim yerlerinin eski koşullarını talep etmeleri beklenen bir durum olabilir.

- Yasal değişimi istemeyen ilçelerin başında Ankara kent merkezine en yakın ilçelerden Kazan gelmektedir (%75). Daha sonra uzak ilçelerden Bala gelirken, Nallıhan onu takip etmektedir. Görülmektedir ki değişim farklı gerekçelerle yakın ya da uzak ilçeler tarafından kabul edilmek istenmemektedir. Farklı gerekçeler; yakın bölgelerde hobi amaçlı, dönemsel faaliyetler ve uzak bölgelerde ise tarım ve hayvancılık faaliyetleridir. Gelişmişlik arttıça eski statü talebi azalırken, uzaklık arttıça eski statü talebi de artmaktadır.
- Katılımcıların %42,6'sı geçmişi düşündüğünde köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden daha memnun olduğunu ifade etmektedir. İlçe gelişmişlik kademesi arttıça mahalle muhtarından memnun olma oranı da artmaktadır. İlçe gelişmişlik kademesi düştükçe mahalle muhtarıyla köy muhtarını aynı görenlerin oranı artmaktadır. Buna köy sisteminde ve mahalle sisteminde de aynı kişilerin muhtarlık yapması kısmen neden olmaktadır.
- Mahalleye dönüşümle yerel ihtiyaçlarının daha hızlı üzüldüğünü düşünenlerin oranı %42,1'dir. Katılımcıların bir kısmı, yerel ihtiyaçlarının geçmişe göre daha hızlı üzüldüğünü düşünürken ve neredeyse eşit oranlara sahip bir kesim de zlmediğini ifade etmektedir. Bu birbirine yakın oranlardan anlaşılan, belediyelerin hizmetlerinin var olduğu ancak halk tarafından yeterli bulunmadığıdır. Kadınların %50'si sorunların daha hızlı üzüldüğünü ifade ederken, erkeklerde bu oran %36,9'dur. Kadınların bakış aırlarının bu konuda da erkeklerden farklı olduğu görülmektedir.
- Mahalleye dönüşümle yerel ihtiyaçlarının daha hızlı üzüldüğünü düşünenlerle ilgili sürekli, mevsimlik yaşayan gruplar arasındaki katılım oranlarının benzer (%43,2 ve %45,2) olup, hafta sonu gelen grupta katılım %10,6'dır. Bu ifadeye en gelişmiş gruptaki katılım oranı %56,4'tür. Oranların daha çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde yerel ihtiyaçlar daha hızlı zlmektedir. Bu oran belde belediyelerinde %16,2, köylerde %42 ile %51 arasında, Orman içi köylerde yaşayan katılımcılar da ise %51,3 ile en yüksektir.

4.5.6. Belde Belediyeleriyle İlgili Sonuçlar

- Belde belediyelerinin tek bir muhtarlığa indirgenmesi muhtarlar tarafından kesinlikle kabul edilmediği gibi bu biçimde yerleşim yerinin yönetilebilir olduğunu da düşünmemektedirler.
- Belde belediyeleri mahalle olmaktan kesinlikle memnun değildir. Tek bir muhtarın bir mahalleye yetemediği, en az 3-5 mahalleye bölünmesi gerektiği ifade edilmektedir.

- İlçe merkezine göçün artışına dikkat çekilmektedir. Hobi bahçeleri bu bölgeleri de birçok açıdan rahatsız etmektedir. İlçeye göçün artması kısıtlı kaynak olan suyu azalttığı gibi tarım arazilerinin de parsellere bölünerek satılmasına neden olmaktadır. Yabancılaşma da bu sürecin doğal sonucudur.
 - Belediye özellikle hobi bahçelerine yasal yaptırım uygulasa da bu yaptırımların hobi amaçlı gelenler tarafından dikkate alınmadığı, mührü gelip söktüğü, bir şekilde cezasını ödemediği ve faaliyetinin yine sürdürdüğü ifade edilmektedir.
 - Bu kadar geniş alan ve büyük nüfusla geçmişte belediye olan yerlerde yetkisiz mahalle muhtarının, yönetsel olarak bir orantısızlık içinde olduğundan söz edilmektedir.
 - Belde belediyelerinin ilçe merkezine uzaklığı en yakın 11-20 km arasında olup, 40 km'ye kadar uzakta olan belde belediyeleri bulunmaktadır. İlçe belediyelerinin mahallesi konumuna düşen belde belediyelerine hizmet götürülmesinde uzaklık önemli bir zorlaştırıcı etkidir.
 - Belde belediyelerinde yaşayanlar, mahalleye dönüşümden en düşük oranda memnun olan (%16,2) grubu teşkil etmektedir.
 - Belde belediyesi katılımcıları diğer gruplara göre en yüksek oranda (%59,5) sorunların arttığını dile getirmektedir.
 - “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.” ifadesine katılan katılımcıların belde belediyesindeki %78,4 oranıyla en yüksektir.
 - Katılımcıların çoğunluğu, belde belediyeleri zamanında imar konularında yetki karmaşası olmadığını düşünmektedir (%64,8).
 - Belde belediyeleri de mahalleye dönüşmekten hiç memnun değildir. Belediyelerin sorumlulukları sürekli birbirine attığını düşünmektedirler.
- “2009-2014 arası 3 muhtar vardı, 3 mahalle. 2014'den sonra teke düştük. Belki belediyemiz varken kendi hizmetimizi kendimiz görüyorduk, çok rahattık yani. Şimdi hizmet gelecek diye bakıp duruyoruz, orayı ara burayı ara yani tam zamanında hizmeti alamıyoruz. Yani belediyemiz varken kendi yağımızla kendimiz kavruluyorduk, iyiydik. İmkânlarımızla sorunlar çözülmüyordu, şimdi çok zor oldu yani, o orayı ara diyor, o orayı ara diyor, hep birbirlerine atıyorlar. Ortada biz kalıyoruz.” Ayaş B*
- Genellikle belde belediyelerinde farklı sektörlerdeki işçi olarak çalışan ve yaşadığı yerleşim yerinde çalışan katılımcılara rastlanmıştır. Bu katılımcılar yaşadığı yerleşim yerinin belediyelikten mahalleye dönüşmesini kaygıyla karşılamaktadır. Geçmişte termik santral, madencilik gibi sektörlerin gelirinden belediyelerine pay geldiğini ve bu pay ile yaşadıkları yerleşim yerinin gelişimi için yatırımlar yapıldığını belirtmektedirler.

Şimdi bu payların kendilerine çok uzak mesafede olan ilçe belediyesine geçtiğini ve dolayısıyla bu paylardan da yararlanamadıkları için yaşadıkları yerleşim yerinin gerilediğini düşünmektedirler.

- Geçmişte belde belediyelerinin itfaiyesi dahi varken Çayırhan gibi şimdi büyük nüfuslu yerlerin itfaiyesinin olmaması büyük sorun teşkil etmektedir.
- Belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek oranda kent merkezine göç etmeyi düşündüğü söylenebilir (%41,9).
- Belde belediyelerindeki katılımcılar, genel olarak hemen her konuda eski durumun yeni durumdan daha iyi olduğunu düşünmektedirler.
- Belde belediyelerindeki katılımcılar, belde belediyesi zamanlarında, aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler olmadığını en yüksek katılımı ifade etmektedirler (%48,6).
- “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.” ifadesine katılan katılımcıların belde belediyesindeki oranı %78,4’tür.
- Katılımcıların %86,5’i geçmişte belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünmektedir.
- Belde belediyeleri mahalleye dönüşmekten hiç memnun değildir. Belediyelerin sürekli sorumlulukları birbirilerine attıklarından şikâyet etmektedirler.

4.5.7. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleriyle İlgili Sonuçlar

- Katılımcıların tarım ve hayvancılık hizmetlerinden yaklaşık eşit oranlarda hem memnuniyetleri hem de memnuniyetsizlikleri vardır (%39).
- Yerel halk (%67,1) geçmişte köyüne ait mera/yaylak/otlak gibi arazilerin belediye ve diğer kamu kurumlarının mülkiyetine geçmesini çoğunlukla olumsuz değerlendirmektedir. Özellikle ilçe merkezine yakın mahallelerde, bu arazilerin bazı belediyeler tarafından satışa çıkarıldığı ve bu arazilerde hayvan yayılımına da izin verilmediği ifade edilmektedir.
- Yerel halk (%66,8) köye ait baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini çoğunlukla olumsuz değerlendirmektedir.
- Yerel halk (%66,8) hayvancılık yatırımları (ahır, ağıl, samanlık vb.) proje ve imar izni konularını çoğunlukla (%75,4) olumsuz değerlendirmektedir. Buna gerekçe olarak ilave maliyet getirmesi, evrak işi yapma yeterliklerinin olmaması gibi hususlardan söz edilmektedir. Bir yandan da özellikle hafta sonu gelenler sağlık, hijyen ve koku sorunu nedeniyle bu kararı olumlu değerlendirmektedir.

- Katılımcıların %60'ı tarımsal alanların bugün/gelecekte imara açılmasını olumsuz değerlendirmektedir. Olumlu değerlendirenler çoğunlukla hafta sonu gelenler, ilçe merkezine yakın mahallelerde ikamet edenler ve kısmen daha genç nüfustur. Bir taraftan bu yerleşim yerlerinde kötü koşullarda sürekli yaşayan yaşlı nüfus da değişimi talep etmektedir.
- İlçe gelişmişlik gruplarına göre de tarımsal alanların bugün/gelecekte imara açılmasını olumlu değerlendirenlerin oranı oldukça düşüktür. Kısmen en gelişmiş grup olan birinci grupta olumlu bulma oranı yüksektir (%26,5).
- Mahalleye dönüşümle ahır ve ağıl işlerini yapmanın zorlaştığını düşünenlerin oranı %69,2'dir. Bu konuda ilçeler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kalecik (%54,8) ve Nallıhan (%55,8) ilçelerinde en düşük oranda zorlaştığını düşünen katılımcılar olduğu görülürken diğer ilçelerdeki oranlar %70'ler seviyelerinde daha yüksektir. Belediyelerin kent merkezine uzak mahalleler için kanundan gelen yaptırımları uygulama konusunda daha esnek oldukları alan çalışması gözlemlerinden anlaşılmaktadır. Ahır ve ağıl işlerini yapmanın zorlaştığını düşünenlerin oranı belde belediyelerinde %54 olup, diğer birimlerdeki oranlar %64 ve daha üzeridir. Görülmektedir ki hemen tüm gruplarda ahır ve ağıl işleri yapılması zorlaştığı düşünülmektedir.
- Mahalleye dönüşümle tarla, çayır, bağ-bahçe işlerinizi yapmanın zorlaştığını düşünenlerin oranı %63,9'dur. Bu oran Kalecik (%53,2) ve Nallıhan (%57,7) ilçelerinde en düşükken, diğer ilçelerde %70'ler seviyelerinde ve daha yüksektir. Genel olarak katılımcıların büyük çoğunluğu tarla, çayır, bağ-bahçe işlerini yapmakta zorlandıklarını ifade etmektedirler. Kazan ilçesindeki bu oran ise %91,7'dir. Kent merkezine yakın olan ilçelerde durum ekstra daha zor görünmektedir.
- Katılımcıların %64,2'si cami, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak mallarının belediyeye geçmesiyle güçlerinin azaldığını düşünmektedir.
- Muhtarlar da hayvancılığın kanuna bağlı olarak yasaklandığından, hayvanların yayılma alanlarının ellerinde alındığından, hayvan atıkları nedeniyle komşular arasında şikâyete neden olduğundan bahsetmektedir. Kendi hayvanlarından çıkan atıkları, gübre olarak kendi tarlalarına dökmeleri bile artık sorun haline almıştır.

“Hayvancılıkla ilgili sorunlar yaşıyoruz. Mahalle içinde hayvan beslenmez diyor, şikâyet ediyor. Mahalle statüsünde olduğumuz için onunla ilgili sıkıntılar yaşıyoruz. Köyde mahalle olduktan sonra bir şeyimiz değişmedi. Hayvancılık devam ediyor ama sadece adımızı değiştirdiler.” Bala A

- Bazı mahallerde ise bu tür sorunların hiçbiri yaşanmamaktadır. Özellikle ormana bitişik mahallelerde coğrafi olarak yayla alanlarının olması yerel halk için büyük bir olanak sağlamaktadır. Genelde ilçe merkezlerine yakın mahallerde hayvancılıkla ilgili mevzuat uygulanmak istendiği görülmektedir.
- Bazı mahallelerde ise hayvancılıkta çalıştıracak kişi bulunamaması faaliyetin sürdürülebilmesinin önünde önemli bir engeldir.
“Şu anda problem yaşatmıyor belediye, ha istese yaşatır, istese hayvancılardan belirli bir bedel alır. Ama köylüyü bunaltmayayım diye belediye o konular da hiçbir uygulama yapmıyor açıkçası.” Polatlı B
- Hayvancılık yapabilmek için şu an belediyeden ruhsat alınması işlemleri de yerel halkı mali açıdan zorlamaktadır.
“Hayvancılığı kısıtlamıyor, yani çiftçiliğin de hayvancılığın da zararı yok ama şu var; hayvancılık yapabilmem için hayvan işletmesi kurman gerekiyor, işletme kurmak için de ruhsat alınması gerekiyor işte. Belediyeden alıyorsun, ona da para yatırılıyorsa, Köyde yapıyorduk, köy muhtarından imza alıyorduk, elektrik ve su alıyordu vatandaş, Şimdi onu belediyeden alması gerekiyor, belediyenin de ruhsat vermesi gerekiyor. Ruhsat da para demek...” Çubuk B
- Hayvanların otlatılması için kullanılan meraların konumu da kısmen sorunlu hale gelmiştir. Bu konuda yerel halk arasında şikâyet durumları ve farklı görüşler vardır.
- Hayvancılığın sürdürülmesi talep edilse de şikâyet konusu haline gelmesi yerel halkı tedirgin etmektedir.
“Ya hayvancılık yönünden şikâyetler çoğalır da insanları rahatsız ederse bu sıkıntı, ne edecek bu köydeki vatandaş hayvancılık yapmayacak da.” Ayaş A
- Hayvancılık yapmanın artık sermaye gerektirdiği belirtilmektedir. Bu faaliyetin küçük ölçekli yerel halk tarafından birkaç hayvanla sürdürülemeyeceği, ancak sermaye sahibi kişilerin yatırım yapmak suretiyle sürdürebileceği ifade edilmektedir.
“Hayvancılık zaten zenginlere kaldı, tarımda zengine dönmeye başladı. Hayvancılık, Ayşe teyzede Ahmet amcada bir tane, iki tane inek işi bitti, sadece birkaç büyük tesise kaldı. Yemi alamaz duruma düştüler, sattılar yani. Sadece büyük tesis işletmeciliği yapan, o şahıslar kaldı, mahalle içinde de zaten kalmadı. Maliyetler çok yüksek...” Ayaş A
- Tarım alanlarının imara açılması muhtarlar tarafından olumsuz değerlendirilen konular arasında yer almaktadır. İmarlı bölge çalışmasının mahalle yakınlarını genişletilmek

biçiminde olması önerilmektedir. Bunun dışında yerleşim alanı olmayan birinci sınıf tarım alanlarının imar açılması kabul edilmemektedir. İlçe merkezine yakın mahallelerde doğal büyümeye bağlı imar sürecinin başlatılması yerel halk tarafından talep edilmektedir.

“Tarım arazisinin imara açılması çok yanlış. Çünkü tarım biter o zaman. Ama yerleşim alanlarının 300 metre veya 600 metre civarında imara açabilir, yerleşim alanı orada olur.” Çubuk B

- İlçe merkezine yakın mahallelerde, mahalle içlerinde yeni ev yapacak ev yeri konusunda sıkıntı olduğu bazı muhtarlar tarafından dile getirilmektedir. Bu durum gençlerin evlendikten sonra ev yapamaması nedeniyle ilçeye göçüne neden olmaktadır.

“Büyükşehre dilekçe verdik biz, Ya şöyle diyeyim, devlet, belediye vurmuş açıkçası. Belediye belirlemiş buralara ev yapabilirsiniz diye ancak tarım vermiyor. Yani öyle bir boşluk var ki bu işlerin içinde. Ayaş A

4.5.8. Yabancılaşma, Ortak Alanlar, Arazi Satışları, Hobi Bahçeleri ve Bağlı Sorunlar

- Geçmişte köyün ortak alanlarının köy muhtarı tarafından köylüye ekip, biçmesi için verilirken, bu alanların belediye mülkiyetine geçmesiyle köylünün bu haktan mahrum kalması katılımcılar tarafından önemli sorun olarak ifade edilmektedir. Bu ortak alanlardan gelen gelir hem köye, hem köylüye fayda sağlarken, köylünün haberi bile olmadan belediye tarafından herhangi bir yabancıya, yani yerel halk dışından birine satılabilme imkanı vardır. Bu durumlar kısmen ilçe merkezine yakın ve orman içi ve ormana bitişik köylerde daha fazla yaşanmaya başlamıştır. Bu satışların mahalle içinde ve seçmen nezdinde yabancılaşmaya neden olduğundan söz edilmektedir. Dışarıdan gelenlerin zaman içinde çoğunluğu ele edeceği ve karar verici konumuna geleceği düşüncesi yerel halkta endişe yaratmaktadır. Yabancılaşma; kalabalıklaşma, güvenlikle ilgili sorunlar, tarım arazilerinin kullanılamaz hale gelmesi ve amacı dışında kullanımı (hobi bahçeleri), plansız kentsel büyüme, çevre kirliliği, komşuluk ve dayanışma ilişkilerinin zayıflaması, şikâyet mekanizmasının işletilmesi, seçme ve seçilme sorunları, farklı sosyo-ekonomik statü ve kültüre sahip olmaya bağlı demografik farklılıklardan doğan sorunları da beraberinde getirmektedir.
- Köy tüzel kişiliğine ait ortak alanların kullanımının değişimi hem yerel halkı hem de muhtarları önemli biçimde rahatsız etmektedir. Geçmişteki kullanım alışkanlıklarının dışına çıkılması hala katılımcılar tarafından yeterince kabul görmemiştir. Meralar

belediye ve yerel halk arasında kullanım açısından bir tartışma konusudur. Yasal olarak kullanım hakkı belediyeye ya da devlete ait olsa da halk baskı ile başkasına kiralanması, satılması vb. kararlarına halen etki edebilmektedir. Ancak her halükârda belediye meclisi satış kararı alabilmektedir. Yerel halk boş tutulan meraların yeniden kendilerine tarım amaçlı kiraya verilmesini talep etmektedir.

“Kendi malımız diye sahip çıkamıyoruz. Ben ilk muhtar olduğumda Bala Belediyesi meramızı bir kişiye kiralamaya verdi, mera yapmak istiyoruz diye karar defteri vardı dedik, hop köylüye geri kazandırdık meramızı. Yoksa ilçe belediyesi bir kişiye otlak diye meraları kiraya verecekti. Sonra biz yukarıdan mera yapmak istiyoruz diye il tarım müdürlüğüne biraz baskı yapınca belediye elini çekti.” Bala B

- Mahalledeki hazineye ait arazilerin satışıyla ilgili hiçbir bilgilerinin olmaması muhtarların yakındığı konular arasındadır.

“O zaman daha iyiydi. Sınırların içinde kendi arazinde kendi işini kurabiliyordun, karışabiliyordun ama şimdi hiçbir şeye karışamıyorum. Ya nelere karışamıyorum, adam geliyor hazine yerinin direkt satışını alabiliyor. Senin köyünde bakıyor hazine yeri nerede var, gelip alabiliyor.” Ayaş A

“Arttı sorunlar, niye arttı? Bizim köyümüz Ankara’ya yakın olduğu için, nüfus çok fena artış yaptı. Hele bu Covid 19’dan sonra benim köyüme 63 tane hane geldi, yani köyden bir dönüm iki dönüm arazi alıyorlar, tarla alıyor, bize sorulmuyor.” Çubuk B

- Hobi bahçeleri nedeniyle kaybolan tarım arazileri, muhtarın yetkisinin azalmasıyla hiçbir şeye müdahale edememesi ve yabancılaşma söz edilen sorunlar arasındadır. Yerel halk resmi prosedürlere genel olarak uysa da dışardan gelenlerin uymaması muhtarları rahatsız etmektedir

4.5.9. Kültürel ve Sosyo- Ekonomik Değişim, Alışkanlıklar, Ortaklık Duygusu vd.

- Katılımcıların %45’i, mahalleye dönüşümle tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklıkların olumsuz etkilendiğini düşünmektedir. Olumsuz etkisi olmadığını düşünenlerin oranı ise %42,4’tür. Kadınlar da bu oran %35,5 iken erkeklerde %51,3’tür. Kadınlar bu konuya da erkeklere göre daha pozitif yaklaşmaktadır.
- Mahalleye dönüşümle yaşanan yerin sosyo-ekonomik olarak geliştiğini düşünenlerin oranı %23,9’dur. Katılımcıların büyük çoğunluğu yaşadığı yerin sosyo-ekonomik olarak gelişmediğini düşünmektedir (%60). Bu oran kadınlarda %33,6, erkeklerde ise %17,6’dır. Kadınlar erkeklerin yaklaşık iki katı oranında mahalle olduktan sonra

yaşadığı yerin sosyo-ekonomik olarak geliştiğini düşünmektedir. Ancak her iki cinsiyet oranı da %50'nin altındadır. Sürekli ve mevsimlik yaşayanlar da bu oran %25,7 ve %22,1, hafta sonu gelenlerde ise %10,6 ile en düşüktür. Bu oran Ayaş' ta %48,6, Kazan'da 41,7 ile en yüksektir. Diğer ilçelerdeki oranlar daha düşüktür (Akyurt %30, Polatlı %34,1, Ayaş %10,8, Kalecik %16,1, Nallıhan %13,5, %10, Bala %23,3). En düşük katılım oranına sahip ilçe %10 ile Çamlıdere'dir. Bu oranlardan görüldüğü üzere katılımcıların büyük çoğunluğu yaşadıkları yerleşim biriminin mahalle olmasıyla sosyo-ekonomik olarak gelişmediğini düşünmektedir.

- Mahalleye dönüşümle yaşam şartlarının (refah seviyesinin) iyileştiğini düşünenlerin oranı %26,8'dir. Katılımcıların büyük çoğunluğu yaşadığı yerin yaşam şartları ve refah seviyesinin iyileşmediğini düşünmektedir (%60,5). Refah seviyesinin iyileştiğini düşünen kadınların oranı %37,5, erkeklerin ise %19,7'dir. Sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna göre gruplar arasında farklılık olduğu görülmektedir. Sürekli yaşayanların %25,6'sı, %mevsimlik yaşayanların %32,7'si ve hafta sonu yaşayanların ise %10,6'si yaşam şartlarının iyileştiğini ifade etmektedir. Oranların oldukça düşük olduğu görülmektedir.
- Mahalleye dönüşümle güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını düşünenlerin oranı %53,7'dir. Katılımcıların yarısından fazlası güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını düşünmektedir. Bu oran kadınlarda %47,3, erkeklerde ise %57,9'dur. Kadınlar erkeklere göre mahalle olduktan sonra güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin daha düşük oranda zayıfladığını düşünmektedir.
- Mahalleye dönüşümle mahalle kültürü ve kentli olma bilincinin geliştiğini düşünenlerin oranı %25,8'dir. Bu oran kadınlarda %33,5 erkeklerde ise %20,7'dir. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda mahalle olduktan sonra mahalle kültürü ve kentli olma bilinçlerinin geliştiğini düşünmektedir.
- Mahalleye dönüşümle yerleşim yerine aidiyet duygusunun azaldığını düşünenlerin oranı %30'dur. Katılımcıların daha yüksek oranda yaşadığı yere aidiyet duygusunun azalmadığını ifade etmektedir (%48,7). Yerleşim yerine aidiyet duygusunun azaldığını düşünenlerin oranı ormana bitişik köylerde en düşüktür (%23). Bu oran köylerde %34,8, belde belediyelerinde ise %35,1'dir.
- Geçmişte imece ve dayanışma faaliyetlerinin daha çok olduğunu düşünenlerin oranı %73,7'dir. Bu oran kadınlarda %60,5 erkeklerde ise %82,4' tür. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce imece ve dayanışma faaliyetlerinin olduğunu düşünmektedir.

- Mahalle olmadan önce hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu düşünenlerin oranı %70,2'dir. Katılımcıların büyük çoğunluğu eski sistemde, hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu düşünmektedir. Bu oran kadınlarda %57,9, erkeklerde ise %78,5'tir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda -mahalle olmadan önce- hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu düşünmektedir.
- Eski sistemin aidiyet duygusunu daha güçlü hissettirdiğini düşünenlerin oranı %62,1'dir. Bu oran kadınlarda %53,3, erkeklerde ise %68'dir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce aidiyet duygusunun daha güçlü olduğunu düşünmektedir. Kadınlar bu konuda da erkeklere göre ılımlı düşünmektedir.
- Eski sistemde köy ya da belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünenlerin oranı %59,2'dir. Katılımcıların çoğunluğu, köy ya da belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünmektedir. Bu oran belde belediyelerinde %72,9 olup en yüksektir. Katılımcıların yarısından daha fazlası geçmişte köy ve belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünmektedir.
- Katılımcıların çoğunluğu, belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle kent merkezine göç etmeyi düşünmediğini ifade etmektedir (%51,4). Sürekli yaşayanlardan kent merkezine göç etmek istediğini ifade edenlerin oranı azımsanmayacak büyüklüktedir. Bu orandan görülmektedir ki belediye hizmetleri gelse de kent merkezine göç sürecektir. Kadınların (47,9) erkeklere (%53,4) göre göç etme eğilimi kısmen daha yüksektir.
- Sosyal ilişkilerin zayıfladığı, azaldığı hem nicel hem de nitel görüşmelerde birçok kişi tarafından dile getirilmektedir. Bu değişimin nedeni değişen sosyal, ekonomik, teknolojik, yönetsel, psikolojik vb. birçok etkene bağlanabilir.
“Şimdi şöyle, insanlar artık böyle serbest bir hayat yaşamak istiyor. Mesela ben hanımla, çocuklarımla görüşmek istemiyorum. Niye? Bir rahatlık arıyor artık. Kardeş kardeşle görüşmüyor. Amca, çocukları görüşmüyor. Aynı avluda otursan bile bir selamı zor veriyorsun, Polatlı A
- Köy muhtarı ve ihtiyar meclisinin eski sistemde daha güçlü olduğundan söz edilmektedir. Özellikle aile içi ya da komşular arası çatışmalarda muhtarın uzlaştırıcı görev üstlendiği ifade edilmektedir. Bilgisayar sistemi nedeniyle de güvenlik güçlerine intikal eden vukuatlarda mahalle muhtarının etki gücü azalmıştır.
“Bir de eski köy muhtarı sisteminde, hani ihtiyar heyeti ile birlikte mesela ailevi sorunları olan, komşuluk sorunlarını çözebiliyordu. Polatlı B
- Katılımcılar büyük oranda ilçe belediyesi imkanlarıyla yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmediğini (%69,4) düşünmektedir. 9 ilçenin geneli de benzer

düşüncede olup yaşam standardı ve refah seviyesinin yükseldiğini düşünenlerin oranları %15-25 seviyelerindedir. Elbette ki bu oranlar, kanunun uygulamasının geçtiği yaklaşık 10 yıllık süre için oldukça düşüktür.

- Yerleşim yerine göre de katılımcıların geneli ilçe belediyesi imkanlarıyla yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmediğini düşünmektedir. Kanunun uygulanmaya başladığı 2014 yılından bugüne geçen süre içinde olumsuz katılımın bu düzeyde yüksek olmasının nedenleri hizmet sunanlar açısından araştırılmalı, değerlendirilmelidir. Kadınlar erkeklere göre (%9 daha fazla) daha yüksek oranda ilçe belediyesi imkanlarıyla yaşam standardının ve refah seviyelerinin yükseldiğini düşünmektedir.
- Katılımcılar %35,3 oranında ilçe belediyesine bağlanmış olmanın muhatap bulma açısından güven verdiğini düşünmektedir. İlçe belediyelerinin yaşam standardını yükseltmediğini düşünenler daha yoğun olsa da muhatap bulma açısından ilçe belediyesine bağlanmak halkı kısmen daha fazla rahatlatmıştır. Bu konuda ilçeler arasında farklılık vardır. İlçe belediyesine bağlanmış olmanın muhatap bulma açısından güven verdiğini düşünenlerin Ayaş'taki oranı en yüksek olup %45,9'dur. Akyurt, Kazan ve Polatlı'da katılım oranları %40'lar seviyelerindedir. Bala'da ise katılım oranı en düşük olup %16,3'tür.
- Tüm ilçelerde ilçe belediyesine bağlanmak katılımcılara yeterli düzeyde güven vermemiştir. Yerel birimlere göre de farklılık vardır. Köy ve orman köylerinde güven vermiştir diyenlerin oranı %38 seviyelerinde iken belde belediyelerinde ise bu en düşük olup %21,6'dır. Görülmektedir ki yönetim birimlerine göre de ilçe belediyesine bağlanmak katılımcılara yeterli düzeyde güven vermemiş, tüm oranlar %40'ın altındadır.
- Katılımcıların yüksek oranda mahalleye dönüşümle birlikte mal varlıklarının değerinin artmadığını (%44,5) düşünürken, daha düşük oranda katılımcı değerinin arttığını düşünmektedir (%40,3). Bu konuda fikri olmayan (%8,7) ve kararsız olanların oranı ise (%6,6) yüksek sayılabilir. Birinci gelişim kademesi grubundaki katılımcılar mal varlıklarının, tarlalarının değerinin arttığını düşünürken (%55,8), diğer iki gruptaki katılımcıların çok azı böyle düşünmektedir (2. Grup; %27,5, 3.grup %36,9).
- Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71,1) artan giderleri ve vergileri ödemekte zorlanmaktadır. Açık uçlu sorulardan gelen cevaplardan da katılımcıların yaşadığı en büyük sorunların başında, artan giderleri ve vergileri ödeme güçlüğü gelmektedir. Artan giderleri ve vergileri ödemek en çok bu yerleşim yerlerinde sürekli yaşayan katılımcıları zorlamaktadır (%73,1). Daha sonra mevsimlik gelenleri (%67,3), en az hafta sonu

gelenleri zorlamaktadır (%63,2). Ancak görülmektedir ki her üç grubunda yarısından fazlası artan giderleri ödemekte zorlanmaktadır.

- Katılımcıların büyük çoğunluğu (%73,4) su faturası, emlak vergisi vb. ödemekte zorlanmaktadır. Buradaki önemli fark manevi duygularla sahiplenilen köye ait suyun yani herhangi bir barajdan gelmeyen bedelsiz suyun geçmişte ücretsiz olduğu halde şimdi ücretli olmasıdır. Mahalle olduktan sonra tabi olunan abone ücreti ve su faturası giderleri halkı rahatsız ettiği gibi ödeme güçlüğü yaratmaktadır. Köy çeşmelerinin kapatılmasıyla ihtiyaçları kadar ettikleri bostanlarını ve hayvanlarını da tarifeli sudan sulamak, su faturalarını daha da yükseltmektedir.
- Vergilerde de durum benzer şekildedir. Geçmişte olmayan ya da çok düşük olan tutarların şu an kent merkezinde uygulanan tarifeye aynı uygulanmasının verdiği rahatsızlık vardır. Kent merkezindeki gibi hizmet alamadıkları halde fatura ve vergilerin aynı tarifeden ödenmesi yoğun bir şekilde eleştirmektedirler. Aslında mevzuata bakıldığında aynı tarife uygulanmadığı görülse de indirimli abone ücretleri, faturalar ve vergiler halkı rahatsız etmektedir. Bunun nedeni geçmişte böyle bir gider kalemlerinin olmamasıdır.
- Mahalle olduktan sonra daha fazla vergi ödemeye başladığını düşünenlerin oranı %81,4'tür

4.5.10. Köy Muhtarlığı ve Belde Belediye Başkanlığı ile Mahalle Muhtarlığı Karşılaştırması

- Mahalle muhtarını köy muhtarına göre daha başarılı bulan katılımcı oranı %28,4'tür. Bu orandan görüldüğü üzere eski sistemdeki köy muhtarı ve belde belediye başkanı daha başarılı bulunmaktadır. Eski muhtarlık sisteminden memnun olanlar daha fazla orta yaş üstü erkek katılımcılardır ve onlar da alan araştırmasının önemli bir çoğunluğunu oluşturmaktadır.
- Kadınlar mahalle muhtarlığını daha başarılı bulurken (%38,2), erkekler köy muhtarlığını daha başarılı bulmaktadır (%51,8).
- Mahalle muhtarı hizmetlerinden daha memnun diyenlerin oranı ise %29,7'dir.
- Katılımcılar büyük oranda (%68,9) mahallede yaşamak ile köyde/belde belediyesinde yaşamak arasında fark olmadığını düşünmektedir.
- Katılımcılar mahalleye dönüş ile birlikte büyük ölçüde sorunların arttığını düşünmektedir (%45) Sorunların aynen devam ettiğini düşünenlerin oranı ise %26,6'dır (toplam: %71,6). Hemen her on kişiden yedisi yaşadığı yerleşim yerindeki sorunlardan bahsetmektedir ki bu önemli büyüklükte bir orandır.

- “Sorunlar arttı” diyen kadınların oranı erkeklerden daha düşüktür (%30,3). Sorunların aynen devam ettiğini düşünen kadınların oranı ise erkeklerden daha yüksektir (%30,3). Erkekler sorunların arttığını kadınlara göre daha güçlü ifade etmektedir.
- Sürekli yaşayanlarda “sorunlar attı” diyenlerin oranı %47,9 ile diğer gruplara göre en yüksektir. Sürekli yaşayanlar sorunların geçmişe göre arttığını daha güçlü vurgulamaktadır. Bunun nedeni 6360 sayılı Kanunun kapsamının sürekli yaşayanların yaşamlarını daha çok ilgilendiren düzenlemeler içermesidir.
- Bala, Nallıhan ve Kazan’da katılımcıların %50 ve fazlası sorunların arttığını ifade ederken, diğer ilçe katılımcıları daha düşük oranlarda sorunların arttığını ifade etmektedir. Sorunların aynen devam ettiğini düşünen katılımcılar ise Çubuk ve Akyurt’ta yoğunlaşmaktadır. Sorunlar azaldı diyenler hemen her ilçede %10-30’lar seviyesindedir.
- Köy muhtarını yerel halk kendine daha yakın bulmaktadır. İlçe belediye başkanını ise %1,8 gibi çok düşük oranda yakın bulmaktadır ki bu kadar düşük bir oran önemli bir sonuçtur. Bu oran göstermektedir ki belediye başkanları “yeni” mahallerde henüz bir varlık gösterememiş ve yeterli etkileşimi ve iletişimi kuramamıştır.
- Hizmet sunumunda kadınlar mahalle muhtarını (%38,8) köy muhtarına (%32,2) göre halka daha yakın bulmaktadır.
- Katılımcılar mahalle muhtarını, köy muhtarına göre sorunları çözme konusunda daha fazla güçlü bulmamaktadır (%39,7).
- Katılımcıların yarısından fazlası mahalle muhtarının köy muhtarına göre merkeze bağlı kurumlarla iletişimini daha iyi bulmaktadır.
- Yerel halk düşük bir farkla mahalle muhtarının köy muhtarına göre halkın sorunları ile daha yakından ilgilendiğini düşünmektedir (%52,4).
- Mahalle muhtarının yetkilerinin kısıtlı olması bazı muhtarları mahalle sorunları ile ilgilenmeme pozisyonuna sokmuştur.
- Herhangi bir mahalle sakininin bir sorunu belediyeye kendi iletmesiyle, muhtarın iletmesi arasında fark kalmadığını düşünen muhtarlar, geleneksel bir davranış olarak hala bir sorun olduğunda katılımcıların muhtarı arama eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler.
- Kadınların %52,6’sı mahalle muhtarının halkın sorunlarıyla daha yakından ilgilendiğini düşünürken, erkeklerin sadece %36,4’ü bu düşüncededir.
- Katılımcıların daha yüksek oranda, mahalle muhtarının köy muhtarına göre sorunların çözümünde daha açık ve şeffaf olduğunu düşünmektedir (%46,6). Karşıt düşünceye sahip olanların oranı ise %28,4’tür.

- Katılımcıların çoğunluğu, köy muhtarı ve belde belediye başkanının hizmet verme açısından mahalle muhtarı arasında fark olduğunu düşünmektedir (%51,4).
- Katılımcıların yarısından fazlası geçmişteki yönetimlerin sorunları çözme konusunda daha fazla yetkili olduğunu düşünmektedir (%52,3). İlçe gelişmişlik kademesi arttıkça geçmişte sorunları çözme yetkisinin daha fazla olduğunu düşünenlerin oranı azalmaktadır (1. grup %49, 2. grup %54,4, 3. grup %54,7).
- Eski sistemde köy muhtarı, ihtiyar meclisi ve köy derneği ile kararların daha hakkaniyetli alındığını düşünenlerin oranı %57,1'dir.
- Eski sistemde yerel ve ortak ihtiyaçların daha akılcı ve ihtiyaca uygun olarak belirlendiğini düşünenlerin oranı %57,3'tür. Bu oranla eski sistemde köy muhtarının yönetim biçimini onaylayanların oranının çok farklı olmadığı görülmektedir. Yani köy sisteminin uygulamalarından memnun olmayan kitlenin de büyüklüğü önemlidir.
- Köy sisteminde kendi bütçeleriyle birçok ihtiyacını karşılayabildiğini düşünenlerin oranı %55,7'dir.
- Katılımcıların çoğunluğu, mahalle muhtarlarının ilçe belediyesiyle iletişiminin güçlü olduğunu düşünmektedir (%54,7). Ancak görülmektedir ki mahalle muhtarlarının iletişimi güçlü olsa da hizmet memnuniyet oranı daha düşüktür (%29,7). Muhtarın girişken olması hizmetin getirilmesi için yeterli faktör olmadığı söylenebilir.
- Muhtarların büyük çoğunluğu eski sistemin daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Bunu görevdeki muhtarların ifade etmesinin ayrıca bir önemi vardır.
“Köy tüzel kişiliği iken daha muhtarlık köy hizmetlerden her türlü imkânı alıyordu, gidiyordu mesela proje üretiyordu... Şimdi belediyede muhtarlığın bir bütçesi yok. Belediyede her istediğimiz hizmeti alamıyoruz. Biz bir metre attıramadık hala, köy hizmetlerindeyken mesela bu dere yataklarında da çalışmalar oluyordu...” Bala B
- Bazı muhtarlar da yeni sistemin eski sisteme göre daha iyi olduğunu belirtmektedir. Şöyle ki; hizmetlerin, araç ve gereçlerin daha hızlı geldiğini ve beklemeden hizmete erişme imkânı olduğu belirtilmektedir. Hem hizmetlerden memnun olup hem de mahallerinin köy olarak kalmasını talep eden muhtarlar da bulunmaktadır.
“Şimdiki faaliyetler çok çok çok üstün on numara. Şimdiki hizmetlerimiz çok basit ve anında hizmet var. O zamanlar ulaşımımız olsun veya araç gereçlerde gene hizmet yerine geliyordu ama tabi ki vakit zaman alıyordu.” Çamlıdere A
- Muhtarlık özlük haklarının iyileşmesi, ekonomik olarak düşük gelir düzeyine sahip kırsal mahallelerde muhtarlık görevini cazip hale getirmiştir. Yetkisinin olmaması da talebi arttırmaktadır. Bir taraftan alınan maaşın bir kısmının da dolaylı hizmet giderleri

için kullanıldığı ifade edilse de özlük haklarının iyileşmesi muhtarlar tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Yeni sistemde hizmetler bir şekilden muhtardan bağımsız olarak da gelmektedir. Yeni sistemde muhtar sadece resmi mühür yetkisine sahiptir.

“Sadece bir sıfatımız var, görünürde resmi bir insan olarak görünüyoruz. Şimdi ki hizmetlerde yani sadece gerektiği mercilerde işte, özel idareler olsun, fen işleri olsun, hastaneler olsun, ne olursa olsun, enerji olsun, bakanlıklar, destek geldiği zaman, hizmet haberimiz olmadan yine yapılıyor, yine alıyoruz. Eskiden daha sıkıntılıydı şimdi sıkıntı yok muhtar olarak.” Çamlıdere A

- Eski sistemde muhtarın ceza yazma yetkisi, yaptırım gücünü ortaya koyarken şu an belediye ve güvenlik güçleriyle iletişim kurarak sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. İmece, sorunları çözen çok önemli bir dayanışma yöntemi olup, artık kullanılmıyor olması eski sistemi yaşayıp bilen muhtarlar için önemli bir kayıp olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca köy muhtarı olmak, köy adı ile anılmak maneviyat açısından bazı muhtarlar için çok önemliyken bunu kaybetmek üzüntü verici bulunmaktadır.

4.5.11. Merkezileşme

- Mahalle olduktan sonra hizmetlerin merkezileşmesinin hizmet sunumunu hızlandırdığını düşünen katılımcıların oranı %46,3 iken, hızlandırmadığını düşünenlerin oranı da hızlandırdığını düşünenlerin oranına çok yakındır (%43,4). Bu oran belde belediyelerinde %13,5 olup en düşüktür. Diğer birimlerdeki oranlara bakıldığında köyler de %52,6, orman içi köylerde %38,4, ormana bitişik köylerde ise %50'dir. Yönetim birimi grupları arasında önemli düşünce farklılıkları vardır.
- Katılımcılar yüksek oranda, hizmetlerin merkezileşmesinin israfı azaltmadığını düşünmektedir (%41,9). İsrافی azalttığını düşünenlerin oranı ise %23,7'dir. Hizmetlerin merkezileşmesi israfı azaltmamıştır.
- Katılımcılar yüksek oranda, merkezileşmeyle yerel hizmetlerin daha verimli ve ekonomik sunulmadığını düşünmektedir (%44,5). Merkezileşme ile yerel hizmetler daha verimli ve ekonomik sunulduğunu düşünenlerin oranı ise %25,3'tür.
- Katılımcılar yüksek oranda, hizmetlerin merkezileşmesiyle belediyeye sivil toplum işbirliğinin artmadığını düşünmektedir (%39,4). Arttığını düşünenlerin oranı %18,7'dir.

- Katılımcıların çoğunluğu, hizmetlerin merkezileşmesinin kadınların ve gençlerin kararlara katılımını arttırmadığını düşünmektedir (%53,2). Arttığını düşünenlerin oranı ise %23,2'dir.
- Katılımcıların çoğunluğu, hizmetlerin merkezileşmesinin kent ve kır dengesizliğini azaltmadığını düşünmektedir (%50,5). Azalttığını düşünenlerin oranı %28,9'dur. Bu oran birinci grup olan en gelişmiş grupta %36,7, ikinci ve daha alt gelişmişliğe sahip grupta %23,7 ve en alt gelişmişliğe sahip üçüncü grupta ise %24,7'dir. Oranların çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde merkezileşme kısmen de olsa kent-kır dengesizliğini azaltmıştır.
- Katılımcılar yüksek oranda, hizmetlerin merkezileşmesinin personel yetersizliğini gidermediğini düşünse de (%37,9) giderdiğini düşünenlerin oranı da (%30) bu orana yakındır.
- Katılımcılar yüksek oranda, hizmetlerin merkezileşmesiyle maddi ve teknik imkanların arttığını düşünmektedir (%37,1). Artmadığını düşünen katılımcı oranını ise %36,9'dur. Katılımcılar yaklaşık eşit oranlarda farklı görüştedir.
- Katılımcılar daha yüksek oranda hizmetlerin merkezileşmesiyle deneyim ve bilgi alışverişinin arttığı düşünmektedir (%33,4). Artmadığını düşünenlerin oranı %32,6'dır. Bu konuda katılımcılar yaklaşık eşit oranlarda farklı görüşe sahiptir.
- Katılımcılar yüksek oranda, merkezi denetimin artmadığını düşünmektedir (%47,3). Merkezi denetimin arttığının düşünenlerin oranı da azımsanmayacak büyüklüktedir (%34,2).
- Katılımcıların çoğunluğu, merkezileşmeyle birlikte plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azaldığını düşünmektedir (%50,5). Plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azalmadığını düşünenlerin oranı da azımsanmayacak büyüklüktedir (%30,2).

4.5.12. Demokrasi, Yerel Katılım, Temsiliyet

- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediye meclisinin, yaşadıkları mahalleyle ilgili doğru ve yerinde kararları alamayacağını düşünmektedir (%45). Doğru ve yerinde karar alınabileceğini düşünenlerin oranı ise %33,4 ile eski statü istemeyenlerin oranına çok yakın (%32,6) olması açısından bir bütünlük sağlamaktadır. Bu konuda fikri olmayanların oranı %13,4 iken kararsızlık belirtenlerin oranı ise %8,2'dir. İlçe belediye meclisinin doğru ve yerinde kararlar alamayacağını düşünen katılımcıların Nallıhan'daki oranı %61,5'tir (Nallıhan kırsal alan nüfus oranı %60,9). Diğer ilçelerde bu oran %50'nin altındadır. Yani katılımcıların önemli bir kesimi mahalleleriyle ilgili

yerinde, doğru kararların ilçe belediye meclisleri tarafından alınamayacağını düşünmektedir.

- Gelişmişlik azaldıkça katılımcıların, mahalleleriyle ilgili doğru ve yerinde kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınamayacağını düşünme oranları artmaktadır (1. grup %43,6, 2. grup %45, 3. grup %47,9). Birinci grup olan en yüksek gelişmişliğe sahip ilçelerde yaşayan katılımcılar, diğer gruplara göre en düşük düzeyde ilçe belediye meclisi tarafından yerinde ve doğru karar alınacağını düşünmektedir (%43,6).
- Yaşanılan yerleşim yerlerine göre de ilçe belediyesinin doğru ve yerinde karar alınamayacağına ilişkin oranlar değişim göstermektedir. Köy ve orman köylerinde katılım oranları (%40 civarı) benzerken, belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların %56,7’si ilçe belediye meclislerinin yerinde ve doğru kararlar alamayacağını düşünmektedir. Kadınların bu konuda da iyimser olduğu görülmektedir. Kadınların %34,2’si, erkeklerin %52,1’i yerinde/doğru kararların “ilçe belediye meclisi” tarafından alınmasının mümkün olmadığını düşünmektedir. Kadınlar ilçe belediye meclisine daha fazla güvenmektedir.
- Katılımcıların %57,9’u, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının halkıyla daha ilgili olduğunu düşünmektedir.
- Katılımcıların %53,7’sinin geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanın karar alırken fikirlerine karşı daha duyarlı olduğunu düşünmektedir. Bazı katılımcılar tarafından geçmişte bazı köy muhtarlarının yetkilerini köylülerin tamamına eşit şekilde kullanmadığı, kayırmacılık yaptığı, oy verme davranışına göre çeşitli imkan ve haklardan (tarım kredisi, ortak alanların kullanılması vb.) faydalandırmadığı ya da yanlı davrandığı gibi durumlardan söz edilmektedir.
- Erkekler geçmiş sistemde karar alırken fikirlerine daha fazla duyarlı olduğunu düşünmektedir (%63,2). “Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.” ifadesine katılan katılımcıların belde belediyesindeki oranı %78,4’tür. Köylerde bu oran %48, orman içi köylerde %59, ormana bitişik köylerde ise %52’dir.
- Katılımcıların %56’sı geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliğiyle daha doğru karar alındığını düşünmektedir. Mahalle statüsüne göre “Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar almayı sağlamaktaydı.” ifadesine katılım oranlarına bakıldığında, köylerdeki katılım oranı %52,6, orman içi köylerde %53,8, ormana bitişik köylerde ise %59,9 ile genel olarak benzerdir.
- Katılımcıların %55,5’i geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünmektedir. Kadınların %38,8’i köy muhtarı ve belde

belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünürken, erkeklerde bu oran %66,7 ile daha yüksektir. Belde belediyelerinde ise bu oran %86,5'tir. Belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğu hemen tüm katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Köylerde bu oran %53,3, orman içi köylerde %43,6, ormana bitişik köylerde ise %53,3'tür. Tüm gruplarda katılımcıların önemli bir bölümü köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha yüksek olduğunu düşünmektedir.

- Katılımcıların %52,4'ü geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisiyle daha kolay iletişim kurulduğunu düşünmektedir. Bu oranın yüksek çıkması bu yerleşim yerlerinde yaşayan halkın yaş ortalamasının yüksek olması ve sürekli yaşayanların çoğunlukta olmasına bağlanabilir. Gençler ve sonradan göç edenlerin bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi değildir.
- Geçmişte fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünenlerin oranı %56'dır. Katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Bu oran belde belediyelerinde %78,4 olup, diğer birimlerdeki oranlar %50 ve daha üzeridir. Bu konuda kadınların oranı %40,8, erkeklerin oranı ise %66,2'dir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir.
- Geçmişte kararların alınmasında daha aktif rol aldığını düşünenlerin oranı %58,5'dir. Katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde kararların alınmasında daha aktif rol oynadığını düşünmektedir. Bu oran belde belediyelerinde %78,3 olup, diğer birimlerde %50 ve daha üzeri iken kadınlarda %41,5 erkeklerde ise %69,8'dir. Kadınlar yeni duruma ilişkin kanaatleri erkeklerden farklılık göstermektedir. Kadınların yeni sisteme daha fazla adapte olduğu söylenebilir.
- Mahalle olmadan önce eşit yurttaşlık duygusunun daha belirgin olduğunu düşünenlerin oranı %58,9'dur.
- Katılımcılar en yüksek oranda, ilçe belediyesinin hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermediğini düşünmektedir (%47,4).

“Köyken, köy muhtarı yetkili olduğu için karar alma yetkisi vardı vs. şimdi o yetkiler büyükşehir belediye meclis üyelerine verildi ve ilçe belediye meclis üyelerine verildi. O meclis üyeleri büyükşehirin içinden seçiliyor yani köylerden seçilmiyor, köylünün derdini bilmiyor ama muhtar köyde yaşadığı için köylünün sıkıntısını biliyordu ve vatandaşta her türlü sorununda muhtara geliyordu, hala da geliyor ama muhtarında şu an da yetkisi yok.” Çubuk B

- Değişen sorunların arasında büyükşehir ve ilçe belediyelerinin farklı partiden seçilmiş olması nedeniyle görüş ayrılıkları olduğu ve bu arada yaşanan sorunlardan da yerel halkın mağdur olduğu ifade edilmektedir.

“Tabi ki siyaset karışıyor. Mesela ilçe belediyesi AK Parti büyükşehir CHP. Şimdi ikisi çakışıyorlar arada biz mağdur oluyoruz.” Bala A

- Katılımcıların %47,4’ü ilçe belediyelerinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünmektedir. Dikkate aldığını düşünenlerin oranı ise dikkate almadığını düşünenlerin oranına yakındır (%42,6). Yani katılımcıların neredeyse yarısı halkın tercihlerinin dikkate alındığını düşünürken, yarısı dikkate alınmadığını düşünmektedir. Halkın tercihlerinin dikkate alındığını düşünenlerin oranı kadınlarda %42,1 erkeklerde ise %43’tür. İlçelere göre ise tercihlerin dikkate alındığıyla ilgili en yüksek oran %90 ile Akyurt’tadır. En düşük orana sahip ilçe ise %25,6 ile Bala’dır. Yüzde 26,1 ile Çubuk da Bala’ya çok yakındır. Halkın yüksek oranda ilçe belediyesinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünmektedir (Çubuk %56, Kalecik %53,2, Nallıhan %55,8).

4.5.13. Merkezi Yönetime Bağlı Hizmetler

- Mahalleye dönüşümle birlikte eğitim hizmetlerinin iyileştiğini düşünen katılımcı oranı %20,5’tir. Sağlık hizmetlerinde iyileşme olduğunu düşünen katılımcı oranı eğitime göre kısmen daha yüksektir (%33,4). Bunun nedenlerinden biri Sağlık Bakanlığı’nın ambulans hizmetlerinin kırsal mahallelere kadar ulaşmasıdır. Katılımcılar köy iken ambulans hizmetlerinin bu düzeyde yaygın olmadığını ifade etmektedirler. Sağlık hizmetleri eğitim hizmetlerine göre kısmen daha iyi olsa da memnun olmayanların oranı %53,7 ile yüksektir.
- Katılımcıların %46,3’ü geçmişte köy muhtarı ve belde belediye başkanının devlet kurumlarıyla daha etkili iletişim kurduğunu düşünmektedir.
- Dönüşümle güvenlik ve asayiş daha iyi sağlandığını düşünenlerin oranı %47,1’dir. Katılımcılar en yüksek oranda, yaşadığı yerde geçmişe göre güvenlik ve asayişin daha iyi sağlandığını ifade etmektedir. Yaşadığı yerde güvenlik ve asayişin iyi sağlanmadığını düşünenlerin oranı da (%30) önemli büyüklüktedir.
- Eğitim sisteminin taşınmalı sisteme geçmesi birçok açıdan yöre halkı tarafından olumsuz değerlendirilmektedir. Bu durum çocuklu ailelerin mecburi ilçe merkezine göçüne neden olmaktadır. Bu da köylerde genç nüfusu bitirirken, tarım ve hayvancılığı

sürdürecek insanların azalmasına sonucunu doğurmaktadır. Yöre halkı tarafından birkaç mahalleyi kapsayacak şekilde okulların yeniden açılması önerisi de mevcuttur.

“Yani yakın olmasına rağmen burada ilkokul açık olabilirdi yani Taşımalı sisteme geçilince okulum kapandı.” Çubuk A

- Sosyal yardımlarla ilgili muhtarlar, belediyeler dışında sosyal yardımlaşma vakıflarıyla, ORKÖY ile iletişim halindedir. Sosyal yardım faaliyetlerinin belli bir sisteme oturduğu görülmektedir.
- Merkezi yönetim tarafından verilen hizmetlerin de yerel halk farkındadır. Herhangi bir talep olmadan da merkezi hizmetlerin verildiği belirtilmektedir.
- Yasal değişimle merkezi kurumlarının hizmetlerinde bir gerilme olmasa da çok da değişmediği söylenebilir.
- Orman ve ağaçlandırma hizmetlerinden memnun olan (%30,3) ve olmayan (%33,2) katılımcıların oranları birbirine çok yakındır. Orman içi ve yakını mahallelerde Orman Bakanlığı tarafından zaman zaman ağaçlandırma yapıldığından söz edilmektedir. Bu hizmet belediyeler tarafından değil ORKÖY tarafından verilmektedir. Köyler mahalle olurken orman köyü statülerinde herhangi bir değişiklik olmaması nedeniyle ORKÖY destek projeleri sürmektedir.

4.5.14. İlçe Belediyelerinden Memnuniyet

- Katılımcıların %44,5'i, ilçe belediyesi hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir. Memnun olmadığını söyleyenlerin oranı memnun olanların oranına yakındır (%40,7). Yani, memnun olan kadar, memnun olmayan bir kitle de mevcuttur. Bu konuda kararsızlık bildirenlerin oranı %14,7'dir. Kadınların memnuniyet oranı %46 erkeklerin memnuniyet oranı ise %43,5'dir. Kadınların ilçe belediye hizmetlerinden memnuniyet oranı (%46) erkeklerden (%43,5) minimal de olsa yüksektir.
- İlçe belediyesi hizmetlerden memnuniyet oranı sürekli yaşayanlarda %44,3, mevsimlik yaşayanlarda %48,1'i ve hafta sonu yaşayanlarda ise %26,3'tür. En memnun olan grup mevsimlik gelenler en az memnun olan grup ise hafta sonu gelenlerdir.
- İlçelere göre ise hizmetlerden en çok memnun olan ilçe %90 ile Akyurt, en az memnun olan ilçe ise %21,8 ile Çubuk'tur. Katılımcıların yarısından fazlasının ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnun olduğu ilçeler %66,7 oranıyla Kazan, %62,5 oranıyla Polatlı'dır. Bala %27,9, Çamlıdere %46,7, Nallıhan %38,4, Kalecik %37,1, Çubuk %21,8, Ayaş %48,6 oranında hizmetlerden memnuniyete sahiptir. Örnekleme seçilen ilçeler arasında kırsal alan nüfusu düşük olan Akyurt'ta memnuniyetin en yüksek

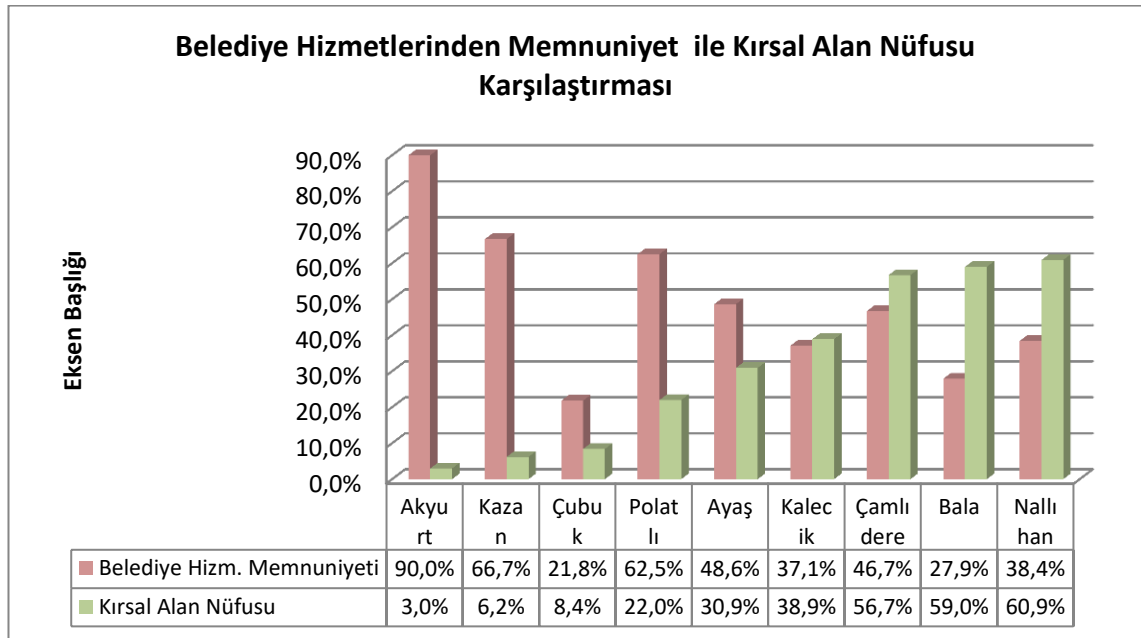
olması beklenen bir durumdur. Çubuk'taki kırsal alan nüfusu %22 ile 4. sırada iken memnuniyetin düşük olması belediye yönetimiyle ilişkilendirilebilir. Genel olarak kırsal alan nüfusu fazla olan belediyelerde vatandaş memnuniyeti daha düşüktür (Çubuk ilçesi istisna kabul edilebilir).

- Hizmet memnuniyet oranı en gelişmiş grupta (1. grup) %61,2, ikinci ve daha alt gelişmişliğe sahip grupta %33,2 ve en alt gelişmişliğe sahip üçüncü grupta ise %35,6'dır. Oranların çok gelişmişten az gelişmişe doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde (Akyurt: %90, Kazan: %66,7, Polatlı: %62,5) katılımcıların büyük çoğunluğu ilçe belediyesi hizmet sunumundan memnundur. Gelişmişliğe göre artan memnuniyet; gelişmiş ilçe belediyelerinin merkeze daha yakın olmasına, şehrin genişlemesine bağlı mahallelere daha çok hizmet götürülmesine ve bu ilçelerin de metropol alana daha yakın olmasına bağlanabilir.
- Uzaklığa göre hizmet memnuniyet oranlarına bakıldığında yakından uzağa gidildikçe memnuniyet oranları genel olarak azalmaktadır. "1-5 km" mesafede yaşayan katılımcı memnuniyet oranı %45,1, "6-10 km" de %46,7, "11-20 km %31,9", "21-30 km %37,8", "31-40 km" %56,3, "51-60 km" uzaklıkta ise %33,3'tür. Memnuniyet oranlarının çoğunluğunun %50'nin altında olması katılımcıların genel olarak memnuniyetsizliğinin göstergesidir. Bu oran belde belediyelerinde %21,6 olup en düşüktür. Köylerde %40,1, orman içi köylerde %35,9, ormana bitişik köylerde ise %56,6'dır. Gruplar arasında önemli memnuniyet farklılıkları vardır.
- Katılımcıların %47,9'u köyün ya da belde belediyesinin, mahalleye dönüşümü aşamasında, ilçe belediyesinin, hizmet sunumunda sorun yaşamadığını düşünmektedir. Sorun yaşadığını düşünenler de oransal olarak önemli büyüklüktedir (%28,7). Sorun yaşandı diyenlerin belirttiği sorunlar sırasıyla şu şekildedir: "*Hizmetler aksadı, hizmet geç geldi, yetişilemedi, hizmet gelmedi, şube geç açıldı, belediyenin hizmet edecek kaynağı, aracı yoktu, imkanları kısıtlı, muhatap, yetkili bulunamadı, iletişim ve haberleşme yapılamadı, siyasi zorluklar yaşandı, ilçe ve büyükşehir siyasi parti farkı nedeniyle koordinasyon sorunu yaşandı*" cevapları verilmiştir.
- Katılımcıların %36'sı hizmetlerde diğer mahallerle eşgüdüm sağlanabildiğini düşünmektedir. Burada kast edilen 6360 sayılı Kanun ile mahalle olan köylerle, hizmette eşgüdüm sağlanabilmesidir. Açık uçlu sorulardan gelen cevaplarda görüldüğü üzere bazı katılımcılar mahalleler arasında olduğu gibi, aynı mahalle içinde bile çeşitlik nedenlerle (Örn: Oy verme davranışı) hizmette eşgüdüm sağlanamadığından yakınmaktadırlar.

- Katılımcıların büyük çoğunluğu ilçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetlerini yetersiz bulmaktadır (%63,2). Yeterli bulanların oranı ise %23,3'tür.
- Katılımcıların yarısından fazlası ilçe merkezine uzaklık nedeniyle hizmetlerin aksadığını düşünmektedir (%53,4).
- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesi hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünmektedir (%45,6). Hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünen kadınlarda %40,1, erkeklerde ise %49,1'dir. Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediye hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünse de açık uçlu sorulardan gelen yanıtlara bakıldığında yerel halk kendileriyle kurulan iletişime çok önem vermektedir. Bu sonuçtan ilçe belediyelerinin kadınları memnun edecek hizmetlere ağırlık vermesi gerektiği sonucu çıkarılabilir.
- ilçe belediyesi hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olduğunu düşünenlerin oranı ilçelerde %90 oranıyla en yüksek Akyurt'tadır. En düşük oran ise %19,5 ile Çubuk'tadır. İlçeler göre hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olduğunu düşünenlerin oranı yüksek olan diğer ilçeler ise %50 oranıyla Kazan, %53,4 oranı ile Polatlı'dır. Bu oran Bala %18,6, Çamlıdere %40, Nallıhan %32,7, Kalecik %35,5, Çubuk %19,5, Ayaş %37,8'dir. İlçelerin çoğunluğunda ilçe belediye hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünülmektedir.
- Katılımcıların bir bölümü ilçe belediyesinin hizmet sunarken verimliliğe önem verdiğini (%32,1) düşünse de daha büyük bir bölümü (%44) önem vermediğini düşünmektedir.
- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesi hizmetlerinin şeffaf olmadığını düşünmektedir (%37,9). Şeffaf olduğunu düşünenlerin oranı ise %30'dur. Konu ile ilgili "fikrim yok" diyenlerin oranı ise %26,3'tür.
- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesinin hizmet üretirken hesap verebilir olmadığını düşünmektedir (%37,9). Hesap verebilir olduğunu düşünenlerin oranı ise %30'dur Konu ile ilgili "fikrim yok" diyenlerin oranı ise %29,5'tir.
- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesinin koşullara en uygun hizmet vermeye dikkat etmediğini düşünmektedir (%43,1). Dikkat ettiğini düşünenlerin oranı ise %32,9'dur.
- Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesinin daha az kaynakla daha kaliteli ve etkin hizmet vermediğini düşünmektedir (%45,8). Az kaynakla daha kaliteli ve etkin hizmet verdiğini düşünenlerin oranı %28,1'dir.
- Muhtarların büyük çoğunluğu ilçe belediyesinin imkanlarının, mali gücünün kısıtlı olduğunu düşünmektedirler. Çöp toplama hizmetinin düzenli olduğu belirtilirken diğer yatırım gerektiren hizmetlerin verilemediği ifade edilmektedir. Polatlı, Kazan, Çubuk,

Nallıhan ve Çamlıdere Belediyesi muhtarları belediyelerinden oldukça memnundur. Yerel halkının hizmet sunumunu ilçe belediyesiyle ilişkilendirdiği, büyükşehir belediyesinin yeterince tanınmadığı ifade edilmektedir. Birçok kişinin muhtara başvurmadan ihtiyaçlarını gidermekte ve gerekli yerlerle iletişimi kurabilmektedir. Belediyelerin sadece mahalle giriş ve çıkışlarında hizmet verdiği henüz imar çalışmaları yapılmaması nedeniyle ara sokaklara asfalt, taş döşeme gibi hizmetlerin verilemediği belirtilmektedir. Hizmetlerin hızlandığı Çubuk Belediyesi'nin imar ve doğalgaz çalışmalarına başladığı ifade edilmektedir.

- Yolların imar planına göre açılması ve mahallelerdeki harabe evlerin kaldırılması birçok mahallede talep edilen hizmetlerdir. İlçe belediyelerinin daha iyi hizmet verebilmesi ve gerekli araç, konteyner vb. alabilmesi için devlet tarafından güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.
- İlçe belediyelerinin hizmet götürmek zorunda olduğu merkez mahalle sayısı ve köyden mahalleye dönüşen yerleşim birim sayısının belediyeler arasında eşit olmadığı bilindiğinde kırsal alanı daha geniş olan ve kırsal mahalle sayısı yüksek olan ilçelere daha fazla iş düşmektedir. Dolayısıyla da kırsal alanı ve kırsal nüfusu fazla olan ilçeler daha fazla zorlanmaktadır (Örneğin; Nallıhan, Bala, Çamlıdere ve Kalecik). Aşağıdaki grafikten net olarak görülebildiği gibi kırsal alan nüfusu az olan ilçe belediyelerinden belediye hizmetlerinden memnuniyet oranı genel olarak daha yüksektir.

Grafik 29. Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet ile Kırsal Alan Nüfusu Karşılaştırması

- Kalecik'te çöp ve ulaşım hizmetleri başta olmak üzere belediye hizmetlerinden memnuniyet vardır. Belediye hizmetlerinin geçen 10 yıllık süre içinde Kazan'da arttığı ifade edilmektedir. Altyapı, kanalizasyon, su şebekelerinin yenilendiği, doğalgazın geldiği internet alt yapısı kurulduğu belirtilmektedir. Köyün aynı köy olduğu belirtilse de kışın yolların açılması, çöplerin toplanması, mezarlık ve çevre otların temizliği, ağaç budama gibi hizmetler memnuniyetle karşılanmaktadır.
 - Nallıhan Belediyesinin işleri sıraya koyarak düzenli ve imkanları çerçevesinde yaptığı ifade edilirken muhtarların Nallıhan Belediyesi'nden oldukça memnun olduğu görülmektedir. Aynı memnuniyetin büyükşehir belediyesi için var olduğu söylenemez.
 - Yeni dönem Polatlı belediye başkanından memnuniyetin daha yüksek olduğu hızlı ve düzenli hizmet verdiği ifade edilmektedir. Genel olarak bakıldığında iletişimi güçlü kuran başkanların başarılı hizmet vermeye eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir.
 - En düşük kırsal nüfusa sahip (%3) Akyurt'ta belediye hizmetlerinden memnun olunmadığı bildirilirken belediyenin kırsal mahallelere değil büyük ve merkez mahallelere çalıştığı ifade edilmektedir. Aslında kırsal mahalleleri memnun etmek çok da zor görünmemektedir. Köy konağı, cami, fırın yapımı bakım ve onarımı gibi hizmetlerin verilmesi bile halkı memnun etmektedir. Büyük mahallelere büyük hizmet veriliyorsa da küçük mahallelere küçük hizmet yapılması halkı memnun edecektir. Güvenlikle ilgili sorunlar yabancılaştırmanın artmasına bağlanmaktadır.
 - Yasal değişiklik nedeniyle değişen mevzuatın uygulanmasına bağlı sonuçlardan sürekli yaşayanlarla, mevsimlik yaşayanlar ve hafta sonu yaşayanlar arasından memnuniyet düzeyleri arasında fark olduğu nicel araştırma sonuçlarından elde edilmişti. Nitel verilerde de benzer sonuçlar elde edilmiştir.
- “Ya hocam vatandaş memnun değil. Vatandaş derken köyde yaşayan vatandaş memnun değil, dışarıdan gelen vatandaş memnun mesela, bir yer aldı adam villasını yaptı, doğalgaz var, alt yapısı var, o memnun. Ama ben tarım yapıyorum ben memnun değilim, ben hayvancılık yapıyorum memnun değilim. Köylü memnun değil.” Kazan A*
- Mahalle muhtarlarının ilçe belediyesine, büyükşehir belediyesine göre daha rahat ulaştıkları görülmektedir.
 - Katılımcıların %42,4'ü yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetlerinin daha da iyileştiğini düşünmektedir. Değişmemiştir diyenler ve ilk yıllara göre daha da kötüye gittiğini düşünenlerin toplam oranı %51,5 ile katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Geçen yaklaşık 10 yılın ardından

Kanunun etkilerinin katılımcıların yarısından fazlası için bir değişim getirmediği gibi daha da kötüye gittiği düşüncesi yaygındır.

- 2014'ten bu yana belediye hizmetlerin iyileştiğini düşünen ilçelerin oranlarına bakıldığında; %70 ile Akyurt ve %59,1 Polatlı gelmektedir. En düşük orana sahip ilçeler ise %27,9 ile Bala ve %16,7 ile Kazan gelmektedir. İlçe oranların bakıldığında katılımcılar tarafından 2014'ten günümüze gelişim ve değişim çok hızlı bulunmamaktadır.

Temizlik ve Çöp Toplama

Katılımcıların büyük çoğunluğu çöp toplama hizmetlerinden memnundur (%87,4). Memnun olmayanlar, genel olarak çöp toplama hizmetinin düzensiz ya da yeterli sıklıkta olmamasını dile getirmektedir. Sadece çöp toplama hizmeti için bile köylerin belediyeye bağlanması önemli bir aşamadır. İlçe belediyelerinin çöp toplama konusunda sorun yaşamadığı söylenebilir.

Çöp toplama hizmeti mahallelerde çok önemli görülen bir hizmettir. Kırsal alan da olsa özellikle geri dönüşemeyen atıklar sorun teşkil etmektedir. İlçe belediyeleri genellikle bu hizmeti sorunsuz sürdürmektedir.

“İlçe belediyesinin her köye elinden gelen en iyi hizmeti yapsın isterim. Ha şu karımız oldu, sadece her hafta ilçe belediyemiz çöp kamyonlarını getirir, konteynerlerle alır gider. Ondan çok rahatız. Çünkü niye benim hanımum çöpü alıyordu, şurada küllük derdik biz eskiden, çöplük. Komşu da oraya getirirdi. Koku, poşetler desen caddelerde, şimdi şükür o yok.” Polatlı B

Cenaze, Defin

Katılımcıların büyük çoğunluğu cenaze ve defin hizmetlerinden memnundur (%82,6). Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Bu hizmet katılımcıları en çok memnun eden hizmetler arasında yer almaktadır. İlçe belediyesinin taziye çadırı kurması, masa sandalye getirmesi, mezar yerini açması- yapması, taziye evi yapması, mezarlık çevresinin tel vb. ile çevirmesi hizmetleri katılımcılar tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Geçmişte bu tür işleri kendi imkanları ölçüsünde yapmakta iken şimdi bu tür hizmetlerin sistemli bir şekilde verilmesi vatandaşları memnun etmektedir.

Zabıta Hizmetleri

Katılımcıların çoğunluğu zabıta hizmetlerinden memnundur (%50). Zabıta hizmetleri denetim amacıyla mahallelere gelmekte, kaçak yapı, şikâyet gibi konulara bakmaktadırlar. Özellikle mahallelilerin birbirini hayvancılıkla, atık sularla ve çevre kirliliği ilgili konularda şikâyet etmesi üzerine zabıta denetime gelebilmektedirler. Ancak bu durum denetimin dışında komşuluk, arkadaşlık, dayanışma, birlik gibi manevi değerleri olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle mahallelerde sürekli yaşayanlarla mevsimlik veya hafta sonu gelerek yaşayanlar (hobi bahçesinde yaşayanlar) arasında şikâyet konusunun gündeme geldiği ifade edilmektedir. Bu oran Çamlıdere’de (%16,6) en düşük memnuniyet oranına sahipken, Kalecik’ te (%62,9) en yüksek memnuniyet oranına sahiptir.

4.5.15. Büyükşehir Belediyesi İle İlişkiler, Koordinasyon ve Hizmetlerden Memnuniyet

- Katılımcıların %43,4’ü, büyükşehir belediyesinin hizmetlere bütüncül yaklaşmasının hizmet vermeyi ve yönetimi kolaylaştırdığını düşünmektedir.
- Katılımcıların büyükşehir belediyesi hizmetlerine karşı farkındalığının ilçe belediyesi hizmetlerine göre daha yüksek olduğu saha gözlemlerinden söylenebilir.
- Katılımcılar büyükşehir belediyesinin kırsal alana özgü tarım ve hayvancılık desteklerinden sıklıkla söz etmektedirler.
- Büyükşehir belediyesiyle halkın tanışması ASKİ ile olmuştur. Geçmişte bedelsiz ve abone ücreti bile ödemeksizin kullandıkları suyun su saatine bağlanması ve ücreti katılımcıları mutsuz ettiyse de büyükşehir belediyesinin diğer hizmetlerinin gelmesi de güçlü olarak talep edilmektedir.
- Burada hizmetler bağlamında bakıldığında, ilçe belediyesinden alınamayan hizmetler (Örn: Ara sokaklara döşenecek taşı ilçe belediyesi veremediği durumda büyükşehir belediyesi temin etse de taşın döşenmesi hizmeti ilçe belediyesi tarafından verilebiliyor. Okul, cami, mezarlık, konak vb. yerlerin yapım, tamir, tadilat, bakım hizmetleri kimi zaman büyükşehir kimi zaman ilçe belediye ya da her iki belediyenin işbirliği ile verilebilmektedir.) bir şekilde büyükşehirden talep edilerek kısmi de olsa zaman zaman alınabilmektedir. Dolayısıyla sorunlar kısmen çözülmüştür. Bu yüzden büyükşehirin hizmetlere bütüncül ve koordineli yaklaşımı vatandaşlar tarafından fark edilmekte, gerekli bulunmakta ve önemsenmektedir.

Su Hizmeti

- Katılımcıların çoğunluğu, içme suyu hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%56,1). Memnun olmadığını ifade edenler de azımsanmayacak

büyüklüktedir (%32,4). Yöre halkı su hizmetinin Ankara Büyükşehir Belediyesine geçerek, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (ASKİ'ye) bağlanmasını henüz tam olarak kabullenmiş değildir.

- İçme suyu abonelik ücreti, içme suyu kullanım ücreti, içme suyunun temizliği, her hanede kesintisiz akması ve yeterliliği katılımcılar açısından üzerinde önemle durulan hususlardır. Eski köy-yeni mahallelerde köy çeşmelerinin şebekeye bağlanması sonucunda daha önce hayvanların ve evlerin önündeki bahçe ve bostanların sulanmasında kullanılan çeşmelerin devre dışı kalmasıyla su faturaları yükselmektedir. İçme suyunun tarım ve hayvansal sulamada kullanılması sonucunda çok yüksek faturalarla karşılaştığı ve bu durumun tarım ve hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.
- Birçok mahallede su borularının il özel idaresi döneminde ev içlerine kadar döşendiği görülse de su borularının zamanla eskidiği, tamir ve tadilata ihtiyacı olduğu, bunun yapılmaması halinde suyun önemli bir kısmının israf olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Geçmişte il özel idareleri tarafından yapılmaya başlanan, ancak il özel idarelerinin kapatılmasıyla yarım kalan bazı kanal, büz, boru döşeme vb. hizmetlerin belediyeler tarafından özellikle nitelikli personel eksikliği nedeniyle de tamamlanamamasının bazı bağ ve bahçelerin kurumasına neden olduğu ifade edilen olumsuzluklar arasındadır. Kıraç topraklı mahallerdeki tarlaların sulama sorunu ise hiç çözülemeyen sorunlar arasındadır.
- Su hizmeti ile ilgili olumlu değerlendirmelere bakılacak olursa, özellikle eğimli mahallerde geçmişte alçak yerleşimdeki evlerde suyun sınırsız şekilde ve israf edilerek kullanılması yüksek yerleşimdeki evlere suyun çıkmasını engellerken, suyun ücretli hale gelmesiyle birlikte herkesin daha tutumlu su kullanımı nedeniyle yüksek yerlere de artık suyun çıktığı katılımcılarca ifade edilmektedir.
- Ayrıca su hizmetinin büyükşehir belediyesine geçmesiyle birlikte, su sıkıntısı yaşayan mahallerde ASKİ'nin depo yaparak suyu biriktirmesi, gerekmesi halinde tankerle su getirmesi, suyu ilaçlaması ve suyu eskiye göre kesintisiz bir şekilde evlere ulaştırması memnuniyetle karşılanmaktadır. Geçmişte ev içinde kullanılmak üzere taşıma su kullanılması özellikle kadınlar için büyük bir külfet iken, bugün suyun çeşmeden akması kadınlar arasında memnuniyet yaratmaktadır.
- Geçmişte su borularının özellikle kış mevsiminde patlaması halinde dayanışmayla borular daha hızlı tamir edilirken, şimdi tamir için ASKİ ekiplerinin gelmesi beklediğinden bu bekleme süresinde boşa akan suyun israf olduğu ifade edilse de, kişilerin isteğine ve yardımına bağlı kalmadan ASKİ tarafından tamirat-tadilat

hizmetinin nizami bir şekilde verilmesi katılımcılarca olumlu karşılanmaktadır. Hizmetlerin kişiden bağımsız hale gelip kurumsallaşması da olumlu değerlendirmeler arasındadır.

- Su hizmeti memnuniyet oranı kadınlarda %63,8, erkeklerde ise %50,9'dur. Kadınlar erkeklere göre içme suyu hizmetinden daha memnundur. En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %83,8 ile Ayaş'tır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise %10 ile Akyurt'tur. Diğer ilçe memnuniyet oranlarına bakıldığında Kazan %75, Polatlı %59,1, Bala %32,6, Çamlıdere %60, Nallıhan %36,5, Kalecik %75,8, Çubuk %47,9'dur. İlçeler arasında oldukça birbirinden farklı memnuniyet oranları görülmektedir. Bu farklılık coğrafi koşullara, yakınında baraj olma durumuna, geçmişte il özel idareleri tarafından yapılan altyapı çalışmalarına ve yeni durumda da büyükşehir belediyesinin altyapı yenileme çalışmalarına bağlıdır.

Kanalizasyon ve Altyapı

- Katılımcıların çoğunluğu, kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%60). Özellikle bazı mahallelerde kanalizasyon ve alt yapı önemli bir sorun olarak ortada durmaktadır. Açıkta akan kanallar ve atık sular yeterli ilaçlama hizmeti de verilememesine bağlı koku, haşere, hastalık ve görsel kirlilik gibi önemli sorunları beraberinde getirmektedir.
- Ayrıca hala kanalizasyonu olmayan ve fosseptik çukuru yoluyla atıkları bertaraf etmeye çalışan vatandaşların olduğu görülmektedir. Buna bağlı büyükşehir belediyesinin artan fosseptik boşaltma hizmetinin ücreti de vatandaşlar için ekstra bir külfettir.
- Kadınlardaki memnuniyet oranı %64,4 erkeklerdeki memnuniyet oranı ise %57'dir. Kadınlar erkeklere göre kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden daha memnundur.
- En yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %91,7 ile kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Kazan'dır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise diğer yakın ilçelerden biri Akyurt'tur. Çubuk %23,9, Bala %27,9, Çamlıdere %30 oranında olmak üzere düşük memnuniyete sahip ilçelerdir. Yüksek memnuniyet oranına sahip ilçeler ise %73 oranıyla Ayaş, %73,9 oranıyla Polatlı, %76,9 oranıyla Nallıhan ve %85,5 oranıyla Kalecik gelmektedir. İlçeler arasında oldukça birbirinden farklı memnuniyet oranları görülmektedir. Ancak ilçelerin önemli bir kısmındaki memnuniyet, geçen 10 yıl içinde büyükşehir belediyesinin bu konuda önemli yol aldığını göstermektedir.

Toplu Taşıma

- Katılımcıların büyük çoğunluğu, toplu taşıma hizmetlerinden memnun değildir (%73,7). Buradaki memnuniyetsizliğin temel nedeni; ilçe belediyesine bağlayarak mahalle yapılan ve tüm hizmetleri ilçe belediyesinden alması beklenen vatandaşların ilçeye ulaşımının sağlanamamasıdır.
- Bu konuda en yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %45,9 ile Ayaş'tır. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Akyurt'tur. Diğer ilçe memnuniyet oranlarına bakıldığında Kalecik %8,1, Kazan %8,3, Çamlıdere %3,3 oranında olmak üzere düşük memnuniyete sahip ilçelerdir.
- İlçelerin toplu taşıma sorunu halen çözülememiş görünmektedir.

Yol, Kaldırım Köprü vb. Yapımı

- Katılımcıların çoğunluğu, yol yapımı, köprü vb. hizmetlerinden memnun olmadığını ifade etmektedir (%52,7).
- İl özel idaresi tarafından yapımına başlanmış ama tamamlanmamış köprüler, kanallar, büz döşeme vb. bazı yapım işlemlerinin büyükşehir belediyesi tarafından tamamlanamadığı katılımcılar tarafından ifade hususlar arasında yer almaktadır.
- Geçmişte il özel idaresi tüm ana ve ara yollardan sorumlu iken büyükşehir belediyesinin ana yollar, ilçe belediyesinin ara yolların yapımı bakımı ve onarımından sorumlu olması, kilometrelerce mesafe gelindiği halde mevzuat nedeniyle tek bir belediyenin yolların bütününe bakamamasının önemli bir israfa neden olduğu düşünülmektedir.
- Ayrıca metrelerce mahalle içi ara sokaklarına taş döşemesi, yol yapması kısıtlı bütçeye sahip ilçe belediyelerini zor durumda bıraktığı katılımcılar tarafından ifade edilmektedir.
- Bu konuda en yüksek memnuniyete sahip olan ilçe %100 ile Akyurt'tur. En düşük memnuniyete sahip ilçe ise kent merkezine en yakın ilçelerden biri olan Kazan'dır (%16,7). Sadece Polatlı ilçesindeki memnuniyet oranı %50'nin üzerinde olup %60,2'dir. Diğer tüm ilçelerin memnuniyet oranları %20-40 arası düşük seviyelerdedir.

Karla Mücadele

- Katılımcıların çoğunluğu karla mücadele hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%67,9). Belediyenin bu hizmeti geç de olsa yerine getirdiği vatandaşlar

tarafından ifade edilmektedir. Buradaki yol açma hizmeti ana yolları kapsadığı için büyükşehir belediyesi bu hizmeti vermektedir.

- Kanun gereği ara yollardaki hizmetler ilçe belediyesinin, ana yollardaki hizmetler büyükşehir belediyesinin sorumluluk alanında olsa da özellikle bu hizmette büyükşehir belediyesi ekiplerinin geldiklerinde kapalı olan yolları açtığı ifade edilen hususlar arasındadır.

İtfaiye Hizmetleri

- Katılımcıların çoğunluğu itfaiye hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%64,3). Doğal afetlerde geçmişte il özel idaresine göre büyükşehir belediyesinin olay mahalline daha çabuk geldiği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Özellikle orman yangınlarında itfaiye hizmetlerinin aksamadığı ve oldukça hızlı hizmet sunulduğu ifade edilmektedir.

İmar ve Planlama

- Katılımcıların önemli bir bölümü imar ve planlama hizmetlerinden memnun değildir (%46). İmarlı ve planlı yapılaşma konusuna katılımcıların bir bölümü, kentleşme açısından olumlu yaklaşırken bir bölümü de evrak işleri, ilçe merkezine gitmek, ruhsat ücretleri, başvuru süreçleri, değişimi kapalı olma, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin olumsuz etkileme gibi nedenlerle eski düzenin devam etmesini talep etmektedir. İmar ve planlama hizmetlerinin kırsal alanda ilçe merkezine kilometrelerce uzaklıktaki mahallere özgü kolaylaştırıcı, çiftçilik faaliyetini sürdürmesini engellemeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- Özellikle ilçe merkezine kısmen daha yakın mahallelerde doğalgaz, internet ve içme suyu gibi altyapıların döşenmesini müteakiben imar ve planlama faaliyetleri hızlanmaktadır. İlçe merkezine yakın olan mahallelerdeki bu hizmetler buraya yaşayan vatandaşlar tarafından daha olumlu karşılanmaktadır. Bu mahalleler hobi bahçelerin bulunduğu iç göçün yaşandığı mahallelerdir. 40-50 km uzaklıktaki mahallelerde eski köy düzeni sürdürüldüğü görülmektedir.
- Özellikle eski köylerin ortak alanlarının ilçe belediyesi ve diğer kamu kurumlarının mülkiyetine geçerek imara açılmak suretiyle satışa çıkarılması, bu vesileyle yabancılaşmanın ve kalabalığın artması yerel halkı rahatsız etmektedir. Ayrıca geçmişte çiftçilik faaliyeti için kullanılan bu alanların imar rantı amacıyla kullanılması sınırlı gelire sahip mahalle sakinlerinin kabul edemediği bir durumdur.

- İnşaat yapı ruhsatı ve imar sorunlarının en başat sorunlardan olduğu söylenebilir. Yapı ruhsat ücreti önemli bir külfet getirmekteyse de vatandaşlarının bu kurala uymaya çalıştığı görülmektedir. Yine kaçak yapılaşmanın da kısmen mevcut olduğu söylenebilir. Ancak muhtarların bir şekilde yetkileri olmasa da kaçak yapıyı belediyeye bildirdikleri görülmektedir. Köy yerleşim alanında inşaat yapımına izin olsa da yine ruhsata tabi olarak ruhsat ücretleri ödenmektedir. Kaçak yapıya belediye zabıtalrı tarafından yazılan cezaların çok yüksek olduğu ifade edilmektedir.

“Şimdi mahallemizde Çubuk Belediyesi’nden izin çıkarmadan inşaat yapmak yasak. Şimdi ruhsatı için nereden baksan inşaata başlaması, temel açması 100 bin liraya patlıyor.” Çubuk A

- Bala, Nallıhan, ilçesine bağlı muhtarların büyükşehir belediyesi hizmetlerinden memnun olmadığı, Akyurt, Polatlı, Çamlıdere, Çubuk, Kazan, ilçesine bağlı muhtarların memnun olduğu, Kalecik ve Ayaş ilçesine bağlı muhtarların kısmen memnun olduğu görülmektedir.

Büyükşehir Belediye Hizmetleri Genel Değerlendirme

Hizmetler katılımcılar ve muhtarlar tarafından değerlendirildiğinde aşağıda yer alan hususlar tespit edilmiştir.

Olumsuz

- Büyükşehir belediyesinden hizmet almakta sıkıntı çekildiği,
- Büyükşehir belediyesinin partizanca tutumlarının olduğu,
- Büyükşehir ve ilçe belediyesi arasındaki hizmet yetki sınırlarının kesin olmadığı, ilçe belediyesin de yeterli mali gücünün olması nedeniyle yetki alanındaki hizmetleri yerine getiremediği,
- Büyükşehir belediyesiyle iletişim sağlansa da sonuç alınmadığı,
- Büyükşehir belediyesinin hizmet götürürken mahalleler arasında kayırmacılık, ayrımcılık yaptığı,
- Büyükşehir belediyesi kırsal kalkınma dairesinin söz verdiği hizmetleri geç de olsa yerine getirdiği,
- Uzaklık nedeniyle il özel idare sisteminin yeni sisteme göre daha iyi hizmet verdiği,
- Nallıhan göl bölgesinin ilaçlamasının yapılmadığı, ancak bazı mahallelerde ilaçlama hizmetinden memnun olunduğu,

- Dilekçeyle defalarca başvurulsa da mahalle içlerindeki parkların bakım onarımlarının yapılmadığı,
- Büyükşehir belediye hizmetlerinin geçen dönem de daha iyi olduğu, istendiği zaman hizmet alınmadığı,
- Birçok mahallede ASKİ'nin su sorunlarını önemli ölçüde çözdüğü ancak su faturalarının son zamanlarda yüksek geldiği,
- Genel ekonomik durumun belediye malzeme alımlarını olumsuz etkilediği, belediyenin de gerekli malzemeyi (kilit taşı, asfalt vb.) temin etmekte zorlandığı (ihale süreci firmaların geri çekilmesi vb.)
- Bazı mahallelerde altyapı, yol ve asfaltların yapıldığı ancak bazı mahallelerde halen yapılmadığı,
- Su kanalları ve bentlerin yapılamadığı,
- Büyükşehir belediyesinin birçok mahalleye tarımsal destek yaptığı görülürken, dağıttığı tohum kalitesine önem vermediği, (Örneğin dağıtılan nohut tohumunun biçilecek kadar büyümemesi)...
- Kanalizasyon hizmetlerinin yetersizliği,
- Sokak ve caddelerin genişliğine göre büyükşehir ve ilçe arasında yetkilendirmesinin muhtarlar tarafından doğru bulunmadığı,
- Özellikle belde belediyesinden mahalleye dönüşen mahallelerinin daha gelişmiş ve geniş alanlara sahip olmasına bağlı olarak daha fazla hizmete ihtiyaç duyduğu, ancak özellikle asfalt yol bakım onarım gibi hizmetlere yetişilemediği,
- Altyapıda galeri sistemine geçilmesi gerektiği,
- Yağmur sularının biriktirilmesi için gerekli sistem kurulması gerektiği,
- Özellikle köprü, büz, kanal vb. işlerin yapılmasını büyükşehir belediyesinin yeterli olmadığı yetişemediği, mahalle taleplerinin kâğıt üstünde kaldığı, yıllar geçse de yapılamadığı,
- Büyükşehir kent merkezine yakın mahallelerin daha yoğun hizmet aldığı (Örn: Kazan) ifade edilmektedir.

Olumlu

- Büyükşehir belediyesinin tarımsal destekleri olumlu bulunmaktadır,
- Büyükşehir ve ilçe belediyesinin farklı parti aidiyetinin olması vatandaşlar tarafından her türlü sorunu bu duruma bağlama eğilimi gözlense de büyükşehir belediyesinin sorunları çözüme çabasının görüldüğü,
- Doğal afetlerde büyükşehir belediyesinin gerekli hizmeti verdiği,

- Tohum, mazot ve fide desteklerinin olumlu bulunduğu,
- Kumlama, arazi yollarının yapımı, yama yapımı hizmetlerinden bazı mahallelerin memnun olduğu,
- Büyükşehir belediyesinin cenaze hizmetlerinden memnuniyetin oldukça yüksek olduğu,
- Su tesisatı, şebekesi ve içme suyu hizmetlerinden de memnuniyetin yüksek olduğu,
- Mevcut büyükşehir yönetiminin birçok mahalle muhtarının belediye başkanlarının farklı parti aidyetlerine rağmen hizmette sorun yaşatmadığı görülmektedir.

Sosyal Yardım Hizmetleri

- Katılımcıların önemli bir bölümü sosyal yardım hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%49,8). Bu oran Çamlıdere (%36,7) en düşük memnuniyet oranına sahipken, Akyurt (%80,0) en yüksek memnuniyet oranına sahiptir. Birkaç ilçede sosyal yardım ihtiyacına bağlı memnuniyetsizlik olduğu görülmektedir.
- Bazı muhtarlar sosyal yardımların yapıldığını ama yeterli olmadığını ifade etmektedir. Burada elbette ki sosyal yardım politikasının nasıl olması gerektiği, sosyal yardımın kapsamı tartışmalıdır. Sosyal yardımlarla ilgili vatandaşların ihtiyaç durumlarının değişebildiğini, belediye sisteminin sürekli güncel tutulması gerektiği de muhtarlar tarafından ifade edilmektedir.
- Sosyal yardımlar 6360 sayılı Kanun öncesinde de kaymakamlık ve büyükşehir belediyeleri tarafından yapılmakta ve belli bir sisteme oturmuş görünmektedir. Bu haliyle ilçe belediyelerine bu konuda çok iş düştüğü söylenemez.

4.5.16. İl Özel İdaresi

- Katılımcıların %23,9'u il özel idaresi hizmetlerinden daha memnunken, ilçe belediyesi hizmetlerinden daha memnun olanların oranı ise %24,2'dir. Oranlar birbirine çok yakındır. Bu konuda fikri olmayanların oranı ise %42,9'dur. Fikri olmayanların oranının bu kadar yüksek olmasının nedeni, katılımcıların önemli bir bölümünün il özel idaresi dönemini yaşamamış olmalarıdır.
- İl özel idaresinin döneminde yol açma, köprü, arazi yolları, kilit taş yapımı, içme suyu, su tesisatı, sondaj, evlere şebeke suyu verilmesi, su deposu yapılması başarılı hizmetler olarak belirtilmektedir.
- Ayrıca iletişim konusundaki daha başarılı olduğu ve sorunların daha hızlı çözüldüğü de söz edilen hususlardır.

- Bazı muhtarlar il özel idaresine bağlı olunan dönemde kaymakamlıkla işlerin daha iyi yürüdüğünü ifade etmektedirler.

“Özel idare zamanında çok daha iyi hizmet alıyorduk, hem karar alma yetkimiz vardı, hem bütçemiz vardı muhtarlık olarak. Köy muhtarlığı olarak hizmetler de kaymakamlık tarafından yapılıyordu. Çok daha iyiydi. Yaptırım gücümüz vardı.” Çubuk B

“Valla bize hizmet verecek güçlü bir belediye yok, yeterli hizmet veremiyor. İl özel idaresi zamanında devletten hizmet alıyordun, hizmet devlet tarafından geliyordu. Şimdi biz Bala Belediyesi'nin eline bakıyoruz, önceden direkt devletten talep ediyorduk. Daha iyiydi, çünkü devletten istiyorduk, devlet bir ödenek yapıyordu.” Bala A

- Yeni sistemden memnun olan muhtarlar da vardır. Belediyelerin daha hızlı hizmet getirdiği ifade edilmektedir.
- İl özel idaresi döneminde genel olarak yerel hizmetlerin yetersizliğinden bahsedilmektedir.
- Geçmişte yürütülemeyen hizmetleri katılımcılar şu şekilde ifade etmektedir: “Su yoktu, su akmazdı, su yetmiyordu, su düzenli / evde akılmıyordu, çeşmeden taşımıyordu, su kaçağı vardı, içme suyu şebekeye bağlı değildi, şebeke iyileştirildi” (%20,1), “çöpler toplanmıyordu, çöp konteynırı yoktu” (%14,8), “altyapı, kanalizasyon hizmetleri yetersizdi” (%7,1), “otobüs / ulaşım/EGO yoktu” (%5,3).
- Belediyelerinin yeterli araç, teçhizata sahip olmaması nedeniyle de sorunları çözemediği dile getirilmektedir.
- Geçmişte partizanlığın, milletvekillerine ulaşmanın ve hizmet almanın çok daha zor olduğu da dile getirmektedirler.

“O zaman da hizmet geliyordu işte ama bu kadar hızlı değil.” Nallıhan C

“Evet, ben onla da çalıştım. Bak o sistemde bağlı olduk, hizmet konusunda hizmetimiz biraz gecikmeli oluyordu.” Polatlı C

- İl özel idaresi döneminde hizmetlerin bugüne göre daha düzenli ve hızlı yürüdüğü ifade edilirken bugün bir de büyükşehir ve ilçe belediyesi arasında yetki karmaşasının çıktığından bahsedilmektedir. Özellikle ara yollar ana yolların hangi belediye bağlı olduğu hususunda...
- Geçmişte il özel idaresi döneminde kaymakam ve ekibinin devlet memuru olması sebebiyle siyasetten bağımsız karar olarak iş yaptığı dile getirilirken, şimdiki ilçe belediyelerinin seçmenin oy verme davranışına göre hizmet götürdüğü ya da hizmet planlaması yaptığı dile getirilmektedir.

- Ayrıca günümüzde hizmetlerin geçmişe göre daha çok bürokrasiye boğulduğu ifade edilmektedir.
- İl özel idaresinin küçükbaş, büyükbaş, arı vb. kırsal desteklerinin daha güçlü olduğu dile getirilmektedir. Bu dönemde bu desteklerin de azalmasıyla eskiye göre halkın daha yoksullaştığı dile getiriliyor.
- İl özel idaresi döneminde büyük yatırımların yapıldığı ve merkezi yönetimle ilişkide bulunan kurumlarda büyükşehir belediyesine geçişin tam olarak yapılamadığı ve DSİ'nin yaptığı göletin kullanılamaz olduğu da belirtilmektedir.

4.4.17. Hipotez Test Sonuçlarının ve Diğer Genel Sonuçların Değerlendirmesi

Bu bölümde, temel olarak alan araştırması bulgularının analizi sonucunda, hipotezlerdeki ilişkilerin olumlu ve olumsuz yönleri ele alınarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Öneriler bölümünde ise belediye hizmet sunumlarının rasyonel olarak gerçekleştirilebilmesi için gerekli görülen kriterlere değinilmiştir.

Giriş bölümünde büyükşehir belediyesine dönüştürülen illerin nüfusa, coğrafyaya ve iktisadi duruma göre ciddi farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir. Aynı farklılık aynı ildeki ilçeler için de geçerlidir. Kanunun ilçe farklılıklarını dikkate almaması, özellikle gelişmiş belde belediyeleri için büyük sorun oluşturmaktadır. İlçelerin gelişmişlik kademesine ve coğrafi konumuna göre Kanunun etkileri farklılık göstermektedir. Dolayısıyla yerel halkın bu etkilere yaklaşımları da farklılık göstermektedir. Kanunun uygulamaya konulmasıyla birlikte yapılan temel eleştiriler arasında merkezileşmenin artması, yerel halkın hizmete erişimdeki güçlüğü ve kamu hizmetlerinin maliyetlerinin yükselmesi bulunmaktadır. Ayrıca kırsal alanın, tüzel kişilik açısından siyasal ve yönetsel temsil gücünün zayıflamasından da söz edilmektedir. Yerel katılımın ve temsiliyetin azalmasıyla yerel demokrasinin gelişiminin gerileyeceği de diğer eleştiri konularıdır. Ayrıca uzaklık kriteri dikkate alındığında, 5 km. uzaktaki bir köyün mahalleye dönüştürülmesi ile 50 km. uzaklıktaki bir köyün mahalleye dönüştürülmesinin aynı şey olmadığı “yerindenlik ilkesi” ve “hizmete erişim” açılarından sorunlu görünmektedir.

6360 sayılı Kanun kapsamında ilçe belediye sınırlarında yaşayan yerel halkın, ilçe belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada, Ankara'nın 9 ilçesi ‘nüfus,’ ‘uzaklık,’ ‘kırsal alan büyüklüğü’ ve ‘ekonomik gelişmişlik’ değişkenleri dikkate alınarak seçilmiştir. Kırsal alan nüfusuna orantılı olarak dağıtılan örneklem büyüklüğüne göre ilçelerde yaşayan yerel halk ile nicel alan araştırması çalışması yürütülmüştür. Ayrıca mahalleye dönüşmüş yerleşim birimlerinin muhtarlarıyla nitel araştırma kapsamında mülakatlar yapılmıştır. Alan araştırması sonucunda elde edilen bulgular, katılımcıların demografik

özelliklere, sürekli, mevsimlik ve hafta sonu yaşama durumuna, ilçe gelişmişlik grubuna, yerleşim birimlerinin bağlı buldukları ilçe merkezine uzaklıklarına, yerleşim birimi türlerine (köy, belde belediyesi, orman köyü) ve ilçelere göre karşılaştırmalı olarak analiz edilerek hipotezler test edilmeye çalışılmıştır.

Sonuçlar 16 ayrı başlıkta bir önceki bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu başlıklar şöyledir: ‘Demografik sonuçlar,’ ‘bağlı bulunulan ilçeye uzaklık, yaşama durumu ve ilçe gelişmişlik düzeyleriyle ilgili karşılaştırmalar,’ ‘değişimin olumlu yönleri,’ ‘değişimin olumsuz yönleri,’ ‘yasal değişimden memnuniyet düzeyleri,’ ‘belde belediyeleriyle ilgili sonuçlar,’ ‘tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle ilgili sonuçlar,’ ‘yabancılaşma, ortak alanlar, arazi satışları, hobi bahçeleri ve bağlı sorunlar,’ ‘kültürel ve sosyo- ekonomik değişim, alışkanlıklar, ortaklık duygusu,’ ‘köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı ile mahalle muhtarlığı karşılaştırması,’ ‘merkezileşme,’ ‘demokrasi, yerel katılım, temsiliyet,’ ‘merkezi yönetime bağlı hizmetler,’ ‘ilçe belediyelerinden memnuniyet,’ ‘büyükşehir belediyesiyle ilişkiler, koordinasyon ve hizmetlerden memnuniyet,’ ‘il özel idaresi’dir.

Hipotez Testi Sonuçları

H1: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

Alan araştırması sonucunda 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumu ile vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki olduğunu savunan ilk hipotez doğrulanmıştır. Hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünen katılımcıların ilçe belediyesi hizmet sunumundan daha memnun olduğu görülmektedir (%66,5, %56,3). Hizmet sunum kalitesinin yükselmediğini düşünen katılımcıların ilçe belediyesi hizmet sunumundan daha düşük düzeyde memnun olduğu görülmektedir (%3,1, %26,2). Bu oranlardan görüldüğü üzere hizmet sunum kalitesi ile vatandaş memnuniyeti arasında önemli bir ilişki vardır (Tablo 206). Hizmetlerin düzenli ve kaliteli sunulması vatandaş memnuniyetini artırmaktadır. Hizmetlerin yetersiz verilmesi ise vatandaş memnuniyetini azaltmaktadır. Dönüşümle yeni hizmetlerin gelmesi ve artması, hizmetlerin kurumsallaşması genel olarak memnuniyetle karşılanırken, hizmetlerin yetersizliği, kaliteli olmaması, köy muhtarlığı ve belde belediyesi tüzel kişiliğinin kaldırılması, suyla ilgili sorunlar, fatura ve ücret sorunları, yetki karmaşası, ulaşım sorunları, iç göçe bağlı sorunlar, imar, planlama, toplu taşıma ve altyapı sorunları memnuniyetsizlik yaratmaktadır.

Yasal Değişime Bağlı Memnuniyet

Katılımcıların %53,7'sinin yasal değişime bağlı olarak hizmet sunumunun değişiminden memnunken %27,1'si memnun değildir. Hizmet sunumunun il özel idaresinden belediyelere geçmesinden kadınlar erkeklere göre daha memnundur. Değişimden memnuniyet oranları ilçelere göre de değişiklik göstermektedir. Hizmetlerinden en az memnun olan ilçeler Kazan, Çubuk ve Bala iken, Akyurt, Kalecik ve Nallıhan ilçelerindeki katılımcılar görece daha memnundur. Hizmetlerinden en memnun olunan ilçeler ise Polatlı, Çamlıdere ve Ayaş'tır.

İlçelerin gelişmişlik kademesi/grubu ile yasal değişimden memnuniyet arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Daha alt gelişmişlik kademesine sahip ilçelere göre, gelişmişlik kademesi/grubu yüksek olan ilçelerde yasal değişimden memnuniyet yaklaşık 8-9 puan daha yüksektir. Yerleşim yerlerinin bağlı olunan ilçeye uzaklığı arttıkça belli ölçülerde genel olarak memnuniyet azalmaktadır ('1-5 km %19,4,' '6-10-km %35,5,' '11-20 km %31,' '21-30km %22,2,' '31-40 km %14,6,' '41-50 km %36,8,' '51-60 km %0'). Buradan da görülmektedir ki uzak yerleşim birimlerine hizmet götürülmesi daha zor ve sorunludur.

Hafta sonu gelenler, yasal değişimden en yüksek düzeyde memnun olmayan grupken (Memnuniyetsizlik oranı: %73,8), mevsimlik gelenler en memnun olan gruptur (Memnuniyet oranı %28,8). Sürekli yaşayanlarda ise memnun olma oranı %27,7 ile mevsimlik gelenlerin memnuniyet oranına yakın ve düşüktür. Hafta sonu gelenlerdeki yüksek memnuniyetsizlik (%73,7), yasal değişimle gelen farklılık ve prosedürlerin istenmediği, eski sistemin devam etmesinin talep edildiği biçiminde yorumlanabilir. Sürekli yaşayanların değişimden daha memnun olmaları ve değişime açık olmaları önemli bir sonuçtur. Kanun yapıcıların sürekli yaşayanlara göre mi yoksa, mevsimlik ya da hafta sonu gelenlere göre mi politika üretecekleri önemli bir karar konusudur. Ayrıca her iki grup talepleri dikkate alınarak karma bir sistem de kurulabilir. Burada hafta sonu ve mevsimlik gelenlerin kent hayatından uzaklaşarak kısa süreli yaşamak için gelmeleri, bu yerleşim yerlerinin eski koşullarını talep etmeleri beklenen bir durum olabilir.

Köyden mahalleye dönüşümü istemeyen ilçelerin başında Ankara kent merkezine en yakın ilçelerden Kazan gelmektedir. Daha sonra uzak ilçelerden Bala gelirken, Nallıhan onu takip etmektedir. Görülmektedir ki değişim farklı gerekçelerle yakın ya da uzak ilçeler tarafından kabul edilmek istenmemektedir. Farklı gerekçeler; yakın bölgelerde hobi amaçlı, dönemsel faaliyetler ve uzak bölgelerde ise tarım ve hayvancılık faaliyetleridir. Ancak genel olarak gelişmişlik arttıkça eski statü talebi azalmaktadır. Uzaklık arttıkça eski statü talebi de artmaktadır.

Geçmişteki Tüzel Kişilik İle İlgili Memnuniyet

Katılımcılar geçmişi düşündüklerinde köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden daha memnun olduklarını ifade etmektedir (%42,6). İlçe gelişmişlik kademesi arttıkça, mahalle muhtarından memnun olma oranı da artmaktadır. İlçe gelişmişlik kademesi düşükçe, mahalle muhtarıyla köy muhtarını aynı görenlerin oranı da artmaktadır. Bu duruma, köy sistemi ve mahalle sistemi için aynı kişilerin muhtarlık yapması kısmen neden olmaktadır.

Yerel İhtiyaçların Çözümü

Katılımcıların bir bölümü (%42,1) mahalleye dönüşümle yerel ihtiyaçlarının daha hızlı çözüldüğünü düşünürken ve neredeyse eşit oranlara sahip bir kesim de çözülmediğini düşünmektedir (%43,4). Bu birbirine yakın oranlardan anlaşılabilir, belediyelerin hizmetlerinin var olduğu ancak halk tarafından yeterli bulunmadığıdır. Kadınların %50'si sorunların daha hızlı çözüldüğünü ifade ederken, erkeklerde bu oran %36,9'dur. Kadınların bakış açılarının bu konuda da erkeklerden farklı olduğu görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde yerel ihtiyaçların daha hızlı çözüldüğü anlaşılmaktadır (1. grup: %56,4, 2. grup: %34,4, 3. grup: %30,2).

Mahalleye Dönüşüm (Olumlu- Olumsuz)

Mahalleye dönüşümü olumlu bulanlar (%33,8); büyükşehir ve ilçe belediyesinden hizmet almaya başladıklarını, çöplerin toplandığını altyapı ve kanalizasyon hizmetleriyle birlikte su borularının değiştiğini, ulaşım geldiğini ve durak konduğunu, tamir ve tadilat hizmetlerinin yapıldığını, çevre düzenlemesi, asfalt, yol gibi hizmetlerin geldiğini, ilaçlama yapıldığını, güvenliğin sağlandığını ve sosyal hizmetlerin arttığını ifade etmektedirler. Sadece çöp toplama hizmeti için bile köylerin mahalleye dönüşerek belediyeye bağlanması önemli bir aşamadır. İlçe belediyelerinin çöp toplama konusunda genel olarak sorun yaşamadığı söylenebilir. Mahalleye dönüşümü olumsuz bulanlar (%66,8) ise yasanın uygulanmaya başladığı yıldan beri hiçbir değişiklik olmadığını, hizmetlerin daha kötüye gittiğini, su fiyatının arttığını, su hizmetinin ASKİ'ye bağlanmasıyla birlikte abone ücretinin geldiğini ve vergi ödemeleri gerektiğini belirtmektedirler.

Mahalleye Dönüşüm (Avantaj- Dezavantaj)

Belediyeden hizmet almanın ve kurumların mahalle ile ilgileniyor olması avantaj olarak değerlendirilmektedir (%38,8). Altyapı-kanalizasyon hizmetlerinin gelmesi, ASKİ'nin su şebekesini evlere döşemesi, ilaçlama yapılması, yolların yapılması/ara sokak taşların yapılması,

doğalgaz gelmesi avantajlı hizmetler olarak sıralanmaktadır. Hizmetlerin artarak sorunların çözülmesine bağlı rahatlık ve refahın geldiğini, kentleşmeye başladıklarını, ulaşım olanakları sayesinde seyahat ve alışveriş imkânlarının arttığını söylemektedirler. Katılımcılar tarafından mahalle olmanın dezavantajları olarak belirtilen hususlar oransal olarak daha yüksektir (%61,2). Dezavantaj olarak belirtilen hususların başında belediyelerden yeterli hizmet alınamadığı, hizmetlerin gecikmeli geldiği, yavaşladığı ve azaldığı, çözümlerin yavaş olduğu ve ilçe merkezinde verilen hizmetlerin kırsal alanda verilmediği gelmektedir.

Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet

Katılımcıların önemli bir bölümü, ilçe belediyesi hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmiştir (%44,5) ancak memnun olmadığını söyleyenlerin oranı da memnun olanların oranına yakındır (%40,7). Diğer bir deyişle memnun olanlar kadar, memnun olmayan bir kesim de mevcuttur. Bu konuda kararsızlık bildirenlerin oranı %14,7, fikri olmayanların oranı ise %13,9'dur. Kadınların memnuniyet oranı %46, erkeklerin memnuniyet oranı ise %43,5'tir.

Mahalleye dönüşümle, geçmişe göre hizmetlerin, araç ve gereçlerin daha hızlı geldiği, hizmete erişme imkanlarının artarak, kentsel hizmetlerin (imar, doğalgaz, içme suyu hatları vb.) gelmeye başladığı da ifade edilmektedir. Çöplerin toplanması ve çöp konteynırı konulması, en çok memnun olunan hizmettir (%87,4). Geçmişte elektrik ve özellikle su arızaları dayanışma yoluyla yapılırken, şimdi kişiye bağlı olmadan kurumsal olarak tamir ve bakım hizmeti verilmesi, hizmetlerin kurumsallaşması oldukça memnuniyet yaratmaktadır. Geçmişte köy muhtarının çok fazla sorumluluğunun olması nedeniyle bu yetkilerin kalkmasından memnun olanlar da bulunmaktadır.

İlçe belediyesinin hizmet sunumundan en çok memnun olan grup mevsimlik gelenler olup (%48,1) en az memnun olan grup ise hafta sonu gelenlerdir (%26,3). İlçelerden en çok memnun olan ilçe %90 ile Akyurt iken en az memnun olan ilçe %21,8 ile Çubuk'tur. Katılımcıların yarısından çoğunun ilçe belediyesinin hizmet sunumundan memnun olduğu ilçeler %66,7 ile Kazan, %62,5 ile Polatlı'dır. Katılımcılar Çubuk'ta %21,8, Bala'da %27,9, Kalecik'te %37,1, Nallıhan'da %38,4, Çamlıdere'de %46,7, Ayaş'ta %48,6 oranlarında memnuniyete sahiptirler.

İlçe belediyesi hizmet sunumu memnuniyet oranlarının çok gelişmiş ilçeden az gelişmiş doğru gittikçe azaldığı görülmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde katılımcıların büyük çoğunluğu ilçe belediyesi hizmetlerinden memnundur (Akyurt %90, Kazan %66,7, Polatlı %62,5). Gelişmişliğe göre artan memnuniyet; gelişmiş ilçe belediyelerinin Ankara kent merkezine daha yakın olmasına ve kentin genişlemesine bağlı olarak mahallelere daha çok hizmet götürmelerine

bağlanabilir. Uzaklığa göre memnuniyet oranlarına bakıldığında yakından uzağa gidildikçe, memnuniyet oranlarının genel olarak azaldığı görülmektedir. Yerleşim tipine göre gruplar arasında önemli memnuniyet farklılıkları vardır (Belde belediyeleri %21,6, köylerde %40,1, orman içi köylerde %35,9, ormana bitişik köylerde %56,6). En çok memnun olan grup ormana bitişik köyler grubudur (%56,6).

Belediyelerin hizmet sunumunda sorun yaşadığını düşünenler de oransal olarak önemli büyüklüktedir (%28,7). ‘Sorun yaşandı’ diyenlerin belirttiği sorunlar sırasıyla şu şekildedir: “Hizmetlerin aksaması, hizmetin geç gelmesi, hizmet gelmemesi, şubenin geç açılması, belediyenin hizmet edecek kaynağı ve aracının olmaması, imkanlarının kısıtlı olması, muhatap-yetkili bulunamaması, iletişim kurulamaması, siyasi zorluklar yaşanması, ilçe ve büyükşehir siyasi parti farkı nedeniyle koordinasyonsuzluk yaşanması.” Katılımcıların %41,5’i ilçe belediyesi hizmetlerinde memnun olmadığını belirtirken, daha büyük çoğunluk ilçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetlerini yeterli bulmamaktadır (%63,2). Katılımcıların yarısından fazlası ilçe merkezine uzaklık nedeniyle hizmetlerin aksadığını düşünmektedir (%53,4).

Katılımcıların büyük çoğunluğu çöp toplama hizmetlerinden memnundur (%87,4). Memnun olmayanlar, genel olarak çöp toplama hizmetinin düzensiz olmasından ya da yeterli sıklıkta olmamasından şikayetçidirler. Cenaze, defin hizmetleri, katılımcıları en çok memnun eden hizmetler arasında yer almaktadır (%82,6). İlçe belediyesinin taziye çadırı kurması, masa sandalye getirmesi, mezar yerini açması ve yapması, taziye evi yapması, mezarlık çevresinin tel vb. ile çevirmesi gibi hizmetler katılımcılar tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Geçmişte bu hizmetleri kendi imkanları ölçüsünde düzenli olmayan bir şekilde yaparken şimdi bu tür hizmetler verilmesi vatandaşları memnun etmektedir. Katılımcıların yarısı zabıta hizmetlerinden memnundur (%50). Zabıta hizmetleri denetim amacıyla mahallelere gelmekte, kaçak yapı, şikayet gibi konulara bakmaktadırlar. Özellikle mahallelilerin birbirini hayvancılıkla, atık sularla ve çevre kirliliğiyle ilgili konularda şikayet etmesi üzerine zabıta denetime gelebilmektedirler. Ancak bu durum denetimin dışında komşuluk, arkadaşlık, dayanışma, birlik gibi manevi değerleri olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle mahallelerde sürekli yaşayanlar ile mevsimlik veya hafta sonu gelerek yaşayanlar (hobi bahçesinde yaşayanlar) arasında birbirini şikayet konusunun gündeme geldiği ifade edilmektedir.

İlçe belediyelerinin, hizmet götürmek zorunda oldukları merkez mahalle sayısı ve kırsal mahalle sayısı belediyeler arasında eşit değildir. Bu durum, özellikle kırsal alanı daha geniş ve kırsal mahalle sayısı yüksek olan ilçe belediyelerinin daha fazla iş yüküne sahip olduğunu

göstermektedir. Bu nedenle, kırsal alanı geniş olan ilçe belediyeleri daha fazla zorlanmaktadır. Örneğin, Akyurt ve Kazan ilçelerinde kırsal alan nüfusları (%3-%6,2) oldukça düşük ve belediye hizmet memnuniyet oranları diğer ilçelere göre en yüksektir (%90-%66,7). Diğer yandan, kırsal alan nüfusu en yüksek olan Nallıhan (%60,9), Bala (%59) ve Çamlıdere (%56,7) ilçelerinde belediye hizmet memnuniyet oranları daha düşüktür (Nallıhan: %38,4, Bala: %27,9, Çamlıdere: %46,7). Bu durum, kırsal alan nüfus büyüklüğü ile belediye hizmet memnuniyeti arasında doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların %42,4'ü yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetlerinin daha da iyileştiğini düşünmektedir. 'Değişmemiştir' diyenler ve ilk yıllara göre daha da kötüye gittiğini düşünenlerin toplam oranı %51,5 ile katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Geçen yaklaşık 10 yılın ardından Kanunun etkilerinin katılımcıların yarısından fazlası için bir değişim getirmediği gibi, daha da kötüye gitmesi düşüncesi önemli bir sonuçtur. İlçelerdeki oranlara bakıldığında katılımcılar tarafından gelişim ve değişim çok hızlı bulunmamaktadır.

Katılımcıların geneli ilçe belediyesi imkanları ile yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmediğini düşünmektedir (%69,4). Kanunun uygulanmaya başladığı 2014 yılından bugüne geçen süre içindeki olumsuz katılımın bu düzeyde yüksek olmasının nedenleri, hizmeti sunan ilçe belediyeleri açısından araştırılmalı ve değerlendirilmelidir. Köylerin ve belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmeleri üzerinden geçen yaklaşık 10 yılın sonunda hala büyük ölçüde kabul görmemiştir.

Bu bölümün sonunda, aşağıdaki oranlara bakıldığında; sonuçlar açısından bir çelişki var gibi görünse de, bu durum şöyle açıklanabilir: Katılımcıların yasal değişime bağlı yoğun bir memnuniyetsizlik ve olumsuz düşünce içinde olduklarına dair bir eğilim göstermelerine rağmen, somut ifadelerle konuştuklarında daha gerçekçi ve kısmen daha olumlu düşündükleri ve değerlendirdikleri görülmektedir.

- Yasal değişime bağlı memnuniyet çok düşük (%27,1),
- Geçmişteki köy muhtarlığı ve belde belediyesi tüzel kişiliğinden memnuniyet yeni sisteme göre daha yüksek (%42,6),
- Mahalleye dönüşümü olumsuz bulanlar (%66,8) olumlu bulanlardan (%33,8) daha yüksek,
- Mahalleye dönüşümle dezavantajlı durumların (%61,2) avantajlı durumlardan (%38,8) daha fazla olması,

- Genel olarak ilçe belediye hizmetlerinden memnun olanların oranı %44,5 iken memnun olmayanların oranı da %40,7'dir.
- Yeni sistemde yüksek oranda katılımcı yerel ihtiyaçların daha hızlı çözüldüğünü düşünmektedir (%43,4).

H2: 6360 sayılı Kanunla değişen büyükşehir yönetim modelinde yerel yönetimlerin demokratiklik (yerel katılım) düzeyi ile ilçe belediyelerinin hizmet sunumu hakkındaki vatandaş memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

Tezin ikinci hipotezi olan yerel katılım düzeyi ile (İlçe belediyesinin hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem verme düzeyi %47,4) vatandaş memnuniyeti arasındaki (%44,5) ilişki doğrulanmıştır. Halkın katılımına önem verdiğini düşünen katılımcıların, ilçe belediyesinin hizmetlerinden çok daha memnun olduğu görülmektedir (%85,9, %61,6). Halkın katılımına önem vermediğini düşünen katılımcılarda ise memnuniyet oranları çok düşüktür (%2,6, %16,3) (Tablo 300). Bu sonuçlardan, halkın katılımı ile vatandaş memnuniyeti arasında çok güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Yerel katılım düzeyi azaldıkça vatandaş memnuniyeti de azalmaktadır. Nitekim alan araştırması sonuçlarına göre yeni sistemde demokratik katılımın azaldığı tespit edilmiş olup, vatandaş memnuniyeti de düşük oranlardadır.

Katılımcıların önemli bir bölümü ilçe belediye meclisinin, yaşadıkları mahalleyle ilgili doğru ve yerinde kararları alamayacağını düşünmektedir (%45). Doğru ve yerinde karar alınabileceğini düşünenlerin oranı ise %33,4 ile değişime olumlu bakanların (eski statü istemeyenlerin) oranına çok yakındır (%32,6). İlçelerin gelişmişlik kademesi azaldıkça, katılımcıların mahalleleriyle ilgili yerinde/doğru kararların ilçe belediye meclisi tarafından alınamayacağını düşünme oranları artmaktadır. Birinci grup olan en yüksek gelişmişliğe sahip ilçelerde yaşayan katılımcılar, diğer gruplara (İkinci grup: %45, Üçüncü grup: %47,9) göre en düşük düzeyde ilçe belediye meclisi tarafından yerinde ve doğru karar alınacağını düşünmektedirler (%43,6). Yaşanılan yerleşim yerlerine göre de ilçe belediyesinin doğru ve yerinde karar alabileceğine ilişkin kanaatler değişim göstermektedir. Belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların %56,7'si ilçe belediye meclislerinin yerinde ve doğru kararlar alamayacağını düşünürken eski statüsü köy ve orman köyleri olan yerleşim yerlerindeki katılımcılar için bu oran %40'lar düzeyindedir. Kadınların bu konuda da iyimser olduğu görülmektedir. Kadınların %34,2'si, erkeklerin ise %52,1'i yerinde/doğru kararların ilçe belediye meclisi tarafından alınmasının mümkün olmadığını düşünmektedir. Kadınlar ilçe belediye meclisine daha fazla güvenmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu, geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği ile daha doğru karar alındığını düşünürken (%56), alınmadığını düşünenlerin oranı %15,2'dir. Aynı şekilde,

katılımcıların çoğunluğu geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünürken (%55,5), daha fazla olmadığını düşünenlerin oranı ise %13,1'dir. Kadınların %38,8'i geçmişteki köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünürken, erkeklerin %66,7'si daha fazla olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların %52,4'ü geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisi ile daha kolay iletişim kurulduğunu düşünmektedir. Bu oranın yüksek çıkması bu yerleşim yerlerinde yaşayan halkın yaş ortalamasının yüksek olması ve sürekli yaşayanların çoğunlukta olmasına bağlanabilir. Gençler ve sonradan göç edenler, bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmayabilirler. Bu durum, iletişim kurma ve katılım konularında yaş, deneyim ve yerleşim süresi gibi faktörlerin etkili olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların çoğunluğu, geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının yerel halk ile daha ilgili (%57,9) olduğunu ve karar alırken yerel halkın görüşlerine karşı daha duyarlı olduğunu düşünmektedir (%53,7). Erkekler, kadınlara göre geçmişteki köy muhtarlığı ve belde belediye başkanlığı sistemini daha başarılı bulmaktadır (Erkekler: %51,8, Kadınlar: %31,6). Ancak, bazı katılımcılar tarafından geçmişte bazı köy muhtarlarının yetkilerini kullanırken köylüler arasında kayırmacılık yaptığı, oy verme davranışına göre çeşitli imkan ve haklardan (tarım kredisi, ortak alanların kullandırılması vb.) onları faydalandırmadığı ya da yanlı davrandığı gibi durumlardan söz edilmektedir.

Eski sistemde fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünen katılımcıların oranı %56 iken, kararların alınmasında daha aktif rol aldığını düşünenlerin oranı %58,5'tir. Bu oran belde belediyelerinde %78,4 olup, diğer birimlerdeki oranlar %50 ve üzerindedir. Bu konularda kadınların katılım oranı %40 iken, erkeklerin katılım oranı %70 seviyelerindedir. Erkekler, kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Bu durum eski sistemin daha fazla erkek egemen bir sistem olduğunu gösterirken, kadınların yeni sisteme daha fazla adapte olduğu söylenebilir.

Mahalle olmadan önce eşit yurttaşlık duygusunun daha belirgin olduğunu düşünenlerin oranı %58,9'dur. Katılımcıların önemli bir bölümü ilçe belediyesinin hizmet planlaması yaparken yerel halkın katılımına önem vermediğini düşünmektedir (%47,4).

Katılımcıların önemli bir bölümü, ilçe belediyelerinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate almadığını düşünmektedir (%47,4). Dikkate aldığını düşünenlerin oranı, dikkate

almadığını düşünenlerin oranına oldukça yakındır (%42,6). İlçelere göre, ilçe belediyelerinin hizmet sunarken halkın tercihlerini dikkate aldığını düşünen katılımcıların oranı en yüksek %90 ile Akyurt'ta iken, en düşük oranlar %25,6 ile Bala ve %26,1 ile Çubuk'ta belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, gelişmişlik kademesi yüksek olan ilçelerde halkın tercihlerini dikkate alma oranları, düşük gelişmişlik kademesine sahip ilçelere göre daha yüksektir.

Katılımcıların önemli bir bölümü ilçe belediyesinin hizmetlerinin vatandaş memnuniyeti odaklı olmadığını düşünmektedir (%37,9). Bu oran ilçelerde %90 oranıyla en yüksek Akyurt'tadır. En düşük oran ise %19,5 ile Çubuk'tadır.

Katılımcılar yüksek oranda ilçe belediyesinin hizmet sunarken verimliliğe önem vermediğini (%44), şeffaf (%37,9) ve hesap verebilir olmadığını (%37,9) düşünmektedir.

Katılımcıların önemli bir bölümü ilçe belediyesinin koşullara en uygun hizmet vermeye dikkat etmediğini düşünmektedir (%43,1). Katılımcıların %45,8'i ilçe belediyesi daha az kaynakla daha kaliteli ve etkin hizmet vermediğini düşünmektedir.

Muhtarların büyük çoğunluğu ilçe belediyesinin özellikle mali imkanlarının (parasal gücünün) kısıtlı olduğunu düşünmektedirler. Çöp toplama hizmetinin düzenli olduğu belirtilirken diğer yatırım gerektiren diğer hizmetlerin verilemediği ifade edilmektedir.

Katılımcıların bir bölümü (%42,1), yerel ihtiyaçlarının geçmişe göre daha hızlı çözüldüğünü düşünürken ve neredeyse eşit oranlara (%43,4) sahip bir kesim de çözülmediğini ifade etmektedir. Bu birbirine yakın oranlardan anlaşılan belediyelerin hizmetlerinin halka sunulduğu ancak halk tarafından yeterli bulunmadığıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%69,4) yaşadıkları yerleşim biriminin mahalle olmasıyla sosyo-ekonomik olarak gelişmediğini ve yaşam şartları ve refah seviyesinin iyileşmediğini düşünmektedir.

Tezin bir diğer amacı da optimal hizmet sunumu için gerekli kriterlerin (uzaklık, nüfus, kırsal alan nüfusu vb. değişkenlere göre) öngörülmesidir. Ancak alan araştırması yapılan mahallerin büyük çoğunluğunda optimal hizmet sunumu için gerekli olan nüfus büyüklüğüne sahip değildir. 20 km'ye kadar uzaklıkta bulunan bazı mahallerin ilçeleriyle birleşmesiyle hizmet alanında genişleme görülse de daha uzak mahalleler için optimal, yani en uygun büyüklük ve uygun nüfus kriterlerine sahip olduğundan söz etmek mümkün değildir. Ayrıca, kırsalda yer alan bu mahalleler konut ve kentleşme açısından bağlı oldukları ilçeye birleşmiş gibi görünmemektedirler. Kırsal mahallelere ulaşmak için kilometrelerce konutsuz alan geçilerek

ulaşmaktadır. Bu açıdan, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin kırsal mahallere hizmet götürmesinin ölçek ekonomisiyle değil, kamu yararıyla ilişkisinden söz edilebilir.

Bu bölümden itibaren alan araştırması sonuçlarına dayanarak orman mahalleleri, belde belediyeleri, il özel idareleri, merkezileşme, kentleşme, imar ve planlama, dayanışma ve geleneksel alışkanlıklardaki değişim, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve 2014'ten bugüne değişim gibi başlıklar altında elde edilen sonuçlara odaklanılmıştır. Bu başlıklar altında ortaya çıkan önemli bulgular ve çıkarımlar ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Orman Mahalleleri

2012 tarihli 6360 sayılı Kanun yasalaşmadan önce Ankara'daki köylerin %54,7'si orman köyü (orman içi ve ormana bitişik) iken, diğer köy (orman köyü dışındaki) oranı %39,5'ti. Mahalleye dönüşen belde belediyesi oranı ise %5,8'di. Ankara'da gerçekleştirilen alan araştırmasında katılımcıların %50,3'ü eski orman köylerinde, %40'ı diğer eski köylerde, %9,7'si ise eski belde belediyelerinde yaşayan kişilerden oluşmaktadır. Bu oranlara karşılaştırmalı bakıldığında, gerçekleşen oranların yönetim birimlerinin gerçek nüfusunun oransal dağılımıyla oldukça paralel olduğu söylenebilir.

Alan araştırması sonucunda orman mahallelerinin diğer mahallelere göre bazı avantajlarının olduğu görülmüştür. Bu avantajların en başında, orman mahallesine dönüşen orman köylerinde ORKÖY hibe ve desteklerinin aynen devam ediyor olması gelmektedir. Bunun dışında orman mahalleleri diğer mahallelerdeki gibi tarım ve hayvancılık faaliyetlerindeki su sıkıntısını çok daha az yaşamaktadır. Özellikle ormana bitişik mahallelerde yayla olması, yerel halk için büyük bir olanak sağlamaktadır. Orman mahallelerinin hobi amaçlı gelenler tarafından daha fazla tercih edildiği düşünülmektedir.

Orman mahallelerindeki yaşama/ikamet süreleri diğer mahallelere nispeten biraz daha düşüktür. Katılımcıların ilçelere göre yaşama sürelerine bakıldığında “1-10 yıldır yaşıyorum” diyenler Ankara kent merkezine yakın ilçelerden Kazan'da ve orman mahalleleri yoğun olan Çamlıdere'de yoğunlaşmaktadır. Orman mahallelerinde doğanların büyük çoğunluğu orman mahallelerinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Akyurt ve Kazan ilçesi katılımcılarının tamamı eski statüsü orman köyü olan orman mahallelerinde yaşamaktadır. Daha sonra en yüksek orana sahip ilçe Çamlıdere'dir (%73,3). Katılımcılardan “sürekli burada yaşıyorum” diyenlerin %44,4'ü “mevsimlik geliyorum” diyenlerin %69,2'si hafta sonu gelenlerin %26,3'ü orman mahallelerinde yaşamaktadır. Geçmişte statüsü köy ve orman köyü olan yerleşim yerlerinde sürekli yaşayanlarla, orman köylerinde mevsimlik yaşayanların yoğunluğu göze çarpmaktadır.

Orman mahallelerinin (eski köy) ilçe merkezlerine uzaklığı hemen her mesafede olmakla birlikte, katılımcıların yaşadığı mahallelere en çok 1-10 km mesafede yoğunlaşmıştır.

Diğer mahalle ve orman mahallelerinde yaşayanlar arasında mahalleye dönüşümden memnun olmama oranları yaklaşık olarak benzerdir. Dönüşümle birlikte, yerel ihtiyaçların daha hızlı çözüldüğünü düşünenlerin oranı orman içi mahallelerde yaşayan katılımcılarda %51,3 ile diğer yerleşim birimlerine göre en yüksektir. Bu oranın yüksekliği ORKÖY desteklerinin sağladığı avantajlara bağlanabilir Dönüşümle yerleşim yerine aidiyet duygusunun azaldığını düşünenlerin oranı %30 iken bu oran, ormana bitişik mahallelerde en düşüktür (%23). Orman mahalleleri diğer araştırma konularında (Örn: merkezileşme, katılım, karar alma, temsiliyet, eski sistem, vb.) diğer mahallelerle benzer özellik taşımaktadır. Orman ve ağaçlandırma hizmetlerinden memnun olan (%30,3) ve olmayan (%33,2) katılımcıların oranları birbirine çok yakındır. İlçe belediyesi hizmetlerinden memnun olma oranları yerleşim yerlerinin eski statüsüne göre köylerde %40,1, orman içi köylerde %35,9, ormana bitişik köylerde ise %56,6'dır. Diğer yerleşim yerlerine göre daha yüksek oranda memnuniyet olması ORKÖY desteklerine, doğal yapısının kısmen dahi iyi korunmasına ve toprağın sulu olmasına bağlanabilir. Orman mahalleleri katılımcılarının çoğunluğu itfaiye hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%64,3). Katılımcılar tarafından orman mahallelerinin, orman köyü olarak kalması talebi de bulunmaktadır. Doğal afetlerde geçmişte il özel idaresine göre büyükşehir belediyesinin olay mahalline daha çabuk geldiği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Özellikle orman yangınlarında itfaiye hizmetlerinin aksamadığı ve oldukça hızlı hizmet sunulduğu ifade edilmektedir.

Belde Belediyeleri

Tezin örnekleminde yerleşim yerleri, yerleşim yerlerinin geçmiş statüsüne göre köy ve belde belediyesi olarak iki ana tabakaya ayrılmıştır. Buna göre alan araştırmasının %90,3'ü eskiden köy olan, %9,7'si ise eskiden belde belediyesi olan mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Mahalleye dönüşen belde belediyelerinin toplam evren içindeki oranı %5,8 olmasına rağmen bu mahallelerde daha yüksek oranda (%9,7) görüşme yapılmasının nedeni, o yerleşim yerlerinin yüksek nüfusa sahip olması nedeniyle kısmen daha fazla temsiliyet sağlanması içindir.

Araştırma kapsamında Ayaş'ın Oltan, Nallıhan'ın Çayırhan ve Bala'nın Afşar mahallelerinden katılımcılar yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım (%87,4) ve hayvancılık (%61,3) faaliyetleri olsa da, belde belediyelerinde madencilik, termik santral,

balıkçılık ve sanayi (fabrika/atölye) gibi farklı sektörlerde işçi olarak çalışmak da geçim kaynakları arasında belirtilmektedir. Bu mahallelerde yaşayan katılımcıların meslek ve geçim kaynaklarının çeşitliliği, yerel ekonominin farklı sektörlerdeki faaliyetlere dayandığını göstermektedir.

Katılımcıların %5'i eski belde belediyelerinde, eski belde belediyesinde yaşayanların %40,5'i de eski köylerde doğmuştur. Belde belediyelerindeki yerleşik yaşam sürelerinin 25 yıldan daha uzun olduğu görülürken (%81,1) en kısa yerleşik yaşama süresi (1-10 yıl) diğer yerleşim birimlerine göre en düşük oranda belde belediyelerinde görülmektedir (%8,1). Belde belediyesinde doğanların yaklaşık yarısı, halen belde belediyesinden dönüşen mahallelerde yaşamaktadır. Belde belediyelerindeki yerel halkın yaşadıkları yerin gelişmişliğine bağlı olarak yaşadıkları yöreye bağlılıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcılardan “sürekli burada yaşıyorum” diyenlerin %12,1'i “mevsimlik geliyorum” diyenlerin %3,8'i “hafta sonu geliyorum” diyenlerin %10,5'i belde belediyelerinden dönüşen mahallelerde yaşamaktadır. Mevsimlik gelenlerin en yüksek orana sahip olması, belde belediyelerinden dönüşen mahallelerde ana kent merkezi ile ilişkisi süren bir kesim olduğunun göstergesidir.

Eskiden belde belediyelerinde yaşayan katılımcılar, toplam katılımcılar içerisinde mahalleye dönüşümden en çok memnun olmayan (%81,1) grubu teşkil etmektedir. Çoğu birden fazla mahalle muhtarlığına sahip olan belde belediyelerinin tek bir mahalle muhtarlığına indirgenmesi muhtarlar tarafından kesinlikle kabul edilmediği gibi, bu biçimde mahallenin yönetilebilir olduğunu da düşünmemektedirler. Muhtarlar, bu kadar geniş alan ve nüfus için tek bir mahalle muhtarının yetersiz olduğunu ve eskiden olduğu gibi en az 3-5 mahalleye bölünmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kapatılan belde belediyelerinin ilçe merkezi ile uzaklığı en yakın 11-20 km arasında olup, 40 km'ye kadar olan belde belediyeleri de bulunmaktadır. Geçmişte bu yerleşim yerleri, farklı nitelikleri ve ilçe merkezine belli bir uzaklıkta olmaları nedeniyle belde belediyesi yapılmışken, şimdi diğer köylerle aynı kategoride değerlendirilerek bir nevi kırsal mahalleye dönüştürülmüşlerdir. Belde belediyelerine hizmet götürülmesi, nüfus ve uzaklık kriterleri açısından diğer yerleşim birimlerine hizmet götürmekten farklı bir organizasyon ve koordinasyon yapısı gerektirmektedir. Belde belediyelerinden dönüşen mahallelerdeki katılımcılar diğer gruplara göre en yüksek oranda (%59,5) sorunların arttığını dile getirmektedirler. İlçelerin çoğunluğu, ilçe belediyelerinin hizmet sunum kalitesinin yükselmediği düşünmektedir ki hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünenlerin oranı belde belediyelerinde en düşük orana sahiptir (%16,2). Diğer yerleşim birimleri ise bu oran %50 seviyelerindedir. Belde belediyeleri mahalleye dönüşmekten hiç memnun değildir. Bu

oranlardan görüldüğü gibi mahalleye dönüşen belde belediyelerinde yaşayanlar, sorunların arttığını ve hizmet sunum kalitesinin de yükselmediğini belirtmektedirler. Katılımcılar büyükşehir ve ilçe belediyelerinin sorumlulukları sürekli birbirlerine attıklarından şikayet etmektedirler. Mahalleye dönüşümün kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladığını düşünenlerin genel oranı %38,4 iken, bu oran belde belediyelerinde 3 puan daha düşüktür. Belde belediyesindeki katılımcıların geçmişte kararlara katılımları %78,4 oranıyla, diğer gruplar içinde en yüksektir. Belde belediyelerinden dönüşen mahallelerde yaşayan katılımcıların, diğer yerleşim birimlerine göre daha yüksek oranda kent merkezine göçü düşündüğü söylenebilir (%41,9). Bu oran mahalleye dönüşen köylerde %35,7, orman içi köylerde %38,9, ormana bitişik köylerde ise %28,2'dir. Göç etmek istemenin nedeni eski sistemde daha iyi kentsel hizmet almalarına bağlanabilir. Belde belediyelerindeki katılımcılar, genel olarak hemen her konuda eski durumun daha iyi olduğunu düşünmektedir. Belde belediyelerinin hemen her konuda mevzi kaybettiği görülmektedir.

İl Özel İdaresi Hizmetleri

Alan araştırması sonuçlarına göre katılımcıların, il özel idaresi hizmetlerinden memnuniyeti (%23,9) ile ilçe belediyesi hizmetlerinden memnuniyet oranları (%24,2) birbirine çok yakındır. Geçmiş dönemi (Mart 2014 öncesi) yaşamayan katılımcıların bu konuda fikir sahip olmadığı görülmüştür (%42,9). Geçmişte il özel idaresinin yol açma, köprü, arazi yolları ve kilit taş yapımı, içme suyu, su tesisatı, sondaj, evlere şebeke suyu verilmesi, su deposu yapılması hizmetleri başarılı hizmetler olarak belirtilmektedir. İl özel idareleri iletişim konusunda başarılı bulunurken, geçmişte sorunların daha hızlı çözüldüğü belirtilmektedir.

Ancak, bazı katılımcılar tarafından ifade edilen olumsuz görüşe göre, geçmişte genel olarak temel yerel hizmetler olan su, ulaşım ve çöp toplama gibi hizmetlerin il özel idareleri tarafından yetersiz kaldığı belirtilmektedir.

İl özel idaresi sisteminde partizanlığın, milletvekillerine ulaşmanın ve hizmet almanın çok daha zor olduğunu dile getiren muhtarlar bulunmaktadır. Bu sistemde sadece belediye başkanına ulaşmaktan ya da ulaşamamaktan söz edilmektedir. Bu açıdan yerel yöneticiler, kimi katılımcılara göre daha ulaşılabilir olarak değerlendirilmektedir. Alan araştırması boyunca neredeyse hiçbir katılımcı meclis üyelerinden söz etmemiştir.

İl özel idare sistemindeki olumluluk, ara yollar ile ana yol ayrımı olmadan bütüncül hizmet verilmesidir. Katılımcıların yeni sistemde en çok dile getirdiği hususlardan biri özellikle bu

konuda büyükşehir ve ilçe belediyesi arasında yetki karmaşasının çıkmasıdır. Mahalleye dönüşen bu köylerde henüz imar çalışması yapılmaması nedeniyle aslında ara sokak ve ana yol ya da bunların genişliği belli değildir. Hizmet vermek için kent merkezinden kırsala kilometrelerce uzaklıktaki kırsala hizmet sunması beklenen bir belediyenin mevzuata bağlı görev ayrımı yapması vatandaşı rahatsız etmektedir. Bu konuda etkinlik, etkililik ve kaynak israfı açısından kesinlikle mevzuat düzenlemesi yapılması önerilmektedir.

Bazı muhtarlar, il özel idaresine bağlı olunan dönemde, kaymakamlıkla işlerin daha iyi yürüdüğünü ifade etmektedirler. Elbette, bu dönemde köy tüzel kişiliğinin olması nedeniyle karar alma, bütçe ve yaptırım gücünün olması il özel idare sistemine bağlanmaktadır. Geçmişte köy muhtarının kaymakamla uyumu ve iletişimi olumlu bulunmaktadır. Aynı zamanda yerel halkın, il özel idaresinden hizmet almayı, devletten hizmet alma ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Oysaki belediyeler de kamu kurumlarıdır. Buradaki ayrıntı, belediye başkanlarının seçimle iş başına gelmesi ve siyasi parti aidiyetinin olmasıdır. Yerel halkın bir bölümü il özel idaresi sistemini bu nedenle daha güçlü bulmaktadır.

Geçmişte il özel idaresi döneminde kaymakam ve ilçedeki yöneticilerinin devlet memuru olmalarına bağlı olarak, siyasetten bağımsız karar alarak hizmet verdiği dile getirilirken, ilçe belediyelerinin seçmenin oy verme davranışına göre hizmet götürdüğü ya da hizmet planlaması yaptığı ifade edilmektedir. Ayrıca, günümüzde yerel hizmetlerin geçmişe göre daha çok bürokrasiye boğulduğuna işaret edilmektedir.

Mülakatlardan elde edilen nitel verilere göre, il özel idaresi döneminde sunulan hizmetlerin, yeni döneme göre daha yavaş ve geç geldiğini düşünen katılımcılar da mevcuttur. Bu düşünce, geçmişteki sistemdeki hizmetlerin daha düzenli ve zamanında sağlandığına dair bir algıyı yansıtabilir. Katılımcıların bu görüşleri, hizmet sunumunda yaşanan değişikliklere dair çeşitli değerlendirmeleri içermektedir.

Geçmişte il özel idaresinin küçükbaş, büyükbaş, arı vb. kırsal desteklerinin daha güçlü olduğu ve bu sistemde desteklerin azalmasıyla eskiye göre yerel halkın daha yoksullaştığı ifade edilmektedir. İl özel idaresi döneminde büyük yatırımların yapıldığı ve merkezi yönetimle ilişkide bulunan kurumların açısından ilişkilerin ve devirlerin büyükşehir belediyesine geçişinin tam olarak yapılamadığı da belirtilmektedir.

Merkezileşme

Geçmişte il özel idareleri tarafından sunulan hizmetler, maddi ve teknik imkanlar şimdi hem büyükşehir hem de ilçe belediyeleri tarafından sunulmaktadır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmetleri vatandaşlar tarafından fark edilmektedir. Hizmetlerin merkezileşmesinin kent ve kırsal dengesizliğini azaltmadığını düşünen katılımcıların oranı ilçe gelişmişlik gruplarına göre farklılık göstermektedir (1. grup %39,5, 2. grup %58,1, 3. grup %56,2). Gelişmiş ilçelerin bulunduğu birinci gruptaki ilçelerde merkezileşme kısmen de olsa kent ve kırsal dengesizliğini azaltmıştır (1. grup %36,7, 2. grup %23,7, 3. grup %24,7). Katılımcıların önemli bir bölümü hizmetlerin merkezileşmesi ile maddi ve teknik imkanların arttığını düşünmektedir (%37,1). Maddi ve teknik imkanların artmadığını düşünen katılımcı oranını %36,9'dur. Katılımcılar yaklaşık aynı oranlarda farklı görüştedir.

Katılımcıların yarısı, merkezileşme ile birlikte plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azaldığını düşünmektedir (%50,5). Bu oran önemlidir ve kanun yapımcıların, bu konuda, belli bir hedefe ulaştığının göstergesidir. Sadece plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azaldığının düşünülmesi kırsal alanın kentsel gelişimi açısından çok önemlidir. Plansız kentleşme ve düzensiz yerleşmenin azalmadığını düşünenlerin oranı da azımsanmayacak büyüklüktedir (%30,2). Katılımcıların önemli bir bölümü, hizmetlerin merkezileşmesinin personel (hizmetlerde çalışması beklenen kamu personelleri) yetersizliğini gidermediğini düşünse de (%37,9) giderdiğini düşünenlerin oranı da (%30) azımsanmayacak büyüklüktedir. Katılımcılar, araç, gereç ve makine vb. temin edilerek belediyelerin çalışanları ile tamir, tadilat, bakım, onarım gibi çeşitli hizmetlerin verildiğini gözlemlemektedirler ve bu durum, hizmetlerin kişiye bağlı olmaktan çıkıp, kurumsal hale gelmesi bağlamında memnuniyet yaratmaktadır.

Kentleşme, İmar ve Planlama

Tarlaların imara açılması ve değerlendirilmesi açısından yerleşim yerlerinin mahalleye dönüşmesinin daha iyi olduğunu düşünen katılımcı oranı %27,9 ile oldukça düşüktür. Katılımcıların yarısından fazlası (%52,6) tarlaların imara açılarak değerlendirilmesini olumsuz bulmaktadır. Diğer bir kısım yerel halk (%27,9), köylerinin mahalleye dönüşmesiyle birlikte tarlalarının değerlendirilmesini ve imara açılmasını olumlu bulmaktadır. Bu kesim, daha çok ilçe merkezine yakın mahallelerde yaşayanlardan oluşsa da, uzak mahallelerde yaşayanların da benzer talepleri olduğu görülmektedir. Zorlayıcı yaşam koşulları nedeniyle yerel halk, kentleşmenin artmasını ve refah seviyesinin yükselmesini istemektedir. Katılımcıların temel talebi, temel yerel hizmetlerin sunulmasıyla birlikte çiftçilik faaliyetlerini de sürdürebilecekleri bir sistemin kurulmasıdır.

Katılımcıların çoğunluğu, planlı yapılaşmanın yaşam kalitelerini yükseltmediğini düşünmektedir (%55,5). Kırsal alanda yapılan gözlemlere dayanarak, planlı yapılaşmaya neredeyse hiç rastlanmadığı söylenebilir. Genellikle geçmişten gelen geleneksel köy evleriyle süslenmiş bir kırsal alan bulunmaktadır. Aralıklarla daha düzenli müstakil evlere ve hobi bahçelerine yapılan yapılar da mevcuttur. Planlı yapılaşmanın en önemli faydasının, hayvancılığa bağlı ahır, ağıl, kümes vb. yapıların yapımına izin ve ruhsat zorunluluğu getirilmesi olduğu özellikle mevsimlik ve hafta sonu gelen vatandaşlar tarafından dile getirilmektedir.

Yerel halkın büyük çoğunluğu (%67,1), geçmişte köylerine ait mera, yaylak ve otlak gibi arazilerin belediye ve diğer kamu kurum mülkiyetine geçmesini genellikle olumsuz değerlendirmektedir. Özellikle ilçe merkezine yakın mahallelerde, geçmişteki köy tüzel kişiliğine ait ortak arazilerin bazı belediyeler tarafından satışa çıkarıldığı ve bu arazilerde hayvanların yayılmasına ve otlatılmasına izin verilmediği gibi durumlar yaşanmaktadır.

Dayanışma, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Değişim

Katılımcıların yarısından fazlası (%53,7), mahalleye dönüşümle birlikte yaşadıkları yerleşim yerlerinde güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını düşünmektedir. Geçmişte imece ve dayanışma faaliyetlerinin daha yoğun olduğunu düşünenlerin oranı ise oldukça yüksektir (%73,7). Katılımcıların çoğu (%70,2), eski sistemde hemşericilik bilincinin daha güçlü olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde, eski sistemdeki aidiyet duygusunun daha güçlü olduğunu düşünen katılımcı oranı %62,1'dir. Geçmişte köy veya belde sakini olmanın daha güven verici olduğunu düşünenlerin oranı ise %59,2'dir. Bu bulgular, mahalleye dönüşüm sürecinin, topluluk bağlarını zayıflattığı ve geleneksel dayanışma ve güven unsurlarını olumsuz etkilediği yönündeki algıları yansıtmaktadır. Ancak, bu değişimlerin yasal düzenlemelerden çok, genel toplumsal, sosyal ve ekonomik değişimlerin bir sonucu olduğu katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır.

Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri

Katılımcılar genel olarak mahalleye dönüşümle birlikte yaşadıkları yerleşim yerinde tarımsal üretimin ve hayvancılık faaliyetlerinin önemli ölçüde azaldığını ifade ederken, aynı zamanda tarım ve hayvancılık faaliyetlerine daha geniş destek ve teşvik talep etmektedirler. Katılımcıların büyükşehir ve ilçe belediyelerinin tarım ve hayvancılık hizmetlerinden hem memnuniyetleri hem de memnuniyetsizlikleri yaklaşık eşit oranlarda (%39) olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle, köy tüzel kişiliğine ait mera, otlak, yaylak, baltalık ve diğer

arazilerin ilçe belediyesi veya başka kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetine geçmesiyle bu alanlara erişimin yasaklanması, hayvancılık faaliyetini olumsuz yönde etkilemektedir (%67,1). Geçmişte köyün ortak tarım alanlarının köy muhtarı tarafından köylülere ekip-biçme ve kiralama (icar) imkanı sağlaması, köylüye ve köye gelir sağlarken; bu alanların ilçe belediyesi tarafından mahalle sakinlerinin bilgisi dışında, yerel halk dışındaki kişilere satılması veya kiraya verilmesi, özellikle sürekli yaşayan ve çiftçilik, hayvancılık yapan yerel halkı rahatsız etmektedir. Bu durum, yerel halkın geçmişte sahip olduğu tarımsal alanlara erişim ve kontrol yetkisini kaybetmesiyle ilgili endişeleri artırmaktadır.

En başta okulların taşınmalı sisteme dönüşmesi ve kapatılması, arazilerin miras yoluyla parçalı hale gelmesi, tarımsal faaliyeti sürdürecekt yeterli büyüklükte tarımsal alanın kalmaması, ekonomik zorluklar nedeniyle çiftçilik faaliyetlerinin sürdürülememesi gibi etkenler, özellikle gençleri göçe teşvik ederken, çiftçilik faaliyetlerinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer yandan, kent merkezinden gelenlerin birkaç yüz metrekare tarımsal alan üzerinde yer çevirerek, mevsimlik ve hafta sonları küçük çapta tarımsal faaliyet sürdürerek kırsalda zaman geçirmesi, sayısal olarak artmaktadır. Bu kişiler, yerel halk arasında "hobiciler" olarak adlandırılmaktadır. Ancak, bu kesimin sürekli yaşayan yerel halkın günlük yaşamlarını rahatsız edici boyutta sorunlara neden olduğu ifade edilmektedir. Bu durum, yerel halk ile bu hobiciler arasında yaşanan çatışmaların arttığını ve bu çatışmaların kırsal yaşamın kalitesini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Tarım arazilerinin tahlilinin yapılması ve uygun ürün türünün belirlenmesi, toprağın daha verimli hale getirilebilmesi için alınacak önlemler, büyükşehir ve ilçe belediyelerinden talep edilen önemli konular arasındadır. Özellikle büyükşehir belediyesinin ve diğer kurumların tarımsal destekleri, katılımcılar tarafından olumlu bir şekilde karşılanmaktadır. Tohum, fide, hayvan, mazot gibi desteklerin, çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılamada etkili olduğu düşünülmektedir. Tohum destekleri ile ilgili olarak yaşanan tohum kalitesi ve verim sorunları, desteklerin sonuç ve süreçlerinin daha etkin bir şekilde takip edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu konuda daha detaylı bir yönetim ve denetim mekanizması oluşturularak çiftçilerin bu desteklerden maksimum düzeyde faydalanmalarının sağlanması önem arz etmektedir. Tarımsal alanların imara açılarak ya da açılmadan satılmak suretiyle bölünerek hobi bahçelerine dönüştürülmesi, yerel halk için en önemli sorunlardan birini teşkil etmektedir (%60). Satış, kiralama vb. süreçte belediye ve diğer kurumların yerel halkla iletişim kurmaması da söz edilen sorunlar arasındadır. Kısaca yerel halk kendi mahallesinin arazilerinin kullanımı

hakkındaki kararlara katılmak istemektedir. Bunun temelinde de eski köy düzenini bozmak istememe düşüncesi yatmaktadır.

6360 sayılı Kanun ile hayvancılık faaliyetlerinde bulunmak, hukuken imkansız hale gelmiştir. Ancak, yöre halkı, yeni kurallara kısmen uyma koşuluyla veya ilçe merkezine uzak mahallelerde herhangi bir kısıtlama olmaksızın faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak, bu durumdaki esnekliğin ne kadar sürebileceği ve hangi koşullarda geçerli olacağı konusundaki belirsizlik, yerel halkı tedirgin etmektedir.

Hayvancılıkla ilgili en önemli sorunlardan biri, hayvanların sulama sularının şebeke suyundan kullanılması durumunda su faturalarının yükselmesidir. Mahallelerin göç alması ve yeni sakinlere açılması nedeniyle özellikle mevsimlik ve hafta sonu gelenler, hayvancılık faaliyetinden kaynaklanan kirlilik, hastalık, koku ve haşere nedeniyle rahatsız olup zabıtaya haber vererek şikayet etmektedirler. Bu şikayet durumu, mahalle sakinleri arasındaki komşuluk, birlik ve dayanışma ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunlar, yerel halkın hayvancılık faaliyetini sürdürülmesini ve geliştirmesini zorlaştırdığı gibi, tamamen terk etmeye neden olabileceği şeklinde katılımcılar tarafından belirtilmektedir.

6360 sayılı Kanun gereği yeni ev, ahır, ağıl, kümes vb. yapmak da imar mevzuatına tabi olduğu için ruhsat ücreti ödeme, izin için ilçe merkezine gidip gelme zahmeti ve gerekli evrak hazırlama yeterliği gibi sorunları bir arada barındırmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu bu durumları olumsuz değerlendirmektedir (%75,4). Mahalleli en azından küçük yapıların imar iznine tabi olmadan yapılmasını talep etmektedir. Yerli olmayan, mahalleye sonradan yerleşen halk ise özellikle hayvancılıkla ilgili bu tür yapıların imar iznine tabi olmasından memnundur. Bu yasaklarla ilgili olarak katılımcıların bir bölümü bölgenin daha temiz ve hijyen bir hale geldiği, kaçak yapıların azaldığı yönünde tespitlerde bulunmaktadır.

Yöreye sonradan, özellikle hafta sonu konaklamak için gelenlerin ev, konteynır, telle çevirme, kuyu vurma gibi işlemleri ne ölçüde belediye izne tabi olarak yaptıkları bilinmemekle birlikte, geçimini küçük ölçekli hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerle sağlayan vatandaşları şikayet ederek engellemeye çalışmaları katılımcılar tarafından adil bulunmamaktadır.

Ülkenin genel ekonomik koşullarının zorluğu nedeniyle yem, saman, su ve elektrik gibi giderlerin çok yüksek tutarlarda olduğu ifade edilirken, bir de belediyelerin değişen mevzuata ilişkin yeni prosedürleri ve artan zabıta denetimleri, hayvancılığı neredeyse yapılmayacak duruma getirmiştir. Hayvansal atıkların kokuya sebep olması ve sinek yapması nedeniyle tarım arazilerine döktürülmemesi, yerel halk tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Muhtarlarla yapılan mülakatlardan elde edilen veriye göre, ilçe belediyelerinin kırsal mahalleleri turizme açmak ve buralara iç göçü teşvik etmek gibi eğilimler gösterdiği, hobi bahçelerine göz yumduğu ya da hukuki olarak yapması gerekeni zamanında ya da hiç yapmadığı, yerel halk tarafından eleştirel olarak dile getirilmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun gelirini tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden sağladığı gözlemlendiğinde, tarım ve hayvancılıkla ilgili diğer yerel hizmet beklentilerinin olması makul görünmektedir. Ankara'nın kırsalında yaşayanların tamamına yakını köy doğumludur. Bu bağlamda belediyelerin sunduğu hizmet yelpazesi, kesinlikle kırsal alan faaliyetleri ve geçim kaynaklarıyla uyumlu olmalıdır. Katılımcıların yaşadıkları mahallelerin bağlı olduğu ilçeye olan uzaklığı arttıkça, 25 yıl ve daha uzun süredir yaşayanların oranı artmaktadır. İlçe belediyesine bağlanmak veya mahalle sakini olmak, katılımcıların çoğunluğuna yeterli düzeyde güven vermemiştir (%59,2). Son 10 yıl içinde yerel halkın büyük çoğunluğu, ilçe belediye hizmetlerinin yetersiz olduğunu ifade etmektedir (%63,2). Geçmişte hizmetlerin bütünlüklü olarak yürütülemediği yerel halk tarafından kabul edilse de, bugün mahalle olmanın tam olarak kabul edilmiş görünmediği ifade edilmektedir.

2014'ten Bugüne: İlçe Belediyesi Hizmetlerinin Değerlendirmesi

Katılımcılar büyük oranda, yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (Mart 2014) ilçe belediyesinin hizmetlerinin daha iyileştiğini düşünmektedir (%42,4). 'Değişmemiştir' diyenler (%20,8) ve ilk yıllara göre daha da kötüye gittiğini düşünenlerin (%29,7) toplamı, katılımcıların yarısını (%50,5) oluşturmaktadır. Geçen 10 yılın ardından kanunun etkilerinin katılımcıların yarısı için bir değişim getirmediği gibi daha da kötüye gittiği düşüncesi, alan araştırması açısından önemli bir sonuçtur. Yerel halk tarafından hizmetlerde bir iyileşme olduğu ifade edilse de yeterli bulunmamaktadır. Burada yine belirtmek gerekir ki belediye başkanlarının hizmet sunumundaki farklılıklara bağlı olarak katılımcı görüşleri de değişmektedir. Geçen 10 yıl içinde yapılan mahalli idareler genel seçimlerinde bazı ilçelerde belediye başkanları değişmiştir. Bu açıdan katılımcılar, eski ve yeni belediye başkanlarının hizmet sunumlarındaki değişimleri fark ederek genel değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Katılımcılar, yüksek oranda köyünün ya da belde belediyesinin mahalleye dönüşüm aşamasında, ilçe belediyesinin hizmet sunumunda sorun yaşamadığını düşünmektedir (%47,9). Ancak bazı katılımcılar, belediye başkanlarının mahallelerine hiç gelmediğini ve çöp toplama hizmeti dışında hemen hiçbir hizmet vermediğini ifade etmektedir.

İlçe Merkezine Uzaklıkla Hizmet Memnuniyeti İlişkisi

Katılımcıların çoğunluğu, bağlı buldukları ilçeye olan uzaklığın yerel sorunların çözümünü zorlaştırmadığını düşünse de (%62,1), katılımcıların yarısından fazlası (%54,2), ilçe merkezine olan uzaklık nedeniyle hizmetlerin aksadığını ifade etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre uzaklığa göre hizmet memnuniyet oranları, yakından uzağa gidildikçe genel olarak azalmaktadır (“1-5 km” %45,1, “6-10 km” %46,7, “11-20 km” %31,9, “21-30 km” %37,8, “31-40 km” %56,3, “51-60 km” uzaklıkta ise %33,3’tür). İlçe merkezine olan uzaklık arttıkça eski statü (köy ve belde belediyesi) talebinin arttığı da görülmektedir (“1-5 km” %50, “6-10 km” %55,8, “11-20 km” %63, “21-30 km” %73,3, “31-40 km” %66,7, “41-50 km” %42,1”, “51-60 km” %100). Alan araştırmasında yapılan gözlemlere göre, 40-50 km uzaklıktaki mahallelerde fiili olarak eski köy düzeninin sürdüğü görülmektedir.

Sürekli yaşayan katılımcıların en yüksek oranda, bağlı buldukları ilçeye 1-10 km arası mesafede yaşadığı görülmektedir (%39,7). Uzaklık arttıkça yerleşim yerlerinde sürekli yaşama oranı önemli ölçüde azalmaktadır (11-20 km %29,2, 21-30 km %10,1, 31-40 km %15,6, 41+ km %5,4). Mevsimlik gelen katılımcılar ise yüksek oranda bağlı bulunan ilçeye 1-10 km mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır (%44,2). Hafta sonu gelen katılımcılar ise yüksek oranda bağlı bulunan ilçeye 11-20 km mesafedeki mahallelerde yaşamaktadır (36,8). Uzaklık arttıkça sürekli yaşama oranının azalması, belediye hizmetlerinin uzaklığa bağlı olarak azalmasına ve hizmetlerin yetersizliğine bağlanabilir.

Alan araştırması sırasında yapılan gözlemlere göre ilçe ve kent merkezine yakın mahallelerde, uzak ilçe ve mahallere göre daha yoğun bir hizmet akışı ve hareketlilik olduğu gözlenmiştir. Ancak, yakın mahallelerde yaşayan katılımcılar, uzak mahallelere daha az hizmet gittiği konusunda genellikle bilgi sahibi olmadıkları için kendi durumlarından memnun değildirler. Oysa yakın mahallelerde özellikle altyapı, doğalgaz vb. konularda bir hizmet hareketliliği göze çarpmakta ve uzak mahallelere göre kentsel hizmetler açısından daha iyi bir konumda bulunmaktadır.

Geçmişte de katılımcıların çoğunluğu uzaklık nedeniyle sorunların çözümünde zorlanılmadığını ifade etmektedir (%51,6). Ancak ortaya çıkan sonuçlardan köy ve belde belediyelerinin uzaklıkları arttıkça, sorunların çözümünde zorlanıldığı ifade eden katılımcılar mevcuttur (En yakından en uzağa oranlar; %9,7, %18,9, %21,2, %24,5, %18,8, %52,6, %33,3). Yani, daha uzaktaki katılımcı, uzaklığın sorunların çözümüne negatif etkisi olduğunu düşünmektedir. Katılımcılarda günümüzde yaşadıkları yerleşim yerinin ilçe merkezine uzaklığının yerel

sorunların çözümünü zorlaştırmaması gerektiğini düşünmektedirler (%54,2). Kadınlar (%58,6), erkeklere göre (%51,3) daha yüksek oranda merkeze uzaklığın, sorunların çözümüne engel olmadığını düşünmektedir.

İlçelerde sürekli, mevsimlik veya hafta sonları yaşayan bireyler, uzaklığın yerel sorunların çözümüne olan etkisi konusunda farklı düşüncelere sahiptir. Hafta sonu gelenlerin büyük çoğunluğu (%57,9), uzaklığın yerel sorunların çözümünü zorlaştırdığını düşünürken, mevsimlik gelenlerin (%22,1) ve sürekli yaşayanların (%31,9) çok daha azı mahallenin ilçe merkezine mesafesinin yerel sorunların çözümünü zorlaştırdığını düşünmektedir. Bu önemli düşünce farklılığının, dışardan gelenlerin kentsel deneyim ve tecrübeleriyle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu durum sürekli ve mevsimlik yaşayan katılımcıların, hafta sonu gelen katılımcılara göre belediye hizmetleri açısından daha düşük beklenti içinde oldukları şeklinde de yorumlanabilir. Bu farklı düşüncelerin, katılımcıların yaşadıkları süre ve sıklığa bağlı olarak belediye hizmetleri konusundaki beklentilerini etkileyebileceği öne çıkmaktadır. Dışardan gelen katılımcıların kentsel bölgelerde edindikleri deneyimler, uzaklık konusundaki endişelerini artırabilir ve yerel sorunların çözümüne yönelik daha kritik bir bakış açısına neden olabilir. Bu noktada, çeşitli yaşayan katılımcı grupları arasındaki algı farklılıklarını anlamak, belediye hizmetlerinin daha etkili bir şekilde planlanmasına ve sunulmasına katkı sağlayabilir.

Belediye Başkanlarının Parti Aidiyeti İle Vatandaş Hizmet Memnuniyeti İlişkisi

Katılımcılar tarafından geçmişte kaymakamların köyün sorunlarıyla daha yakından ilgilendiği, sık sık ziyarete gelerek, prosedüre gerek kalmaksızın sorunların çözümüne ilişkin gerekli talimatları vererek çözüm sürecini hızlandırdıkları ifade edilmektedir. Köyün ortak alanlarıyla ilgili konularda, sosyal yardım konularında, hobi bahçeleriyle ilgili sorunlarda vb. kaymakamların inisiyatif aldığı belirtilmektedir. Kaymakamın devletin memuru olması, atanarak gelmesi, siyasi parti aidiyetinin olmaması nedeniyle herkese eşit mesafede olduğu izlenimi vermesi açısından yerel halka daha fazla güven verdiği söylenebilir.

Geçmişte il özel idaresi döneminde kaymakam ve ekibinin devlet memuru olması sebebiyle siyasetten bağımsız karar alarak iş yaptığı dile getirilirken, şimdiki ilçe belediye başkanlarının seçmenin oy verme davranışına göre hizmet götürdüğü ya da hizmet planlaması yaptığı dile getirilmektedir. Ayrıca günümüzde hizmetlerin geçmişe göre daha çok bürokrasiye boğulduğu kimi katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Yeni sistemdeki iş ve işlem uygulama prosedürleri değiştiği için vatandaş bunu bürokrasinin artması olarak değerlendirmektedir.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin farklı partiden seçilmiş olması nedeniyle çatışmaların olduğu ve yaşanan sorunlardan yerel halkın mağdur olduğu ifade edilmektedir. Yerel halk, siyasetin işe karıştığını büyükşehir ve ilçe belediyesi arasında yaşanan sorunlardan hizmet açısından kendilerinin mağdur olduğunu ifade etmektedir. Ancak burada yaşanan her sorunu belediye başkanlarının farklı siyasi parti aidiyetine bağlamak elbette mümkün değildir. Vatandaşlar, konuların detaylarını bilemedikleri için ya da politik karşıtlık nedeniyle, sorunları belediye başkanlarının kendi aralarında anlaşamamasıyla ilişkilendirme eğilimindedirler. Bazı katılımcılar ve muhtarlar, büyükşehir belediyesinin hiçbir ayırım yapmadan hizmet vermeye çalıştığını ifade etmektedir.

Mahalleler arasında eşit hizmet sunulmadığı ve siyasi kayırmacılık nedeniyle bazı mahallelere daha fazla hizmet götürüldüğü, yerel halkın belirttiği konular arasındadır. Özellikle aynı mahalle içinde bile, yüksek veya merkez dışındaki yerleşimlere bazı hizmetlerin ulaşmadığı belirtilmektedir. Bunun nedenin kısıtlı kaynaklar olabildiği gibi kayırmacılık olabileceği de dile getirilmektedir.

Kırsal Alan Büyüklüğünün Etkisi

Ankara'nın 2009 Mahalli İdareler Genel Seçimlerine göre köy ve belde belediyesi seçmen sayısı 118.989'dur. Bu sayı, bugün kırsalda yaklaşık 300 bin kişilik bir nüfus olduğunu göstermektedir. Bu kırsal nüfusun ana nüfusa oranı ise yaklaşık %3,7'dir (Tablo 53). Ancak kırsal alan, mevsimlik ve hafta sonu gelen sakinleriyle mevsimsel olarak önemli nüfus değişimi göstermektedir. Toplumun önemli tarımsal ve hayvansal ürün ve hizmet üretmesi bakımından kırsal mahallelerde yaşayan vatandaşların yaşam standartlarının belli bir seviyeye getirilmesi önem taşımaktadır. Katılımcıların çoğunluğu ilçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetlerini yeterli bulmamaktadır (%63,2), ancak katılımcıların sadece %59,8'i ilçe ölçeğinde kentsel ve kırsal hizmet sunumunun başarıya ulaşmasının mümkün ve kısmen mümkün olduğunu düşünmektedir. Bu oranın azımsanmayacak büyüklüğü, vatandaşların kırsal hizmetlerde devlete güvendiğinin ve devletin sorunları çözebileceğine inancının bir göstergesidir.

Araştırma kapsamında örnekleme seçilen ilçeler arasında kırsal alan nüfusu en düşük olan Akyurt'ta memnuniyetin en yüksek (%90) olması beklenen bir durumdur. Çubuk'taki kırsal alan nüfusu %22 ile 4. sırada iken memnuniyetin düşük olması (%21,8) belediye yönetimiyle ilişkilendirilebilir. Genel olarak kırsal alan nüfusu fazla olan belediyelerde vatandaş memnuniyetinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Kırsal alan nüfus büyüklüğü ve kırsal alan genişliğinin, hizmet sunum kalitesini etkilediği düşünülmektedir. Kent merkezinden uzaklaştıkça hizmetler azalmaktadır. Katılımcıların ifade ettiği gibi, bir tam günde ancak sorunun tespiti için gelinip gidilmekte; sorunun çözümü için ise en az birkaç kez gelinip gidildiğinde, herhangi bir sorunun çözümünün en iyi ihtimalde birkaç haftayı bulduğu belirtilmektedir. Çözüm süresinin uzunluğu, özellikle ASKİ ile ilgili boru patlaklarında sıkıntı yaratmaktadır. Çünkü geçmişte dayanışmayla tamir edilen borular, şimdi yetkililer tarafından tamir edilmeyi beklemektedir. Bu durum, yetkililerin olay mahalline gelene kadar geçen süre içinde suyun boşa akmasına neden olmaktadır. Bu durum vatandaşları rahatsız etmektedir. Kırsal alandaki birçok hizmet büyükşehir belediyesi tarafından verildiği için mahallelerin ilçeye olan mesafesinden çok, büyükşehir ana kent merkezine olan mesafesi önemlidir. Bu uzaklıkların fazla olduğu bilindiğinde büyükşehir belediyesinin hizmet koordinasyon ağının önemi ortaya çıkmaktadır.

Köy Muhtarlığı Sisteminden Mahalle Muhtarlığı Sistemine Geçiş

Yeni sistemde mahalle muhtarını köy muhtarına göre daha başarılı bulan katılımcı oranı %28,4'tür. Eski sistemdeki köy muhtarı ve belde belediye başkanı katılımcılar tarafından daha başarılı bulunmaktadır (%43,7). Eski sistem muhtarlık sisteminden memnun olanlar daha fazla orta yaş üstü katılımcılardır ve onlar da alan araştırmasın önemli bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kadınlar mahalle muhtarlığını daha az başarılı bulurken (%38,2), erkekler köy muhtarlığını daha başarılı bulmaktadır (%51,8). Mahalle muhtarı hizmetlerinden memnunum diyenlerin oranı ise %29,7'dir. Katılımcılar mahalleye dönüş ile birlikte büyük ölçüde sorunların arttığını düşünmektedir (%45). Sorunların aynen devam ettiğini düşünenlerin oranı ise %26,6'dır (toplam: %71,6). Hemen her on kişiden yedisi yaşadığı yerleşim yerindeki sorunlardan bahsetmektedir ki bu önemli büyüklükte bir orandır. Erkekler sorunların arttığını, kadınlara göre daha güçlü ifade etmektedir. Sürekli yaşayanlar sorunların geçmişe göre arttığını daha güçlü vurgulamaktadır (%47,9).

Yeni sistemde Bala, Nallıhan ve Kazan'da katılımcıların %50 ve fazlası sorunların arttığını ifade ederken, diğer ilçe katılımcıları daha düşük oranlarda sorunların arttığını ifade etmektedir. Sorunların aynen devam ettiğini düşünen katılımcılar ise Çubuk ve Akyurt'ta yoğunlaşmaktadır. Sorunlar azaldı diyenler hemen her ilçede %10-30'lar seviyesindedir.

Geçmişteki köy muhtarını yerel halk kendine daha yakın bulmaktadır (%41,6). Belediye başkanları "yeni" mahallerde henüz bir varlık gösterememiş ve yeterli iletişimi kuramamıştır. Katılımcıların çoğunluğu mahalle muhtarını köy muhtarına göre sorunları çözme konusunda

daha fazla güçlü bulmamaktadır (%52,3). Ancak, katılımcıların yarısından fazlası ise mahalle muhtarını belediye ile iletişim kurmakta başarılı bulmaktadır (%52,6). Yerel daha yüksek oranda mahalle muhtarının köy muhtarına göre halkın sorunları ile daha yakından ilgilendiğini düşünmektedir (%42,9). Kadınların %52,6'sı mahalle muhtarının halkın sorunlarıyla yakından ilgilendiğini düşünürken, erkeklerin sadece %36,4'ü bu düşüncededir. Katılımcılar yüksek oranda mahalle muhtarının köy muhtarına göre sorunların çözümünde daha açık ve şeffaf olduğunu düşünmektedir (%46,6). Katılımcıların çoğunluğu, köy muhtarı ve belde belediye başkanının hizmet verme açısından mahalle muhtarıyla arasında fark olduğunu düşünmektedir (%51,4).

Katılımcıların yarısından fazlası geçmişteki yönetimlerin sorunları çözme konusunda daha fazla yetkili olduğunu düşünmektedir (%52,3). İlçe gelişmişlik kademesi arttıkça, geçmişte sorunları çözme yetkisinin daha fazla olduğunu düşünenlerin oranı azalmaktadır. Gelişmişlik kademesi arttıkça mahalle muhtarlığı sistemi talebi artmaktadır. Bu durum, ilçeler arasında algılanan yönetim etkinliği ve gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Yüksek gelişmişlik kademesine sahip ilçelerde, geçmişteki yönetimlerin daha yetkili olduğuna dair algının azalması, mahalle muhtarlığı sistemine olan talebin artmasına neden olmaktadır. Bu, katılımcıların beklenti ve değerlendirmelerinin yerel yönetimlerin performansı üzerindeki etkilerini gösteren önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Eski sistemde köy muhtarı/ihtiyar meclisi/köy derneği ile kararların daha hakkaniyetli alındığını, yerel ve ortak ihtiyaçların daha akılcı/ ihtiyaca uygun olarak belirlendiğini ve kendi bütçeleriyle birçok ihtiyacını karşılayabildiğini düşünenler çoğunluktadır (%57,1). Katılımcıların çoğunluğu, mahalle muhtarlarının ilçe belediyesiyle iletişiminin güçlü olduğunu düşünse de (%54,7) görülmektedir ki ilçe belediyesi hizmet sunumundan memnun olmadığını söyleyenlerin oranı, memnun olduğunu söyleyenlerin oranından daha düşüktür (%44,5-%40,7). Bu sonuçtan muhtarın girişken olması, hizmetin getirilmesi için yeterli faktör olmadığı söylenebilir. Muhtarların çoğunluğu da bizzat eski sistemin daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Bazı muhtarlar da yeni sistemin eski sisteme göre daha iyi olduğunu belirtirken hizmetlerin, araç ve gereçlerin daha hızlı geldiğini ve beklemeden hizmete erişme imkanı olduğunu savunmaktadırlar. Hem hizmetten memnun olup hem de mahallerinin köy olarak kalmasını talep eden muhtarlar da bulunmaktadır. Muhtarlık özlük haklarının iyileşmesi ekonomik olarak düşük gelir düzeyine sahip kırsal mahallelerde muhtarlığı herkes için cazip hale getirmiştir. Muhtarın yetkisinin olmaması göreve talebi arttırmaktadır. Eski sistemde muhtarın ceza yazma yetkisinin olması, yaptırım gücünü ortaya koymasını sağlarken şu an belediye ve güvenlik

güçleriyle iletişim kurmaya çabalayarak sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. Ayrıca köy muhtarı olmak, köy adı ile anılmak maneviyat açısından bazı muhtarları için çok önemlidir.

İlçe gelişmişlik kademesi arttıkça, mahalle muhtarından memnun olma oranı da artmaktadır. İlçe gelişmişlik kademesi düştükçe, mahalle muhtarıyla köy muhtarını aynı görenlerin oranı da artmaktadır. İlçe belediyelerinin hizmet sunum kalitesinin yükselmediği düşünen katılımcı oranı (%45,5) ile hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünenlerin oranı (%44,2) birbirine çok yakındır. Hizmet sunum kalitesinin yükseldiğini düşünenlerin oranı belde belediyelerinde en düşüktür (%16,2). Diğer yerleşim birimleri ise %40-50 seviyelerindedir. Belediye hizmet sunumunun ilçe gelişmişlik gruplarıyla ilişkisinin zayıf olduğu söylenebilir. Mahalleler çok yakın da olsa, temel hizmet sunumlarındaki olumlu düşünce oranları birbirinden çok farklı değildir. Buradan çıkarılacak sonuç, ilçelerin mevcut sınırları büyüse de, en yakındaki mahalleye bile hizmet götürmeye pek elverişli değildir. Bu oranlardan ancak merkez mahallere yetişebildikleri izlenimi doğmaktadır. Katılımcılar yüksek oranda belediyeler tarafından verilen hizmetlerin kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağlamadığını düşünmektedir (%48,5). Belediyeler tarafından verilen hizmetlerin kentsel gelişime olumlu katkısı olduğunun düşünen erkeklerin oranı %35,6, kadınların oranı %42,7'dir. Kadınlar, erkeklere göre daha yüksek oranda mahalle olmanın kentsel gelişime katkısının olduğunu düşünmektedir. Gelişmiş olan ilçelerde yerel ihtiyaçlar daha hızlı çözülmektedir.

Belde belediyelerinde ise belediye başkanı ile şu anki muhtarlık sistemini vatandaşlar mukayese etme gereği bile görmezken, belde belediye başkanlığı sistemini çok daha başarılı bulmaktadırlar. Kentsel hizmetlerin neredeyse tamamı, belde belediyelerinde eksiksiz verilirken sadece kentsel bir mahalle olmasından söz edilmez durumdadır. Kadınlar mahalle muhtarlığı sistemini daha başarılı bulurken (%38,2), erkekler köy muhtarlığı sistemini daha başarılı bulmaktadır (%51,8). Mahalle muhtarlığı sistemine, kadınların daha çok adapte olduğu görülmektedir. Bu durum, toplumsal gelişime bağlı olarak kadınların hayata daha aktif katılmasına ve mahalle muhtarlarının yetki ve sorumluluklarındaki daralmaya bağlı olarak iletişim konusuna yüklenmesine bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Mahalle muhtarlığı sistemini daha başarılı bulanların argümanı, yeni nesil mahalle muhtarlarının genç, aktif, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen ve güçlü iletişim kanallarına sahip bireyler olmalarının, sorunların çözümünde etkili olduğu düşüncesidir. Bu başarıyı mahalle muhtarlığı sistemine değil, bireysel çabaya bağlamak, katılımcılar tarafından değerli bulunmaktadır. Şuan ki mahalle muhtarının görev ve yetkileri, köy muhtarının görev ve

yetkilerine göre oldukça kısıtlıdır. Ancak, köy muhtarı geçmişte siyasi parti aidiyeti olmayan il özel idaresi ve kaymakam ile iletişim kurmakta iken şimdiki mahalle muhtarı, hem ilçe belediyesi hem de büyükşehir belediyesi ile iletişim kurmaktadır. Dolayısıyla onlarca muhtardan biri olmakla birlikte, siyasi parti aidiyeti olan belediye yetkilileri ile ancak aktif iletişim kurabilme, sorunları, talepleri anlatabilme ve çözüm arayışı bulabilme açılarından, yeni mahalle muhtarlığı sisteminde iletişim kabiliyeti, girişken olma gibi kişisel nitelikler önemli hale gelmiştir. Farklı siyasi görüşlerle muhatap olma, bunu yöneterek hizmet almayı başarmak önemli hale gelmiştir.

Yerel Hizmetler

İlçe belediyesinin kırsal alandaki en temel ve sürdürdüğü hizmetler arasında çöp toplama, temizlik, cenaze defin ve zabıta hizmetleri yer almaktadır. Bu hizmetler genel olarak yerel halk tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Büyükşehir belediyesi ise su, altyapı ve kanalizasyon, toplu taşıma, yol, kaldırım, köprü yapımı, karla mücadele, itfaiye, imar ve planlama gibi daha geniş bir yelpazedeki hizmetleri sürdürmektedir. Ayrıca, ilaçlama, sosyal yardım gibi bazı hizmetlerde ise her iki belediyenin ortak çalışmaları bulunmaktadır. Bu durum, büyükşehir belediyesinin hizmet yelpazesinin daha geniş ve kapsamlı olduğunu göstermektedir. Anlaşılacağı üzere, büyükşehir belediyesinin sürdürdüğü hizmetler, kırsal alanlardan başlayarak şehir merkezine kadar geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bu hizmetlerin çeşitliliği ve yoğunluğu, büyükşehir belediyesinin daha büyük bir sorumluluk alanına sahip olduğunu göstermektedir.

Alan araştırması sonuçlarına göre katılımcıların önemli bir kesimi ilçe belediyesi hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmiştir (%44,5). Memnun olmadığını söyleyenlerin oranı, memnun olanların oranına yakındır (%40,7). Yani, memnun olanlar kadar, memnun olmayan bir kitle mevcuttur. Kadınların memnuniyet oranı erkeklerden minimal de olsa yüksektir. Ayrıca, mevsimlik gelenlerin en memnun olan grup olduğu, hafta sonu gelenlerin ise en az memnun olan grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu, farklı kullanıcı gruplarının beklenti ve ihtiyaçlarının hizmetlerden elde ettikleri memnuniyet düzeyini etkileyebileceğini göstermektedir.

Katılımcıların çok büyük çoğunluğu çöp toplama hizmetlerinden memnundur (%87,4). Memnun olmayanlar, genel olarak çöp toplama hizmetinin düzensiz ya da yeterli sıklıkta olmaması nedeniyle memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğu, cenaze ve defin hizmetlerinden memnundur (%82,6). Memnun olmadığını ifade edenlerin oranı oldukça düşüktür. Bu hizmet, katılımcıları en çok memnun eden hizmetler arasında yer almaktadır.

Katılımcıların yarısı, zabıta hizmetlerinden memnundur. Zabıta hizmetleri, mahallelere denetim amacıyla gelmekte, kaçak yapılar, şikayetler gibi konuları incelemektedir. Özellikle mahallelilerin hayvancılıkla, atık sularla ve çevre kirliliğiyle ilgili konularda birbirlerini şikayet etmesi sonucunda zabıta denetime gelebilmektedirler. Ancak bu durum, denetimin dışında komşuluk, arkadaşlık, dayanışma, birlik gibi manevi değerleri olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, zabıtaların sürekli yaşayan yerel halkı ve sonradan gelen halkın haklarını bir arada gözeterek hassasiyetle hizmet sunmaları önem taşımaktadır.

Büyükşehir belediye hizmetleri kırsal alanda daha büyük önem taşımaktadır ve vatandaşlar büyükşehir belediyesi ile daha fazla etkileşim içindedir. Büyükşehir belediyesinin en önemli hizmeti, ASKİ aracılığıyla sürdürdüğü su hizmetidir. Katılımcıların çoğunluğu, içme suyu hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%56,1). Ancak memnun olmadığını ifade edenler de azımsanmayacak büyüklüktedir (%32,4). Yerel halk, su hizmetinin Ankara Büyükşehir Belediyesine geçerek, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (ASKİ'ye) bağlanmasını henüz tam olarak kabullenmiş değildir. İçme suyu abonelik ücreti, içme suyu kullanım ücreti, içme suyunun temizliği, her hanede kesintisiz akması ve yeterliliği katılımcılar açısından üzerinde önemle durulan konulardandır. Katılımcıların çoğunluğu, kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%60). Özellikle bazı mahallelerde kanalizasyon ve alt yapı önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Açık kanallar ve atık suların yeterli ilaçlama hizmeti alamaması, koku, haşere, hastalık ve görsel kirlilik gibi önemli sorunları beraberinde getirmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, toplu taşıma hizmetlerinden memnun değildir (%73,7). Bu memnuniyetsizliğin temel nedeni, ilçe belediyesine bağlanarak mahalle yapılan ve tüm hizmetleri ilçe belediyesinden alması beklenen vatandaşların, ilçeye ulaşımını sağlayamamaktır. Bu konuda her mahalle için yeniden ulaşım planlaması yapılmalı ve yakın mahalleler arasında ring uygulamasına geçilmelidir.

Katılımcıların çoğunluğu, yol yapımı, köprü vb. hizmetlerinden memnun olmadığını ifade etmektedir (%52,7). Bu konuda kırsal alana özgü yol yapımı teknikleriyle günlük kullanılan ana ve ara yolların belediye ayrımı gözetilmeksizin yapılması ve gerekli bütçe ayrılması gereklidir. Özellikle mahallelerin büyük çoğunluğunda sokaklar eski köy yapısıyla durmaktadır. Nadiren sokakları taş döşeli mahallelere rastlanmaktadır. Sadece mahalle girişleri ve mahalleleri birbirine bağlayan yolların yapılı olduğu görülmektedir. Bazı mahallelerde geçmişte il özel idaresi tarafından yapılan ara sokakların taşlarla döşenmiş olduğu görülse de zamanla

bozulduğu, bakım, onarım ve yenilenmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir. İl özel idaresi tarafından yapımına başlanmış ancak tamamlanmamış köprüler, kanallar, büz döşeme vb. hizmetlerin tamamlanması için bir planlama yapılması gereklidir. Katılımcıların çoğunluğu karla mücadele hizmetlerinden, itfaiye hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmektedir (%67,9). Bu memnuniyet, kırsal alandaki yolların bakımı, mahalle içi ulaşımın düzenlenmesi ve acil durumlara hızlı müdahale kapasitesi açısından önemlidir.

Katılımcıların önemli bir kesimi imar ve planlama hizmetlerinden memnun değildir (%46). İmarlı ve planlı yapılaşma konusuna katılımcıların bir bölümü, kentleşme açısından olumlu yaklaşırken bir bölümü de evrak işleri, ilçe merkezine gitme zorunluluğu, ruhsat ücretleri, başvuru süreçleri, değişiklikleri kapalı olma, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin olumsuz etkilenme gibi nedenlerle eski düzenin devam etmesini talep etmektedir. İmar ve planlama hizmetlerinin kırsal alanda ilçe merkezine kilometrelerce uzaklıktaki mahallelere özgü kolaylaştırıcı, çiftçilik faaliyetlerini engellemeyen biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Sosyal yardımlar ise 6360 sayılı Kanun öncesinde de kaymakamlık, büyükşehir belediyeleri vd. tarafından yapılmakta ve belli bir sisteme oturmuş görünmektedir. Bu durumda ilçe belediyelerine bu konuda çok iş düştüğü söylenemez. Ancak, bu hizmetlerin daha etkin ve yerinde sunulabilmesi için ilçeler arası eşitsizliklerin göz önünde bulundurularak sosyal yardım programlarının revize edilmesi önemli olabilir.

Hizmet Sunumunu Etkileyen Faktörler

Hizmet sunumunun en belirleyici kriteri, belediye başkanlarının merkez mahallelerle kırsal mahalleleri eşit konumda görmesi gerekliliğidir. Hizmet planlaması yapılırken belediye başkanlarının kırsal mahalleye özgü koşulları dikkate alması gereklidir. Kamu hizmeti sunmanın bilinciyle kırsal alandaki kişi sayısına ve oy verme davranışına göre değil, eşit yurttaşlık yaklaşımıyla hizmetlerin sürdürülmesi gereklidir. Elbette ki özellikle ilçe belediyelerinin bütçe sorunu, kısıtlı kaynaklar temel etkindir. Kısıtlı kaynaklar göz önünde bulundurularak hizmet verme sürelerinin iyi planlanması, nitelikli personel çalıştırılması, teknolojiyle birlikte iletişimin en az maliyetle sürdürülmesi önem taşımaktadır. İlçe ve büyükşehir belediyesinin birlikte işbirliği yaparak yürütebileceği hizmetler yeniden tanımlanmalı ve buna göre belediyeler arasında koordinasyon ve senkronizasyon sağlanmalıdır. Yöre halkının çeşitli konulardaki yetişkin eğitimleri planlanmalı ve yönetime katılmaları teşvik edilmelidir. Mahalle muhtarları belediye ile ilişkilendirilirken, özellikle teknoloji konusundaki

eğitimlerine önem verilmelidir. Tüm bu faktörler, hizmet sunumunu yapan belediyelerin çalışmasını daha kolaylaştıracaktır.

6360 sayılı Kanunun Faydalı Olduğu İlçeler

6360 sayılı Kanunla gelen değişim ve dönüşüm, ana kent merkezine yakın ilçelere ve mahallelere daha faydalı olmuştur. Bunun nedeni Ankara'nın diğer illerden aldığı göçe bağlı nüfusunun artması ve özellikle pandemi nedeniyle artış gösteren halkın kırsal alana geri dönüşüyle ana kent merkezine yakın ilçelerin neredeyse kentle birleştiği görülmektedir. Birleşme, mahallelerdeki tarımsal ve hayvansal faaliyetlerin sürdürülmesi şu haliyle neredeyse imkansız hale getirirken, yerel halkın da kırsal hayatını sürdürmesini mümkün kılmamaktadır. Ancak bu mahallelerde bile eğitimin taşınmalı devam etmesi anlaşılabilir değildir. 6360 sayılı Kanunla gelen değişime merkezi yönetim tarafından verilen hizmetlerin uyumlu hale getirilmesi gereklidir. Su yetersizliği, özellikle kırsal mahallelerde şu an bir sorundur. Şu anki yeraltı kaynaklarının bile tarım faaliyetleri için yeterli olmadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda gelecekte su sorununun artması muhtemelken bu yasal değişikliğe paralel olarak yöre halkının alternatif geçim kaynaklarına teşvik edilmesi gereklidir.

Yeterli Hizmet Sunumu ve Kalite Düzeyine Ulaşılması İçin Yasal ve Yönetimsel Olarak Yapılması Gerekenler

Nihai olarak, belediye hizmet sunumlarının rasyonel olarak yürütülebilmesi için hem büyükşehir hem de ilçe belediyelerinin, kendi sorumluluk alanlarındaki hizmetleri bağlamında sahaya giderek sorunları tespit etmeleri, yerel halkla iletişim ve etkileşim kurmaları, özellikle kadınların fikirlerini alarak sürdürülen hizmetlerin aksayan yönlerini tespit etmeye yönelik alan araştırmaları yapmaları gereklidir. Yerel halk da bu yönde taleplerini bildirmektedir. Belediyelerin mahallelerin uzaklığına göre ihtiyaç tespitlerini yapmaları ve plan doğrultusunda hizmetleri sürdürmeleri önemlidir. İçme suyu ve kanalizasyon gibi temel hizmetleri, mahalle uzaklığına bakılmaksızın her mahallede öncelikle tamamlamaları gereklidir. Ayrıca, sosyalleşmek ve dolaşım için bağlı bulunan ilçe merkezine kesintisiz ve düzenli ulaşım da yerel halkın en temel hak ve talepleri arasındadır.

Alan araştırmasının yürütüldüğü bölgede halkın mali koşulları oldukça yetersizdir. Emekli maaşı veya asgari ücretle geçinenlerin yanı sıra tarım ve hayvancılık faaliyetini sürdürenler, tarlalarının boş kalmaması, maneviyat ve bir dava gördükleri için bu faaliyeti sürdürmektedirler. Bu durum, düşük ekonomik imkanlara sahip olanların belediye desteklerine muhtaç olmalarına neden olmaktadır. İlçe belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri, kırsal alandaki bu mahallelerdeki

yerel halkın tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdürmesi için tedbirler ve kararlar almalıdır. Aynı zamanda, hobi amaçlı gelen yeni sakinlere karşı da koruma önlemleri almalıdırlar, çünkü bu kesimin sosyal ve ekonomik koşulları yerel halktan daha yüksektir. Bu iki kesimin huzurlu ve refah içinde yaşayabilmesi için alternatif yönetsel yaklaşımlar geliştirmek önemlidir.

Yerel halkın büyük bir bölümü, ilçe belediye meclisinin kendileriyle ilgili doğru ve yerinde kararlar alamadığını düşünmektedir (%45). Bu durumda, ilçe belediye başkanları, belediye meclis üyelerinin her birini farklı bir kırsal mahalleden sorumlu tutarak düzenli ziyaret ve görüşmeler yapmalarını sağlayabilir. Bu sayede en azından bir tanışıklık sağlanabilir ve vatandaşların kararlara katılımı artabilir. Katılımın sağlanması halinde, vatandaş memnuniyetinin artacağı, araştırma sonuçlarından tespit edilmiştir. Eski sistemde, köy muhtarına erişim ve kararlara katılım ihtiyar meclisi sayesinde çok daha kolaydır. Şimdiki sistemde yerel halkın eğitim seviyesinin yoğun olarak ilkokul seviyelerinde olması, bilgisayar okuryazarlığının neredeyse hiç olmaması nedeniyle belediyeye dijital olarak talep, şikayet vb. iletmesi mümkün değildir. Düşük ekonomik koşullar ve ulaşım sorunları ve evrak yazma hazırlama kabiliyetlerinin sınırlı olması ve bu konuda yerel halkın yeterince kararlı ve girişken olamaması nedeniyle ilçe belediyesi ve meclisinin yerel halka iletişimi güçlü tutacak ve onların katılımını sağlayacak alternatif koşulları yaratması gereklidir. Yeni sistemde mahalle muhtarlarının yetkisiz olması onları da bireyselliğe yönlendirse de yine de bu çalışmaların tümü muhtar odaklı yürütülmelidir.

Demokrasi, Yerel Katılım, Temsiliyet

Katılımcılar, yüksek oranda yaşadıkları mahalle ile ilgili doğru ve yerinde kararlar alamayacağını düşündükleri ilçe belediye meclisinin, kilometrelerce uzaklıkta olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir (%45). Doğru ve yerinde karar alınabileceğine inananların oranı ise azımsanmayacak büyüklükte (%33,4). Bu düşüncenin ana kent merkezine yakın mahallelerde yaşayanlar ve hafta sonu gelenler arasında daha düşük nitelikte bir engel olarak algılandığı görülmektedir.

İlçe gelişmişlik seviyesi azaldıkça, katılımcıların mahalleleriyle ilgili yerinde ve doğru kararların "ilçe belediye meclisi" tarafından alınamayacağını düşünme oranları artmaktadır. En düşük gelişmişliğe sahip ilçelerde yaşayan katılımcılar, diğer gruplara göre en düşük düzeyde ilçe belediye meclisi tarafından yerinde ve doğru karar alınacağına inanmaktadırlar (%43,6). Gelişmişlik azaldıkça, doğru ve yerinde karar alınabileceğine olan inanç da azalmaktadır. Bu sonuçtan da anlaşılacağı gibi, gelişmiş ilçeler kısmen ana kente daha yakın ilçelerdir.

Yaşanılan yerleşim yerlerine göre de ilçe belediyesinin doğru ve yerinde karar alabileceğine olan katılım oranları değişim göstermektedir. Köy ve orman köylerinde katılım oranları belde belediyelerine göre daha düşüktür (%40 civarı). Belde belediyelerinde yaşayan katılımcıların çoğunluğu kendileriyle ilgili ilçe belediye meclislerinin yerinde ve doğru kararlar alamayacağını düşünmektedir (%56,7). Belde belediyeleri bu konuda da eski sistemin daha iyi olduğunu ve belediye başkanına ulaşmanın çok daha kolay olduğunu belirtmektedir. Kadınların bu konuda da iyimser olduğu görülmektedir. Kadınlar daha yüksek oranda mahalleleriyle ilgili yerinde/doğru kararların ilçe belediye meclisi tarafından alınacağını düşünmektedirler (K: %39 E: %30,7). Kadınlar ilçe belediye meclisine daha fazla güvenmektedir. Kadınların daha kurumsal bir sistemi talep ettikleri diğer sonuçlardan da görülmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu (%57,9) geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının halkı ile daha ilgili olduğunu düşünürken, köy muhtarı/belde belediye başkanın karar alırken fikirlerine karşı daha duyarlı olduğunu düşünmektedir (%53,7). Ancak, geçmişte bazı köy muhtarlarının yetkilerini eşit kullanmamak, kayırmacılık yapmak, güçlerini kötüye kullanmak, oy verme davranışına bağlı olarak ayrıcalıklar sağlamak gibi durumlar da bazı katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Özellikle erkek katılımcılar, geçmiş sistemi daha güçlü bulmaktadır. Belde belediyeleri grubunun büyük çoğunluğu ise karar alınırken kendilerinin fikirlerine daha duyarlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların geçmiş ve şimdiki sistemler arasında duygu ve görüşlerinde belirgin bir farklılık olduğu gözlemlenmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar alındığını (%56) ve geçmişte köy muhtarı/belde belediye başkanının temsiliyet gücünün daha fazla olduğunu düşünmektedir (%55,5). Kadınların %38,8'i geçmişte köy muhtarı ve belde belediye başkanının temsil gücünün daha fazla olduğunu düşünürken, erkeklerin %66,7'si bu düşüncededir. Özellikle belde belediyelerinde bu düşünce oranı %86,5'e ulaşmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası geçmişte köy muhtarı ve ihtiyar meclisi ile daha kolay iletişim kurulduğunu düşünmektedir. Bu yüksek oranın nedeni, bu yerleşim yerlerinde yaşayan halkın yaş ortalamasının yüksek olması ve sürekli yerleşimde bulunanların çoğunlukta olması olabilir. Gençler ve daha yeni yerleşenler bu konuda yeterince bilgi sahibi olmadıkları için bu düşünceye katılmama eğilimindedir.

Katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Bu oran belde belediyelerinde %78,4 iken diğer birimlerdeki oranlar %50 ve daha üzeridir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda mahalle olmadan önce fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir.

Geçmişte kararların alınmasında daha aktif rol aldığını düşünenler katılımcıların çoğunluğunu oluşturmaktadır (%58,5). Katılımcıların yarısından fazlası eski sistemde kararların alınmasında daha aktif rol oynadığını düşünmektedir. Bu oran Belde belediyelerinde %78,3 iken diğer birimlerde %50 ve üzerindedir. Kadınların oranı %41,5, erkeklerin oranı ise %69,8'dir. Kadınların yeni duruma ilişkin kanaatleri erkeklerden farklılık göstermektedir. Kadınların yeni sisteme daha fazla adapte olduğu söylenebilir. Mahalle olmadan önce eşit yurttaşlık duygusunun daha belirgin olduğunu düşünenlerin oranı %58,9'dur.

Katılımcılar, ilçe belediyelerinin hizmet sunarken halkın tercihlerini yeterince dikkate almadığını düşünmektedir (%47,4). Dikkate aldığını düşünenlerin oranı da dikkate almadığını düşünenlerin oranına yakındır (%42,6). Yani katılımcıların neredeyse yarısı halkın tercihlerinin dikkate alındığını düşünürken yarısı dikkate alınmadığını düşünmektedir.

Tüm bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere, mesafe olarak uzaklaşan yerel yönetim birimine, yerel halkın ulaşması özellikle ulaşım konusunda yaşanan sıkıntılarla birlikte imkansız durumdadır. Erkekler özel araçlarıyla ulaştıkları ilçe merkezine, kadınlar neredeyse çok kısıtlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Ancak sonuçlardan da görüldüğü üzere, yerel yönetim hizmetlerine ve sorunlarına kadınlar, erkeklere göre daha iyimser, olumlu ve yapıcı bir bakış açısına sahiptir. Bir şekilde, özellikle kadınların yerel yönetim temsilcilerine, seçilmişlerine ulaşabilmesi ve iletişim kurabilmesi gereklidir. Yerel katılım önündeki engeller kaldırılabilirse, demokratik açıdan daha doğru ve ihtiyaca uygun hizmet planlaması yapılabilir. Mevcut durumda yerel halkın katılım kanalları çok kısıtlıdır. Hem eğitim seviyeleri hem de dijital okuryazarlıkları düşük olduğu için direkt ulaşmaları yönünde özellikle kadınların ulaşım ve erkeğe bağlı olma engeli bulunmaktadır. Ayrıca, dijital okuryazarlığı kısmen bulunan halkın teknolojik altyapılarının kısıtlı olması, internete erişimlerini de sınırlamaktadır. Yerel katılımın bu düzeyde düşük olması, temsiliyet sorununun da beraberinde getirmektedir. Yerel yöneticiler, yerel halkın katılımını arttırmaya yönelik faaliyetler yapmalıdır. Yerel halkı temsil eden ve karar organı olan belediye meclisi ve meclis üyeleri, alan araştırması boyunca neredeyse hiç söz edilmemiştir. Hemen her mahallede bulunan ve kamu çalışanı olan genç ve eğitilmiş imam, mahalleyle ilgili konularda iletişime katıldığı ve bir nevi mahalleyi temsil ettiği görülmektedir. Bu açıdan, kırsal mahalle muhtarlarının geçmişteki görev ve yetkilerle donatılarak yönetsel olarak güçlendirilmesi gündeme gelmelidir. Yerel halkın düşük ekonomik seviyesi, ilçe merkezine özel araçla ulaşımını zorlamaktadır. Yerel katılım ve temsiliyetin bu düzeyde zayıf olduğu bir ortamda demokratik katılım da oldukça zayıf olacaktır. Bunun çözümü için belediye meclisi

üyeleri ve belediye başkanları, merkez mahallelerin dışında bulunan mahalleleri düzenli ziyaret ederek yerel halkı katılıma teşvik etmeli ve onların beklenti ve önerilerini dikkate almalıdır.

Yerel Halkın Geleceğe İlişkin Beklentileri ve Önerileri

Beklentiler mevzuata, yönetime ve hizmetlere ilişkin olmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir.

Mevzuata ilişkin beklentiler; kırsal mahalle muhtarlarına genel yetki verilmesi (tarım arazisinin korunması, hobi bahçelerinin kurulması, sondaj vurulması, ev yapılması, yabancıların gelişi ve asayişle ilgili vb.), kent merkezinde 50 km ve daha uzak mahallelere köy statüsünün geri verilmesi, orman mahallelerinin, orman köyü olarak kalması, kırsal mahallelere bekçi görevlendirmesi, köy tüzel kişiliği sistemine geri dönülmesi ve özellikle geliri ve geçim kaynağı olan gelişmiş belde belediyelerinin tekrar belediyeye dönüştürülmesi kimi katılımcılar tarafından önerilmiştir.

Yönetime dair beklentiler ise; büyükşehir ve ilçe belediyelerinin uyumlu ve eşzamanlı olarak çalışması, belediye yetkililerin mahalleye gelip ayrıntılı inceleme yaparak ihtiyaç tespiti ve iş planlaması yapması, mahalle arazilerinin tasarrufuyla ilgili mahalle muhtarlarıyla işbirliği yapılması, kırsal mahallelerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini kırsal dokuyu bozmayacak yönde yürütebilmelerine yönelik işlem tahsis edilmesi, tarımsal üretimin önündeki engellerin kaldırılması, devlet tarafından yeni sistemin nasıl işlediğinin tespit edilmesine yönelik alan araştırma yapması, birkaç mahalleyi kapsayacak şekilde okulların açılması, siyasi kayırmanın olmaması ve oy verme davranışına, uzaklığa vb. kriterler göre değil herkese eşit hizmet sunulması beklenti ve talepler arasındadır. Bu beklentiler, yerel yönetimlerin daha etkin, adil ve katılımcı bir şekilde hizmet sunmalarını sağlamaya yöneliktir.

Hizmetlere ilişkin beklentiler ise; birbirine yakın mahalleler arasında ring yaparak bile olsa ulaşımın sürekli hale getirilmesi ve halkın ulaşım konusunda bilgilendirilmesi, ailelerin birçok farklı konuda eğitilmeleri, denetimin artması, düzenli ve kesintisiz su ve elektrik hizmeti verilmesi, tarım ve hayvancılığa destek olunması, sosyal yardımların artması ve çeşitlenmesi, vergilerin ve diğer ücretlerin düşük olması (kent merkeziyle aynı olmaması), eski köy dokusunu bozmayacak ve eski köy yapısına uygun imar planlamasının yapılması, yapımına başlanılmış altyapı ve kanalizasyon hizmetlerinin tamamlanması, tarımsal kooperatifçiliğin desteklenmesi, yolların genişletilerek yapılması ve harabe- yıkık evlerin kaldırılmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılmasıdır.

Bu bölümde mahalle muhtarlarının talep, beklenti ve önerilerine yer verilecek olunursa, muhtarlar çalışmalarını yürütebilecekleri bir çalışma ofisi ve gerekli malzemelerle birlikte

mahalle hizmetleriyle ilgili ilçeye gidip gelme yol, tamir vb. ücretlerin de karşılanması talep etmektedirler. Muhtarların en genel taleplerinden biri ise kendilerinin sadece bekçi ya da şikayet mercii olarak değil, belirli konularda yetkilendirilmiş birimler olarak görülmesidir.

GENEL DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

Türkiye’de kentsel nüfus artışı, 1950 yılından sonra, kırdan kente göçler nedeniyle hız kazanırken, 1980’li yıllara kadar kentsel nüfus artışının özellikle sanayi kentlerinde yüksek olduğu görülmektedir. Son yıllarda doğal afet ve ekonomik koşullar gibi nedenlerle kentten kente göçlerde artış yaşanmıştır. Küreselleşme ise kendi sistemine uygun yapılanmaları oluşturabilmek için yönetsel yapıları sürekli dönüştürmektedir. Nüfus yoğunluğuna sahip, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan merkez kabul edilen metropoliten alanlar, kent merkezi ve çevresinde bulunan ve kentle ekonomik olarak bağı bulunan yerleşimleri içine alarak büyüme eğilimi göstermektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, metropoliten alanın genişlemesi kentsel yoğunluğa, kontrolsüz kentsel büyümeye, çarpık kentleşmeye ve çevre kirliliği gibi sorunlara neden olurken, bir yandan da yönetme, kapasite ve kaynak sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Tüm bu sorunları azaltabilmek için kentlerin yönetimine dair yönetim modelleri, yerel yönetim birimlerinin ölçek büyüklüğü gibi konulardaki arayışları devam etmektedir. Yerel yönetim birimleri aracılığıyla hizmet yetersizliklerini azaltmak amaçlansa da metropoliten alan ölçeğinde hizmet vermek, koordinasyon, işbirliği ve kaynak israfı gibi sorunları beraberinde getirmektedir. 6360 sayılı Kanunun getirdiği değişimle büyükşehir alan büyüklüğü de değişim göstermiştir. Değişimle Türkiye’de 30 büyükşehirde alan, il mülki sınırlarına dayanmıştır. Değişimin etkilerini ölçmek için Ankara ili örneğinde 6360 sayılı Kanunla yürürlüğe giren yeni büyükşehir yönetim modelinde ilçe belediyelerinin hizmet sunumlarına ilişkin vatandaş memnuniyeti araştırması yapılmış, sonuçları bu bölümde genel olarak değerlendirilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Sonuçlar bir önceki bölümde ayrıntılı olarak değerlendirildiği üzere, yerel halkın bir bölümü mahalle dönüşümüyle birçok avantajlı durumdan bahsederken, bu avantajların yaklaşık iki katı kadarı, halkın dezavantajlı durumlarını ifade etmektedir. Değişimlerin olumlu ve olumsuz yönlerinin sayısında da yaklaşık iki katlık bir fark gözlemlenmektedir. Hizmetlerin merkezleşmeye doğru arttığı, yerel halk tarafından fark edilmektedir. Genel olarak merkezleşme sonuçları olumsuz olarak değerlendirilse de, sadece ilçe belediyesinin çöp toplama ve temizlik hizmeti bile oldukça değerli ve önemli bulunmaktadır. Geçmişte dayanışma ile çözülen sorunların belediyelerin kurumsallaşmasıyla yerine getirilmesi halk arasında memnuniyet ve güven oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamasının yüksek olması ve göç nedeniyle kısıtlı genç nüfusa ulaşılabilmesi köy tüzel kişiliğinin varlığını özellikle erkekler arasında olumlu kılmaktadır. Köy tüzel kişiliği sisteminde, yerel halkın kararlara katılımı, temsiliyeti, iletişim kurma ve komşuluk ilişkilerini sürdürme daha kolaydır. Ancak günümüzde

kilometrelerce uzaklıktaki belediye hizmet binasına ulaşmak ve taleplerini iletmek, özellikle büyükşehir belediyesinin yetersiz ulaşım hizmeti nedeniyle pek de mümkün değildir. Yerel halkın yerel hizmetlere erişimde zorluk yaşadığı söylenebilir. Bu yeni sistemde yerel halkın katılımı, temsiliyeti ve dolayısıyla demokrasinin daha ileriye götürülmesi henüz gerçekleşmemiştir. Teknolojik alt yapının yetersizliği, dijital okuryazarlığı olan kesimin dahi belediyeye internet üzerinden erişmesini neredeyse imkansız kılmaktadır. Bu nedenle ilçe belediye yönetimlerinin halkın katılımını artırmak için alternatif olanakları oluşturması gereklidir. Bu araştırma sonuçlarına göre, kadınlar belediye hizmetleriyle daha doğrudan ilişkili oldukları için erkeklere göre daha fazla fikir sahibidir. Özellikle kadınların katılımını artıracak faaliyetler, belediyeler için olumlu sonuçlar doğuracaktır. Yerel halkın belediye hizmetlerinden duyduğu memnuniyet, ilçelere göre farklılık göstermektedir. Ancak burada yerel halkın beklentisi oldukça düşüktür. Sadece çöp toplanması bile onları oldukça memnun etmektedir. Yerel halk, henüz yeni tanıştıkları ilçe belediyesi yapısını çok iyi anlamamaktadır. Belediye başkanlarının bu mahalleleri hiç ziyaret etmediğinden ve geçmişte kaymakamla daha iç içe olduğundan bahseden katılımcılar bulunmaktadır. Dolayısıyla ilçe belediyelerinin bu mahallelerle tam olarak bütünleştiği söylenemez. Yerel halk da bunun farkındadır. Kaymakamın atanmış bir yönetici iken belediye başkanlarının siyasi parti aidiyeti ve büyükşehir ve ilçe belediye başkanlarının farklı siyasi parti aidiyetleri, bazı katılımcılar tarafından sorunun nedeni olarak görülse de mevcut büyükşehir belediyesi yönetiminin ayırım gözetmeksizin hizmet vermeye çalıştığı genelde söylenmektedir.

Merkez mahallelerin yanında kırsal mahalle olarak kendilerini belediyelere bir yük olarak düşünenler de vardır. Kırsal alanın sorunu haline gelen hobi bahçeleri yerel halk tarafından birçok açıdan şikayet edilmektedir. Göçle gelenlerin toprağın doğal yapısını bozması gibi tarım arazilerinin parsellenerek satılması, çevrilmesi, hayvancılık faaliyetinin sürdürülmesini kısıtlaması, çevreyi kirletmesi, komşuluk ilişkilerini bozmasına kadar çok boyutlu sorunları barındırmaktadır. Bu konu tek başına ele alınarak genel bir çerçevede hukuki-idari kurallara bağlanması gereklidir.

Özellikle il özel idaresi döneminde sunulmayan çöp toplama ve temizlik hizmeti ilçe belediyelerinin hizmet maliyetini yükseltmiş olabilir. Ancak kamusal hizmet açısından bu hizmetler çok değerlidir. Büyükşehir belediyesinin yoğun hizmetlerinin olduğu bölgede sadece sorunun tespiti için bile kilometrelerce yol katledilmesi özellikle ASKİ ile ilgili hizmetlerde çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenlerle büyükşehir belediyesi hizmet planlamasını kırsala ve uzaklığa göre yapmalıdır. Uzaklık hizmetlerin götürülmesinde düşünsel olarak çok ciddi bir sorun olarak görünmese de fiili olarak çok önemli bir sorundur. Uzaklık arttıkça vatandaşın

hizmetlerden memnuniyeti azalmaktadır. Uzaklık, katılımı azalttığı gibi katılımı azalan vatandaşın memnuniyeti de azalmaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun doğumdan itibaren sürekli bu yerleşim yerlerinde yaşadığı görülmektedir. Bu bölgelere mevsimlik ve hafta sonu gelenlerin sayısı önemli ölçüde artmıştır ve bu iki grup arasında beklentiler önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Bu nedenle, her iki grup için uygun hizmetler sunulması önemlidir. Ancak sosyo-ekonomik açıdan farklılık gösteren bu iki topluluk arasında çatışmalara neden olmamak için dikkatli olunmalıdır. Değişime bağlı olarak hizmetin yetersizliği, kalitesi, tüzel kişiliğin kaldırılması, suyla ilgili sorunlar, fatura ve ücret sorunları, yetki karmaşası, toplu taşımada uzaklık, iç göçe bağlı sorunlar, imar, planlama ve altyapı en çok konuşulan sorunlardır. Öte yandan, yeni gelen bazı hizmetler ve hizmetlerin giderek kurumsallaşması da yerel halkı memnun etmektedir. Geçen 10 yıllık süreçte, kırsal alandaki belediye hizmetlerinin özellikle uzaklık ve kısıtlı bütçeler nedeniyle etkili bir şekilde sürdürülemediği ifade edilebilir. Halkın katılımı ve temsiliyeti düşük düzeydedir ve yerel demokrasinin bu açıdan daha iyiye gittiğini söylemek pek mümkün değildir.

Küreselleşmeye bağlı geleneksel yönetim yaklaşımlarının uluslararası yapılanmalara dönüşmesiyle, yerelleşme politikaları da bölge kalkınma politikalarına dönüşmektedir. Bu bağlamda 6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirde il mülki sınırına genişleyen yönetim alanı bölge olmasa da geniş alan yönetimi biçiminde değerlendirildiğinde uluslararası yerelleşme politikalarının da Türkiye'ye uyarlandığı söylenebilir. Ancak yerelleşme politikalarının en temel ilkesi olarak "yerindenlik ilkesi" çerçevesinde kamu hizmetlerinin en yakın otorite tarafından yerine getirilmesi hususunun Ankara il örneğinde yapılan alan araştırması sonucuna göre de pek gerçekleşmediği ortadadır. Ayrıca katılımcılık ve temsiliyet açısından da mevcut yerel hizmet kanallarının yeterince açık olmadığı alan araştırması sonuçlarından görülmektedir.

6360 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle merkezileşmenin artması, yerel halkın hizmete erişim güçlüğü, kırsal alanın tüzel kişilik açısından siyasal ve yönetsel temsil gücünün zayıflaması eleştirilerinin tamamının önemli ölçülerde geçerli olduğu yapılan alan araştırması sonucunda tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yerel yöneticiler yerel halkın hizmete erişim güçlüğü'nün önündeki engelleri kaldırarak, katılım ve temsiliyeti arttırabilecek iyileştirmeleri içeren düzenlemeler yapmalıdır. Bu iyileştirmelerin başında teknolojik altyapının ve yüz yüze iletişimin güçlendirilmesi, birkaç mahalleyi kapsayacak şekilde okulların açılması, toplu taşıma hizmetlerinin daha sık ve düzenli verilmesi ve çeşitli konularda yetişkin eğitimlerinin planlanması gelmektedir.

Diğer yandan da 6360 sayılı Kanunla gelen hizmetlere duyulan ihtiyaç nedeniyle, hizmetler belediyeler tarafından çok başarılı olarak sunulmasa da yerel halkın önemli bir bölümü tarafından takip edilmekte ve memnuniyetle karşılanmaktadır. Yerel halkın bu hizmetlerin gelişiçeğine ve iyileşçeğine dair beklentileri vardır. Bu açıdan yerel yöneticilerin yerel hizmet sunumunu iyileştirebilmesi için yerel halkın beklentilerini dikkate alması oldukça önem taşımaktadır.

Türkiye'nin Kuzey Avrupa yerel yönetim sisteminde olduğu gibi yasal değişimlerle birlikte büyükşehirlerde geniş alan yönetimlerini benimsediği önceki bölümlerde belirtilmişti. Türkiye'de geniş alan yönetimlerinin istenildiği düzeyde başarıya ulaşabilmesi için yerel yönetim gelir paylarının en az Avrupa ülkelerinin gelir payları kadar olması ve yasal değişimle belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin tam anlamıyla sunulabilmesi için gerekli araç, gereç, insan kaynağı vb. açılardan güçlendirilmesi gereklidir. Geniş alan yönetimi yaklaşımı Türkiye'de alan büyüklüklerinin geniş olması bakımından merkezileşmeyi getirmiştir. Hizmetlerin merkezileşmesi ise çeşitli nedenlerle hizmetlerin yeterli sunulamamasına neden olmaktadır. Yeterli düzeyde sunulamayan hizmetler, yerel halkın refah seviyesini ve memnuniyet düzeyini düşürerek yerel yönetimlere karşı da güvenini sarsmaktadır.

Geniş alan yönetimlerinin başarıya ulaşması, kırsal alanın büyüklüğü ve kırsal alan nüfusu ile doğrudan bağlantılıdır. Ankara örneğini ele aldığımız bu tezde, Ankara'nın kırsal alan nüfusu, toplam nüfus içinde %2,5'lik bir paya sahiptir. 6360 sayılı Kanun kapsamında büyükşehir il sınırları il mülki sınırlarına kadar genişleyen 30 il içerisinde, bu oran İstanbul'dan sonra ikinci sırada gelmektedir (Bkz. Tablo 8). Dolayısıyla diğer büyükşehir belediyelerinin kırsal alana hizmet götürmesi benzer nedenlerle oldukça zorlu bir süreçtir.

Bu bölümde vatandaş memnuniyetini arttırmak için neler yapılabileceğine ilişkin önerilere yer verilmiştir.

- İlçe belediyesi imkanlarının kısıtlı olduğunu bilen yerel halka açık olarak hizmet planlamasının yapılması ve şeffaf olarak paylaşılması,
- İletişimi güçlü kuran belediyelerde vatandaş memnuniyetinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Örn: Polatlı Belediyesi). Vatandaşlar kendileriyle kurulan iletişime çok önem vermektedir. Yetkililerin bizzat gelerek sorunları tespit etmesini ve hizmeti ihtiyaca göre planlamasını ve bu bağlamda kendileri ile sürekli iletişim kurulmasını talep etmektedirler. Bu araştırmadan ilçe belediyelerinin kadınları memnun edecek hizmetlere ağırlık vermesi gerektiği sonucu çıkarılabilir.

- Küçük mahallelerdeki ihtiyaçların dikkate alınarak planlanan hizmetler, yerel sakinlerin yaşam kalitesini artırabilir ve toplumun genelinde olumlu bir geri dönüş elde edilebilir. Bu bağlamda, her mahallenin ihtiyaçlarına özel çözümler üretilmelidir.
- Uzaklığına bakılmaksızın köyden dönüşen mahallelerdeki birinci hizmet, kanalizasyon ve altyapısı olmayan ya da yetersiz olan mahallelerde bu hizmetin tamamlanması olmalıdır. Tüm mahallerde insani yaşam koşullarının gerekliliği olan temel hizmetler sağlandıktan sonra diğer hizmetlere geçilmelidir.
- 6360 sayılı Kanunla ilçelere bağlanan mahallere özgü belediye hizmetlerinin yol, zaman, yakıt, personel vb. maliyetleri göz önünde bulundurularak, görev tanımları ve alanları yeniden düzenlenmelidir. Tek bir belediye kilometrelerce mesafe geldikten sonra ara sokak, ana yol ayrımı yapmadan gerekli hizmeti sunabilecek yetkiye sahip olabilmesi kamu yararı açısından önem arz etmektedir.
- Kırsal mahallelerin altyapı ihtiyaçlarının, özellikle ulaşım ve yol standartlarına dair beklentilerin, gerçek koşullara uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve planlama yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.
- Teknoloji çağında kırsal alanda da en önemli ihtiyaçlardan biri teknolojik alt yapı olduğu görülmektedir. Kırsal alanda üst yaş aralığına sahip demografik özellikte bir yapı görülse de mevsimlik ve hafta sonu gelenler için internet önemli bir ihtiyaçtır. Mevcut imkanlar geliştirilmelidir.
- Hayvancılık faaliyetinin tarımsal faaliyet gibi mevsimlik değil yıl boyunca sürekli olarak yapılan bir faaliyet olması nedeniyle hayvancılıkla geçinen kişilerin sürekli o yerleşim yerinde kalması gerekmektedir. Ancak, sakinlerin çocuklarının eğitimi için ilçe merkezine göç etmek zorunda kaldıkları bir durum söz konusudur. Yerel halkın bu konudaki önerisi; öğrencilerin taşınmalı eğitim alması yerine birkaç mahallenin birleşerek öğretmenlerin taşınmalı eğitim yapmasının sağlanmasıdır.
- Sosyal yardımlar 6360 sayılı Kanun öncesinde de kaymakamlık ve büyükşehir belediyeleri tarafından yapılmakta ve belli bir sisteme oturmuş görünmektedir. Bu haliyle ilçe belediyelerine bu konuda çok iş düştüğü söylenemez. Ancak, bu hizmetlerin daha etkin ve yerinde sunulabilmesi için ilçeler arası eşitsizliklerin göz önünde bulundurularak sosyal yardım programlarının revize ve takip edilmesi önem taşımaktadır.
- İlçe belediyelerinin kırsal mahallelere yönelik politika ve hizmet stratejilerini gözden geçirmeli, yerel ihtiyaçlara daha etkili bir şekilde yanıt verebilecek sistemler kurulmalıdır.

- Kanun yapıcılar sürekli olarak yaşayan yerel halk ile mevsimlik ya da hafta sonu yaşayan halk için politika üretmek durumundadır. Bu açıdan her iki grubun da talepleri dikkate alınarak karma bir sistem oluşturulması gerekliliğini ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin de hem sürekli olarak yaşayanların hem de mevsimlik ya da hafta sonu gelenlerin beklentilerini gözeterek hizmet planlaması yapmaları gereklidir. Böylesi bir dengenin sağlanması ile ancak yerel halkın memnuniyeti artabilir ve kırsal mahallelerin sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayabilir.

Sorunların etkili bir şekilde çözülebilmesi ve yeni hizmetlerin daha verimli bir şekilde sunulabilmesi adına yukarıda önerilen çeşitli adımların hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu öneriler, katılımın ve temsiliyetin artırılması, yerel yönetim kamu gelir paylarının artırılması, yerel halkın beklentilerinin dikkate alınması ve hizmet sunumunda sosyo-ekonomik farklılıkların gözetilmesi gibi ana konuları içermektedir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, H. S., & Kalianan, M. (2008). "From Customer Satisfaction to Citizen Satisfaction: Rethinking Local Government Service Delivery in Malaysia. *Asian Social Science*, 4(11), 87-92.
- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*(13-14), 153-176.
- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*(13-14), 153-176.
- Akbulut, M. U., & Göküş, M. (2017). Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*(20 (1)), 79-88.
- Akdoğan, Y. (2008). *Yerel Siyaset-Kavramlar, Yerel Siyaset*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Akıllı, H., & Özaslan, R. K. (2015). *6360 Sayılı Kanuna İlişkin Literatür Taraması*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Akın, N. (2011). *19.yy. İkinci Yarısında Galata ve Pera*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Aksu Çam, Ç. (2016). Yerel Demokrasi Sorunsalı: Büyükşehir Belediye Meclisleri Yapısı ve İşleyişi. P. Semerci içinde, *Yerinden Yönetim ve Kentsel Siyaset: Avrupa Yerel Yönetim Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış* (s. 15-47). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aktel, M., Altan, Y., & Uysal, K. (2009). 5747 Sayılı Yasa ile Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler: Isparta Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 18(1), 45-70.
- Akyıldız, F. (2012). Belediye Hizmetleri Ve Vatandaş Memnuniyeti:Uşak Belediyesi Örneği. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4415-4436.
- Akyılmaz Bahtiyar, Sezginer Murat, Kaya Cemil. (2016). *Türk İdare Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı*. Ankara.
- Alada, A. B. (2008). *Osmanlı Şehrinde Mahalle*. İstanbul: Sümer Kitabevi.
- Anayasa Mahkemesi. (2013). *Anayasa Mahkemesi İptal Davası*. Temmuz 18, 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140918-22.pdf>. adresinden alındı
- Ardıç, K., Yüksel, F., & Çevik, O. (2004). Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi (Tokat Belediyesi'nde Bir Uygulama). *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(3), 63-81.
- Arikboğa, E. (1999). Yerel Yönetim Açısından Mahalle Muhtarlığına Bir Bakış. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8(3), 103-125.
- Arikboğa, E. (2007). Büyükşehirlerde Kararları Kim Alıyor? Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 16(1), 31-54.
- Arikboğa, E. (2008). Türkiye'de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Krizi. N. F. Genç, A. Yılmaz, & H. Özgür (Dü) içinde, *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler* (s. 299-330). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arikboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Modeli. *Yerel Politikalar*(3), 48-97.
- Arikboğa, E. (2018). Mahalle Muhtarlığı Ve Muhtarlık-Belediye İlişkileri. *Yerel Yönetimler ve İyi Yönetişim* (s. 21-35). içinde İstanbul: Argüden Governance Academy.

- Arıkboğa, E. (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezileşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-34.
- Aslan, C., & Uluocak, Ş. (2012). Belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyleri üzerine bir araştırma: Çanakkale örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 174-201.
- Atmaca, Y. (2023). Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Analizinde Genel Çerçeve. F. Güler (Dü.) içinde, *Türkiye'de Yerel Yönetimler* (s. 6-23). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Australia, *Hawker Report* (2003). (*House of Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration*). Rates and taxes: A fair share for responsible local government, Canberra.
- Avşar, Y. (2020). Türkiye'de 6360 Sayılı Kanun Kapsamında Mahalle Ve Köy Yönetiminde Yaşanan Değişim Ve Dönüşüm. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,. *Doktora Tezi*. Kahramanmaraş. .
- Aydın, F. (2015). *2010-2014 Yılları Karşılaştırmalı Seçim Analizleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aydın, F. K., & Ömürgönülşen, U. (2023). 6360 Sayılı Kanunun Getirdiği Yeni Büyükşehir Yönetimi Modelinde Belediyelerin Tarım Ve Hayvancılığı Destekleme Görevleri Ve Mevcut Faaliyetleri Hakkında Kırsal Alanda Yaşayan Halkın Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Ankara Örneği. *Memleket Siyaset Yönetim*, 18(39), 62-99.
- Aykaç, B. (1999). Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Aytaç, F. (1995). *Mahalle Muhtarının El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bae, J., & Feiock, R. (2012). "Managing Multiplexity: Coordinating Multiple Services at a Regional Level. *State and Local Government Review*, 44(2), 162-168.
- Bailey, S. J. (1999). *Local Government Economics: Principles and Practice*. Basingstoke: UK: Palgrave Macmillan.
- Barutcu, S. (2007). E-Mağazalardan Auş-Verişlerde E-Müşteri Tutumları Ve E-Müşteri Memnuniyetini Etkileyen Faktörler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 219-238.
- Bayar, R., & Karabacak, K. (2017). Ankara İli Arazi Örtüsü Değişimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 59-76.
- Bayar, R., & Karabacak, K. (2020). Arazi Örtüsü Üzerindeki Beşeri Etkinin Belirlenmesi:Ankara İli Örneği. *Coğrafya Dergisi*(41), 29-43.
- Bekir, P., & Sobacı, Z. (2005). *Kuram ve Uygulamalarda KamuYönetimi: Ulusal ve Global Perspektifler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Belli, A. (2017). Türk Yerel Yönetim Sisteminin Yerellik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 75-92.
- Bergen, L. (2010). Medeniyetin Cüzü: Mahalle. *İdealkent*, 1(2), 140-168.
- Bilgiç, V. (2003). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı. A. Balcı, A. Nohutcu, N. K. Öztürk, & B. Coşkun (Dü) içinde, *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar* (s. 25-38). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bilgin, K. U., Ömürgönülşen, U., Öktem, M. K., Gündüzöz, İ., Sadioğlu, U., & Urhan, V. F. (2018). *Türkiye'de Mahalle Yönetimi*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Yayınevi.

- Bolgherini, S., & Lippi, A. (2016). Italy: Remapping Local Government from Re-Allocation and Re-Shaping to Re-Scaling. U. Sadioğlu, & K. Dede içinde, *Theoretical Foundations and Discussions on the Reformation Process in Local Governments* (s. 265-287). Hershey PA, USA: IGI Global.
- Bostanoğlu, Ö. (1995). Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik. *Amme İdaresi Dergisi*, 23(2), 74-93.
- Bostanoğlu, Ö. (1995). Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik. *Amme İdaresi Dergisi*, 23(2), 74-93.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T., & Seriy, S. (2014). *Kamu Yönetimi Sözlüğü (Fransızca İngilizce Karşılıklarıyla)*. Ankara: TODAİE Yayını, No: 382.
- Böyük, A., & Ömürgönülşen, U. (2020). 6360 Sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçerisinde Kapatılan ve Mahalle Statüsüne Dönüştürülen Belde Belediyeleri ve Köylerin Durumu: Bodrum Örneği. U. Sadioğlu, M. K. Öktem, & U. Ömürgönülşen içinde, *Sanayileşme ve Göç Kıskaçında Kent ve Çevre Yönetimi Üzerine Yazılar II* (s. 262-286). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Canpolat, H. (2010). Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları Ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi. *Türk İdare Dergisi*, 79-113.
- Coşkun, B., & Uzun, T. (2005). İl Özel İdaresi'nde Yeniden Yapılanma. M. Kösecik, & H. Özgür (Dü) içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I* (s. 157-175). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Coşkun, G. B. (2007). Althusius ve Yerindenlik İlkesinin Kökenleri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(37), 1-16.
- Council of Europe. (1995). *The Size Of Municipalities, Efficiency And Citizen Participation*. Strasbourg.
- Cox, K. R. (2009). Rescaling the State in Question. *Cambridge Journal of Regions*, 2(1), 107-121.
- Cömertler, N., & Çondur, F. (2021). Türkiye'de Kamu Hizmetlerinden. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 255275.
- Czyz, A. (2011). Development of Local Government in Central and Eastern European Countries. *Studia*(7), 65-87.
- Çadircı, M. (1970). Türkiye'de Muhtarlık Teşkilâtının Kurulması Üzerine Bir İnceleme. *Belleten*, 34(135), 409-420.
- Çapa, M. (2020). Devlet Merkezinin İnşa Sürecinde Ankara Şehreminliği Ve Şehreminleri (1924-1930). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*(67), 75-115.
- Çavuşoğlu A., L. M. (2020). 6360 Sayılı Kanun'un Mahalleye Dönüşen Birimler Üzerine Etkisi: Antalya İli Örneği. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21).
- Çelik, B. (1995). Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi. *Yeni Türkiye*(4), 588-597.
- Çelik, V., Çelik, F., & Usta, S. (2008). Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 85-102.
- Çetin, A. (2010). Bir Kavramın Kısa Tarihi: 'Mahalle Baskısı'. *Mukaddime*, 81-93.
- Çevik, H. H. (2012). *Kamu Yönetimi Kavramlar-Sorunlar-Tartışmalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(11 (1)), 53-64.

- Çınar, A. T. (2007). İşletmelerde Müşteri Hizmeti ve Müşteri Memnuniyeti ile Farklı Bankalar ve Bölgeler için Müşteri Memnuniyetini Belirlemeye Yönelik Uygulamalar. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Çınar, T., Çiner, C. U., & Zengin, O. (2009). *Büyükşehir Yönetimi: Bütünleştirme Süreci*. Ankara: TODAİE.
- Çınar, T., Duru, B., Çiner, C., & Zengin, O. (2013). *Belediyenin Sınırları*. Ankara: TODAİE Yayın No:370.
- Çitci, O. (1996). Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6).
- Çukurçayır, A. (2008). Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi. *Yerel Siyaset* (s. 15-36). içinde Okutan Yayıncılık.
- Çukurçayır, M. A. (2009). Yerel Yönetimde Değişim: Bürokratik Örgütten Hizmet İşletmesine Doğru. *Sayıştay Dergisi*, 31-49.
- Çukurçayır, M. A., Eroğlu, H., & Sağır, H. (2012). Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri. *Yerel Politikalar Dergisi*.
- Demir, K. A., & Yavaş, H. (2016). Kent Yönetiminin Yerelleşmesi: Yerellik İlkesi Kapsamında Yönetimsel Federalizm. *Yerel Politikalar*(5), 45-73.
- Demirel, F. (1987). Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Kurulları. *Türk İdare Dergisi*(376), 145-166.
- Demirtaş, M. (2005). Yerel Yönetimlerin İdari Özerkliği ve İdari Vesayet. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2006). *The New Public Service*. USA: Sharpe Inc.
- Derdiman, C. (2012). “Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyum Sorunu. *S.D.Ü. Hukuk Dergisi*, 2(1), 51-87.
- Dik, E. (2014). 6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi Sorunu. *Mülkiye Dergisi* 38 (1)(38 (1)), 75-102.
- Diñer, Ö., & Yılmaz, C. (2003). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1 Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*. Ankara: T.C Başbakanlık.
- Dinler, Z. (1994). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Dobb, M. (1992). *Kapitalizmin Gelişimi Üzerine İncelemeler* (çev. F.Akar). İstanbul: Belge Yayınları.
- Dollery, B., Kortt, M., & Drew, J. (2016). Australian Local Government Perspectives on Contemporary Structural Reform. U. Sadioğlu, & K. Dede içinde, *Theoretical Foundations and Discussions on the Reformation Process in Local Governments* (s. 179-204). Hershey PA, USA: IGI Global.
- Dönmez, M. (1995). Türkiye’de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi. *Türk İdare Dergisi*(406), 165-173.
- Dönmez, M. (2009). *İl Genel Meclisi Üyesinin El Kitabı*. Ankara: Mahalli İdareler Derneği Yayını No:70.
- DPT. (1963). *1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT. (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Duran, A. (2009). Geçmişten Günümüze İl Özel İdareleri ve Geleceği. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dursun, D. (2004). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Dursun, H. (2008). ANKARA 'NIN BAŞKENT OLMASININ HUKUKSAL ANLAMI. *TBB Dergisi*(75), 352-384.
- Düstur. (1289). *I. Tertip, I.* İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Eke, A. E. (1982). *Anakent Yönetimi Yönetimler Arası İlişkiler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sıyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:5.
- Ergun, T. (2015). *Kamu Yönetimi - Kuram, Siyasa, Uygulama*. Ankara: TODAİE Yayını, No:385.
- Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilim Adamı Yayınları.
- Erman, T. (2010). Kent Çeperindeki bir 'Devrimci' Mahalle: 1970'lerden 2000'lere Mahallenin Değişen Anlamı ve Mahalle Üzerinde Yaşanan Çatışmalar, Çekişmeler. *İdeal Kent*(2), 170-195.
- Ersoy, M. (2013). 6360 Sayılı Yasa ve Mekansal Planlama Sorunları. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, 20-32.
- Eryılmaz, B. (2002). *Bürokrasi ve Siyaset*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Eryılmaz, B. (2006). *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2012). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar Politikalar, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2013). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Es, M., & Ateş, H. (2010). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(48), 205-248.
- Frey, W., & Zimmer, Z. (2001). Defining the City. R. Paddison (Dü.) içinde, *Handbook of Urban Studies*. Londra.
- Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri. *Aydın Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(Özel Sayı), 1-29.
- Genç, F. N., & Korkın, E. (2017). 6360 Sayılı Kanun'la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19*(32), 84-95.
- Genç, N. F., & Daşcı, S. (2016). 6360 Sayılı Kanunun Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Etkisi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği. *International Journal Of Social And Humanities Sciences Research*(7), 178-196.
- Gençoğlu, M. (2011). 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(1), 29-50.
- Gökçeer, F., & Heper, V. R. (1977). *Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri*. Ankara: Gürsoy Matbaacılık.
- Göküş, M. (2010). Küreselleşme Sürecinin Kamu Hizmetine Yansımaları. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14*(20), 193-218.
- Göküş, M. A. (2016). 6360 Sayılı Kanun ile Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü: Silifke Köyleri Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*(11), 67-86.
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Görmez, K. (2000). Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*(4), 81-88.

- Görmez, K., & Yaylı, H. (2015). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Yayınları.
- Göymen, K. (1997). *Türkiye'de Kent Yönetimi*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Göymen, K. (1999). Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkezîyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 67-83.
- Göze, A. (2007). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. içinde İstanbul: Beta Yayınları.
- Gözel, K. A. (2003). Yeni Kamu Yönetimi Nedir? *Türk İdare Dergisi*(438), 195-209.
- Gözler, K. (2011). *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi* (Cilt 2). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. (2012). *Devletin Genel Teorisi Bir Genel Kamu Hukuku Ders Kitabı (4. Baskı)*. Bursa: Ekin Basım Yayın ve Dağıtım.
- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyeleri Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur? *Legal Hukuk Dergisi* 11(122), 37-82.
- Gül, H., & Batman, S. (2012). "Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropolitan Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa. *Yerel Politikalar*(3), 7-48.
- Gül, H., Kiriş, H. M., Nergiz, N., & Gökdayı, İ. (2014). *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güler, B. A. (1987). Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları. *Türk İdare Dergisi*(374), 117-143.
- Güler, B. A. (2006). *Yerel Yönetimler, Liberal Açılımlara Eleştirel Yaklaşım*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Güler, B. A. (2012). *Bütünşehir Belediyesi, TBMM Komisyon Konuşmaları*. Ankara: TBMM.
- Güler, B. A. (2012). *Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Bütünşehir Yasa Tasarısı Üzerine*. 09 2, 2022 tarihinde www.yayed.org.tr adresinden alındı
- Güler, Birgül Ayman. (2021). Küreselci Reformların Sonrası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*(76 (2)), 413-436.
- Gültekin, R. (2021). 6360 Sayılı Kanun İle Mahalleye Dönüştürülen Köylerde Tarımsal Üretim: Kahramanmaraş İli Örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*(8(4)), 974-982.
- Günday, M. (2010). *Kamu Yönetimi Reformunun İdari Yapılanmaya İlişkin Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi*. Ankara: Devlet Personel Uzmanları Derneği.
- Güneş, A. F. (2013). Büyükşehirlerde İl Özel İdarelerinin Kaldırılmasının Hukuki Veçesi ve İşlevsel Sonuçları. *İdarenin Sesi Dergisi*, 60-64.
- Güneş, M. (2009). Almanya ve Türkiye'deki Yerel Yönetimlere Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(2), 145-165.
- Güneş, M., & Özdemirkol, M. (2018). Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu, Yerel Hizmetlerde Ölçek ve Planlama Sorunları. A. Mengi, & D. İşçioğlu (Dü) içinde, *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset* (s. 167-188). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları: 618 A.Ü. Ernst Reuter İskân Ve Şehircilik Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yayınları: 22.
- Güngör, H. (2007). *İl Özel İdaresi Mevzuatı*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayınları, Özyurt Matbaacılık.
- Güngör, H. (2012). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 19-32.

- Hamamcı, C. (1995). Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi. *Yeni Gündem Dergisi Yerel Yönetimler Eki*, 4(6).
- Harrington, J. (1993). *Political Change in the Metropolis*. New York: HarperCollins Publishers.
- Haschke, D. (2013). *Local Government Administration in Germany*. <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=380>.
- Heinelt ve Hlepas. (2006). Typologies of Local Government Systems. H. H. Ed: Henry Bäck (Dü.) içinde, *The European Mayor Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Heper, M. (1974). *Bürokratik Yönetim Geleneği*. Ankara: ODTÜ Yayını.
- Hesse, J. J., & Sharpe, J. (1991). "Local Government in International Perspective: Some Comparative Observation. (J. Hesse) (Dü.) içinde, *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.
- Hill, C. (1997). *1640 İngiliz Devrimi*. (N. Kalaycıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hill, D. M. (1974). *Democratic Theory And Local Government*. London.
- Hilton, R. (2000). *Feodalizmden Kapitalizme Geçiş (Yorum)*. (Ç. Yetkin, Çev.) Kaynak Yayınları.
- Hobbes, T. (2001). *Leviathan*. (S. Lim, Çev.) Yapı Kredi Yayınları.
- İbn-i Haldun. (1988). *Mukaddime*. (Z. K. Ugan, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnal, M. (2008). *Açıklamalı 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu El Kitabı*. Ankara: Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayınları.
- İzci, F., & Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa ile Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 117-152.
- Karahanoğulları, O. (2013). Fransa'da Kamu Yönetimi. *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*. içinde İmge Yayınevi.
- Karakaya, S. (2020). Mahalle Yönetimi ve Temel Sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(50), 461-486.
- Karakılçık, Y. (2013). *Yeni Yerel Bölgesel Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler Yeni Yerinden Yönetim Uygulamaları- Tartışmalar- Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Karakılçık, Y. (2013). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Karasu, K. (2013). İngiltere'de Kamu Yönetimi. K. Karasu içinde, *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri* (s. 175-185). Ankara: İmge Kitabevi.
- Karasu, M. (2018). Farklı Ülkelerin Yerel Yönetim Deneyimleri. E. K. Hasan (Dü.) içinde, *Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Karpuz, G. İ. (2019). 6360 Sayılı Kanun Sonrası Mahalleye Dönüşen Beldeler Açısından Bir Değerlendirme: Akhisar Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir.
- Kavruk, H. (2002). *Türkiye'de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi*. Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayını.
- Kavruk, H. (2004). *Köy ve Mahalle: Yerleşim ve Yönetim Birimi*. Ankara: Odak Yayın ve Dağıtım.

- Kavruk, H. (2008). 2004 ve Sonrası Yerel Yönetim Reform Girişimleri Açısından Köy ve Mahalle Yönetimleri, Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma. *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu* (s. 55-70). Sakarya: Sakarya Üniversitesi İİBF.
- Kavruk, H. (2018). *Mahalle Yerleşimi ve Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kavruk, H., Erdem, T., Öztaş, N., Keleş, İ., Pustu, Y., & Aktürk, B. (2012). *Türkiye’de Köy Yerleşimi ve Yönetimi*. Ankara: TODAİE.
- KAYA. (1992). *Kamu Yönetimi Araştırması*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Kaya, S. (2011). İl Özel İdarelerinin Değişimi ve Dönüşümü: İstanbul İl Özel İdare Örneği. *Nisan Mayıs Haziran, Dış Denetim*, 27-38.
- Keleş, R. (1985). Türkiye’de Anakent Yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 18(2), 69-82.
- Keleş, R. (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2013). Anakent Belediyelerinin Sayısı Çoğalırken. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*(Mayıs-Haziran- Temmuz), 15-19.
- Keleş, R. (2016). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Keleş, R. (2016). Giriş Yazısı. U. Ömürgönülşen, & U. Sadioğlu (Dü) içinde, *6360 Sayılı Kanunun Getirdiği Yeni Büyükşehir Modeli ve Uygulama Sonuçları* (s. 19-33). Ankara.
- Keleş, R. (2020). *Yerinden Yönetim Fransa İspanya ve İtalya’da*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Keyvanoğlu, M. C. (2017). 1870 Büyük Beyoğlu Yangını. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 169-189.
- Kızılboğa, R., & Özarslan, K. (2013). İl Özel İdaresi ile Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı’nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı*. Hatay.
- Koçak, S. Y., & Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bilimler Dergisi*, 2010(21), 295-307.
- Koçak, S. Y., & Kavşara, V. (2012). 5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 61-92.
- Koçdemir, K. (1998). *Yönetim Hakkı*. Ankara: Türk Erdem Vakfı.
- Korkmaz, H. (2017). Yerel Yönetimlerde Etkinlik ve Demokrasi Sorunsalı. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(2), 453-463.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. USA: International Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs,NJ.
- Koyuncu, B. (2000). Yerel Özerklik: Modeller ve Uygulamalar. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*(1/1), 96-114.
- Köktürk, A. (2011). Modern Öncesi Devletin Yönetim Anlayışı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(7), 73-98.
- Köse, Ö. (2004). Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecinde Yükselişi. *Sayıştay Dergisi*, 52, 3-42.
- Kösecik, M. (2000). “Yerel Yönetim Teorileri ve Merkez-Yerel Yönetim İlişkilerindeki Merkezileşme:Thatcher Dönemi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 9(1), 25-41.

- Kuhlman, S., & Wollmann, H. (2014). *Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe*. (Cilt 37). Edward Elgar Publishing.
- Kuhlmann, S. (2010). Between the state and the market: Assessing impacts of local government reforms in Western Europe. *Lex Localis*, 8(1), 1-21.
- Kurt, H. (2014). Türkiye'de Kent-Köy Ve Kentli-Köylü Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6-2).
- Kuyaksil, A. (2012). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yerelleşme Perspektifinden İç Güvenlik Hizmetlerine Bir Bakış". <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/49.pdf>, 440.
- Kübler, D., & Michel, P. (2006). Mayors in Vertical Power Relations. H. H. (Ed: Henry Bäck (Dü.) içinde, *The European Mayor Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Litvack, J. ve J. Seddon. (1999). *Decentralization Briefing Notes*. Washington. World Bank.
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. (1999). *Dünyada Mahalli İdareler*. Ankara: Council of Europe.
- Marx, K. (2007). *Kapital Birinci Cilt*. (A. Bilgi, Çev.) Ankara: Sol Yayınları.
- Mehmetbeyoğlu, N. (2020). Türkiye'de Köy Yönetimi ve Köy Yönetimi Üzerinde İdari Vesayet Yetkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(9), 227-252.
- Mengi, A. (1998). *Avrupa Birliğinde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Mill, J. S. (1963). *Hürriyet*. (O. Destel, Çev.) İstanbul: MEB Yayınları,.
- More, T. (1997). *Ütopya*. (S. Eyüboğlu, & V. Günyol, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Mumford, L. (2019). *Tarih Boyunca Kent Kökenleri Geçirdiği Değişimler ve Geleceği*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Muratoğlu, T. (2015). Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32), 59-96.
- Nadaroğlu, H. (2001). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Oğuz, A. H. (2019). The Impacts Of Changing Administrative System In Turkey On Urban And Rural Areas: Example Of Malatya. *Master's Thesis*. Ankara: Middle East Technical University.
- Oktay, T. (1998). Türkiye'de Büyükşehir Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi Ve Mevcut Sistemin Değerlendirilmesi. *Öneri Dergisi*, 2(10), 63-70.
- Oktay, T. (2008). Belediyenin Tarihsel Gelişimi. R. Bozlağan, & Y. Demirkaya (Dü) içinde, *Türkiye'de Yerel Yönetimler* (s. 119-156). Ankara: Nobel Yayınları.
- Orha, Z. (2008). Osmanlı Devleti'nde Modern Belediyeciliğin Doğuşu Ve Altıncı Daire-İ Belediye Örneği. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Araştırmaları Anabilim Dalı.
- Ortaylı, İ. (1991). Türk Belediyeciliğinde 60 yılı . *Yerel Yönetim: Devraldığımız Miras. Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Bildiri Metinleri* (s. 63-74). içinde Ankara: Metropol İmar A.Ş.
- Ortaylı, İ. (2005). "Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetimler". V. Akyüz (Dü.) içinde, *İslam Geleneğinden Günümüze Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler 2* (s. 69-93). İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Ortaylı, İ. (2018). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Öçal, E. (2016). Mülki Sınırlarda Büyükşehir Belediye Örgütlenmesi:Ordu Büyükşehir Belediyesi Örneği. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İyaset Bilmi Ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Tezi.
- Ökmen, M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler. H. Özgür , & M. Kösecik içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I: Reform*, (s. 539-564).
- Ökmen, M. Ç. (2016). öylerin Mahalleye Dönüşüm Kararının Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü Ve Etkileri (KAYFOR 13) Bildiri Kitabı*, (s. 1475-1487).
- Ökmen, M., & Parlak, B. (2013). *Kuram ve Uygulamada Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Yayınları.
- Ömürgönülşen, U., & Sadioğlu, U. (2014). *Türkiye'de Yakın Dönemdeki Yönetimsel Reform Çalışmalarının İl Belediyeleri Personel Yönetimi Üzerindeki Etkileri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Ömürgönülşen, U., & Sadioğlu, U. (2016). *6360 Sayılı Kanunun Getirdiği Yeni Büyükşehir Modeli ve Uygulama Sonuçları*. Ankara: BEMBİRSEN.
- Önver, M. Ş. (2020). TÜRKİYE'DE MAHALLE YÖNETİMİ. *International Anatolian Journal of Social Sciences*, 4(3), 37-60.
- Özarlan, R. K., Akıllı, H., & Özarlan, K. (2014). Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belde Belediyesi'nin 6360 Sayılı Kapatılmasına İlişki Yöre Halkının Algısı. *Marmara Üniv. İİB Dergisi*(2), 215-235.
- Özaslan, R. K. (2015). Belediyelerin Birleşmesinin “Nüfus, Gelir, Kamu Harcamaları, Katılım,Hizmet Kalitesi ve Vatandaş Memnuniyeti” Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 151-163.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye'de Mülki İdare Bölgelerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1-25.
- Özel , M. (2013). Özerk Yerel Yönetimlerin Oluşumunda Kentlerin Tarihsel İşlevi Almanya Temelinde Bir Yaklaşım. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 47-64.
- Özel, M. (2007). Bir Yerelleşme Biçimi Olarak Özelleştirme, Rekabetle İlişkisi ve Yerel Yönetimlerde Uygulamaları. <http://www.bjmer.net/DergiPdfDetay.aspx?ID=6>.
- Özer, M. A. (2012). Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun'unDüşündürdükleri. *Yerel Politikalar*(3), 97-127.
- Özer, M. A., & Akçakaya, M. (2014). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özgür, H. (2008). Metropolitan Alanların Yönetimine Kamu Tercihi ve Klasik Yönetim (Metropolitan Reform) Yaklaşımlarının Bakışları. *Yerel Siyaset Dergisi*(30), 5-10.
- Özgür, H. (2008). Yerel Siyaset Perspektifinden Bakışla Büyükşehir Belediyelerinde Kentsel Alan Yönetimi Uygulamaları. *Yerel Siyaset* (s. 125-166). içinde Okutan Yayıncılık.
- Özgülven, N. (2007). Hizmetlerin Pazarlanmasında Müşteri Memnuniyeti ve Bir Uygulama. İzmir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı: Dokuz Eylül.
- Özservet, Y. Ç., & Küçük, H. (2019). *Mahalle Odaklı Katılım*. Ankara: Astana Yayınları.
- Palabıyık, H., & Atak, Ş. (2001). Türkiye'de Mahalle Yönetimi. *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*. içinde İstanbul: Alfa Kitabevi.

- Parlak. (2018). "Azerbaycan'da Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler: Yapısal, İşlevsel ve Karşılaştırmalı Analizi". *TESAM III. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, (s. 115-143).
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri. *TESAM Akademi Dergisi*, 1(1), 7-40.
- Parlak, B. (2020). *Türkiye 'de Yerel Yönetimler*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Pirenne, H. (2003). *Ortaçağ Kentleri (çev. Şadan Karadeniz)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pirenne, H. (2005). *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. (U. Kocabaşoğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Poggi, G. (2002). *Modern Devletin Gelişimi*. (Ş. Kut, & B. Toprak, Çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Polat, İ. (2014). *2003'den Bugüne Yerel Yönetimlerde Özerklik Serüveni*.
- Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Sayıştay Dergisi*(57), 121-134.
- Reid, M. (2016). Contemporary Local Government Reform in New Zealand: Efficiency or Democracy. U. Sadioğlu, & K. Dede içinde, *Theoretical Foundations and Discussions on the Reformation Process in Local Governments* (s. 205-236). Hershey PA, USA: IGI Global.
- Rodinelli, D. A. (1983). *Decentralization in developing countries* (s. 13). içinde World Bank staff working paper.
- Sadioğlu, U. (2018). *Türkiye ve Almanya'da Yaşanan Yerel Yönetimler Reformunun Karşılaştırılması, Yeni Bir Model Önerisi – Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeline Alternatif Öneri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Sadioğlu, U., & Çiftçi, Y. (2021). Avrupa'da Yerel Yönetimler Reformu Sonrasında Türk Yerel Yöntemleri İçin Bir Tipoloji Belirleme Çalışması. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*(20), 255-292.
- Sadioğlu, U., Özacit, İ., & Ömürgönülşen, U. (2015). Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli: Türkiye'de Değişen/Değişmeyen Merkezileşme ve Adem-i Merkezileşme Politikaları. *Yasama Dergisi*(30), 70-92.
- Sağın, C. K. (tarih yok). *Yerelleşme ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı*.
- Sakaoğlu, N. (1995). *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Schwab, C., Bouckaert, G., & Kuhlmann, S. (2017). *The Future of Local Government in Europe: Lessons from Research and Practice in 31 Countries*. Nomos Verlagsgesellschaft.
- Sevimli, S. (2006). Hizmet Sektöründe Kalite ve Hizmet Kalitesi Ölçümü Üzerine Bir Uygulama. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer, Ö. (2015). Köyler. K. Görmez (Dü.) içinde, *Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Sezer, Y., & Torlak, S. (2005). Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme. H. Özgür, & M. Kösecik (Dü.) içinde, *Yerel yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I: Reform*. Nobel Yayınları.
- Shah, A. (2012). *Grant Financing of Metropolitan Areas: A Review of Principles and Worldwide Practices*. Washington: The World Bank.
- Somçağ, S. (1994). *Avrupa Feodalizminin Evrimi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

- Söztutar, M. (2018). Yerel Yönetim Kavramı ve Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi. İ. G. Yontar içinde, *Yerel Yönetimler*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Dekanlığı.
- Stephens, G., & Wikstrom, N. (2000). *Metropolitan Government and Governance: Theoretical Perspectives, Empirical Analysis and the Future*. New York: Oxford University Press.
- Sunay, C. (2008). Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi. *Yerel Siyaset* (s. 32-67). içinde Okutan Yayıncılık.
- Sweezy, P. (2000). *Bir Eleştiri. Feodalizmden Kapitalizme Geçiş*. (Ç. Yetkin, Çev.) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Şahin, F. (2019). 6360 Sayılı Kanunla Birlikte Köy Tüzel Kişiliğinin Kaldırılmasıyla Oluşan Mahallelere Verilen Kamu Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Tekirdağ Örneği. *Yüksek Lisans Tezi(30)*, 221-230. Bartın: Bartın Üniversitesi.
- Şahin, İ. (2010). *Şehir*. İstanbul: TDVİA.
- Şahin, K. (2011). Belediye Hizmetleri Ve Hizmet Kalitesine Yönelik Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü(Konya İl Merkezi Örneği). Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Şahin, M., & Işık, E. (2011). Osmanlı'dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(30)*, 221-230.
- Şahin, S. Z. (2018). Yerel Özerklik ve Mekansal Ölçek İkileminde Yerel Hizmetlerin Yeniden Uyarlanması: Bütünlük, Yenilik ve Katılım, Yerel Hizmetlerde Ölçek ve Planlama Sorunları. A. Mengi, & D. İşçioğlu (Dü) içinde, *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset* (s. 187-202).
- Şahin, Y. (2014). *Yerel Yönetimler*. Bursa : Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Şehitoğlu, R., & Çarkçı, A. (2022). Yerel Siyaset ve Katılımcı Yerel Demokrasi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 245-260.
- Şengül, R. (2016). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Şenol Adıgüzel. (2012:161). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *plum ve Demokrasi Dergisi(13-14)*, 153-176.
- Şimşek, M. (2001). *Toplam Kalite Yönetimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma RaporuYerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu 2014-2018*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Tekel, A. (2017). Desantralizasyon ve Türkiye'de Metropoliten Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD)(5)*, 71-88.
- Tekeli, İ. (1983). Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyeciliğin Gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 16(2), 3-22.
- Tekeli, İ. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kent Planlama Pratiğinin Gelişimi*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- TESEV. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polanya, Çek Cumhuriyeti*. İstanbul: Tesev Yayınları.

- Tocqueville, A. (1962). *Amerika'da Demokrasi*. (T. Ilgaz, Çev.) İstanbul: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınevi.
- Tokatlıoğlu, M. Y. (2004). *Avrupa Birliği'nde Maliye Politikası Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Topal, K. A. (2005). Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğüne Kuramsal Yaklaşım. H. Özgür, & M. Kösecik (Dü) içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I* (s. 449-470). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Topuz, İ., & Özkaya, K. (2003). *Belediye Başkanları, Meclis Üyeleri ve Muhtarların Soruşturulmaları, Yargılanmaları ve Düşürülmeleri*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., & Özer, M. A. (2008). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turan, H. (2013). Bölgeler Avrupa'sında Fransız Yerel Yönetimleri. H. T. Turan, & E. M. Özgür (Dü.) içinde, *Dünyada Yerel Yönetimler*. Seçkin Yayıncılık.
- Tutulmaz, O. (2012). Sürdürülebilirlik İçin Bir Çözüm Vizyonu. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(11), 601-626.
- Uluç, A., Çelik, A., & Kaan, O. (2001). Türkiye ve Fransa Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması. *Türk İdare Dergisi*, 171-185.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2002). *Mahalli İdarelerin Maliyesi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2017). *Mahalli İdareler, Teori-Uygulama-Maliye*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Usta, R., & Memiş, L. (2010). "Belediye Hizmetlerinde Kalite: Giresun Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 333-355.
- Uyar, H. (2004). Türkiye'de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe. *Aydınlanma 1923 Dergisi*(51), 31-38.
- Uysal, A. (2016). "Sosyal Şehir Programı ve Yerel Katılım: Berlin Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*(25/4), 27-47.
- Uzunali, E., & Görmez, H. A. (2019). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları Ve Bütçe Sürdürülebilirliklerinin Oran Analiz Yöntemiyle Karşılaştırılması. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*(25), 95-118.
- Ünüsân, T. (1996). *Avrupa'da Yerel Yönetimler*. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- Vural, T. (2004). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler. *Türk İdare Dergisi*(437), 179-193.
- Wallerstein, I. (2004). *Modern Dünya Sistemi, Kapitalist Tarım ve 16. Yüzyılda Avrupa Dünya Ekonomisinin Kökenleri*. (L. Boyacı, Çev.) İstanbul: Bakış Yayınevi.
- Weber, M. (1997). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. (Z. Aruoba, Çev.)
- Wickwar, H. (1970). *The Political Theory of Local Government*. Carolina: Universty Of South Carolina.
- Yemen. (2017). Yerel Yönetim Modelleri. *Küreselleşme ve Yerelleşme Ekseninde Yerel Yönetim: Ankara Şehir Araştırmaları*. içinde Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Şehir Araştırmaları Merkez Kitapları.
- Yıkıcı, A., & Salman, T. (2021). Farklı Yerel Yönetim Modelleri Işığında Azerbaycan'daki Belediyeler Ve Merkez-Yerel İlişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(47), 1-17.

- Yılmaz, N., & Berber, S. (2020). 6360 Sayılı Kanun İle Faydalanma İlkesi Ve Belediye Gelirlerinin Değerlendirmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(36), 671-704.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *Mevzuat Dergisi*.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 72(2), 91-116.

EK 1. DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

EK 2. ETİK KOMİZYON İZİN FORMU

Tarih: 18/05/2022
 Sayı: E-35853172-300-00002179930
 00002179930

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
 Rektörlük

Sayı : E-35853172-300-00002179930
 Konu : Filiz AYDIN Hk. (Etik Komisyon İzni)

18.05.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.04.2022 tarihli ve E-12908312-300-00002155739 sayılı yazınız.

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Kamu Yönetimi) Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi **Filiz AYDIN**'ın Prof. Dr. Uğur ÖMÜRG-ÖNÜLŞEN danışmanlığında hazırladığı; "Yeni Büyükşehir Yönetim Modelinde İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunumlarına İlişkin Vatandaş Memnuniyet Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma: Ankara Örneği" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 10 Mayıs 2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
 Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 4AC8D6DF-33A5-41D5-8086-06A2192221328

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ho-ehys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Deyiş Dilem İLİJKI

E-posta: yazind@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Memur

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: .

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

QRKOD

EK 3. ANKET FORMU

Yeni Büyükşehir Yönetim Modelinde İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunumlarına İlişkin Vatandaş Memnuniyet Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma: Ankara Örneği

Gönüllü Katılım Formu

Bu araştırma, vatandaşların ilçe belediyelerinin hizmet sunumundan memnuniyet düzeyini ölçmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, Kamu Yönetimi Bölümü, Doktora Tezi kapsamında yapılmaktadır. Araştırma kapsamında vatandaşların 6360 sayılı Kanun sonrasında ilçe belediyelerinin verdiği hizmetlerden duyulan vatandaş memnuniyeti, eski sisteme göre karşılaştırmalı olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Vereceğiniz bilgiler gizli kalacak, istatistiki değerlendirme amacıyla kullanılacaktır. Sorular kapalı ve açık uçlu sorulmuş olup, açık uçlu sorulara ayrıntılı cevap vermeniz önemlidir. Anket yaklaşık 30 dakika sürecektir. Araştırma kapsamında Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır. Vereceğiniz bilgiler ve yardımlarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz. (Proje Sorumlusu: **Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN** (e-posta: omur@hacettepe.edu.tr.com & İrtibat Tel: 0 312 297 87 25)

Katılımcının Hakları

- Katılımcıların kişisel bilgileri kesinlikle gizli tutulacak ve istatistiki amaçla kullanılacak olup, araştırma verileri yalnızca bu çalışma için kullanılacaktır.
- Çalışmaya katılmakla tamamiyle gönüllülük esasına bağlı olup katılıp katılmamayı seçebilirsiniz. İsteddiğiniz takdirde görüşmeye katılmayabilir ya da görüşmeden çekilebilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Görüşme sonrasında çalışmadan çıkmak isterseniz, talebiniz doğrultusunda görüşmeniz çalışmadan çıkarılacaktır.
- Çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çıkmak istemeniz halinde, herhangi bir sorumluluk almayacaksınız.
- Çalışma sırasında herhangi bir şeyden rahatsızlık hissederseniz, çalışmadan çıkabilecek ve rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır.
- Görüşme esansında tipik olarak aklınıza gelen tüm soruları araştırmacıya sorabilirsiniz. Ayrıca çalışma bittikten sonra da araştırmacıya telefon ya da e-posta ile ulaşarak soru sorabilirsiniz, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1- YERLEŞİM YERİ BİLGİLERİ

K1. Yaşadığımız ilçe:	Akyurt	1	Kalecik	6
	Kazan	2	Nallıhan	7
	Polatlı	3	Çamlıdere	8
	Ayaş	4	Bala	9
	Çubuk	5		
K2. Yaşadığımız mahallenin adı:			
K3. Mahallenizin bağlı olduğunuz ilçeye uzaklığı (km):km			
K4. Mahalleniz daha önceki statüsü?	Köy	1		
	Orman İçi Köy	2		
	Orman Yakını/Bitişi Köy	3		
	Belde Belediyesi	4		
K5. Mahallenizin yeni statüsü	(1) Mahalle (2) Kırsal Mahalle			

	(3) Bilmiyor	
K6. Mahallenizde hangileri var?	İlkokul	1
	Bakkal-Manav	2
	İbadethane	3
	Kahvehane	4
	Pazar	5
	Hamam	6
	Diğer (Belirtiniz).....	
K7. İlçe merkezine ulaşım nasıl sağlanıyor?	EGO Otobüsü	1
	Dolmuş	2
	Özel Halk Otobüsü	3
	Şehirlerarası otobüs	4
	Diğer (Belirtiniz).....	
K8. Mahallenizin <u>ana geçim</u> kaynağı nelerdir? (Çok cevap)	(1) Tarım (2) Hayvancılık (3) Diğer (Belirtiniz).....	

2- DEMOGRAFİK BİLGİLER

D1. Cinsiyet	(1) Kadın (2) Erkek			
D2. Yaş	18-25	1	50-57	5
	26-33	2	58-65	6
	34-41	3	66-75	7
	42-49	4	76+	8
D3. Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	0	Lise ve dengi	4
	Okuryazar	1	Ön Lisans	5
	İlkokul	2	Lisans	6
	İlköğretim / Ortaokul	3	Lisansüstü	7
D4. Medeni Durum	Evli	1	Boşanmış	4
	Bekar	2	Birlikte yaşıyor	5
	Dul	3	İmam nikahlı	6
D5. Çalışma Durumu	(1) Çalışıyor (2) Çalışmıyor			
D6. Hali hazırda Yaptığımız iş nedir (Belirtiniz).....			
D7. Mesleğini kodlayınız!!!	(1) Çiftçi (Tarım- hayvancılık) (2) Esnaf (3) Ev hanımı (4) İşçi (5) Emekli (6) Serbest Meslek (7) Yönetici (8) Kamu görevlisi (9) Diğer (Belirtiniz)...			
D8. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?	1-5 yıl	1	16-25 yıl	4
	6-10 yıl	2	25 yıl+	5
	11-15 yıl	3	Doğduğumdan beri	6
D9. Sürekli burada mı yaşıyorsunuz?	Sürekli burada yaşıyorum	1		
	Mevsimlik geliyorum	2		
	Hafta sonları geliyorum	3		
	Diğer (Belirtiniz)			
D10. Doğduğunuz yer?	İl	1	Belde	3

İlçe	2 Köy	4
------	-------	---

3- YASAL DEĞİŞİMİN BİLİNİRLİĞİ ve MEMNUNİYET DÜZEYİ

S1. Yaşadığımız yerleşim yerinin statüsünün değiştiğini (köyden mahalleye/ beldeden mahalleye) biliyor musunuz?

(1) Evet (2) Hayır (CEVAP HAYIR İSE S7'YE GEÇİNİZ!!)

S2. (CEVAP EVET İSE) Nasıl bir değişiklik olduğunu biliyorsunuz?

.....

S3. Yaşadığımız yeri düşündüğünüzde bu değişiklikten memnun musunuz?

Kesiklikle memnun değilim	1	<u>S4'E GEÇİNİZ!</u>
Memnun Değilim	2	
Ne memnunum ne değilim	3	
Memnunum	4	<u>S5'E GEÇİNİZ!</u>
Kesinlikle memnunum	5	

S4. Memnun olmadığınızı belirtiniz, memnun olmama nedenleriniz nelerdir? Belirtir misiniz?

.....

S5. Memnun olma nedenlerinizi belirtir misiniz?

.....

S6. Yaşadığınız yerin eski statüsünde kalmasını ister miydiniz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Fikrim yok

Yaşadığınız yerleşim yerinin MAHALLEYE DÖNÜŞÜMÜ ile ilgili olarak şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica ediyorum. (ŞU ANKI DURUM)

İFADELER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Fikrim yok
S1. Mahallemizin ilçe merkezine olan mesafesi, yerel sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır.	5	4	3	2	1	0
S2. Mahallemiz ile ilgili yerinde/doğru kararların "ilçe belediye meclisi" tarafından alınması mümkün değildir. DM	5	4	3	2	1	0
S3. Mal varlığımızın, tarlalarımızın değeri artmıştır.	5	4	3	2	1	0
S4. Artan giderleri ve vergileri ödemek bütçemizi zorlamaktadır.	5	4	3	2	1	0
S5. Su faturası, emlak vergisi vb. ödemekte zorlanıyoruz.	5	4	3	2	1	0

S6. İlçe belediyesi imkanları ile yaşam standardımız ve refah seviyemiz yükselmiştir.	5	4	3	2	1	0
S7. İlçe belediyesine bağlanmış olmak muhatap bulmak açısından bize güven vermiştir.	5	4	3	2	1	0
S8. Eğitim hizmetleri iyileşmiştir.	5	4	3	2	1	0
S9. Sağlık hizmetleri iyileşmiştir.	5	4	3	2	1	0
S10. Mahalleye gelen "ilçe belediye" hizmetleri artmıştır.	5	4	3	2	1	0

4- KÖY MUHTARLIĞI/BELDE BELEDİYE BAŞKANLIĞI İLE MAHALLE MUHTARLIĞININ KARŞILAŞTIRILMASI

S17. Şu anda yaşadığınız yerdeki sorunların çözümünde, **köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı** mı **mahalle muhtarlığı** mı daha başarılı?

- (1) Mahalle muhtarlığı daha başarılı
- (2) Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı daha başarılıydı
- (3) Her ikisi de başarılı
- (4) Her ikisi de başarısız
- (5) Her ikisi de kısmi olarak başarılı
- (6) Fikrim yok
- (7) Diğer
(Belirtiniz).....

S18. Sizce mahalle muhtarlığının başarı ile yaptığı hizmetler hangileridir, sıralar mısınız? Sizce mahalle muhtarlığının yapmayı başaramadığı hizmetler hangileridir, sıralar mısınız?
(S18-19'un cevaplarını aşağıdaki tabloya yazınız!) (ÖNEM SIRASINA GÖRE)

S18. Başarılı Bulunan Hizmetler	S19. Başarısız Bulunan Hizmetler
1-.....	1-.....
2-.....	2-.....
3-.....	3-.....
4-.....	4-.....

S20. Mahalle muhtarlığına geçişi genel olarak değerlendirdiğinizde **avantajları ve dezavantajları** nelerdir?
(ÖNEM SIRASINA GÖRE)

S20.1. Mahalle Olmanın Avantajları	S20.2. Mahalle Olmanın Dezavantajlar
1-.....	1-.....
2-.....	2-.....
3-.....	3-.....

4-.....	4-.....
---------	---------

S21. Mahallede yaşamak ile **köyde/belde belediyesinde** yaşamak size göre bir fark yarattı mı?

- (1) Evet fark yarattı (2) Hayır fark yaratmadı

S22. (CEVAP EVET İSE) Size göre ne gibi farklar yarattı?

.....

S23. Geçmişti düşündüğünüzde **köy muhtarlığının/belde belediye başkanlığının hizmetlerinden** mi yoksa **mahalle muhtarlığı** hizmetlerinden mi daha memnunsunuz?

- (1) Köy muhtarlığı/belde belediye başkanlığı hizmetlerinden daha memnundum
 (2) Mahalle muhtarı hizmetlerinden daha memnunum
 (3) Her ikisi de aynı
 (4) Hiçbirinden memnun değilim
 (5) Fikrim yok
 (6) Diğer (Belirtiniz)....

S24. Mahalle olduktan sonra yaşadığınız yerleşim yerine ne gibi **yeni hizmetler** geldi?

.....

Mahalleye dönüş ile birlikte, size göre **sorunlar nasıl değişim** gösterdi?

- (1) Sorunlar azaldı
 (2) Sorunlar arttı
 (3) Sorunlar aynen devam ediyor.
 (4) Diğer
 (Belirtiniz).....

S25. Size göre hizmet sunumunda aşağıdakilerden hangisi **halka daha yakındır**?

- (1) Köy Muhtarı
 (2) Belde Belediye Başkanı
 (3) İlçe Belediye Başkanı
 (4) Mahalle Muhtarı
 (5) Hiçbiri

S26. Köy yönetimi/belde belediyesi olduğu zamanlarda, sizce aksayan ya da yürütülemeyen yerel/kentsel hizmetler var mıydı?

- (1) Evet (2) Hayır (3) Fikrim yok

S27. (CEVAP EVET İSE...) Yürütülemeyen ya da aksayan yerel/kentsel hizmetler nelerdi?

.....

S28. Mahalleye dönüşüm, devlet ile işbirliği yapılan hizmetleri (**sağlık ocağı, okul, içme suyu hattı döşenmesi vb.**) nasıl etkilemiştir?

- (1) Olumlu yönde etkilemiştir
 (2) Olumsuz yönde etkilemiştir
 (3) Değişim olmamıştır
 (4) Fikrim yok

S29. Kanun kapsamında, köyünüze ait **mera/yaylak/otlak** gibi hayvancılıkla ilgili araziler belediye mülkiyetine geçti, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- (1) Doğru karardır
 (2) Yanlış karardır
 (3) Fikrim yok

S30. Köyünüze ait **baltalık/meyvelik/bağ-bahçe/tarla** gibi tarımsal faaliyetlerle ilgili arazilerin belediye mülkiyetine geçmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- (1) Doğru karardır
- (2) Yanlış karardır
- (3) Fikrim yok

S31. Hayvancılık yatırımlarınızın (ahır, ağıl, samanlık vb.) **proje ve imar izni** gerektirmesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

- (1) İlave maliyet getirmesi nedeni ile faaliyet azalacaktır
- (2) Faaliyetimizi etkilemez
- (3) Evrak işi yapma yeterliliğimiz olmadığı için olumsuz etkiler
- (4) Fikrim yok
- (5) Diğer
(Belirtiniz).....

S32. Tarımsal alanlarınızın bugün/gelecekte **imara açılmasını** nasıl değerlendiriyorsunuz?

- (1) Olumlu değerlendiriyorum.
- (2) Olumsuz değerlendiriyorum.
- (3) Fikrim yok.

S33. Mahalleye dönüşüm **tarihsel birikim, alışkanlıklar ve ortaklık duygusunu** nasıl etkilemiştir?

- (1) Olumlu etkilemiştir
- (2) Olumsuz etkilemiştir
- (3) Etkisi olmadı
- (4) Fikrim yok

S34. Köy muhtarlığı/ belde belediye başkanlığı için **oy vermek** ile mahalle muhtarlığı için oy vermek arasında sizce bir fark var mı?

- (1) Evet
- (2) Hayır
- (3) Fikrim yok

S36. (*Cevap Evet ise*) Nasıl bir fark olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

Şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica edeceğim ...

(<i>ESKİ DURUMU</i>) KÖY MUHTARI/ BELDE BELEDİYE BAŞKANI (BBB)	Kesinlik le katılıyor um	Katılıyor um	Ne katılıyorum ne de katılmıyoru m	Katılmı yorum	Kesinlik le katılmı yorum	Fikrim Yok
S37. Belediye ile ilişkilerde daha başarılıydı.	5	4	3	2	1	0
S38. Sorunların çözme konusunda yetkisi daha fazlaydı.	5	4	3	2	1	0
S39. Halkı ile daha ilgiliydi.	5	4	3	2	1	0
S40. Karar alırken bizlerin fikrine karşı daha duyarlıydı.	5	4	3	2	1	0
S41. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi işbirliği daha doğru karar almayı sağlamaktaydı.	5	4	3	2	1	0
S42. Devletin kurumları ile daha etkili iletişim kurmaktaydı.	5	4	3	2	1	0
S43. Temsiliyet gücü daha fazlaydı.	5	4	3	2	1	0
S44. Köy muhtarı/BBB için uzaklık nedeniyle sorunları çözmekte zorlanıyordu.	5	4	3	2	1	0

(<i>YENİ DURUM</i>) MAHALLE MUHTARI	Kesinlikle katılıyoru m	Katılıyor um	Ne katılıyorum ne de	Katılmı yorum	Kesinlik le katılı mı	Fikrim yok
--	-------------------------------	-----------------	----------------------------	------------------	--------------------------------	---------------

			katılmıyorm		yorum	
S45. Merkeze olan uzaklık , sorunların çözümüne engel değildir.	5	4	3	2	1	0
S46. Mahalle muhtarı sorunları çözme konusunda daha güçlüdür.	5	4	3	2	1	0
S47. Mahalle muhtarı belediye ile iletişim kurmakta daha başarılıdır.	5	4	3	2	1	0
S48. Mahalle muhtarının merkeze bağlı kurumlarla iletişimi daha iyidir.	5	4	3	2	1	0
S49. Mahalle muhtarı halkın sorunları ile daha yakından ilgilidir.	5	4	3	2	1	0
S50. Mahalle muhtarı sorunların çözümünde daha açık/şeffaftır .	5	4	3	2	1	0
S51. Köy muhtarı/BBB ve mahalle muhtarı arasında hizmet verme açısından fark yoktur.	5	4	3	2	1	0

Şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica edeceğim.

(YENİ DURUM) KÖYDEN/ BELDEDEN MAHALLEYE GEÇİŞ İLE.....	Kesinlikle Katılıyorm	Katılıyorm	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorm	Katılmıyorm	Kesinlikle Katılmıyorm	Fikri m Yok
S52. Hizmet sunum kalitesi yükseldi.	5	4	3	2	1	0
S53. Planlama, toplu taşıma, alt yapı hizmetleri olumlu yönde gelişti.	5	4	3	2	1	0
S54. Kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladı.	5	4	3	2	1	0
S55. Mimari ve imar planlaması açısından ilçe belediyesine tabi olmak olumludur.	5	4	3	2	1	0
S56. Yerel ihtiyaçlarımız daha hızlı çözülmeye başladı.	5	4	3	2	1	0
S57. Yaşadığım yer sosyo-ekonomik olarak gelişti.	5	4	3	2	1	0
S58. Yaşam şartlarımız (refah seviyesi) iyileşti.	5	4	3	2	1	0
S59. Güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerimiz zayıfladı.	5	4	3	2	1	0
S60. Mahalle kültürü ve kentli olma bilincimiz gelişti.	5	4	3	2	1	0
S61. Yerleşim yerine aidiyet duygusu azalmıştır.	5	4	3	2	1	0
S62. Güvenlik ve asayiş daha iyi sağlanmaya başlandı.	5	4	3	2	1	0
S63. Mahalle olduktan sonra daha fazla vergi ödemeye başladık.	5	4	3	2	1	0
S64. Cami, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak mallarımızın belediyeye geçmesi gücümüzü azaltmıştır.	5	4	3	2	1	0
S65. Ahır ve ağıl işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.	5	4	3	2	1	0
S66. Tarla, çayır, bağ-bahçe işlerimizi yapmamız zorlaşmıştır.	5	4	3	2	1	0
S67. Tarlaların imara açılması, değerlendirilmesi açısından mahalle olmak daha iyi oldu.	5	4	3	2	1	0

KATILIM-MEKANSAL ÖLÇEK- MERKEZİLEŞME

Şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica edeceğim.

(ESKİ DURUM)ESKİDEN KÖY/BELDE İKEN.....(DEMOKRASİ-KATILIM- MEKANSAL ÖLÇEK)	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Fikrim Yok
S68. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi ile daha kolay iletişim kuruluyordu.	5	4	3	2	1	0
S69. Fikir ve düşüncelerimiz daha fazla dikkate alınıyordu.	5	4	3	2	1	0
S70. Kararların alınmasında daha aktif rol alıyorduk	5	4	3	2	1	0
S71. İmece ve dayanışma faaliyetleri daha çoktu.	5	4	3	2	1	0
S72. Eşit yurttaşlık duygusu daha belirgindi.	5	4	3	2	1	0
S73. Hemşehricilik bilinci daha güçlüydü.	5	4	3	2	1	0
S74. Köy muhtarı/ihtiyar meclisi/köy derneği ile kararlar daha hakkaniyetli alınıyordu.	5	4	3	2	1	0
S75. Yerel ve ortak ihtiyaçlarımızı daha akılcı/ ihtiyaca uygun olarak belirliyorduk	5	4	3	2	1	0
S76. Köy iken kendimize ait bütçemizle birçok ihtiyacımızı karşılayabiliyorduk.	5	4	3	2	1	0
S77. Aidiyet duygusunu daha güçlü hissettirmekteydi.	5	4	3	2	1	0
S78. Köy/belde sakini olmak daha güven vericiydi.	5	4	3	2	1	0

Şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica edeceğim.

MERKEZİLEŞME (Mahalleye dönüşüm ile...)	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Fikrim Yok
S79. Hizmetlerin merkezileşmesi hizmet sunumunu hızlandırmıştır.	5	4	3	2	1	0
S80. Hizmetlerin merkezileşmesi israfı /kurtarıcılığı azaltmıştır.	5	4	3	2	1	0
S81. Merkezileşme ile yerel hizmetler daha verimli ve ekonomik sunulmaktadır.	5	4	3	2	1	0
S82. Hizmetlerin merkezileşmesi belediye- sivil toplum işbirliğini arttırmıştır.	5	4	3	2	1	0
S83. Hizmetlerin merkezileşmesi kadınların ve gençlerin kararlara katılımını arttırmıştır.	5	4	3	2	1	0
S84. Hizmetlerin merkezileşmesi kent-kır dengesizliğini azaltmıştır.	5	4	3	2	1	0
S85. Hizmetlerin merkezileşmesi	5	4	3	2	1	0

personel yetersizliğini gidermiştir.						
S86. Hizmetlerin merkezileşmesi maddi ve teknik imkanları arttırmıştır.	5	4	3	2	1	0
S87. Hizmetlerin merkezileşmesi deneyim ve bilgi alışverişini arttırmıştır.	5	4	3	2	1	0
S88. Belde belediyelerinin kapatılması ile imar konularındaki yetki karmaşası son bulmuştur. (Belde belediyesi ise sor!)	5	4	3	2	1	0
S89. Belde belediyelerinin nitelikli ve yeterli sayıda personelinin olmaması hizmeti aksatmıştır.	5	4	3	2	1	0
(Belde belediyesi ise sor!)						0
S90. Merkezi denetim artmıştır.	5	4	3	2	1	0
S91. Merkezileşme ile plansız kentleşme ve düzensiz yerleşme azalmıştır.	5	4	3	2	1	0

5- İLÇE BELEDİYE HİZMETLERİNDEN MEMNUNİYET

S92. Genel olarak düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmet sunumundan **ne derecede memnunsunuz?**

Çok memnunum	5
Memnunum	4
Ne memnunum ne değilim	3
Memnun değilim	2
Hiç memnun değilim	1

S93. Mahalleye dönüşüm aşamasında ilçe belediyesi hizmet sunumunda, sizce **uyum sorunu** yaşad mı?

- (1) Evet, yaşadı. (2) Hayır, yaşamadı. (3) Fikrim yok.

S94. (CEVAP, "EVET YAŞADI" İSE) Sizce ne tür sorunlar yaşadı?

S95. İlçe belediyesinin hizmet sunarken **halkın tercihlerini** dikkate aldığını düşünüyor musunuz?

- (1) Evet, dikkate aldığını düşünüyorum.
(2) Hayır, dikkate almadığını düşünüyorum.
(3) Fikrim yok.

Şimdi size okuyacağım ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtmenizi rica edeceğim.

İLÇE BELEDİYESİ İLE İLİŞKİLER ve HİZMETLER DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Fikrim yok
S96. Mahalle muhtarının ilçe belediyesi ile iletişim güçlüdür.	5	4	3	2	1	0
S97. Diğer mahallelerle hizmet açısından eşgüdüm/koordinasyon sağlanabilmektedir.	5	4	3	2	1	0
S98. İlçe belediyesinin kırsal alandaki hizmetleri yeterlidir.	5	4	3	2	1	0
S99. Mahallemiz merkeze uzak olmasına rağmen, belediye hizmetleri aksamamaktadır.	5	4	3	2	1	0

S100. İlçe belediyesinin hizmetleri vatandaş memnuniyeti odaklıdır.	5	4	3	2	1	0
S101. İlçe belediyesi hizmet sunarken verimliliğe önem vermektedir.	5	4	3	2	1	0
S102. İlçe belediyesi hizmetleri oldukça şeffaftır.	5	4	3	2	1	0
S103. İlçe belediyesi hizmet üretirken hesap verebilir / (yaptıklarını açıklamaya) olmaya özen göstermektedir.	5	4	3	2	1	0
S104. İlçe belediyesi hizmet planlaması yaparken halkın katılımına önem vermektedir.	5	4	3	2	1	0
S105. İlçe belediyesi koşullara en uygun şekilde hizmet vermeye dikkat etmektedir.	5	4	3	2	1	0
S106. Daha az kaynak ile daha kaliteli ve etkin hizmet verilmektedir.	5	4	3	2	1	0
S107. Büyükşehirin hizmetlere bütüncül yaklaşması hizmet vermeyi ve yönetimi kolaylaştırmaktadır.	5	4	3	2	1	0
S108. Planlı yapılaşma sayesinde yaşam kalitemiz yükselmiştir.	5	4	3	2	1	0
S109. Belediye hizmetlerinin artışı nedeniyle şehir merkezine göç etmeyi düşünmüyorum.	5	4	3	2	1	0

Şimdi size okuyacağım ilçe belediye hizmetlerinden memnuniyetinizi belirtmenizi rica edeceğim.

HİZMETLER	Çok memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne değilim	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Fikrim Yok
S110. İçme Suyu Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S111. Kanalizasyon ve Altyapı Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S112. Toplu Taşıma Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S113. Yol Yapımı, Köprü Vb. Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S114. Karla Mücadele Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S115. İlan ve Reklam Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S116. İtfaiye Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S117. İmar ve Planlama Hizmetleri	5	4	3	2	1	0
S118. Çöp Toplama Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S119. Evlendirme Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S120. Cenaze, Defin Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S121. Zabıta Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S122. Tarım ve Hayvancılık Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S123. Sosyal Yardım Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S124. Kültür ve Sanat Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S125. Gençlik ve Spor Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S126. Orman, Ağaçlandırma Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0
S127. Sanayi ve Ticari Hizmetlerinden	5	4	3	2	1	0

S128. (MEMNUN OLUNMAYAN HİZMETLER İÇİN AYRI AYRI SORULACAKTIR!) Memnun olmadığınız hizmetlerin iyileşmesi için çözüm önerileriniz nelerdir?

.....

S129. Vatandaş memnuniyetini arttırmak için ilçe belediyesi sizce neler yapmalıdır?

.....

6- GENEL DEĞERLENDİRME

S130. İl özel idaresi hizmeti ile ilçe belediyesi hizmetini karşılaştırdığımızda hangisinden daha çok memnunsunuz?

- (1) İl özel idaresi hizmetlerinden daha memnundum
- (2) İlçe belediyesi hizmetlerinden daha memnunum.
- (3) İkisinden de memnun değilim.
- (4) Fikrim yok.

S131. İl özel idaresinin **yetersiz kaldığı** hizmetler sizce hangileriydi?

.....

S132. İl özel idarelerinin **başarı ile yürüttüğü** hizmetler hangileriydi?

.....

S133. Daha iyi hizmet verilebilmesi için, sizin ilçe belediyesine **önerileriniz** nelerdir?

.....

İlçe ölçeğinde kentsel ve kırsal hizmet sunumunun başarıya ulaşması sizce ne derecede mümkündür?

- (1) Mümkündür.
- (2) Mümkün değildir.
- (3) Kısmen mümkündür.
- (3) Fikrim yok.

S134. Yasanın uygulanmaya başladığı yıllara göre (2014) ilçe belediyesinin hizmetleri ne yönde değişim göstermiştir?

- (1) Daha iyileşmiştir.
- (2) İlk yıllara göre daha kötüye gitmektedir.
- (3) Değişmemiştir.
- (3) Fikrim yok.

S135. Yerel hizmetlerde yeterli hizmet-sunum ve kalite düzeyine ulaşılması için yasal ve yönetsel olarak neler yapılmalıdır? Beklenti ve önerileriniz nelerdir?

.....

Katılımınız için teşekkür ederiz...

• **Görüşme Tarihi** :...../...../2022

• **Katılımcı:**

Adı, soyadı:.....

Adres:.....

Tel:

İmza:

EK 4. MÜLAKAT FORMU

MÜLAKAT FORMU

Gönüllü Katılım Formu

Bu araştırma, muhtarların ilçe belediyelerinin hizmet sunumundan memnuniyet düzeyini ölçmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, Kamu Yönetimi Bölümü, Doktora Tezi kapsamında yapılmaktadır. Araştırma kapsamında vatandaşların 6360 sayılı Kanun sonrasında ilçe belediyelerinin verdiği hizmetlerden duyulan vatandaş memnuniyeti, eski sisteme göre karşılaştırmalı olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Vereceğiniz bilgiler gizli kalacak, istatistiki değerlendirme amacıyla kullanılacaktır. Sorular açık uçlu sorulmuş olup, açık uçlu sorulara ayrıntılı cevap vermeniz önemlidir. Anket yaklaşık 30 dakika sürecektir. Araştırma kapsamında Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır. Vereceğiniz bilgiler ve yardımlarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

(Proje Sorumlusu: **Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN** (e-posta: omur@hacettepe.edu.tr.com & İrtibat Tel: 0 312 297 87 25)

Katılımcının Hakları

- Katılımcıların kişisel bilgileri kesinlikle gizli tutulacak ve istatistiki amaçla kullanılacak olup, araştırma verileri yalnızca bu çalışma için kullanılacaktır.
- Çalışmaya katılmak tamamıyla gönüllülük esasına bağlı olup katılıp katılmamayı seçebilirsiniz. İstedığınız takdirde görüşmeye katılmayabilir ya da görüşmeden çekilebilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Görüşme sonrasında çalışmadan çıkmak isterseniz, talebiniz doğrultusunda görüşmenizi çalışmadan çıkarılacaktır.
- Çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çıkmak istemeniz halinde, herhangi bir sorumluluk almayacaksınız.
- Çalışma sırasında herhangi bir şeyden rahatsızlık hissederseniz, çalışmadan çıkabilecek ve rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır.
- Görüşme esnasında tipik olarak aklınıza gelen tüm soruları araştırmacıya sorabilirsiniz. Ayrıca çalışma bittikten sonra da araştırmacıya telefon ya da e-posta ile ulaşarak soru sorabilirsiniz, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

SORULAR

- 1- Kaç dönem ve kaç yıldır muhtarlık yapıyorsunuz?
- 2- Daha önce köy muhtarı olarak görev yaptınız mı?
- 3- Bağlı olduğunuz mevzuatı ve özlük haklarınızı biliyor musunuz? Mahalle muhtarı olarak görev sorumluluklarınızın neler olduğunu biliyor musunuz? Neler?
- 4- Mahalle hizmetleri ile ilgili yaşadığınız en önemli sorunlar nelerdir?
- 5- 6360 sayılı kanunla ilgili yapılan değişiklikleri biliyor musunuz? Kanunun getirdiği değişikliklerin neler olduğunu biliyor musunuz? Kanunun köy ve mahalle yönetimlerine etkilerinin farkında mısınız?
- 6- Kanun ile getirilen değişiklikler ihtiyaçlarınızı karşılanmasında nasıl bir fark yarattı?

- 7- İl özel idarelerinin kapatılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 8- Mahallenizin ihtiyaçları için devletin hangi birimleri ile irtibat kuruyorsunuz? En fazla hangileri ve hangi konularda?
- 9- Sorunların çözümünü eskiye göre kıyasladığınızda nasıl değişim göstermiştir?
- 10- Köyün mahalleye dönüşmesi sizce olumlu mu olumsuz mu bir gelişme midir? Neden?
- 11- Yasa sonrası yaşanan sorunlar nelerdir? En çok hangi konularda sorunlar yaşanmıştır?
- 12- Köyden, mahalleye geçişte ne tür uyum sorunları yaşandı? Nelerdir?
- 13- Kanunun vatandaşı yoksullaştırdığını düşünüyor musunuz (su faturaları, vergilerin artması vb.)? Neden?
- 14- Mahallenizin hizmet talepleri hızlıca yerine getirilebiliyor mu? Bu konuda ilçe belediyesi ile ilişkilerinizi değerlendirir misiniz? Sizce eskiye göre nasıl bir değişim göstermiştir?
- 15- Mahalle olduktan sonra artış gösteren ve azalan hizmetler nelerdir?
- 16- Kırsal Mahalle mevzuatı çıktıktan sonra ne tür değişimler oldu? Bu değişimlerle ilgili düşünceleriniz ve memnuniyet düzeyiniz nasıl? Neden?
- 17- Kırsal alanınızı da düşündüğünüzde ilçe belediyesinin hizmetlerini yeterli buluyor musunuz? Daha iyi hizmet için önerileriniz nelerdir?
- 18- İlçe belediyesi hizmetlerinden genel olarak memnun musunuz? Başarılı buluyor musunuz?
- 19- İlçe belediyesi daha iyi hizmet vermek için mahalleye neler yapıyor?
- 20- İlçe belediyesi hizmetler sizce yeterli mi? Yeterli olan ve yetersiz olan hizmetleri sıralayabilir misiniz?
- 21- Yetersiz ve başarısız bulunan hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?
- 22- İlçe belediyesi yetkilileri ile yaşadığınız en önemli sorunlar nelerdir?
- 23- Yeterli iletişim kurabiliyor musunuz?
- 24- Hizmetler zamanında ulaşıyor mu?
- 25- İlçe belediyesi kırsal alanda yaşayan vatandaşların ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayabiliyor mu? Neden?
- 26- Gelecekte mahalle muhtarlığı kurumunun nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Önerileriniz nelerdir?
- 27- İlçe belediyelerinden genel beklentileriniz nelerdir?
- 28- Kırsala yönelik yerel yönetim birliklerinin kapatılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- **Tarih:**
- **Katılımcı:**
Adı, soyadı:
Adres:
Tel:
İmza: